

Câu thứ nhất trong Tứ Liệu Giản “*Có Thiên, có Tịnh Độ*” nghĩa là đã có công phu đại triệt đại ngộ, minh tâm kiến tánh. Lại còn có lòng tin chân thật, phát nguyện cầu sanh Tây Phương. Đại triệt đại ngộ giống như mãnh hổ, lại có bản lãnh niệm Phật để liễu sanh tử thì há chẳng phải là như cọp mọc sừng ư? Do vậy, nói: “*Vì như cọp đội sừng*”. Dùng sở ngộ và sở hạnh của chính mình để giáo hóa chúng sanh. Kẻ nên dùng Thiên cơ để độ bèn giảng Thiên. Kẻ nên dùng Tịnh tông để độ được bèn giảng Tịnh. Nên dùng Thiên Tịnh Song Tu để độ bèn dùng pháp môn Thiên Tịnh để hóa độ. Do vậy lời lẽ chẳng phí uông, không căn cơ nào chẳng nhiếp, mở mắt cho chúng sanh, làm bậc thầy khuôn mẫu cho trời người, nên nói là: “*Hiện đời làm thầy người*”. Bởi lẽ, người minh tâm kiến tánh niệm Phật cầu sanh sẽ thấy thấu triệt tự tánh Di Đà, quyết chứng được duy tâm Tịnh Độ, khi lâm chung sẽ Thượng Phẩm Thượng Sanh. Trong khoảng khảy ngón tay, hoa nở thấy Phật, liền chứng được địa vị Sơ Trụ trong Viên giáo, phân thân làm Phật trong một trăm thế giới, tùy loại ứng hiện hóa độ chúng sanh. Đây gọi là chân tinh tấn, đây gọi là đại trượng phu, tương lai làm Phật, làm Tổ, chân ngữ, thật ngữ! Ngưỡng mong đại chúng hãy tin tưởng chắc thật!

Bài kệ Liệu Giản thứ hai nói tới kẻ chưa từng đại triệt đại ngộ, cậy vào sức của chính mình quyết khó mong liễu sanh tử! Do vậy, phát nguyện cầu Phật tiếp dẫn, tu hành pháp môn Tịnh Độ nên nói: “*Không Thiên, có Tịnh Độ*”. Chỉ cần tin tưởng sâu xa, chỉ cần phát nguyện, chỉ cần niệm Phật thì bất luận là ai đều có thể vãng sanh. Vì thế nói: “*Vạn tu, vạn người về*”. Nếu có ai chẳng thông hiểu đạo lý, niệm Phật chỉ cầu phú quý, cầu sanh lên trời thì những người như thế chẳng thể kể là “*Có Tịnh Độ*”. Chẳng được sanh về Tây Phương thì chỉ trách chính mình chẳng phát nguyện, chẳng thể trách móc từ phụ Di Đà không đến tiếp dẫn! Nếu có thể phát nguyện cầu sanh thì nói chung sẽ được vãng sanh. Đã được vãng sanh, đích thân thấy Phật Di Đà, nghe giảng diệu pháp, tức thời khai ngộ. Trong một đời liền chứng A Bệ Bạt Trí, địa vị Bất Thoái Chuyển. Vì thế nói: “*Chỉ được thấy Di Đà, lo chi không khai ngộ*”. Nhìn từ đây, pháp môn Tịnh Độ quả thật là không một điều tốt đẹp nào chẳng có!

Bài kệ Liệu Giản thứ ba nói tới những kẻ tuy có thể đại triệt đại ngộ, nhưng nếu chẳng phát nguyện cầu sanh Tịnh Độ, do vì chưa về đến nhà sẽ chẳng hưởng sự an thân lập mạng được, nên nói: “*Hữu Thiên, vô Tịnh Độ, thập nhân cứu tha lộ*” (Có Thiên, không Tịnh Độ, mười kẻ, chín chần chừ). Nói: “*Thập nhân, cứu tha lộ*” (Mười kẻ, hết chín kẻ chần chừ

trên đường) nghĩa là “tuy có thể khai ngộ” nhưng chưa nhất định chứng đến nơi đến chốn, vì thế nói là “*tha lộ*” (chần chừ trên đường). Có kẻ [chép câu Liễu Giản này thành] “*thập nhân cứu thác lộ*” (mười người chín lầm đường) thì hai chữ “*thác lộ*” là sai! Há có bậc Thiên gia đại triệt đại ngộ nào lại là kẻ lầm đường ư? Bậc đại triệt đại ngộ nhưng chưa thật sự đạt đến địa vị an thân lập mạng, cho nên sợ rằng khi phải qua cửa ải sanh tử chưa chắc đã có thể đích xác làm chủ được. Khi lâm chung sẽ theo nghiệp lưu chuyển, bị các nghiệp thiện hay ác trong nhiều đời ngăn lấp mà thọ sanh, đáng kinh sợ, đáng sợ hãi thay! Thật chẳng bằng cầu Phật tiếp dẫn là ổn thỏa, thích đáng nhất, đáng nương tựa nhất. Vì thế nói: “*Ám cảnh nếu hiện tiền, chớp mắt đi theo nó*”. “*Ám cảnh*” ở đây chỉ cho nghiệp cảnh thiện ác từ vô thủy đến nay, chứ không phải là Ngũ Âm Ma Cảnh. Há bậc Thiên gia đại triệt đại ngộ lại chẳng nhận biết Ngũ Âm Ma hay sao? Có lẽ ấy hay chăng?

Bài kệ thứ tư: “*Không Thiên, không Tịnh Độ*” là nói đến những kẻ chẳng biết tu tâm. Đã không có công phu minh tâm kiến tánh, lại chẳng hành trì phát nguyện niệm Phật thì đúng là nguy hiểm. Đây chính là những kẻ tu tâm nhưng chưa khai ngộ, nói chung là hạng tu mù luyện đui, chẳng thể giải thoát. Tuy nhiên, hễ tu thì có phước báo, không gì chẳng phải là nghiệp nhân sanh tử. Phước báo lớn, tạo nghiệp càng sâu. Phước hết, họa tới, tội báo khó trốn khỏi được! Nổi khổ trong địa ngục há thể nào may mắn tránh khỏi được ư? Sanh tử luân hồi nương tựa vào ai? Do vậy đọc xong bốn bài kệ Liễu Giản này đúng là “mắt ngó tới, lòng kinh hãi”. Mong mọi người đều biết nổi khổ sanh tử, phát Bồ Đề tâm. Kẻ không có Tịnh Độ hãy mau mau phát nguyện tu hành, biến thành “có Tịnh Độ”. Kẻ có Tịnh Độ vẫn phải tinh tấn dững mãi, lấy quyết định sanh về Tây Phương làm điều kỳ vọng. Khẩn yếu lắm đấy!

Mọi người phải hiểu rằng cậy vào tự lực để tu trì thì chính mình sẽ có những loại lực nào? Chỉ là nghiệp lực từ vô thủy đến nay! Do vậy, muôn kiếp ngàn đời khó được giải thoát! Cậy vào hoàng thế đại nguyện lực của A Di Đà Phật sẽ tự nhiên hoàn thành chỉ trong một đời. Thân người khó được, Phật pháp khó nghe. Đã đến núi báu, đừng trở về tay không! Lại phải nên biết rằng: Pháp môn Niệm Phật chẳng phải là chuyên dành cho hạng hạ căn mà chính là thích hợp khắp cả ba căn. Bất luận lợi căn, độn căn, thượng trí, hạ ngu, cho đến Đẳng Giác Bồ Tát đều hướng đến pháp môn này thì sau này mới có thể thành Phật. Do vậy, trong kinh Hoa Nghiêm, Thiện Tài đồng tử tham học với khắp các bậc đại thiện tri thức, chứng nhập các môn Đà La Ni trong pháp giới hải hội.

Cuối cùng, Phổ Hiền Bồ Tát dùng mười đại nguyện vương dẫn về Cực Lạc. Nhìn từ chỗ này, pháp môn Tịnh Độ đúng là pháp môn cao thượng nhất, viên mãn nhất. Nếu báng bỏ [niệm Phật] là hạnh của bọn ngu phu ngu phụ thì đúng là báng Phật, báng Pháp, là chủng tử địa ngục! Kẻ chẳng tin Tịnh Độ ngu cuồng đọa lạc, là kẻ đáng thương tột bậc!

Sở dĩ pháp môn Tịnh Độ cao thượng như thế là vì những giáo lý tu tâm thông thường hoàn toàn cậy vào tự lực, chỉ có Tịnh Độ là kiêm cậy vào Phật lực, là giáo lý đặc biệt, chẳng phải là giáo lý phổ thông. Dùng tầm mắt phổ thông để nhìn giáo lý đặc biệt, tự nhiên sẽ thấy chẳng thỏa đáng! Giáo lý phổ thông cậy vào tự lực giống như tiên thân trên đường công danh, phải lên cao từng bước. Tịnh Độ là giáo lý đặc biệt cậy vào Phật lực, ví như sanh trong cung vua, vừa lọt lòng mẹ liền là người nối ngôi vua. Sự khó - dễ, cong - thẳng, chẳng cần phải là người trí mới biết được! Tịnh Độ đạo tuy cao quý, nhưng pháp chẳng có lạ lùng, đặc biệt gì, chỉ cần tâm thiết tha cầu Phật, tự nhiên sẽ được Phật gia bị. Hãy nên biết rằng: Phật nghĩ nhớ, che chở chúng sanh còn hơn cha mẹ yêu con. Do vậy, hề có cảm ắt có ứng; nhưng Phật tánh thiên chân sẵn có của chúng ta chiếu trời soi đất, hăng cô, hăng kim, dầu là kẻ Ngũ Nghịch, Thập Ác, linh quang sẵn có của hấn ta vẫn chẳng giảm một mảy may nào! Nhưng như gương sáng bị bụi phủ, kẻ ngu cho là chẳng có quang minh, trọn chẳng biết lau chùi để trừ trần cấu thì quang minh lại hiện rành rành.

Do vậy, niệm A Di Đà Phật tức là dùng Phật niệm để thay cho vọng niệm. Đây chính là phương pháp khử trần cấu tốt nhất. Niệm tới niệm lui không gì chẳng nhằm hiển lộ A Di Đà Phật sẵn có trong tự tâm. Tự lẫn tha tương ứng, cảm ứng đạo giao, diệu nghĩa vắng sanh không thể nói xuê! Người niệm Phật chỉ cần chí thành khẩn thiết, tâm giống như tâm Phật, hành hạnh giống như hạnh Phật, có một phần cung kính được một phần lợi ích, có một phần kiên thành được một phần thụ dụng. Mong mọi người hãy nỗ lực!

Hiện thời, thế đạo ngày một suy, nhân tâm ngày một hoại, muốn bỏ cứu từ căn bản thì phải chú trọng nơi giáo dục trong gia đình. Trị quốc, bình thiên hạ, phải bắt đầu từ tề gia. Do vậy, quyền lực “trị quốc, bình thiên hạ” phụ nữ chiếm quá nửa. Phụ nữ chú trọng nơi mẫu giáo (sự dạy dỗ của mẹ), mẹ dạy con noi theo quy củ, tập quen từ thuở bé, lớn lên sẽ thực hiện. Nhân cách tốt đẹp phải được bắt nguồn từ tuổi măng sữa. Vì thế, chức trách, nhiệm vụ “giúp chồng dạy con” của phụ nữ lớn lắm.

Những vị nữ cư sĩ phải biết phụ nữ được gọi là Thái Thái là vì vào

buổi đầu khai quốc của nhà Châu, Thái Khương, Thái Nhậm, Thái Tự đều hiền đức tốt bậc, là bậc mẫu nghi của thiên hạ. Do vậy, gọi phụ nữ là Thái Thái. Các vị nữ cư sĩ hãy nên biết danh xưng Thái Thái đáng tôn, đáng quý, ai nấy tận hết chức trách bổn phận giúp chồng dạy con để làm cơ bản trị quốc bình thiên hạ, ngõ hầu danh xứng với thực. Nói đến chỗ cùng cực của tu tâm thì vẫn là hai câu: “*Đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành*”. Hai câu ấy đưa trẻ lên ba cũng nói được, nhưng ông lão tám mươi làm không xong! Người rớt ráo làm được hai câu ấy đã ở vào địa vị chư Phật. Do vậy, mong hết thảy những thiện nam tín nữ tu tâm hãy hết sức chú ý. Ngàn lời vạn lẽ nói chung là “phải tu tâm để liễu sanh tử!” Nếu luận tới chỗ mấu chốt khẩn yếu nhất của tu tâm để liễu sanh tử thì là “*đừng làm các điều ác, vâng hành các điều lành, phát nguyện niệm Phật*”. Mong mọi người ghi nhớ mấy ý nghĩa này cẩn thận, chắc chắn sẽ tự nhiên giải quyết xong sanh tử, chứng Phật đạo. Xin hãy gắng lên!

7. Pháp ngữ khai thị tại Thế Giới Phật Giáo Cư Sĩ Lâm ngày lễ kỷ niệm đức Thích Ca thành đạo

(Cổ Nông tức ký)

Hôm nay là ngày đức Phật Thích Ca thành đạo mà cũng là ngày chúng ta thành đạo. Vì sao vậy? Vào ngày hôm nay, sau khi đức Phật Thích Ca thành Phật liền vì chúng sanh nói mọi pháp thành Phật; chúng ta chỉ y theo pháp để tu nhân liền có thể thành tựu Phật quả, chẳng khác gì đức Phật Thích Ca. Trong kinh Phạm Võng, đức Phật đã thọ ký cho chúng ta: “*Ta là Phật đã thành, các ông là Phật sẽ thành*”. Đại chúng biết mình là “Phật sẽ thành” liền có thể mạnh mẽ gắng sức, chẳng còn tự coi rẻ, phụ bạc chính mình nữa, quét sạch hết thảy nghiệp chướng, tích tập hết thảy công đức, trong tương lai thành đạo. Nay đã quyết định, nên nói: “*Cũng là chúng ta thành đạo!*”

Kinh Pháp Hoa dạy: “*Như Lai vốn vì một đại sự nhân duyên mà xuất hiện trong cõi đời, muốn làm cho chúng sanh khai Phật tri kiến, thị Phật tri kiến, ngộ Phật tri kiến, nhập Phật tri kiến*”. Có nghĩa là “đức Phật đã nói ra mọi pháp môn không gì chẳng nhắm tới mục đích muốn làm cho chúng sanh được thành Phật”. Nhưng vì chúng sanh căn khí bất nhất: Kẻ căn khí lớn lao bèn tu tập đại pháp, thành Phật ngay trong đời hiện tại; kẻ căn khí nhỏ nhoi chẳng thể tu đại pháp, đức Phật bèn lập phương tiện, dạy họ Tiệm Tu (tu dần dần theo từng bước). Tuy vẫn có người có thể

liều sanh tử ngay trong đời hiện tại, nhưng hết sức ít ỏi. Do lòng đại từ đại bi, ngoài hết thầy các pháp môn cậy vào tự lực, đức Phật lập nên một pháp môn cậy vào Phật lực, tức là pháp môn dạy chúng sanh “niệm Phật vãng sanh Tịnh Độ”. Do vậy, bất luận căn khí lớn hay nhỏ đều được cậy vào Phật lực để liễu sanh thoát tử; đại sự nhân duyên của đức Phật ta cũng nhờ vào đây mà được viên mãn.

Hiện thời, chúng ta thọ mạng ngắn ngủi, trí huệ lại ít ỏi, hãy đều nên nương theo pháp môn Niệm Phật để tu trì hòng vãng sanh Tây Phương. Chớ nên tự đại, coi Tây Phương chẳng đáng để sanh về, khinh rẻ pháp môn Niệm Phật! Cần biết rằng: Niệm Phật tức là tâm quý vị là Phật. Nếu không niệm Phật, tâm quý vị chẳng phải là Phật! Quán kinh dạy: “*Tâm này làm Phật, tâm này là Phật*”. Nếu ai không niệm Phật thì vẫn chẳng thể vô niệm được! Đã không thể vô niệm mà lại chẳng niệm Phật, ắt sẽ niệm lục phàm²⁰⁵, vọng tưởng điên đảo đều thành cội rễ sanh tử. Do vậy, phải nên niệm Phật. Đi, đứng, nằm, ngồi, chẳng lìa niệm ấy. Niệm tới, niệm lui, niệm đến khi cái gốc sanh tử bị cắt đứt; lúc tới Tây Phương sẽ là Thượng Phẩm Thượng Sanh.

Các tông thuộc bên Giáo, tánh - tướng, giáo - lý tinh vi, sâu xa, mênh mông, rộng lớn, chẳng dễ gì nghiên cứu. Dầu có ai có thể nghiên cứu đi nữa thì cũng chỉ là [thấu hiểu] đạo lý nơi mặt ngôn ngữ, văn tự, chứ chưa phải là [thấu triệt] đạo lý nơi tâm tánh! Muốn thấu triệt rốt đạo lý nơi tâm tánh thì hết sức ít người làm được như thế! Đấy chính là pháp môn cậy vào tự lực. Trong nhà Thiền hoặc bên Mật Tông, lý phần nhiều màu nhiệm, nhưng kẻ nào căn cơ cạn mỏng sẽ chẳng thể lãnh ngộ được! Dụng công bên Tông thì tuy “đại triệt, đại ngộ, minh tâm kiến tánh, kiến tánh thành Phật” vẫn mới chỉ là bước đầu trong cửa Thiền! Đã ngộ rồi lại còn phải tu đạo, rộng hành lục độ vạn hạnh, đoạn trừ tập khí phiền não trong hết thầy cảnh. Dụng công bên Giáo thì trước hết phải đại khai viên giải, giống như triệt ngộ bên Tông. Đã khai ngộ rồi, cũng phải rộng hành phương tiện, đoạn trừ tập khí phiền não, hết sức khó khăn!

Pháp môn Niệm Phật là đời nghiệp vãng sanh. Sau khi vãng sanh liền chẳng thoái chuyển, thọ mạng vô lượng, thành tựu ngay trong một đời. Những kẻ tu Thiền Tông đã triệt ngộ mà niệm Phật vãng sanh thì cố nhiên sẽ là Thượng Phẩm Thượng Sanh, chúng địa vị Bồ Tát, liền có thể hóa thân trong [những thế giới ở các] phương khác để làm Phật sự trọn khắp. Nếu chẳng niệm Phật vãng sanh, hễ chưa đoạn trừ được tập khí

---

²⁰⁵ Lục phàm: Lục đạo, tức trời, người, A Tu La, súc sanh, ngạ quỷ, địa ngục.

phiền não thì vẫn chẳng thể liễu sanh thoát tử. [Do vậy] chẳng bằng pháp môn Niệm Phật, bất luận ngộ hay không, dầu còn chưa đoạn được tập khí phiền não, chỉ cần được vắng sanh là đã liễu sanh thoát tử, siêu phàm nhập thánh! Kẻ tu Mật Tông “*tam mật tương ứng, thành Phật ngay trong thân này*” nếu chẳng khéo dụng tâm sẽ dễ bị ma dựa. Dầu khéo dụng tâm, tu pháp môn [Mật Tông] này sẽ liền cách biệt với các pháp môn khác, chẳng bằng tu pháp môn Tịnh Độ phân nhiều chẳng gây trở ngại gì cho các pháp môn khác. Vì thế, kẻ tu Mật Tông nếu đạt được lợi ích thì cố nhiên là tốt đẹp, nhưng nếu bị ma dựa sẽ trở thành hạng bỏ đi!

Đạo Phật ta có vô lượng pháp môn, nhưng nói chung phải lượng theo thân phận của chính mình, chọn lựa pháp [thích hợp với căn cơ của chính mình] để tu, đừng đề đề nổi “cầu được lợi ích, đâm ra bị hao tổn!” Pháp môn Tịnh Độ là pháp môn thường được mười phương chư Phật dùng để hạ hóa chúng sanh, chư đại Bồ Tát dùng để thương cầu Phật đạo. Căn cơ không phân biệt đại hay tiểu đều tu trì được. Có tiện nghi lớn lao, tu tập nhanh chóng! Đừng nghe ai nói pháp nào bèn tu theo pháp ấy. Hôm nay Trương Tam, bữa mai Lý Tứ. Ngoài cửa miệng nói đến nổi hoa trời rơi tán loạn, nhưng chẳng có mảy may nào hữu ích cho tâm địa! Do vậy, từ xưa tới nay các vị đại pháp sư, đại tông sư, không vị nào chẳng đề xướng pháp môn Tịnh Độ. Có vị nào không đề xướng là vì không hiểu biết pháp môn rộng lớn này vậy!

Nay hãy thử nói, chỉ có pháp môn này là “trước khi chưa thành Phật thì cậy vào pháp này để tự tu; sau khi đã thành Phật rồi thì nhờ vào đó để độ đời”. Thích hợp khắp ba căn, giúp ích cho cả phàm lẫn thánh, trên đến bậc Đẳng Giác Bồ Tát, dưới đến chúng tử A Tỳ, cao thì chẳng thể vượt khỏi pháp này, hèn thì cũng được dựa vào trong ấy, rộng lớn viên mãn, không còn gì hơn được nữa! Để chứng minh, hãy nhìn vào kinh Hoa Nghiêm: Thiện Tài Bồ Tát đi qua một trăm thành, tham học với khắp các tri thức. Trong lần tham học thứ năm mươi ba, tới chỗ Phổ Hiền Bồ Tát. Khi ấy Thiện Tài đã chứng được địa vị Đẳng Giác bằng với chư Phật, nhưng Phổ Hiền sau khi khen ngợi công đức thù thắng của Như Lai xong, đối trước Thiện Tài và các vị Pháp Thân đại sĩ thuộc bốn mươi một địa vị trong hội Hoa Nghiêm, dạy họ hãy rộng phát mười đại nguyện vương, dùng công đức ấy để hồi hướng vắng sanh Cực Lạc thế giới. Ấy là vì bỏ pháp này đi thì sẽ không có cách nào để thành tựu Phật quả viên mãn được! [Trong hội Hoa Nghiêm], những vị nghe pháp ấy, [địa vị của họ] thấp nhất cũng là Sơ Phát Tâm Bồ Tát. Công đức do tu mười đại nguyện vương ấy đều phải đem hồi hướng vắng sanh Tây

Phương thì mới có thể tấn tu tốt đẹp được.

Hơn nữa, lấy chương Hạ Phẩm Hạ Sanh trong Thập Lục Quán Kinh để làm chứng thì kẻ căn tánh kém hèn Ngũ Nghịch lúc lâm chung, tướng địa ngục hiện, gặp thiện tri thức dạy niệm Phật, bèn cậy vào nguyện lực của Phật để diệt tội vãng sanh, liền được liễu sanh thoát tử, siêu phàm nhập thánh. Pháp môn Tịnh Độ thần diệu khó thể nghĩ tưởng! Nếu là người tin tưởng pháp này đến cùng cực rồi tu tập pháp môn này, dầu vạn con trâu cũng không thể kéo lại được! Nhưng tu pháp môn Niệm Phật này muốn sanh về Tây Phương, phải vâng giữ “tu thiện, đoạn ác” nơi ba nghiệp thân - miệng - ý thì đức hạnh mới hợp với Phật, lâm chung tự nhiên cảm Phật đến nghênh tiếp; vì thế gọi là “tịnh nghiệp”. Hễ tịnh được nghiệp thì tâm sẽ tịnh, tâm đã tịnh sẽ tự cảm thông dễ dàng. Thập Lục Quán Kinh coi “*hiếu dưỡng phụ mẫu, phụng sự sư trưởng, từ tâm không giết, tu Thập Thiện Nghiệp*” là Tịnh nghiệp chánh nhân. Vì sao vậy? Đây là cách cất nhà phải xây móng cho chắc chắn! Nếu nền móng không chắc chắn, tuy xây nhà cho cao, chẳng khỏi bị sụp đổ!

Muốn sanh về Tây Phương thì cần phải làm người tốt. Đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành. Hai câu ấy nếu nhìn từ mặt chữ sẽ thấy sao mà dễ dàng đến thế! Nhưng xét trên thực tế, Cừ Bá Ngọc tròn năm mươi tuổi mới biết bốn mươi chín năm trước sai trái, bảo: “*Phu tử dục quả kỳ quá, nhi vị năng dã*” (Phu tử muốn giảm bớt lỗi, nhưng chưa thể làm được). Không Tử đọc kinh Dịch, ba lần đứt dây buộc lè sách, nói: “*Giả ngã sở niên, tốt dĩ học Dịch, khả dĩ vô đại quá hỹ*” (Cho ta sống thêm mấy năm để học Dịch cho xong, hòng không phạm lỗi lớn vậy). Dù hiền hay thánh đều không thể gánh vác nổi hai câu ấy.

Xưa kia, ông Bạch Cư Dị làm Thái Thú²⁰⁶ Hàng Châu, tới yết kiến Ô Khoa thiền sư²⁰⁷, hỏi: “Thế nào đại ý của Phật pháp?” Sư đáp: “*Đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành*”. Chữ “ác” ấy bao trùm thân -

---

²⁰⁶ Thái Thú (太守, thường bị đọc trại thành Thái Thú) là một chức quan đã có từ thời Chiến Quốc. Thoạt đầu, mỗi nước được chia ra thành một khu vực hành chánh gọi là Quận. Vị trưởng quan đứng đầu một quận, nắm quyền hành chánh lẫn quân sự được gọi là Quận Thủ (郡守). Đời Hán đổi Quận Thủ thành Thái Thú. Tới thời Đông Hán, vua chia nước ra thành từng châu, người đứng đầu một châu gọi là Châu Mục (州牧) hoặc Thứ Sử (刺史), đặt chức Thái Thú thấp hơn Châu Mục một cấp; nhưng ở những châu thuộc vùng biên địa như Giao Châu, Nhật Nam, Thái Thú lại là chức quan cao nhất. Từ thời Tùy trở đi, không còn Quận nữa, chức Thái Thú không còn, nhưng người đứng đầu một thành phố lớn như Hàng Châu vẫn được dân chúng quen gọi là Thái Thú.

miệng - ý, bốn mươi một phẩm vô minh. Bậc Đẳng Giác đại sĩ hễ còn có một phần vô minh chưa phá được thì tam đức²⁰⁸ chẳng trọn vẹn, tức vẫn là ác! Hơn nữa, chín pháp giới đều là ác, [chỉ có] Phật pháp giới mới là thiện. Do vậy hai câu này chính là đại ý của Phật pháp. Ông Bạch Cư Dị nói: “Hai câu ấy đưa trẻ lên ba cũng nói được!” Sư đáp: “Ông lão tám mươi tuổi làm không xong!” Đây chính là tông giới luật, hễ tu được [tông giới luật này] thì hết thấy giới luật đều tu được! Những người đã làm được như thế lại còn niệm Phật thì chưa có ai chẳng vãng sanh Tây Phương.

Hôm nay các vị ăn cháo Lạp Bát²⁰⁹ là vì những nhân duyên nào? Cần biết rằng: Đây chính là ý nghĩa kính mừng ngày Phật thành đạo vậy. Nhưng vì sao phải ăn vào buổi chiều? Vì sao vậy? Do vì trước khi thành đạo, đức Phật đã dùng Nhũ Mi²¹⁰. Vốn là vì trước khi thành đạo, đức Phật Thích Ca là Thái Tử Tất Đạt (Siddhārtha), mười chín tuổi xuất gia,

---

²⁰⁷ Ô Khoa Đạo Lâm (741-824), người đời Đường, thuộc dòng Thiền Ngưu Đầu, họ Phan (có thuyết nói là họ Ông), tên lúc nhỏ là Hương Quang. Xuất gia năm chín tuổi, năm 21 tuổi đến Kinh Châu (tỉnh Hồ Bắc) thọ Cụ Túc Giới ở chùa Quả Nguyên. Về sau theo học kinh Hoa Nghiêm, Đại Thừa Khởi Tín Luận với pháp sư Phục Lễ ở chùa Tây Minh tại Trường An. Sau Ngài khế ngộ tâm yếu nơi pháp sư Đạo Khâm rồi quay về Nam, thấy núi Tân Vọng có cây tùng mọc um tùm như cái tàn, bèn sống ở đó. Người thời ấy bèn gọi Ngài là Ô Khoa thiền sư (Khoa (窠) là cái ổ, sách Thuyết Văn Giải Tự giảng: “Hang ổ gọi là Khoa, tổ chim gọi là Sào”). Do có nhiều loại quạ làm tổ nơi ấy, nên Ngài còn được gọi là Ô Sào thiền sư. Ông Bạch Cư Dị hỏi đạo nơi Ngài, tâm phục khẩu phục, bèn dựng căn gác bằng trúc cho Ngài ở để tiện hỏi đạo, nơi đây về sau thành chùa Quảng Hóa. Còn có truyền thuyết nói lúc Ngài sanh ra bị cha mẹ bỏ rơi, được quạ nuôi nên gọi là Ô Sào thiền sư. Đây có lẽ là lời đồn bịa đặt vì không thấy Cảnh Đức Truyền Đăng Lục chép như vậy.

²⁰⁸ Pháp Thân, Bát Nhã, Giải Thoát.

²⁰⁹ Cháo Lạp Bát (Lạp Bát Chúc) là một loại cháo được ăn trong các tự viện vào ngày mùng Tám tháng Chạp Âm lịch (Lạp Bát nghĩa là mùng Tám tháng Chạp). Còn gọi là Ngũ Vị Chúc, Hồng Tao, Thất Bảo Chúc, hoặc Phật Chúc. Trong ngày hôm ấy, do kỷ niệm ngày Phật thành đạo, sau khi cử hành tám Phật, trừ phòng bèn dùng các loại trái cây, ngũ cốc nấu lẫn với nhau thành cháo gọi là Lạp Bát Chúc, trước là cúng Phật, sau là để chư Tăng và tín đồ đến lễ Phật dùng. Về sau, phong tục này lan rộng khắp dân gian. Tùy theo vùng mà mỗi chùa nấu cháo Lạp Bát khác nhau đôi chút; chẳng hạn như theo Yên Kinh Tuế Thời Ký, tại phương Bắc, người ta dùng gạo vàng, gạo trắng, gạo đỏ, kê, bắp, v.v... Thêm vào nhân hạt đào, hạnh nhân, hạt dưa, đậu phộng, hạt tằm, đường trắng, đường đỏ, nho khô, nhưng tuyệt đối không bỏ hạt sen, đậu ván, ý dĩ, quế... vì người Hoa tin rằng những thứ ấy sẽ làm hỏng mùi vị của cháo.

²¹⁰ Nhũ Mi có hai cách giải thích:

tu tập các pháp Thiền thế gian suốt năm năm, biết đây chẳng phải là rốt ráo, bèn vào núi Tuyết (Hy Mã Lạp Sơn), tư duy Phật đạo. Sáu năm khổ hạnh, mỗi ngày ăn một hạt mè, hoặc một hạt lúa mạch, đến nỗi hình dung khô kháo, gầy mòn chẳng kham. Ra khỏi núi, tới tắm trong sông Ni Liên Thiên²¹¹, vịn cành cây bước lên, thân không có sức gượng được nữa. Khi ấy, chư thiên biết Thái Tử Tất Đạt sắp tới Bồ Đề Đạo Tràng thành đạo, Phật cần phải có tướng hảo trang nghiêm, bèn hóa thành cô gái chăn bò dâng lên Phật loại Nhũ Mi nấu với sữa đã được luyện chín lần.

Thế nào là Nhũ Mi nấu với sữa đã được luyện chín lần? Đây là trước hết vắt sữa của một ngàn con bò cho năm trăm con bò khác uống. Tiếp đó vắt sữa của năm trăm con bò ấy cho hai trăm năm mươi con bò khác uống. Rồi lại vắt sữa của hai trăm năm mươi con bò ấy cho một trăm hai mươi con bò khác uống. Rồi lại vắt sữa của một trăm hai mươi con bò ấy cho sáu mươi con bò khác uống. Rồi lại vắt sữa của sáu mươi con bò ấy cho ba mươi con bò khác uống. Rồi lại vắt sữa của ba mươi con bò ấy cho mười lăm con bò khác uống. Rồi lại vắt sữa của mười lăm con bò ấy cho tám con bò khác uống. Cuối cùng đem sữa của tám con bò ấy hòa với gạo thơm, nấu thành Nhũ Mi. Thái Tử ăn món Nhũ Mi ấy, hình thể khôi phục như cũ, tướng hảo viên mãn, bèn đến dưới cội Bồ Đề, ngồi đoan nghiêm tư duy, đoạn sạch phiền não. Vào lúc sao Mai²¹² vừa mọc

---

1) Nhũ Mi là cách dịch nghĩa chữ Pāyasa, có nghĩa là cháo ngũ cốc nấu với sữa. Để nấu Nhũ Mi, người ta dùng các loại gạo, kê nấu lẫn với sữa bò hay dê thành cháo. Đại Nhật Kinh Sớ, quyển 7, chép: “*Nhũ Mi: Tây Phương có nhiều loại cháo, hoặc dùng chất chiết từ Ó Ma, hoặc dùng các loại đậu và được vị giống như trong phần Thập Tụng Dược Pháp v.v... đã rộng nói, nhưng đều coi Nhũ Mi là ngon nhất*”.

2) Nhũ Mi là dịch nghĩa chữ Tarpana, tức là dùng ngũ cốc xay nát chế thành món ăn. Du Già Sư Địa Luận, quyển 36, Tụ Tha Lợi Phạm, giải thích Nhũ Mi là bánh khô, lương khô.

Khi nói về loại Nhũ Mi được cô gái chăn bò Nan Đà Ba La dâng lên đức Phật, người ta luôn theo cách giải thích thứ nhất. Đúng ra chữ Mi (麩: một loài nai) ở đây phải viết là Mi (糜: cháo nấu nhừ) thì mới đúng, nhưng do dùng lẫn lộn hai chữ lâu ngày nên kinh văn thường viết thành Nhũ Mi (乳麩).

²¹¹ Ni Liên Thiên (Nairāñjanā) đôi khi còn được phiên là Hy Liên Thiên, hoặc Ni Liên Nhiên, dịch nghĩa là Bất Nhạo Trước Hà, vốn là một chi lưu của sông Hằng, nằm ở phía Đông thành Già Da nước Ma Kiệt Đề.

²¹² Sao Mai là tên gọi khác của Kim Tinh (Venus). Do vị trí của sao vào lúc đầu đêm và lúc rạng sáng khác nhau nên dân gian tưởng là hai ngôi sao khác nhau nên sao Mai còn có tên là sao Hôm. Người Hán cũng tưởng như vậy nên gọi ngôi sao này vào lúc rạng đông (mọc ở phương Đông) là Minh Tinh hoặc Khải Minh; sau hoàng

nhằm ngày Tám tháng Chạp, đức Phật trông thấy sao Mai bèn hoá nhiên đại ngộ, tâm kính mở toang, rạng ngời, đắc Chánh Đẳng Giác. Đây chính là chuyện đức Phật thành đạo vào đúng ngày hôm nay.

Cháo Lạp Bát chính là phỏng theo Nhũ Mi; đức Phật dùng Nhũ Mi rồi thành Phật đạo. Bọn chúng ta liền ăn cháo Lạp Bát để mừng Phật thành đạo, nhân duyên là như vậy đó. Do vậy, Tây Vực coi Nhũ Mi là phẩm vật dâng cúng quý trọng nhất. Khi đức Phật còn tại thế, phần nhiều [tín đồ] đem sữa cúng Phật. Tới khi đức Phật đã diệt độ rồi, có một vị cư sĩ dùng thuần sữa để nấu thành cháo cúng dường một vị đại đức, đại đức ăn xong liền than thở. Vị cư sĩ hỏi nguyên do, đại đức nói: “*Cháo của cư sĩ tuy thật ngon lành, nhưng vị chẳng thể bằng uống nước lã khi đức Phật còn tại thế. Do ta phước bạc, chúng sanh báo kém, cho nên than thở!*” Đức Phật phước đức sâu dày, [thời đức Phật còn tại thế] nước còn có vị ngon hơn sữa; [còn ngày nay] chúng sanh bạc phước, sữa chẳng bằng nước! Chúng sanh đời Mạt càng bạc phước hơn nữa! Đừng nghĩ tưởng làm chuyện vượt phận!

Pháp môn Niệm Phật mọi người đều nên tu trì, hãy nên cha từ, con hiếu, anh nhường, em kính, chồng kính trọng vợ, vợ phục tùng chồng. Là hiền nhân trong cõi đời, là đệ tử Phật trong đạo xuất thế. Dùng những điều ấy để dạy người, phải rất chú trọng lấy thân làm gương thì mới có thể làm cho người khác sanh lòng tin. Ấy gọi là “*dùng lời lẽ để dạy sẽ bị tranh cãi; dùng thân để dạy mọi người sẽ thuận theo*”. Bất luận tại gia hay xuất gia đều phải nên như thế, đừng nên bàn huyền nói diệu. Dầu có thể bàn nói thì cũng phải giãm chân trên Thật Tế. Chỉ có thể bàn nói, chứ không hưởng dùng được thì cũng giống như bánh vẽ, chẳng thể đỡ đói được đâu! Tu Phật pháp giống như ăn, phải không đói mới hay! Trong Tịnh Độ Thi của thiền sư Sở Thạch²¹³ đời Minh có đoạn:

---

hôn, sao mọc chính giữa phía Tây thì được gọi là Trường Canh. Sao còn có tên là Kim Tinh do Đạo giáo tin ngôi sao này là hiện thân của một vị thần mang danh hiệu Thái Bạch Kim Tinh.

²¹³ Sở Thạch (1296-1370) quê ở Tượng Sơn, Minh Châu, pháp danh Phạm Kỳ, pháp tự Sở Thạch, là đệ tử nổi pháp của ngài Kính Sơn Hành Đoan (đệ tử đời thứ hai mươi của ngài Nam Nhạc). Năm 16 tuổi, Sư thọ Cụ Túc Giới tại chùa Chiêu Khánh, đắc pháp nơi ngài Kính Sơn Nguyên Tẩu Hành Đoan. Sư được Nguyên Thuận Tông phong tặng danh hiệu Phật Nhật Phổ Chiếu Huệ Biện thiền sư vào năm Chí Chánh thứ bảy (1347) đời Nguyên. Do ngài mất vào năm Hồng Vũ thứ ba đời Minh Thái Tổ nên người ta vẫn coi Ngài là cao tăng đời Minh. Sư còn để lại Sở Thạch Phạm Kỳ Ngũ Lục.

*Tây Phương hữu lộ thiếu nhân đấng
Nhất cú Di Đà tối thượng thặng
Bả thủ lao tha, hành bất đắc,
Đản đương tự khăng nãi tương ưng
(Tây Phương có nẻo nào ai bước,
Di Đà thánh hiệu tối thượng thừa,
Nắm tay lời đi chẳng chịu theo,
Riêng ai tự chịu mới đi được)*

8. Pháp ngữ khai thị nhân thánh đản đức Phật Thích Ca tại Thế Giới Phật Giáo Cư Sĩ Lâm

(Hy Giác tốc ký)

Thưa chư vị! Ngày hôm nay đức Phật Thích Ca đản sanh. Vì sao đức Phật giáng sanh trong nhân gian? Không điều gì chẳng nhằm nêu gương cho chúng sanh trong đời Mạt. Kinh Pháp Hoa dạy: “*Đức Phật vì một đại sự nhân duyên mà xuất hiện trong thế gian*”. Đại sự chính là khai - thị - ngộ - nhập tri kiến Phật. Chúng sanh vốn có Phật tánh, nhưng đã bị mê mất bởi nghiệp, cho nên dùng Giới - Định - Huệ tu trì để quay trở lại cái sẵn có. Nhưng chúng sanh căn cơ bất nhất, pháp môn liễu sanh thoát tử, siêu phàm nhập thánh chẳng dễ tu trì, chúng sanh chưa dễ gì đảm đương được! Do vậy, lại đặc biệt mở ra pháp môn Tịnh Độ.

Pháp môn Tịnh Độ đơn giản nhất, dễ dàng nhất, thích hợp khắp ba căn, thân tóm trọn vẹn lợi căn lẫn độn căn. Ấy là vì dùng một pháp Niệm Phật cũng có thể liễu sanh thoát tử, siêu phàm nhập thánh. Cần biết rằng: Pháp môn Tịnh Độ lớn lao, không gì ra ngoài phạm vi của nó được, là chỗ quy túc của hết thảy pháp môn. Hành giả chớ tưởng mình đã triệt ngộ thì không cần phải nương vào pháp môn này để tu tập; nếu vậy, sợ rằng nói đến chuyện liễu sanh thoát tử, siêu phàm nhập thánh sẽ chẳng dễ dàng đâu!

Người niệm Phật phải sanh lòng tin, phát nguyện, trì danh hiệu Phật, nguyện sanh Tây Phương, không có lý nào lia bỏ ba món Tín - Nguyện - Hạnh được! Chỉ cần lòng tin sâu đậm, nguyện thiết tha, chẳng cần phải đạt đến nhất tâm bất loạn, đều có thể nương theo oai lực tiếp dẫn của đức Phật vãng sanh Tây Phương. Nếu là bậc đại triệt đại ngộ mà lại còn niệm Phật thì chắc chắn sẽ được Phật tiếp dẫn, phẩm vị càng cao hơn.

Tham Thiền chỉ quan tâm dạy người tham phải chú trọng vào khai ngộ; nhưng khai ngộ rồi, nếu đoạn sạch được phiền não thì tốt. Nếu

không, sợ rằng chưa dễ gì nói đến chuyện liễu sanh thoát tử, siêu phàm nhập thánh đâu nhé! Lại có kẻ tri chú nói “thành Phật ngay trong thân hiện tại!” Nhưng “thành Phật ngay trong thân hiện tại” bất quá chỉ là có thể thấy được vị Phật nơi tự tánh, chứ hoàn toàn chưa chứng được quả vị Phật! Kẻ tri chú chẳng hiểu giáo lý, chẳng trọng giới hạnh, chỉ mong đắc thần thông. Do cái tâm dưng mãnh ấy sẽ khiến cho oán thân trong bao kiếp nhiều đời hiện tiền, dễ dàng bị ma dựa! Nếu dùng cái tâm như thế để tiêu trừ tội chướng, giúp sức cho việc tu trì, vẫn cần phải niệm Phật thì may ra mới có cảnh giới tốt đẹp được!

Hơn nữa, người tu hành chớ nên chưa đắc đã nói là đắc, chưa chứng bảo là chứng. Đây là phạm vào giới đại vọng ngữ, tuyệt đối chớ nên phạm! Xưa kia có cư sĩ X... nói đã đắc quả A La Hán, có người hỏi: “Đã đắc quả sao không hiện một chút thần thông biến hóa?” Nhưng rốt cuộc hẳn ta chẳng thể làm được, mà phiền não cũng trọn chẳng thể trừ được! Há có bậc La Hán nào chẳng trừ được phiền não ư? Chư vị đừng coi rẻ pháp môn Niệm Phật! Quán Âm, Thế Chí đều là cổ Phật thị hiện, Văn Thù, Phổ Hiền là đại Bồ Tát vẫn cầu sanh Tịnh Độ. Lũ phàm phu bọn ta há nên coi rẻ? Pháp môn Niệm Phật là biển cả của hết thảy pháp môn, chứ những pháp môn khác giống như ngòi, lạch nhỏ nhoi, chẳng thể nào sánh bằng được đâu!

Chư vị phải thật sự vì sanh tử, phát Bồ Đề tâm. Người đời học Phật thường chẳng chân thật. Họ [mong muốn] hiểu thông suốt kinh điển, nghiên cứu, tìm tòi, học hiểu nghĩa lý, chẳng qua chỉ nhằm mong trở thành đại thông gia mà thôi. Bậc đại thông gia đoạn được một tầng phiền hoặc, sợ chẳng dễ dàng đâu! Hiện thời, pháp sư Đệ Nhàn đang giảng Triệt Ngô Thiên Sư Ngũ Lục tại Giác Viên Tịnh Nghiệp Xã, chư vị nên thường xuyên đến đấy nghe. Đối với pháp trì chú của Mật Tông, Án Quang trọng nghĩ là nên nhờ vào đấy để tiêu trừ tội nghiệp, đừng nên lầm lạc cầu thần thông! Kính mong mọi người hãy lưu ý, tiếp nhận lời hèn của nạp tăng, phát tâm niệm Phật. Cổ nhân đã nói: “*Nắm tay lôi theo, đi chẳng được!*” Phải nhờ người khác lôi kéo thì phi lý quá! Mong chư vị ai nấy đã sẵn có Phật tâm thì hãy thật thà niệm Phật!

9. Khai thị về Niệm Phật tại chùa Pháp Tạng, Thượng Hải

(Mã Khế Tây ghi)

Pháp môn Niệm Phật lớn lao không gì ra ngoài phạm vi của nó được,

chí viên, chí đôn, đơn giản nhất, dễ dàng nhất, nhưng cần phải hiểu rõ ràng nguyên do. Hễ hiểu rõ lý thì sanh lòng tin phát nguyện không ai chẳng được lợi ích. Nếu không, sẽ bị các thứ cảnh giới khác xoay chuyển, chẳng thể sanh lòng tin chân thật, phát nguyện thiết tha. Dù có công phu niệm Phật cũng chẳng thể đạt được lợi ích nơi Phật. Các pháp môn do đức Phật nói đều phải cậy vào tự lực để vãng sanh, cần phải nghiệp tận tình không. Nếu không, sợ rằng sẽ vất vả gian nan lắm đấy! Nếu đã có thể nghiệp tận tình không, lại còn có thêm công phu niệm Phật, ắt sẽ Thượng Phẩm Thượng Sanh, sẽ có cùng một khả năng như Quán Âm Đại Sĩ “*nên dùng thân nào để độ bèn hiện thân ấy để thuyết pháp*”.

Nếu chưa đạt đến mức nghiệp tận tình không, chẳng thà cứ chất phác niệm Phật, chẳng ôm lòng khinh mạn, chẳng suy đoán bằng ý thức thì khi lâm chung mới mong được cảm ứng đạo giao. Ấy là vì pháp môn Niệm Phật hoàn toàn cậy vào Phật lực, chẳng như những môn khác đều là tự lực. So sánh giữa Phật lực và tự lực thì có khác gì sự cách biệt giữa bầu trời và mặt đất! Do vậy, từ xa xưa ngu phu ngu phụ thật thà niệm Phật đa số vãng sanh, nhưng bậc thông Tông thông Giáo phần nhiều chẳng thể khoát tay họ [ngao du trong cõi Cực Lạc] được! Thật đáng tiếc thay! Người tu hành cần phải biết Sa Bà khổ, Cực Lạc vui, phải nguyện lìa Sa Bà khổ, nguyện được Cực Lạc vui, chớ nên cầu phước báo trời người. Ví như đang ở trong tù ngục mong được về quê hương. Nhưng thế giới Sa Bà chính là một nhà tù lớn, thế giới Cực Lạc mới là quê nhà tốt lành. Cổ nhân có thơ như sau:

*Tự thị bất quy, quy tiện đắc,
Cố hương phong nguyệt hữu thùi tranh?
(Tự chẳng muốn về, về liền được!
Gió trăng quê cũ, há ai giành?)*

Các vị nếu nhất tâm niệm Phật cầu sanh Tây Phương thì có ai tranh giành Tây Phương với mình đâu nhỉ? Muốn trở về quê nhà, chớ nên do dự bảo “hãy đợi mấy năm nữa” thì sẽ chẳng thể tương ứng với Phật được đâu! Chí thành khẩn thiết tới mức “lòng tin chân thành, nguyện thiết tha” thì chính là chúng tử Tây Phương, bởi lẽ một môn Tịnh Độ lấy ba pháp Tín - Nguyện - Hạnh làm tông, như ba chân của cái đỉnh, thiếu một chẳng thể được! Nếu chuyên đề cao hành trì chẳng coi trọng tín - nguyện thì sẽ chấp Sự, phé Lý, vẫn thuộc vào pháp môn tự lực, mắc cùng một

khuyết điểm giống như kẻ chấp Lý phệ Sự, chuyên cậy vào tự tánh duy tâm, chẳng cậy vào Phật lực! Do vậy, đại sư Ngẫu Ích nói: “Được vãng sanh hay không hoàn toàn do có tín nguyện hay không? Phẩm vị cao hay thấp hoàn toàn là do trì danh sâu hay cạn”. Lời luận định ấy sát sao thay! Chẳng thể không biết vậy!

Trong những lời thuyết pháp của cổ nhân, giảng giải tới mức cùng tận không bờ mé thì chỉ có bài Tứ Liệu Giản của ngài Vĩnh Minh quả thật đã chỉ ra một con đường thênh thang cho chúng sanh đời Mạt trở về quê nhà. Xin trình bày đại lược:

*Có Thiên có Tịnh Độ,
Vị như cọng đội sừng,
Đời này làm thầy người,
Đời sau làm Phật, Tổ.*

Hai chữ Thiên - Tịnh ở đây cần phải phân biệt cho minh bạch! Cần nhất là phải biết thế nào là có Thiên, thế nào là có Tịnh Độ! Người đời thường tưởng khán thoai đầu, tham cứu câu “*người niệm Phật là ai*” là “có Thiên”, còn chấp trì danh hiệu là “có Tịnh”. Sai rồi! Thiên tức là Chân Như Phật Tánh sẵn có, tức tâm thể thuần chân của chúng ta, tùy duyên bất biến, bất biến tùy duyên, vừa Tịch, vừa Chiếu, không Năng, không Sở, đây chính là cái được Tông môn gọi là “bản lai diện mục trước khi được cha mẹ sanh ra”! Tịnh là tín nguyện trì danh, cầu sanh Tây Phương, chứ không phải chỉ là “duy tâm Tịnh Độ, tự tánh Di Đà”. “Có Thiên” là phải đổ công tận lực tham cứu sâu xa tới mức sơn cùng, thủy tận, niệm cực, tình vong! Một mai thấy thấu suốt bản lai diện mục trước khi cha mẹ sanh ra, hãm mình vào nơi đất chết tìm ra lẽ sống thì mới đáng gọi là “có Thiên”. “Có Tịnh” là phải thật sự vì sanh tử, phát Bồ Đề tâm, thượng hoằng, hạ hóa, tự lợi, lợi tha không hề phải hổ thẹn. Nếu người ấy triệt ngộ Thiên Tông, minh tâm kiến tánh, biết trọn đủ các pháp môn Quyền, Thật của Như Lai, nhưng chỉ lấy “tín nguyện niệm Phật” làm đường lối chung cho Chánh Hạnh thì tà đạo sẽ bắt đầu, ma vương, ngoại đạo vỡ mật, như hổ mọc sừng, oai mãnh không gì địch lại được, thượng - trung - hạ căn đều được lợi ích, chẳng phải là bậc đạo sư của trời - người hay sao? Trong tương lai Thượng Phẩm Thượng Sanh, chúng tới bậc Đẳng Giác trong Viên Giáo, há chẳng phải là đời sau sẽ làm Phật, làm Tổ ư?

*Không Thiên, có Tịnh Độ,
Vạn tu, vạn người về,
Nếu được thấy Di Đà,
Lo chi không khai ngộ.*

Người ấy tuy chưa minh tâm kiến tánh, nhưng do quyết chí cầu sanh Tây Phương nên dũng mãnh tinh tấn, cũng được Phật tiếp dẫn, chứng các quả vị. Trong số những người đạt đến quả vị, không ai chẳng đại triệt đại ngộ. Do vậy nói: “*Nếu được thấy Di Đà, lo chi không khai ngộ*”. A Di Đà Phật đại từ đại bi có bốn mươi tám nguyện, nguyện nào cũng độ sanh. Không chỉ bậc thượng thiện xưng danh liền có thể vãng sanh, ngay cả Ngũ Nghịch, Thập Ác nếu khởi lòng hồ thẹn lớn lao, phơi bày sám hối, bất luận một niệm hay mười niệm, ắt Phật cũng nhiếp thọ. Mưa đúng thời thấm đẫm các vật; muôn vật không vật nào chẳng được thấm ướt, lợi ích. Biển cả dung nạp các sông, dầu trăm sông [đổ vào biển, biển] cũng đều dung nạp trọn. Vạn người tu, vạn người về, quả là sự thật không sai!

*Có Thiên, không Tịnh Độ,
Mười kẻ, chín chân chừ,
Ám cảnh nếu hiện tiền,
Chớp mắt đi theo nó.*

Đây là nói về kẻ tham Thiên nhưng chẳng niệm Phật. “Thiên” [ở đây] là tuy đã minh tâm kiến tánh, nhưng nếu Kiến Tư phiền não còn có chút nào chưa trừ thì vẫn luân hồi trong lục đạo y như cũ, không thoát ra được! Biển sanh tử sâu thẳm, đường Bồ Đề xa vời, chùng chình giữa đường, chân chừ, dây dưa. Vì thế nói: “*Thập nhân, cứu tha lộ*” (Mười kẻ, chín chân chừ). “*Tha*” (蹉) là “*tha đà*” (蹉跎), nói theo cách thông thường là chân chừ. “*Ám cảnh*” chính là cảnh Trung Âm Thân khi mạng chung mới hiện ra, đều tùy theo nghiệp lực thiện hay ác chi phối mà thọ sanh trong đường lành hay nẻo ác. Ngũ Tổ Giới, Thảo Đường Thanh, Chân Như Triết đều là những vết xe đổ trước đây. Sở ngộ và kiến địa của ba vị ấy cao siêu như thế mà vẫn chẳng khỏi mê mờ, cần chi phải bàn tới lũ phàm phu chúng ta nữa đây! Chữ “*miết nhĩ*” (瞥爾) [trong câu “*miết nhĩ tùy tha khứ*” (chớp mắt đi theo nó)] là một cái chớp mắt, ví cho sự nhanh chóng. Có người hiểu chữ “*Ám cảnh*” chỉ cho cảnh Ngũ Âm Ma; có kẻ giải thích chữ “*tha lộ*” là lầm đường, đều sai hết! Há có

ai triệt ngộ Thiên Tông, hiểu sâu giáo lý lại chẳng hiểu cảnh giới Ngũ Âm để rồi lạc đường hay chẳng? Điều này quan hệ rất lớn, chẳng thể không biết!

*Không Thiên, không Tịnh Độ,
Giường sắt với cột đồng,
Vạn kiếp lần ngàn đời,
Không có người nương tựa.*

Người đời hờ hững, hời hợt, chẳng thật sự nỗ lực tham cứu, chẳng có lòng tin chân thật, nguyện thiết tha, hoặc lại còn kiêm tu các môn khác đều đáng gọi là “*Không Thiên, không Tịnh Độ*”. Tuy cảm được phước báo trong đời sau, nhưng do phước tạo nghiệp, do nghiệp đọa địa ngục. Giường sắt, cột đồng, không người nương tựa, tuy có Phật lực cũng chẳng làm sao được! Triệt Lưu đại sư nói: “*Người tu hành chẳng liễu sanh tử là sự oán trong đời thứ ba*”, đáng sợ thay!

Vĩnh Minh thiên sư chính là hóa thân của A Di Đà Phật. Tất cả những câu kệ đề xưng niệm Phật [của Ngài] đều là kệ cơ lẫn kệ lý. Bốn bài Liệu Giản này đúng là bài cảnh sách vô thượng cho người tham Thiên lẫn tu Tịnh. Tuy hạn cuộc trong âm vận của lời kệ, lời lẽ ngắn gọn, ý châu đáo, lại càng chẳng thể thêm vào hay bớt đi một chữ nào được! Người học hãy nên nghiên cứu cặn kẽ! Tịnh Độ chính là pháp môn đặc biệt, những pháp môn khác đều là pháp môn thông thường. Tách rời hai pháp này thì đôi đàng đều có ích, hợp lại thì đôi bên đều bị hại. Đối với pháp tắc tu trì thì hãy nên nói lời tốt lành, làm chuyện tốt lành, đừng làm các điều ác, vâng làm các điều thiện, cha từ, con hiếu, anh nhường, em kính, chồng xướng, vợ theo, ai nấy giữ vẹn luân thường, chẳng trái nghịch pháp thế gian thì mới đáng gọi là “*đệ tử chân thật của đức Phật*”. Nếu không, Danh Giáo còn chẳng dung, sẽ là tội nhân đối với Như Lai.

Niệm Phật quý tại nhiếp tâm. Ngài Đại Thế Chí nói: “*Nhiếp trọn sáu căn, tịnh niệm tiếp nối, nhập tam-ma-địa, ấy là bậc nhất*”. Đủ biết khi niệm hãy nên buông xuống vạn duyên, nhiếp trọn sáu căn, miên miên mật mật, thẳng thừng mà niệm, sẽ có lúc đắc tam-ma. Tam-ma cõi này dịch là Chánh Tu, Chánh Kiến, hoặc dịch là Chánh Định. Trong phẩm Phổ Hiền Hạnh Nguyện của kinh Hoa Nghiêm, đức Phổ Hiền dùng mười đại nguyện vương khuyên dạy Hoa Tạng hải chúng quay về Cực Lạc. Hoa Nghiêm Hải Chúng đều thuộc địa vị đại Bồ Tát mà vẫn còn phải

quy hướng vãng sanh. Đủ biết [pháp môn Tịnh Độ] như trời che khắp, như đất chở đều, đại địa, núi, sông, vũ trụ, vạn hữu, có gì vượt ra ngoài trời đất được chăng? Pháp môn Tịnh Độ nhiếp trọn các pháp môn khác, cũng chẳng khác gì! Cõi đời thay đổi, vận số suy vi, người đời Mạt Pháp căn tánh kém hèn, muốn cầu hoát nhiên phá vô minh, đoạn Hoặc, chứng Chân, rất ư là khó! Tự mình chưa độ được mà muốn độ người ta thì có khác gì kẻ chết đuối trong biển lại toan cứu người! Kính khuyên các vị hiền nhân chớ nên ngã mạn, ngạo nghễ, hãy cứ nên tin chân thành, nguyện thiết tha, nương theo từ lực niệm Phật cầu sanh Tây Phương thì mới nên!

VI. Sớ

1. Sớ quyền mộ để chuộc cá, chuyển đời ao phóng sanh từ Tây Hồ [sang nơi khác]

Phàm [kẻ nào] ở trong sanh tử luân hồi sẽ đều phải theo nghiệp thọ sanh. Thoạt là người, lại thoạt biến thành vật. Lúc đang làm người, cây mạnh hiệp yếu, cây đông hiệp ít, chẳng biết vun bồi phước cho mai sau, mặc tình tạo các ác nghiệp; đến khi phước đời trước đã hết, sát nghiệp đã sâu, khó khỏi đọa trong dị loại: Miệng chẳng nói được, tâm không trí huệ, mưu mẹo, thân không có sức mạnh chống chọi, chỉ đành mặc cho con người mổ, nấu, cắn, nhai. Nhưng xét tới tận cùng cái tâm loài vật thì lòng ham sống sợ chết, ý niệm khi gặp nguy hiểm mong được cứu vớt, thăm thê không thể nào diễn tả được! Do vậy, các bậc hiền triết thời cổ phần nhiều yêu tiếc sanh mạng loài vật, chẳng nỡ sát thương. Như Tử Sản²¹⁴ nuôi cá, Tương Tử thả chim bồ câu, Tùy Hầu giúp rắn²¹⁵, Dương

---

²¹⁴ Tử Sản (không rõ năm sinh - 522 trước Công Nguyên), họ Công Tôn, tên Kiêu, tự Tử Sản. Còn có tên tự là Tử Mỹ, vốn thuộc dòng dõi hoàng tộc nước Trịnh, cháu nội của Trịnh Mục Công. Thông minh từ nhỏ, rất thông thạo chánh trị, làm Khanh Đại Phu (Tể Tướng) nước Trịnh thời Trịnh Giản Công, chấp chánh 23 năm, được coi là một chính trị gia lỗi lạc thời ấy. Chuyện Tử Sản thả cá được biết tới qua câu nói của Mạnh Tử trong thiên Vạn Chương sách Mạnh Tử: “*Tích giả phát quỹ sanh ngư ư Trịnh Tử Sản, Tử Sản sử giáo nhân súc tri chi. Giáo nhân phan chi, phản mạng viết: ‘Thị xả chi, ngữ ngữ yên, thiếu tắc dương dương yên, du nhiên đắc thệ’.* Tử Sản viết: ‘*Đắc kỳ sở tai, đắc kỳ sở tai!*’ Giáo nhân xuất, viết: *Thục vị Tử Sản tri? Dư ký phan nhi thực chi, viết: Đắc kỳ sở tai, đắc kỳ sở tai. Cố quân tử khả khi dĩ kỳ phương, nan vông dĩ phi kỳ đạo*” (Xưa kia chợt có người đem cá sống biếu cho Tử Sản nước Trịnh. Tử Sản bảo người hầu đem thả trong ao nuôi cá. Người hầu bèn đem nướng, trở về thưa: ‘Lúc mới thả, cá nằm ngoi ngóp, một lúc sau bèn sống động,

Bảo cứu chim sẻ²¹⁶. Đấy đều vốn do cái tâm bất nhẫn mà làm chuyện cứu vớt, chứ vẫn chưa biết đến những nghĩa “*hết thấy chúng sanh đều có Phật tánh, trong vị lai sẽ đều thành Phật và từ vô lượng kiếp đến nay, lần lượt làm cha mẹ, anh em, vợ con, quyến thuộc*” v.v...

Đến khi Phật giáo truyền sang phương Đông, những nghĩa này được tỏa sáng rực rỡ trong cõi đời. Do vậy, những bậc quân tử sẵn lòng nhân từ nhằm để báo ân, nhằm tránh tai kiếp, đã hết sức chú ý kiêng giết, phóng sanh, trì trai, ăn chay. Nhưng đại đa số chưa nghe Phật pháp vẫn quen thói coi đó là thường, mặc tình giết chóc nhằm thỏa thích cái miệng. Do bởi lẽ ấy, uơng thành tai kiếp đao binh. Hãy thử nghĩ trong tai kiếp đao binh, con người bị giết chóc có khác gì loài vật bị mổ xẻ để cung ứng cho bụng miệng cho mấy? Nếu nghĩ như vậy thì ý niệm giết

---

tung tăng boi đi mất rồi’. Tử Sản nói: ‘Nó đã đến được chỗ sống yên vui rồi! Nó đã đến được chỗ sống yên vui rồi!’ Người hầu đi ra, nói: “Ai bảo Tử Sản có trí? Ta nướng ăn mất rồi mà còn nói: ‘Nó đã đến được chỗ sống yên vui rồi! Nó đã đến được chỗ sống yên vui rồi!’ Do vậy, có thể dùng lời lẽ hợp lý để lừa quân tử, chứ khó thể dùng lời phi lý để dối gạt được).

²¹⁵ Đời Xuân Thu, Tùy Hầu (vua nước Tùy) đi ra ngoài chơi thấy một con rắn bị người ta đánh gần chết, vớt trên vệ đường, động lòng thương xót, liền sai tùy tùng đem thuốc cứu rắn, rồi đem thả đi. Ít lâu sau, rắn từ sông ngoi lên, nhả tặng vua một viên minh châu để báo ân cứu mạng. Do vậy, viên ngọc ấy thường được gọi là Tùy Hầu Châu, hoặc Linh Xà Châu. Sách Suu Thần Ký mô tả viên ngọc ấy như sau: “*Kích thước tròn trặn chừng một tấc, trắng muốt, ban đêm tỏa ánh sáng, có thể soi sáng cả gian phòng*”.

²¹⁶ Theo Âm Chất Văn Đồ Chứng, có lần Dương Bảo vào Hoa Sơn thấy con chim sẻ bị thương rơi xuống đất, máu me bê bết, cảm thương ông liền đem về băng bó, chăm sóc, khi chim lành bèn thả đi. Chim tha đến bốn cái chén ngọc, lại nói: “Mong con cháu ông sẽ trắng trong, tinh thuần như bạch ngọc”. Đêm ấy, ông mộng thấy một vị trời mặc áo vàng đến bảo: “Tôi là con chim sẻ vàng được ông cứu mạng. Tôi vốn là sứ giả của Tây Vương Mẫu, bị thương giữa đường. May được ông cứu giúp, nay được trở về Nam Hải nên đến đáp tạ”. Về sau, con cháu ông đều nổi tiếng đức hạnh, hiện đạt.

Có sách lại chép hơi khác như sau: Dương Bảo là người huyện Hoa Âm, sống vào thời Hậu Hán. Lúc bé, Dương Bảo ra ngoài đồng chơi thấy một con sẻ bị cú mèo đuổi đánh bị thương rớt xuống đất. Dương Bảo liền cứu đem về, nuôi đến khi chim lành vết thương bèn thả đi. Đêm ấy, Dương Bảo nằm mộng thấy có một đứa bé trai mặc áo vàng đến biếu bốn chiếc vòng ngọc, tạ ơn, cho biết: “Con cháu ông ta sẽ được vinh hiển đến bốn đời như bốn vòng ngọc này”. Về sau, con Dương Bảo là Dương Chân, cháu là Dương Bình, chắt là Dương Tứ, chít là Dương Bru, lần lượt kế tiếp nhau làm đến chức Tam Công, được cõi đời xưng tụng là “*tứ thế tam công, đức nghiệp tương kế*” (bốn đời làm Tam Công, kế thừa đức nghiệp).

thân chúng nó để thỏa thích miệng ta chẳng bị tiêu diệt hay sao? Hơn nữa, ta đã tham sống, há chúng thích chết? Như ta vừa bị cỏ sắc đâm vào ngón tay liền cảm thấy khó thể chịu đựng được; thân chúng nó bị mổ chặt, há lẽ cam lòng? Tuy sức chẳng thể chống chọi được, không làm cách nào được, nhưng cái tâm oán hận có kết chẳng thể cởi gỡ được! Đòi đòi kiếp kiếp ắt sẽ báo thù. Do vậy, bậc hiền triết muốn khiến cho người đời cùng dứt sát nghiệp, hòng hợp với đạo “*dân là đồng bào, loài vật giống như ta*” của cha trời mẹ đất, lập đủ mọi cách mua loài vật phóng sanh khiến cho chúng được sống trọn hết tuổi trời.

Cần phải biết hành động này chú trọng nơi cứu người, chứ không phải đơn thuần nhằm cứu vật! Vì [phóng sanh là] nhằm mong người ta trông thấy [người khác] mua [loài vật] phóng sanh sẽ đều chẳng nỡ giết chóc; đã chẳng nỡ giết chóc thì chẳng kết oán đời, có thể tiêu diệt được sát kiếp trong vị lai, phước thọ trong đời sau sẽ vĩnh viễn tồn tại. Đây chính là tông chỉ rốt ráo, lợi ích chân thật của phóng sanh vậy. Kẻ chẳng biết thường chê bai phóng sanh lãng phí tiền tài, trọn chẳng có ích lợi gì! Hãy thử đặt mình vào trong hoàn cảnh đó thì kẻ ấy có muốn được người khác thả đi hay là mong bị người khác giết mình để ăn hay chẳng?

Từ thời Tống Chân Tông, Tây Hồ ở Hàng Châu đã là ao phóng sanh. Sau đấy, dù có lúc lơ là, nhưng chẳng lâu sau lại được khôi phục. Nay chánh phủ do thấy Tây Hồ quá nhiều cá đến nổi nước hồ dơ đục, gây trở ngại cho vệ sinh, tính ra lệnh đem bán hết, cho ngư nhân quăng lưới bắt sạch nhằm tạo lợi ích cho dân sinh. Các đại cư sĩ từ thiện ở Hàng Châu, Thượng Hải chẳng nỡ lòng để cho những con cá được phóng sanh qua các đời lại trở thành thức ăn, đặc biệt phái cư sĩ Tôn Hậu Tại tới Hàng Châu, khẩn cầu chánh phủ cho phép mua lại số cá ấy để chuyển sang chỗ khác thì đối với hai lẽ vệ sinh và phóng sanh đều được thích nghi. Chính phủ đã chấp thuận cho mua lại số cá ấy với giá tám ngàn đồng, trả tiền thành ba đợt, ngay hôm ấy liền giao ra ba ngàn đồng. Ngày Hai Mươi Chín tháng Hai dương lịch và ngày mùng Mười tháng Tư năm sau, mỗi lần giao hai ngàn năm trăm đồng nữa. Lấy ngày Ba Mươi tháng Sáu làm hạn chót để hoàn tất việc chuyển dời số cá ấy.

Số khoản tiền chánh thức để chuộc cá là tám ngàn đồng, nhưng đòi chuyển cho hết số cá từ cái hồ rộng mấy chục khoảnh thật chẳng phải dễ dàng. Phải chuẩn bị rất nhiều thuyền đánh cá, hằng ngày giăng lưới. Lại phải cử người vận chuyển, và mỗi thuyền lại phải có mấy người trông nom, đốc thúc. Chi phí thuê thuyền, vận chuyển ấy và những khoản chi phí ăn uống hằng ngày cũng cần đến mấy ngàn. Khẩn cầu mười phương

thiện tín tùy lực, tùy tâm, ai nấy bỏ ra tịnh tài để những con cá đang chờ bị nấu sẽ được sống yên vui, các vị đại cư sĩ được viên thành sở nguyện. Những người có sẵn đủ thiện căn từ đời trước trông thấy hành động tốt lành ấy sẽ đều yêu tiếc sanh mạng loài vật, chẳng nỡ giết hại. Do nhân duyên ấy sẽ tiêu diệt được cơ duyên giết hại, tăng trưởng phong thái nhân từ, công đức ấy làm sao diễn tả được? Ông tăng già Thích Án Quang sắp vùi thân nơi ngòi rãnh, kính vì vô số vô lượng cha mẹ trong quá khứ, chư Phật trong vị lai, chí thành khẩn cầu xin cứu mạng. Nếu được quý vị sáng suốt xét soi thì chẳng khác gì chính Quang được quý vị cứu vớt vậy. Kính cần giải bày.

2. Sớ thuật duyên khởi trùng hưng chùa Thọ Lượng ở Cám Châu

Thật Tế lý địa trải trần kiếp chẳng đổi, chẳng dời. Chuyện trong Phật môn tùy theo nhân duyên mà có hưng, có suy. Tuy bị cực thái lai thuộc vào vận trời, nhưng sửa cũ xây mới quả thật phải cậy vào sức người. Xưa kia khi đức Thế Tôn sắp nhập Niết Bàn đã đem pháp đạo phó chúc cho quốc vương, đại thần, dạy họ hộ trì, lưu thông. Ấy vì Ngài đã thấy trước đời sau pháp yếu, ma mạnh, nếu không cậy vào hạng vĩ nhân có quyền lực bảo vệ cho bình yên, ngăn chặn kẻ khinh lãn thì tròn mắt của trời người, huệ mạng của Như Lai chắc sẽ gần như bị diệt mất.

Chùa Thọ Lượng là một đạo tràng cổ đã lâu một ngàn năm trăm năm của Cám Châu. Nhằm thời Tiêu Lương²¹⁷, Phòng Ngự Sứ²¹⁸ là Lô Quang Trù²¹⁹ vì sư Đạo Thành mà dựng chùa này. Thoạt đầu đặt tên là Lô Hưng

---

²¹⁷ Tiêu Lương tức là Nam Lương (502-557), tức một triều đại vào thời Nam Bắc Triều ở Trung Hoa, được sáng lập bởi Tiêu Diễn (Lương Cao Tổ Vũ Đế) sau khi diệt nhà Nam Tề, xưng đế, đóng đô tại Kiến Khang (nay là Nam Kinh). Do vậy, sử thường gọi triều đại này là nhà Tiêu Lương để phân biệt với những triều Lương khác.

²¹⁸ Phòng Ngự Sứ là một chức quan võ được lập ra từ thời Đường nhằm trông coi việc binh tại những huyện trấn trọng yếu. Qua các triều đại, quyền hạn của chức quan này bị giảm dần, chỉ trông coi việc huấn luyện và phòng thủ địa phương, chứ không có toàn quyền về binh bị như những đời trước.

²¹⁹ Lô Quang Trù (840-911), tự Mậu Hy, còn có tên là Thập Thất Lang, người Thanh Âm, Khê, huyện Kiền Hóa, Kiền Châu (sau này Kiền Châu đổi thành Cám Châu). Ông lớn lên nhằm thời Đường Hy Tông, chính trị hủ bại, các tướng lãnh quân phiệt đua nhau cát cứ, xâu xé quốc gia. Trong tình thế, với tham vọng chính trị, Lô Quang Trù đã cùng Đàm Toàn Bá tụ hợp binh lính khởi nghĩa, suy cử Đàm Toàn Bá làm thủ lĩnh, còn Lô Quang Trù chỉ huy quân đội. Họ Lô chiếm được Kiền Châu vào năm Quang Khải nguyên niên (885), xưng là Thứ Sử. Năm Thiên Phục nguyên niên (901) chiếm Thiệu Châu, rồi chiếm luôn Triều Châu. Đến khi nhà Lương do Châu Ôn

Diên Thọ, rồi đổi thành Thánh Thọ, đến niên hiệu Tường Phù (1008-1016) đời Tống, vua Chân Tông đặc biệt sắc tứ cho chùa cái tên hiện thời. Trong những đời Nguyên, Minh, Thanh, đời nào cũng có người khiến cho nhà chùa được hưng vượng, đến thời Quang Tự nhà Thanh, đột nhiên bị hỏa hoạn. Năm Dân Quốc thứ 4 (1915), lại bị lụt lớn, đến nỗi ngôi chùa Phật trang nghiêm trọn thành gò hoang, chỉ có mình tượng Quán Âm cao một trượng sáu đúc bằng sắt là còn nguyên vẹn không bị hư hại. Những vị thân sĩ trong vùng thỉnh hòa thượng Đại Xuân chùa Quang Hiếu kiêm nhiệm Trụ Trì. Hòa Thượng bèn cùng với đại sư Đức Sâm – là vị Tăng trụ ở đây – cạn sức lo liệu, dựng Quán Âm Điện.

Sau này, cụ Đại Xuân qua đời, thầy Đức Sâm rời đất Cám, tìm vị Tăng kế nhiệm Trụ Trì không ra, đến nỗi tòa thị chánh coi là đất bỏ hoang, tính sửa thành chợ bán rau, mở đường sá. Những hàng Tăng - tục trong vùng báo cho thầy Đức Sâm biết, do vậy thầy bèn gửi thư đến những bậc tai to mặt lớn các giới lần lượt thỉnh cầu bảo vệ. Trung Quốc Phật Giáo Hội cũng lại gửi điện xin duy trì, mặt khác tuyển chọn người thỏa đáng sang đây trước để trừ tính, hoạch định chuyện trùng hưng ngôi chùa nhằm bãi bỏ đề nghị trước đây [của chánh phủ], lại còn dốc sức đảm nhiệm hộ trì cho chùa mau được khôi phục. Những vị quan viên, thân sĩ trong vùng như ông Lưu Cấp Phủ v.v... tận lực đảm nhiệm vai trò trung gian và nguyện làm hậu thuẫn giúp cho ngôi chùa được khôi phục. Ấy là vì pháp đạo được hưng thịnh đều do có nhân duyên, chẳng do trải qua cơn sóng gió này thì ngôi chùa này sẽ gần như biến mất.

Chỉ vì hiện thời đang nhằm thuở Mạt Pháp, căn tánh con người kém hèn, nếu không cậy vào sức đại thế nguyện của Phật Di Đà để vãng sanh Tây Phương thì ai có thể đoạn sạch Phiền Hoặc, liễu sanh thoát tử ngay trong đời này? Do vậy, khôi phục lần này, [nhà chùa] sẽ chuyên tu pháp môn Tịnh Độ và lập thêm Cư Sĩ Lâm, lưu thông xú (phòng phát hành kinh sách) để các nhân sĩ trong vùng đều biết đạo trọng yếu hòng thoát Ngũ Trược lên chín phẩm và biết quy củ tốt lành để giữ vẹn luân thường,

---

thành lập, Lô Quang Trù quy phục nhà Hậu Lương, được Lương Thái Tổ (Châu Ôn) phong làm Bách Thắng Quân Phòng Ngự Sứ, kiêm nhiệm chức Khai Thông Sứ vùng Ngũ Lĩnh, tước Châu Nhữ Vương, ăn lộc 1.500 hộ. Về sau được phong là Trung Huệ Thắng Lợi Vương. Tuy xuất thân nông dân ít học, nhưng Lô Quang Trù rất giỏi về quân sự lẫn kinh tế. Chính ông đã chỉ huy khẩn hoang, điều động nhiều công trình thủy lợi, lập thêm 6 huyện mới (An Viễn, Đại Dữu, Thượng Do, Thụy Kim, Thạch Thành, và Long Nam) trong vùng quản hạt của mình từ những đất hoang đã khai khẩn. Theo Tự Chí chùa Thọ Lương, Lô Quang Trù bị bệnh ngặt nghèo, được vị Tăng tên Đạo Thành chữa khỏi bệnh nên xây chùa để đền ơn.

trọn hết bốn phận, biết nhân quả, tu trì cẩn thận. Như thế thì do Liên Xã được mở mang mà tông phong chấn hưng, lễ giáo hưng khởi, vận nước tốt đẹp, sáng sủa, ngõ hầu xứng với ý nghĩa lập chùa đặt tên của cổ nhân, cũng như để an ủi một phen nhiệt tâm bảo vệ duy trì của các vị quân tử.

Nhưng do nhà chùa không có hằng sản, Tăng không tích trữ, bèn cậy Bất Huệ thay mặt viết lời sớ dẫn giải hồng khẩn cầu các vị đại hộ pháp và các vị thiện tín phát tâm Bồ Đề, hành phương tiện sự, chớ vàng, tãi gạo, xoay vần khuyên bảo quyên mộ, khiến cho điện báu thên thưng sớm có ngày xây dựng thành công, mãn nguyệt kim dung thường trụ suốt kiếp, Tịnh tông được thịnh hành, con người đều biết đạo thoát khổ. Nhân quả phô tỏ rõ ràng, mọi người cùng nhau đi theo con đường mong trở thành thánh, sẽ thấy Phật, trời bảo vệ như mây nhóm, tốt lành, mừng vui đua nhau đưa đến, cửa nhà yên vui, quyền thuộc bình an, giàu, thọ, khỏe mạnh, bình yên, thân hiện tại được hưởng Ngũ Phước như Cơ Tử đã luận, lan quế²²⁰ ngào ngạt, hậu duệ nhận lãnh trăm điều tốt lành như đã nói trong bài giáo huấn của Y Doãn, chỉ mong [ai nấy] đều phát lòng tùy hỷ, đều cùng được tiếng thơm (*Đầu Đông năm Quý Dậu (1933) thời Dân Quốc*)

3. Sớ quyên mộ tu bổ đại điện Hưng Giáo Thiền Tự (tức Tiểu Vân Lô) thuộc thôn Lâu Giang ngoài cửa phụ của huyện thành Thiệu Hưng

(viết thay cho thầy Nguyễn Trạm)

Đức Như Lai điều ngự chúng sanh, tùy cơ thuyết pháp. Do chúng sanh căn cơ bất nhất nên [đức Phật] nói vô lượng pháp môn, nhưng gom

---

²²⁰ Lan quế: Ý nói con cháu hiển đạt. Đây là hai điển tích được ghép chung lại. Một người tiêu thiếp của Trịnh Văn Công thời Đông Châu năm mộng thấy có người xưng là tổ tiên họ Trịnh trao cho nhánh lan, tỉnh dậy liền biết đã thọ thai; do đó, đứa con sinh ra được đặt tên là Lan. Về sau Trịnh Lan trở thành Trịnh Mục Công, là một ông vua hiền sáng suốt khiến nước Trịnh tuy nhỏ lại làm bá chủ chư hầu một thời. Do vậy, người ta hay dùng điển tích “mộng lan” để chỉ người phụ nữ có thai sanh con quý hiển.

Chữ Quế phát xuất từ điển tích Đậu Yên Sơn (tên thật là Đậu Vũ Quân) sống vào đời Hậu Tấn thời Ngũ Đại. Ông này có năm người con trai đều đỗ đạt, đức cao trọng vọng, được người đời khen ngợi là Yên Sơn Đậu Thị Ngũ Long (năm con rồng họ Đậu đất Yên Sơn). Phùng Đạo làm thơ mừng Vũ Quân có câu: “*Linh xuân nhất châu lão, đan quế ngũ chi phương*” (Linh Xuân một góc thọ, đan quế năm cành thơm). Do vậy, người đời sau thường khen ngợi nhà có con cháu hiển đạt, hiền đức là “*lan quế chi gia*”.

góp thông nhất lại thì chỉ có bốn pháp Luật, Giáo, Thiên, Tịnh. Luật là Phật thân, Giáo là Phật ngữ, Thiên là Phật tâm, Tịnh là Phật cảnh. Luật, Giáo, Thiên, Tịnh là chỗ quy túc của hành nhân, là pháp để rốt ráo viên thành Phật đạo, phổ độ hết thảy phàm - thánh vậy. Bốn pháp trọn chẳng khác biệt, ắt cần phải pháp nào cũng viên thông, pháp nào cũng đều trọn đủ thì mới có thể trên nối tiếp Phật huệ, dưới hóa độ chúng sanh. Chẳng qua là luận theo chú trọng về phương diện nào mà kiến lập danh xưng của bốn tông Luật, Giáo, Thiên, Tịnh đấy thôi!

Hung Giáo Thiên Tự được sáng lập từ đời Tấn, là đạo tràng của Luật và Giáo. Đến đời Đường, Ô Khoa thiên sư trùng hưng, trở thành [đạo tràng chuyên tu] Thiên. Cuối đời Minh, đồ tôn của Liên Trì đại sư là Nội Hằng Thuyên Công phục hưng nhà chùa, trở thành [đạo tràng chuyên tu] Tịnh. Thiện tri thức xét thời cơ mà chọn giáo pháp thích hợp, nhân thời thế mà chế định cách tu thích nghi, chỉ cốt sao có lợi cho muôn loài, chẳng chấp nhất nơi dấu tích phô bày. Vì thế, khiến cho hết thảy chúng sanh đều được thấm nhuần pháp ích.

Từ đời Minh đến nay đã hơn hai trăm năm, trong khoảng thời gian ấy những bậc cao nhân trụ trì pháp đạo cũng lại chẳng thiếu. Từ cuối triều Thanh đến nay, pháp đạo suy vi, điện đường, liêu xá đều nghiêng sụp, đại điện là nơi an trụ Như Lai Pháp Thân, cũng là chốn để tứ chúng cầu phước [thế mà] cột kèo mục nát, rường xà xiêu vẹo, lỏng lẻo. Nếu chẳng lập cách tu bổ, ắt sẽ đến nỗi sụp đổ hết cả. Trăm tôi trụ trì nơi đây, tâm thường kính sợ, vì thế đặc biệt giải tỏ lòng ngu thành, quyên mộ khắp đàn tín hộ pháp, khẩn cầu các vị đều bỏ ra tịnh tài để thành tựu việc làm tốt đẹp này, ngõ hầu điện báu thên thang sớm có ngày được thành công, mãn nguyệt kim dung thường trụ suốt kiếp. Sẽ thấy Phật, trời che chở như mây nhóm, tốt lành, mừng vui đua nhau đưa đến, giàu, thọ, khỏe mạnh, bình yên, thân hiện tại được hưởng Ngũ Phước như Cơ Tử đã luận, tước vị cao cả, tôn kính, hậu duệ nhận lãnh trăm điều tốt lành như đã nói trong bài giáo huấn của Y Doãn. Chỉ mong ai nấy đều chẳng tiếc nuôi, cùng ghi danh thơm (*Năm Bình Dân, tức năm Dân Quốc 15 - 1926*)

4. Số quyên mộ trai mễ (gạo cho Tăng chúng ăn) suốt năm của chùa Vạn Thọ núi Đạo Tràng, Hồ Châu (viết thay)

*Pháp luân muốn chuyển, phải no lòng,
Không gạo, Thiên sâu khó thể mong.
Nếu chịu bỏ thí giúp đạo nghiệp,*

Phước thọ tăng trưởng quyết thiên miên,

Chùa Vạn Thọ núi Đạo Tràng là đại đạo tràng do vị cao tăng thời Ngũ Đại là thiền sư Phục Hồ Chí Phùng²²¹ sáng lập. Thiền sư cất am tu hành trên đỉnh núi, một bữa ngồi yên, hào quang sáng rực bầu trời. Nhân sĩ bốn phương tưởng [trên núi] bị hỏa hoạn; ngày hôm sau đến xem, thấy Sư thâm nhập tam-muội, biết là Sư phóng đại từ quang. Do vậy, thiện tín bị cảm hóa, ai nấy đều bỏ ra tịnh tài, tạo dựng chùa miếu, trở thành đại tùng lâm, đều nói Sư là Địa Tạng Bồ Tát hóa thân. Vì thế, lại gọi núi ấy là Tiểu Cửu Hoa. Từ đấy về sau, đời nào cũng có cao nhân trụ trì nơi ấy. Cho đến đầu đời Thanh, Hoàng Giác thiền sư từng làm chủ núi này, đức hạnh được Thanh Thế Tổ (Thuận Trị) khâm phục; do vậy bèn ban cho nhà chùa tám biển đề Vạn Thọ. Ấy là câu chúc cho muôn nước đều yên, cùng lên cõi thọ, một người (tức nhà vua) được mừng vui, ai nấy cùng hưởng thái bình vậy. Từ đấy, đạo phong hưng thịnh, Vân Thủy²²² đều tụ về, những chùa lớn các nơi chẳng đâu hơn được nơi này.

Đến thời Hàm Phong - Đồng Trị, gặp cơn binh hỏa liền bị suy vi. May nhờ tiền nhân thăm đạm lo liệu mới khỏi bị hoang tàn. Nạp tăng tô tài sức đơn bạc, lạm nhận chức Trụ Trì, tuy muốn an cư đại chúng rộng khắp hồng chuyên tu Tịnh nghiệp, khóa tụng sáng tối hằng ngày, ba thời niệm Phật, mỗi năm tới tháng Chạp liền mở một Phật Thất, dùng công đức ấy để cầu chúc vận nước tốt đẹp, hưng thịnh, nhân dân yên vui, chuyển cạnh tranh thành nhân từ, nhường nhịn, biến thói bạc ác thành thuần phong, nhưng do nhà chùa không có hàng sản, không thể kiếm ra

---

²²¹ Chí Phùng (909-985), còn có hiệu là Đại Phiến Hòa Thượng, người xứ Dư Hàng. Sư quán thông Tam Học, tham thấu kinh tạng, kết thảo am tu trì tại núi Đạo Tràng (tên cũ của núi là Vân Phong, thuộc Hồ Châu). Thảo am này về sau trở thành chùa Vạn Thọ. Thoạt đầu do trong núi ấy có lùm cọp, ngài Chí Phùng thường cầm chiếc quạt lớn (do vậy dân chúng gọi Ngài là Đại Phiến Hòa Thượng) xuống chợ xin tiền mua thịt nuôi hổ, hổ đằm ra thuần tính không làm hại ai nữa, nên người đời gọi Ngài là Phục Hồ Thiền Sư. Lúc đầu, Ngô Việt Vương đặt tên chùa là Chánh Chân Thiên Viện. Tới niên hiệu Gia Thái (1201-1204) đời Tống, đổi thành Diệu Giác Tự, đến năm Nguyên Phong thứ ba đời Tống (1080), vua ban chiếu đổi tên chùa thành Hộ Thánh Vạn Thọ Thiên Tự. Thanh Thế Tổ lại đổi thành Vạn Thọ Tự.

²²² Vân Thủy, gọi đủ là Vân Thủy Tăng, là những vị Tăng không có trụ xứ nhất định, do những vị ấy du phương hành cước hay không muốn ràng buộc bởi đàn-na, tín thí, nên lấy bốn phương làm nhà, thấy đạo tràng nào thích hợp liền xin nhập chúng một thời gian rồi lại ra đi giống như mây trôi nước chảy không nhất định nên gọi là Vân Thủy Tăng.

lượng thực. Vì thế, kính tuân theo cấm chế của đức Phật, vào làng khát thực, khẩn cầu các vị đại đàn-việt²²³ ai nấy ban cấp thóc gạo suốt năm để chúng Tăng thanh tịnh cư trụ tại chùa yên tâm tu đạo, mười phương Vân Thủy đều được yên cư. Sẽ thấy Phật, trời che chở như mây nhóm, tốt lành, mừng vui đua nhau đưa đến, giàu, thọ, khỏe mạnh, bình yên, thân hiện tại được hưởng Ngũ Phước như Cơ Tử đã luận, tước vị trâm anh, hậu duệ nhận lãnh trăm điều tốt lành như đã nói trong bài giáo huấn của Y Doãn. Chỉ mong ai nấy đều chẳng tiếc nuôi, cùng kết duyên thù thắng.

5. Sớ quyên mộ tu bổ đại điện và liêu phòng tại các viện trong Nam Thiên Trúc Diển Phước Tự, Hàng Châu

Quán Thế Âm Bồ Tát (*cho đến*) trùng hưng đạo tràng Tịnh Độ hoành siêu (*phần trên đây đã đăng trong Văn Sao Tục Biên*). Mùa Hạ năm nay lại được các vị cư sĩ lân cận mở mang đường hai bên và xây cửa chùa, tu bổ am tranh. Các cư sĩ thuộc hội Phật học cũng bằng lòng tán trợ chuyên xây cất đại điện. Do vậy, cây Quang viết sớ, quyên mộ khắp các đàn tín để mong cho đạo tràng hơn ngàn năm của Bồ Tát lại được trùng hưng, ngô hầu đạo thích hợp khắp ba căn, pháp liễu thoát ngay trong đời này sẽ được lưu truyền rộng rãi. Khẩn cầu mười phương quan viên cao quý, bậc đại thân sĩ, thương gia giàu có, hết thảy thiện tín đều cùng phát Bồ Đề tâm, hành phương tiện sự, mở toang bảo tạng, vun bồi ruộng phước, chở vàng, tải gạo, xoay vần khuyên bảo, quyên mộ lẫn nhau, ngô hầu điện báu thân thang sớm có ngày xây dựng thành công, mãn nguyệt kim dung thường trụ trái kiếp, liên xã mở mang, tông phong chấn hưng, Phật pháp hưng thịnh, thiên hạ thái bình. Sẽ thấy Phật, trời che chở như mây nhóm, tốt lành, mừng vui đua nhau đưa đến, giàu, thọ, khỏe mạnh, bình yên, thân hiện tại được hưởng Ngũ Phước như Cơ Tử đã luận, tước vị trâm anh, hậu duệ nhận lãnh trăm điều tốt lành như đã nói trong bài giáo huấn của Y Doãn. Chỉ mong ai nấy đều chẳng tiếc nuôi, cùng ghi danh thơm.

6. Sớ quyên mộ tu bổ đại điện của Túc Lai thiền viện núi Phổ Đà (*viết thay*)

Phổ Đà danh sơn chính là cuộc đất thù thắng nơi Đại Sĩ thị hiện, Túc Lai thiền viện quả thật là ngôi chùa thanh tịnh để đàn-na tín thí gieo

---

²²³ Đàn-việt (Dānapati): Thí chủ.

phước. Kể từ khi trước, tổ chúng tôi là thiền sư Triều Âm triệt ngộ tự tâm, thông hiểu kinh giáo sâu xa, trụ trì chùa Phổ Tế mười mấy năm, rải mây Từ của Đại Sĩ, xiển dương tâm ấn của Tổ Sư. Vì thế, đạo truyền bốn biển, đức cảm chín bệ, nhiều lần được [triều đình] ban lộc, tặng y tía, trùng tu đạo tràng viên thông, càng thêm vì pháp vì người, mong vun bồi dòng giống pháp cho tương lai. Nhưng do trải qua năm tháng đã lâu, Sư chẳng kham nổi nhọc nhằn, bèn cho dựng riêng Tứ Lai để làm nơi thoái ẩn. Do Sư được bậc tể quan ngưỡng mộ, dân chúng khâm phục, tôn sùng nên quy mô, chế độ của [viện Tứ Lai] khá đồ sộ.

Từ xưa đến nay đã hơn hai trăm năm, tất cả điện đường đều nghiêng ngửa, hư nát. Nạp tăng tôi then phận hậu học, gắng sức tu bổ. Các phòng đã sửa sang đại lược như mới, chỉ còn đại điện chưa khởi công. Nếu chẳng xoay sở triệt để, ắt sẽ đến nỗi chẳng mấy chốc sụp đổ. Tính muốn tạo dựng lâu gác huyễn hóa, ắt phải cậy sức của mọi người chống đỡ. Do vậy, viết sớ giải bày tâm lòng ngu thành, quyên mộ khắp đàn-na mười phương, khẩn cầu phát Bồ Đề tâm, hành phương tiện sự, mở toang bảo tạng, vun bồi ruộng phước, ngõ hầu điện báu Đại Hùng sớm có ngày xây dựng thành công, mãn nguyệt kim dung thường trụ trải kiếp. Sẽ thấy Phật, trời che chở như mây nhóm, tốt lành, mừng vui đua nhau đưa đến, thân hiện tại được hưởng Ngũ Phước như Cơ Tử đã luận, tước vị trâm anh, hậu duệ nhận lãnh trăm điều tốt lành như đã nói trong bài giáo huấn của Y Doãn. Nếu như chẳng xót của, sẽ cùng ghi phương danh.

VII. Bạt

1. Lời bạt cho tám biển gạch Hương Quang Trang Nghiêm

Hương thơm công đức phước huệ, ánh sáng từ bi nhiếp thọ của Như Lai theo chiều dọc suốt cả ba đời, theo chiều ngang trọn khắp mười phương đều xông chiếu trọn khắp. Phạm phủ đầy dẫy triền phước trọn chẳng nghe thấy, như kẻ mắt mù mũi điếc giữa trưa đi ngang rừng Chiên Đàn, trọn chẳng ngửi được mùi hương Chiên Đàn, chẳng thấy được ánh sáng mặt trời. Nếu sanh lòng chánh tín, thường niệm Phật hiệu, do được vạn đức hồng danh của Như Lai ngấm hun đúc, gia bị, nên nghiệp tiêu, trí rạng, chướng tận, phước cao, sẽ tự có thể tùy theo khả năng của chính mình mà đắc tam-muội nên thấy nghe đôi chút [hương công đức, ánh sáng từ bi của Phật], hoặc chứng Vô Sanh Nhân nên thấy nghe lớn lao, cho tới dùng sự trang nghiêm của Phật để tự trang nghiêm. Thầy Giám Viện là đại sư Diệu Chân mong những ai đến đây đều cùng được nhiếp

mùi hương của Phật, cùng được hưởng quang minh của Phật, cây tôi đề bốn chữ này và viết lời bạt để thừa với bậc thông sáng mai sau (*Mùa Thu năm Kỷ Mão, tức năm Dân Quốc 28 - 1939*)

2. Lời bạt cho Tịnh Độ Ngũ Kinh

Tam Học Giới - Định - Huệ là căn bản của người học Phật và tu Tịnh nghiệp, nhưng Giới lại càng thiết yếu. Vì thế, Quán Vô Lượng Thọ Phật Kinh khai thị Tịnh nghiệp tam phước như sau:

1) Một là hiếu dưỡng cha mẹ, phụng sự sư trưởng, từ tâm chẳng giết, tu Thập Thiện nghiệp.

2) Hai là thọ trì Tam Quy, đầy đủ các giới, chẳng phạm oai nghi.

3) Ba là phát Bồ Đề tâm, tin sâu nhân quả, đọc tụng Đại Thừa, khuyến tấn hành giả.

Hai điều đầu phần lớn thuộc về Giới Học, điều thứ ba trọn đủ Tam Học. Đầy đủ ba món phước này thì Tịnh nghiệp thành tựu lớn lao, vãng sanh Thượng Phẩm. Vì thế, sau năm kinh Tịnh Độ, lại in kèm thêm phẩm Tịnh Hạnh của kinh Hoa Nghiêm và bốn thứ giáo huấn thanh tịnh rạng ngời²²⁴ (Thanh Tịnh Minh Hối) của kinh Lăng Nghiêm để mong

---

²²⁴ Thanh Tịnh Minh Hối là bốn điều giáo huấn thanh tịnh trong kinh Lăng Nghiêm gồm “đoạn dâm, đoạn sát, đoạn thù, đoạn vọng” (dứt dâm, dứt giết, dứt trộm, dứt nói dối). Trong chương ấy, ngài A Nan thưa hỏi: “*Con thường nghe đức Như Lai nói như thế này: ‘Tự mình chưa đắc độ mà độ cho người khác trước, ấy là chỗ phát tâm của Bồ Tát; tự giác đã trọn, hay giác ngộ người khác, ấy là sự độ thế của Như Lai. Con dù chưa đắc độ, nhưng nguyện độ hết chúng sanh trong đời Mạt. Bạch Thế Tôn! Những chúng sanh ấy cách Phật ngày càng xa, tà sư thuyết pháp như cát sông Hằng, muốn nhiếp cái tâm, nhập Tam Ma Địa, nên làm như thế nào để họ an lập đạo tràng, xa lìa các ma sự, chẳng lui sụt tâm Bồ Đề?’* Sau khi khen ngợi câu hỏi ấy rất thiết thực, đức Phật nhấn mạnh đến vai trò căn bản, thiết yếu của Giới trong Tam Học rồi giảng chi tiết về bốn điều giáo huấn thanh tịnh. Chúng tôi xin trích dẫn chánh kinh về điều thứ nhất như sau: “*Chúng sanh trong lục đạo thuộc các thế giới ấy nếu tâm chẳng dâm thì sẽ chẳng phải tiếp tục sanh tử. Ông tu tam-muội, vốn là vì muốn thoát khỏi trần lao, nếu dâm tâm chẳng trừ, sẽ chẳng thể xuất trần được. Dầu có lắm trí, Thiên Định hiện tiền, mà nếu như chẳng đoạn dâm, ắt sẽ đọa ma đạo, thượng phẩm là ma vương, trung phẩm là ma dân, hạ phẩm là ma nữ. Những loài ma ấy cũng có đồ chúng, mỗi tên tự nói ‘đã thành vô thượng đạo’. Sau khi ta diệt độ, trong đời Mạt Pháp có lắm ma dân như thế ấy lừng lẫy trong cõi đời, rộng làm chuyện tham dục, giả làm thiện tri thức khiến cho chúng sanh đọa trong hầm ái kiến, lạc nẻo Bồ Đề. Ông hãy dạy người đời: Hễ tu Tam Ma Địa thì trước hết phải đoạn dâm tâm. Đấy gọi là điều giáo huấn thanh tịnh rạng ngời quyết định thứ nhất của đức Như Lai Phật Thế Tôn. Vì vậy A Nan! Nếu kẻ tu Thiên Định chẳng*

hành giả Tịnh nghiệp, đối với Luật Nghi Giới thì gìn giữ sao cho thân chẳng phạm, tiến lên mức nữa là đấng Định Cộng Giới, chế ngự tâm không khởi [những vọng niệm], tiến vào Đạo Cộng Giới siêu tình ly niệm, đoạn Hoặc chứng Chân. Nhưng dầu đạt được hai thứ lợi ích thật sự là Định Cộng Giới và Đạo Cộng Giới thì vẫn phải dè dặt, kính sợ, chấp trì Luật Nghi Giới để tự lợi, lợi tha, duy trì khuôn mẫu pháp đạo, ngõ hầu kẻ giải thoát rộng tuếch²²⁵ sẽ không có lý do lập liêm rằng họ đang tu theo Đại Thừa để rồi hoại loạn Phật pháp khiến cho chúng sanh bị lầm lạc, nghi ngờ! (*Giữa Xuân năm Bính Tý, tức năm Dân Quốc 25 - 1936*)

3. Lời bạt cho Ma Lợi Chi Thiên Đà La Ni

Ma Lợi Chi Thiên tuy hiện thân trời, nhưng thật ra là Bồ Tát. Vì tâm độ sanh tha thiết, lòng cứu khổ ân cần, nên nói ra chú này để làm cái gốc cứu độ. Nếu ai mỗi ngày kiền thành trì tụng chú này càng nhiều càng tốt, dầu gặp những tai nạn nước, lửa, đao binh v.v... cũng sẽ gặp dữ hóa lành. Năm nay, trong cuộc biến loạn tại Trường Sa²²⁶, [dân chúng] mắc họa thật thảm. Ông Nhiếp Vân Đài suất lãnh toàn thể gia quyến thuộc các chi họ cùng trì chú này tại Thượng Hải, thế mà nhà cửa thuộc các chi họ của nhà ông Nhiếp ở Trường Sa trọn chẳng bị tổn hại, hư hỏng gì. Do

---

đoạn dâm sẽ giống như nấu cát mà mong thành cơm, dầu trải trăm ngàn kiếp chỉ gọi là nấu cát. Vì sao vậy? Do vốn chẳng phải là cơm, nên trở thành cát, đá vậy! Ông dùng cái thân dâm dục cầu diệu quả của Phật, dầu được diệu ngộ cũng đều là dâm căn. Căn bản đã thành dâm thì luân chuyển trong tam đồ ắt chẳng ra khỏi được, có nẻo nào hòng chứng Niết Bàn của Như Lai? [Do vậy], ắt phải làm cho cơ duyên của dâm cũng như thân tâm đều đoạn được dâm thì mới có thể mong cầu Bồ Đề của đức Phật!”

²²⁵ Tức kẻ chỉ giải thoát xương ngoài miệng.

²²⁶ Đây là cuộc tấn công lần thứ nhất của quân đội Quốc Dân Đảng vào căn cứ địa Tương Ngạc Cám (tức khu căn cứ nằm giữa ba tỉnh Hồ Nam, Hồ Bắc, Giang Tây) của phe Hồng Quân với mục đích phá hủy khu căn cứ này và tiêu diệt lực lượng Hồng Quân đang ẩn nấp tại đó. Chiến dịch này bắt đầu từ 29 tháng Giêng năm 1930 đến ngày 25 tháng Ba năm ấy, nhưng không thu được thắng lợi gì. Để trả đũa, phe Hồng Quân phát động chiến dịch đánh trả, lấy tên là Tương Ngạc Cám Tô Khu Phản Vi Tiếu (cuộc tiếu trừ phản kích Quốc Dân Đảng vây hãm đặc khu Sô Viết Hồ Nam, Hồ Bắc, Giang Tây) vào tháng Chạp năm 1930 khiến cho dân tình các tỉnh ấy càng thêm khốn đốn. Căn cứ địa Tương Ngạc Cám bao gồm vùng rừng núi Đông Bắc tỉnh Hồ Nam, Đông Nam tỉnh Hồ Bắc và một phần phía Bắc tỉnh Giang Tây. Thành phố Trường Sa nằm rất gần căn cứ địa của Hồng Quân nên dân chúng bị thiệt hại, thương vong rất lớn trong hai cuộc chiến.

vậy biết rằng chú này có đại thân lực, có thể trồng cây được. Kính mong những người cùng hàng đều cùng phát tâm sửa lỗi hướng lành, cùng làm chuyện giữ vẹn luân thường, trọn hết bốn phận, lợi người, lợi vật để cảm ứng Bồ Tát rửa lòng Từ nơi bốn địa thì sẽ được chỡ che, gia hộ càng thêm thù thắng. Nếu ai không biết chữ, chẳng thể ghi nhớ được, hãy chí thành niệm Nam Mô Ma Lợi Chi Thiên Bồ Tát hoặc xưng niệm Nam Mô Quán Thế Âm Bồ Tát thì lợi ích cũng giống hệt như tụng chú. Ai có được chú này ắt phải đặt ở nơi sạch sẽ, chớ nên khinh nhờn. Nếu không, sẽ mắc tội chẳng nhỏ đâu (*Đầu Thu năm Canh Ngọ, tức năm Dân Quốc 19 - 1930*)

4. Lời bạt cho Tịnh Độ Pháp Hội Khóa Nghi

Hết thầy pháp môn được nói trong một đời đức Như Lai đều phải đoạn sạch Phiền Hoặc thì mới có thể liễu sanh thoát tử. Chỉ có một pháp Niệm Phật nếu đầy đủ lòng tin chân thành, nguyện thiết tha, sẽ liền có thể cấy vào Phật từ lực vãng sanh Tây Phương. Pháp môn Niệm Phật lấy ba pháp Tín - Nguyện - Hạnh làm tông, tín - nguyện để dẫn đường, niệm Phật làm chánh tu. Có người chỉ chuyên cầu nhất tâm chẳng nhắc đến tín nguyện và kẻ chú trọng khai ngộ, chẳng cầu vãng sanh đều là những người chẳng biết tông chỉ của pháp Niệm Phật, bỏ Phật lực để cấy vào tự lực, coi thường Phật trí, khoe khoang trí mình, tự làm, làm người lớn lắm! Tâm niệm Phật ắt cần phải khẩn thiết chí thành như con nhớ mẹ; dẫu có cảnh nào khác đưa đến trọn chẳng thể làm cho cái tâm nhớ mẹ ấy bị quên mất được! Trong khi niệm Phật hoặc niệm ra tiếng, hoặc niệm thầm, đều phải lắng tai nghe kỹ, chẳng để cho một câu một chữ nào miêng chỉ liền lấu niệm qua. Cách niệm “nhiếp trọn sáu căn, tịnh niệm tiếp nối” như Đại Thế Chí Bồ Tát đã nói chính là pháp vừa niệm vừa lắng nghe như thế đấy. Nếu có thể làm đúng như vừa nói thì chắc chắn sẽ được vãng sanh. Nếu tìm cầu sự khéo léo, chắc chắn sẽ biến thành vụng về to lớn, tự làm, làm người, gây hại há có thể nào cùng cực được!

5. Lời bạt cho sách Sức Chung Tân Lương

Cổ nhân nói: “*Sanh tử cũng lớn lao thay!*” Chẳng đáng buồn ư! Trộm nghĩ: Buồn xuống thì rốt cuộc có ích chi đâu? Cần biết rằng sanh tử là đại sự, tín nguyện niệm Phật là đại pháp. Đã biết chết là đáng buồn, hãy nên tu đại pháp này trước khi chưa chết thì chẳng những chết không đáng buồn mà còn là may mắn lớn nữa. Vì sao vậy? Do tịnh nghiệp chín

muồi, nương theo Phật từ lực lập tức vãng sanh Tây Phương Cực Lạc thế giới, được siêu phàm nhập thánh, liễu sanh thoát tử, vĩnh viễn lìa khỏi các nỗi khổ, chỉ hưởng các sự vui, tu tập dần dần mãi cho đến khi thành Phật mới thôi. Nhưng muốn đạt được điều may mắn lớn lao ấy thì cần giữ vẹn luân thường, trọn hết bổn phận, dứt lòng tà, giữ lòng thành, đừng làm các điều ác, vâng giữ các điều lành để bồi đắp nền tảng, lại còn thật sự vì sanh tử, phát Bồ Đề tâm, dùng tín nguyện sâu trì danh hiệu Phật sẽ liền có thể quyết định đạt được. Đến khi lâm chung, bất luận tu đã lâu hay mới tu, đều cần có quyền thuộc và tịnh hữu trợ niệm ngỗ hầu chánh niệm rạng rỡ, cảm ứng đạo giao, được Phật tiếp dẫn vãng sanh Tây Phương. Dầu cho kẻ thường ngày chẳng hề niệm Phật, khi lâm chung thỉnh thiện hữu khai thị và trợ niệm thì cũng có thể vãng sanh.

Do vậy biết rằng chuyện trợ niệm là khẩn yếu nhất! Trong lúc thường ngày, người tu Tịnh nghiệp hãy nên nói với gia quyến về lẽ lợi - hại để họ hiểu rõ không nghi, quyết chẳng đến nỗi khi lâm chung gia quyến sẽ do tình kiến thế tục mà phá hoại chánh niệm. [Như vậy thì] đối với kẻ còn lẫn người mất đều có lợi ích thật sự. Các sách Niệm Phật Súc Chung Tân Lương và Súc Chung Tu Tri, dụng ý lẫn lời lẽ đều châu đáo, quả thật đã bảo vệ cho hành nhân thành tựu được đại sự nhân duyên. Nếu chịu lần lượt lưu thông ngỗ hầu hết thấy những người cùng hàng đều biết tới lợi ích đó thì công đức ấy chỉ có đức Phật biết được! Nguyện những kẻ làm con cháu người khác trong cõi đời và những ai là cha mẹ, anh em, bạn bè ai nấy đều làm theo ngỗ hầu người đã mất hồn siêu nơi cõi tịnh, nghiệp trả lại trần lao, chín phẩm sen nở hoa, được đức Phật thọ ký thành Phật ngay trong một đời, quả thật là may mắn lớn lao! (*Cuối Xuân năm Dân Quốc 19 - 1930*)

6. Lời bạt cho bài giảng giải ý nghĩa Tam Dư Đức²²⁷ Đường

Ý nghĩa lớn lao của tên gọi tòa nhà này đã tuyên bày rồi. Nhưng

---

²²⁷ Tam Dư vốn là một điển cố xuất phát từ câu nói của Đông Ngộ thời Tam Quốc diễn tả chuyện khéo dùng thời gian dư thừa để học hành, tức: “*Đông giả, tuế chi dư; dạ giả, nhật chi dư; âm vũ giả, tình chi dư dã*” (Mùa Đông là thời gian thừa của một năm; ban đêm là thời gian thừa của một ngày. Lúc mưa dầm tối tăm là thời gian thừa của lúc quang tạnh). Ông Ninh Đức Tấn dùng chữ Tam Dư đặt tên cho nhà học để khích lệ con cháu quý tiếc thời gian, chăm chỉ học hành, nhưng Tổ Án Quang đã thêm vào chữ Đức với ý nghĩa khuyên răn con cháu ông Ninh không chỉ lo học hành mà còn vun bồi điều lành để hòng đạt được ba đức của Phật tánh là Pháp Thân, Giải Thoát và Bát Nhã.

muôn lợi người thì trước hết phải đánh đổ những ham muốn xằng bậy của chính mình. Nếu lời lẽ chẳng phù hợp với việc làm còn khó thể cảm hóa vợ con, huống là xóm giềng ư? Nếu có thể chân thành không dối trá thì dầu là dị loại vẫn còn có thể cảm ứng được, huống hồ con người là kẻ cùng loài ư? Vì vậy, hết thầy pháp đều lấy thân làm gốc, nên nói: *“Thân chẳng hành đạo thì vợ con sẽ chẳng hành đạo. Nếu kẻ nào chẳng giữ đạo thì sẽ chẳng thể làm cho vợ con giữ đạo được”*. Muốn tán trợ sự sanh thành trưởng dưỡng của trời đất, muốn tỏa rạng đức ngấm ngấm của tổ tông, muốn lập khuôn mẫu tốt đẹp cho con cháu, mà chính mình chẳng chú trọng tận tụy thực hiện thì sẽ như kẻ nghèo không có rêu đất nào để cắm dùi lại xằng bậy mong phú quý trùm lấp cõi đời, chỉ trở thành si tâm vọng tưởng, trọn chẳng thể trở thành sự thực được! Hãy răn dè nhé!

Tòa nhà được đặt tên dù ba chữ hay bốn chữ đều có ý nghĩa, cho nên không nhất định, chớ nên thay đổi. Ở phương Nam có một cụ già thanh nhàn sửa chữa đình đường, khi gác đòn dông có mười tám con hạc trắng bay đến, liền đặt tên cho tòa nhà ấy là Thập Bát Hạc Lai, bởi phỏng đoán rằng đây chính là điềm [trong số con cháu sau này] sẽ có mười tám vị Hàn Lâm vậy!

VIII. Những bài viết khác

1. Những căn cứ để làm cho hết thầy mọi người niệm Phật được vãng sanh hay không vãng sanh

Hết thầy các pháp môn do đức Như Lai đã nói trong một đời Ngài đều nhằm dạy chúng sanh tu Giới - Định - Huệ, đoạn tham - sân - si, hiểu rõ sanh tử huyền vọng, chứng tâm tánh chân thường. Nhưng chúng sanh căn tánh có lợi - độn, Hoặc (phiền não) có dày - mỏng. Kẻ căn tánh nhạy bén, Phiền Hoặc mỏng nhẹ thì sẽ có thể liễu sanh tử ngay trong đời này hay trong hai, ba, bốn, năm đời sẽ liễu sanh tử. Kẻ căn độn, Phiền Hoặc dày thì mười, trăm, ngàn, vạn đời, hay mười, trăm, ngàn, vạn kiếp vẫn chẳng thể liễu được! Đây là luận trên sự tu trì theo giáo lý thông thường, cậy vào sức tu Giới - Định - Huệ của chính mình để đoạn sạch tham - sân - si phiền hoặc, khó khăn cũng dường như lên trời! Mặc cho anh kiến địa cao siêu, công phu sâu đậm, công đức to tát, trí huệ lớn lao; nếu Kiến Tư Hoặc trong tam giới chưa hết, quyết chẳng thể vượt ra ngoài tam giới để liễu sanh tử được!

Chỉ có pháp môn Niệm Phật là hoàn toàn cậy vào nguyện lực đại từ bi của A Di Đà Phật. Nếu đầy đủ lòng tin chân thành, nguyện thiết tha, chí thành khẩn thiết niệm danh hiệu Phật cầu sanh Tây Phương, bất luận lợi căn hay độn căn, Phiền Hoặc dày hay mỏng đều có thể ngay trong đời này vào lúc lâm chung được nương theo Phật từ lực đích thân rủ lòng tiếp dẫn mà vãng sanh Tây Phương. Đã được vãng sanh rồi, Kiến Tư phiền não chẳng đoạn mà tự đoạn, bởi cảnh duyên trong Tây Phương Cực Lạc thế giới thù thắng, mỗi mỗi đều có thể tăng trưởng công đức, trí huệ của con người, trọn chẳng khiến cho con người dấy lên tham - sân - si. Đây chính là pháp môn đặc biệt trong cả một đời giáo hóa của đức Như Lai, chẳng thể dùng những giáo lý theo đường lối thông thường để luận định pháp môn Tịnh Độ được!

Trong cõi đời có những kẻ thông hiểu Tông - Giáo sâu xa, nhưng chẳng tin vào pháp môn Tịnh Độ, ấy là vì đã dùng giáo lý theo đường lối thông thường để luận định pháp môn đặc biệt. Nếu họ biết đây là pháp môn đặc biệt thì sẽ tự hành, dạy người, nào dám chống trái! Bà Lưu Thị - thím của ông Trương Phước Tuyên - bảm tánh tinh thuần, đã có túc căn, đến khi mắc bệnh bèn tin theo lời của Phước Tuyên, Tông Tịnh v.v... mà niệm Phật, lại còn được người nhà trợ niệm, vì thế qua đời thật tốt lành. Những tướng tốt đẹp như: Về mặt trở nên đẹp đẽ hơn lúc sống, sau mười bốn tiếng đồng hồ toàn thân đã lạnh, đánh đầu vẫn còn ấm, chân tay, mình mẩy mềm mại, ruồi nhặng chẳng bu tới v.v.... Căn cứ theo bài kê kiểm nghiệm tình trạng lúc lâm chung trong kinh Đại Tập thì:

*Đánh thánh, nhãn thiên sanh,
Nhân tâm, ngạ quỷ phúc,
Súc sanh tất cái lý,
Địa ngục cước bản xuất.*
(Đánh: thánh, mắt: sanh thiên,
Tim: người, ngạ quỷ: bụng,
Súc sanh: đầu gối lìa,
Địa ngục: bàn chân thoát)²²⁸

---

²²⁸ Tuy kinh dạy như vậy, tổ Án Quang nói riêng và chư vị tổ sư đại đức truyền thừa Tịnh tông đều răn nhắc không nên đụng chạm thăm dò hơi nóng nơi người vừa chết trong vòng 8-12 tiếng đồng hồ kể từ khi người ấy sắp chết. Đã tắt hơi rồi, vẫn chớ nên thăm dò hơi nóng.

Bởi lẽ con người sắp chết, hơi nóng từ dưới dồn lên trên thì siêu sanh; từ trên dồn xuống dưới sẽ đọa lạc. Nếu toàn thân đã lạnh, chỉ còn đỉnh đầu ấm, ắt sanh về Tây Phương, vào trong thánh đạo. Mắt và trán nóng là sanh trong đường trời. Ngực nóng là sanh trong nhân đạo. Bụng còn ấm là sanh trong ngạ quỷ đạo, đầu gối ấm là sanh trong súc sanh đạo, bàn chân ấm là sanh trong địa ngục đạo.

Người niệm Phật nếu nhất tâm niệm Phật, chẳng nghĩ đến gia nghiệp, con cái trong thế gian, quyết định sẽ được Phật từ lực tiếp dẫn vãng sanh. Bất luận tu trì đã lâu hay mới tu, thậm chí kẻ tới lúc lâm chung mới được bạn lành khai thị liền nhất tâm niệm Phật dầu chỉ niệm được mười tiếng liền mạng chung thì cũng được vãng sanh. Bởi lẽ, trong bốn mươi tám nguyện của A Di Đà Phật, nguyện thứ mười tám là: *“Nếu có chúng sanh nghe danh hiệu ta chí tâm tin ưa, cầu sanh về nước ta, thậm chí mười niệm, nếu chẳng được sanh, ta không giữ ngôi Chánh Giác”*. Do nhân duyên ấy, kẻ thường ngày chẳng hề niệm Phật, lâm chung được bạn lành khai thị, mọi người trợ niệm, cũng có thể vãng sanh.

Người thường niệm Phật nếu lúc lâm chung bị quyến thuộc vô tri tắm rửa, thay quần áo sẵn và hỏi han mọi chuyện, cũng như khóc lóc v.v... Do những nhân duyên ấy phá hoại chánh niệm liền khó được vãng sanh. Vì thế, người niệm Phật lúc thường ngày ắt phải bảo ban quyến thuộc trong nhà đều niệm thì khi chính mình lâm chung bọn họ đều biết trợ niệm. Lại do thường nói lợi ích của trợ niệm khi lâm chung và những họa hại do khóc lóc, bày vẽ mù quáng, họ sẽ chẳng đến nỗi vì lòng hiếu mà khiến cho người thân vẫn phải hứng chịu nỗi khổ sanh tử lớn lao, sẽ ngay trong đời này hưởng lợi ích lớn lao vãng sanh Tây Phương.

2. Biện định nhằm giải trừ mọi nghi về chuyện vãng sanh Tây Phương của ông Trương Huệ Bính

Hết thầy chúng sanh đều có Phật tánh, đều sẽ thành Phật, nhưng do chưa ngộ, mê muội chẳng biết, khởi tham - sân - si, tạo giết - trộm - dâm, trầm luân trong biển khổ sanh tử từ kiếp này sang kiếp khác chẳng thể thoát ra, đáng thương xót quá đỗi! Trương Huệ Bính vốn có thiện căn từ đời trước, tiếc rằng sống ở nơi không có Phật pháp, đến khi đi học, dần dần nhiệm phải học thuyết của Châu - Trình - Hàn - Âu (*sức báng Phật của Châu - Trình còn lớn hơn Hàn - Âu nữa*) khiến cho lý tự tánh trong tâm càng bị vùi lấp, không cách nào hiển hiện được!

May mắn là ông Trương trải đời đã lâu, thường gặp cảnh tai họa, loạn lạc, chẳng tránh khỏi thường ôm lòng chán ngán. Khéo sao gặp được Thường Huệ Dương đem pháp niệm Phật cầu sanh Tây Phương khuyên nhủ, bèn như mựa gặp hạn đã lâu chợt gặp trận mưa dầm ngọt ngào, liền bùng bùng tăng trưởng, thế khôn ngăn được! Tuy chưa hiểu Phật pháp thật rõ ràng nhưng đã thấy rành mạch, sâu xa cái tâm cong vẹo của bọn Trinh - Châu - Hàn - Âu; đâm ra tín tâm do đây càng tăng thêm. Từ khi được nghe pháp môn Tịnh Độ trở đi, giữ chặt thời khắc, chưa đầy hai năm liền được chánh niệm vãng sanh, cũng đáng gọi là bậc trượng phu dũng mãnh! Đến khi lâm chung, ông ta bị trúng phong không nói được; ấy chính là vì ác nghiệp trong đời trước đáng lẽ phải hứng chịu trong đời kế tiếp sau khi đã chết đi, nhưng do công đức tu trì trong đời này mà chuyển báo nặng trong đời sau thành báo nhẹ trong đời này nhằm giải quyết cho xong!

Chết rồi vẻ mặt tươi tắn, xác thân mềm mại, mặt lộ vẻ mỉm cười, đỉnh đầu nóng rực tay [của người sờ vào]. Những cảnh tượng ấy đều là tướng lành vãng sanh, nhưng vẻ mặt tươi sáng, thân xác mềm mại, mặt lộ vẻ mỉm cười thì người sanh lên cõi trời cũng có thể đạt được như vậy. Chỉ có chuyện đỉnh đầu còn nóng thì người sanh lên cõi trời không hề có chuyện này! Trong kinh có bài kệ nói về chứng cứ sanh vào các nẻo sau khi mất như sau:

*Đánh thánh, nhãn thiên sanh,
Nhân tâm, ngạ quỷ phúc,
Súc sanh tất cái ly,
Địa ngục cực bản xuất.*

Bởi lẽ con người chết đi, hơi nóng từ dưới dồn lên trên thì siêu thăng, từ trên dồn xuống dưới thì đọa lạc. Nếu toàn thân đều lạnh, đỉnh đầu vẫn ấm thì siêu phàm nhập thánh. Sanh về Tây Phương là siêu phàm nhập thánh tối thắng, cho nên nói là “đánh thánh”. Nếu hơi nóng đọng nơi trán và mắt là sanh trong đường trời. Ngực vẫn nóng là sanh trong nhân đạo. Bụng còn ấm là sanh trong ngạ quỷ đạo, đầu gối ấm là sanh trong súc sanh đạo, bàn chân ấm là sanh trong địa ngục đạo. Do toàn thân đã lạnh, chỉ còn có chỗ ấy là ấm để làm chuẩn. Nhưng người niệm Phật, nếu bình thường có lòng tin chân thật, nguyện thiết tha, lâm chung lại được quyền thuộc tốt lành trợ niệm, chẳng bị phá hoại bởi quyền thuộc xấu hèn tắm rửa, thay quần áo sẵn, khóc lóc, hỏi chuyện, mù

quáng an ủi v.v... thì chắc chắn sẽ có thể vãng sanh. Khi lâm chung, Huệ Bính bị cảm khẩu, chắc sẽ có kẻ do vậy bèn hoài nghi. Chuyện đình đầu còn âm là một chứng cứ; huống chi lại có những chuyện như về mặt tươi tắn v.v... ư?

Năm trước, ông Trịnh Huệ Hồng ở huyện Bảo Sơn, tỉnh Vân Nam chết, bà mẹ do lòng quá thương con bèn uống thuốc độc rồi ngồi ngay ngắn niệm Phật qua đời, trọn chẳng có dáng vẻ đau khổ. Địa phương ấy từ trước đến nay chẳng biết Phật pháp, cha [Huệ Hồng] tên Bá Thuần là một vị túc nho, chẳng thích ra làm quan, thoát đầu nghiên cứu kinh Dịch mấy năm, rồi nghiên cứu kinh điển của bọn luyện đan, cuối cùng tham Thiên tông. Huệ Hồng buôn bán ở Chiêu Thông (thuộc Vân Nam), gửi thư xin quy y [với Quang], chuyên tu Tịnh nghiệp, nhiều phen khuyên cha tu Tịnh nghiệp, thỉnh nhiều kinh sách Tịnh Độ xin cha hãy đọc. Do vậy Bá Thuần sanh lòng tin, tự hành, dạy người, soạn cuốn Niệm Phật Khẩn Từ để cầu khẩn người khác niệm Phật. Năm Dân Quốc 22 (1933), Huệ Hồng thôi buôn bán, trở về nhà. Mùa Xuân năm sau qua đời, cũng không có tướng lành chi cho lắm! Nhưng bà mẹ uống thuốc độc vãng sanh so với những người chết tốt lành bình thường chẳng hề kém cạnh gì! Do vậy, người trong một vùng đều cảm động. Bá Thuần là một người văn lẫn hạnh đều khá, đứng ra đề xướng, lại nhờ chuyện lạ của vợ con, dầu kẻ tà kiến cố chấp trọn chẳng có lòng tin tưởng cũng chẳng thể không bị cảm động!

Bọn Tống Nho đọc kinh Phật, bèn dùng những nghĩa màu nhiệm ấy để xung hùng, ngược ngạo bài xích Phật, vì sợ người đời sau biết “diệu nghĩa” [do bọn Tống Nho khoát lác “chính mình đã tự tìm ra” ấy] do đâu mà có, đến nỗi những kẻ học Nho đời sau chẳng dám nhắc đến nhân quả, luân hồi. Vì thế, thiện không có gì để khuyên, ác không có gì để trừng phạt. May mắn là gần đây người tu Tịnh nghiệp đông đảo, vẫn còn có thể đẩy lùi con sóng cuồng loạn đôi chút. Nếu không, đạo làm người chắc sẽ gần như bị diệt mất! Nay do Huệ Bính khiến cho một vùng biết được tướng trạng vãng sanh Tây Phương, ắt sẽ khiến cho những kẻ nổi tiếp ông ta vãng sanh về lâu về dài càng đông đảo vậy. Do vậy, tôi viết những điều này nhằm làm nêu sáng tỏ ý nghĩa thật sự; xin ai nấy hãy tự gắng lên!

3. Thông cáo tạ tuyệt trao đổi thư từ

Ân Quang là một ông Tăng tầm thường, chẳng có hiểu biết gì; mười

mấy năm qua thường có những người tưởng lầm Quang là thiện tri thức, thừa dịp bưu chánh thuận tiện, nườm nượp gửi thư tới. Quang chẳng tự lượng, hễ thư gửi đến liền trả lời. Mùa Đông năm ngoái, do ban đêm giáo chánh sách dưới ánh đèn điện, mắt bị tổn thương nặng. Từ đây, hễ ai gửi thư đến đều nhắc nhở sau này đừng gửi thư tới nữa, nhưng vẫn không có hiệu quả gì! Đến nay, số người gửi thư tới so với trước kia chưa hề giảm! Cho nên nay tôi bắt buộc dĩ đăng thông cáo trên hai báo Tân Thân và Phật Học Bán Nguyệt San để mong ai nấy đều biết: Nếu từ nay vẫn gửi thư tới, quyết chẳng bóc ra, cũng chẳng phúc đáp. Nếu có chuyện gì quan trọng gửi tới bằng thư bảo đảm, tôi sẽ để nguyên thư gửi trả lại. Thư thông thường sẽ quăng vào giỏ đựng giấy vụn để mong tịnh tâm, dưỡng mắt, hòng giữ được sức nhìn để còn thấy được ánh sáng mặt trời.

Nếu vẫn làm lạc coi Quang là tri thức, xin hãy trực tiếp hướng đến Phật Học Thư Cục ở Thượng Hải hoặc Hoàng Hóa Xã thuộc chùa Báo Quốc ở Tô Châu để thỉnh Án Quang Văn Sao, Án Quang Gia Ngôn Lục về đọc, sẽ đạt được lợi ích thật sự gấp trăm lần so với gửi thư đến. Tiến hơn nữa là đọc Tịnh Độ Ngũ Kinh và các trước thuật về Tịnh Độ của cô đức thì chắc chắn sẽ có thể đem nhân địa tâm khế hợp với quả địa giác vậy (Ngày mùng Một tháng Hai năm Dân Quốc 24 - 1935)

4. Thông cáo khuyên khắp đồng bào toàn cầu cùng niệm thánh hiệu Quán Âm

Quán Thế Âm Bồ Tát từ vô lượng kiếp trước thành Phật đã lâu, hiệu là Chánh Pháp Minh, nhưng bi tâm vô tận, từ thế khôn cùng. Do vậy, lại hiện thân Bồ Tát và những thân trời, người, phàm, thánh v.v... trong mười phương thế giới để thí vô úy (ban phát sự không sợ hãi) nhằm rủ lòng cứu vớt. Phẩm Phổ Môn nói: “*Nên dùng thân nào để độ được, liền hiện thân ấy để thuyết pháp*”. Chẳng những hiện thân hữu tình, mà ngay cả núi, sông, thuyền, bè, cầu bến, đường sá, dược thảo, cây cối, lầu đài, điện, gác cũng tùy cơ ứng hiện. Nói chung là Bồ Tát chú trọng lia khổ ban vui, chuyên nguy thành an. Phàm ai gặp đao binh, nước, lửa, bệnh ngặt, thú dữ, oán gia đối đầu, ác quỷ, rắn độc, đủ mọi nỗi nguy hiểm, nếu chí thành xưng niệm Nam Mô Quán Thế Âm Bồ Tát liền có thể được Bồ Tát gia bị, chuyên nguy thành an.

Hiện tại, sát kiếp tràn ngập, toàn cầu đều không có chỗ nào là yên vui cả, mà cũng chẳng ai được yên vui. Nguyện đồng bào trong ngoài

nước cùng niệm thánh hiệu Quán Âm, cùng lấy tâm cứu khổ cứu nạn của Quán Âm làm tâm mình, cùng lấy sự nghiệp lợi người lợi vật của Quán Âm làm sự nghiệp của mình thì ý niệm ta - người đều không còn, chuyện đấu tranh tự dứt, tự có thể cùng hưởng thái bình, cùng vui lẽ thường. Dầu cho định nghiệp khó chuyển, bị táng thân mất mạng, vẫn có thể nương cậy sức Bồ Tát để vãng sanh Tây Phương thì kẻ do túc nghiệp bị mất mạng cũng sẽ được nhờ Phật lực thoát khỏi biển khổ. Các đồng bào trong ngoài nước của tôi xin hãy cùng xét cho tấm lòng ngu thành này! (*Năm Dân Quốc 26 - 1937*)

IX. Vấn đáp

1. Đáp lời hỏi của sư Thiện Huân (*lược bỏ câu hỏi*)

1) Ngoại đạo giữ phương cách bí mật là vì sợ người khác biết rõ pháp của chúng nên không cho người khác niệm Phật ra tiếng. Trong Phật pháp, không có thuyết bí mật nào! Niệm Phật hãy tùy theo khí phận, sức lực của mỗi người lớn hay nhỏ mà niệm lớn tiếng hay niệm nhỏ tiếng. Niệm ra tiếng lâu dài sẽ bị tổn khí; vì thế, lại cần phải tĩnh tọa niệm thâm. Bất luận niệm lớn tiếng, niệm nhỏ tiếng hay niệm thâm, nói chung là chính mình phải nghe tiếng niệm Phật của chính mình. Niệm thâm cũng vẫn có tiếng, vì thế cũng cần phải nghe. Nếu thường nghe, tâm tự quy nhất. Đây chính là cách niệm Phật hay nhất.

2) Trừ Phật pháp ra, tất cả các môn đều là tà giáo, chứ nào phải chỉ có Thanh Tịnh Môn²²⁹? Các loại tà giáo đều lấy luyện đan vận khí làm

---

²²⁹ Thanh Tịnh Môn còn gọi là Văn Hương Giáo, Hữu Đại Thừa Giáo, Đông Đại Thừa Giáo, Đại Thừa Hoàng Thông Giáo, Hoàng Phong Giáo, Thiện Hữu hội, Thanh Trà Môn, Thâu Duyên Môn, Nhất Chú Hương, Viên Đôn Môn Hưng Long Phái, Thái Thượng Cổ Phật Môn v.v... vốn là một chi phái của Bạch Liên Giáo, do một gã thợ làm nghề thuộc da tên Vương Sâm (1542-1619), đạo hiệu Thạch Tự Nhiên, sáng lập vào thời Vạn Lịch đời Minh. Họ Vương tuyên bố do cứu hòe tiên (chồn tinh), hẳn liền học được dị hương thuật, tự xưng là Thiên Chân Cổ Phật Chuyển Thế, đặt pháp hiệu là Pháp Vương Thạch Phật, gọi giáo pháp của mình là Văn Hương Giáo (hoặc Bát Quái Giáo), còn gọi là Đông Đại Thừa Giáo để phân biệt với Tây Đại Thừa Giáo của chùa Bảo Minh thuộc pháp hệ “chánh thống” của Bạch Liên Giáo. Họ Vương biên soạn (hoặc nhờ người khác biên soạn rồi đội tên mình là tác giả) các bộ tà kinh như Lão Cửu Liên, Tục Cửu Liên, Cổ Phật Thiên Chân Khảo Chứng Long Hoa Bảo Kinh, Phật Xá, Tam Giáo Chỉ Nam. Giáo phái này pha trộn phương pháp tu tiên của Đạo Gia với bùa chú, đồng cốt, cầu cơ v.v... vay mượn những danh từ nhà Phật, xuyên tạc giáo nghĩa nhà Phật để biện minh cho giáo thuyết của chúng. Đạo này có rất đông tín đồ tại các vùng Sơn Đông, Tứ Xuyên, Hà Bắc, Sơn Tây, Hà Nam v.v..

chánh đạo, nhưng họ lấy niệm Phật, niệm kinh, khuyến thiện để làm căn cứ dẫn dụ người khác vào đạo của họ.

3) Đồng Thiện Xã cũng là ngoại đạo. Ở đây nói “*đừng học theo Tế Công*”²³⁰ chỉ là nói về kẻ ngoại đạo, chớ nên nhất loạt bao gồm hết.

4) Cầu cơ cũng không phải là chánh pháp, phần nhiều là do linh quỷ giả mạo. Đối với chuyện Tăng, ni uống rượu, ăn thịt thì [bọn họ] chính là chúng tử địa ngục còn chưa thể cứu được chính mình. Có sao lại viện vào hành vi của bọn chúng để chỉ trích Phật giáo vậy?

5) Ngũ Huân (Ngũ Tân) thì nước ta chỉ có bốn thứ, tức hành, họ, kiêu, tòi. Kiêu chính là Tiểu Toán²³¹, ở Tây Vực có Hưng Cừ, nước ta không có loại ấy. Có kẻ cho Nguyên Tuy (Cilantro, ngò Tây) là một loại trong Ngũ Tân, đây chính là [tà thuyết] do ngoại đạo lập ra.

6) Tam Yếm²³² là Thiên Yếm, Địa Yếm, Thủy Yếm. Thiên Yếm chính là chim nhạn. Do chim nhạn có tình nghĩa vợ chồng cho nên chẳng được ăn, đây chính là thuyết của Đạo gia. Trong Phật pháp, hết thấy các thứ thịt đều chẳng được ăn; sao lại chỉ có ba thứ ấy? Bọn họ bảo: “Người già là Bạch Yếm, có sao lại thỉnh Tăng để hệ niệm²³³ cho người chết?” Nói nhăng, nói càn, há nên nghe theo!

Năm Vạn Lịch 41 (1614), Vương Sâm bị bắt, rồi chết trong tù vào năm 1619. Về sau, con trai hắn là Vương Hảo Hiền phát động khởi nghĩa lật đổ nhà Minh thất bại, bị truy nã ráo riết nên giáo phái này mới đổi thành đủ mọi tên như đã kể trên để dễ hoạt động.

²³⁰ Do Tế Công thị hiện những nghịch hạnh (ăn thịt chó, uống rượu, say sưa, ngủ li bì v.v...) nhằm thị hiện thần thông hóa độ những kẻ hữu duyên, bọn ngoại đạo ăn thịt, uống rượu, say sưa, trác táng cũng viện cớ là “học theo hạnh của Tế Công” nên Tô Ấn Quang mới quả như thế.

²³¹ Tiểu Toán là tên gọi khác của Giới (Kiêu).

²³² Tam Yếm có nghĩa là ba thứ thịt phải kiêng ăn do Đạo Giáo đặt ra, gọi là Thiên Yếm, Địa Yếm và Thủy Yếm, tức thịt của ba thứ: Chim Nhạn (Thiên Yếm), Chó (Địa Yếm) và Rùa Đen (Thủy Yếm).

²³³ Hệ niệm (xin chú ý ở đây Tô dùng chữ “hệ niệm”) có nghĩa là chuyên niệm, chú tâm niệm một đức Phật, chuyên rờn niệm Phật, không xen tạp, không gián đoạn, khiến cho người sắp mất luôn hướng lòng về A Di Đà Phật. Gọi là “hệ niệm” để phân biệt với lối trợ niệm thông thường vẫn được áp dụng tại nhiều nơi, kể cả ở Việt Nam: Chư tăng ni hay Phật tử nhóm họp, khai kinh sám hối ngay đầu, ngày kế tụng Phổ Môn để cầu cho người sắp mất được khỏe lại, ngày sau cùng tụng Di Đà để người sắp mất ra đi. Nếu vẫn chưa mất thì sẽ chuyển sang tụng kinh Kim Cang, kinh Dược Sư, hoặc kinh Địa Tạng v.v... Nói chung là chú trọng tụng kinh nhằm giúp cho người chết giảm bớt nghiệp chướng, ra đi nhẹ nhàng, chớ không chú trọng hướng dẫn cho người ấy biết tới pháp môn Tịnh Độ, phát tâm cầu được vãng sanh!

7) Niệm Phật nhớ số là để ngừa giải đãi. Nếu không có tâm giải đãi thì không nhớ số cũng được. Để nhớ số cũng có thể không dùng tới tràng hạt. Lúc thoát đầu nên dùng tràng hạt để niệm [Phật] một tiếng đồng hồ, sau đó niệm nhanh hay chậm đều giống như vậy. Niệm một khắc, nửa tiếng, hay một tiếng đều có thể biết được số câu niệm Phật. Hơn nữa, cách niệm Phật nhớ số trong Văn Sao là cách nhiếp tâm hiệu quả nhất, hãy đọc sẽ tự biết.

8) Nếu có tượng Phật, hãy nên hướng về Phật lễ bái. Không có tượng Phật thì lễ bái thâm trong tâm, hoặc hướng về phương Tây lễ bái. Có hương, đèn cố nhiên là tốt, nhưng không có cũng chẳng sao! Tùy theo khả năng của từng người mà làm, há nên chấp hẹp hòi nơi pháp ư?

9) Kinh Kim Cang giảng về pháp môn tâm địa, nên nói: “*Phàm hữu sở tướng, giai thị hư vọng*” (Phàm những gì có hình tướng đều là hư vọng). Ông chẳng biết đọc những câu thuộc phần trước hai câu ấy trong kinh văn, chỉ dựa vào hai câu này để rồi nghi ngờ phép niệm Phật vắng sanh Tây Phương, chẳng biết có hữu tướng tam-muội và vô tướng tam-muội. Phàm rất nhiều kinh thuộc Bát Nhã Bộ²³⁴ cũng như những điều được nói trong Thiên tông đều là dựa theo vô tướng tam-muội để giảng rõ. Phàm các kinh Đại Thừa giảng cận kề về nhân tu nhân chứng quả và khai thị niệm Phật cầu sanh Tây Phương thì đều dựa theo hữu tướng tam-muội để giảng rõ. Ông hoàn toàn chẳng biết đạo lý thế gian, huống hồ đạo lý xuất thế gian; nhưng vẫn tự cho rằng mình thông minh, bàn luận Phật pháp bừa bãi! Muốn chẳng chuốc lấy ác quả, há có được chẳng? Ông đã có Tịnh Độ Thập Yếu (*sách này rất sâu*), Gia Ngôn Lục (*sách này rất nên đọc kỹ càng*), sao chẳng đọc kỹ mà cứ một mực coi những lời lẽ vô tri vô thức của bọn ngoại đạo là đúng vậy?

2. Đáp lời hỏi của hòa thượng Mộ Tây

---

²³⁴ Bát Nhã bộ là một trong năm bộ (phân loại) lớn của Đại Thừa (Bát Nhã, Hoa Nghiêm, Phương Đẳng, Pháp Hoa và Niết Bàn). Bát Nhã Bộ bao gồm kinh Đại Bát Nhã (bản dịch của ngài Huyền Trang) và tất cả những kinh biệt xuất (tức những phẩm hoặc một phần của kinh Đại Bát Nhã được dịch trước thời ngài Huyền Trang). Hiện thời, nếu lấy Đại Chánh Tân Tu Đại Tạng Kinh làm chuẩn thì Bát Nhã Bộ có 42 bộ kinh, tổng cộng 776 quyển. Phần Śer-phyin trong tạng Cam Thù Nhĩ (Kanjur) của Đại Tạng Kinh Tây Tạng gần như tương ứng với Bát Nhã Bộ của Đại Tạng Kinh Hán truyền.

1) Hỏi: Thiên Phật Y có phải là tổ y²³⁵ thêu hình tượng Phật, còn Long Hoa Y là [ca-sa] thêu rồng thêu hoa hay không, xin hãy rủ lòng dạy bảo?

Đáp: Thiên Phật Y chính là y do một ngàn vị Phật trong Hiền Kiếp²³⁶ chế ra, tức là tổ y năm điều hay bảy điều chúng ta thường đắp. Kẻ vô tri không hiểu biết bèn thêu hình tượng Phật lên y, tội đáng chết muôn vàn! Kẻ ngu chẳng biết tội lỗi, ngược ngạo tưởng đó là sang trọng! Lại còn thêu rồng, thêu hoa! Đường đường là một vị tỳ-kheo lại học theo thói nữ nhân, tư cách kẻ ấy chẳng đáng giá nửa đồng! Điều thứ nhất trong tác phẩm Chánh Ngoa Tập của Liên Trì đại sư đã luận về chuyện này!

2) Hỏi: Nuôi tóc dài, để móng tay dài, đeo khuyên bằng bạc, bằng đồng, có phải là tướng Đầu Đà hay chăng?

Đáp: Đầu Đà là tên gọi của vị hành khổ hạnh. Hạnh Đầu Đà gồm mười hai điều²³⁷. Người đời nay chẳng thể hành được, lại làm lạc đem tướng của ma vương, ngoại đạo ghép vào, đáng than quá đỗi!

---

²³⁵ Tổ y: Y ca-sa.

²³⁶ Hiền Kiếp (Bhadrakalpa) là Trụ Kiếp trong hiện tại. Trong hai mươi trụ kiếp tăng giảm, có một ngàn vị Phật ra đời, cho nên gọi là Hiền Kiếp. Kinh Bi Hoa, quyển 5 chép: “Do nhân duyên nào tên gọi là Hiền Kiếp? Do trong đại kiếp này có nhiều chúng sanh tham dục, sân khuể, ngu si, có một ngàn đức Thế Tôn thành tựu đại bi xuất hiện trong cõi đời”. Vị Phật đầu tiên là Câu Lưu Tôn (Krakucchanda), vị Phật cuối cùng là Lô Chi (Rucika). Thích Ca Mâu Ni Phật là vị Phật thứ ba, Di Lạc Phật là vị Phật thứ tư xuất thế trong Hiền Kiếp.

²³⁷ Đầu Đà (Dhūta) có nghĩa là trừ khử trần cấu, là một pháp tu khổ hạnh của hàng Tăng sĩ nhà Phật nhằm đoạn trừ tham trước, tu luyện thân tâm. Ngài Ma Ha Ca Diếp được tôn xưng là Đầu Đà đệ nhất. Người tu hạnh Đầu Đà tuân thủ mười hai điều sau đây:

1. Ở tại A Lan Nhã, tức lìa nơi ồn náo, ở nơi yên tịnh, xa cách chỗ ở của cư dân
2. Khất thực
3. Khất thực theo thứ tự (không phân biệt nhà giàu, nhà nghèo, cứ thuận đường mà đi, khất thực đủ bảy nhà thì thôi)
4. Ăn một bữa
5. Ăn vừa mức (tức chỉ xin vừa đủ ăn, hễ xin đủ phần mình ăn thì dẫu chưa đủ bảy nhà liền đầy bát, trở về tịnh xá)
6. Sau giờ Ngọ, không uống các thứ nước trái cây ép, sữa, súp v.v.. cho khỏi đói
7. Mặc y kết bằng các mảnh vải vứt đi
8. Chỉ có ba y
9. Ở nơi mồ mả
10. Nghỉ dưới gốc cây
11. Ở nơi đất trống
12. Chỉ ngồi chứ không nằm.

Không rõ từ bao giờ ở Trung Hoa xuất hiện những Tăng nhân giả danh, tự xưng tu hạnh Đầu Đà, thường xõa tóc dài, không cạo râu, cổ đeo chuỗi hạt rất to, đầu bịt một chiếc vòng bằng đồng hay sắt (để giữ cho tóc khỏi xõa xuống trán. Đôi khi chiếc vòng ấy còn được chế kiểu cọ có hình trăng lưỡi liềm trước trán), đeo khuyên tai to nặng, mặc áo rộng tay, nhưng vạt ngắn, đôi khi còn phạch ngực, cầm tích trượng bằng sắt đục to kèn, tập luyện võ nghệ, đi lang thang khắp nơi, tuy xin ăn nhưng

3) Hỏi: Người bê quan niệm kinh, niệm Phật cho người khác có phải là tà mạng hay không?

Đáp: Bê quan cần phải có chánh niệm, chân thật niệm kinh, niệm Phật. Nếu chuyên niệm cho thí chủ, chẳng biết chú trọng nơi chuyện tu hành của chính mình thì có bị gọi là tà mạng cũng đáng! Nếu chỉ dùng bê quan để gạt gẫm kẻ khác cúng dường thì sẽ trở thành đại tà mạng vậy!

4) Hỏi: Có người [suy nghĩ] quan phòng (nơi để bê quan) này do vị thí chủ nọ cúng dường, bèn niệm kinh để báo đáp người ấy. Có thể dùng pháp bảo để làm quà tặng được hay chẳng? Hơn nữa, tặng nhân vì người khác xem kinh, đếm số quyển [kinh mình đã tụng] để tính giá trị, viết một phiếu tụng kinh giao cho người ta, những tặng nhân như vậy mắc những tội gì, người tục gia có được phước gì?

Đáp: Người ta tài thí, mình dùng pháp thí [để đáp tạ] thì cũng không phải là không được. Nếu chẳng biết Phật pháp, chuyên môn vì người khác niệm kinh thì cũng giống như cuốc đất tính công lãnh tiền! [Tụng kinh hay xem kinh] đã bị coi như là làm lụng mà nếu lại còn thật sự chẳng xem, chỉ viết một tờ phiếu ghi những kinh đã tụng để làm bằng chứng thì so ra chỉ có thể diện hơn đánh cướp một chút, chứ thật ra là cùng một loại dụ dỗ, lừa gạt! Niệm hay chẳng niệm không nhất định, cung kính hay không cung kính cũng không nhất định thì làm sao có thể định tội kẻ ấy cho được? Kẻ tại gia có tâm chánh tín xuất tiền thỉnh niệm, dầu cho tặng nhân chẳng niệm, chỉ dùng một tờ phiếu kê khai để lừa người ta thì cũng chẳng thể nói là [thí chủ] trọn không có công đức. Từ nay chớ nên gởi thư đến nữa, tôi không có thời gian và sức lực rảnh rỗi để bàn luận những chuyện thừa thãi này!

3. Đáp lời hỏi của cư sĩ Niệm Phật (tức cư sĩ Châu Mạnh Do)

[Cư sĩ Niệm Phật hỏi]: Trong thư trả lời cư sĩ Hương Nghiêm của Triệt Ngộ đại sư có câu: “*Hãy nên dùng lòng tin sâu xa để thấu hiểu sâu xa: Ngoài tâm không Phật, ngoài Phật không tâm, toàn tâm chính là Phật, toàn Phật chính là tâm. Nhất niệm hiện tiền thì nhất niệm tương ứng, niệm niệm hiện tiền thì niệm niệm tương ứng, chỉ nên giữ sao cho niệm ấy thường hiện tiền thì sẽ đạt được hiệu nghiệm chân thật. Là ngoài niệm ấy ra thì đừng cầu hiệu nghiệm, bởi đã gián đoạn, chẳng thân thiết, liền đi vào ngõ rẽ. Kinh dạy: ‘Tâm này làm Phật, tâm này là*

---

hay cây võ nghệ hiệp đáp người khác, ăn ở lời thôi, nhớp nháp, bản thiêu, ăn chay nhưng không kiêng rượu! Loại đầu-đà kiêu này rất thịnh hành dưới đời Tống.

Phật' chính là nói về ý này vậy!"

Tuy con tin đoạn văn dài này là mấu chốt cho sự tu Tịnh, nhưng lời văn đảo đi, đảo lại, rườm rà, chẳng dễ gì thấu suốt được lý. Nay con kính cẩn trình bày những điều nghi nan, ngưỡng xin thầy rủ lòng phân tích, giải thích cặn kẽ để con nhờ vào đây vun bồi tịnh nhân thì thật là may mắn lớn lao!

1) "*Ngoài tâm không Phật, ngoài Phật không tâm, toàn tâm chính là Phật, toàn Phật chính là tâm*". Thế nào gọi là tâm? Thế nào gọi là Phật? Nếu chỉ giải thích sơ sài thì "hiện tiền khởi niệm là tâm", chẳng biết có thích đáng hay chăng?

Đáp: Cái tâm niệm Phật hiện tiền chính là tâm. Vì Phật được niệm trong hiện tiền là Phật, tức là vị Phật được tạo bởi tự tâm. Vì thế nói: "*Tâm này làm Phật, tâm này là Phật*".

2) Bốn câu này ý nghĩa có tương tự bốn câu "*Sắc bất dị Không, Không bất dị Sắc, Sắc tức thị Không, Không tức thị Sắc*" của Tâm Kinh hay không?

Đáp: Sắc - Không của Tâm Kinh so ra rộng rãi hơn ý nghĩa "*làm, là*" trong Quán kinh. "*Làm, là*" trong Quán Kinh càng thân thiết hơn "*bất dị, tức thị*" (chẳng khác, chính là) của Tâm Kinh.

3) Đã nói "*ngoài tâm không Phật, ngoài Phật không Tâm*" sao lại nói "*toàn tâm tức Phật, toàn Phật tức tâm*" là ý nghĩa gì?

Đáp: Hai câu sau giải thích lại ý nghĩa của hai câu trên.

4) Chữ "niệm" trong "*nhất niệm hiện tiền*" và "*niệm niệm hiện tiền*" cùng với chữ Tâm trong "*tâm Phật*" ý nghĩa có giống nhau hay không?

Đáp: Tâm và niệm chỉ là một thứ. Chẳng qua ước theo sự thường còn mà gọi là Tâm, ước theo sự hiện khởi mà gọi là Niệm.

5) "*Ngoài tâm không Phật, ngoài Phật không tâm...*" bốn câu này có phải là nói về Tánh Đức? Còn "*một niệm hiện tiền, một niệm tương ứng...*" bốn câu này có phải là nói về Tu Đức hay chăng?

Đáp: Cả hai đều là Tu Đức, bởi lẽ "*ngoài tâm không Phật, ngoài Phật không tâm*" chính là điều sẽ đạt được bởi công phu.

6) "*Nhất niệm hiện tiền thì nhất niệm tương ứng...*" bốn câu này thì kể sơ cơ làm được hay phải là người tu lâu mới làm được?

Đáp: Sơ cơ có sự tương ứng của sơ cơ, tu lâu có sự tương ứng của tu lâu, há nên chấp chết cứng?

7) Tin sâu, thấu hiểu chắc thật là nói kiêu viên dung. Chưa đạt tới mức thấu hiểu chắc thật, chẳng thể gọi là tin sâu! Nếu gọi là tin sâu thì sẽ thấu hiểu chắc thật. Nói theo thứ tự thì tin sâu dễ, thấu hiểu chắc thật là

khó. Chưa hiểu chắc thật, chẳng trở ngại gì tin sâu; trong lá thư này, ngài Triệt Ngộ nói “tin sâu, thấu hiểu chắc thật” là nói kiêu viên dung hay nói theo thứ tự?

Đáp: Chẳng cần phải phân biệt như thế, do chẳng biết ông ta (tức cư sĩ Hương Nghiêm) thuộc hạng căn tánh nào!

8) Phần trên nói “*hãy nên tin sâu, thấu hiểu chắc thật*”. Phần dưới nói “*chỉ nên giữ sao cho niệm ấy thường hiện tiền thì sẽ đạt được hiệu nghiệm chân thật*”, dường như có nghĩa là sau khi đã tin sâu, thấu hiểu chắc thật thì mới có hiệu nghiệm chân thật?

Đáp: Đây là tin và ngộ.

9) Như vậy là chỉ nên giữ cho niệm ấy thường được hiện tiền?

Đáp: Đây là thực hành.

10) Nhưng chưa đủ lòng tin sâu xa, hoặc chưa đạt đến mức thấu hiểu chắc thật, dẫu cho niệm ấy thường hiện tiền vẫn tự chẳng thể có hiệu nghiệm chân thật ư? Nếu vậy thì người tin sâu, thấu hiểu chắc thật chẳng có mấy ai, mà cũng chẳng thấy được nhiều kẻ đạt được hiệu nghiệm chân thật cho mấy!

Đáp: Chưa thể tin hiểu mà thường hiện tiền như thế cũng chẳng nhiều nhận gì! Nhưng chất phác niệm đến chỗ tốt cùng thì cũng có thể đạt đến địa vị ấy!

11) Vợ chồng đệ tử tập khí xấu xa sâu nặng, sửa đổi chẳng dễ, do vậy sanh ra những đứa con hoang đàng, biếng nhác, ngang ngạnh, phô trương, thật chẳng có hy vọng gì chúng sẽ nên người. Con tính trong lúc này, cứ nghĩ sẵn trước là chúng sẽ bị đọa lạc trong tương lai, [tự mình] buông những hoài bão xuống, tự điều chỉnh sao cho thích nghi. Nếu quả thật sau này có ngày đọa lạc, ly tán thì do đã suy nghĩ kỹ càng, chín chắn, sẽ chẳng đến nỗi hứng chịu phiền não, tiếc hận lớn lao. Lỗi nghĩ tưởng như thế có đáng nên vâng giữ hay chẳng?

Đáp: Nên vâng giữ!

12) Xưa kia Văn Chánh Công thường nói: “*Phàm làm người kỳ nhất là lo nghĩ ngược ngạo tới sự truân chuyên, trắc trở mai sau, nhưng người đọc sách mắc bệnh này rất nhiều, đầy đều là dấu hiệu chứng tỏ bạc phước*”. Lời nói ấy có đích xác hay không?

Đáp: Đích xác!

13) Lại nữa, trong bài Gia Huấn của Lục Phóng Ông có câu: “*Cư hương, dĩ khốn úy, bất nhược nhân, vi triết*²³⁸” (Sống trong làng thì phải

---

²³⁸ Câu giáo huấn ấy của Lục Phóng Ông đã dựa theo ý tưởng của đoạn văn sau đây trong thiên Liệt Ngự Khẩu của sách Nam Hoa Kinh: “*Cùng hữu bát cực, đạt hữu*

khôn ngoan xử sự bằng thái độ ta là kẻ kém cỏi, e dè, chẳng bằng ai).
Nên giải nói như thế nào, xin thầy khai thị?

Đáp: Đã biết ta kém cỏi, biết e dè, đã biết ta chẳng bằng người, sao dám cùng người khác tranh cãi? Kẻ nào tranh cãi đều không có ba tâm ấy.

14) Đệ tử thường mộng thấy niệm Phật bay lên, thường bị một căn nhà trên đỉnh lợp toàn bằng pha lê ngăn trở, hễ thân thể bay lên thì căn nhà ấy và lớp pha lê phủ trên nóc đều cùng bay theo. Con muốn vượt thoát ra khỏi lớp pha lê ấy để vùng vẫy trong hư không liền chẳng được như ý, chưa biết là nghiệp chướng gì?

Đáp: Giác mộng ấy cũng chẳng dễ có. Nếu vượt thoát ra được thì tốt, Nhưng chỉ nên nhất tâm niệm Phật, chớ nên chuyên mong tưởng thực hiện được giác mộng ấy để khỏi do lợi ích mà đắm ra bị tổn hại.

15) Có người cho rằng “*khuyên người niệm Phật cầu sanh là Chủ (chánh yếu), còn tự mình tu là Trợ*”; có người nghĩ “*tự tu là Chủ, khuyên người khác là Trợ*”. Cả hai đều phát xuất từ lòng chí thành, nhưng công đức nào vượt trội hơn?

Đáp: Quan điểm sau tốt hơn quan điểm trước.

16) Một vị Tăng nói đến nhân quả, chăm lo chùa miếu, vì nhằm lợi lạc tứ chúng mà tịnh tu, nhưng ý niệm ta - người, lợi danh khá nặng. Một vị Tăng khác nghiêm trì giới hạnh, chuyên niệm Phật, hồi hướng cầu cho các chúng sanh sẽ được vãng sanh, ý niệm ta - người, lợi danh rất nhẹ, [so ra hai người ấy] hơn - kém ra sao?

Đáp: Người sau trội hơn.

17) Hành giả lâm chung sanh Tây, cưỡi đài hoa sen thì ngồi, hay quỳ, hay đứng?

Đáp: Ngồi.

18) Có lúc muốn làm một chuyện, tự cảm thấy dường như cũng mang lòng từ mẫn, mà hình như cũng ôm lòng ghen ghét, hoặc là mang lòng hâm mộ quyền thế, tham lợi. Chẳng làm thì sợ tổn hại đến lòng từ

---

tam tát. Hình hữu lục phủ, mỹ, nhiêm, trưởng, đại, tráng, lệ, dũng, cảm, bát giả câu quá nhân dã, nhân dĩ thị cùng. Duyên tuần yên ương, khôn úy, bất nhược nhân, tam giả câu thông đạt” (Có tám điều khiến cho con người khôn quẩn tới tột bậc, có ba điều ắt dẫn đến sự thông đạt. Đẹp đẽ, râu đẹp, cao lớn, khô ngô, tráng kiện, duyên dáng, mạnh mẽ, quả cảm, tám điều ấy đều vượt xa người khác thì sẽ do vì những điều ấy mà gặp cảnh khôn cùng. Thuận theo lẽ tự nhiên kính trọng người khác, nấu mình e dè, làm ra vẻ như ta chẳng bằng ai, ba điều ấy đều dẫn đến sự thông đạt). Chúng tôi dịch đoạn này theo cách diễn giải của Lý Đạt trong cuốn Trang Tử Dịch Thích.

mẫn, làm thì sợ đọa vào tình kiến, ngay trong lúc ấy chẳng tự biết ý niệm là thiện hay ác, là nặng hay nhẹ! Lại chẳng thể cân nhắc sự duyên lợi - hại, hoãn - gấp. Lại không có thiện tri thức để quyết đoán thì nên xử trí như thế nào là hay nhất?

Đáp: Gặp chuyện, nên lấy nghĩa làm chuẩn. Nếu không, sẽ trở thành người không có chủ ý gì hết!

19) Con trộm thấy có tăng sĩ chưa từng phải lo liệu [xây cất] chùa miếu, ý vẫn cho rằng nếu hoàn thành được một ngôi chùa để tự lợi, lợi tha, bèn có thể chuyên tâm niệm Phật, một dạ sanh Tây. Đến khi nhân duyên hợp đủ, chùa miếu đã hoàn thành, dần dần lại tham mến chùa miếu, mưu tính tích góp sản nghiệp, nắm níu quần quanh, chần chừ, làm lỡ chuyện vãng sanh. Đây mới chỉ là nêu một trường hợp làm thí dụ. Những kẻ khác thì muốn thông giáo lý, trở thành nhà trước tác, và kẻ thế tục thì mong cầu nhà cửa dư dả, con cháu hiển đạt v.v... Những điều này đều là đê tử tự lượng thân phận, sợ sẽ giẫm theo vết xe đổ, nguyện tùy duyên niệm Phật chẳng mong tạo tác. Tuy chưa đạt đến mức ấy, nhưng thật lòng muốn gắng công, có được hay chẳng?

Đáp: Được.

20) Xưa kia tại Thượng Hải, đứa con gái thứ ba của con chết yểu, đau tiếc không sao nguôi được, do vậy tạm làm công đức cho cháu. Tiếp đó được thầy ban lời an ủi, khuyên nhủ, bảo là “nuông nhờ sức Tam Bảo, con gái ông sẽ được sanh Tịnh Độ”. Đê tử liền quyết định tin tưởng chẳng nghi, thôi than khóc vì chuyện “lá vàng” [phải khóc cho lá xanh] nữa, nỗi buồn nhanh chóng ngưng dứt. Trong *Lâu Các Chú Kinh*²³⁹ có dạy: “*Chép chú ngữ này để lên thân người chết, người chết liền được*

---

²³⁹ Kinh này có tên gọi đầy đủ là Đại Bảo Quảng Bác Lâu Các Thiện Trụ Bí Mật Đà La Ni Kinh (Mahāmani Vipula-vimānavśva Supratisthita Gūhyā-parama Rahasya Kalpa-rāja Dhāranī), ba quyển, do ngài Bất Không dịch vào đời Đường. Kinh văn thuyết minh công đức, oai lực của chú Đại Bảo Quảng Bác Lâu Các Thiện Trụ Bí Mật Đà La Ni và dạy các pháp tu quán, trì tụng, vẽ mạn-đà-la cũng như các nghi quỹ. Kinh này còn có một hai bản dịch nữa là Quảng Đại Bảo Lâu Các Thiện Trụ Bí Mật Đà La Ni Kinh do ngài Bồ Đề Lưu Chi dịch vào đời Đường và Mâu Lê Mạn Đà La Chú Kinh (mất tên người dịch) đời Lương. Theo bản của ngài Bất Không, chú văn như sau: “*Năng mạc tát phạ đát tha nghiệt đa nẫm. Ân, vĩ bỏ la nghiệt bệ, ma nê, bát la bệ, đát tha đa, nễ nại xả ninh, ma nê ma nê, tô bát la bệ, vĩ ma lê. Sa nghiệt la, nghiễm tỳ lệ. Hồng hồng, nhập phạ la, nhập phạ la, một đà vĩ lô chỉ đế, ngu hế dạ, địa sắt xỉ đa nghiệt bệ, sa phạ ha*” (Namah sarvatathāgatanām. Om, vipulagarbha, maniprabhe, tathātā nidar’sane, mani, mani, suprabhe, vimale.

sanh về Tịnh Độ". [Do vậy], con thường in những tâm chú này tặng cho thân hữu để họ dùng kèm thêm trong đồ liệm. Cũng có kẻ sanh lòng tin quyết định, nói: "Người ấy ắt sanh Tịnh Độ, chẳng khởi tâm niệm ngờ vực", tâm thật mừng vui an ủi. Có kẻ chẳng tin thì nguyện dùng công đức tu trì, đủ mọi phương tiện khiến cho họ sanh lòng tin tưởng kiên cố, cùng được thâm nhuần lợi ích nơi mặt pháp. Dụng tâm như thế có phải cũng là một phương pháp tự độ, độ tha, chân thật thọ dụng hay chẳng? Không rõ con làm như vậy có bị lệch lạc, sai lầm hay chẳng?

Đáp: Chú lực chẳng thể nghĩ bàn, tâm lực chẳng thể nghĩ bàn. Nếu tặng cho kẻ hờ hững, hời hợt thì lợi ích cũng sẽ bị giảm nhẹ theo!

21) Công khóa hằng ngày của đệ tử là niệm Phật hai tiếng, niệm Quán Âm một tiếng, hễ bận thì ngưng niệm Quán Âm. Bữa nào tâm cảnh thanh tịnh thì niệm Phật tương ứng nhất (*đối với chữ Ứng (應), đệ tử chuyên đọc theo giọng Khứ Thanh, bản khắc kinh Hoa Nghiêm ở Hàng Châu ghi đọc theo giọng Bình Thanh (tức Ứng), chưa biết đọc theo cách nào đúng hơn?*)

Đáp: Đọc Bình Thanh (tức Ứng) thì có nghĩa là tâm và Phật tương ứng, đọc giọng Khứ Thanh (Ứng) thì có nghĩa là cảm ứng đạo giao. Hai âm ấy đọc theo cách nào cũng được.

22) Gặp phải hôm sợ hãi, tham - sân - si lừng lẫy, con đem hai tiếng đồng hồ niệm Phật đổi hết thành niệm Quán Âm, còn ngày nào sợ hãi v.v... đều tiêu tan thì vẫn niệm Phật hiệu, có được hay chẳng?

Đáp: Được!

23) Xưa kia con được thầy rủ lòng Từ dạy cho cách đọc kinh: Thân phải ngồi ngay ngắn như đối trước thánh dung, đích thân nghe viên âm, chẳng dám manh nha một ý niệm giải đãi, khởi một ý niệm phân biệt nào! Từ đầu đến cuối đọc thẳng một lượt, bất luận dù văn hay nghĩa đều nhất loạt chẳng bận tâm đến. Duyệt kinh như thế thì người lợi căn sẽ có thể ngộ được lý Nhị Không²⁴⁰, chứng được pháp Thật Tướng. Dẫu là kẻ căn khí ngu độn kém cỏi cũng tiêu trừ nghiệp chướng, tăng trưởng

---

Sāgara gambhīre, hūm, hūm, jvala, jvala, buddhāvīlokite gūhyādhistita garbhe, svāhā)

²⁴⁰ Nhị Không (hai thứ không) có nhiều cách hiểu:

1) Theo tư tưởng Bát Nhã, Nhị Không là Nhân Không (còn gọi là Ngã Không hay Sanh Không) và Pháp Không. Ngã Không là không thấy có cái Ngã, Ngã chỉ là giả danh do Ngũ Uẩn kết hợp, không có một chủ thể thường trụ nào. Do không có Ngã sẽ không thấy có ta - người, do đó, Ngã Không còn gọi là Nhân Không; do không còn tạo tác khởi lên phân biệt nữa nên gọi là Sanh Không. Pháp Không là các pháp vốn không, chỉ là giả danh, không có thực thể. Khái niệm Nhị Không thường được hiểu theo khái niệm này nhất.

phước huệ. Nếu cứ một mực phân biệt câu này nghĩa như thế nào, đoạn này nghĩa ra sao thì sẽ hoàn toàn là phạm tình vọng tưởng, dò đoán, suy lường, làm sao có thể ngầm thông ý Phật, viên ngộ ý chỉ của kinh để nhân đây nghiệp chướng tiêu diệt, phước huệ tăng trưởng? Đệ tử cho rằng đoạn huấn thị này có lẽ là vô thượng diệu pháp để duyệt kinh. Nhưng nói: “*Chẳng khỏi phân biệt, dù văn hay nghĩa đều nhất loạt chẳng bận tâm đến*” có phải là độc cạn lòng thành kính, nhận biết văn tự cho rõ ràng, âm thanh niệm đọc cho thuần thực trọn vẹn giống như các bà cụ già niệm kinh hay chẳng? Bởi lẽ, trước đây đệ tử hay lo ra, nếu chiếu theo cách đọc không phân biệt chẳng quan tâm đến văn nghĩa thì chắc là sẽ khó thể tâm đắc, chẳng sanh pháp hỷ. Vì thế, mỗi khi con đọc A Di Đà Kinh, Phổ Hiền Hạnh Nguyện Phẩm, liền miệng tụng, chú tâm nơi sự trang nghiêm của cõi Cực Lạc, sự từ bi của đức Phổ Hiền tràn ngập cõi lòng, pháp hỷ tràn trề. Kế đó, con nghĩ cách đọc như vậy chưa chắc đã khỏi rớt vào lối mòn phạm tình vọng tưởng, dò đoán, suy lường. Dầu cho có sở đắc nhỏ nhoi, nhưng ví như đối với nước bốn biển mênh

---

2) Theo tông Thiên Thai (căn cứ theo sách Ma Ha Chi Quán) thì Nhị Không là Đản Không và Bất Đản Không:

a) Đản Không: Trong bốn giáo, Tạng Giáo và Thông Giáo chẳng hiểu rõ Tam Đế Không, Giả, Trung, thấy các pháp đều là huyễn vọng, coi lý Không được hiểu theo cái thấy ấy là tốt cùng nên chỉ thấy Không, chứ chưa thấy được Bất Không nên gọi là Đản Không (chỉ có cái không).

b) Bất Đản Không: Đối với cái Đản Không vừa nói đó, Viên Giáo và Biệt Giáo thấy được cái bản thể của cái Không là “chẳng phải chỉ là không” nên thàm hợp với lý Trung Đạo. Do vậy gọi là Bất Đản Không.

3) Cũng theo Ma Ha Chi Quán, Nhị Không còn có thể hiểu là Tánh Không và Tướng Không: Các pháp không có Thật Tánh nên gọi là Tánh Không. Do các pháp đã không có Thật Tánh, chỉ có tướng giả danh nên cũng không có thật có; vì thế gọi là Tướng Không.

4) Theo Đại Thừa Khởi Tín Luận, Nhị Không là Chân Như Không và Chân Như Bất Không: Trong bản thể của Chân Như không có hết thảy vọng nhiễm, có thể hiển hiện sự thật rất ráo nên gọi là Chân Như Không; trong bản thể của Chân Như đầy đủ hết thảy công đức vô lậu nên gọi là Chân Như Bất Không.

5) Theo Bảo Tánh Luận, Biện Trung Biên Luận và Đại Thừa Huyền Luận, Nhị Không là Quyền Không và Thật Không. Sự ngộ nhập Sanh Không của hàng Nhị Thừa là Quyền Không, sự ngộ nhập của hàng Bồ Tát đối với Sanh Không lẫn Pháp Không thì gọi là Thật Không.

6) Ngoài ra, trong Mật Tông, do lấy năm đại Địa, Thủy, Hỏa, Phong, Không ứng với ngón út, ngón đeo nhẫn, ngón giữa, ngón trỏ và ngón cái; nên khi kinh văn Mật Tông nói đến “Nhị Không” thì có nghĩa là “áp hai ngón tay cái vào nhau!” Nghĩa này không thể nào áp dụng vào chữ Nhị Không trong đoạn văn này được!

mông bát ngát lại dùng tay vốc nước, đâm ra chỉ được một chút tẹo, đúng như thầy đã dạy “làm sao có thể ngầm hợp ý Phật, viên ngộ ý chỉ của kinh” cho được!

Đáp: Nếu văn lẫn nghĩa đều rõ ràng thì hiểu rõ [từng câu, từng đoạn] đâu có trở ngại gì! Chỉ là chớ nên đặc biệt sanh tâm động niệm muốn thấu hiểu, chứ không phải là chỉ đọc, không được phép hiểu rõ!

24) Con lại thấy một vị Tăng nhận biết mặt chữ nhưng không hiểu ý, trì tụng kinh Pháp Hoa nhưng lòng vui sướng tràn ngập nơi mặt mũi, đủ biết: Sanh được pháp hỷ hay không chẳng chuyên liên quan tới chuyện có hiểu rõ văn nghĩa hay không! Nếu có thể dùng tâm cung kính, tâm từ bi, chẳng khởi tâm phân biệt, chẳng bận tâm thấu hiểu văn nghĩa, cứ thẳng thừng mà đọc, tự nhiên sẽ đạt được lợi ích chân thật, tăng trưởng pháp hỷ. Ý con tính sau này cứ chiếu theo cách đọc ấy, hồi hướng Bồ Đề; chẳng biết là có trái nghịch, sai khác với ý chỉ ban đầu của lời thầy dạy hay chẳng?

Đáp: Người thông minh trong thế gian phần nhiều là tâm thường có thấu hiểu. Đối với nghĩa lý thì được, chứ đối với pháp hỷ sẽ khó đạt được lắm!

25) Thêm nữa, giữa đọc và tụng²⁴¹ thì công đức nào lớn hơn?

Đáp: Khổng Tử đọc kinh Dịch, ba lượt đứt lẽ sách. Đọc sẽ có ích hơn [tụng] nhiều. Nếu không, sao Khổng Tử lại nhọc nhằn mở sách ra đọc như thế. Trong câu “*đứt lẽ sách ba lượt*” thì [chữ “*lẽ sách*”] chỉ cho sợi dây bằng da để buộc các phiến gỗ hay các thẻ tre²⁴². Dây đã bị đứt ba lần tức là số lần mở sách ra đọc chẳng thể đếm được số!

26) Phần trường hàng của phẩm Phổ Hiền Hạnh Nguyên thường được ghép trong Phật Học Nguyên Văn (“*như thị Thế Tôn Tỳ Lô Giá Na, như thị tận pháp giới, hư không giới*” (*Như nay đức Thế Tôn Tỳ Lô Giá Na, trọn hết pháp giới, hư không giới như thế*) v.v....) nếu chấm câu thì nên chấm sau chữ Tỳ Lô Giá Na hay là chấm sau chữ “*như thị*”?

Đáp: Tám chữ đầu là nêu thí dụ, hai chữ “*như thị*” là tiếp nối ý trên.

---

²⁴¹ Xin đừng hiểu lầm chữ Tụng ở đây. Cổ nhân gọi mở kinh văn ra, đọc thành tiếng là “phúng” (諷) hoặc “độc” (讀: đọc), còn chỉ đọc kinh văn theo ký ức, đọc thuộc lòng là Tụng (誦). Về sau, hai chữ này thường bị dùng đồng nhất. Xuyên suốt trong Văn Sao Tăng Quảng Chánh Biên, Văn Sao Tục Biên lẫn một số lá thư trong Tam Biên, Tổ Án Quang luôn khuyên hành nhân khi tụng đọc nên mở kinh văn ra đọc theo, dầu có thuộc lòng cũng đừng ý vào trí nhớ.

²⁴² Do thời Khổng Tử chưa có giấy, sách phải viết trên các mảnh gỗ hay thẻ tre, rồi dùng dây da khâu lại thành sách cho khỏi thất lạc.

27) Lại nữa, trong sách [Phổ Hiền] Hạnh Nguyên Phẩm Tập Yếu Số, cụ Đế Nhân viết rằng: “*Đối với câu kệ tụng ‘nguyện ngã lâm dục mạng chung thời’ (nguyện con lúc mạng sắp chấm dứt) nếu đổi hai chữ ‘nguyện ngã’ thành ‘thị nhân’ (người ấy) thì [ý nghĩa] càng thêm rõ rệt*”. Con trộm nghĩ nếu sửa như thế có lẽ thì đối với hai câu “*ngã kim hồi hướng chư thiện căn, vị đắc Phổ Hiền thù thắng hạnh*” (con nay hồi hướng các căn lành, để được hạnh Phổ Hiền thù thắng) trong phần trên và câu “*ngã thời u thắng liên hoa sanh, hiện tiền thọ ngã Bồ Đề ký*” (khi ấy, con sanh trong hoa sen tươi đẹp, ngay trong lúc ấy được Phật thọ ký cho con sẽ thành Chánh Giác) trong đoạn này, hai chữ Ngã đều chẳng thông suốt với nhau! Hơn nữa, theo phần Trường Hàng, khi lâm chung do nhờ sức tụng kinh, nương theo sức dẫn dắt của Nguyên Vương mà vãng sanh Cực Lạc, liền thấy Phật Di Đà. Trong kệ tụng nói diện kiến Di Đà liền sanh về Cực Lạc, [nếu đổi chữ “ngã nguyện” thành “thị nhân” thì] tựa hồ như đã đẩy cái này lồi cái kia (chữ “đẩy” ở đây hình dung ý “*guộng ép*”) sao cho ý trong lẫn ngoài được khớp nhau. [Con cho rằng]: Nhằm rốt ráo làm cho hành giả mong mỏi được Phật Di Đà tiếp dẫn, cho nên nói hai chữ “ngã nguyện”. Con nghĩ giữ nguyên chữ [như trong chánh kinh] so ra thỏa đáng hơn. Kiến giải của con hèn tẻ như thế, chẳng biết có thích đáng hay chẳng?

Đáp: Ý này tuy do ngài Thanh Lương đề ra, nhưng chẳng phù hợp với kinh văn, đây là ý phụ chứ không phải ý chánh. Nếu coi đây là ý nghĩa chánh yếu sẽ trở thành trái nghịch kinh, chớ nên theo. Hễ theo sẽ phạm lỗi!

28) Gần đây đệ tử thường dựa theo phẩm Tịnh Hạnh [trong kinh Hoa Nghiêm] để phát nguyện, chỉ là gặp cảnh chạm sự liền niệm thầm “xin nguyện chúng sanh sẽ như thế này, thế nọ”. Chỉ cần niệm một lần hoặc là tùy ý tùy sức niệm liên tục chẳng quan tâm đến số biến. Lại nữa, nếu chẳng hiểu rõ ý nghĩa nguyện văn lắm thì có thể dựa theo bài văn để đọc hay không?

Đáp: Pháp tu trì trọn chẳng nhất định. Người chuyên niệm Phật sao không do cơ duyên, do hoàn cảnh mà niệm. Lời văn phát nguyện thì tùy lòng ưa thích, chớ nên chấp bài này, chê bai bài kia, chấp bài kia, chê bai bài này là được rồi!

29) Năm trước con được thầy từ bi khai thị, bảo đệ tử tuổi đã gần năm mươi rồi, chớ nên nghiên cứu kinh, chỉ nên chết lòng niệm Phật để mong vãng sanh. Từ đây con chẳng đồ công sức nghiên cứu nữa; chỉ có điều gần đây mở xem Đại Trí Độ Luận, Tử Bách Tập, các sách ấy giúp

mở rộng tâm mắt, cảnh tỉnh, răn nhắc thân tâm khá nhiều. Nhưng ngoài lúc lễ tụng trong thời khóa chánh yếu ra, có nên nhân lúc rảnh rỗi xem đọc thêm đôi chút những loại kinh luận ấy hay không, hay là nhất loạt ngưng xem thì mới nên?

Đáp: Tu trì không phải là chuyện đóng đinh, đẩy mái chèo, cần phải sống động, hoạt bát; tuy chết lòng niệm Phật, nhưng xem thêm đôi chút kinh luận cũng chẳng phải là không được. Nhưng nếu coi Chủ Hạnh (hạnh chánh yếu) như chuyện kèm thêm thì sẽ trở thành tu trì không có chỗ nương tựa. Tử Bách Tập tuy là cảnh sách, nhưng [những lời dạy của ngài Tử Bách] chú trọng nơi tham cứu; sao không dụng tâm nơi Tịnh Độ Thập Yếu? Ông cho rằng Tịnh Độ Thập Yếu chẳng có ích lợi sâu xa cho con người bằng Tử Bách Tập ư?

4. Đáp lời hỏi của ông Trác Trí Lập

Hỏi: Pháp môn Tịnh Độ đã có thể thích hợp khắp ba căn, thâm tóm trọn vẹn lợi căn lẫn độn căn. Trong thời đức Phật tại thế, sao không chuyên nói về Tịnh Độ để vạn pháp quy nhất, cùng về theo một đường, mà lại giảng bàn các tông, đâm ra khơi gợi lăm mồi sai lầm đi vào ngõ rẽ khiến người đời sau bị mất lợi ích thật sự nơi Tịnh Độ vậy? (Trong lời hỏi, bên cạnh câu “sao không chuyên nói về Tịnh Độ”, Sư đã phê: “Nói năng, nói càn!”)

Đáp: Nuôi người chẳng phải chỉ một thứ gạo, trị bệnh chẳng phải chỉ có một thứ thuốc. Do có các môn thì mới tỏ rõ sự hay tuyệt của pháp môn này. Nếu chỉ có một pháp Tịnh Độ thì làm sao có thể dẫn hết thầy những cơ nghi cùng vào trong Phật pháp được?

Hỏi: Thế tục chuyên coi niệm Phật là để tiễn người chết, còn niệm Quán Âm nhằm giữ lại mạng sống. Vì thế, kẻ tu Tịnh Độ chưa tinh ròng và người chưa già khi lâm chung phần nhiều do luyến tiếc cõi đời liền niệm Quán Âm. Người trợ niệm phần nhiều ngả theo ý này hoặc thuận theo ý muốn của gia quyến cũng niệm Quán Âm để trợ niệm, chứ không niệm Phật. Nếu lành bệnh thì cô nhiên không áy náy gì. Chứ nếu không, đã gây trở ngại cho sự linh cảm do xung danh, mà còn làm lỡ làng cơ duyên sanh Tây. Con chẳng biết nếu gặp phải hạng căn tánh ấy phải nên dùng biện pháp ra sao thì mới viên thông? Có phải là trước hết niệm Quán Âm để giữ tánh mạng cho họ rồi đến khi họ đã chết bèn chuyển sang niệm Phật để tiễn đi hay chẳng? Hay là từ đầu đến cuối chuyên niệm Quán Âm cũng có thể khiến cho người chưa hết tuổi thọ sẽ được

lành, tuổi thọ đã hết sẽ sanh về Tây Phương ư?

Đáp: Con người bị bệnh nặng liền hãy nên có ý tưởng vãng sanh, nhất tâm niệm Phật. Nếu tuổi thọ chưa hết sẽ do niệm Phật mà được chóng lành (*A Di Đà Phật chính là Vô Lượng Thọ, nghĩa là tiêu tai, kéo dài tuổi thọ*). Còn như vì người khác trợ niệm, há nên vì họ niệm Quán Âm, lại còn cầu thọ cho người ấy? Cứ niệm Phật, chưa hết tuổi thọ cũng có thể kéo dài mạng sống. Niệm Quán Âm thì không có tâm cầu được vãng sanh. Nếu tuổi thọ đã hết sẽ làm hỏng chuyện.

Không phải là niệm Phật sẽ nhất định chết, niệm Quán Âm nhất định chẳng thể vãng sanh. Chỉ vì kẻ si không có tâm niệm cầu được vãng sanh nên cũng chỉ tạo thành một thứ nghiệp cảm gây hỏng chuyện mà thôi! Vô Lượng Quang là tiêu tai, Vô Lượng Thọ là diên thọ (kéo dài tuổi thọ). Niệm A Di Đà Phật công sức đến cùng cực còn được thành Phật, há lẽ nào niệm Phật chẳng thể kéo dài tuổi thọ, khiến cho chóng chết ư? (*Trong lời đáp, bên cạnh hai chữ “si nhân”, Sư gạch dưới ba vạch để nhắc nhở, những người sẽ chết sau này chớ đừng tự làm*)

Hỏi: Gần đây có người khuyên kiêng giết, nhưng do thấy người ta khó tránh giết, bèn dạy hãy dùng thuốc gây mê để giết, ngộ hầu loài vật khỏi phải chịu đau đớn, giống như cầu giảm tội xử chém thành tội thất cổ. Pháp ấy cũng có thể được gọi là pháp phương tiện hay chăng?

Đáp: Chỉ có thể giảm khổ thì cũng tốt.

Hỏi: Theo sách Thái Ất Thần Châm, châm xong phải uống rượu! Người giữ giới không uống rượu thì tự mình chớ nên áp dụng, nhưng có thể bảo người khác dùng rượu hay không? Cũng như có thể dùng rượu để chế thuốc hay chăng?

Đáp: Đây cũng không phải là cách chấp nhặt hẹp hòi. Hễ có bệnh thì niệm Phật hay niệm Quán Âm cũng đều được lành; huống hồ nếu không dùng rượu thì [bệnh nhân] chắc chắn chẳng thể lành bệnh ư?

Hỏi: Dùng gạo thóc làm rượu, biến thực phẩm cứu đói thành thức uống xa xỉ, quả thật là kẻ phung phí vật thực của trời quá mức. Nếu trên thế giới đều cấm uống rượu hết thì sẽ dư ra được bao nhiêu là lương thực cứu đói. Như vậy thì uống rượu không chỉ làm loạn tánh mà thôi. Do vậy, nếu khi cả nhà đều kiêng rượu thì có nên hủy hết những đồ để uống hay chứa rượu trong nhà hay chăng?

Đáp: Điều này cũng chớ nên chấp chết cứng. Nếu là món đồ vô dụng cho cả cõi đời thì làm như vậy được. Nếu hữu dụng, tặng cho người khác đâu có ngại gì!

Hỏi: Người ăn chay trường kiêng cả rượu và Ngũ Tân, tông chỉ của

chuyện ấy chẳng nhằm chỉ để tạo ra đầu môi kiêng giết chóc. Kẻ chưa ăn chay trường có được phép thay mặt người khác mua Ngũ Tân và rượu cùng hèm được chăng? Cũng như có được ăn các món thuốc chay chế từ rượu hay từ hèm và những món chay nấu nướng, nêm nếm với hèm hoặc rượu hay chăng?

Đáp: Mua giùm người khác cũng nên tránh. Những loại thuốc chế bằng rượu nếu chẳng gây loạn tánh thì không sao. Nếu món chay mà hơi rượu quá nồng thì đừng nên ăn, còn có mùi nhẹ thì ăn không sao; đây là vì để khỏi bị say sưa loạn tánh vậy!

Hỏi: Dùng con vật còn sống để làm thuốc, bèn niệm Phật cho chúng được độ thoát. Làm như vậy dường như vẫn tạo thành thói tệ, bởi những kẻ giết những động vật thuộc loài thai sanh hay noãn sanh làm dược phẩm cũng có thể mượn cơ niệm Phật giải oan để lập liêm, con cảm thấy khó lòng giải nói được. Con lập nguyện hễ gặp những phương thuốc như vậy đều không thèm dùng tới, chẳng cần phải lưu truyền, chưa biết có được hay chăng? (*bên cạnh chữ “được”, Sư khuyên một chút, biểu thị đồng ý*)

Đáp: Chuyện này cũng chớ nên chấp chết cứng! Chúng ta chỉ nên giữ lòng Thành của chính mình mà thôi!

Hỏi: Nếu thầy thuốc gặp phải kẻ ác và đồ tể, chài lưới, thợ săn v.v... mang bệnh đến xin chữa trị, ta dạy họ sửa ác, kiêng giết, họ không chịu nghe, lành bệnh rồi vẫn [tiếp tục] tạo tội nghiệt, có nên mặc kệ họ không chữa hay chăng?

Đáp: Đây cũng là bàn chuyện vô lý. Như lời ông nói thì đối với con vật gây tổn hại đến những con vật khác thì cũng mặc kệ không cứu mới là đúng! Nếu thầy thuốc dùng lòng Thành để cảm thì bọn họ chắc cũng sẽ có thể thay đổi nghề nghiệp. Đức Phật còn dạy kẻ đồ tể nhận lãnh các giới riêng, [nhìn vào đó] thì có thể biết được cách tùy cơ khuyến hóa, dẫn dắt của đức Phật.

Hỏi: Trong nhà còn giữ những sách của ngoại đạo hoặc những sách tà - chánh hỗn loạn và sách của đạo Gia Tô, Tam Quan Kinh²⁴³, Táo Quân Kinh, Huyết Bồn Kinh và những sách thuốc dạy người giết chóc

---

²⁴³ Tam Quan Kinh là một bản kinh của Đạo Giáo, chép lời tuyên cáo của ba vị Thượng Nguyên Thiên Quan, Trung Nguyên Địa Quan và Hạ Nguyên Thủy Quan về công năng diệt tội, ban phước của họ cũng như ghi chép những danh xưng của ba vị này theo kiểu rườm rà rất đặc trưng của các thần thánh trong Đạo Giáo. Chẳng hạn như danh xưng của Thiên Quan là Huyền Đô Nguyên Dương Tử Vi Cung Thượng Nguyên Cửu Khí Tứ Phước Thiên Quan Diệu Linh Nguyên Dương Đại Đế Tử Vi Đế Quân v.v...

bằng phương cách đặc biệt v.v... có nên đốt hết đi hay chẳng? Lại còn trong những sách chú giải Tứ Thư của Châu Hy có những lời lẽ báng Phật có nên bỏ đi hay là sửa chữa? Đối với lời văn báng Phật của Hàn - Âu có nên tùy theo sở kiến mà phê phán hay đốt đi hết? (*Bên cạnh tên hai kinh Táo Quân, Huyết Bồn, Sư phê chữ “bôi đi”*)

Đáp: Đối với những chỗ sai bậy trong lời chú giải của họ Châu nên phê theo lối Đánh Cách (lời phê viết bên phải câu văn ấy, cao hơn một dòng). Phàm những sách vở thế gian đa phần mắc phải khuyết điểm ấy. Nếu xét trên đại thể, [nội dung sách] phần lớn là tốt đẹp, vấp phải những lỗi nhỏ nhặt thì hãy phê theo lối Đánh Cách. Còn sách phạm khuyết điểm quá lớn hay nói bậy thì chớ nên giữ làm gì!

Hỏi: Những y phục có in chữ, hoặc hình tượng Phật v.v... có được dùng làm đồ liệm hay chẳng? (*Sư phê bên cạnh “không được”*). Có nên đốt kinh điển cho người đã mất hay không? (*Sư phê bên cạnh “đừng đốt bừa bãi”*)

Đáp: Nếu đốt thì nên sắp đặt dụng cụ để đốt riêng, chớ nên đổ lẫn tro kinh vào tro giấy tiền vàng bạc để bán²⁴⁴. Hãy nên đựng [tro kinh] vào túi riêng, dùng vải sạch may thành đũa, bỏ thêm cát sạch vào trong ấy. Có ai ra biển thì [nhờ người ấy] gieo [đũa đựng tro kinh ấy] xuống chỗ sâu. Nếu không, đừng đốt. Nếu chẳng bỏ thêm cát [vào đũa chứa tro kinh], sợ nó không chìm, sẽ trôi tấp vào bờ!

Hỏi: Thần có thể giết được kẻ đã làm ác, sao không giết trước khi nó làm như thế. Như sau khi Bạch Khởi²⁴⁵ chôn quân đầu hàng đến mấy

---

²⁴⁴ Thời ấy, giấy tiền vàng bạc, vàng thoi, đĩnh bạc trong đồ mã làm bằng những miếng nhôm hay giấy thiếc dát mỏng dính trên giấy nên sau khi đốt, những vụn nhôm này không cháy. Người ta thường mua tro vàng mã để gạn lọc và tái sử dụng những mảnh kim loại này.

²⁴⁵ Bạch Khởi (?-257 trước Công nguyên), còn gọi là Công Tôn Khởi, người My Huyện, là danh tướng nước Tần thời Chiến Quốc, rất hiếu sát. Làm tướng suốt ba mươi mấy năm, đánh hạ bảy mươi mấy thành, tàn sát cả trăm vạn địch quân, được phong tước Vũ An Quân. Năm thứ 34 đời Tần Chiêu Vương (263 trước Công Nguyên), Bạch Khởi dẫn quân Tần đánh tan liên quân Triệu - Ngụy tại Hoa Dương (nay là Trịnh Châu, tỉnh Hà Nam), chém đầu năm mươi vạn quân. Năm 37 đời Tần Chiêu Vương (260 trước Công Nguyên), Bạch Khởi vây đánh Trường Bình, bắn chết tướng nước Triệu là Triệu Quát. Quân Triệu bị vây đánh lâu ngày, thiếu lương ăn phải ra hàng, số tù binh lên đến hơn bốn mươi lăm vạn. Bạch Khởi cho bọn hàng binh ăn uống no say rồi ngầm sai quân Tần dùng khăn trắng bịt đầu, dặn: “Thấy đũa nào không bịt khăn trắng cứ chém giết thẳng tay!” Trong một đêm, bốn mươi lăm vạn hàng binh nước Triệu bị giết sạch, chỉ còn khoảng hai trăm bốn mươi tên lính giữ ngựa thoát được, trốn về nước Triệu báo tin. Sử chép: “*Khi ấy máu chảy vang*

vạn rồi mới bị tru lục ở Âm Phủ. Khi hấn sắp chôn sống [quân Triệu ra hàng] nhưng chưa kịp làm, sao không tru lục ngay để hấn khỏi chôn vùi được ai? Hay là những tên lính ra hàng ấy đòi trước vốn thiếu nợ hấn cái mạng nên mới bị chôn sống? Chôn xong, oán cũ vừa xóa, oán mới lại kết, nên mới bị cõi Âm tru lục để hả lòng oán đấy chẳng? Hay là làm ác giống như uống thuốc độc, ắt phải đợi uống vào bụng xong mới bị trúng độc tự chết?

Đáp: Chưa làm mà đã bị giết thì trong ngàn trăm vạn trường hợp mới có một trường hợp. Đã làm rồi mới giết thì đây chính là thường pháp theo thiên lý nhân tình vậy.

Hỏi: Nếu bảo là thần thánh có thể hộ pháp thì sao lại đến nỗi có nhiều chùa bị vua này vua nọ hủy diệt. Nếu bảo là thần không hộ pháp thì sao lại thường có những sự tích hiển hiện linh ứng, đẹp ma? Có phải là hộ pháp hay không hộ pháp đều là do nghiệp lực đồng phận của chúng sanh chiêu cảm sâu hay cạn mà bèn hộ pháp hay không đó chẳng?

Đáp: Chuyện này chớ nên chấp chết cứng. Ấy là do pháp vận thông hay tắc, cũng như trong một năm nóng - lạnh thay phiên nhau theo thứ tự vậy.

Hỏi: Lịch đại tổ sư như chư Tổ của Liên Tông v.v...sau khi đã khuất, được người ta bình luận, phán định ra sao thì mới được cả cõi đời tôn sùng là Tổ?

Đáp: Có đức lớn thì người ta tự chịu suy tôn, há cứ nên chấp hẹp hòi là cần phải có người bình luận, đánh giá hay chẳng?

Hỏi: Học thuyết trong thuật Địa Lý²⁴⁶ quá phiền, tinh thông thuật ấy

---

tiếng long tong, nước khe Dương Cốc đổ au, đến nay con suối ấy vẫn còn mang tên Đan Thủy. Bạch Khởi cho thu thập đầu lâu của lính Triệu, dựng thành đài trên núi, đặt tên là Bạch Khởi Đài". Năm 44 đời Tần Chiêu Vương (257 trước Công Nguyên), vua Tần vây Hàm Đan của nước Triệu nhưng không chiếm được thành, vua Tần sai Bạch Khởi ra đánh. Thấy trận đánh dằng dai lâu ngày, quân Tần đã nhiều phen thất bại, không thể nào đánh thắng được, Bạch Khởi cáo bệnh không ra. Vua Tần đành sai Vương Lăng lãnh quân đánh suốt năm tháng không thắng, lại sai Bạch Khởi cầm quân. Bạch Khởi vẫn giả bệnh từ chối, vua Tần giận dữ, cách tuột quan chức của Bạch Khởi, giáng xuống làm lính trơn, đuổi khỏi kinh đô Hàm Dương. Khi Bạch Khởi đi đến Đồ Bưu (nay thuộc huyện Hàm Dương, tỉnh Thiểm Tây), vua Tần sai sứ mang gươm đến buộc Bạch Khởi tự sát. Đường cùng, Bạch Khởi đành tự sát. Ông Trác Trí Lập viết là "chôn sống", nhưng thật ra bốn mươi lăm vạn quân Triệu ra hàng ấy đã bị Bạch Khởi tàn sát chỉ trong một đêm.

²⁴⁶ Địa Lý (còn gọi là Kham Dư) ở đây là một môn huyền học ứng dụng Dịch học và Phong Thủy để chọn cuộc đất tốt nhằm an táng tổ tiên với hy vọng con cháu sẽ hiển đạt, phú quý.

chẳng dễ. Địa Lý chẳng tinh tường thì đâu chọn đất vẫn chẳng chọn được. Chọn lựa đất tinh tường, nhưng chẳng chọn tinh tường cái tâm, rốt cuộc đến nổi biến cát thành hung thì tuy chọn được vẫn giống như chưa được! Đây gọi là “*nếu không có tâm điền thì cũng chẳng có phúc địa*”.

Thế tục chỉ nói đến Địa Lý, chẳng nói tới Thiên Lý. Chỉ lo Phong Thủy bị tổn thương, chẳng lo báo ứng không sai. Hễ gặp chuyện gì trái ý bèn đổ thừa Địa Lý chẳng tinh tường, lo cái kia gây trở ngại cho cái này, vô sự sanh sự, luôn luôn ươm thành những tấn tuồng xấu ác, quên gốc chạy theo ngọn, đâu đâu cũng đều như thế cả! So ra, [hoàn cảnh của] những kẻ không nhắc đến Thiên Lý còn tệ hơn kẻ không nói đến Địa Lý quá nhiều! Người thờ Phật ngăn chặn thói tệ từ lúc nó mới chớm nảy, tận lực uốn nắn những thói toan tính tệ hại của thế tục. Nếu gặp chuyện xây mồ, cất nhà, có nên tùy duyên chọn vị trí thích hợp, hay chỉ y theo Phật lý, giữ thiên lý, chẳng theo lý lẽ thế tục để nói đến Địa Lý hay không?

Đáp: Tuy chẳng ra sức nói tới, cũng chớ nên hoàn toàn chẳng để cho thầy Địa Lý xem qua. Đây gọi là “trọn hết chuyện con người trước đã!” Nếu quanh năm nuôi nấng cung phụng gã thầy Địa Lý có mắt như mù thì sẽ đều là hạng người cuồng vọng, chẳng tuân theo thiên lý, chẳng hiểu rõ Địa Lý.

5. Đáp lời hỏi của cư sĩ Thôi Thụ Bình

Hỏi: Địa Tạng Vương Bồ Tát là bậc phụng hành Phật pháp, nhậm chức U Minh Giáo Chủ²⁴⁷ trong chốn Âm Tào, vào trong lục đạo để độ chúng sanh. Nhưng thường nhân hay tưởng lầm Ngài là thần kỳ²⁴⁸ hoặc

---

²⁴⁷ Do nghiệp cảm, chúng sanh trong cõi Âm thường thấy cảnh sắc tối tăm, mờ mịt, tâm trí của những chúng sanh thọ tội trong ấy thường si ám nên cõi Âm thường gọi là U Minh, đức Địa Tạng Bồ Tát thường nguyện ở mãi trong ác đạo cứu độ chúng sanh thoát khỏi địa ngục, ngạ quỷ, nên được xưng tụng là U Minh Giáo Chủ. Bọn đạo sĩ đã lập lời đánh lộn con đen lập ra hai ngụ thuyết:

1) U Minh Giáo Chủ là Phong Đô Đại Đế (còn gọi là Bắc Đế Quân, hoặc Phong Đô Bắc Âm Đại Đế), tức vua cõi Âm. Theo họ, Phong (豐) là tên một đất nước của quỷ thần ở phương Bắc, tại đó núi cao đến hai ngàn sáu trăm dặm, chu vi ba vạn dặm. Sáu cung điện trên đỉnh núi là nơi Phong Đô Đại Đế phán xử tội nhân. Tương truyền, ngọn núi ấy nay chính là núi La Phong, thuộc huyện Phong Đô, tỉnh Tứ Xuyên! Tuy thế, chịu ảnh hưởng của Phật giáo, họ còn thừa nhận có Diêm La Vương cũng là vua cõi địa ngục; như vậy là có đến hai vị chủ quản cõi Âm. Để khóa lấp sự mâu thuẫn này, các đạo sĩ bèn nói Địa Tạng Vương Bồ Tát chỉ là một danh xưng do nhà Phật gán cho Phong Đô Đại Đế.

là linh quý. Những loại quan niệm như vậy chẳng phải chỉ có một mà thôi. Làm thế nào để phân biệt vị Bồ Tát phụng hành Phật pháp và thiên tiên, quý thần?

Đáp: Thần kỳ là do nghiệp báo cảm thành nên có thể bảo là “nhậm chức”, chứ Địa Tạng Bồ Tát do hồng thệ đại nguyện bèn ở trong U Minh độ thoát chúng sanh, sao lại bảo là Ngài “nhậm chức”? Người đời chẳng hiểu rõ phàm - thánh, nhất loạt coi là quý thần, cũng không có chi lạ cả! Ví như đứa bé chỉ biết người trong nhà, hết thấy những người khác nó đều hoàn toàn chẳng biết tới, sẽ bảo hết thấy mọi người đều chẳng tôn quý bằng cha mẹ nó! Đã biết: Bậc đoạn Hoạch chúng Chân liễu sanh thoát tử chỉ mới là bậc thánh nhân trong Tiểu Thừa; còn bậc phá vô minh, chứng Pháp Tánh thì mới đáng gọi là Đại Thừa Bồ Tát. Nhưng [những vị nào] chưa đoạn phiền não, cạy vào phước lực trong đời trước thì sẽ làm thần kỳ, địa vị còn kém xa chư thiên, huống là so với bậc đại Bồ Tát đã chứng Pháp Thân ư? Nếu chẳng biết Phật pháp thì có phán định cũng chẳng hiểu rõ. Nếu đã biết Phật pháp thì cần gì phải phán định nữa!

Hỏi: Cảm Ứng Thiên là do ai trước tác? Đối với sách vở của các tôn giáo khác thì dùng pháp nào để phân biệt, đoán định?

Đáp: Bản Cảm Ứng Thiên thường được lưu hành có ghi hai chữ Thái Thượng, [là vì người đời] cho [tác phẩm này] là do Lão Tử²⁴⁹ viết ra. Cũng có kẻ cho rằng nó vốn là [một thiên sách trích từ bộ] Bão Phác

---

2) U Minh Giáo Chủ là danh xưng khác của Thái Ất Cứu Khổ Thiên Tôn, một vị thần được tin là có công năng cứu độ sanh tử. Nhằm để cạnh tranh với cõi Cực Lạc của Phật giáo, bọn Đạo Sĩ cũng lập ra thuyết có một Tịnh Độ của Đạo Giáo gọi là thế giới Trường Lạc ở phương Đông do Thái Ất Thiên Tôn làm giáo chủ!

²⁴⁸ Thần kỳ (神祇) là gọi tắt của thiên thần và địa kỳ, được dùng như một từ ngữ chỉ chung cho các vị thần thánh. Thần ở trên cõi trời hay trong hư không gọi là Thần, thần cai quản trên mặt đất gọi là Kỳ, tức các vị thần núi non, rừng rậm, thành hoàng, thổ địa v.v...

²⁴⁹ Trong Đạo Giáo, Lão Tử thường được tôn xưng là Thái Thượng Lão Quân hay Đạo Đức Thiên Tôn, là một trong ba vị Tam Thanh (tức Ngọc Thanh Nguyên Thủy Thiên Tôn, Thượng Thanh Linh Bảo Thiên Tôn và Thái Thanh Đạo Đức Thiên Tôn). Người khởi đầu đề xướng tôn vinh Lão Tử là thủy tổ của Đạo Giáo chính là Trương Đạo Lăng (sáng tổ của Ngũ Đấu Mễ đạo – tiền thân của Đạo Giáo). Vào thời Hán Thuận Đế, Trương Đạo Lăng tôn xưng Lão Tử là Thái Thượng Lão Quân. Sau này, Khâu Khiêm Chi lại gọi Lão Tử là Đạo Đức Thiên Tôn vì Lão Tử là tác giả của Đạo Đức Kinh. Về sau, các đạo sĩ đặt thêm nhiều danh xưng cho Lão Tử như Hồn Nguyên Lão Quân, Giáng Sanh Thiên Tôn, Thái Thanh Đại Đế, Thái Thượng Huyền Nguyên Hoàng Đế, Đại Thánh Tổ Cao Thượng Đại Đạo Kim Khuyết Huyền Nguyên

Tử²⁵⁰ rồi được mở rộng ra. Nhưng bắt tất phải xét tìm ai là tác giả? Chỉ cần quan tâm đến những điều lợi ích do sách ấy đem lại. Đây gọi là “*chẳng vì người mà bỏ lời*”²⁵¹ vậy! Tuy thánh nhân lập pháp, nhưng cố nhiên không nhất định phải coi [toàn bộ] những lời thánh nhân [đã nói] là khuôn mẫu, chỉ nên quan tâm chọn lấy những gì có ích cho thể đạo nhân tâm. Trùng Văn, Điều Thư²⁵² là đầu mối mở mang văn tự lớn lao, nào dám vì Trùng, Điều không đáng trọng mà chẳng dùng đến văn tự ư? Nêu lên một chuyện này thì sẽ có thể dứt được những lời lẽ rườm rà vô ích bàn bạc đúng - sai xằng bậy! Những lời lẽ rườm rà ấy vẫn chẳng có phong vị thiên nhiên như chim mùa Xuân ríu rít lúc ban ngày, trùng mùa Thu rên rĩ ban đêm vậy.

Hỏi: Thế nào là Ngũ Bộ Lục San?

Đáp: Đây là sách do ngoại đạo bịa đặt viết ra, chia thành năm bộ loại, nhưng có sáu cuốn, nên gọi là Ngũ Bộ Lục San²⁵³. Loại sách ấy cần gì phải hỏi đến? Hỏi đến thì sẽ giống như chẳng coi Tứ Thư Ngũ Kinh là

Thiên Hoàng Đại Đế v.v... nhưng Thái Thượng Lão Quân vẫn là danh xưng phổ biến nhất.

²⁵⁰ Bao Phác Tử là một bộ sách do Cát Hồng (283-363) soạn vào đời Đông Tấn, được coi là một kinh điển trọng yếu của Đạo Giáo. Nội dung chia làm hai phần:

1) Nội Thiên chuyên nói về cách luyện những phương thuốc để uống vào sẽ trở thành thần tiên (tức cách luyện kim đan và tiên dược), những sự biến hóa quỷ quái, các pháp thuật nhưong tai trừ họa, nguồn gốc của vũ trụ, phương pháp tu luyện của Đạo Gia.

2) Ngoại Thiên luận về tình hình xã hội, chịu ảnh hưởng mạnh mẽ bởi những khái niệm của Nho gia. Phần này luận về lễ được mất trong nhân gian, châm biếm thói tục, pháp bình trị xã hội, yêu dân, tiết dục...

²⁵¹ Ý nói: Chẳng vì một người có những điểm đáng chê trách mà vứt hết những câu nói hợp lý của người ấy. Nếu coi Cảm Ứng Thiên là của Cát Hồng thì tuy Cát Hồng đề xướng những toa thuốc tiên nhâm nhi (có rất nhiều chất độc như thủy ngân, chì), những cách tu luyện kỳ quái, bùa chú quàng xiên v.v.. thì cũng không vì vậy mà sỗ toẹt những lời luận định chí lý về đạo lập thân, xử thế trong bộ Bao Phác Tử nói chung và Cảm Ứng Thiên nói riêng.

²⁵² Trùng Văn, Điều Thư (còn gọi là Điều Trùng Thư, Điều Trùng Triện) là tên gọi chung cho những loại chữ tượng hình sơ khai của văn tự Trung Quốc trước thời Tần Thủy Hoàng. Đây là một trong những lối chữ của Kim Văn (tức những văn tự được khắc trên đồ kim loại, như đỉnh, lu đồng, kiếm, ấn v.v...) Do nét chữ nguệch ngoạc, ngoằn ngoèo như giun bò nên gọi là Trùng Văn; do có những nét vẽ giống như hình con chim vẽ cách điệu hoặc vết chân chim nên gọi là Điều Thư.

²⁵³ Ngũ Bộ Lục San là từ ngữ chỉ kinh thư của La Giáo (một thứ tà giáo do La Thanh sáng lập vào thời Gia Tĩnh - Vạn Lịch nhà Minh). Gọi là Ngũ Bộ Lục San vì tà giáo này có năm bộ kinh thư trọng yếu, tức 1) Khổ Công Ngộ Đạo Quyển 2) Thán Thế

đúng, cứ muốn nghiên cứu những khúc hát quê mùa do lũ trẻ nít xướng lên ngoài ngõ! Uổng phí tâm thần, trọn chẳng có ích gì!

Hỏi: Bình (Thôi Thụ Bình tự xưng) làm luật sư, thụ lý hồ sơ vụ án. Do chức vụ, con phải soạn án từ, cố nhiên vẫn tùy thời chú ý để khỏi gieo nhân ác. Nhưng để giải oan cho người khác, con thường gặp những trường hợp có đủ chứng cứ phạm tội, khi giao cho Đề Hình²⁵⁴ khởi tố, tuy bản án phát xuất từ ý chỉ của những người được ủy thác [làm nhiệm vụ xét xử], nhưng do con soạn án từ mà kẻ ấy bị lãnh tội, trong tâm trọn chẳng yên. Những kẻ nắm giữ luật pháp hiện thời chỉ nói riêng tại Thượng Hải đã có hơn tám trăm người, cố nhiên chẳng thiếu những kẻ còn giữ được một ít lương tâm, nhưng có rất nhiều kẻ tuy chẳng cẩn thận vẫn chẳng hề bận tâm, thậm chí hèn tẻ chẳng thể kham được! Những người trực tiếp hay gián tiếp mắc phải họa hại bởi lũ ấy không thể nào gập ngón tay [để đếm xuể]. Dám xin thầy khai thị, đây cũng là một đầu mối để cứu vãn lòng người vậy.

Đáp: Đối với những chuyện ấy phải thường xuyên giữ lòng nghĩ tưởng trời đất, quỷ thần, Phật, Bồ Tát đều thấy rõ, biết tỏ cái tâm của ta thì sẽ tự chẳng dên nổi tạo ác nghiệp. Nếu không, vốn nhằm giải quyết khó khăn, tháo gỡ rắc rối mà lập ra biện pháp ấy, nhưng thật ra là căn cứ để gạt găm dân lành, ban thưởng khích lệ kẻ gian trá. Đáng sợ đến cùng cực! Nếu có cách sanh sống khác, cố nhiên tốt nhất là nên thoát khỏi phạm vi ấy!

6. Đáp lời hỏi của Huyền Tu Học Nhân

Hỏi: Chuyên tu trì danh, nguyện được Niệm Phật tam-muội, cầu sanh Tịnh Độ thì dụng công ra sao?

Đáp: Dùng tín nguyện sâu để niệm Phật. Niệm Phật tam-muội cũng chẳng dễ gì đạt được, nhưng phải thường nên phát cái tâm ấy. Đây gọi là “*noi theo pháp bậc thượng, chỉ đạt được bậc trung*”.

Vô Vi Quyển, 3) Phá Tà Hiện Chánh Thục Thi Quyển (chia thành hai quyển thượng và hạ) 4) Chánh Tín Trì Nghi Tự Tại Quyển và 5) Ngụy Ngụy Bất Động Thái Sơn Thâm Căn Kết Quả Bảo Quyển.

²⁵⁴ Đề Hình có hai cách hiểu:

- 1) Gọi tắt của Đề Điểm Hình Ngục Ty, là một chức quan được lập ra vào thời Tống, tương đương với Bộ Trưởng bộ Tư Pháp hiện thời.
- 2) Gọi tắt của Đề Hình Án Sát Sứ, viên quan chuyên coi về tố tụng trong một tỉnh. Đến đầu thời Dân Quốc, chữ Đề Hình thường được dùng để chỉ cho Công Tố Viện nói riêng và bộ Tư Pháp nói chung.

Hỏi: Có kẻ nói niệm ra tiếng, trì danh theo lối Truy Đánh²⁵⁵, có người bảo niệm Kim Cang trì, có người nói niệm thầm, có người bảo nhớ số, có người nói “tùy tức” v.v... Muốn đắc nhất tâm bất loạn thì có nên chuyên trì một pháp hay không?

Đáp: Truy Đánh dễ bị bệnh. Niệm lớn tiếng, nhỏ tiếng, niệm Kim Cang hay thầm niệm, đều tùy theo tinh thần của chính mình mà điều chỉnh để dùng. Há nên chấp chết cứng một pháp đến nỗi bị bệnh ư? Tùy Tức chẳng bằng Tịnh Thính (lặng lẽ lắng nghe), bởi lẽ Tùy Tức không khéo thì cũng bị bệnh, còn Tịnh Thính thì chẳng bị bệnh!

Hỏi: Có lúc Kim Cang trì, có lúc niệm thầm, có lúc nhớ số, có lúc niệm theo lối Tùy Tức v.v... chẳng biết [niệm như vậy] có gây trở ngại cho nhất tâm hay không?

Đáp: Nhất tâm là do niệm, chứ không phải do âm thanh niệm Phật, sao lại bảo là trở ngại? Nhớ số cũng chỉ là nhớ khi động, chứ khi ngồi tịnh tọa chỉ nên niệm thầm, đừng nên lần chuỗi. Nếu lần chuỗi ắt bị tổn thương.

Hỏi: Hiện thời trong khi tịnh tọa, học nhân niệm ra tiếng bốn chữ hồng danh, nhiếp tâm niệm thiết tha, áp dụng phương pháp “tâm - miệng [niệm Phật] phân minh, rõ ràng để chấp trì, dùng tai lắng nghe”, hơi cảm thấy khinh an (nhẹ nhàng, dễ chịu). Con muốn tu sao cho đạt đến nhất tâm bất loạn thì có thể chuyên hành pháp ấy hòng đạt được hay không?

Đáp: Pháp ấy rất hay! Lúc tịnh tọa nên niệm thầm, niệm ra tiếng cũng được. Nhất tâm bất loạn là do tâm chuyên chú và khẩn thiết vậy!

Hỏi: Trong bộ Văn Sao cao quý của thầy, pháp Tùy Tức được cực lực đề xướng, nhưng chưa nói rõ cách niệm như thế nào? [Niệm Phật Tam Muội] Bảo Vương Luận ghi: “*Có thể nương cây lớn lao vào pháp này*”, nhưng cũng chỉ nói: “*Xưng danh hiệu Phật theo hơi thở*”, con vẫn chưa hiểu rõ cách niệm như thế nào? Chỉ có sách Sức Chung Tân Lương ghi: “*Tùy Tức Niệm Phật dùng khi thở ra chứ không dùng khi hít vào. Cứ mỗi một hơi thở ra là một câu, hoặc hai chữ đều được*” Học nhân nghĩ rằng: Khi hít vào chẳng niệm, há chẳng phải là gián đoạn ư? Con thường thử luyện mỗi hơi thở ra là một câu, cảm thấy rất phí sức, mà niệm cũng chẳng rõ ràng cho lắm! Chỉ có khi hít vào niệm A Di, thở ra niệm Đà Phật thì đã không gián đoạn, mà còn được rõ ràng, lại chẳng tốn sức. Chẳng biết cách niệm như vậy có được hay chẳng? Hay là lúc hít

---

²⁵⁵ Truy Đánh là một cách niệm Phật nhằm đối trị tâm tán loạn, câu nọ gồi lên câu kia không xen hở chút nào. Cách này chỉ có thể áp dụng để đối trị loạn tâm chứ không nên áp dụng thường xuyên vì sẽ bị tổn khí, sanh bệnh.

vào thì chẳng được niệm?

Đáp: Khi hít vào chẳng niệm, trong khi ấy sao lại nói là gián đoạn? Thở ra niệm một câu, hít vô bèn chẳng niệm; chứ khi hít vô lần thở ra đều niệm ắt sẽ bị tổn khí. Nếu chỉ niệm hai chữ thì trong một hơi hít vô thở ra niệm một câu Phật hiệu sẽ chẳng trở ngại chi!

Hỏi: “*Nhiếp trọn sáu căn, tịnh niệm tiếp nối*”, hành trì như thế nào?

Đáp: Tông chỉ của Niệm Phật là sanh lòng tin chân thật (tức Tín), phát nguyện thiết tha (tức Nguyện), chuyên trì Phật hiệu (tức Hạnh). Ba pháp Tín - Nguyện - Hạnh là tông chỉ của Niệm Phật. Phương pháp dụng công Niệm Phật hay nhất là “*nhiếp trọn sáu căn, tịnh niệm tiếp nối*”. “*Nhiếp trọn sáu căn*” là cái tâm niệm Phật chuyên chú nơi danh hiệu Phật, tức là nhiếp Ý Căn. Miệng phải niệm sao cho rõ ràng rành rẽ, tức là nhiếp Thiệt Căn. Tai nghe cho rõ ràng rành rẽ tức là nhiếp Nhĩ Căn. Ba căn ấy được nhiếp trong Phật hiệu thì mắt quyết chẳng thể nhìn ngó loạn xạ. Khi niệm Phật nên buông rèm mắt xuống, tức là hạ thấp mí mắt xuống, chớ nên mở banh mắt. Mắt đã nhiếp rồi thì mũi cũng chẳng thể ngửi loạn được, tức là mũi cũng được nhiếp! Thân phải cung kính tức là thân cũng bị nhiếp. Sáu căn đã nhiếp, chẳng tán loạn thì tâm không vọng niệm, chỉ nghĩ đến Phật; đấy mới là tịnh niệm.

Hễ sáu căn không nhiếp thì tuy niệm Phật trong tâm vẫn có vọng tưởng toi bời, khó đạt được lợi ích thật sự. Nếu có thể nhiếp trọn sáu căn để niệm thì gọi là “*tịnh niệm tiếp nối*”. Tịnh niệm đã có thể thường tiếp nối thì nhất tâm bất loạn và Niệm Phật tam-muội sẽ đều có thể dần dần đạt được. Xin chú ý chỉ mong đạt được “*nhiếp trọn sáu căn, tịnh niệm tiếp nối*” thì nghiệp sẽ tiêu, trí sẽ rạng, tâm địa sẽ khai thông, lo gì chẳng hiểu rõ nghĩa kinh nữa! Xin hãy gắng sức!

7. Đáp lời hỏi của cư sĩ Châu Văn San

Con có những điều thưa hỏi kê ra như sau, kính xin thầy chỉ bày. Công đức vô lượng!

1) Lão pháp sư niệm Phật phát chí nguyện lớn lao như thế nào?

Đáp: Nguyện sanh Tây Phương, thấy Phật, nghe pháp, chứng Vô Sanh Nhân, trở vào Sa Bà phổ độ chúng sanh.

2) Thân người cầu liễu thoát đến nơi đâu?

Đáp: Đến Cực Lạc thế giới.

3) Phật nói: “*Chúng sanh đều có trí huệ của Như Lai*” là đã gộp cả Tín - Nguyện - Hạnh vào trong ấy hay chẳng?

Đáp: Trí huệ của Như Lai không pháp nào chẳng bao gồm, nói trên phương diện chúng sanh thì chỉ là Lý Tánh mà thôi, chớ nên hiểu lầm!

4) Chúng sanh cõi Sa Bà sanh vọng tưởng thì là Ngã Kiến hay không phải Ngã Kiến?

Đáp: Vọng tưởng bao gồm hết thảy phàm tình, Ngã Kiến là [phàm tình] nặng nề nhất.

8. Đáp lời hỏi của cư sĩ Du Đại Tích

Kính đem những nghĩa con thường nghi chia thành mười bốn điều như sau, cúi xin thầy chỉ dạy uốn nắn.

1) Người tu hành dứt ác làm lành là chuyện thuộc về bốn phận, đáng nên gắng công, nhưng có điều ngoài công khóa và mười hai thời ra, ba tâm quá khứ, hiện tại, vị lai qua lại loang loáng, nói chung là chưa thể trừ. Tâm nghiệp chưa trừ cho sạch được thì có gây trở ngại cho sự vắng sanh hay chăng?

Đáp: Công khóa hãy nên chuyên, đừng nên xen tạp. Hễ chuyên sẽ dễ nhiếp tâm, còn tạp sẽ khó thể quy nhất được! Vãng sanh là do tín nguyện chân thiết. Nếu không có lòng tin chân thật, nguyện thiết tha, dầu cho tâm thanh tịnh cũng khó được vắng sanh. Chớ nên không biết!

2) Cô đức nói: “*Ái chẳng nặng chẳng sanh Sa Bà*”. Phải nên trừ ái là lẽ đương nhiên! Nhưng trong vòng con cháu, giữa lẽ lợi - hại, nói chung chẳng thể mặc kệ, quên bằng tình cảm thì làm như thế nào để chế ngự được?

Đáp: Yêu thương con cháu thì phải yêu thương theo đúng lẽ đạo: Dạy cho chúng nó đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành, kiêng giết, bảo vệ sanh mạng, tín nguyện niệm Phật thì lòng yêu thương ấy liền trở thành Trợ Hạnh cho tịnh nghiệp. Đây chính là căn cứ lớn lao để ngừa hại đạt lợi vậy!

3) Tử Bách lão nhân nói: “*Làm chủ được giấc mộng thì khi lâm chung sẽ tự chủ được*”. Như vậy là cảnh trong mộng hết sức quan yếu! Khi lên giường sắp ngủ, con cũng từng niệm thầm, nhưng đến khi mộng vẫn là toi bời tán loạn, chẳng dính dáng gì đến Niệm Phật hết. Thậm chí có lúc [nằm mộng thấy] ăn mặn, có khi biết ngay, hoặc chẳng biết liền, thật đáng hận, đáng thẹn! Con nên dùng cách nào để vấn hồi?

Đáp: Muốn mộng cảnh tương ứng hãy nên cật lực cầu tương ứng trong khi ban ngày. Nếu lúc tỉnh thường tương ứng thì trong mộng sẽ tự được tương ứng.

4) Người tu hành có cảnh giới tốt đẹp thì hoặc mộng đến Tây Phương, hoặc gặp mặt Di Đà, hoặc ngửi thấy mùi hương lạ, hoặc thấy hoa sen. Cư sĩ Vương Quý Quả ở tỉnh Tương (Hồ Nam) thường được thấy như thế. Con niệm Phật suốt mười năm không có tướng lành nào phát hiện, lỗ lăm chung vẫn như thế thì có phải sẽ khó đến được Cực Lạc hay chăng? Rốt cuộc có nên cứ để xuôi theo tự nhiên, đừng sanh lòng mong mỏi gì hết ư?

Đáp: Chỉ cầu tâm hợp với Phật, chẳng cần phải dốc sức để thấy được cảnh giới. Tâm đã tương ứng với Phật mà có tín nguyện chân thật sẽ chắc chắn vắng sanh. Nếu tâm mong cầu cảnh giới mà chưa tương ứng thì hẳn có cảnh hiện ra, có thể sẽ bị ma dựa.

5) Tuổi tác già suy, chẳng thể thức dậy ngay trong đêm. Con có nên suốt cả một ngày tận hết tâm lực để dụng công [tụng niệm, tu tập], đến chỗ nào cần phải thể hiện lòng thành kính nhưng tâm không thấy được thì lay nhiều để biểu lộ. Trong mười đại nguyện vương, điều đầu tiên là lễ kính, lợi ích như thế nào?

Đáp: Tuổi già thân thể vẫn mạnh thì cố nhiên lễ nhiều là tốt. Chứ nếu không thì trong hết thảy thời, hết thảy chỗ thường giữ lòng kiên nể thì cũng là ý nghiệp lễ kính!

6) Khi niệm Phật, ngồi xếp bằng trước tượng Phật, miệng niệm, tai nghe, tay lần chuỗi, tâm tưởng Vô Lượng Quang Phật để mong tam mật tương ứng, nhưng vẫn không thể tránh khỏi hôn trầm, tán loạn thì nên thông dong để đợi khi thuận thực hay là có pháp nào để giúp đạt được “nhiếp trọn sáu căn” hay chăng?

Đáp: Ngồi xếp bằng niệm thì chớ nên lần chuỗi. Hễ lần chuỗi, tâm sẽ khó lắng bật suy tư, có thể bị bệnh. Hãy nên dựa theo đồng hồ để tính số câu niệm, một khắc niệm được bao nhiêu câu Phật hiệu sẽ giống hết như lần chuỗi. “*Nhiếp trọn sáu căn, tịnh niệm tiếp nối*” chính là pháp chế ngự cái tâm hay nhất.

7) Ưu điều lành dường như phát xuất từ tánh mà thành. Chỉ vì lực bất tòng tâm nên chẳng thể tài thí, cũng không thể pháp thí được. Chỉ đành hễ gặp ai thì đều khuyên bảo niệm Phật, ăn chay. Cũng như năm năm trước đây, buổi sáng con tụng công khóa, buổi chiều ra khỏi cửa thu nhật giấy có viết chữ bị [người ta] quăng bỏ; gần đây tinh lực suy nhược hơn, công khóa cũng tăng, chẳng thể chuyên chú, thành kính đi ra ngoài thu nhật [giấy có viết chữ] được nữa. Chỉ trong lúc đi đường thì vẫn chú ý thu nhật; xét ra có trở ngại gì cho việc niệm Phật hay không?

Đáp: Người niệm Phật nên tu hết thảy thiện hạnh, nhưng cần phải

chia ra thành Chủ - Bạn, Chánh - Trợ. Nếu đảo lộn vị trí của Chủ và Bạn sẽ được lợi rất nhỏ. Nếu có thể dùng Bạn để giúp cho Chủ thì sẽ như một người khoanh tay, trăm quan lo liệu việc cai trị, nào còn có trở ngại gì để nói nữa đây?

8) Tam phước, tam tâm trong Quán Kinh phải giữ gìn cẩn thận, hề hơi dễ duôi liền mất ngay, chưa khỏi có chỗ không thực hiện được! Con thường tự oán, tự thẹn, do vậy thường niệm Sám Hối Văn, rốt cuộc có tiêu trừ được tội khiên hay không?

Đáp: Tiêu trừ tội khiên chẳng thể nói lơ mơ được. Chẳng viên thành Phật đạo sẽ chẳng thể nào hết sạch tội khiên! Chúng ta tiêu trừ được bao nhiêu chỉ là do lòng Thành cạn hay sâu mà định.

9) Người già dẫu khỏe mạnh cũng chẳng đáng tin cậy, phải chuẩn bị sẵn biện pháp cho cái chết. Con tính không nhận lễ phúng điếu, lúc liệt hoàn toàn dùng vải, chỉ mặc một cái áo hải thanh, y năm điều, ngọa cụ xếp bên cạnh. Nếu dựa theo cấm chế của Phật thì những thứ ấy chẳng dùng để liệt theo, nhưng nay người ta thường liệt theo [người chết]. Có nên chăng câu nệ đội mũ Tăng, đi hài Tăng, hết thầy [cổ bàn cúng bái] đều dùng món chay, cúng thất, thỉnh Tăng niệm kinh?

Đáp: Nên lấy những lời khuyên răn nhắc nhở trong Văn Sao của Quang để dặn sẵn con cháu, [bảo họ] ắt phải chiếu theo đó để hành, ngõ hầu ông chẳng đến nỗi bị con cháu phá hoại chánh niệm.

10) Niệm Phật tự biết chẳng đắc lực, muốn tăng thêm công khóa nhưng chỉ vì không có sức, lại không có thời gian, nếu cứ để như vậy mãi, sợ ít có cơ hội nắm chắc vãng sanh, nhưng chí lại quyết muốn vãng sanh, rốt cuộc con nên dùng cách nào để có thể muôn phần trông cậy?

Đáp: Được vãng sanh hay không, hoàn toàn do có tín nguyện hay không? Sao lại nói bừa, tán gẫu, chẳng lấy lời cổ nhân đã nói để làm kim chỉ nam vậy?

11) Ở nơi đây hai thứ Long Hoa Giáo²⁵⁶ và Tiên Thiên Giáo²⁵⁷ rất thịnh hành. Khuyến can, ngăn trở thì chúng nó cứng chắc không thể phá,

---

²⁵⁶ Long Hoa Giáo vốn là một chi phái của La Giáo do La Nhân (tức La Thanh, còn gọi là La Tổ) sáng lập, lấy Ngũ Bộ Lục San làm kinh điển chính, thờ đủ các vị thần thánh lẫn nhân vật trong cổ sử hoặc truyện thần thoại như Phục Hy, Thần Nông, Hoàng Đế, Hứa Do, Đường Nghiêu, vua Thuấn, Quảng Thành Tử, cũng như các vị Phật như Nhiên Đăng, Thích Ca, Quán Âm, các vị tôn giả hoặc tổ sư như Ca Diếp, Huệ Năng... Cách tu tập của họ bao gồm bùa chú, luyện khí, bói toán, đồng cốt, phong thủy v.v... Họ tự xưng là tại gia hóa Phật giáo, thậm chí một số nhà “nghiên cứu Phật giáo” của Hoa Lục còn cố tình lập lờ coi Long Hoa Giáo như là một chi phái chân hưng của tông Lâm Tế!

khoe hai giáo ấy cũng sanh về Tây phương được. Rốt cuộc [tu tập hai giáo ấy] có thể làm trợ nhân [cho sự nghiệp vãng sanh] hay chẳng? Nếu có thể làm như vậy được thì con sẽ học theo để “tắt lại càng thêm tắt!”

Đáp: Ông đã quy y Phật pháp, tu trì Tịnh nghiệp, mà còn nghe theo lời ma mị của ngoại đạo, muốn học theo. Sao chẳng biết tốt - xấu đến mức như thế?

12) Khi niệm Phật tâm thường hay tán loạn, có kẻ nói là bị ảnh hưởng bởi tuổi tác. Nếu như tuổi già tâm tán loạn, chẳng thể thâm tóm được, thì người già quyết chẳng thể vãng sanh ư? Rốt cuộc có phải là vì tuổi tác hay là do công phu chưa đến mức đúng đắn?

Đáp: Ông không nhất tâm là do trong tâm không có chánh kiến; do không có chánh kiến nên không có lòng tin chân thật, nguyện thiết tha. Hễ có tín nguyện chân thật, thiết tha, dầu chưa thể nhất tâm vẫn được vãng sanh. Nếu không có tín nguyện chân thật, thiết tha, dù có thể nhất tâm, cũng khó thể vãng sanh bởi vãng sanh là do nương vào Phật lực vậy.

13) Trong số các đạo hữu ở đây, có một người rất chịu dụng công, thọ giới, ăn chay trường, chỉ có điều nhà ông ta giàu nứt đố đổ vách nhưng đối với chuyện công đức chẳng chịu bỏ tiền ra, [như vậy thì] có trở ngại cho sự niệm Phật sanh về Tây phương hay không?

Đáp: Gã thân giữ của ấy tâm địa ô trược, hèn tẻ, vẫn muốn cho con cháu phú quý lâu dài. Sợ rằng do cái tâm tham tài sẽ chuyển thành quả báo sanh trong loài ngựa quý cho nên trong kiếp vị lai hẳn mới được thọ dụng thiện căn niệm Phật.

14) Một người suốt ngày niệm Phật và cùng với mọi người niệm Phật nửa ngày thì so ra lợi ích nào lớn hơn? (*Hội niệm Phật ở nơi đây cứ vào ngày thứ Tư liền nhóm chúng niệm Phật nửa ngày*).

Đáp: Cùng nhau niệm Phật là chuyện đề xướng. Tùy phận tùy lực tu trì cố nhiên chẳng ăn nhập gì tới niệm chung với đại chúng hay hành riêng một mình; nhưng muốn tu hành thật sự hãy nên bớt phô trương ngõ

---

²⁵⁷ Tiên Thiên Giáo (còn gọi là Tiên Thiên Đạo, Thanh Liên Giáo, Kim Đan Đạo v.v...) do Hoàng Đức Huy sáng lập, lấy Vô Cực Lão Mẫu làm đối tượng sùng bái chánh yếu, coi Đạt Ma là sơ tổ, lục tổ là Huệ Năng, thất tổ là hai vị Nam Nhạc Hoài Nhượng và Mã Tổ Đạo Nhất, bát tổ là La Úy Quân, Hoàng Đức Huy là cửu tổ (hai gã này là tà sư ngoại đạo mạo danh đắc chân truyền nhà Phật). Giáo thuyết của họ cũng pha trộn lung tung những tín ngưỡng dân gian, giải thích công vạy những danh từ Thiên học Phật giáo, diễn giải xuyên tạc kinh điển nhà Phật để dễ tuyên truyền đồng thời biện minh cho cách tu của bọn chúng. Từ giáo phái này lại nảy sanh ra nhiều chi phái mà nổi tiếng nhất là Nhất Quán Đạo đã được truyền sang tận Hoa Kỳ.

hầu có lợi ích thật sự.

Mười bốn điều trên đây phần nhiều là đại bệnh sát sao của Đại Tích, nên con chẳng ngại mạo muội thưa hỏi từ nơi xa xăm, thiết tha cầu xin thầy chia thành từng điều để chỉ dạy. Thầy liền phê ngay vào lá thư gốc, chẳng khác nào lò rèn nung luyện vậy. Đệ Tử Du Đại Tích dập đầu lạy nữa.

[Sư phê]: *Xin hãy đọc kỹ Văn Sao thì mọi mối nghi sẽ tự cởi gỡ. Ở đất Hồ do lắm việc bận bịu nên tôi chẳng thể viết cặn kẽ được!*

9. Đáp lời hỏi của cư sĩ Vương Tụng Bình (lược câu hỏi đi)

1) Tịnh Độ là “duy tâm sở tạo” (chỉ do tâm tạo) thì hãy nên nói là “duy tâm”, chẳng nên vừa gọi là Tịnh Độ, lại vừa gọi là “sở tạo”. Nếu đã là cõi Tịnh Độ chỉ được tạo bởi tâm, sao lại chỉ nói là duy tâm, chứ trọn chẳng có Tịnh Độ nào khác là cảnh ở bên ngoài ư? “Duy tâm Tịnh Độ” là dùng tâm thanh tịnh niệm Phật cầu sanh Tịnh Độ. Đến khi lâm chung, sẽ do tịnh tâm của chính mình mà cảm đức Phật tiếp dẫn vãng sanh Tây Phương. [Chẳng hạn] như phương này chính là duy tâm Tịnh Độ. Nếu không có Tịnh Độ thì chỉ có thể nói là “duy tâm”, há lẽ nào từ trong Không lại sanh ra Có, có thêm một cái Tịnh Độ nữa ư? Lại có thêm một cái được tạo nữa ư? Vốn không có Tịnh Độ thì tạo cái gì? Kẻ tà kiến ngăn trở người khác tu hành, tự cao giọng đề xướng, chẳng biết những lời lẽ của chính mình đã hoàn toàn mâu thuẫn lẫn nhau. Muốn phá người khác tu trì nhưng thật ra là tự phá, tự phô bày tri kiến tà vạy, lầm lạc mà thôi!

2) Độc ác và từ thiện chẳng chống trái nhau. Nếu ai tâm không độc ác thì rắn, cọp cũng có thể làm bạn được. Dẫu chưa đạt đến địa vị ấy, nhưng nếu là người lành thường niệm Phật, niệm kinh, chắc chắn chẳng bị những giống ấy làm hại. Do sẵn lòng từ thiện sẽ có thể cảm hóa được những loài độc ác ấy, huống chi người tu hành thường được thiện thần hộ vệ ư?

3) Chưa đạt đến địa vị “Chân cùng, Hoặc tận” thì tự nhiên thân tâm thế giới sẽ là có thật. Đã đạt đến địa vị “Chân cùng, Hoặc tận” thì trong cái nhìn của người đó [thân, tâm, thế giới] đều là không, còn trong cái nhìn của người chưa đắc được đạo ấy thì chúng đều là có. Chớ nên lẫn lộn thánh - phàm, lý - sự để rồi ăn nói hàm hồ, xăng bậy! Bản thể của tâm chúng sanh chính là Chân Như Thật Tướng, hiềm rằng do [chúng sanh] chưa ngộ được nên tuy suốt ngày nương vào sức Chân Như ấy mà

suốt kiếp vẫn chẳng biết Chân Như nằm đâu! [Tuy] nói “*vô minh vốn không có cội rễ, đầu mối*”, nhưng do chúng sanh chưa ngộ, lại muốn dạy cho họ biết về cái chẳng phải tự họ vốn sẵn có²⁵⁸, cho nên nói là “*Chân Như chẳng giữ lấy tự tánh, nhưng khởi vô minh*”, chứ thật ra chẳng phải là ban đầu không có [vô minh], về sau lại có! Nói như vậy là vì muốn cho người khác dễ hiểu bản thể.

Ví như vàng nằm lẫn trong quặng, chứ không phải thoát đầu thuần là vàng sau đó mới sanh ra quặng. Cần biết rằng: Vàng nằm trong quặng, nhưng vàng vẫn chẳng phải là quặng. Luyện quặng sẽ được vàng, quặng chẳng trộn lẫn vào vàng. Chúng ta hãy nên dốc sức ở chỗ phá vô minh, chớ nên bận tâm nơi những danh từ như “thế giới có hay không, Chân Như, vô minh, sanh diệt” để rồi sanh nghi luận lâm lạc!

Quán Tự Tại Bồ Tát thực hành sâu xa Bát Nhã Ba La Mật Đa nên thấy thấu suốt Ngũ Uẩn đều không, thân, tâm, thế giới chính là Ngũ Uẩn. Chúng ta chưa đạt đến địa vị Bát Nhã sâu xa, hãy nên coi thân, tâm, thế giới là thật có. Thế giới hư huyền, nhưng phạm phu thường nghi [điều này] là sai; chứ nếu phạm tình đã hết sạch thì sơn hà đại địa đều chẳng trở ngại lẫn nhau. Vì thế, cổ đức nói: “*Nếu có thể ngay lập tức mất sạch tình kiến thì sẽ đi thẳng qua vách núi [không bị ngăn ngại gì]*”.

10. Đáp lời hỏi của cư sĩ Duyên Tịnh

Hỏi: Hành nhân niệm Phật, đầu tiên phải lấy nghiêm trì Ngũ Giới làm nhiệm vụ cấp bách, ngõ hầu niệm Phật dễ được tịnh tâm, lâm chung vãng sanh cũng ôn. Nhưng hai chúng tại gia sống nơi Phật pháp suy đồi, khó thể tìm được một vị cao tăng hòng thọ giới đúng pháp. May là trong kinh Phạm Võng từng mở ra một phương tiện lạ, cho phép đối trước tượng Phật chí thành sám hối bảy ngày, nếu thấy hảo tướng liền có thể tự thọ giới. Kinh Địa Trì²⁵⁹ cũng nói như thế, nhưng không có đoạn

---

²⁵⁸ Xét về lý, vô minh vốn không thật có nên gọi vô minh là “cái chẳng phải tự họ vốn có”.

²⁵⁹ Kinh Địa Trì có tên đầy đủ là Bồ Tát Địa Trì Kinh (Bodhisattva-bhūmi), còn gọi là Bồ Tát Giới Kinh, Bồ Tát Địa Trì Luận, hoặc Địa Trì Luận do ngài Đàm Vô Sấm dịch vào thời Bắc Lương. Tuy mang tên là Kinh, nhưng thật ra là Luận. Theo truyền thuyết, bản kinh này do ngài Vô Trước chép lại lời giảng của Di Lặc Bồ Tát. Bản kinh này chính là bản dịch khác của phẩm Bồ Tát Địa trong Du Già Sư Địa Luận. Kinh này giảng về phương tiện tu hành của Bồ Tát, bao gồm sơ phương tiện xứ, pháp phương tiện xứ, tất cánh phương tiện xứ. Do trong ấy lại có phần giảng nói về Bồ Tát Giới nên từ xưa đến nay rất được Phật môn Trung Hoa coi trọng.

kinh văn nào nói về chuyện [phải] thấy hảo tướng [rồi mới được phép tự thệ thọ giới], so với kinh Phạm Võng lại càng dễ hơn nữa. Khi ấy, đệ tử nghi ngờ, chẳng biết rốt cục nên tuân theo kinh nào mới đúng?

Về sau, đọc Linh Phong Tông Luận, trong ấy đã giảng rõ lý lẽ: [Pháp tự thệ thọ giới] trong kinh Phạm Võng được lập ra cho kẻ chưa phát tâm, còn Địa Trì là lập ra cho kẻ đã phát tâm. Nay bọn đệ tử tín nguyện niệm Phật cầu sanh Tịnh Độ, có thể coi là kẻ đã phát tâm thì có thể nương theo kinh Địa Trì để thọ giới được hay chẳng? Ngay trong lá thư gửi cho bà X... trong bộ Văn Sao của thầy đã có giảng về cách tự thệ thọ giới, cũng không thấy có đoạn văn nào bảo phải thấy được tướng hảo [sau khi sám hối thì mới được phép thọ giới]. Đây có phải cũng là vì bà ta đã phát tâm nên được phép nương theo kinh Địa Trì [để thọ giới], chẳng cần phải cầu nơi thấy tướng hảo đây chẳng? Nhưng bà X... tiết tháo băng khiết, còn lũ đệ tử chúng con nghiệp sâu chướng nặng, có nên tham chiếu theo đó để làm hay chẳng? Đây cũng là một nghĩa chúng con đang nghi ngờ cho nên chẳng nề hà mạo muội, lại vì những hành nhân niệm Phật tại gia thông thường thỉnh cầu thầy chỉ dạy phán quyết hòng tiện tuân hành.

Đáp: Phật pháp rộng lớn như biển cả, hãy tùy theo căn tánh của mỗi người mà thọ trì. Nếu muốn thọ giới mà có chỗ để xin thọ được thì có nhiên nên thọ với sư tăng. Nếu không có ai, hãy hướng về đức Phật sám hối, tự thệ thọ giới. Còn như nói “thấy hảo tướng” thì há có phải là chuyện nói dễ dàng ư? Sợ là người đời nay chẳng có thiện căn ấy đâu! Hoặc do chẳng hiểu rõ tâm địa, cứ dùng cái tâm bộp chộp, vọng động để mong cầu đến nỗi kẻ bị ma dựa thì nhiều, người được lợi ích ít ỏi! Hiện nay, những kẻ có hành trì đôi chút hể động đến là khoe thấy đủ thứ cảnh giới! Những thứ cảnh giới ấy đều do vọng tâm cảm nên. Nếu là thánh cảnh giới biến hiện thì người khác tuy chẳng thể biết được nhưng người ấy phải có những dấu hiệu cho thấy tâm hạnh chuyển biến lớn lao. Nếu vẫn cứ y như cũ thì chẳng phải là thánh cảnh mà chính là ma cảnh đấy! Chớ nên không biết [điều này]!

Phàm hết thảy mọi người hãy đều nên “đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành”. Đây chính là giới kinh đại lược của chư Phật ba đời, ai nấy đều phải nên vâng giữ, chớ nên phạm. Hể trì sẽ có công đức, còn phạm sẽ mắc tội lỗi. Trì cho đến mức cùng cực sẽ có thể liễu sanh thoát tử, siêu phàm nhập thánh, thậm chí thành Phật. Những ai phát tâm thọ giới mà không có thầy truyền trao thì hãy nên chí thành khẩn thiết đối trước đức Phật sám hối bảy ngày, tự thệ thọ giới trước đức Phật là được.

Cô nhiên không cần nói đến hảo tướng, cũng không cần phải nói đã phát tâm hay chưa. Thời cơ hiện tại không giống như thời cơ khi đức Phật tại thế, nhưng đã vì vãng sanh Tây Phương mà thọ giới thì hãy nên chân thật thọ trì. Nếu chỉ cầu danh xưng thì sẽ trở thành đùa bỡn, tội lỗi quá thật chẳng nông cạn, ít ỏi đâu nhé!

Hỏi: Nếu hành nhân không thọ giới sẽ vĩnh viễn bỏ mất Phật hải, đánh mất lợi ích lớn lao. Nếu phát tâm không chân thật, cứ cầu thả thọ giới, hễ phạm lại mắc thêm một tầng tội là phạm giới nữa. Như vậy, thọ giới thì sợ sẽ vi phạm, còn không thọ lại bị mất lợi ích lớn lao, dường như tấn thoái đôi bề đều khó. Đối với điều này, đệ tử có ngu kiến cho rằng: Nếu thật sự phát tâm chân thật, ắt sẽ mang ý niệm sợ tội sâu đậm, quyết sẽ ít vi phạm nên chẳng ngại lập tức thọ giới. Nếu không, do tập khí quá nặng, hoặc do tâm cảm động nhất thời, tham cái danh “thọ giới”, liền mù mờ thọ giới, trong tương lai ắt sẽ dễ dàng vi phạm. Đâm ra chẳng bằng nương theo giới luật vâng giữ hai ba năm, nếu không vi phạm thì mới xin thọ giới cũng không muộn. Làm như vậy sẽ được lợi ích nơi giới lại chẳng đến nỗi tăng thêm tội phạm giới, dường như có ích vô hại!

Cách này đệ tử đã từng thử để khuyên người khác ăn chay khá có hiệu nghiệm. Nhân mấy năm gần đây con từng gặp người phát tâm tu hành liền khuyên họ trước hết hãy giữ sáu ngày chay và kiêng giết, giảm bớt ăn thịt, kiêm quán tưởng chúng sanh [và chúng ta] có cùng một thể, huyết nhục bất tịnh v.v... Trong vòng chưa đầy mấy năm, những người nhờ đây mà ăn chay trường không dưới mười mấy người. Nay đối với giới pháp, con chưa biết là có nên chiêu theo cách này để thực hiện hay không?

Lại còn có một hạng hành nhân khá hiểu rõ nhân duyên tội phước, tuy chưa thọ giới, nhưng có thể chiêu theo Luật Nghi để vâng giữ, khắng khít niệm Phật, cầu sanh Tịnh Độ. Nếu sau này họ vãng sanh thì phẩm vị của họ sẽ chẳng thua kém gì người đã thọ giới niệm Phật vãng sanh. Nếu quả thật như vậy thì tựa hồ mâu thuẫn với nghĩa “tâm địa vốn không có tự tánh giới, vốn chẳng có một vật, chỗ nào nhuộm bụi trần” của Lục Tổ. Nếu không, trong Luật lại nói: “*Người thọ giới đúng pháp thì mới phát sanh giới thể, lại được thiên thân hộ vệ*”. Luật còn giảng rõ sự khác biệt lớn lao giữa người đã thọ giới với người chưa thọ giới. Đệ tử chưa hiểu nghĩa này, vì thế đặc biệt viết lại ở đây để xin thầy chỉ dạy. Huống chi con đã tính vâng giữ [giới pháp] trước rồi sau đây mới thọ giới. Nếu như có khác biệt, giả sử kẻ đang trong thời hạn học Giới ấy mạng chung giữa

chùng thì chẳng phải là mất hết hay sao? Con đang nghi ngờ điều này, càng chẳng thể không mong được thầy sớm giải quyết!

Đáp: Đã muốn thọ giới, cố nhiên nên chân thật. Đã không chân thật thì cần gì phải thọ? Lợi ích là do chân thật trì giới mà được, chứ không phải vì mang danh thọ giới sẽ liền được lợi ích. Mọi nghi của ông đáng gọi là vô vị đến cùng cực! Hễ tu hành thì phải luận trên tâm địa, chứ không luận trên hình tích. Chưa thọ giới mà đã trì giới thì là người tu hành chân thật, há lẽ nào người chân thật, hành hạnh chân thật lại đâm ra tầm thường, kém cỏi ư? Nhưng Phật, Bồ Tát cực lực khuyên con người thọ giới là vì hễ thọ giới ắt phải trì, chứ không phải vì những kẻ chỉ khoác cái danh thọ giới hiện thời mà phát khởi vậy! Chỉ khoác cái danh thọ giới tức là người thọ giới lại hủy giới cấm của Phật, tội tăng thêm một tầng nữa! Những câu hỏi của ông đều là chấp chết cứng vào hình tích, đẩy lên những nghị luận lằng lặc! An nói như thế đều gọi là hý luận!

“*Thọ giới sẽ phát giới thể*” chính là bậc túc căn sâu dày, chứ không phải là chuyện của những kẻ hời hợt hờ hững chỉ mang cái danh [thọ giới] hiện thời! Chẳng thọ giới mà có thể trì giới chỉ là thiểu số, chứ không phải đa số. Vì thế, chớ nên dùng cách ấy để làm khó dễ người ta. Những người như thế thuộc hạng tánh chất đặc biệt, còn những kẻ kia là hạng nên dạy dỗ theo đường lối thông thường, há nên so sánh hẹp hòi? Đúng là vốn không có một chuyện gì lại lằng lặc khuấy lên sóng gió, đáng than quá đỗi! Bàn luận lợi ích trên hình tích, chẳng xét đến thật tình nơi tâm địa là vì người trong cả cõi đời đều thích giả mạo làm người tu đạo vậy!

Hỏi: Đưa con gái nhỏ của con hiện thời hai mươi hai tuổi, lập chí không lấy chồng, ăn chay niệm Phật tính ra đã được mấy năm. Mùa Xuân năm nay mẹ nó mất, nó buồn thương, càng thêm chuyên dốc, thiết tha, mấy ngày không ăn uống. Về sau đệ tử bảo nó niệm Phật cho mẹ để mong mẹ được tăng cao phẩm sen; từ đấy nó đối trước linh vị mẹ niệm Phật, nóng - lạnh không gián đoạn. Nhưng khi nó niệm Phật đến lúc thuần nhất, thường thấy mười phương tỏa quang minh, trong ấy hiện ra tượng Phật. Từng nhớ trong mùa Hạ năm nay, vào dịp lễ Thích Ca Văn Phật đản sanh, có một bữa nó đóng kín cửa, ngồi trong Phật đường niệm Phật, tự mình cảm thấy thần thức dạo chơi cõi Tịnh Độ, chân đạp lên mặt đất mềm mại như đạp lên vải nỉ, hoa trời theo đúng thời khắc trút xuống, thấy Phật và hai vị Đại Sĩ lướt qua trên hư không. Quán Âm Bồ Tát nhìn nó mỉm cười, tay cầm cành liễu rưới nước cam lộ lên trán nó, và thấy vô số vị tu hành hoặc ngồi hoặc đứng, dáng vẻ đều xinh đẹp, có

quang minh. Sau đây, do có người đưa cơm đến cho nó ăn, cảnh tượng ấy liền biến mất. Đệ tử nghĩ cảnh nó được thấy tuy phần nhiều hợp với kinh luận, nhưng trước đây nó đã từng tu theo cách tịnh tọa của Đồng Thiện Xã hai năm (*hiện nay đã ngưng tu theo cách tịnh tọa của Đồng Thiện Xã mấy năm*), ngay trong thuở ấy cũng thấy có cảnh giới, quang minh. Nay chẳng biết cảnh tượng nó được thấy trong khi niệm Phật ấy có phải là cảnh tượng của Tịnh Độ hay không? Hay chỉ là huyền ảnh của công phu tịnh tọa trước kia? Vì thế, đặc biệt xin thầy hãy phán định, chỉ dạy.

Thêm nữa, đưa con gái ấy vào ngày Phật Đản, hoặc khánh đản đức Quán Âm và sinh nhật của ông bà nội, cha mẹ cũng như sinh nhật của chính mình, phần nhiều thường giữ thanh trai suốt một ngày một đêm không ăn. Nhân đây đệ tử đọc các kinh luận, trọn chẳng thấy có đoạn kinh văn nào khen ngợi chuyện không ăn. Ngay cả trong pháp Bát Quan Trai đã lập cũng chỉ chế định không ăn quá Ngọ. Do vậy, đệ tử yêu cầu nó đổi sang trì Bát Quan Trai, không biết là vào hôm trì [Bát Quan Trai Giới] có nhất định phải theo đúng pháp đối trước tượng Phật thọ giới hay chẳng? Hơn nữa, đệ tử xem kinh không nhiều, chẳng biết rốt cuộc suốt một ngày đêm không ăn và không ăn quá Ngọ có hơn - kém chi chẳng? Lại nữa, mẹ của con trường trai niệm Phật cũng đã được mấy năm, trong khi yên tịnh cũng thường thấy hình tượng có quang minh, nếu chẳng chấp vào đây thì cũng được cảnh giới tốt lành, đúng chẳng? Lại cầu xin thầy phán định, chỉ dạy cho trọn vẹn một bề!

Đáp: Lệnh ái túc căn khá sâu, lập chí nguyện ấy thật đáng khâm phục, kính ngưỡng. Cảnh giới được nói đó có lẽ là thánh cảnh, nhưng chớ nên cho đó là đúng. Chỉ nên giữ nhất tâm, đừng hâm mộ thấy cảnh. Nếu đạt đến nhất tâm thì không thấy cảnh cũng chẳng trở ngại gì. Nếu chưa đạt đến nhất tâm mà cảnh được thấy chẳng thật, hoặc thấy rồi sanh lòng hoan hỷ đều đủ để làm hỏng chuyện. Gần đây, con người đa số hễ vừa dụng công liền thấy có cảnh giới; những cảnh ấy thật ra quá nửa là cảnh ma! Dầu là cảnh thánh đi nữa mà nếu như không hiểu rõ tâm địa, chẳng hiểu tường tận nghĩa lý, hễ sanh chấp trước liền đến nỗi bị hỏng chuyện; chớ nên không biết!

Nói tới chuyện Thanh Trai thì trong kinh chưa hề nhắc đến, nhưng do Phó Đại Sĩ đời Lương (*do Di Lạc Bồ Tát thị hiện thân cư sĩ*) thường hành [Thanh Trai] nên cũng không phải là chớ nên hành. Nếu miễn cưỡng nhịn đói thì cố nhiên chẳng nên hành, chứ nếu an nhiên không bị tổn hại, tự tại như pháp thì cũng chẳng phải là không được. Hơn nữa, người đời nay chỉ nên chiếu theo đường lối hành đạo thông thường để tu, chớ nên

lập riêng tướng trạng khác lạ nhằm ngăn lấp những thói tệ hám danh phô phang chuyện lạ để mê hoặc mọi người v.v...

Hỏi: Đệ tử nghiên cứu Phật học, tự xem Lăng Nghiêm, Viên Giác, Khởi Tín v.v... các kinh luận Đại Thừa xong, hơi biết thiên địa vạn vật và hết thấy cõi nước tịnh - uế đều y theo Nhất Chân mà huyền hiện. Đối với những nghĩa như “*tâm tịnh cảm cõi tịnh, tâm như cảm cõi như*” v.v... con khá tin tưởng sâu chắc, đích xác, thiết tha. Vì thế, tuy đọc các ngữ lục nhà Thiền chẳng những con không đến nỗi sanh lòng nghi ngờ Tịnh Độ mà tín nguyện càng thêm kiên cố. Từ đây dường như chẳng đến nỗi bị những lời lẽ đề cao hay chèn ép Thiền - Tịnh, Tánh - Tướng mê hoặc. Chỉ đối với những câu “*Phật giới chẳng tăng, chẳng giảm; chúng sanh giới cũng chẳng tăng, chẳng giảm*” như trong kinh luận đã nói thì có lúc dấy lên nghi tình. Ấy là vì luận theo tánh thể thì chư Phật lẫn chúng sanh xét về Thể vốn tương tức²⁶⁰, thật có thể nói là chẳng có sai biệt, tăng - giảm. Còn xét về phía chúng sanh giới, tuy chúng sanh đồng đảo nhưng đều thấy là huyền hình, tựa hồ chẳng thể bảo là vô số được! Đã có số lượng thì chư Phật ứng thế sẽ đều độ bấy nhiêu chúng sanh thành Phật. Phật tánh ví như nước biển, chúng sanh ví như bọt sóng. Bọt sóng vỡ lại trở về với biển cả. Nói nước không tăng giảm thì được, nhưng tướng bọt sóng ấy rõ ràng có số lượng, sao lại nói là không tăng - giảm? Hoặc nói không tăng - giảm là vì một bọt sóng vừa tan thì một bọt sóng khác lại trôi lên ư?

Như thế thì chư Phật phát nguyện độ sanh tựa hồ nhọc nhằn uổng công, mà lý “*chúng sanh đã thành Phật sẽ chẳng còn mê nữa*” cũng bị mâu thuẫn! Nếu nói bọt sóng tan chẳng còn dấy lên nữa thì chúng sanh trong biển tánh ấy, bọt tuy nhiều, nhưng một đức Phật đã độ được chúng sanh không lường nổi số; huống chi sau đây lại còn có nhiều vị Phật giáng sanh trong thế gian. Như vậy thì tất cả chúng sanh sẽ chẳng những ngày một ít đi mà còn rốt cuộc sẽ có ngày độ hết. Nếu như vậy thì chẳng khác gì mâu thuẫn với chuyện không tăng - giảm được nói trong kinh luận, mà cũng không thấu hiểu được ý chỉ “*rốt cuộc chúng sanh giới lúc ban đầu là do đâu mà có*” (Kinh dạy: “*Vô minh không có khởi đầu*”. Nếu chúng sanh giới có hết thì vô minh liền có khởi đầu vậy).

Ở chỗ này, trong kinh Viên Giác, Kim Cang Tạng Bồ Tát đã từng thưa hỏi. Để trả lời, đối với Phật giới thì đức Phật dẫn thí dụ “*quặng đã thành vàng, chẳng trọng nơi quặng*” để giảng rõ lý “*Phật chẳng còn*

---

²⁶⁰ Tương tức: Xét về lý, Phật tánh của Phật và chúng sanh giống hệt nhau, nên nói “chúng sanh tức là Phật, Phật tức là chúng sanh”.

mê”. Đối với chúng sanh vốn khởi vô minh thì Ngài nói: Do tâm luân hồi sanh ra cái thấy luận hồi, có nghĩa là *“chưa đích thân chứng được Viên Giác thì chẳng thể suy lường!”* Chuyện này được phân biệt như thế cũng không phải là lời hỏi nhằm đúng ngay vấn đề, nhưng sách Khởi Tín Nghĩa Ký cũng dẫn thí dụ “chim bay trên hư không” để chỉ rõ “chúng sanh vô lượng”. Vì thế, chẳng thể nói là có tăng - giảm, rốt cuộc cũng khó khiến cho con người quyết định chẳng ngờ vực! (*Rõ ràng chúng sanh vốn có số lượng, sao lại nói là vô lượng? Nếu thật sự vô lượng, trừ phi một chúng sanh có thể hóa thành nhiều chúng sanh. Nếu thật sự như thế thì cũng tránh được mối nghi “trong Phật giới lại khởi lên chúng sanh giới”. Nhưng mỗi một chúng sanh là một linh thức, lý này lại nói chẳng xuôi được*). Nghĩa này sâu xa, do chúng sanh còn mê nên đức Phật khó thể nói thông suốt. Dầu có nói thì chúng sanh vẫn không biết y như cũ.

Đệ tử là hạng người nào, há dám dùng tri kiến phàm phu để suy lường chuyện này. Chỉ vì bậc thân sĩ học Phật ở tề xứ, do thấy đệ tử học Phật sớm hơn họ, tưởng đệ tử đã hiểu được lý này, phần nhiều [đem lý này] đến chất vấn. Đệ tử tuy viện dẫn kinh luận để đáp, nhưng bọn họ nói chung vẫn chưa thỏa ý, lại còn nghi ngờ những lý đã được nói trong Phật học. Cũng có những kẻ do chẳng hiểu trọn vẹn bèn ngã lòng tin tưởng! Do vậy, con đặc biệt chép lại đoạn này, tính xin thầy chỉ dạy về lý ấy. Thầy có thể dùng thí dụ khác để xiển minh đại lược hay chẳng? Một là tránh cho đệ tử khởi lên sự sai lầm ấy nữa, hai là giúp cho con có cái để đáp lời chất vấn của bọn họ thì may mắn lắm thay!

Đáp: Phật giới, chúng sanh giới, cả hai đều chẳng tăng, chẳng giảm. Đây chính là luận theo Lý; sao ông lại dựa trên hình tướng huyền vọng để luận? Chẳng thấy kinh Kim Cang dạy: *“Độ sạch hết thấy chúng sanh nhưng chẳng thấy một chúng sanh nào được diệt độ”* ư? Nếu luận theo hình tích thì lời Phật nói sẽ trở thành mâu thuẫn! Nếu biết [lời nói ấy nhằm] dạy thẳng vào Lý Thể thì [sẽ thấy] giống như dạy cho kẻ say, người mê đang tưởng “nhà quay, phương vị đổi dời” biết rằng “nhà vốn chẳng quay, phương vị vốn chẳng đổi dời”.

Hơn nữa, há có nên cho rằng [quan niệm] nhà xoay của kẻ say, phương vị đổi dời của người mê là đúng, coi lời lẽ của người không say, không mê là sai hay sao? Những điều như ông đã nói đều thuộc về hý luận! Kẻ say, kẻ mê ấy trước khi chưa ngộ, trọn chẳng thể chết lòng tin tưởng vào sự “không xoay chuyển, không đổi dời” vì kẻ ấy đích thân thấy như vậy. Đến khi đã ngộ, mới biết [những sự thấy biết trước kia] là vọng, không phải là chân. Há ông lấy điều đó (tức những sự thấy biết trước khi ngộ) làm chuẩn hay sao? Hay là lấy điều này (tức sự thấy biết

sau khi đã ngộ) làm chuẩn? Hiểu rõ rồi thì cần gì phải biện luận nữa đây?

Ông nói đến chuyện bọt sóng trong biển đều là chấp trước trên mặt hình tích. Do đức Phật muốn cho con người biết “chính mình toàn thể là Phật, vì đang mê nên có tướng chúng sanh”, nhưng ngay cả cái tướng chúng sanh ấy toàn thể đều là vọng! [Do mê, do say nên thấy] nhà xoay, phương hướng đổi dời, ông liền chấp trước vào sự xoay chuyển, đổi dời; đáng gọi là “bỏ gốc chạy theo ngọn”, sẽ thấy thường xoay, thường dời chẳng ngớt vậy!

Phật là vàng đã tách khỏi quặng, Phật tánh của chúng sanh là vàng vẫn còn nằm trong quặng. Vàng ở trong quặng trọn chưa thành vàng! Chẳng qua người sáng suốt biết trong quặng có vàng thì họ mới đổ công nung luyện, tách vàng ra [khỏi quặng], hồng được thọ dụng. Đức Phật sợ chúng sanh chẳng chịu gánh vác nên chú trọng nói rõ về bản thể. Bởi lẽ, [nếu chúng sanh] đã biết bản thể thì sẽ trọn chẳng chịu tự khinh, không tu tập. Nếu biết luận định từ bản thể thì không cần phải nghi! Nếu bỏ Thể để luận theo hình tích thì xin các hạ hãy thỉnh vị đại thông gia khác phán đoán, luận định. Quang là một ông Tăng tầm thường không có trí huệ biện tài ấy đâu!

11. Lời phê trên lá thư của cư sĩ Niệm Phật

(Những chữ viết theo lối Đánh Cách²⁶¹ là lời phê của Án Công để đáp lời hỏi, còn những chữ viết thấp hơn một chữ là những chữ được dùng trong lá thư gốc của cư sĩ Niệm Phật ở Vĩnh Gia)

Vâng đọc lời huấn dụ từ bi, thuần là những lời tha thiết đến cùng cực, tạo phương tiện đến cùng cực, buồn khóc vì đi vào ngõ rẽ cả mấy năm, một hôm biết được đường chánh. Từ nay về sau nhất tâm niệm Phật, hồi hướng cho khắp chúng sanh cùng sanh Tịnh Độ. Những điều mong mỏi khác dù Tục hay Chân đều đã buông xuống. Quả thật chỉ có một pháp này là có thể an thân lập mạng, tự lợi, lợi tha, trên an ủi bi nguyện, báo đáp hồng ân, cầu xin ban cho sự gia bị, thường hành tinh tấn. Con tính trong tháng tới hoặc trong tháng Tám sẽ lại không nói năng gì (tịnh khẩu), thăm niệm thánh hiệu Quán Âm, thời hạn ngắn hay dài sẽ

---

²⁶¹ Viết theo lối Đánh Cách là viết cao hơn một chữ so với những dòng khác. Do tiếng Việt viết theo hàng ngang không thể dùng cách trình bày ấy, lời phê của Tổ được in nghiêng và ghi thêm chữ “Tổ Án Quang phê” trong ngoặc vuông cho rõ ràng.

tùy sức, tùy duyên. Tất cả những nghi thức lễ niệm trong khi bế quan và các nghi vấn kính cẩn trình bày như sau xin thầy chỉ dạy, con sẽ cảm kích tuân hành.

[Tổ Án Quang phê]: *Tâm thường nghĩ đến tu trì, bế quan hay không đều chẳng khẩn yếu cho lắm. Nhưng phải nên viên thông, chớ nên chấp chết cứng, kéo sẽ đến nổi chẳng yên lòng, đâm ra vô ích! Đức Quán Âm từ bi rộng lớn, chắc chắn hẳn có cảm liên ứng, nhưng tâm chớ nên quá gấp rút bộp chộp, mong được ứng ngay. Ví như trồng lúa, ngày hôm nay vừa gieo giống liền mong thu hoạch ngay trong bữa nay sẽ trở thành kẻ si! Có nhiên, hẳn có ai khởi lòng niệm Bồ Tát thì sẽ liền được gia bị; nhưng chớ nên có những quan niệm hẹp hòi mong cầu ấy thì sẽ có lợi ích lớn lao vậy!*

1) Vào ngày bế quan đầu tiên

Sáng dậy con niệm Phật mười hơi. Súc miệng, rửa ráy xong, lễ thập phương thường trụ Tam Bảo, mỗi lần một lạy, lễ Bốn Sư Thích Ca Mâu Ni Phật ba lạy, lễ Tây Phương giáo chủ bốn mươi tám lạy, lễ kinh luận Tịnh Độ ba lạy, lễ Quán Âm ba mươi hai lạy, Thế Chí, Hải Chúng mỗi danh hiệu ba lạy, Địa Tạng Vương, Liên Tông chư Tổ (sư tăng hiện tại), mỗi vị một lạy. Niệm chú Cúng Đường²⁶² hai mươi một biến. Niệm bài Tây Phương Nguyện Văn của đại sư Liên Trì một biến. Niệm Quán Âm Tán một biến. Tiếp đó chuyên niệm thánh hiệu. Trong khoảng ấy, trừ lúc ăn ngủ ra, hẳn gần tới giữa trưa và sau giờ Ngọ, hoàng hôn và giữa buổi tối, lễ Quán Âm ba mươi hai lạy.

[Tổ Án Quang phê]: *Nghi tiết đơn giản mới hay!*

2) Mỗi ngày sau đó:

Sáng dậy niệm Phật mười hơi. Rửa ráy, súc miệng xong, lễ Quán Âm ba mươi hai lạy, tiếp đó chuyên niệm thánh hiệu. Trong khoảng thời gian ấy, trừ lúc ăn ngủ ra, còn kèm thêm vào gần tới giữa trưa và sau giờ Ngọ, chập tối và giữa tối, lễ Quán Âm ba mươi hai lạy giống như ngày thứ nhất.

---

²⁶² Có rất nhiều bài chú Cúng Đường tùy theo nghi quỹ, nhưng theo ngụ ý, bài chú Cúng Đường được cư sĩ Niệm Phật dùng ở đây là chú Phổ Cúng Đường (thường được in trong các kinh Nhật Tụng): “*Án, nga nga năng tam bà phạ, phiệt nhật la hộc*” (Om, Gaganam Sambhava Vajra Hoh). Bài chú này có tên gọi đầy đủ là Đại Hu Không Tạng Bồ Tát Phổ Cúng Đường Chân Ngôn. Phật môn thường tụng chú này với hàm nghĩa dùng tâm lượng cúng dường rộng lớn như hư không, xuất sanh vô biên bảo tạng, cúng dường khắp mười phương Tam Bảo cùng hết thầy chúng sanh không ngăn ngại như hư không.

Hoàn mãn một ngày.

Nghi thức lúc sáng dậy và lúc gần sụp tối giống như trước. Ngay lúc đêm xuống, niệm thánh hiệu xong, niệm Tây Phương Nguyên Văn một biến, lễ Tây Phương Giáo Chủ bốn mươi tám lạy, lễ Quán Âm ba mươi hai lạy, Thế Chí, Hải Chúng mỗi danh hiệu ba lạy. Hơn nữa, trong bài nguyện văn của Liên Trì đại sư câu “*chuyên niệm A Di Đà Phật vạn đức hồng danh*” con tự đổi thành “*chuyên niệm Quán Thế Âm Bồ Tát vạn đức hồng danh*”, những câu khác có cần thay đổi hay không?

[Tổ Ân Quang phê]: *Nên châm chúớc để lượng định.*

Đoạn đầu của bài nguyện văn có câu: “*Kim ư Phật tiền kiêu cần ngũ thể*” (Nay con đối trước Phật cung kính năm vóc mọp lạy). Niệm đến câu này, con chỉ cúi đầu lễ xong rồi đứng dậy, hay là cần phải mọp lạy tới mấy câu nữa rồi mới đứng dậy?

[Tổ Ân Quang phê]: *Mọp lạy một lúc lâu sẽ có thể bị tổn khí, chớ nên không biết!*

Trong bài tán Quán Âm phổ biến có câu: “*Quán Âm Đại Sĩ, tất hiệu Viên Thông, thập nhị đại nguyện thế hồng thâm*” (Quán Âm Đại Sĩ, luôn có hiệu Viên Thông, mười hai đại nguyện thế rộng sâu) bốn chữ “*thập nhị đại nguyện*” sợ là dẫn lầm từ nhân duyên của Dược Sư Như Lai, con phải nên nói như thế nào?

[Tổ Ân Quang phê]: *Mười hai đại nguyện không có xuất xứ, đổi thành “từ bi thế nguyện tối hồng thâm” (từ bi thế nguyện rộng sâu nhất) cũng được!*

Nếu lúc nằm xuống không ngủ được, bèn chỉ quan tâm ức niệm thánh hiệu để dễ giấc, hay là phải tạm ngưng niệm thánh hiệu, lắng lòng để đối trị?

[Tổ Ân Quang phê]: *Lắng lòng niệm thánh hiệu.*

Lúc dực niệm khởi, phải tưởng như đã chết, hay là tưởng sắp chết. Trong khi bé quan vẫn còn có chuyện gì cần phải chú ý xin thầy đều dạy hết cho.

[Tổ Ân Quang phê]: *Làm sao chỉ ra hết mọi chuyện cho được? Chỉ chỉ thành cung kính, đừng gấp rút, bộp chộp mong cầu linh ứng. Chỉ giữ lòng sao cho tương ứng với thánh hiệu, chẳng cầu cảm thông thì sẽ tự được cảm thông. Nếu không, sẽ có thể bị ma dựa!*

Con thường nằm mộng thấy ở trong nhà bay lên niệm Phật, nhưng bị xà nhà và mái ngói ngăn trở, chẳng thể vượt thoát ra được. Lại còn một hôm [mộng thấy] ở ngôi chùa nọ có một bức tranh thủy mặc vẽ hình tượng Quán Âm, thân và mắt rất to, cho đến nay vẫn còn cảm thấy sợ

hãi. Qua hai duyên trên đây, chẳng biết tội chướng như thế nào?

[Tổ Án Quang phê]: *Giác mộng ấy thuộc về cảnh giới tốt đẹp, nhưng vẫn chưa đạt đến mức nghiệp lực tiêu trừ lớn lao. Vì thế vẫn còn bị ngăn ngại. Thấy tượng sợ hãi cũng chẳng sao cả; nhưng chớ nên ghim mãi chuyện này trong lòng.*

Hơn nữa, ân sư thường nói: “Hành nhân thấy cảnh có một phân thì không được nói một phân một, cũng chẳng được nói chín ly chín. Nói quá cũng mắc tội, mà nói bớt đi cũng không được”. Lại nói: “Thứ cảnh giới ấy nói với tri thức để cầu chứng minh tà - chánh, đúng - sai thì không phạm lỗi. Nếu chẳng nhằm xin chứng minh, chỉ muốn khoe khoang thì cũng mắc lỗi. Nếu hướng về hết thầy mọi người để nói thì sẽ có lỗi. Trừ cầu tri thức chứng minh ra, [trong mọi trường hợp khác] đều không được nói” v.v... Nhưng nếu hành nhân thấy có cảnh giới, hoặc do tâm tưởng không trọn vẹn, hoặc do văn tự sơ sài, vụng về, đến nỗi nói ít, nói nhiều thì cũng gây trở ngại hay chẳng? Đệ tử từng được ân sư ba lần dạy bảo về giác mộng, đã kể cho người bạn là X... nghe. Tuy chẳng phải là muốn khoe khoang, chẳng phải vì cầu chứng minh, mà thật ra là muốn khơi gợi lòng tin cho người ấy, chẳng biết làm như vậy có mắc tội lỗi hay không?

[Tổ Án Quang phê]: *Cảnh được thấy trong mộng không quan hệ lớn lao cho lắm, chứ đối với cảnh được thấy trong khi Thiền Định thì phải thận trọng. Người tu hành thường phạm phải căn bệnh chưa đắc đã bảo là đắc!*

Sống tại gia xử thế, thấy người khác có chuyện chẳng đúng pháp, đã không có đủ oai đức để chế phục, lại chẳng khéo khuyên dụ khiến cho người ấy cảm động, nhận hiểu, chỉ đành nhẫn nại mặc kệ kẻ ấy, ức niệm Quán Âm để mong Ngài từ bi che chở thì có được hay không? Khẩn cầu thầy khai thị thì may mắn lắm thay!

[Tổ Án Quang phê]: *Lòng Thành đến cùng cực thì đá vàng cũng phải nứt. Dầu cho người ấy chẳng được lợi ích thì chính mình cũng đã được lợi ích lớn lao.*

12. Kệ tu trì

Giữ vẹn luân thường,
Trọn hết bốn phận,
Ngăn dứt lòng tà,
Gìn giữ lòng thành,

Đừng làm các ác,
Vâng làm các thiện,
Kiêng giết, cứu mạng,
Ăn chay niệm Phật,
Hồi hướng vãng sanh
Thế giới Cực Lạc,
Dùng để tự hành,
Lại còn dạy người,
Ấy gọi Phật tử.
Hành giả hãy nên
Làm như thế ấy
Công đức vô lượng.

X. Thư từ

1. Thư trả lời cư sĩ Thái Cát Đường

Ngày Hai Mươi Sáu tháng Tư, Quang từ Dương Châu trở về Thượng Hải thấy ông gửi cho Quế Viên²⁶³ và hương. Cám ơn lắm! Bản thảo Quán Âm Đại Sĩ Tụng tuy đã gửi tới, nhưng vẫn cần phải giáo chánh tường tận thì mới cho sắp chữ được. Sợ là chưa thể in ra sách trong năm nay được đâu! [Chuyện vận động quyên mộ đóng góp cho] Viện Mồ Côi hãy cứ tùy duyên lo liệu. Được nhiều thì tốt, ít cũng không sao. Dầu chẳng thể giúp đỡ, chỉ gửi xuống số quyên mộ trở lại cũng không sao cả! Đối với hết thảy mọi chuyện, Quang đều tùy duyên, trọn chẳng vì nhiều - ít, có - không mà khởi lên tâm phân biệt, suy tính. Thầy Chân Đạt gửi lời hỏi thăm ông. Cư sĩ Vu Tịch Âm còn chưa di chuyển, chẳng bao lâu nữa sẽ xuống miền Nam, địa chỉ cư ngụ vẫn chưa định được! Đợi đến khi nào ông ta tiến hành công việc cho Quang thì sẽ gửi tới. Đang trong lúc thiên tai nhân họa liên tiếp giáng xuống này, hãy nên phát khởi lòng Thành niệm Phật để cầu được che chở, ngõ hầu chẳng phụ thời gian tốt đẹp này. Nếu không, sẽ như người vào biển cả, đã không có người hướng dẫn, lại không có la bàn, muốn khỏi bị chìm đắm, há có được ư?

2. Thư gửi hòa thượng Tâm Tịnh

Hôm nay có người từ Như Cao đến, trao giùm thư của Thôi Tông

---

²⁶³ Quế Viên là tên gọi khác của quả long nhãn.

Tịnh. Cái chuông như thầy đã nói, lớn - nhỏ có thích hợp hay chẳng? Nếu thích nghi thì hãy nên bảo những người trong nhóm mua. Nếu giá chuông hãy còn, chưa bị mục nát thì cũng nên mua luôn để khỏi phải làm cái khác. Cũng nên gõ thử chuông ngay để coi xem tiếng chuông [có vừa ý hay không]. Trống lớn nếu có người phát tâm [cúng dường] là được rồi. Nếu không, hãy bảo họ quyên mộ để đặt làm, nhưng hãy nên làm sao cho thích hợp, đừng nên làm quá to. Hãy nên cho họ biết kích thước đại lược để họ tiện quyết định đặt làm. Chi phí thỉnh chuông trống đều phải do chính người [phát tâm] ấy bỏ tiền ra, chẳng cần Pháp Vân Tự phải bù tiền thêm. Hãy nên nói trước với họ về chuyện đó để chẳng đến nỗi phải lo lắng khó lòng đáp ứng được!

3. Thư trả lời cư sĩ Cát Khải Văn

Túc nghiệp của mọi người đã cảm thành ác quả ấy. Ông có thể ở chùa Hộ Quốc tụng kinh lễ sám quả thật là may mắn lớn. Lúc này, trừ niệm Phật và niệm Quán Âm cầu gia bị ra, không có cách tốt đẹp nào khác! Đừng vọng tưởng đạt được chuyện tốt lành. Nếu có thể chí thành khẩn thiết tụng kinh lễ sám thì chính mình cũng đạt được lợi ích không chi lớn bằng. Nếu chỉ mong cho xong chuyện mà muốn được Phật, Bồ Tát gia bị sẽ khó như lên trời! Trừ chí thành niệm Phật, niệm Quán Âm và chí thành khẩn thiết tụng kinh, lễ sám ra, không có phương pháp thứ hai nào cả! Xin hãy sáng suốt soi xét!

4. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan

Nhận được thư, biết các hạ có lòng bảo vệ đạo tốt bậc chân thật, tha thiết. Những gã chủng tử địa ngục muốn làm cao nhân bậc nhất từ ngàn xưa đến nay cực đáng thương xót. [Ngụy thuyết] “*Khởi Tín Luận là ngụy tạo*” không phải do Lương Nhậm Công (Lương Khải Siêu) đề xướng, mà là do Nhậm Công lấy ma thuyết của Âu Dương Cảnh Vô²⁶⁴

---

²⁶⁴ Âu Dương Cảnh Vô (1871-1943), tên thật là Âu Dương Tiệm, tự là Kính Hồ, năm bốn mươi tuổi đổi tên tự thành Cảnh Vô, còn có tên tự khác là Cảnh Ngộ, người huyện Nghi Hoàng, tỉnh Giang Tây, là hậu duệ của Âu Dương Tu. Ông được coi là một triết gia nổi tiếng thời cận đại, do theo học với Dương Nhân Sơn nên hàm mộ ý chỉ kinh Hoa Nghiêm bèn chuyên nghiên cứu Phật giáo, ẩn cư tại Kỳ Hoàn Tịnh Xá để chuyên nghiên cứu kinh luận. Ông từng sang Nhật du học. Năm 1912, cùng với Lý Chứng Cương thành lập hội Phật Giáo, chủ trương tách rời chánh quyền và tôn

làm căn cứ, coi đó như luận thuyết quyết định nhằm phô phang “ta là kẻ học rộng có thể phân định chân, ngụy!” Âu Dương Cảnh Vô là hạng ma chùng đại ngã mạn, mượn cái danh hoằng pháp để cầu danh, cầu lợi. Ông ta cho Lăng Nghiêm, Khởi Tín Luận là ngụy tạo, chính là vì muốn mê hoặc hàng sĩ đại phu vô tri vô thức nhằm mong họ sẽ sùng phụng mình như một vị đại pháp vương! Ông ta mượn cái danh thông suốt Tướng Tông (Duy Thức) để ngạo mạn cổ kim. Phàm những gì các vị cổ đức tông Thiên Thai, Hiền Thủ đã nói chẳng hợp với ma kiến của ông ta đều bài xích là “thả rắm”, nhưng những kẻ thông minh do thấy ông ta thông hiểu Tướng Tông liền đua nhau sùng phụng là bậc thiện tri thức! Tướng Tông lấy Nhị Vô Ngã²⁶⁵ làm chủ yếu, ông ta chỉ hoại một thứ là Ngã Kiến, chứ trọn chẳng có khí phận Vô Ngã của Tướng Tông. Kẻ ma mị mà ai nấy vẫn tin, đáng buồn thay!

Chưa thọ giới, chớ nên đắp mạn y năm điều hoại sắc. Y năm điều ấy không chia thành khối (*Y năm điều, mỗi một điều cắt ra thành một miếng dài một miếng ngắn, [mỗi một miếng nhỏ ấy gọi là một khối]*), cũng không phải là hải thanh; hải thanh là áo dài rộng tay. Ngày nay trong pháp môn không có người nên [ai nấy] mặc sức làm càn. Vì thế, người thọ Ngũ Giới đều đắp y Ngũ Điều²⁶⁶, trái nghịch cấm chế của đức Phật, nhưng Tăng lẫn tục đều bình chân như vại, cũng đáng cảm khái lắm thay!

---

giáo, sa thải những tăng sĩ dốt nát. Ông rất thích nghiên cứu Duy Thức Học, đặc biệt tôn sùng Hoa Nghiêm và Du Già Sư Địa Luận, nhưng về sau lại đề xướng thuyết “*Hoa Nghiêm, Đại Thừa Khởi Tín Luận, Lăng Nghiêm v.v... đều là do người Trung Hoa ngụy tạo!*” Ông chủ trương các tờ báo Dung Truyền, Không Học Tạp Chí v.v... Năm 1922, sáng lập Chi Na Nội Học Viện với tông chỉ hoằng dương Phật giáo, bồi dưỡng nhân tài hoằng pháp lợi sanh. Thái Hư đại sư từng viết bài phê phán đường lối cũng như cách diễn giải Phật pháp lệch lạc của Chi Na Nội Học Viện gây nên cuộc tranh luận sôi nổi giữa Cảnh Vô và Thái Hư qua nhiều chủ đề trong nhiều năm.

²⁶⁵ Nhị Vô Ngã là Nhân Vô Ngã và Pháp Vô Ngã, còn gọi là Nhân Không và Pháp Không, hoặc Ngã Pháp Nhị Không.

1) Nhân Vô Ngã: Hiểu rõ thân người do Ngũ Uẩn giả hợp, chứ thật không có bản thể của cái Ngã tự chủ tự tại. Đây là phép Quán của Tiểu Thừa để đoạn Phiền Não Chương, đắc Niết Bàn.

2) Pháp Vô Ngã: Hiểu rõ các pháp do nhân duyên sanh ra, không có thực thể, tự tánh. Đây chính là pháp Quán của Đại Thừa để đoạn Sở Tri Chương, trở thành Bồ Tát.

²⁶⁶ Xin đừng hiểu lầm y Ngũ Điều của tăng sĩ trong đoạn này với Ngũ Điều mạn y trong đoạn trước. Mạn Y là y không chia thành từng điều (tổ Ân Quang gọi một miếng lớn là điều, mỗi điều cắt ra thành miếng nhỏ hơn gọi là Khối). Vì thuở xưa khổ vải khá hẹp, để may Mạn Y phải ghép bằng năm miếng vải. Nay thì Mạn Y là cả

5. Thư trả lời cư sĩ Diệp Phước Bị

Ngày hôm qua, thầy Dương Gia đưa thư của ông cho Quang. Quang đọc thư, biết tuy cường đạo đến cướp đồ đạc của ông mà ông chẳng bị mất một vật nào, còn bà cụ ở phòng đối diện bị cướp mất một cái rương và các thứ quần áo. Đây chính là chứng cứ rõ ràng Tam Bảo gia hộ [cho ông]. Chỉ nên gắng sức niệm Phật và niệm thánh hiệu Quán Thế Âm Bồ Tát, há nên làm lạc sanh lòng sợ hãi, muốn dời đi chỗ khác! Ông xem có chỗ nào là nơi yên vui đâu? May mắn là chỗ ấy nghèo nàn nên vẫn còn chưa gặp họa lớn. Nếu ở nơi am giàu có, sợ sẽ càng nguy hiểm hơn!

Năm Dân Quốc 19 (1930), ông Quách Chấn Thanh, chủ tiệm giày Hợp Pháp ở đường Cảnh Đức, Tô Châu, theo một người già trong nhà ông ta đến quy y. Quang bảo ông ta: “Hiện thời là tình thế hoạn nạn, hãy nên chí thành niệm Phật và niệm thánh hiệu Quán Âm, sẽ liền có thể gặp dữ hóa lành, gặp nạn mà được hên”. Tháng Chạp năm sau, ông ta qua Thượng Hải. Chiến sự nổ ra ở Thượng Hải, chẳng thể không trở về đất Tô được. Đến mùa Xuân năm Dân Quốc 21 (1932) vẫn còn chiến tranh, chẳng thể quay về được. Do đường xe lửa bị cắt đứt, Chấn Thanh liền ngồi tàu thủy nhỏ đi vòng theo ngã Gia Hưng trở về Tô Châu. Nhưng thuyền bè qua lại thường bị cường đạo cướp bóc; Chấn Thanh sợ bị cướp, trong tâm thềm niệm thánh hiệu Quán Âm. Không lâu sau, cường đạo kéo đến, cả thuyền đều bị cướp sạch sành sanh. Chấn Thanh là một kẻ mập mạp, mặc một cái áo da, nhưng ở giữa bao người, bọn cường đạo trọn chẳng thèm hỏi tới ông ta! Đủ biết niệm Nam Mô Quán Thế Âm Bồ Tát quyết định được Bồ Tát gia bị, chẳng đến nỗi gặp tai họa ngoài ý muốn.

Quang đọc qua thư ông, bỏ trong ngăn kéo của bàn viết, nay muốn phúc đáp, tìm khắp nơi không thấy. Do vậy nghĩ đây là do Bồ Tát thị hiện cho ông một dấu hiệu để ông nhất tâm niệm Phật, niệm Bồ Tát hòng ngừa họa giữ thân. Nếu ông chí thành, cường đạo thấy ông mà như không thấy, hoặc thấy những đồ đạc của ông là thứ chúng chẳng cần, chẳng đến nỗi gây tổn thương cho ông. Hiện thời bất luận là ai, đều phải

---

một khổ vải không cắt thành miếng nhỏ. Còn Y Ngũ Điều của chư Tăng thì gồm năm miếng lớn may lại. Mỗi một miếng lớn cắt thành hai miếng: một dài, một ngắn (Tổ gọi mỗi miếng nhỏ ấy là “khôi”). Y này là loại y chư Tăng thường mặc để làm lụng hoặc tụng kinh lễ Phật thường ngày, cư sĩ không được tiêm dụng. Do thời ấy Mạn Y cũng có năm miếng nên cư sĩ thường đắp y Ngũ Điều của chư Tăng mà không biết mình đã phạm cấm chế của đức Phật.

niệm A Di Đà Phật và niệm Quán Thế Âm Bồ Tát để làm quả núi nương tựa. Chỉ nhất tâm thường niệm, chẳng cần phải sợ hãi! Xin hãy sáng suốt suy xét!

6. Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ nhất)

Chương trình của hội niệm Phật rất hay, nhưng đối với phụ nữ đang độ tuổi thanh xuân hãy nên bảo họ ở yên trong nhà niệm Phật, đừng đến dự hội. Bởi lẽ, hiện thời lòng người quá bại hoại, lại còn có binh sĩ [trần đóng khắp nơi], sợ giữa đường gặp chuyện chẳng đúng pháp thì người ấy lẫn hội niệm Phật đều mất thể diện. Đây chính là ý nghĩa trọng yếu để né hiểm lánh họa. Dương Thúc Cát đã xuống núi vào hôm Mười Ba tháng trước. Hiện thời thiên hạ rối beng, đất Thiểm càng rối ren quá mức. Há nên đang vô sự lại manh nha tâm niệm du hành? Há chẳng phải là đang ở trong yên ổn lại tìm kiếm nỗi nguy hiểm ư? Ngàn muôn phần chớ nên đi ra ngoài! Dầu muốn cùng mọi người đi du lịch ngắm cảnh, cũng nên đợi tới lúc thái bình không có chiến tranh thì mới nên. Ở nhà tuy phiền, nhưng chẳng đến nỗi phải có chuyện lo nghĩ chi khác. Đang trong thời loạn này, dầu đi ra ngoài thân chẳng gặp phải họa ương thì vẫn phải suốt ngày lo nghĩ cho gia quyến, há chẳng nên giữ cho cõi lòng thanh tịnh, không phải bận tâm chuyện gì ư?

Cái chết của Hy Chân là do bị trời phạt, ông ta nhận được một lá thư “tiến bộ” liền muốn giết sạch hết thầy những người thuộc giới chánh khách. Do vậy, chưa đến được kinh đô liền ngã bệnh, tới kinh đô chết liền. Nếu người ấy không chết, ắt sẽ đến nỗi đại loạn! Trời già có mắt, khiến cho ông ta bị chết trước để ông ta chẳng đến nỗi bỗng dưng gây nhiễu loạn được! Hùng Đại Minh có một đứa con hết sức có thiện căn (chưa đầy nửa tuổi đã biết lời kéo bà nội và cha mẹ, ép họ lễ Phật. Nếu họ thuận theo thì nó sẽ vui vẻ). Do tham dự cuộc Bắc Chiến và chiến trận Hồ Hám²⁶⁷, đứa con ấy liền chết; ông ta gần như cuồng si, gửi thư kêu khổ. Quang

---

²⁶⁷ Bắc Chiến còn gọi là Bắc Phạt hoặc Đại Cách Mạng lần thứ nhất, kéo dài từ năm 1926 đến năm 1928. Đây là cuộc chiến được phát động bởi Quốc Dân Đảng Cách Mạng Quân. Cánh quân này do Tưởng Trung Chánh chỉ huy từ phương Nam kéo lên phương Bắc với ý định đánh bại chính quyền Bắc Dương nhằm thống nhất sơn hà. Chính quyền Bắc Dương là chính quyền quân phiệt cai trị phía Bắc Trung Hoa từ năm 1912 tới năm 1928 sau khi lật đổ Thanh Triều, mưu toan tách Bắc Trung Hoa khỏi sự quản trị của chính quyền Dân Quốc tại Nam Kinh. Chính phủ này khởi đầu bằng Tổng Thống Viên Thế Khải và kết thúc bằng Chấp Chánh Đại Nguyên Soái Trương Tác Lâm.

bèn chỉ thẳng [nguyên nhân] là do bị trời phạt; nếu chẳng sửa đổi hành vi, hình phạt ấy đâu phải chỉ có như thế! Các ông đã tín phụng Phật pháp, hãy nên lấy tâm Phật làm tâm [của chính mình] thì sẽ hữu ích. Nếu [cứ hành xử] giống như Đại Minh và Hy Chân thì đáng gọi là “uổng làm đệ tử Phật” vậy! Mắt Quang không tốt, chứ không phải là thường sanh bệnh.

7. Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ hai)

Trước kia đã gửi cho ông những sách cho chính Quang giáo duyệt in ra; nay lại muốn nói rõ ý Quang, bởi lẽ mọi việc cần phải suy nghĩ sâu xa thì mới thành được. Tiếp đó, tôi suy nghĩ: Nói tới sự giải trí thì chẳng thể làm như vậy được. Hơn nữa, trẻ nhỏ vừa mới hiểu biết liền dạy cho nó đóng tuồng, sợ nó sẽ chẳng vận dụng tâm tư nơi hành hiếu hành đễ; cứ chăm chú đồ công tô son trát phấn làm đào, kếp, kếp nhỏ, hề²⁶⁸... sẽ

“*Hồ Hám chi chiến*” (hay còn gọi là Lạc Dương Chiến Đấu) là cuộc giao tranh giữa Hồ Cảnh Dực và Hám Ngọc Côn kéo dài từ ngày Hai Mươi tháng Hai đến ngày Mười Ba tháng Ba năm 1925 tại Lạc Dương (tỉnh Hà Nam). Nguyên nhân là do Hồ Cảnh Dực được chánh quyền Dân Quốc cử làm Tổng Đốc tỉnh Hà Nam, tướng chỉ huy quân sự tỉnh Hà Nam là Hám Ngọc Côn bất mãn, liền đem quân vây đánh họ Hồ. Đồi bên giao tranh dữ dội tại Lạc Dương, rốt cuộc Hám Ngọc Côn thua trận phải vượt Hoàng Hà chạy trốn rồi tự sát.

²⁶⁸ Nguyên văn “*sanh, đán, tịnh, sừ*” là bốn loại diễn viên trong một vở tuồng của Trung Quốc, nhất là trong thể loại Kinh Kịch.

1) Sanh (gọi đủ là Sanh Hạnh): Tức vai diễn viên nam, hóa trang vừa phải, không bôi đen mặt. Chia ra làm các loại Tu Sanh (hoặc Lão Sanh, tức vai nam trung niên, thường đeo râu dài hay râu ba chòm, năm chòm), Hồng Sanh (những vai kếp đẹp, hào hùng, thường tô mặt đỏ nhưng không có vằn như vai Quan Công, Triệu Tử Long v.v...), Tiểu Sanh (những vai nam nhỏ nhả, trẻ trung. Tiểu Sanh lại chia ra thành Linh Tử Sanh tức vai võ tướng đội mũ có đuôi trĩ; Sa Mạo Sanh tức vai quan văn thường đội mũ Ô Sa; Phiến Tử Sanh tức văn nhân (do thường cầm quạt nên gọi như vậy); Cùng Sanh tức vai học trò nghèo...); Vũ Sanh (vai võ tướng, mặt đẹp, hào hoa, không có vẻ dữ dằn) như La Thông, Tiết Đình San v.v...

2) Đán (gọi đủ là Hoa Đán): Tức các vai diễn của nữ (trước thời Dân Quốc, hầu như không có nữ diễn viên, những vai nữ đều do nam diễn viên đóng), chia thành Thanh Y (vai tỳ nữ, đầy tớ, phụ nữ bình dân; tuy thế, trong thể loại Côn Khúc, Thanh Y lại là đào thương), Hoa Đán (đào đẹp, hay đào thương, tức nữ diễn viên đóng vai tiểu thư, công chúa, vương phi, hoàng hậu, bà chủ, thôn nữ xinh đẹp... Trong thể loại Côn Khúc, Hoa Đán gọi là Tiểu Đán là vai nữ nhỏ tuổi), Vũ Đán (nữ tướng), Lão Đán (đào mù, tức vai bà già, thái hậu) v.v...

trở thành bở gốc chạy theo ngọn, biên khéo thành vụng! Thuở nhỏ, Quang nghe người già kể trong làng của Quang vào ba bốn chục năm trước, chỗ nào cũng đều véo von [những ca khúc] Tạp Hý²⁶⁹ (tức là con em bình dân và những người làm ruộng, làm thợ v.v... hễ rảnh rang đều hát xướng), nhưng chẳng hát tuồng Vũ Hý²⁷⁰, còn những mặt khác đều giống như hát tuồng. Hễ có ai mời hát [thì người mời] đều phải tự sắm sửa hết thầy rương tráp, trang phục, vật dụng, còn họ (tức người nhận lời đến hát) chỉ đi tay không tới. Lại còn phải có đầy đủ thiếp mời, dập đầu phụng thỉnh, vì [diễn viên] chẳng nhận tiền, được đãi đằng như khách. Rước đến, tiễn đi mọi người đều vui vẻ như vậy. Về sau, do mỗi lần diễn xướng Tạp Hý ắt bị hạn hán, từ đấy mới thôi! Đủ thấy viện lễ giải trí [để tập tành hát xướng] chẳng thể không biến thành diễn tuồng thật sự!

Tình cảm của phàm phu bị xoay chuyển theo vật, đối với hình hài

---

3) Tịnh (gọi đủ là Tịnh Hạnh, hoặc Hoa Kiềm): Tức các vai nam bôi mặt đen hay đỏ với nhiều họa tiết kỳ quái nhằm diễn tả tánh cách anh hùng, chánh trực, mạnh mẽ, hào sảng, nhưng thô lỗ, hoặc những vai tướng cướp hay anh hùng hảo hán v.v... tức các vai diễn những nhân vật như Hạng Vũ, Trương Phi, Lý Quỳ, Đôn Hùng Tín, Uất Trì Cung v.v...

4) Sứ (gọi đủ là Sứ Hạnh) tức những vai hề, thường vẽ mặt với những nét hoạt kê, lại chia làm Văn Sứ (hề văn) và Vũ Sứ (hề võ).

Đến cuối đời Thanh, nghệ thuật tuồng còn tăng thêm một loại diễn viên nữa là Mạt, chuyên đảm nhiệm vai dẫn truyện (gần giống như người giữ vai Giáo Đầu trong tuồng chèo của ta).

Do không có chữ tương ứng để diễn tả ý nghĩa chữ Tịnh, chúng tôi phải tạm dịch Tịnh thành “kép nhỏ” vì vai này thường bôi mặt đen thui, vắn vện.

²⁶⁹ Tạp Hý là một loại nghệ thuật tuồng dân gian, gọi đủ là La Cổ Tạp Hý hoặc Nào Cổ Tạp Hý, do nhạc đệm chủ yếu dùng bộ gõ (như thanh la, nã bạt, trống, phách, mõ...) chứ không dùng đàn sáo nên gọi là La Cổ. Tạp Hý thường diễn tấu từ ngày Trùng Dương (mùng Chín tháng Chín Âm Lịch) trở đi. Kịch bản của tuồng thường là các mẫu chuyện lịch sử như Tam Quốc Chí, Thuyết Đường v.v... nhưng thường diễn để cúng thần, cúng hội đình chùa, hoặc khánh thành nhà mới. Trước khi diễn, ban hát thường đốt một đồng lửa to, toàn thể diễn viên ra chào khán giả rồi mới diễn. Mỗi một vai diễn trước khi ra sân khấu thường có người hát giới thiệu trước.

²⁷⁰ Vũ Hý còn gọi là Vũ Đả là một hình thức diễn xướng chú trọng biểu diễn những động tác của võ thuật theo tiếng nhạc, tuy có nội dung cốt chuyện hắc hoi, nhưng phân diễn xướng và ca từ thì ít mà chú trọng nhiều vào kỹ thuật biến diễn các thế võ sao cho thật đẹp mắt, linh hoạt, hoa mỹ. Thể loại này bắt đầu từ màn biểu diễn “đơn tiên đoạt sóc” (một chiếc roi cướp giáo) từ đời Nguyên, rồi phát triển thành những vở đặc biệt mô tả những màn giao đấu như Tam Anh Chiến Lã Bố (ba anh em Lưu Bị - Quan Vũ - Trương Phi đấu với Lã Bố), Quan Công Quá Lục Quan (Quan Công Vượt Sáu Ải) v.v...

đất gỗ hễ trang sức đẹp dễ liền sanh tâm tham nhiễm. Huống chi con em đang độ thơ ấu, hóa trang cho nó thành thân gái, tuy nói là đề cao giáo hóa, nhưng thật ra là dạy cho con em phạm lỗi khinh bạc! Huống chi muốn diễn xuất cho thật giống, nếu chẳng để hết tâm trí vào vai diễn thì làm sao có thể khiến cho người khác sững mắt được?

Quang vốn là tăng nhân, sao lại hỏi đến chuyện giáo dục của người khác? Chỉ vì ông và tôi có duyên, chẳng thể không trọn hết lòng lo tính một phen. Chỉ nên giảng nói với chúng về đạo hành hiếu, hành lễ. Chứ nếu muốn cho chúng diễn tuồng thì khoan hãy nói đến tề đoan, chỉ riêng chuyện uổng phí thời gian công sức đã kể sao cho xiết? Sĩ tử chuyên tập luyện cử nghiệp mà còn chưa thể chuyển hóa được khí chất [thành người tốt đẹp] nữa là! Mượn dịp vui chơi bèn dạy cho con đóng tuồng với ý định [nhờ vào tuồng tích để] chuyển hóa khí chất [của con cái] thì sợ rằng sẽ chuyển thành xấu thì nhiều, chứ ít có đứa nào sẽ chuyển biến thành tốt đẹp! Đừng mượn lời thánh nhân giảng về sự giải trí để khơi ra đầu mối khinh bạc cho con em.

Mấy năm trước có mấy chục đứa học sinh theo học nghệ thuật diễn xuất ở tại chùa Pháp Vũ, đêm nào cũng diễn tuồng, giáo viên ngồi một bên xem. Bọn chúng liền hóa trang thành hòa thượng đón tiếp khách [thập phương] đến dâng hương, quả thật là khinh nhục Tăng sĩ! Quang nghe chuyện, khôn ngăn đau tiếc! Đường đường là một nhà trường lại để cho học sinh làm chuyện vô ích ấy! Chẳng ngờ ông quy y Phật pháp, phát tâm vun bồi nhân tài mà cũng cực lực tán đồng chuyện đó! Cố nhiên, Quang chẳng sợ bị người khác chê là cố chấp, không thông hiểu, mà quả thật là vì không chịu được nên mới phải nói!

Đối với những trước tác của học sinh, nếu nhìn một cách thiện cận thì đâu có trở ngại gì, nhưng những kiểu ăn nói “vãi rắm âm ỉ” v.v... rất cuộc có ích gì đâu? Chỉ khiến cho kẻ sáng mắt đau lòng mà thôi! Dầu giấy không mất tiền mua, cũng chớ nên in những lời lẽ bậy bạ ấy! Tri kiến của Quang như thế đấy, nếu chấp nhận là đúng thì hãy làm theo. Nếu không, cũng nên coi như Quang ăn nói nhảm nhí, bỏ mặc đó. Ông tự thực hiện chương trình, quy củ giáo dục của ông, Quang nào dám buộc ông đừng làm!

Một ngàn đồng để in Văn Sao của Hùng Đại Minh sẽ in được hai ngàn bộ. Nghe nói đã gởi chín trăm bộ sang hai nơi là Thiểm (Thiểm Tây) và Biện (tức thành phố Khai Phong). Xin hãy hỏi thăm xem Đại Minh đã trở về đất Tần (Thiểm Tây) hay chưa? Nếu ông ta trở về đất Tần, tôi sẽ gởi hơn một ngàn bộ sang đấy để chia ra tặng cho người có

tín tâm ở đất Tần. Xin hãy hồi âm ngay để tiện báo với Thượng Hải Thư Quán gửi sách. Đối với thời cuộc hiện nay, sợ rằng sẽ còn biến động lớn lao! Hãy nên bảo gia quyến và hết thầy những kẻ hữu duyên kiêng giết, bảo vệ sanh mạng, ăn chay niệm Phật và niệm Quán Thế Âm ngũ hầu gặp dữ hóa lành, gặp nạn thành hên. Nếu không, hễ đao binh xảy tới thì nỗi thảm thương sẽ chẳng nở nào nói được đâu!

8. Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ ba)

Đã nhận được thư viết trong tháng Sáu, do hành tung bất định nên chẳng trả lời. Tôi chỉ nhận được thư này mà thôi, những thư khác đều chưa nhận được. Hiện nay, cuộc chiến tàn sát bùng nổ, dân không lẽ sống; đang trong thời buổi này, cố nhiên hãy nên nhất tâm niệm Phật để cầu xuất ly cũng như khuyên nhủ người hữu duyên.

9. Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ tư)

Nhận được thư, biết ông và người trong đất Tần đều nằm mộng. [Đang nhắm lúc] dân đất Tần không còn lẽ sống mà cứ muốn mở đạo tràng, hoằng dương pháp hóa, thỉnh pháp sư Đệ Nhàn [sang đây hoằng pháp], há Sư chịu được sự gian nan ấy hay chẳng? Sao lại nói chẳng thể không khẩn khoản thỉnh cầu, dùng cách vòng vo ấy để làm gì? Vị sư X... (*người này quyết chớ nên thỉnh*) chỉ biết ăn nói lớn lối, trọn chẳng chân thật hành trì. Thỉnh loại pháp sư ấy đến hoằng pháp là muốn cho người khác học theo khuôn sáo ăn nói lớn lối, hay là muốn cho họ chân thật hành trì? Trước kia, Quang đã từng nói với ông, chắc là ông cho rằng tôi chèn ép bậc hiền triết chứ gì?

Nếu bảo Quang chỉ cho ông người nào [đáng thỉnh] thì Quang thường ở trên biển cả, trọn không một ai qua lại với Quang, biết ai là người phát Bồ Đề tâm muốn lợi khắp hết thầy mọi người đây? Chuyện này quả thật là chuyện khó nhất trong những chuyện khó! Nếu cầu những Tăng sĩ chỉ biết ăn cơm, mặc áo thì quả thật là có, nhưng bọn họ vẫn chẳng muốn lên phương Bắc là nơi rét buốt để ăn cơm, mặc áo, huống hồ hoằng pháp lợi sanh ư? Hãy làm thế nào để chinh đốn Tăng sĩ cũng như Nho sĩ ở đất Tần khiến cho ai nấy đều y theo đạo của thánh nhân Nho - Thích mà hành. Than thở sùen sụt khôn xiết vậy thay! Sở nguyện góp và thư ngõ đã gửi trả lại trong ngày hôm qua rồi.

10. Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ nhất)

Nhận được thư, biết cư sĩ đạo niệm tinh thuần, thân yên, tâm vui, tôi an ủi lắm! Đối với chuyện [giới giáo dục đời] biến chùa miếu ở Giang Tô [thành trường học], Quang đã sớm gửi thư cho hai ông Ngụy Mai Tôn và Vương Âu Nông xin họ hãy xoay sở. Ông Ngụy cầm thư Quang đến gặp tinh trưởng họ Hàn và trưởng ty giáo dục họ Tường. May sao, ông Tường cũng thuộc giới Phật giáo [nên nói vun vào], ông Hàn liền chấp thuận bãi bỏ lệnh này. Ông Tường thương lượng với Âu Nông, [gợi ý] nếu kiến nghị này không do các tùng lâm liên danh thưa trình thì sẽ không xong. Âu Nông bèn lôi kéo hòa thượng Diệu Liên ở Quán Âm Am tại ngõ Dương Bì (*vi này rất có khí khái lão thành*), cậy Sư liên lạc. Diệu Liên tới các nơi kêu gọi, các nơi đều co cụm chẳng dám lộ đầu ra! Về sau, Sư nói chuyện với hòa thượng chùa Tỳ Lô, hòa thượng Tỳ Lô cực lực tán thành chuyện ấy. Sư Diệu Liên sang Vu Hồ thăm tô, đi ngang qua chỗ hòa thượng Tỳ Lô lại liên lạc, họ bèn ước định ngày Hai Mươi Bốn cùng nhau tới Kim Lăng (Nam Kinh) trình bẩm. Đơn thỉnh cầu ấy do Diệu Liên cậy bạn bè soạn thảo, được cụ Mai Tôn sửa chữa. Lại đưa cho ông Tường đọc qua trước.

Do thấy kỳ hạn còn sớm, Âu Nông bèn đem văn bản ấy gửi cho Quang xem, nghĩ rằng chuyện này đã được bãi bỏ rồi. Âu Nông (*nhận được văn bản ấy trước ngày Mười Lăm*) cho là chuyện này nhất định đã được giải quyết xong; nhưng [vẫn ngại] người trong hội Giáo Dục thế lực khá lớn, [nếu họ] ngấm ngầm âm mưu chắc sẽ gây ra chuyện đáng lo ngại, liền liên lạc với hai vị pháp sư Đế Nhàn và Đạo Nguyên, [xin họ] gửi thư cho bộ Nội Vụ để vĩnh viễn tránh được hậu họa. Quang nhận được thư [của Âu Nông] liền gửi thư cho ngài Đế Nhàn. Tới bốn năm ngày sau mới nhận được thư báo rằng: “Bị bệnh, chẳng thể gắng gượng được”. Trước đây Quang đã gửi thư cho cư sĩ Trang Tư Giam, cậy ông ta đến Nam Kinh chạy vạy, trình báo rõ ràng cho bộ Nội Vụ. Chắc là chẳng đến nỗi vì sức Quang kém hèn mà sự việc bị vùi lấp vậy! (*Cư sĩ La Sưông Sinh tới núi cho biết Tư Giam sang đất Hàng sắp trở về kinh đô, cùng đi với ông ta. Tới Nam Kinh phải ở lại một ngày; vì thế Quang liền gửi thư cho ông Trang. Ngày Mười Chín, ông La xuống núi, ước chừng hôm Hai Mươi Bốn thì Tư Giam đã đến Nam Kinh rồi*)

11. Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ hai)

Nhận được thư biết ông đã lành bệnh, an ủi lắm! Chuyện Giang Tô

hoàn toàn do công sức của ba vị [Ngụy] Mai Tôn, [Tuồng] Trúc Trang, [Vương] Áu Nông, nhưng cư sĩ Trang Tư Giam lại có mặt đúng lúc. [Thế là] Quang gửi thư cậy ông ta gặp tỉnh trưởng để trình bày rõ ràng, vì thế sự việc được hoàn toàn giải quyết xong. Nếu bảo là công của Quang thì chẳng qua chỉ là gửi thư cho các vị ấy cậy họ xoay sở mà thôi, nào đáng để nhắc đến? Nếu coi đó là công, tức là đã mạo nhận công của người khác làm công của chính mình vậy!

Lệnh thích²⁷¹ chôn con, chết cháu, ước theo mặt tình cảm con người thì cũng chẳng thể nào không cảm động, nhưng bị thương đến nỗi gần như điên cuồng tức là chỉ biết có con có cháu, chẳng màng tới cái thân! Sao lại mê chấp đến mức như thế ấy? Thử nghĩ: Con cháu chịu ơn tổ phụ, dầu tan xương nát thân cũng chẳng thể báo đáp được; nhưng con cháu khi phải chôn tổ phụ có đau đớn như cuồng hay chãng? Nếu là hạng con cháu biết luân lý thì cũng buồn bã đôi chút, bày ra nghi lễ đại lược thì vẫn còn có thể khiến cho vong linh của tổ phụ được an ủi, vui sướng. Chứ nếu là hạng con cháu từ nhỏ đã quen thói kiêu căng, phóng túng, tà vạy, xa xỉ thì sáng chiều chỉ mong cho tổ phụ chóng chết hòng được tùy ý chơi bời, cờ bạc, tiêu dao, không ai quản thúc! Nếu tổ phụ chết thật, ắt trong tâm chúng nó sẽ hoan hỷ chẳng thể dùng ngôn ngữ nào để hình dung được! Từ đấy, chúng nó sẽ dùng hết gia nghiệp do tổ phụ tận lực duy trì để tạo những ác nghiệp địa ngục cực nặng; còn đối với chuyện vun bồi đức, tu phước thì bỏ ra một đồng sẽ giống hệt như phải cắt thịt trên thân của chính mình, thà chết cũng không chịu bỏ ra! Do vậy, hạng chôn vùi thanh danh của tổ phụ, gây nhục cho tổ phụ đến trăm ngàn đời đông lắm! Trong mắt ông, cha, loại con cháu ấy cố nhiên vẫn được nâng niu như châu báu! Xét tới nguyên nhân, nói chung là do quá coi trọng cái tâm của chính mình, chẳng biết tới lý rộng lớn sâu xa mà ra! Chẳng đáng buồn sao!

Xưa kia, Phạm Văn Chánh Công (Phạm Trọng Yên) coi người khác như chính mình, coi kẻ sơ hệt như người thân, coi thiên hạ là một nhà, coi cả Trung Quốc như một người. Vì thế, từ đầu đời Tống cho đến cuối đời Thanh, trọn một ngàn năm, con cháu đỗ đạt chẳng dứt. Họ Bành ở Trường Châu tận lực làm lành, từ đầu đời Thanh đến nay, đỗ đạt đứng đầu thiên hạ; nhà ấy có bốn năm vị Trạng Nguyên, anh em ruột thịt cùng đỗ Tam Đỉnh Giáp²⁷². Do họ đời đời thờ Phật, phụng hành Âm Chất

²⁷¹ Tiếng gọi tỏ vẻ tôn trọng người bề trên về bên ngoài của kẻ khác.

²⁷² Tam Đỉnh Giáp là ba vị Tiên Sĩ đỗ đầu khoa thi Đình, tức Trạng Nguyên, Bảng Nhãn và Thám Hoa.

Văn, Cấm Ứng Thiên, sẵn chí muốn tạo lợi lạc cho người khác lâu dài nên trời ban cho sự báo ứng sâu dày lâu dài.

Nếu lệnh thích là người thông hiểu, sẽ tự thẹn đức bạc cho nên gặp phải quả báo ấy. Từ đây, nỗ lực tích đức để mong trời thương xót ta thì con quế cháu lan sẽ tiếp nối nhau sanh ra. Hiện thời thế đạo nhân tâm chìm đắm tới tột cùng! Thiên tai nhân họa cũng lắm phen đến mức tột cùng. Nếu lưu truyền những thiện thư có ích cho thế đạo nhân tâm để mong [ai nấy] cùng lên bờ giác, hoặc cứu vớt những người dân cùng quần đang mắc nạn lũ lụt, bão tố, để mong họ được sống sót trong cảnh chết chóc; so với để lại tài sản cho con cháu ăn nhậu, chơi bời, cờ bạc, khiến cho kẻ khác thóa mạ, thì sao bằng chính mình làm chuyện cứu người, cứu đời để vun bồi phước cho chính mình trong đời sau ngõ hầu con cháu sẽ được thọ dụng tới trăm ngàn đời ư? Trong mùa Hạ này, tai ương bão tố thê thảm nhất! Trong hai mươi huyện thuộc quyền quản hạt của đạo Cối Kê²⁷³ có đến mười tám huyện báo cáo gặp nạn bão. Trong ngày mùng Mười tháng Tám, Đài Châu lại bị lụt lớn. Có chỗ nhà dân bị ngập sâu dưới mấy thước nước. Những chỗ gần sông đều ngập nước, thuyền bơi được trên cầu, tình trạng thê thảm chắc cứ tưởng tượng sẽ hình dung được.

Đạo Doãn Hoàng Hàm Chi tên là Khánh Lan, dốc lòng tin tưởng Phật pháp, ăn chay trường, niệm Phật. Năm trước, Đài Châu bị tai nạn, ông ta đã quyên mộ cứu chữa rộng rãi. Năm nay tai nạn càng nghiêm trọng hơn, do quyên mộ khó khăn, dân chúng bị tai nạn thật đáng thương, [ông Hoàng] tính muốn đốt ngón tay để lo cứu trợ, chắc sẽ cảm động được lòng người. Cứu được một người, công đức vô lượng, hưởng là nhiều người ư? Nay ông ta bảo Quang đứng ra quyên mộ thay, Quang tự thẹn đức bạc, ai chịu nghe lời mình nói? Nhân nỗi lo buồn của lệnh thích khiến Quang động lòng trắc ẩn, [Quang cho rằng] nếu ông ta xót thương con cháu bị chết yểu giữa độ tuổi trung niên, hãy vì họ mà lo liệu chuyện cứu tế [dân chúng đang bị tai nạn] nhằm cầu siêu cho linh hồn họ, vun bồi phước đức cho chính mình, tạo duyên chiêu cảm con lan cháu quế, hoặc cầu siêu cho cha mẹ, tổ tông, họ hàng, hoặc cầu cửa nhà bình yên. Chỉ cần xuất phát từ lòng Thành thì trọn không một ai chẳng được phước báo.

---

²⁷³ Theo quy chế đời Thanh, một Tỉnh được chia thành nhiều Phủ. Mỗi Phủ sẽ gồm nhiều Đạo (gồm nhiều huyện). Chức quan đứng đầu một Đạo gọi là Đạo Đài hay Đạo Doãn. Thời Dân Quốc, Ninh Thiệu (Ninh Ba - Thiệu Hưng) Đạo đặt trụ sở của quan Đạo Doãn tại Cối Kê, nên Ninh Thiệu Đạo còn gọi là Cối Kê Đạo.

Con người hiện thời phần nhiều mượn chuyện công để lo chuyện tư, vì thế người ta khó tin tưởng được! Nếu luận về tư cách làm người của ông Hoàng Hàm Chi thì có thể nói là trong số các trưởng quan [hiện thời] không có được đôi ba người như ông ta! Ở Ninh Ba, mỗi năm ông ta thí thuốc hơn hai vạn đồng, huống là thí tặng thiện thư và làm đủ thứ chuyện tốt lành ư? Ông ta làm quan chỉ đem tiền của trong nhà bù đắp [cho chuyện công ích], chứ không phải là phường bóc lột dân chúng, gây hại cho nước nhà nhằm vinh thân phì gia! Ông Trương Thụy Tăng là bạn thí tặng thiện thư của ông ta. Thụy Tăng lập một cơ sở cho kẻ bình dân vay tiền tại Dương Châu (*không cần trả tiền lời, chỉ cần trả đủ vốn*), gửi thư xin Hàm Chi thành lập [một cơ sở giống như vậy] tại Ninh Ba. Hàm Chi liền thành lập ngay. [Nhờ vậy], phàm những người buôn bán nhỏ không có tiền vốn đều không phải lo nghĩ nữa. Chỉ qua một chuyện này đã biết được đại khái. Trong số những người bản thân các hạ quen biết có rất nhiều nhà giàu có. Như các ông Trương, Hoàng v.v... sanh trưởng trong nhà phú quý, cố nhiên chẳng biết đến nỗi khổ vì bần cùng [mà vẫn làm những chuyện cứu tế rộng rãi].

Nếu chịu phát tâm vì khắp mọi đứa con của trời đất mà hành cứu tế, cố nhiên sẽ chẳng có những chuyện gia đình bất hạnh, chôn con, chết cháu, con cháu bại hoại thanh danh gia đình khiến tổ phụ phải ngậm hờn nơi chín suối! Nếu chịu phát tâm, hãy giao trực tiếp cho Đạo Doãn Hoàng Hàm Chi ở dinh thự quan Đạo Doãn Ninh Ba thu nhận. Cố nhiên Quang trọn chẳng nhúng tay vào. Quang nghèo không tác đất cắm dùi. Trong năm trước đã hai lần đem món tiền in Văn Sao là năm trăm đồng để cứu đói; năm ngoái cũng quyên tặng mấy chỗ một trăm đồng. Mùa Hạ năm nay lại đem khoản tiền một trăm đồng do bạn bè tặng để in Văn Sao gửi cho Hoàng Đạo Doãn nhằm cứu trợ tai nạn. Dùng tiền của người khác để giải bày tâm lòng của tôi mà thôi!

12. Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ ba)

Nhằm tiết Trung Thu khí trời trong mát, nghĩ vàng trăng tròn vành vạnh trong tâm cư sĩ cũng giống như vàng trăng trên bầu trời, rạng ngời, trong trẻo, không cảnh nào chẳng chiếu, vui mừng an ủi lắm. Chuyện [hội giáo dục] mưu chiếm đoạt chùa miếu ở Giang Tô bị dẹp tan. Trong chuyện này Ngụy Mai Tôn dốc sức xoay xở rất nhiều, nhưng Vương Âu Nông cũng khá phí tâm lực, nhưng chỗ hay nhất vẫn là nhờ ông Trương Trúc Trang chỉ vẽ.

13. Lược truyện hòa thượng Pháp Tràng

Sư húy Hành Xí, hiệu Pháp Tràng, biệt hiệu Nhị Tuyết. Nhà ở Chương An, họ Lâm, vốn có tên là Tăng Chí, tên tự là Khả Nhậm. Tổ tiên vốn là tiến sĩ Chánh Trọng Công đời Tống, suốt mười lăm đời đều nối dòng văn học. Chiêu Công – vị từng được ban tặng tước hiệu Đông Các Đại Học Sĩ – chính là cha của Sư. Sư chưa đầy tuổi khởi đi, Chiêu Công đã khuất núi. Sư bảm tánh hiếu hữu, ham học. Năm mười sáu tuổi vào trường học. Năm hai mươi ba tuổi, tức năm Ất Mão (1615), đỗ kỳ thi Hương, tới đọc sách tại chùa Hưng Thiện, làm bạn với các thiền tăng, tin pháp xuất thế. Năm hai mươi bảy tuổi, mẹ của Sư được vua khen thưởng sự thủ tiết và hiếu thuận, phong tặng tước hiệu Phu Nhân. Giang Thị (mẹ Sư) mất, Sư đau buồn chẳng thiết sống, nghĩ nhờ vào Phật pháp để báo đáp ân cù lao, nhân đó thỉnh các pháp bảo để tụng. Như đã tập quen từ đời trước, từ đây Sư làm những chuyện tốt lành như phóng sanh, chôn vùi hài cốt [bị bộc lộ] v.v...

Năm ba mươi ba tuổi, Sư chuyển sang sống ở chùa Mật Ấn núi Đầu Đà, đây chính là đạo tràng Nhất Túc Giác (một đêm giác ngộ) đời Đường. Hằng ngày, Sư qua lại học tập nghiên cứu với Thọ Nghiệp Sư là Tăng Ma Mã Sinh Quân, càng biết rõ có chuyện hương thượng. Tăng Ma từng gặp thiền sư Bác Sơn Vô Dị²⁷⁴. Ngôi điện cũ trong chùa nghiêng ngả, khéo sao có khu sơn trại trên mạch núi gần đó, Sư bèn dẫn sạch cây cỏ, [khiến nó] quang đặng như mới dựng. Ngay trong lúc ấy, Sư đã có ý sửa chữa, tạo dựng [chùa Mật Ấn]. Sư đỗ Tiên Sĩ năm Mậu Thìn (1628) lúc ba mươi lăm tuổi. Những người đậu cao được chọn nhiệm sở đầu tiên. Thoạt đầu, Sư bói cỏ Thi, chọn làm huyện lệnh Bồ Kỳ thuộc đất Sở (Hồ Bắc). Ngự Sử Hoàng Tông Xương do thấy Tăng Ma khắc in cuốn Tông Môn Tam Quan Ngữ liền hỏi Sư:

---

²⁷⁴ Vô Dị Nguyên Lai thiền sư (1575-1630) là cao tăng thuộc tông Tào Động sống vào đời Minh. Sư còn có hiệu là Đại Nghĩ, pháp tự Vô Dị, thường được gọi là Bác Sơn Thiền Sư. Năm mười lăm tuổi, Sư triều lễ núi Ngũ Đài, tham phỏng ngài Vô Minh Huệ Kinh chùa Bảo Phương, đọc Cảnh Đức Truyền Đăng Lục liền tỉnh ngộ. Vì thế bèn theo ngài Huệ Kinh đến Ngọc Sơn, được ấn khả. Năm Vạn Lịch 30 (1602), Sư ẩn cư tại Bách Sơn ở Tín Châu (nay thuộc huyện Quảng Phong, Giang Tây). Năm Thiên Khải thứ bảy (1627) chuyển sang Cổ Sơn, đồ chúng theo học cả ngàn người. Sư mất năm Sùng Trinh thứ ba (1621) tại chùa Thiên Giới ở Kim Lăng. Môn nhân dựng tháp ở Bách Sơn và chôn y bát ở ngọn Hương Lô. Sư chuyên đề xướng tông chỉ Thiên Tịnh Bất Nhị. Những lời dạy của Sư được chép thành Vô Dị Thiền Sư Quảng Lục (35 quyển).

- Trong nhà Nho cũng có tam quan ư?

Sư nói: - Có!

Hỏi: - Sơ quan (cửa đầu tiên) là gì?

Sư đáp: “*Bất tri vi bất tri, thị tri dã*”²⁷⁵ (Không biết nói là không biết, đấy chính là biết vậy).

- Nhị quan?

Sư đáp: - “*Ngô hữu tri hồ tai! Vô tri dã*” (Ta có biết chi đâu, chẳng biết gì cả)²⁷⁶.

- Tam quan?

Sư đáp: “*Ngô vô hành nhi bất dữ nhị tam tử dã, thị Khâu dã*”²⁷⁷ (Ta không làm điều gì mà chẳng để cho hai ba người các anh được biết, Khâu làm người như vậy đấy).

Ông Hoàng võ lễ, trở thành bạn rất thân với Sư. Sư từng ở nơi công quán, khi đưng đến cái bờ đi tiểu liền có chỗ tĩnh ngộ, bèn viết kệ rằng:

*Kỳ tai! Đẳng nịch khí,
Thông thân hắc tất tất,
Đầu nhiên khám phá thời,
Tuyệt tiêu địa thượng tháp.
(Lạ thay! Cái bờ tre,
Toàn thân sơn đen kịt,
Bỗng nhiên khi nhận biết,
Tuyệt tan, đất ướt đầm)*

Trong khi cai trị, Sư dùng đức để giáo hóa trước tiên, chí thành cảm động lòng trời, cảm được mưa ngọt mấy lần giáng xuống. Quan Tuần Ân

---

²⁷⁵ Đây là một câu Không Tử dạy Tử Lộ được chép trong thiên Vi Chánh sách Luận Ngữ. Không Tử dạy Trọng Do (Tử Lộ): “*Do, hối như, tri chi hồ? Tri chi vi tri chi, bất tri vi bất tri, thị tri dã*” (Này Trọng Do! Ta dạy ông, “biết” là như thế nào? Biết thì nói biết, không biết thì nói không biết, đấy chính là biết vậy). Theo Châu Hy, Trọng Do tính tình bộp chộp, dễ có hành động quá khích trong khi làm quan nên Không Tử mới dạy như thế

²⁷⁶ Đây là một câu nói trích từ thiên Tử Hãn sách Luận Ngữ.

²⁷⁷ Đây là một câu nói trích từ thiên Thuật Nhi sách Luận Ngữ: “*Nhị tam tử dĩ ngã vi ản hồ? Ngô vô ản hồ nhĩ. Ngô vô hành nhi bất dữ nhị tam tử giả, thị Khâu dã*” (Hai ba người các anh cho rằng ta có điều gì giấu diếm chăng? Ta không có gì giấu diếm các anh cả. Ta không làm gì mà chẳng để cho hai ba người các anh được biết, Khâu là như vậy đó). Chúng tôi dịch những câu nói này theo cách giải thích của sách Tứ Thư Bạch Thoại Giải.

là Tống Hiền lấy làm lạ, nhân dịp sang chúc mừng tướng công Đại Tể Lý Trường Canh được vua gọi vào châu, bèn cùng dâng sớ tâu lên. Vua liền truyền chỉ những người đảm nhận chức vụ Khoa Đạo²⁷⁸ không nhất thiết phải tuyển từ người đỗ đạt, mà trước hết phải chọn từ những người được đề cử để sung vào chức vụ ấy. Khi đó, mọi người đều cùng bàn tán: “Mai sau, chắc Bồ Kỳ sẽ là nơi cử hành điển lễ [thăng chức] long trọng ấy”. Do vậy mới có tác phẩm Sớ Bồ Kỳ Thụy (ghi chép về chuyện tốt lành ở Bồ Kỳ trong đất Sở) được khắc.

Dân đất Bồ lập Cam Lộ Sanh Từ²⁷⁹. Hai lần Sư tổ chức thi Hội ở đất Sở, lập Trung Ân Viên trong dinh thự để giảng sách cho học trò vào mùng Một, ngày Rằm. Các sanh đồ²⁸⁰ thuộc những ấp lân cận kéo đến nghe đông như họp chợ. Khi ấy, Sư có cho khắc cuốn Giảng Học Pháp Vũ. Khi mãn nhiệm kỳ [làm huyện lệnh tại đất Bồ], Sư được chọn giữ chức Hàn Lâm Biên Tu²⁸¹. Gặp dịp Đông Cung (Thái Tử) được vua cho ra lập dinh thự riêng, vua bèn chọn Sư làm giảng độc (thầy dạy học) [cho Thái Tử], Sư bèn nhận chức. Sư luôn lo cho dân cho nước, lòng tha thiết mong làm lợi cho dân chúng²⁸². Sư trông coi tấu chương của cả sáu bộ,

---

²⁷⁸ Khoa Đạo: Theo quy chế thời Minh - Thanh, Đô Sát Viện, Giám Sát Ngự Sử, hoặc các quan Đạo Doãn thuộc các Đạo đều được gọi chung là Khoa Đạo.

²⁷⁹ Sanh Từ là lập đền thờ khi còn sống với ý nghĩa tỏ lòng biết ơn sâu đậm. Dân Bồ Kỳ cảm tạ sư Pháp Trảng đã cầu được mưa ngọt nhiều lần trong khi hạn hán nên lập đền thờ sống, đặt tên là Cam Lộ.

²⁸⁰ Sanh Đồ là những người sẽ được đi dự thi Hội. Theo quy chế vào thời Minh Thanh, những người dự thi Thường Khảo (những khoa thi mở theo thông lệ) được chia thành hai loại Sanh Đồ và Hương Cống. Sanh Đồ là những người học từ trong các trường học do triều đình thiết lập ở kinh đô hoặc các châu, huyện, đã đậu kỳ sơ khảo tại trường, được ghi danh đưa lên Thượng Thư Tỉnh để dự thi Hội. Còn những người không học ở các trường do triều đình thiết lập, nhưng đã đỗ kỳ thi Hương, cũng được địa phương trình tấu lên Thượng Thư Tỉnh để dự thi Hội thì gọi là Hương Cống.

²⁸¹ Hàn Lâm Biên Tu là một chức quan vào thời Thanh Minh trên danh nghĩa có nhiệm vụ soạn thảo văn từ, chiếu chỉ cho hoàng đế, đồng thời biên soạn, chỉnh lý kinh sách v.v... Nhưng thực ra, chức quan Hàn Lâm Biên Tu được lập ra với mục đích tạo cơ hội cho người giữ chức vụ này được bồi dưỡng, huấn luyện bởi các vị hiền thần lão thành trong quá trình làm việc nhằm trở thành nhân tài chủ yếu cho đất nước, cũng như có đủ học vấn tư cách để làm thầy dạy cho các hoàng tử hoặc con các vị đại thần, vương công về sau.

²⁸² Nguyên văn “*tiến Dịch Sư Quái giảng chương, quyền thiết thượng hào*” (nói theo những điều được giảng dạy trong quẻ Sư Quái của kinh Dịch, lòng luôn tha thiết nơi hào Thượng trong quẻ ấy). Sư Quái là một quẻ kép trong kinh Dịch, dưới là quẻ Khôn (đất), trên là quẻ Khảm (trọng trung cho nước). Phần Tượng Truyện của quẻ

chiếu, đối, ghi chú những bản cáo, sắc²⁸³, soạn văn, biên tập tu chỉnh bộ Hội Điển Lục Tử Cách Ngôn, nhận chức Kinh Diên Giảng Quan²⁸⁴, rồi chuyển thành Hữu Trung Doãn²⁸⁵ của Hữu Xuân Phường thuộc Chiêm Sự Phủ Hữu kiêm Thị Độc Học Sĩ²⁸⁶. Rồi lại được thăng lên trông coi Thiếu Chiêm Sự Phân Hiệu. Năm Quý Mùi (1643), Sư làm Chủ Khảo kỳ thi Hội.

Năm Giáp Thân (1644), giặc Lý Tự Thành xâm phạm cung khuyết, Sư gặp phải quốc nạn, bị tra khảo tàn khốc gần chết, vẫn giữ tiết tháo chống giặc không khuất phục. Quân giặc bị [quân Thanh vượt quan ải

---

Sư Quái giảng: “*Địa trung hữu thủy, Sư; quân tử dĩ dung dân, súc chúng*” (Trong đất có nước là ý nghĩa của quẻ Sư. Quân tử bao dung dân chúng, làm cho mọi người được yên ổn, giàu vui). Phần chú giải của Khang Thiệu Tiết cho biết ý nghĩa của quẻ Sư Quái là bậc quân tử phỏng theo tánh chất của đất và nước, vững chắc, bao dung trăm họ, chăm lo cho cuộc sống của mọi người. Do hào Thượng của Sư Quái thuộc về quẻ Khảm là nước, nước có tính thấm nhuần và gột sạch chất bẩn, nên nói “*lòng tha thiết nơi hào Thượng*”, ngụ ý luôn chăm lo cho người dân được sống yên vui, giàu mạnh, cai trị dân bằng sự bao dung, khiến cho lòng người hiền thiện, an vui. Do vậy chúng tôi tạm dịch câu “*tiên Dịch Sư Quái giảng chương, quyền thiết thượng hào*” thành “*luôn lo cho dân cho nước, lòng tha thiết mong làm lợi cho dân chúng*”.

²⁸³ Chiếu: Văn thư truyền lệnh do vua ban xuống cho các quan hay dân chúng. Nếu có tính cách hạn hẹp hơn, chỉ phổ biến cho các quan thuộc Nội Các hoặc Quân Cơ đại thần thì thường gọi là Thượng Dụ.

Đối (gọi đủ là Chiếu Đối): Sớ tâu trình ý kiến của các quan sau khi vua ban chiếu hỏi ý kiến hoặc ban bố mệnh lệnh.

Cáo và Sắc là những văn thư của vua nhằm tuyên bố những quyết định khen thưởng, chỉ thị hoặc răn bảo, nhưng Sắc thường được dùng để chỉ những văn bản quyết định khen thưởng, phong tặng do vua ban xuống.

²⁸⁴ Nhiệm vụ chủ yếu của Kinh Diên Giảng Quan là dạy Thái Tử học hoặc giảng giải những điển tích khó trong khi Thái Tử đọc văn kiện, tấu chương. Đôi khi vị này còn kiêm nhiệm vai trò cố vấn cho Thái Tử.

²⁸⁵ Trung Doãn là một chức quan giữ nhiệm vụ xử lý những công việc quản trị hành chánh (giống như chức Chánh Văn Phòng hoặc Đồng Lý Văn Phòng hiện thời) trong phủ Thái Tử (Chiêm Sự Phủ). Trong Chiêm Sự Phủ có lập ra các phân viện Hữu Xuân Phường và Tả Xuân Phường (dưới thời Minh, Xuân Phường là một cơ cấu giống như viện Hàn Lâm của Thái Tử, bao gồm các cố vấn, nhân tài để giúp cho Thái Tử tập sự cai trị, điều hành đất nước sau này, đứng đầu là chức Thứ Tử). Dưới chức Tả Xuân Phường Tả Thứ Tử lập ra chức Trung Doãn, dưới chức Hữu Xuân Phường Hữu Thứ Tử lập ra chức Trung Xá Nhân, nhưng từ cuối từ đời Minh trở đi đều gọi là Trung Doãn hết, không còn danh xưng Trung Xá Nhân nữa!

²⁸⁶ Thị Độc Học Sĩ là chức được thiết lập vào thời Minh - Thanh, ngạch trật từ Nhất Phẩm đến Tứ Phẩm, đứng đầu viện Hàn Lâm, thường giữ nhiệm vụ tổng toàn tu (Chief Editor) các công trình biên soạn sử liệu hoặc học thuật.

vào Trung Nguyên đánh] bại, bèn xông xáo rút về phương Nam. Khi ấy hậu duệ của nhà Minh là Long Vũ²⁸⁷ dấy lên ở đất Mân (Phước Kiến); kiên quyết giao cho Sư giữ chức Nội Các Đại Học Sĩ. Đến khi Long Vũ Đế [bị quân Thanh truy kích] phải chạy sang đất Việt (Quảng Đông), Sư biết “theo mạng trời khí số nhà Minh đã hết”, liền xin xuống tóc với vị kỳ túc²⁸⁸ ở Lã Phong là Quá Tuân. Khi ấy, nhằm tháng mùa Đông năm Bính Tuất (1646), Sư tròn năm mươi bốn tuổi.

Khi nhà Đại Thanh thống nhất sơn hà, trưng dụng những bậc di lão²⁸⁹ trong thiên hạ, riêng mình Sư không tuân chiếu. Nhà chức trách ép Sư ra cộng tác, Sư toan tự sát. Ngài Quá Tuân nói: “Ông đọc sách nhưng không hiểu được đạo. Đang trong lúc nước nhà tan vỡ, quân Thanh noi theo điều nghĩa vào quan ải, đánh một trận dẹp tan giặc [Sấm Vương Lý Tự Thành], báo thù cho các vị hoàng đế [nhà Minh], quả thật có đức đối với nhà Đại Minh. Nếu ông chủ trương trung thần chẳng thờ hai họ, toan học theo chí của Sào Do²⁹⁰, chưa chắc đã không được [triều đình] chấp thuận”. Sư nghe vậy bèn mặc tăng phục đến gặp; quả nhiên được toại nguyện. Từ đây, thiết tha dùi mài, dốc lòng nghiên cứu đại sự sanh tử. Một đêm nghe tiếng chuông, chường ngại liền tan ngay, có kệ rằng:

*Thử dạ chung thanh khắp dị thường,
Nhất chùy đả phá xú bì nang,*

---

²⁸⁷ Long Vũ là niên hiệu của Minh Thiệu Tông (1602-1646). Minh Thiệu Tông tên thật là Châu Duật Kiên, là cháu nội của Đường Vương Châu Thạc Hoàng (hậu duệ của người con thứ 23 của Minh Thái Tổ Châu Nguyên Chương) được các di thần nhà Minh đưa lên ngôi vua năm 1645 với hy vọng khôi phục giang sơn nhà Minh. Vua lên ngôi chỉ được một năm, quân Thanh đã đánh tới Phước Kiến, phải chạy sang Quảng Đông. Bị quân Thanh truy kích tới cùng, thế cùng lực kiệt, vua bị bắt, bèn tuyệt thực chết, thọ 44 tuổi. Do Châu Duật Kiên không phải là con cháu trực hệ của vua Sùng Trinh nên Tổ dùng chữ “*Minh phiên*” (phên giậu nhà Minh) để chỉ vua Long Vũ. Chúng tôi chỉ dịch gọn là “hậu duệ”.

²⁸⁸ Bậc tôn túc tuổi cao đức trọng.

²⁸⁹ Di lão: Quan lại của triều đại trước.

²⁹⁰ Sào Do: Chính là Sào Phụ (thường bị đọc trại thành Sào Phủ) và Hứa Do, hai vị ả sĩ thời vua Nghiêu. Theo bài Bá Di Liệt Truyện trong bộ Sử Ký thì vua Nghiêu mời Sào Do đến để bàn chuyện nhường thiên hạ cho Hứa Do, Hứa Do không nhận bèn lẩn trốn, ra sông rửa tai, ngụ ý không để tai mình bị nhiễm bẩn bởi danh lợi. Khi ấy có Sào Phụ dẫn trâu ra sông uống nước, thấy vậy, hỏi nguyên do, nghe xong liền chê: “*Nếu ông ở trong núi cao, hang sâu, ai biết đến ông? Ai thấy được ông. Ông hời hợt, vẫn muốn được người người khác nghe tiếng, cầu cạnh đấy chứ! Uống nước này chỉ bẩn miệng trâu ta*” rồi dắt trâu lên thượng nguồn cho uống.

*Bách đơn bát hạ như lôi hồng,
Tình dữ vô tình hà xứ tàng?
(Chuông gió đêm nay thật lạ kỳ,
Một dùi đập nát dẫy da hôi,
Trăm tám tiếng rền như sấm động,
Tình với vô tình ẩn chôn nao?)*

Liên trở về chùa Mật Ân để tròn nguyện xưa, tu bỏ Tổ Đình, gặp nhiều chuyện cảm ứng huyền diệu đã được chép đầy đủ trong bi ký trung hưng. Sư vốn chuyên chú nơi đạo Thiên, thường có chỗ ngộ, nhưng chưa dám chắc bèn thiết tha, kính mộ tham bái khắp các vị thiện tri thức. Ngẫu nhiên Dư Không Khiêm ở Côn Dương tham bái với Tuyết Đậu Vân hòa thượng trở về, thuật lại lời của Tuyết Đậu như sau: “*Pháp Tràng thiên giả nếu muốn tham phỏng các phương, chắc chỉ có Phí huynh²⁹¹ của ta là kham nổi!*” Sư nghe xong, thưa: “*Đúng là lời của bậc thiện tri thức, tôi đã có ý muốn đến gặp Tuyết Đậu*”. Liên qua núi Tứ Minh yết kiến Tuyết Đậu. Lễ bái xong, Tuyết Đậu nói: “*Nếu như lão tăng không còn thì lễ bái là đúng, hay không lễ bái là đúng?*” Sư toan thưa bày, Tuyết Đậu hét lên một tiếng thị oai. Sư bất giác mướt mồ hôi, ngay lập tức thấy được chỗ dụng ý của Tuyết Đậu.

Đến tối, Tuyết Đậu đột ngột giơ nắm đấm, hỏi: “*Cái gì sanh?*” Sư thưa: “*Lấy hai miếng da ghép lại!*” Tuyết Đậu lại giơ nắm đấm, Sư nói: “*Hễ tái phạm sẽ chẳng dung*”. Tuyết Đậu úp bàn tay, Sư nói: “*Chẳng để hòa thượng khinh mạn!*” Ngày hôm sau, Tuyết Đậu khai thị trong giờ tọa hương, nói: “*Ta có một bài thiên kệ dạy cho Sư*”. Sư nói: “*Ở chỗ này chẳng tiêu mới nghi được!*” Tuyết Đậu nói: “*Rốt cuộc để làm gì?*” Sư bước ra lễ ba lạy, lui ra, liền trình kệ rằng:

*Thuần mục đương cơ hoán thoại đầu,
Hà như chỉ dụng lão quyền thù,
Tổ thiên hội đắc hựu khinh tín,
Nhất diệp sơ phi biến giới thu.
(Chóp mắt đương cơ, đổi thoại đầu,
Sao bằng nắm đấm dạy cho nhau?
Tổ thiên hiểu được, đừng tin vội,
Một lá vàng bay khắp cõi thu)*

---

²⁹¹ Tức ngài Phí Ân Dung, một vị thiên đức nổi tiếng thời ấy.

Một bữa uống trà xong, nói đến mọi chuyện phải đảm đương, Tuyết Đậu tặng cho Sư tám biển “*chân giác tái lai*”, nói: “*Thượng tọa còn gánh vác được hay chăng?*” Sư nói: “*Chẳng phải là tay giỏi gánh vác!*” Tuyết Đậu nói: “*Cổ nhân hề biết là chuyện quân quanh liền ngừng sai bảo làm gì nữa!*” Sư nói: “*Tận lực nói không ra, Tuyết Đậu đừng ra!*” Sư trở về Vũ Lâm, Tuyết Đậu có bài kệ tiễn đưa như sau:

*Nhũ Phong cang lưỡng nguyệt,
Độc bộ khứ Tiên Đường
Nhất cú siêu phương ngoại,
Toàn cơ tuyệt phú tàng.
Lâm Tế chánh pháp nhãn,
Diệt khước hạt lư bàng,
Chỉ giả phá sa bồn,
Đãi tương vi cử dương,
(Nhũ Phong vừa hai tháng,
Một mình qua Tiên Đường,
Một câu vượt ngoài cõi,
Cơ phong hết giấu che,
Lâm Tế chánh pháp nhãn,
Diệt sạch lũ lừa mù,
Chỉ là phá chậu cát,
Hãy đợi người thoát lời)*

Đền núi Thánh Quả, tảo mộ Mã cư sĩ (tức cư sĩ Tăng Ma Mã Sinh Quân), ấy là vì Sư chẳng quên nguồn gốc. Tham yết khắp các phương, trở về chỗ Tuyết Đậu thọ Cụ Túc Giới, quản lý nhà kho. Một bữa, Tuyết Đậu xuống nơi ấy, bỗng dung đánh cho Sư một gậy bảo: “*Nói ngay!*” Sư thưa: “*Khoét thịt thành ghẻ*”. Tuyết Đậu nói: “*Mới chỉ nói được một nửa*”, Sư nói: “*Ngay cả một nửa cũng chẳng tiêu được*”. Từ đây, đầu mũi tên ghim chắc²⁹², không còn sơ sót, rơi rớt chỗ nào; người ghi chép chẳng thể thuật hết. Mùa Xuân năm Quý Tỵ (1653), Sư từ biệt trở về Đông Âu. Tuyết Đậu viết thật to vào đầu cuốn sách: “*Thân khiết lão quyền*” (Đích thân ăn phải năm đám già), dặn dò bằng bài kệ:

Biệt ngã xuân phong lý,

---

²⁹² Ý nói đối đáp những câu hỏi về thiền cơ nhanh nhạy, đúng ý với người hỏi, không sai sót chút nào!

*Lâm hành nhất cú thân,
Trượng đầu tuyên đại ý,
Túc đế bát phương trần.
Vãng phục nãi vô sự,
Tung hoành dĩ tuyệt luân,
Đạo gia nghiêm diện mục,
Sở dĩ tiếp gia tân.
(Giã từ trong gió Xuân,
Dẫn một lời ân cần,
Đầu trượng tuyên đại ý
Gót chân đạo cõi trần,
Qua lại trọn vô sự,
Tung hoành ai sánh bằng,
Tới nhà nghiêm sắc mặt,
Để tiếp đón gia tân²⁹³)*

Tuyệt Đậu coi trọng Sư giống như Ứng Am Hoa thiên sư coi trọng Mật Am Kiệt thiên sư vậy. Năm Giáp Ngọ (1654), Tuyệt Đậu nhận lời thỉnh của chùa Mật Ấn, tấn phong Sư vào ngôi vị Tây Đường²⁹⁴. Hết thời hạn an cư, Tuyệt Đậu trở về Nhữ Phong. Sư lại đến thân cận, thăm hỏi. Khéo sao, thân sĩ vùng Tứ Minh thỉnh Sư trụ trì chùa Bảo Phước ở Đại Mai thuộc huyện Ngân, Sư thấy nơi đó là chỗ ẩn dật xưa kia của Hán Úy, lại còn hâm mộ phong cách cao cả của Thường thiên sư²⁹⁵, bèn vui vẻ qua đó. Tuyệt Đậu đề thơ trên bức đánh tướng²⁹⁶ có những câu

---

²⁹³ Gia tân: Khách quý.

²⁹⁴ Tây Đường (còn gọi là Tây Am) là từ ngữ trong tụng lâm do tăng chúng gọi vị Tăng trụ trì không sống trong ngôi chùa ấy, mà sống trong ngôi chùa khác; nói cách khác, vị ấy sống như khách trong ngôi chùa mà mình được mời làm Trụ Trì. Do thời cổ coi phương Tây là khách vị nên mới gọi như thế. Do ngài Pháp Trảng không ở chùa Mật Ấn mà chùa Mật Ấn vẫn thỉnh ngài làm Trụ Trì nên Pháp Trảng được coi là Tây Đường của Mật Ấn. Ngài Tuyệt Đậu dùng tư cách là vị thầy truyền pháp của Pháp Trảng để chứng minh lễ tấn phong ấy.

²⁹⁵ Thường thiên sư chính là ngài Pháp Thường (752-839), cao tăng đời Đường, quê ở Tương Dương (tỉnh Hồ Bắc), xuất gia từ nhỏ, trụ tại chùa Ngọc Tuyền. Bao nhiêu kinh sách hễ đọc qua liền nhớ mãi không quên. Hai mươi tuổi thọ Cụ Túc ở chùa Long Hưng. Sư hâm mộ Thiên học, thoát đầu tham học với Mã Tổ Đạo Nhất, đắc ngộ, ẩn tu tại núi Đại Mai (thuộc huyện Ngân, tỉnh Chiết Giang), đồ chúng xin đến học rất đông.

²⁹⁶ Đánh tướng: Theo nguyên nghĩa là tướng búi tóc trên đỉnh đầu của Như Lai, hết thầy trời người không thấy được nên gọi là Vô Kiến Đánh Tướng. Không rõ từ thời

như sau:

*Thanh xuất ư lam, thùy tự nhĩ,
Đại Mai phong đánh khán phong lôi*
(Gió sấm Đại Mai đầu núi ngấm,
Xanh trời hơn chàm, ai giống ông?)

Đình viện [Bảo Phước Tự] bỏ hoang hơn tám trăm năm, Sư cùng các thiền tăng chẳng ngại đội sương, dầm tuyết, vâng giữ bốn phận, gần - xa dần dần kéo về trở thành chốn tùng lâm. Do vậy, hòa thượng Phí Ân Dung có đề tặng: “*Lãnh tụ trong pháp môn, bao người trông ngóng, tám vạn thông xanh nhớ mãi về mặt tươi cười*”, hòa thượng Mộc Vân Môn đề tặng: “*Truyền Tổ dăng vôi vọi trên ngọn Thái Bạch, thú có sừng tuy nhiều, nhưng chỉ một con lân là đủ [để vượt trội hết thảy]*” v.v... Sư đến Thiên Đồng, hòa thượng Mộc Trần Mẫn thỉnh Sư thăng tòa, thấy những điều Ngài đề xướng liền nhiệt liệt ca ngợi. Viết lời tựa cho Đại Mai Lục, có những câu như: “*Lòng Trời rộng rang như hang gió, chiếu rạng ông cháu. Sự giác ngộ soi sáng non Đông, cha con cùng chứng. Quả thật tiếng vang rền mãi tới ngàn thu*”. Ba vị tôn túc (tức Phí Ân Dung, Mộc Vân Môn và Mộc Trần Mẫn) lại vui sướng tuyệt mức, hết sức khen ngợi Sư giống như khen ngợi ngài Ứng Am vậy!

Sư trụ tại Đại Mai sáu năm rồi đem chuyện trong chùa giao phó lại cho Thủ Tọa²⁹⁷ Nhật Hưu Mị, nhận lời thỉnh của Đông Âu. Mùa Đông năm Canh Tý (1660) Sư mở giảng tòa tại Mật Ấn, so ra còn hưng thịnh

---

nào, Thiên Tông Trung Hoa thường dùng thuật ngữ này để chỉ những bức hình vẽ các vị cổ đức của Thiên Tông, phần lớn là vẽ hình bán thân hoặc ngồi trên tòa, phía trên bức vẽ thường đề một bài thơ tán dương.

²⁹⁷ Thủ Tọa: Có hai cách hiểu:

- 1) Theo Thích Thị Kê Cổ Lược quyển 3, Thủ Tọa là một chức quan được thiết lập vào năm Đại Trung thứ mười (856) đời Đường Tuyên Tông để cai quản tất cả các tăng sĩ. Về sau, những vị tinh thông kinh luật luận cũng được phong tặng tước vị này. Cuối cùng, danh hiệu này chỉ để phong tặng những vị thiền đức nổi tiếng.
- 2) Thủ Tọa là một trong sáu chức vị trong Tăng Đường theo Thanh Quy. Thủ Tọa còn gọi là Thượng Tọa, Thủ Chúng, Đệ Nhất Tọa, Tọa Nguyên, Lập Tăng, Thiên Đầu... tức vị làm gương mẫu cho toàn thể tăng chúng, phẩm hạnh cao trời, không còn vọng niệm yêu ghét, thị phi v.v... Về sau, chức vụ này chỉ có nghĩa là vị đứng đầu Tăng chúng, hoặc đứng đầu một đường nếu tùng lâm chia thành nhiều đường, chẳng hạn Tiền Đường Thủ Tọa, Hậu Đường Thủ Tọa, Danh Đức Thủ Tọa.... Chữ Thủ Tọa ở đây chỉ có thể hiểu theo cách thứ hai.

hơn đạo tràng Đại Mai. Năm Bính Ngọ (1666), Sư nhận lời thỉnh của Quát Thương Tịnh Giác, lại đem Mật Ân giao cho nhiều học trò trông coi, chứ không làm Tây Đường nữa. Cuối Hạ năm Đinh Mùi (1667), Sư thị hiện bệnh nhẹ, ngồi thuyền trở về Đà Phong. Ngày Rằm tháng Tám, Sư đối trước đại chúng nói kệ rằng:

*Thất thập ngũ niên nhàn đã hồng,
Tống vô kỳ đặc xuất thường luân
Nhi kim tán thủ huyền nhai khứ,
Nhất nhậm chư phương thuyết huyền chân.*
(Đỗ ngọt người đời bảy lăm năm,
Trọn không chi lạ khác phạm nhân,
Cheo leo vách đá, tay buông thông,
Mặc kệ nơi nơi luận huyền - chân)

Rồi lặng lẽ qua đời. Sư sanh vào năm Quý Tỵ nhằm niên hiệu Vạn Lịch 21 (1593), mất vào năm Đinh Mùi tức năm Khang Hy thứ sáu (1667), thọ bảy mươi lăm tuổi, Tăng lạp hai mươi ba năm.

14. Thư trả lời cư sĩ Phương Gia Phạm

Muốn sanh về Tịnh Độ, trước hết phải hiểu rõ ràng tông chỉ. Tu trì theo đường lối thông thường thì không pháp nào chẳng lấy khai ngộ làm điều mong mỏi; nhưng chuyện khai ngộ cũng chẳng phải là dễ dàng! Nếu biết tông chỉ của Tịnh Độ, quyết chẳng mong đợi khai ngộ. Nếu chẳng chú trọng tín nguyện, dầu khai ngộ cũng khó liễu thoát được! Nếu có thể nhất tâm niệm Phật thì chẳng ngộ vẫn được vãng sanh. Trong thư ông viết: “*Tuy đã sẵn lòng chán nhàm cõi uế, nhưng chưa hiểu tự tánh như thế nào?*” tức là ông dốc chí nơi khai ngộ. Khai ngộ mà có tín nguyện thì chính là Thiên Tịnh Song Tu, là cao thượng nhất; nhưng trong cõi đời rất ít ai thật sự khai ngộ!

Thế nào gọi là thật sự khai ngộ? Đấy chính nói về minh tâm kiến tánh, tức là trong tự tâm thấu hiểu triệt để, chứ không phải chỉ biết nói mà thôi! Nếu chỉ biết nói thì chẳng thể gọi là khai ngộ được! Chớ nên hiểu lầm! Thật sự đạt đến địa vị minh tâm kiến tánh, cũng vẫn phải tín nguyện niệm Phật, cầu sanh Tây Phương! Người đời cứ hễ cầu khai ngộ đều chẳng chú trọng tín nguyện cầu sanh, cứ muốn nương vào cái ngộ ít ỏi, loáng thoáng ấy để liễu sanh tử thì chính là tự làm, làm người. Có

nhiên, chẳng bằng kẻ chất phác niệm Phật sẽ ổn thỏa, thích đáng hơn!

Quang già rồi, chẳng thể nói tường tận với ông được. Nay lại gởi cho ông hai gói sách, ông hãy lắng lòng đọc sẽ có thể biết rõ tông chỉ Tịnh Độ. Nếu chẳng thể sanh lòng tin nơi các sách ấy, lại cầu minh tâm kiến tánh, cầu thành Phật trong thân hiện tại, Quang cũng chẳng trách ông. Chỉ sợ ông từ trần sa kiếp này sang trần sa kiếp khác vẫn luân hồi trong lục đạo. Nhưng muốn liễu sanh tử, ắt phải giữ vẹn luân thường, trọn hết bốn phận, dứt lòng tà, giữ lòng thành, đừng làm các điều ác, vâng giữ các điều lành để làm người hiền, người thiện trong thế gian. Nếu luân thường khiếm khuyết, tam nghiệp lấm lòi, muôn khi lâm chung được Phật tiếp dẫn thì do khí phận trái nghịch với Phật, làm sao có cảm để ứng đây? Phàm gặp kẻ hữu duyên, hãy đều nên bảo với họ điều này!

Nay gởi cho ông Tịnh Độ Ngũ Kinh, Tịnh Độ Thập Yếu, Tịnh Độ Thánh Hiền Lục, Liễu Phàm Tứ Huấn, Ân Quang Văn Sao, Gia Ngôn Lục, Lịch Sử Cảm Ứng Thống Kỳ, Quán Âm Tụng, Sức Chung Tân Lương, Niệm Phật Khẩn Từ, Sơ Cơ Tiên Đạo Hợp Biên, mỗi thứ một bộ. Đối với chuyện thọ giới thì hãy nên dựa theo lá thư gởi cho bà Từ Phước Hiền trong Văn Sao để tự thọ giới trước đức Phật. Nay đặt pháp danh cho ông là Huệ Phạm, nghĩa là dùng pháp môn Tịnh Độ được nói từ trí huệ của đức Phật để tự hành, dạy người, tạo khuôn phép cho cõi đời. Xin hãy nhìn vào cái tên, nghĩ đến ý nghĩa rồi thực hành thì may mắn lắm thay! (*Ngày Mười Sáu tháng Bảy*)

Từ nay về sau, đừng gởi thư tới nữa, cũng đừng giới thiệu người khác quy y. Dầu thỉnh kinh sách từ Hoàng Hóa Xã cũng đừng thừa dịp thuận tiện gởi thư cho Quang vì không có sức để thù tiếp vậy.

15. Thư trả lời đại sư Viên Chuyết

Nhận được thư khôn ngăn than thở. Người đời chỉ biết phỏng theo dấu tích, chẳng xét đến đúng - sai, lợi - hại. Thường là đối với chuyện làm phước lại ngạo ngược tạo thành nghiệp lớn. Đừng nói gì người thế tục, ngay cả tăng nhân đa số cũng giống như thế. Cuốn Tây Phương Công Cứ được lưu hành trong cõi đời, phía trước có khắc hình Pháp Hội²⁹⁸, phía sau khắc A Di Đà Kinh, Vãng Sanh Chú. Cuối cùng khắc

---

²⁹⁸ Tức cảnh Tây Phương Cực Lạc, có hình A Di Đà Phật, Quán Thế Âm Bồ Tát, Đại Thế Chí Bồ Tát ngự trên tòa sen ở chính giữa, xung quanh có các vị thượng thiện nhân nghe pháp, cúng dường, tu tập, trong ao báu có ngọc Ma Ni tuôn nước báu, những người vãng sanh từ hoa sen báu bước ra, chiêm ngưỡng, lễ kính Phật, chư

cửu phẩm liên đài, trên mỗi đài sen là một đức Phật ngồi, chung quanh khắc những chấm tròn để người ta chấm vào. Hễ chấm kín hết [các vòng tròn đó] sẽ đem kinh ấy thiêu đi. Một người bạn tôi (tức hòa thượng Chân Đạt) muốn sửa chữa lại để ấn hành rộng rãi. Quang nói: “[Người niệm Phật] chấm xong ắt sẽ thiêu sách, cả kinh lẫn hình Phật đều bị thiêu theo. Do sách đã bị chấm đen đúa lem luốc thì cũng chẳng thọ trì được nữa”. Do vậy bèn bàn định biện pháp, chẳng khắc kinh, tượng, chỉ vẽ hình chín phẩm đài sen và những chấm tròn xung quanh để [người niệm Phật chấm vào] hòng nhớ số.

Việc sửa chữa, sắp xếp ấn hành đều do Quang lo liệu, sao lại nói là có chuyện Đại Báo Ân Tháp? Do vậy, tôi liền qua nhà kho tìm kiếm phụ bản của sách ấy, quả thật có chuyện đó! Số trang của phụ bản được đánh số tới hai mươi thì ngừng, còn trang in hình tháp ấy được đánh số một và hai. Dù biết là về sau này, do muốn khế hợp lòng ưa thích của người đời, người đứng in bèn thêm vào. Dù thấy khó lay chuyển được lòng ưa thích của người đời! Vương Đại bán hương Ân Độ, bốn mặt hộp đựng hương in tổng cộng hình của năm mươi mấy vị Phật. Quang chẳng bằng lòng người ta bán loại hương đó, đã nói rõ lẽ lợi - hại với người quản lý tiệm hương ấy, hai lượt gửi thư bảo đảm, mong họ ắt sẽ trả lời, nhưng rốt cuộc họ không trả lời! Chúng ta không có quyền, làm gì được họ?

Huyết Bồn Kinh, Thọ Sanh Kinh chính là do những tăng sĩ hèn kém ngụy tạo ra để cầu lợi khiến cho những kẻ chẳng biết Phật pháp tướng kinh Phật đều toàn do lũ tăng sĩ kém hèn ngụy tạo! Đối với hàng thiện tín vô tri, nếu không phá huyết hồ, không trả nợ thọ sanh sẽ không được! Ngay trong những tông lâm nổi danh nhất nước, cũng không một chùa nào chẳng tán thành làm chuyện ấy, bởi đây là cái nguồn kiếm lợi nhuận, chẳng ai bận tâm chuyện ấy chính là cái gốc họa hủy diệt Phật pháp. Hiện thời chẳng thể gửi sách được!

Một người bạn sao lại lời bàn luận của Quang với Lý Huệ Trưng về chuyện đốt kinh, nay tôi đem bản sao ấy gửi kèm theo thư. Ông Lý dựa theo lời người khác bảo “[đốt kinh] có công đức” nên mở đầu thư tôi liền bắt đầu bằng chuyện “có công đức” để nói đến tội lỗi, chớ nên hiểu lầm, tưởng Quang tán thành “đốt kinh có công đức”! Pháp môn bước vào buổi chiều tà, sai ngoa quá nhiều! Nếu thường tranh luận với người khác, sợ sẽ đến nỗi bị kẻ khác nhao nhao công kích, đâm ra chẳng có ích gì

---

thiên rải hoa trời cúng dường trên hư không v.v.... Bức vẽ này còn được gọi bằng những danh từ như Cực Lạc Thế Giới Biến Tướng Đồ, Tây Phương Cực Lạc Thế Giới Ý Chánh Trang Nghiêm Đồ, Tây Phương Pháp Hội Đồ v.v...

cho người ta, lại có hại cho pháp, cho mình vậy! Qua mấy chuyện này thì đã đủ biết rồi! Quang già rồi, mục lực lẫn tinh thần đều chẳng đủ, xin đừng gởi thư tới nữa, gởi đến quyết không trả lời. Xin hãy sáng suốt soi xét thì may mắn lắm thay! (*Ngày mồng Hai tháng Mười*)

16. Thư trả lời cư sĩ Trần Tiếp Hòa

Nghe nói Sĩ Mục sắp sang Vân Nam bởi cảm thấy thiếu sót vì cha già đã tám mươi hai tuổi mà chính mình chẳng thể thường hầu hạ dưới gối hồng bào bạn niệm Phật với cha. Quang quyết diệt tung tích trong tháng Chín này; ông và tôi có tình thầy trò, chẳng thể không giải bày cùng ông một phen. Con người sống đến bảy mươi tuổi xưa nay đã hiếm, huống chi ông đã tám mươi hai rồi! Nếu đã chứng được bất sanh bất diệt thì cố nhiên chẳng cần tới Quang phải đông dài một phen. Nếu chưa đạt được, cố nhiên phải như chôn cất cha mẹ, như cứu đầu cháy để sanh lòng tin chân thật, phát nguyện thiết tha, trì A Di Đà Phật vạn đức hồng danh để cầu sanh Tây Phương. Hiện nay, cõi đời đã loạn đến cùng cực, đúng là thời buổi đại loạn phá toang đất trời kể từ thuở có trời đất đến nay. Huống hồ đang lúc già suy, sáng chẳng bảo đảm được tới, há có nên giống như bọn thiếu niên vô tri, cứ chần chừ để ngày tháng trôi qua đến nỗi sống uổng chết phí, tuy gặp Phật pháp mà vẫn không có cách nào hưởng được lợi ích lớn lao ư?

May mắn là Trí Dục, Tịnh Anh v.v... vẫn sốt sắng niệm Phật, hãy nên trong lúc này lập ra một quy ước: Nếu đến lúc lâm chung, chớ nên thay áo, lau rửa sẵn (*xin coi lời dạy về lúc lâm chung trong Gia Ngôn Lục! Ở đây không viết cặn kẽ*) và khóc lóc đến nỗi nhiều loạn cái tâm trong lặng của người [sắp mất] đến mức mất chánh niệm, chẳng khế hợp với Phật, không cách gì được Phật tiếp dẫn, vẫn phải luân hồi trong tam đồ lục đạo y như cũ! Đây gọi là lòng hiếu kiêu “đã té giếng còn quăng thêm đá!” Nỗi hại ấy không sao nói xiết! Hãy nên đọc mấy chương dạy về đại sự sanh tử trong Gia Ngôn Lục sẽ tự biết rõ. Nếu trong lúc này chẳng nỗ lực, chỉ mong an nhàn thanh thoi thì ngàn đời vạn kiếp trọn chẳng có ngày nào thoát khổ được đâu! Nếu như tâm lực suy nhược, hãy nên bảo con trai, con dâu, cháu gái v.v... luân phiên trợ niệm. Chuyện này có rất nhiều điều lợi ích:

- 1) Một là phụ trợ cho chánh niệm của chính mình.
- 2) Hai là khéo léo gieo thiện căn tối thắng cho bọn họ.
- 3) Ba là mở mang phong thái nhằm mong mọi người bắt chước làm

theo.

4) Bốn là nếu đến lúc lâm chung [thân quyền] sẽ tự chẳng đến nỗi bày vẽ hay hoảng loạn quá mức, phá hoại chánh niệm [của người sắp mất].

Cửa ải lâm chung khẩn yếu cùng cực. Dầu cho lúc thường ngày công phu đắc lực, nếu gặp phải cảnh con cháu phá hoại [chánh niệm] do chẳng biết pháp môn thì sẽ phải ở lại trong thế giới này, chẳng thể vãng sanh! Nếu biết nghĩa này, con cháu trợ niệm Phật hiệu nhằm thành tựu chánh niệm, tuy công phu thường ngày của người sắp mất ấy chẳng thích đáng cho lắm cũng vẫn được vãng sanh. Do vậy, đối với người già, Quang đặc biệt chú ý, đừng cho là viễn vông, hủ bại thì may mắn lắm thay!

17. Thư gửi cho hai vị cư sĩ La Khanh Đoan và Trần Sĩ Mục

Hôm trước nhận được thư biết Phật pháp ở quý địa có vẻ phục hưng. Lời duyên khởi do các ông đã soạn chưa thể làm cho người ta cảm ân đức của Phật, Quang soạn riêng một bài khác, lời văn khá rườm rà, sử dụng được hay không tùy các ông. Quang chẳng ép ai! Nếu sử dụng thì hãy nên làm một tấm bảng bằng gỗ, thỉnh người viết chữ đẹp, dùng lối chữ cung kính, mực thước viết trên hai tờ giấy Tuyên rộng tám thước, hoặc dán, hoặc khắc [bài duyên khởi ấy] trên tấm bảng gỗ, chắc sẽ tồn tại lâu dài. Hoặc [chia tấm bảng đã khắc hay dán bài duyên khởi ấy] làm bốn miếng hay sáu miếng (*tính luôn cả bài viết “Trình bày những điều ẩn kín của Văn Trung Công” chắc sẽ chia thành tám miếng*) để ngừa khi thời cuộc không tốt, sẽ đem cất.

Bài viết nêu bày ý nghĩa ẩn kín cuốn sách Hành Dư Nhật Khóa của Lâm Trung Công²⁹⁹ có quan hệ rất lớn, cũng nên theo biện pháp ấy. Bài văn ấy nhằm giải bày trọn hết những điều ẩn tàng của bậc cổ đại nhân thừa trước, chứ không phải chỉ riêng mình Văn Trung Công. Văn Trung Công là người đất Môn (Phước Kiến). Có được bài văn ấy thì những kẻ hẹp hòi, câu nệ sẽ chẳng dám buông lời báng bỗ xằng bậy. Ông nói đến chuyện chùa Lâm Dương định chiếu theo chương trình của Linh Nham thì vắn muôn phần sẽ làm không được đâu! Đừng nói người khác đến đây làm không được, ngay cả thầy Đương Gia Linh Nham là Diệu Chân đến đây cũng làm không được. Các ông thiếu sự từng trải nên chẳng biết

---

²⁹⁹ Xin đọc bài này trong phần Những Bài Viết Khác của Án Quang Pháp Sư Văn Sao Tục Biên, quyển 2. Lâm Văn Trung Công chính là Lâm Tắc Từ.

nổi khó khăn! Quang do trải đời năm mươi mấy năm nên mới nói thẳng thừng với các ông.

Đôi câu đối ở Niệm Phật Đường của Liên Trì đại sư đã soạn vào thời Minh hay tuyệt, trọn chưa từng thấy ai dùng đến. Quang nhiều lượt sao lại bảo người khác treo, do đức của đại sư sẽ cảm được người rất sâu. Các ông bảo Quang viết [giùm đôi câu đối ấy] là vì chẳng biết Quang một mực không viết được chữ lớn; gần đây mực lực suy đến cùng cực, không dùng kính lão lẫn kính lúp sẽ chẳng thể xem và viết được chữ! Tôi vốn muốn gửi thư từ sớm, nhưng do ngày hôm qua mới có giấy đưa đến nên bây giờ mới trả lời. Từ nay về sau không có chuyện gì quan trọng thì đừng gửi thư tới nữa, bởi không có mực lực lẫn tinh thần để phúc đáp! Hoàng Hóa Xã trước kia có ba người, đều do thời cuộc biến động lớn lao đã đi hết rồi, nên cũng phải biến đổi sao cho thật hợp thời nghi, Quang chẳng hỏi tới nữa. Thầy Đức Sâm qua chùa Thái Bình ở Thượng Hải để lo giáo chánh sách, sợ rằng có lẽ chẳng thể xong được trong năm nay! Khi nào thầy ấy trở về, sẽ tùy thầy ấy lo liệu.

Những sách các ông cần sẽ gửi tới. Hiện thời chỉ theo biện pháp căn cứ vào giá vốn, không còn cho thỉnh nữa giá hay biểu không nữa! Lần này gửi biểu, lần sau đều chiếu theo giá vốn để lo liệu. Nay gửi cho các ông Đồng Mông Tu Tri, Quán Âm Từ Lâm Tập hai cuốn, đem tờ thông báo rộng rãi về chuyện sửa độc giết chết trẻ con [gửi cho các ông] là vì mong các ông hãy nói với hết thầy mọi người [về chuyện ấy]. Xin hãy sáng suốt soi xét thì may mắn lắm thay! (Ngày Mười Hai tháng Tám)

Chủ Cực Lạc lục bát đại nguyện chi từ tôn, tuyệt hạn lượng thọ mạng quang minh, bất ly đương xứ,

Quá Sa Bà vạn triệu Phật bang chi Tịnh Độ, diệu trang nghiêm lâu đài trì chiếu, nguyện thị ngô hương (Liên Trì đại sư đời Minh soạn).

(Đức Từ Tôn chủ cõi Cực Lạc, bốn mươi tám đại nguyện, thọ mạng, quang minh không hạn lượng, chẳng rời nơi đây;

Cõi Tịnh Độ vượt khỏi Sa Bà vạn triệu cõi nước Phật, lâu, đài, ao chuôm tuyệt trang nghiêm, đích thị quê mình)

18. Thư trả lời cư sĩ Trí Mục

Nhận được thư khôn ngăn vui mừng, an ủi. Hết thầy chúng sanh đều có Phật tánh, nếu không có ai đề xướng thì thiện căn không cách gì phát hiện được! Như hạt giống gieo xuống đất, chẳng có mưa đúng thời sẽ không cách nào nảy mầm, tăng trưởng được! Cha ông đã có thiện căn từ

đời trước, cho nên vừa được thúc đẩy liền chuyển biến, những chấp trước làm lạc trước kia bèn tiêu diệt ngay, ắt có hy vọng được vãng sanh trong tương lai! Nay đặt pháp danh cho cụ là Đức Hòa, bởi Tiếp (燮) chính là Hòa³⁰⁰ vậy. Nếu chẳng biết tự tâm sẵn có Minh Đức thì chẳng thể trên hòa với hoằng thệ đại nguyện của chư Phật hồng quyết chí ức niệm cho đến khi tâm và Phật tương ứng, như nước hòa lẫn vào sữa; mà cũng chẳng thể dưới là phát khởi cho những người cùng hàng tin tưởng sâu xa, nguyện thiết tha rồi nhất tâm trì A Di Đà Phật vạn đức hồng danh để mong thoát khỏi cõi Sa Bà này lên được cõi sen kia ngay trong đời này, như mẹ với con hòa hợp, vĩnh viễn không chống trái.

Nếu có thể lắng lòng đọc Văn Sao, rồi lại xem Tịnh Độ Tam Kinh, Phổ Hiền Hạnh Nguyện Phẩm, Tịnh Độ Thập Yếu, Tịnh Độ Thánh Hiền Lục v.v... thì sẽ tự biết được cương yếu của đạo “tự lợi, lợi người”. Lại còn khấn thiết, chí thành, ra rả nói cùng với gia quyến, xóm giềng, thân thích, bè bạn. Dùng công đức ấy để hồi hướng vãng sanh ắt sẽ cao đăng Thượng Phẩm. Do vậy, cha ông sẽ được lợi ích thật sự bởi thiện căn nhiều đời. Đạo thờ cha mẹ của ông đã đạt được lớn lao. Vẫn mong ông khuyên dụ nhiều cách để cụ tăng trưởng tín tâm thì sẽ có lợi ích lớn lao. Xin hãy thấu hiểu rõ ràng thì may mắn lắm thay!

Cháu dâu là Tâm Chi sẵn đủ thiện căn, vừa nghe liền tin, lại muốn quy y, nay đặt pháp danh cho cô ta là Tâm Phúc. Do cái tâm sẵn có cực kỳ thanh tịnh mà cũng cực kỳ thom tho³⁰¹, chỉ vì đủ mọi vọng niệm nối tiếp nhau dấy lên nên biến thành cảnh tượng ô uế, mất đi bản thể thom sạch. Cô ta đã phát tâm tu trì lại còn đem tâm hương ấy xông ướp chồng và con cái, khiến cho ai nấy đều trừ được tâm niệm ô uế, khôi phục bản thể thom sạch. Công đức bậc nhất của nữ giới chính là hiếu thảo với bố mẹ chồng, giúp chồng dạy con. Đã là đệ tử Phật mà chẳng biết hiếu thảo với cha mẹ, giúp chồng dạy con thì chưa tròn hết bổn phận trách nhiệm của chính mình, chắc người khác sẽ do vậy liền chỉ trích những sai trái, chẳng thể nào khiến cho người ta nhìn theo bắt chước làm lành được! Nếu có thể dốc sức trọn hết bổn phận của chính mình, lại còn tu trì Tịnh nghiệp thì kẻ thấy người nghe khắp xa gần sẽ đều sanh lòng ngưỡng mộ. Đây chính là “*dùng lời lẽ để dạy sẽ bị tranh cãi, dùng thân để dạy, người khác thuận theo*”. Thất phu thất phụ nếu tốt lành thì cũng có thể thay đổi phong tục; nếu chẳng lành cũng sẽ khiến cho phong tục thay

---

³⁰⁰ Cha của ông Trần Sĩ Mục là cư sĩ Trần Tiếp Hòa.

³⁰¹ Phúc (馥) có nghĩa là thom ngào ngạt, thom ngát.

đổi!

Giới giáo dục hiện thời chẳng biết tới nghĩa này, cứ hờ ra là khuyên nữ nhân học tập những nghề nghiệp của nam giới, chẳng biết răn nhắc thiên chức giúp chồng dạy con. Cái học ấy là học để gây loạn, chứ không phải là cái học để đạt đến bình trị! Tôi thường nói: “*Dạy con là căn bản để trị quốc bình thiên hạ, nhưng dạy con gái lại càng thiết yếu hơn*”. Ấy là vì con người lúc bé hằng ngày ở cạnh mẹ được mẹ hiền un đúc thì chưa có ai chẳng trở thành hiền nhân. Vì thế tôi thường lái nhại về chuyện này, hãy nên làm cho hàng nữ nhân của thân hữu đều biết thì may mắn lắm thay!

19. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ nhất)

Nhận được thư và bản thảo [Phật Học] Đại Từ Điển, khôn ngăn vui mừng, an ủi. Các hạ soạn ra cuốn sách ấy khiến cho những người nghiên cứu Phật học nhập môn dễ dàng, thật giống như người chỉ cho kẻ lạc lối đi đúng đường, công đức ấy làm sao cân lường được? Nhưng cần phải khảo sát tỉ mỉ, xin đừng đem sai ngoa lan truyền sai ngoa!

Những chuyện xa xưa và [chuyện xảy ra] ở ngoại quốc được thuật dưới từ ngữ “*nhất thiết kinh*” (hết thầy kinh) Quang đều không biết, nhưng những chuyện được tường thuật [trong mục ấy mà Quang được biết thì] phần lớn đều sai lầm, như Minh Thành Tổ ghi là [Minh] Thế Tổ. Năm Vĩnh Lạc 18 (1420), Minh Thành Tổ cho khắc Đại Tạng Kinh suốt hai mươi một năm, tới năm Chánh Thống thứ năm (1440) mới hoàn tất. Đây là Minh Bắc Tạng (Đại Tạng Kinh đời Minh, bản khắc in ở phương Bắc) vậy. Nam Tạng được khắc vào thời Minh Thái Tổ, nhưng do chưa có lời đề từ và lời bạt nên không thể khảo chứng được năm tháng, nhưng chắc chắn chẳng phải là được khắc dưới thời Minh Thành Tổ! Tuy có thuyết nói Minh Thành Tổ đã cho khắc Đại Tạng Kinh ở cả hai kinh đô (Nam Kinh và Bắc Kinh) và cho khắc trên đá, nhưng thật ra [Minh Thành Tổ] chỉ khắc bản Bắc Tạng. Vì sao biết? Do [xét theo] quy củ của Nam Tạng, số hòm³⁰² và số quyển đều chẳng theo thứ tự [như trong bản Bắc Tạng], há lẽ nào cùng do một người khắc kinh mà Nam

---

³⁰² “Hòm” (có nghĩa là cái tráp, cái rương nhỏ, xin đừng lầm là quan tài!) thường được dùng để dịch chữ Hàm (hay còn gọi là Lang Hàm). Lang Hàm vốn là một cái hộp nhỏ để đựng cả một bộ sách, vừa giữ cho sách khỏi hư bìa, vừa để những quyển trong một bộ sách bị thất lạc. Khi xưa, sách thường được in thành từng quyển, mỗi quyển độ 40 trang. Đối với những tác phẩm lớn, cứ mỗi 10 quyển lại gộp thành một

Tạng lại lập riêng một quy củ ư? Hơn nữa, trong Bắc Tục Tạng có [những bản kinh] mà Nam [Tục Tạng] không có, hoặc trong Nam Tục Tạng có [những bản kinh] mà Bắc [Tục Tạng] không có. Đủ biết Bắc Minh Tạng được khắc trong niên hiệu Hồng Vũ thời Minh Thái Tổ không còn nghi ngờ gì nữa! Bản khắc trên đá hoàn toàn chưa được thực hiện.

Đôi với chuyện ni sư Pháp Trân khắc Đại Tạng Kinh thì ni sư là người thuộc triều Nguyên, Tạng [được ni sư khắc] thuộc loại Phạn bản³⁰³. Trong mục từ ngữ nói về Tạng Tạng (Đại Tạng Kinh Tây Tạng) ở trước đó, từ điển cho biết [tạng kinh của Tây Tạng] được khắc từ năm Khang Hy hai mươi ba (1684) đến năm Ung Chánh thứ sáu (1728), nhưng Thanh Tạng (Hán truyền Đại Tạng Kinh khắc dưới đời Thanh) của nước ta được khởi công vào năm Ung Chánh thứ mười ba (1735), hoàn tất vào năm Càn Long thứ ba (1738) sao lại hoàn toàn chẳng nhắc tới?

Hơn nữa, Thạch Kinh Sơn³⁰⁴ ở Tây Kinh là nơi pháp sư Uyển Công đời Tấn khắc kinh trên đá, chứa trong thạch động, vì lo rằng thời Mạt

---

Hàm, cho dễ kiểm nhận, tra cứu, giống như hình thức chia thành tập (volume) hiện thời.

³⁰³ “Phạn bản” theo nghĩa thông thường có nghĩa là nguyên văn chép bằng tiếng Sankrit (tiếng Bắc Phạn), nhưng từ ngữ này được dùng ở đây để chỉ một lối in kinh. Trong cách in kinh này, mỗi trang gồm mười hai dòng, mỗi dòng độ 17 chữ, được chia thành hai nửa trang, có vạch phân cách chính giữa, nhưng vẫn chỉ đánh số như một trang (chỉ in một mặt giấy). Do vậy khi xếp lại thành quyển để đóng gáy, hai mặt giấy trắng đầu lưng vào nhau, mỗi một trang giấy của quyển sách đã đóng chỉ là nửa trang giấy ban đầu (tức mỗi trang chỉ gồm sáu dòng; đúng ra phải gọi là cột), cứ mỗi hai mặt của một trang giấy mới gọi là một trang (vì thể lối in này còn gọi là Chiết Tử). Đây là cách in mô phỏng cách chép kinh theo hàng ngang trên lá bời của Ấn Độ nên gọi là Phạn Bản. Đôi khi có những bản in như Thục Bản được in theo lối Quyển Tử, tức mỗi trang được in trên một tờ giấy dài, mỗi một tờ như vậy gồm hai mươi ba hàng, mỗi hàng mười sáu hay mười bảy chữ, bộ kinh in xong được cuốn thành cuộn chứ không xếp giấy đóng thành sách. Về sau này, khi kỹ thuật ấn loát tiến bộ hơn, đã in được cả hai mặt giấy, nếu mỗi trang bị cắt ra như vậy thì bản in ấy vẫn gọi là Phạn Bản.

³⁰⁴ Thạch Kinh Sơn có tên cũ là Bạch Đới Sơn, hay Vân Cư Sơn, thuộc huyện Phòng Sơn, tỉnh Hà Bắc. Do sư Tịnh Uyển (Minh Báo Ký ghi là Trí Uyển) khởi xướng khắc kinh trên đá cất giữ trong động mà núi được gọi là Thạch Kinh Sơn. Do thể núi ngoằn ngoèo kỳ vĩ nên núi còn có tên nữa là Tiêu Tây Thiên. Trong lá thư trên đây, sư Trí Uyển được ghi là sống vào đời Tấn có lẽ là do người sao lục chép nhầm. Theo từ điển Phật Quang Sơn, trong niên hiệu Đại Nghiệp (605-616) nhà Tùy, do các vua thuộc triều đại Bắc Châu, Bắc Tề nối tiếp nhau phế Phật, trục xuất sa-môn, đốt phá

Pháp kinh Phật diệt hết, mong sẽ có bậc Đại Sĩ thừa nguyện mở động ấy in kinh lưu truyền rộng khắp. Từ đời Tấn đến cuối đời Minh, vẫn có người khắc kinh để cất giữ [trong động ấy], phía ngoài dùng những song sắt niêm phong cửa động, chỉ có thể đứng bên ngoài nhìn vô chứ không thể vào được. Những bản khắc đá ấy chất đầy kín trong động, có khá nhiều động. Trong Văn Tập của các vị Tử Bách và Hám Sơn đều chép về chuyện này.

Hơn nữa, hai chữ Từ Điền nếu nói tổng quát thì toàn bộ giáo pháp trong cả Đại Tạng đều có thể gọi là Từ Điền. Nếu nói hạn cuộc thì chỉ những sách chuyên giảng rõ về danh tướng mới đáng gọi [là Từ Điền], như Giáo Thừa Pháp Số, Đại Minh Tam Tạng Pháp Số³⁰⁵ chẳng hạn. Còn như những ngữ lục trong nhà Thiền chính là những cơ phong chuyển ngữ chuyên xiển dương pháp hướng thượng, còn chưa thể gọi là Giáo, há nên gọi là Từ Điền? Các vị đại thiền sư kể từ sau thời ngài Mã Tổ trở đi đều có ngữ lục, ngài Vân Môn còn về sau nữa, sao đối với ngữ lục của những vị trước đây chẳng gọi là “từ điền”, lại gọi riêng ngữ lục của Vân Môn là “từ điền”?

Hơn nữa, ngài Vân Môn thuyết pháp như mây trôi, mưa dội, trọn chẳng thích người khác ghi chép lại. Vì thế Hương Lâm Viễn, Song

---

nhà chùa, sư Tịnh Uyển chùa Trí Tuyền ở U Châu liền phát nguyện tạo khắc Đại Tạng Kinh trên đá để kinh điển khỏi bị diệt mất. Được sự hỗ trợ của vợ vua Tùy Dạng Đế, Sư đã liên tục khắc kinh cho đến khi viên tịch vào năm Trinh Quán 13 (639) đời Đường. Tiếp nối chí nguyện của Sư có các vị Huyền Đạo, Nghi Công, Huệ Tiêm, Huyền Pháp, Khả Nguyên, Hưng Tông, Triệu Tuân Nhân, Đạo Tông, Tông Lý v.v... Toàn bộ Đại Tạng Kinh được khắc xong vào năm Đại An thứ mười (1094) nhà Liêu. Hậu nhân vẫn tiếp tục khắc thêm những bản kinh hoặc trước tác, ngữ lục, chú giải cho mãi đến năm Khang Hy 30 (1691) mới thật sự ngưng khắc.

³⁰⁵ Giáo Thừa Pháp Số do Viên Tịnh biên tập vào đời Minh. Do thấy các sách Đại Thừa Pháp Số, Hiền Thủ Pháp Số còn thiếu sót nhiều nên ngài Viên Tịnh đã dựa trên quan điểm của tông Thiên Thai thu thập tất cả những pháp số (những thuật ngữ trong Phật giáo như Tam Quy, Nhất Thừa, Ngũ Giáo, Lục Độ v.v...) trong các kinh điển Phật giáo và trước tác của bách gia chư tử biên soạn thành sách này. Sách bắt đầu bằng từ ngữ “nhất tâm” và kết thúc bằng “bát vạn tứ thiên pháp môn”. Trong ấy, cũng giải thích những danh số của các ngoại điển (những kinh sách không thuộc Phật giáo).

Đại Minh Tam Tạng Pháp Số do sư Nhất Như biên soạn, thường được gọi tắt là Đại Minh Pháp Số, hoặc Tam Tạng Pháp Số, nội dung gồm những pháp số xuất phát từ Tam Tạng kinh điển, cũng khởi đầu bằng từ ngữ “nhất tâm” và kết thúc bằng “bát vạn tứ thiên pháp môn”, tổng cộng 1.555 từ ngữ, ghi rõ xuất xứ từ kinh luận trước thuật nào, đồng thời cũng dẫn giải những cách giải thích khác nhau của các tông.

Tuyền Khoan mỗi vị đều lấy giấy làm áo để lén ghi chép lại, [những ghi chép của hai vị ấy được tập hợp thành] ngữ lục của ngài Vân Môn được lưu truyền hiện thời vậy! Các hạ không trình bày thật rõ ràng thì chắc rằng kẻ không biết sẽ tưởng ngài Vân Môn tự mình lén ghi, hóa ra là chính Ngài tự ngăn cấm rồi lại làm!

Tổ Đình Sự Uyển³⁰⁶ là sách ghi chép những ngôn hạnh trong nhà Thiên, cũng như những sách Lâm Gian Lục, Tông Môn Vũ Khố³⁰⁷ cũng chẳng nên gọi là “từ điển” trong bản sửa chữa lần thứ hai. Bởi lẽ những sách ấy ghi chép những câu nói và những câu chuyện trực chỉ nhân tâm. Trong lời tựa cho thiên thứ hai, có lẽ nên đổi chữ Tông thành chữ Giáo! Như Lai thuyết kinh, chư Tổ hoàng truyền, lưu truyền khắp trong ngoài nước, những danh tướng, pháp số trong ấy nếu không đọc nhuyễn như toàn bộ tạng kinh sẽ chẳng dễ gì biết được. Do vậy [cổ đức] bèn soạn ra các sách Giáo Thừa Pháp Số, Đại Minh Tam Tạng Pháp Số. Đây chính là cội nguồn của những sách này vậy.

Quang mục lực quá suy, lại thêm tinh thần chẳng đủ. Thoạt đầu vừa mới về đến núi thì do bị trúng gió trong khi ngồi thuyền, cả mười mấy ngày chẳng được khỏe khoắn; sau đấy tuy đã khỏi bệnh nhưng hằng ngày lại phải trả lời thư hoặc giáo duyệt sách, gần như không rảnh rỗi chút nào. Đối với bộ Lục Tổ Đàn Kinh, chỉ xem ba tấm bia của Vương, Liễu, Lưu, những phần khác chưa xem. Các hạ chí mong lợi người, muốn dùng một bộ sách để chú thích trọn khắp các kinh thì hãy nên dốc sức khảo sát nghiên cứu hai ba năm, ngõ hầu người đọc đoạn sách mọi mối nghi thì công đức lớn lắm. Nếu chỉ muốn ra sách cho nhanh, chắc

---

³⁰⁶ Tổ Đình Sự Uyển gồm 8 quyển, do Mục Am Thiện Khanh soạn vào đời Tống, ghi lại ngữ lục, hành trạng tóm tắt của các vị thiền sư nổi tiếng thời ấy như Vân Môn Văn Yên, Tuyết Đậu Trọng Hiền... Đồng thời sách còn giảng giải những từ ngữ khó nên trong thuở trước, sách này thường được coi như một cuốn tự điển trong nhà Thiên.

³⁰⁷ Lâm Gian Lục do ngài Giác Phạm Huệ Hồng (1071-1128) soạn vào đời Tống. Sách có tên gọi đầy đủ là Thạch Môn Hồng Giác Phạm Lâm Gian Lục. Đây chính là ngữ lục của ngài Giác Phạm, ghi chép những lời bàn luận, tán dương hạnh đẹp của các vị tôn túc, cũng như những di huấn trong thiền lâm, những ý chỉ của chư Phật, Bồ Tát v.v...

Tông Môn Vũ Khố do Đạo Khiêm soạn vào đời Tống, có tên gọi đầy đủ là Đại Huệ Phổ Giác Thiên Sư Tông Môn Vũ Khố. Sách này là phụ lục của cuốn Đại Huệ Phổ Giác Thiên Sư Ngữ Lục, tập hợp lời ngài Đại Huệ Tông Cảo luận về nhân duyên, hành trạng, giáo huấn, cơ phong chuyên ngữ nhằm tùy cơ tiếp độ người học của các cổ đức trong nhà Thiên, kèm thêm những lời bình chú của Đạo Khiêm.

chấn khó thể không sai lầm! Đối với bậc thông gia thì không trở ngại gì, nhưng kẻ sơ cơ chắc sẽ không biết nguyên do. Quang tức nghiệp sâu nặng, chẳng thể dốc chút sức mọn cho các hạ được, nhưng trọn một niềm ngu thành. Chỉ vì sợ lỡ ra người trong cả cõi đời chẳng được hưởng lợi ích cho nên mới ăn nói phiền phức, lụn vụn như thế.

20. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ hai)

Hôm qua nhận được thư và cuốn Phật Học Cơ Sở, khôn ngăn vui mừng, biết các hạ chỉ mong cho ai nấy đều xây lâu cao vạn tượng mau được thành công, vĩnh viễn không bị nghiêng đổ. “Sanh tạng” chính là bộ vị nơi thức ăn chưa được tiêu hóa³⁰⁸; còn “thục tạng” là bộ vị nơi thức ăn đã tiêu hóa. Do vậy, con nằm trong bụng mẹ sẽ ở phía dưới sanh tạng, phía trên thục tạng³⁰⁹. Các hạ thông hiểu y học sâu xa, những hình vẽ giải phẫu bụng v.v... đều thuộc nằm lòng, ắt sẽ biết rõ từng bộ vị, còn Quang chỉ biết danh nghĩa mà thôi. Tác phẩm Phật Học Cơ Sở [của các hạ] xếp đặt khá xác đáng, nhưng đem những lời lẽ hủ bại của Quang xếp vào thể loại Quỳnh Lâm³¹⁰ (rừng quỳnh) thì thể loại, khí phận chẳng xứng, cảm thấy xấu hổ khôn ngăn! Lời tựa của Thiên hòa thượng rất hay, đủ để khơi gợi lòng tin tưởng, kính ngưỡng của người khác rồi, cần tới lời bình hủ bại của Quang làm chi nữa?

21. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ ba)

Hôm qua nhận được một bộ Phật Học Tiểu Từ Điển do ông ban tặng. Đọc rồi khôn ngăn cảm kích (*chẳng qua là lật xem qua mà thôi, chứ ngay cả*

---

³⁰⁸ Sanh Tạng là nơi thức ăn mới được nghiền nát, chưa được tách ra thành các dưỡng chất dưới tác dụng của các điều tố (enzymes) tiêu hóa. Như vậy Sanh Tạng bao gồm thực quản, dạ dày. Thục tạng gồm ruột non, ruột già.

³⁰⁹ Đây là lời thắc mắc của ông Đinh Phước Bảo về một câu trong Phật Thuyết Phụ Mẫu Án Trọng Nan Báo Kinh (ta thường gọi là kinh Báo Ân Phụ Mẫu), “*con nằm trong bụng mẹ, ở phía dưới sanh tạng, phía trên thục tạng*”.

³¹⁰ Quỳnh lâm: Vốn gọi đủ là “*quỳnh lâm ngọc thụ*” (rừng quỳnh cây ngọc). Quỳnh (瓊) là một loại ngọc quý và đẹp. Do vậy, “quỳnh lâm ngọc thụ” thường dùng để chỉ chung những gì thanh cao, đẹp đẽ, nhất là những lời nói tuyệt diệu. Từ ngữ này vốn trích từ một câu nói trong tác phẩm Hoắc Tiểu Ngọc Truyện của Trương Phòng đời Đường: “*Đản giác nhất thất chi trung, nhược quỳnh lâm ngọc thụ, hồ tương chiếu diệu, chuyển phán tinh thái xạ nhân*” (Chỉ nhận thấy trong căn phòng khác nào rừng quỳnh cây ngọc, chiếu ngời lẫn nhau, đưa mắt nhìn thấy màu sắc tinh xảo lóa mắt).

một trang cũng không xem trọn). Cư sĩ Tôn Kế Chi phát đại tâm hướng dẫn làm lợi kẻ sơ cơ như thế ấy công đức vô lượng, nhưng cỡ chữ quá nhỏ, đọc lâu ắt sẽ hư mắt. Đối với người nghiên cứu Phật học đã lâu thì xem sách này hay không đều được! Tôi trộm sợ người chỉ có tín tâm, chưa từng nhập môn, trông thấy sách này sẽ dựa vào đây như ngôi thành quan trọng, như hòn Thái Sơn, sẽ dẫn đến tình thế “nêu mắt chẳng bị tổn thương thì chẳng chịu tạm buông sách ra”. Các hạ và ông Tôn đều cùng sẵn lòng lợi người nhưng do đây làm hỏng con mắt của người khác thì tuy kết pháp duyên mà cũng gây nên cái họa mắt bị tật trong đời vị lai.

Ấn Quang sanh ra liền bị bệnh mắt, nay tiếc cho con mắt của người khác còn hơn chính mình, thường thấy những thiếu niên thông minh, mẫn tiệp đa số đều cận thị, hỏi tới thì họ nói do đọc sách chữ nhỏ mà ra. Trộm nghĩ những kẻ buôn bán tại các tiệm sách chỉ thích những sách hiếm lạ, phô phang chuyện dị thường để được lời to, chẳng cần biết sẽ có lợi hay gây hại cho người khác! Tối lòng, mờ lý, tận lực tìm cầu phương cách để thu lợi, hạ người ấy nào đáng để nói tới, chỉ đành mặc kệ họ làm gì thì làm! Quả thật Quang chẳng dám nghĩ các hạ và ông Tôn đã phát đại Bồ Tát tâm mà cũng bắt chước phương thức của bọn chúng! Hơn nữa, là bạn tâm giao với nhau đã lâu, vì thế chẳng thể không giải bày tấm lòng ngu thành để mong sao nhục nhãn lẫn pháp nhãn của hết thảy những người cùng hàng đều cùng sáng ngời, các hạ và ông Tôn sẽ đạt được quả báo ngũ nhãn viên minh, vĩnh viễn dứt được nỗi lo âu mắt quáng! Nếu tái bản sách này, hãy nên sửa đổi phương thức trình bày!

Bộ [Phật Học] Đại Từ Điển muôn vàn dùng dùng kiểu chữ làm hỏng con mắt này thì Ấn Quang được đội ơn nhiều lắm. Trong phương thức trình bày sách Giải Ma Biện Dị Lục giữa Nam Kinh và Dương Châu thì những chữ được in lớn hay nhỏ đều giống như nhau, nhưng trong ấy có những đoạn in hàng đôi, người già đọc sẽ cảm thấy tổn sức, Ấn Quang đều sửa thành hàng đơn để mong người đọc được lợi ích, không bị tổn hại.

Trong mùa Xuân, các hạ đã ban tặng cuốn Phật Học Chỉ Nam, sai Quang chăm chú, sửa chữa. Quang gắng vâng theo nhã ý, nhưng giữ đã lâu vẫn chưa duyệt cạn kẽ được. Ấy là vì cư sĩ Từ Úy Như có một người bạn sao được bản Thập Nhất Diện Thần Chú Kinh Số³¹¹ từ Đại

---

³¹¹ Tức bản Thập Nhất Diện Thần Chú Tâm Kinh Nghĩa Số, không rõ ai là tác giả, được đánh số 1802 trong Đại Chánh Tân Tu Đại Tạng Kinh. Đây là bản số giải bộ Thập Nhất Diện Quán Thế Âm Thần Chú Tâm Kinh (Mukhadasaikavidyā-mantra-hridaya) do ngài Da Xá Quật Đa dịch dưới thời Bắc Châu.

Tạng Kinh Nhật Bản, do bản này được lưu truyền đã lâu, có nhiều chỗ sai ngoa. Vì năm ngoái ông ta đã dựa theo Đại Tạng Kinh Nhật Bản để khắc cuốn Tùy Tự Ý Tam Muội, đem gởi cho Quang. Quang đọc cẩn kỹ, tâm cảm thấy không yên, liền làm càn sửa chữa rồi gởi đi. Ông ta hết sức tán thành, tính khắc in lại ngay; lại bảo Quang viết lời tựa trình bày rõ nguyên do. Chắc các hạ đã đê mắt xanh đọc lời tựa ấy trên tờ Thời Sự Tân Báo rồi. Do bởi lẽ ấy, lại phải sửa chữa bản Thập Nhất Diện Sớ [theo lời yêu cầu của ông Từ]. Chữ của bản sao ấy quá nhỏ, Quang chỉ đọc mười mấy tờ, chưa viết lách gì mà mắt đã bị tổn thương nặng nề! Suốt hai mươi mấy ngày chẳng dám dùng đến mắt chút nào. Đến nay, Phật Học Chi Nam lẫn Thập Nhất Diện Sớ đều chưa ngó tới, sợ các hạ phải đợi lâu chắc sẽ trách móc, nên trần thuật nguyên do. Gần đây, ngoài chuyện phải thù tiếp chuyện của người khác ra, còn có hơn bảy trăm trang sách chưa duyệt! Vì thế, chẳng thể nhanh chóng đáp ứng lòng mong đợi cao nhã. Thợ khắc chữ ở Dương Châu cứ kéo dài dây dưa, trong tháng Tư này tôi lại phải qua đó lo liệu. Nay tôi tính ra đi vào đầu tháng Bảy, chứ đi sớm sẽ vô ích!

22. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ tư)

Vừa nhận được thư, biết các hạ tuy học rộng lại chẳng thẹn hỏi xuống³¹². Quang thật sự là kẻ vô tri vô thức, chẳng ngại dăng lên những điều mình hay biết. Dựa theo cuốn Đại Minh Trưng Khắc Phương Sách Đại Tạng Duyên Khởi (Duyên Khởi Khắc Lại Đại Tạng Kinh của nhà Đại Minh theo lối in Phương Sách), trong lời tựa của Lục Quang Tổ³¹³ nơi thiên thứ nhất có đoạn: “*Xưa kia có người nữ tên là Thôi Pháp Trân chặt tay để quyên mộ khắc Đại Tạng Kinh, ba mươi năm mới hoàn thành. Đương thời có đàn-việt hy sinh hết tài sản, đem con đi gán nợ [để*

---

³¹² Nguyên văn “hạ vấn”, đây là cách nói khiêm hư, ngụ ý Tổ chẳng có học vấn gì, không hiểu biết gì mà ông Đinh Phước Bảo vẫn hạ mình hỏi ý kiến.

³¹³ Lục Quang Tổ (1521-1597), tự Dữ Thăng, hiệu Ngũ Đài Cư Sĩ, người Bình Hồ, tỉnh Chiết Giang, đỗ Tiến Sĩ năm Gia Tĩnh 26 (1547), làm quan tới chức Lại Bộ Thượng Thư. Ông tánh tình trung trực, cứng cỏi, nên va chạm rất nhiều với những gã xu nịnh trong triều, thường phải xin về nghỉ nhiều lần. Trong thời gian xin về nghỉ, ông chuyên tâm nghiên cứu Phật học, phát nguyện hoằng pháp, chẳng màng tiếng khen chê. Ông từng phát tâm quyên mộ khắc in bộ Ngũ Đăng Hội Nguyên, trùng tu tháp chùa Dục Vương, cũng như xướng suất khắc Đại Tạng Kinh theo kiểu rút nhỏ. Về già, ông chơi rất thân với đại sư Tử Bách, tu tập Niệm Phật tam-muội. Đến lúc mất, tay kết ấn, chú tâm niệm Phật, an nhiên vãng sanh.

lấy tiền] cung ứng. Thánh triều hoàng đạo pháp rộng lớn, hơn hẳn những triều đại trước rất xa, há chẳng có bậc hào kiệt có lòng cao trổi hơn [Pháp Trân] ư? Đã không đề xứng cho [việc khắc kinh] được thành tựu mà khi được khuyên dụ lại viện có khó khăn, như vậy thì chí của kẻ trượng phu chẳng bằng được một người nữ!”

Nơi thiên thứ hai, trong lời tựa của Phùng Mộng Trinh³¹⁴ có đoạn: *“Trong thời Tống - Nguyên, trờ bản được khắc ở kinh đô ra, như bản [Đại Tạng Kinh được khắc bởi chùa] Tích Sa ở Bình Giang, một ngôi chùa nọ ở Ngô Hưng hoặc ngôi chùa kia ở đất Việt đều có tàng bản, không ít hơn bảy tám bản [Đại Tạng Kinh khác nhau]. Đây là một đầu mối khiến cho pháp đạo thịnh hành. Đến quốc triều chỉ có hai bản Đại Tạng được khắc ở kinh đô”*.

Lại còn viết: *“Do vậy, ghi chép duyên khởi của bản Tích Sa Tạng³¹⁵: Ni sư Hoàng Đạo chặt tay để quyên hóa. Hoàng Đạo khuyến hóa xong, đồ đệ của ni sư lại nổi chí chặt tay, phải qua ba đời mới mãn nguyện ấy. Bọn ta là trượng phu, chẳng thể dùng tâm gánh vác đại pháp, khắc bản lưu thông, đâm ra chẳng bằng một nữ nhân! Nay sanh đúng cõi đời Phật pháp được thanh lặng, vào núi báu lại về tay không, há chẳng then đến chết ư?”*

“Người nữ tên Thôi Pháp Trân” như ông Lục đã viết chính là “vị ni sư tên Hoàng Đạo ở chùa Tích Sa” trong bài viết của ông Phùng. Hai cái tên Pháp Trân và Hoàng Đạo thì một là nêu pháp tự, hai là nêu pháp hiệu, chứ không phải là hai người. Nói “nữ nhân” để tăng khí thế cho câu văn ở phía sau: *“Chí của kẻ trượng phu chẳng bằng được một người*

---

³¹⁴ Phùng Mộng Trinh (1548-1595), tự Khai Chi, quê ở Tú Thủy (Gia Hưng, Chiết Giang), là một danh sĩ đời Minh, hiếu học, thông thạo rộng rãi kinh sử, trước tác rất nhiều. Ông đỗ Tiến Sĩ năm Vạn Lịch thứ năm (1577), giữ chức Hàn Lâm Biên Tu. Về già, ông lập biệt thự tại Tây Hồ, đặt tên là Tây Hồ Thảo Đường, thường thích đọc kinh Phật, ngao du thăm viếng những chùa miếu quanh vùng Tây Hồ. Những trước tác nổi tiếng nhất của ông như Khoái Tuyết Đường Tập, Khoái Tuyết Đường Mạn Lục, Lịch Đại Công Cử Chí đều được đưa vào Tứ Khố Tổng Mục thời Minh.

³¹⁵ Tích Sa Tạng là bản Đại Tạng Kinh được khắc từ năm Thiệu Định thứ hai (1229) đời vua Tống Lý Tông nhà Nam Tống cho đến năm Chí Trị thứ hai (1322) đời vua Nguyên Anh Tông, tổng cộng gồm 592 hòm, tức 6.362 quyển, gồm tất cả 1.532 bộ kinh. Do kinh được khắc in ở chùa Tích Sa Diên Thánh Viện thuộc Trần Châu, phủ Bình Giang (nay là Ngô Huyện tỉnh Giang Tô) nên bản in này được gọi là Tích Sa Tạng.

nữ!”. Ghi “Thôi Pháp Trân” là theo cách viết tên trên độ điệp³¹⁶ thời cổ, đều ghi họ ngoài đời trước pháp danh. Vì thế mới có kiểu gọi [pháp danh] kèm theo họ ngoài đời, như Mã đại sư, Vương lão sư, Trầm Liên Trì v.v... chứ chẳng phải [Thôi Pháp Trân] là một nữ nhân tại gia, không phải là ni sư!

Câu tiếp theo là: “*Thánh triều hoàng dương đạo pháp rộng lớn, hơn hẳn những triều đại trước rất xa*”. Lại dựa theo lời tựa của ông Phùng thì biết ni sư không phải là người đời Minh. Vì sao biết ni sư không phải là người đời Tống mà là người đời Nguyên? Do [căn cứ trên] phương pháp khắc ván. Bắt đầu từ thời Ngũ Đại, Phùng Đạo³¹⁷ cho khắc ván

---

³¹⁶ Độ Điệp (度牒): Giấy chứng minh một vị Tăng đã thật sự thọ Cụ Túc Giới (đắc độ) trong một giới đàn được triều đình công nhận, tuân thủ đúng theo quy chế thọ giới của nhà Phật. Độ Điệp thường do triều đình cấp. Quy chế này được lập ra từ thời Bắc Ngụy. Đến đời Đường, vào năm Khai Nguyên 17 (729) triều đình hạ lệnh tăng ni trong toàn quốc cứ mỗi ba năm phải đăng ký vào sổ bộ. Đến năm Thiên Bảo thứ sáu (747), nhà Đường lập riêng chức quan Công Đức Sứ trực thuộc Thượng Thư Tỉnh để trông coi việc cấp chứng minh thư cho tăng nhân. Đến năm Đại Trung thứ 10 (856), Độ Điệp được gọi là Giới Điệp và theo những quy định rất ngặt nghèo. Tăng nhân không có Giới Điệp sẽ không được triều đình thừa nhận, có thể bị bỏ tù bất cứ lúc nào! Dưới đời Minh để được cấp Độ Điệp, tăng nhân phải thi đậu kỳ khảo hạch về kinh điển mới được phép xin thọ Cụ Túc Giới. Mỗi một lần truyền giới phải được triều đình chấp thuận. Ai tự tiện mở giới đàn không xin phép triều đình, cho dù là quốc sư, cũng sẽ bị phạt vạ rất nặng.

³¹⁷ Phùng Đạo (882-954), tự Khả Đạo, hiệu Trường Lạc Lão, người huyện Cảnh Thành, Doanh Châu (nay là huyện Giao Hà, tỉnh Hà Bắc), làm Tể Tướng trải suốt năm triều đại, tám dòng họ, phục vụ mười ba vị vua, thường bị các sử gia coi là một gã hoạt đầu chính trị bậc nhất trong lịch sử Trung Hoa. Trong bộ Tư Trị Thông Giám, Tư Mã Quang đã miệt thị Phùng Đạo là “gian thần bậc nhất”; còn Âu Dương Tu thì phê phán nặng hơn: “*Chẳng biết liêm sỉ là vật gì!*” Thoạt đầu, ông ta vốn là thủ hạ của Lý Tồn Úc. Khi Lý Tồn Úc diệt Hậu Lương, lập ra nhà Hậu Đường (năm 923), liền cho Phùng Đạo giữ chức Hộ Bộ Thị Lang, rồi thăng lên làm Tể Tướng dưới đời vua Hậu Đường Minh Tông (Lý Tự Nguyên). Tuy là Tể Tướng, nhưng tới khi Lý Tùng Kha (con nuôi của Mẫn Đế) dấy loạn đoạt ngôi vua của Đường Mẫn Đế (Lý Tùng Hậu), trở thành Đường Mạt Đế (Xuất Đế), Mẫn Đế phải chạy sang nương tựa Thạch Kính Đường, ông ta không thềm theo vua hộ giá, mà lại thống lĩnh bá quan tiếp rước tân hoàng đế. Tới khi Thạch Kính Đường diệt nhà Hậu Đường, lập ra nhà Hậu Tấn (năm 936), với tài luân lợt, Phùng Đạo lại trở thành Tể Tướng của nhà Hậu Tấn. Tới năm 946, quân Khiết Đan dưới sự thống lãnh của Gia Luật Đức Quang của nhà Liêu kéo quân xuống phía Nam, sát nhập lãnh thổ Hậu Tấn vào Đại Liêu, Đức Quang vẫn cho Phùng Đạo giữ chức Thái Phó. Không lâu sau, bộ hạ cũ của Thạch Kính Đường là Lưu Trí Viễn chiếm lại lãnh thổ nhà Hậu Tấn, đuổi quân Liêu về Bắc, lập ra nhà Hậu Hán (năm 947). Nhờ khéo luân lợt, Phùng Đạo lại được Lưu

chín bộ kinh Nho giáo phải mất mấy chục năm mới khắc xong. Đến đời Tống tuy đã tinh xảo, nhanh chóng hơn, nhưng dựa trên sự kiện sách Long Thư Tịnh Độ Văn chỉ gồm hơn một trăm trang, lúc ấy đang nhằm thời Nam Tống mà vẫn phải khắc mất mấy tháng. “*Do một người nữ đứng ra đề xướng, ba mươi năm mới khắc xong toàn bộ Đại Tạng*” thì rõ ràng là dưới triều Nguyên chứ không còn nghi ngờ gì nữa!

Vì sao biết kinh được khắc thuộc dạng Phạn bản?³¹⁸ Trong lời tựa thứ năm của Mật Tạng đại sư có ghi: “*Thái Tổ đã khắc toàn bộ Đại Tạng tại Kim Lăng (Nam Kinh), Thái Tông lại cho khắc bản đích xác hơn ở Bắc Bình (Bắc Kinh). Ấy chính là ý nguyện hoàng pháp của thánh nhân chỉ mong [kinh điển nhà Phật] được phổ biến. Vì thế, Đại Tạng được khắc để lưu hành trong cõi đời, chẳng ngại phải khắc đi khắc lại. Về sau, [chùa Chiêu Khánh ở] Vũ Lâm thuộc Chiết Giang vâng theo đức ý³¹⁹ liền cho tạo phương sách³²⁰, nhưng năm tháng đã lâu, bản khắc bị thất lạc*”. Đây chính là khởi nguồn của việc in kinh Phật theo lối Phương Sách vậy! Xưa kia, hễ là sách Phật thì đều dùng lối in Phạn bản. Ở kinh

---

Trí Viễn phong làm Thái Sư. Bốn năm sau, bộ hạ của Lưu Trí Viễn là Quách Oai soán ngôi, lập ra nhà Hậu Châu, Phùng Đạo vẫn được Quách Oai cho giữ chức Thái Sư Trung Thư Lệnh cho đến khi mất. Trong suốt thời gian làm Tể Tướng, Phùng Đạo chỉ đóng góp được mỗi một việc có ý nghĩa cho cõi đời là ra lệnh khắc ván quy mô chín bản kinh điển trọng yếu của Nho Gia dưới sự bảo trợ của triều đình.

³¹⁸ Phạn bản theo nghĩa thông thường có nghĩa là nguyên văn chép bằng tiếng Sankrit (tiếng Bắc Phạn), nhưng từ ngữ này được dùng ở đây để chỉ một lối in kinh. Trong cách in kinh này, mỗi trang gồm mười hai dòng, mỗi dòng độ 17 chữ, được chia thành hai nửa trang, có vạch phân cách chính giữa, nhưng vẫn chỉ đánh số như một trang (chỉ in một mặt giấy). Do vậy khi xếp lại thành quyển để đóng gáy, hai mặt giấy trắng đầu lưng vào nhau, mỗi một trang giấy của quyển sách đã đóng chỉ là nửa trang giấy ban đầu (tức mỗi trang chỉ gồm sáu dòng; đứng ra phải gọi là cột), cứ mỗi hai mặt của một trang giấy đã xếp ấy mới gọi là một trang (vì thế lối in này còn gọi là Chiết Tử). Đây là cách in mô phỏng lối chép kinh theo hàng ngang trên lá bối của Ấn Độ nên gọi là Phạn Bản. Đôi khi có những bản in như Thục Bản lại được in theo lối Quyển Tử, tức mỗi trang được in trên một tờ giấy dài, mỗi một tờ như vậy gồm hai mươi ba hàng, mỗi hàng mười sáu hay mười bảy chữ, một bộ kinh in xong được cuốn thành cuộn chứ không xếp giấy đóng thành sách. Về sau này, tuy kỹ thuật ấn loát tiến bộ hơn, đã in được cả hai mặt giấy, nhưng nếu mỗi trang bị cắt ra như vậy thì bản in ấy vẫn gọi là Phạn bản.

Còn Phương Sách chính là lối in sách theo truyền thống Trung Hoa, mỗi mặt giấy được tính là một trang gồm năm hay sáu dòng, mỗi dòng là mười sáu chữ, sách luôn được xếp giấy đóng gáy như mọi sách vở trong cõi đời.

³¹⁹ Đức ý (德意): Ý nguyện cao đẹp hoàng pháp lợi người.

³²⁰ Tức trình bày kinh Phật theo lối Phương Sách như đã nói trong chú thích trên đây.

đồ, Quang từng được thấy bản lưu thông của [các sách] Lăng Nghiêm Hội Giải³²¹, Hoa Nghiêm Sớ Sao³²² đều được [in theo lối] Phạn bản. Chẳng phải chỉ có thế mà thôi, ngay như cuốn Quảng Nguyên Giáo Luận do Trâm Sĩ Vinh soạn được in theo lối Phạn bản. Đủ biết sách nhà Phật thời cổ đều nhất loạt được in theo kiểu Phạn bản. Từ khi [lối in] Phương Sách được lưu hành trở đi, do muốn thuận tiện, bất luận kinh, luật, luận, hay trước thuật, đều dùng kiểu Phương Sách. Chẳng biết các hạ có cuốn Duyên Khởi Khắc In Đại Tạng Kinh này hay không? Mùa Thu năm nay tôi đã nhờ người viết chữ đẹp chép lại, cho khắc ván, có thể ra sách vào mùa Xuân năm sau. Khi in ra, sẽ đem mấy cuốn dâng lên các hạ và một hai người bạn quen biết để kết pháp duyên. Quang hiểu biết như vậy đó. Vì thế liền đem điều mình biết trình lên, những sự tích khác thì tôi chẳng được biết.

Sách Duyên Khởi Khắc Đại Tạng Kinh gồm mười tám thiên tất cả. Mỗi tác giả trình bày theo một quy củ riêng; vì thế có người viết liên tiếp, có người chừa một ô trống, có người chừa trống hai ô để thay cho cách viết Đài Đầu³²³. Ngoài mười tám thiên ra còn có quy ước khắc tạng,

---

³²¹ Lăng Nghiêm Hội Giải (gọi tên đầy đủ là Lăng Nghiêm Kinh Viên Thông Hội Giải Sớ) do thiền sư Duy Tắc soạn vào đời Nguyên, chọn lọc tất cả những chú giải kinh Lăng Nghiêm của các vị cổ đức từ thời Đường, Tống, Nguyên, thêm phần bình chú của chính mình mà soạn thành. Thiền Sư Duy Tắc (?-1354) thuộc tông Lâm Tế, quê ở Cát An (tỉnh Giang Tây), hiệu Thiên Như, lúc bé xuống tóc ở Hòa Sơn, sau sang núi Thiên Mục nhập chúng, đắc pháp với thiền sư Trung Phong Minh Bôn, được ngài Trung Phong chọn làm pháp tử. Sư chấn hưng Tông phong, hoằng dương pháp Thiền mạnh mẽ, nhưng lại chuyên tu Tịnh nghiệp, soạn sách Tịnh Độ Hoặc Vấn để phá trừ các nghi hoặc về Tịnh Độ. Sư được Nguyên Thuận Đế ban mỹ hiệu “Phật Tâm Phổ Tế Văn Huệ Đại Biện Thiền Sư”, tặng y kim lan. Ngoài hai bộ sách nói trên, Sư còn có những tác phẩm nổi tiếng khác như Ngũ Lục, Thập Phương Giới Đồ Thuyết v.v...

³²² Hoa Nghiêm Kinh Sớ Sao (tám mươi quyển): Thoạt đầu, ngài Thanh Lương Trùng Quán soạn Đại Phương Quảng Phật Hoa Nghiêm Kinh Sớ từ năm Hưng Nguyên nguyên niên (784) đến năm Trinh Nguyên thứ ba (787) gồm 60 quyển nhằm giảng giải kinh Hoa Nghiêm. Sau đây, các đệ tử của Ngài như Tăng Duệ v.v... hơn một trăm người soạn Đại Phương Quảng Phật Hoa Nghiêm Kinh Tùy Sớ Diễn Nghĩa Sao (gọi tắt là Diễn Nghĩa Sao, gồm 90 quyển) nhằm giải thích bộ sớ này. Đến đời Tống, Tịnh Nguyên mới phối hợp chánh kinh với lời sớ, tạo thành bộ Hoa Nghiêm Sớ Chú gồm 120 quyển. Sau đây, người ta mới ghép Sớ và Sao chung thành một bộ, lược bớt những ý kiến trùng lặp trong phần Sao, tạo thành bộ Hoa Nghiêm Kinh Sớ Sao gồm tám mươi quyển.

³²³ Đài Đầu là cách viết theo lối cổ nhằm thể hiện ý tôn kính. Nếu nói chi tiết thì có hai cách dùng:

giáo đời v.v... tổng cộng tám mươi mấy trang. Quang chiếu theo cách khắc kinh hiện thời: Cứ mỗi trang là mười hàng, mỗi hàng hai mươi chữ, chép liên tiếp, nên [bản mới] gồm tổng cộng năm mươi trang. Lời văn giữ theo đúng nguyên văn, nhưng phương thức trình bày tuân theo cách thức hiện thời. Do vậy, bớt được ba mươi mấy trang giấy cho dễ lưu thông.

Phật Học Đại Từ Điển là cửa ngõ đầu tiên để vào Phật pháp, chỉ nên [biên soạn] thông thả trong hai ba năm, chớ nên muốn mau ra sách kéo bị sai ngoa. Tuy các hạ huệ quang chiếu khắp như mặt trời mọc lên soi trọn hoàn vũ, nhưng kẻ thấy cạn nghe ít chẳng ngại gì đem kiến thức thấy cạn nghe ít để dâng lên nhằm tỏ lòng ngu muội khăng khăng chí thành ngưỡng mộ mà thôi! Hơn nữa, Pháp Trân và Hoàng Đạo quyết không phải là hai người. Nếu là hai người thì vì sao ông Lục lại chỉ nhắc đến Pháp Trân, ông Phùng chỉ nói đến Hoàng Đạo? Chuyện đặc biệt ấy sao lại bỏ sót không nêu lên? Huống hồ [hai ông] đều muốn nhờ vào đây để phát khởi cái tâm thù thắng gánh vác pháp của bậc trượng phu ư?

23. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ năm)

Hôm qua nhận được thư và cuốn Phật Giáo Tông Phái Chú (ghi chú về các tông phái Phật giáo), khôn ngăn vui mừng, an ủi. Quang gân đây bận việc túi bụi, không rảnh rỗi để đọc kỹ được, chỉ đọc lời tựa tổng quát mà thôi; những phần khác đều là tùy tiện xem qua. Nơi dòng thứ bốn trong trang hai mươi sáu, phần chữ nhỏ, chữ Sách (冊) trong từ ngữ Thiên Sách (天冊: sách trời) bị viết sai thành Đan (丹), chữ Vũ (武) trong Vũ Thị (武氏: họ Vũ) bị viết sai thành Từ (慈). Đây là do kẻ sắp chữ không cẩn thận mà ra. Ông Vạn làm thầy dạy học đã lâu³²⁴, những kẻ được ông ấy chỉ dạy chắc sẽ chẳng đến nỗi phạm những sai lầm nhưc

---

1) Na Đài: Phía trước tên người được xưng hô sẽ bỏ một ô trống. Cách này vẫn còn sử dụng trong những văn kiện chánh thức của Đài Loan.

2) Bình Đài: Nhằm thể hiện ý tôn trọng tột bậc. Mỗi khi gặp danh xưng của một người liền xuống hàng, bắt đầu một dòng mới bằng danh xưng ấy.

³²⁴ Nguyên văn “*Vạn quân cứu thân hàm trượng*” (ông Vạn đích thân dạy học đã lâu). Chữ Hàm Trượng (函 丈) vốn là một từ ngữ để gọi thầy dạy học một cách cung kính. Quan Huyền khi chú giải sách Lễ Ký đã giảng câu: “*Nhược phi ẩm thực chi khách, tắc bố tịch, tịch gian hàm trượng*” (Nếu không phải là khách đến ăn uống thì trải chiếu, chiếu được trải trong khoảng một trượng) như sau: “*Người giảng và kẻ nghe giảng ngồi cách nhau trong vòng một trượng nên gọi là Hàm Trượng*”.

mắt ấy.

An Sĩ Toàn Thư được các hạ nhận lãnh làm sách tài liệu và lưu thông, Quang sẽ thay cho quốc dân đối trước Tam Bảo lễ tạ hằng ngày. Thoạt đầu, An Sĩ tiên sinh quyết định cách [trình bày bản in] cũng chưa tốt lành tốt bậc, bởi lẽ những lời văn giáo huấn [của cổ nhân], cũng như những sự việc dùng để dẫn chứng, những lời bàn luận về cái tâm do ông ta viết ra v.v... đều in Đảnh Cách³²⁵ hết, cho nên không phân biệt được chủ và khách. Các hạ bảo đổi thành cỡ chữ Nhị Hiệu Tự quả là chí lý danh ngôn, nhưng sợ làm theo cách ấy sẽ khó thể điều chỉnh được, lỡ ra chẳng được như pháp! Quang tính trừ những đoạn văn ghi sự tích ra, những phần khác đều in thấp xuống một chữ ngõ hầu chẳng bị lẫn lộn. Đối với bốn câu “Vu Công...” [tiên sinh An Sĩ không giải thích], trong năm ngoài khi vị Đô Đốc đất Điền (Vân Nam) phát tâm khắc ván [bộ An Sĩ Toàn Thư], Quang đã sao lại [hành trạng trong đời cuối cùng của] Đê Quân [tại nhân gian (tức Trương Á đời Tấn)] và những sự tích [được nhắc tới trong] bốn câu ấy đem gởi đi³²⁶. Ông Đường tuy đã rút lui,

---

³²⁵ Đảnh Cách (頂格) là in một cột chữ cao hơn những cột khác một chữ. Cách này thường áp dụng để nhấn mạnh phần chánh văn trong một bài viết nhằm chú giải một đoạn kinh hay một thiên sách nào đó.

³²⁶ Đây là bốn câu trong Văn Xương Đê Quân Âm Chất Văn không được Châu An Sĩ giải thích chi tiết: “Vu công trị ngục đại hưng tứ mã chi môn, Đâu thị tế nhân cao chiết ngũ chi chi quế, cứu nghị trùng Trọng Nguyên chi tuyền, mai xà hương Tế Tướng chi vinh” (Vu công coi ngục cửa công đường to lớn, rộn ràng xe tứ mã, họ Đâu cứu người bẻ năm cành quế trên cao, cứu kiến đậu Trọng Nguyên, chôn rắn được hiển vinh làm Tế Tướng). Tổ Ân Quang đã ghi phần bổ khuyết như sau: “An Sĩ tiên sinh soạn tập cuốn sách này, sự lý, văn nghĩa thấy đều chu đáo. Chỉ có đời cuối cùng của Đê Quân và bốn chuyện Vu Công coi ngục, họ Đâu cứu người, Tống Giao cứu kiến, Thúc Ngao chôn rắn đều chưa từng sao chép. Chắc là do các sách khác đã chép đầy đủ, đời sau đều biết nên lược đi, nhưng kẻ chưa từng đọc rộng rãi sẽ không biết được. Quả thật là một điều đáng tiếc nuối. Do vậy, tôi bèn dựa theo Âm Chất Văn Chủ Chứng chép bổ sung vào đây để sự thật được sáng tỏ bởi chẳng tiện sửa đổi nguyên văn....”

Đời Hán, Vu Công là người Đông Hải, làm Đê Lại coi ngục. Trong quận có người đàn bà hiếu thảo, ở góa thủ tiết, nuôi mẹ chồng rất chu đáo. Mẹ chồng [thương con dâu còn trẻ], sợ con dâu lỡ dịp đi lấy chồng khác bèn tự thắt cổ chết. Người em chồng liền vu cho nàng dâu đã bức chết mẹ, nàng dâu không biện bạch được. Vu Công bào chữa cũng không được, nàng dâu bị xử tội chết. Xứ Đông Hải liền bị hạn hán ba năm. Về sau, quan Thái Thú đến, Vu Công thưa bày nỗi oan, tế lễ trước mộ người con dâu hiếu thảo, trời liền đổ mưa. Phàm những vụ án do Vu Công xét xử, mọi người đều phục. Cửa công đường hư, dân chúng tính sửa chữa. Ông nói: “Cửa này cao lớn có thể lọt lọng, xe tứ mã được! Ta coi ngục nhiều âm đức mà cũng

không oan uổng, con cháu ắt sẽ hưng thịnh”. Sau này, con ông là Định Quốc quả nhiên làm Thừa Tướng, tước phong Bình Tây Hầu. Cháu là Vĩnh Lữ làm Ngự Sử Đại Phu.

Đậu Vũ Quân thời Ngũ Đại, người ở Yên Sơn, ngoài ba mươi tuổi vẫn không con. Mộng thấy ông nội bảo: “Chẳng những người không có con mà còn chẳng thọ! Hãy nên sớm tu đức để xoay chuyển lòng trời”. Do vậy, Vũ Quân tận lực làm lành. Có kẻ ăn trộm hai trăm ngàn đồng, tự viết tờ bằng khoán buộc vào lưng đứa con gái bé, viết: “Bán vĩnh viễn đứa con gái để đền tiền nợ”, rồi bỏ trốn. Ông thương xót, đốt bằng khoán, nuôi lớn đứa bé gái cũng như chọn nơi làng hoàng giả chồng cho nó. Trong họ nội, họ ngoại, có ai bị tang ma không lo liệu được, ông bèn bỏ tiền chôn cất. Có người có con gái không lấy chồng được [vì thiếu tiền hồi môn], ông bèn bỏ tiền làm đám cưới. Đối với thu nhập mỗi năm, ông tính toán trừ khoản tiền chi dụng ra, [phần còn lại] đều dùng để giúp người khác. Trong nhà chỉ một mực tiết kiệm, thanh bản, chẳng trang sức vàng ngọc, vợ chẳng có quần áo lượt là. Dưng thư viện ở phía Nam nhà mình, chứa mấy ngàn quyển sách, mời thầy dạy dỗ trẻ nghèo hèn bốn phương, chu cấp tiền cho học trò. Không lâu sau, sanh được năm đứa con trai, đều thông minh, tuấn tú, khôi ngô, lại mộng thấy ông nội bảo: “Mấy năm qua, công đức người rộng lớn, tên đã được ghi trên thiên tào, được tặng thọ ba kỷ (một kỷ là mười hai năm). Năm đứa con trai đều vinh hiển. Người hãy càng thêm cố gắng, đừng biếng nhác cái tâm ban đầu”. Về sau con trưởng là Tử Nghi làm Thượng Thư bộ Lễ, con thứ là Tử Nghiễm làm Thị Lang bộ Lễ, con thứ ba là Tử Khản giữ chức Tả Bổ Khuyết, con thứ tư là Tử Xung làm Hữu Giám Nghị Đại Phu Tham Đại Chánh, con thứ năm là Tử Hy làm Khởi Cư Lang. Tám đứa cháu nội đều quý hiển. Ông thọ tám mươi hai tuổi, không bệnh, nói cười qua đời. Phùng Đạo tặng bài thơ: “Yên sơn Đậu Thập Lang, dạy con trọn nhân nghĩa, linh xuân một cõi lão, quế đở năm cành thơm”.

Đời Tống, [anh em] Tống Giao, Tống Kỳ cùng học trong trường Thái Học, có một vị Tăng coi tướng bảo: “Tiểu Tống đồ đầu thiên hạ, Đại Tống chỉ vừa [đủ điểm] khởi rớt mà thôi!” Mùa Xuân năm sau, thi xong, vị Tăng trông thấy Đại Tống bèn chúc mừng: “Chắc là anh đã từng cứu sống mấy trăm vạn sanh mạng!” Giao cười bảo: “Nhà Nho nghèo làm gì có sức được như vậy”. Tăng nói: “Loài vật cựa quậy đều là sanh mạng”. Giao nói: “Có tổ kiến bị mưa xoáy vỡ, tôi bèn ghép tre bắc cầu cho chúng thoát thân. Chắc là chuyện ấy đấy”. Tăng nói: “Đúng vậy! Năm nay Tiểu Tống sẽ đỗ đầu, nhưng rốt cuộc ông vẫn chẳng thua kém nó đâu!” Đến lúc xướng tên người đậu, quả nhiên Tống Kỳ đỗ Trạng Nguyên; Chương Hiến Thái Hậu bảo: “Em không được vượt anh”, [quan Chánh Chủ Khảo] bèn lấy Tống Giao đỗ đầu, đổi Tống Kỳ thành đồ hạng mười. Mọi tin lời vị Tăng nói chẳng sai.

Tôn Thúc Ngao người nước Sở, thường ra ngoài chơi, thấy rắn hai đầu, bèn giết đem chôn. Lúc trở về, buồn bã không ăn. Mẹ hỏi duyên cớ, khóc thưa rằng: “Con nghe nói thấy rắn hai đầu ắt phải chết. Nay con trông thấy, sợ sẽ phải chết, bỏ mẹ lại”. Mẹ nói: “Rắn nay ở đâu?” Thưa: “Con sợ người khác lại trông thấy đã giết đem chôn rồi”. Mẹ nói: “Không lo gì! Ta nghe nói kẻ có âm đức ắt được thiện báo. Ất con sẽ khiến cho nước Sở được hưng thịnh”. Về sau, ông Tôn làm Lệnh Doãn (Tể Tướng), chấp chánh nước Sở”.

nhưng sách đã khắc xong, chỉ là chưa gởi đến. Sẽ sao ra một bản khác, cho đính kèm vào sau phần mục lục trong đầu quyển sách và soạn một lời tựa ngắn để nêu rõ nguyên do, ngõ hầu chẳng phạm đến nguyên văn mà lại khiến cho dù văn hay nghĩa đều không bị thiếu sót gì! Chẳng biết các hạ nghĩ như thế nào? An Sĩ Toàn Thư chính là bộ sách trọng yếu để văn hồi thế đạo nhân tâm. Tuy nói là tính in một vạn bộ, nhưng in càng nhiều càng hay, há nên tự vạch [giới hạn]? Hơn nữa, bảo người ta xuất tiền thì tự hồ cắt thịt kẻ ấy vậy! Ngay trong hiện thời với số tiền đã gởi tới sẽ in được sáu ngàn bộ; nếu trọn chẳng có một ai chịu bỏ tiền ra nữa thì cũng tạm để an ủi tấm lòng đau đáu của các vị. Vạn sự tùy duyên, bất tất phải chấp chặt thì mới là cách thức yên vui.

Bản kinh Lăng Nghiêm do bà Ngô Nghệ Anh chép được chồng bà ta lưu thông. Bản kinh Pháp Hoa do bà Trang Nhân chép (*bà này là em gái của Trang Tư*), chồng bà ta là Lục Giá Hiên cũng muốn lưu thông, cậy cư sĩ [Cao] Hạc Niên cầm kinh đến xin Quang xem xét, sửa chữa và xin viết lời Bạt. Do vậy, tôi đọc đại lược, thấy nét chữ mạnh mẽ, thanh tú, từ đầu đến cuối giống hệt nhau, nhưng kiểu chữ đa phần vương phải tập khí văn nhân: Hoặc là viết theo lối Tục Thể, Phá Thể, Thiếp Thể, Biên Thể v.v... hoặc là ngược ngạo coi lối chữ Chánh Thể đang được lưu hành hiện thời là sai nên đổi sang dùng lối Cổ Thể. Quang cho rằng viết như vậy là theo thói tục, trái thời, chẳng đáng theo khuôn phép ấy, liền viết thư chê trách³²⁷, bảo bà ta viết lại, cũng như phải sửa cho nét chữ hơi lớn hơn ngõ hầu người thợ tri lẫn kẻ ứng phó³²⁸ đều vui thích thỉnh mua. Bà ta đọc thư Quang khá bội phục, ngày hôm sau liền cùng chồng đến bái kiến. Quang bảo bà ta hãy chép kinh giống như tiền sĩ viết đôi sách³²⁹ thì công đức sẽ lớn lao. Nghe nói bà ấy tuân thủ Nữ Huấn³³⁰ khá

---

³²⁷ Xin xem chi tiết những chỗ Tô phê phán lối chép kinh của bà Ngô Nghệ Anh trong “*Thư trả lời cư sĩ Lục Giá Hiên*” trong bộ Án Quang Pháp Sư Văn Sao Tăng Quảng Chánh Biên, quyển 1, thư số 77.

³²⁸ Chỉ những vị sư chuyên làm kinh sám, Phật sự, cúng quải theo lời thỉnh cầu của tín chủ (thường gọi là “*ứng phó đạo tràng*”).

³²⁹ “*Đôi sách*” chỉ bài viết trong trường thi. Do đề thi thường là một câu nói hay một đoạn văn trích từ kinh điển Nho gia, thí sinh phải viết thành một bài văn giảng giải ý nghĩa câu nói ấy cũng như trình bày quan điểm, sách lược hòng giải quyết vấn đề, nên bài viết ấy thường gọi là *Đôi Sách*. Khi viết *Đôi Sách*, phải viết chữ rõ ràng, đủ nét, thận trọng để tránh phạm húy, lời văn không được có giọng điệu vô lễ, khinh cuông v.v...

³³⁰ Nữ Huấn là một bài minh do Thái Ung soạn, có nội dung giáo hóa phụ nữ về bốn phận, phẩm đức của nữ giới. Nội dung như sau: “*Tâm do thủ diện dã, thị dĩ thậm trí*

tốt, phàm những nơi vui chơi đều nhất loạt không tới, rất được phu nhân Thịnh Hạnh Tôn khâm phục, kính trọng. Không biết cuốn sách của Trang Ngô là viết cho chị em gái? Hay là dành cho cô và cháu? Ai là chị, là cô? Ai là em, là cháu? Nếu sách được sửa chữa lần thứ hai xong, Quang chẳng thể không viết lời đề từ, sợ vẫn phải phiền các hạ lưu thông. Gần đây, phong khí Phật học rộng mở, những bậc anh hiền chôn khuê các cũng dấy lên nhiều lắm, cũng giải được nỗi lo đau đầu của những người bận tâm tới đất nước, nhân dân vậy!

24. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ sáu)

Chuyện nhân quả báo ứng trong cuốn Phật Học Khởi Tín Biên do ông rộng lòng ban cho trước đây đủ để chấn động kẻ điếc, mở mắt cho người mù. Do vậy, tôi bèn tùy tiện nói với một hai người bạn, bọn họ cũng vui thích muốn xem, nhưng phiền một nỗi là không có ai tiện dịp sang đất Thân (Thượng Hải) [đề nhờ thỉnh sách]. Do vậy, Quang tính thuận theo ý họ, xin ông đọc thư rồi sẽ gởi cho một gói Phật Học Khởi Tín Biên. Gói sách ấy chỉ lấy kích thước của [bưu kiện] do bưu cục [đã quy định] làm chuẩn, không cần biết là bao nhiêu cuốn! Hãy ghi một tờ hóa đơn, thỉnh một bản phải tốn bao nhiêu tiền, đợi khi Quang tới Thượng Hải vào cuối tháng Sáu sẽ trả lại theo đúng số, ắt chẳng đến nỗi

---

sức yên. Diện nhất đán bất tu sức, tắc trần cấu uế chi. Tâm nhất triêu bất tư thiện, tắc tà ác nhập chi. Phù diện chi bất sức, ngu giả vị chi xú, tâm chi bất tu, hiền giả vị chi ô. Tương hà dung yên? Cổ lâm chiếu thức diện, tắc tư kỳ tâm chi khiết dã. Phó chỉ tắc tư kỳ tâm chi hòa dã. Gia phần tắc tư kỳ tâm chi tiến dã. Trạch phát tắc tư kỳ tâm chi thuận dã. Dung trát tắc tư kỳ tâm chi lý dã. Lập kế tắc tư kỳ tâm chi chánh dã. Nhiếp mãn tắc tư kỳ tâm chi chỉnh dã.” (Tâm ví như đầu mặt. Do vậy, phải hết sức trau sửa. Mặt một ngày không trau rửa, ắt bụi bám dơ bẩn. Tâm một ngày chẳng nghĩ tới điều lành, ắt tà ác chen vào. Phàm mặt không trang điểm, kẻ ngu chê là xấu. Tâm không tu, người hiền chán ghét. Làm sao chịu đựng được? Do vậy, khi soi gương phải nghĩ xem cái tâm có trong sạch hay chẳng? Lúc bôi kem thơm phải nghĩ sao cho cái tâm nhu hòa. Lúc gội phải nghĩ sao cho cái tâm tốt lành. Lúc làm mượt tóc phải nghĩ sao cho cái tâm an thuận. Khi dùng lược phải nghĩ sao cho cái tâm phù hợp với lý. Lúc búi tóc lên phải nghĩ sao cho cái tâm chánh đáng. Lúc cuộn những sợi tóc mai phải nghĩ sao cho cái tâm được tề chỉnh).

Thái Ung (132-192), tự Bá Giai, là một danh sĩ sống vào cuối đời Hán, học rộng, giỏi thư pháp, từng được cử giữ chức Tả Trung Lang Tướng dưới thời Hán Hiến Đế. Ông là người đầu tiên chỉnh lý kinh điển Nho gia và san định thành một bản tiêu chuẩn. Bài minh trên đây chủ yếu để dạy hai cô con gái của ông. Về sau, nó được coi như một bài minh cần phải thuộc nằm lòng của nữ giới.

sai chạy vậy!

25. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ bảy)

Lá thư tôi dâng trình lần trước chắc ông đã nhận được rồi. Ngày hôm qua, ông Bao Ngọc Đường đến thăm, cầm theo thư của các hạ và một gói Phật Học Toát Yếu. Sách này từ chỗ cạn tiến vào sâu, [giảng giải] nhân quả sự tích, luân hồi báo ứng cũng như sự vãng sanh Tây Phương, liễu sanh thoát tử, đúng là đã trao cho người ở trong nhà tôi một ngọn đèn khiến cho tu nhân kết quả nơi thân trước, thân sau đều có thể quyết đoán sẵn được. Vì thế, kẻ có tín tâm đều cùng yêu thích, chẳng tiếc tiền tài để lưu thông.

Các hạ gạt bỏ lời ông Ngũ nói thì cũng là chuyện hay lắm. Phàm muốn đoạn nghi, khơi gợi lòng tin, chớ nên dùng những lời lẽ nửa tin, nửa ngờ, cũng như trích dẫn những lời lẽ giảng giải nghĩa lý nhưng chẳng nương theo Thật Lý. Bởi lẽ, những lời nói ấy có thể khơi gợi tín tâm cho người khác mà cũng có thể khơi gợi lòng nghi ngờ của kẻ khác vậy! Có lẽ nên đưa chương thứ tám ra phía sau thì thể tài [của cuốn sách] sẽ hợp lý hơn, mà cũng có thể khiến cho người khác biết có những loại sách ấy để thỉnh về đọc. Những điều nào nên cắt bỏ hoặc nên thêm vào, xin ông hãy tự cân nhắc. Quang gần đây bận bịu đa đoan, hằng ngày không rảnh rỗi, xin ông hãy rủ lòng thông cảm. Khi ông Bao đến, Quang đã khuyên ông ta hãy tu tại gia, tu chân ngay trong cõi tục, không cần phải xuất gia. Sợ rằng sau khi xuất gia do hằng ngày ở chung với bọn Tăng lười nhác, biếng trễ, lâu ngày chầy tháng sẽ chỉ trở thành một gã ăn bám cửa Phật! Chẳng biết ông ta có chịu nghe theo hay không?

26. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ tám)

Vừa nhận được thư và mười tám cuốn Phật Học Khởi Tín Biên, còn Lục Đạo Luân Hồi Lục vẫn chưa nhận được. Mỗi lần gửi sách và thư thì thường được chia thành hai lần gửi đến. Quang cũng chẳng thể đọc Lục Đạo Luân Hồi Lục nhiều được, trong những phần tôi đã xem thì thấy không có gì sai sót lớn lao. Nhưng loại sách này nên lấy chuyện nêu rõ nhân quả báo ứng làm chủ yếu, những bài dịch từ các báo ngoại quốc như tờ Linh Học Chí v.v... đăng ở cuối sách cũng có thể dùng để chứng minh [nhân quả báo ứng]. Gần đây, ngoại quốc cũng tin có quỷ thần. Đã có quỷ thần thì đời trước lẫn đời sau đương nhiên chẳng phải là không

có, mà liễu sanh thoát tử lại càng là nhiệm vụ cấp bách; nhưng người đọc chẳng suy tới chỗ ấy, bèn học theo thói phù phiếm, chẳng thân thiết!

Từ nay trở đi, hễ sao lục những chuyện xưa, chuyện nay, hãy đều nên chú trọng sao cho nhân quả báo ứng được nêu tỏ rạn rõ thì sẽ có thể làm cho người thấy kẻ nghe không ai chẳng kinh sợ rét buốt tận xương, lông tóc dựng đứng, sanh lòng kiêng nể, sợ hãi. Đối với những lời bàn luận chung chung về chuyện có ma quỷ, hãy nên dành cho những tiểu thuyết gia thâm thập hồng tô vẽ, lưu truyền. Có người bảo các hạ tính [viết sách về Phật pháp để] kiếm lợi cũng chẳng phải là không có nguyên nhân. Các hạ đã lấy hoàng pháp lợi sanh làm trách nhiệm của chính mình, đừng nên bắt chước những kẻ buôn sách: Hễ in ra một cuốn sách mới liền áp dụng cách định giá của các loại sách mới, chẳng bận tâm tới số trang, công thợ! Các loại sách do các hạ in ra hãy nên căn cứ vào giá vốn rồi tính giá tiền dôi ra đôi chút ngõ hầu đại pháp được lưu thông mà cũng chẳng bị hụt vốn. Nếu giá sách cao gấp mấy lần giá vốn lẫn công thợ, sẽ bị người khác công kích, chê gièm (*ngay như Phật Học Tiểu Từ Điển cũng bị định giá quá cao*). Do tôi lạm nhận là người cùng chí hướng với các hạ nên mới dám nói thẳng như vậy, xin hãy rủ lòng tha thứ!

27. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ chín)

Quang trọn chẳng có học vấn lại thêm mắt lòa; vì thế đối với trước thuật của các bậc danh nhân xưa nay đều chưa từng ghé mắt vào. Tôi chưa đọc bài văn bia của Ma Cật³³¹ nên ý nghĩa, ngữ mạch trong phần văn trên và dưới tôi đều không biết. Nếu chẳng vâng lời thưa trình, sợ các hạ trách móc. Nay tôi dựa theo bản phận của kẻ lòa thốt lời sò voi cho xong trách nhiệm, chứ chưa chắc đã hoàn toàn đúng, mà cũng chưa chắc đã hoàn toàn sai bét. Xin bậc sáng mắt hãy cân nhắc để chọn hay bỏ thì may mắn lắm thay!

“*Cổ duệ hải sư*” (鼓柁海師: bậc thầy đẩy mái chèo trong biển)

---

³³¹ Vương Duy (701-761), tự là Ma Cật, người huyện Kỳ, tỉnh Sơn Tây, là một thi nhân nổi tiếng dưới đời Đường, thường được xưng tụng bằng mỹ hiệu Thi Phật do những bài thơ Đường Luật của ông mang đậm sắc thái Thiên vị. Vương Duy tinh thông Phật pháp, đặc biệt hâm mộ kinh Duy Ma Cật nên lấy hiệu là Ma Cật. Ông đậu Tiến Sĩ năm Khai Nguyên thứ 9 (721), làm quan đến chức Thái Tử Trung Doãn, Thượng Thư Hữu Thừa. Ông cũng nổi tiếng về tài hội họa. Những sách viết về hội họa thời cổ như Lịch Đại Danh Họa Ký, Đường Triều Danh Họa Ký v.v... đều đánh giá rất cao tài năng hội họa của ông.

cả) là từ ngữ thường được dùng trong kinh để chỉ người vào biển cả tìm vật báu. Từ ngữ “*Hành giả chẳng biết Bồ Đề*” là nói về Thiên Tông, ngụ ý: Chỉ ra trí thể của chư Phật ở ngay trong Phiền Hoặc của chúng sanh. Ý nói: Kẻ vào trong biển cả tìm của báu, chẳng biết nhà mình sẵn có đồ quý, cao sang nhất, quý báu nhất, có thể sanh ra vô lượng các món báu, cứ rong ruổi tìm cầu bên ngoài, nào khác kẻ ôm của báu lạc nẻo, đang cười trâu lại đi tìm trâu! Cần biết rằng: Thật Tánh của tham - sân - si chính là Phật tánh! Nếu có thể triệt ngộ Phật tánh ấy thì trọn chẳng thể tìm được tham - sân - si. Chân Giới, Chân Định, Chân Huệ ở ngay trong bản thể, nhưng cũng chẳng thể tìm được tướng của Chân Giới, Chân Định, Chân Huệ ! Đại ý của lời Lục Tổ nói là như thế đấy. Lấy hai câu này làm câu văn để soi ngược lại, nhằm tỏ rõ sự thẳng diệ. Đây là sự sờ sẫm mù lòa của Quang vậy! Chẳng biết các hạ nghĩ như thế nào?

Hơn nữa, Thiên Tông chuyên trọng tham cứu, chứ không chú trọng giảng giải. [Pháp Bảo] Đàn Kinh tuy có những chỗ giảng nói ý nghĩa, nhưng nếu chưa mở được con mắt nhà Thiên thì nếu chẳng biết Thiên Tông thành Giáo cũng sẽ tưởng mê là ngộ. Vì thế, ông Bùi Công Mỹ³³² nói: “*Hễ hiểu được ý chỉ thì mau thành Phật đạo! Hễ lạc mất ý chỉ, sẽ mau vào Nê Lê*³³³”. Quang thì Giáo cũng chẳng thông, hưởng hồ là Tông ư? Nhưng cũng hơi biết lối vào môn đình hai tông ấy. Tiếc đã không chân, lại chẳng có mắt, nên chẳng thể bén mảng nơi phen giậu được!

Kinh ấy (tức Pháp Bảo Đàn Kinh) cũng có thể lợi người mà cũng có thể khiến cho người khác bị làm lẫn! Nếu có thể đối với pháp nào, chuyện nào cũng đều nêu rõ tông chỉ “*trực chỉ nhân tâm kiến tánh thành Phật*”, lại chẳng trái nghịch giáo nghĩa thì đâu có nói “*Lục Tổ xuất thế*” cũng không phải khen ngợi quá lố! Nếu không, đã chẳng làm cho người khác thấy được Tánh, lại còn đến nỗi do Tông mà trái Giáo thì lợi ích

---

³³² Bùi Hưu (791-864), tự Công Mỹ, người xứ Tế Nguyên, Mạnh Châu (nay thuộc huyện Tế Nguyên, tỉnh Hà Nam), học Phật từ nhỏ, người đời thường gọi ông là Hà Đông Cư Sĩ (vì tổ tiên ông vốn là người Hà Đông). Làm quan đến chức Trung Thư Môn Hạ Bình Chương Sự, rồi được bổ làm Tiết Độ Sứ ở nhiều nơi, tánh tình khoan dung, rộng rãi, nghiêm cẩn, cai trị đúng mực, không ra oai mà dân chúng hết sức kính sợ, yêu mến. Ông nổi tiếng về tài thư pháp, văn chương trầm ổn, mạnh mẽ, lay động lòng người. Gia đình ông đời đời sùng Phật, nhưng ông là người tu học Phật pháp nhiệt thành nhất. Ông từng dựng chùa Mật Ấn để làm trụ xứ cho Linh Hựu thiên sư. Về già, dựng am ẩn cư tại làng Quy Sơn ở Hồ Nam.

³³³ Nê Lê (Niraya) là tên gọi khác của Địa Ngục (Naraka: thường phiên âm là Nại Lạc Ca hoặc Na Lạc Già), dịch nghĩa là Bất Lạc, Khả Yếm (đáng chán), Khổ Cự, Khổ Khí, Vô Hữu.

nơi Tông lẫn Giáo hai đàng đều bị mất, sẽ ứng với ý nghĩa trong câu nói thứ hai của Công Mỹ (tức câu “*hễ lạc mắt ý chỉ sẽ mau vào Nê Lê*”), cố nhiên vẫn chẳng bằng đề nguyên diện mục sẵn có của nó³³⁴ thì hay hơn! Các hạ có tâm lợi người tha thiết, Quang cũng ôm lòng tha thiết ngừa cho người khác khỏi bị sai lầm; vì thế chẳng thể không thừa trước để tận tâm lòng ngu thành khăng khăng trọn hết tình tri kỷ vậy!

Câu chữ trong nhà Thiên cần phải có con mắt khác để lãnh hội! Nếu chẳng khéo hiểu ý sẽ chưa khỏi “*y văn giải nghĩa, tác tam thế Phật oan*” (dựa theo văn tự đề hiểu ý nghĩa khiến cho ba đời chư Phật phải bị oan uổng). Lỡ như trái nghịch giáo nghĩa, chỉ thành “*ly kinh nhất tự, tức đồng ma thuyết*” (rời kinh một chữ, sẽ giống như lời ma nói). Dễ thì dễ như trở bàn tay, khó thì khó như lên trời. Nếu không phải là bậc Tông lẫn Giáo đều thông, hai mắt viên minh, cố nhiên chẳng nên khinh thường, dễ duôi theo đuổi việc chú giải kinh ấy!

28. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười)

Quang bầm tánh ngu buống, đã không hiểu biết, lại chẳng hiểu đời nên chẳng thể mềm mỏng thuận theo tình người. Vì thế, phát nguyện suốt đời làm một Tăng nhân ăn nhờ ở đậu mãi mãi, may được cư sĩ chẳng chê bỏ Quang là hạng không ra gì. Phạm nói ra điều nào đâu cuồng ngạo, trái nghịch, cũng đều được cư sĩ khen ngợi, cảm thấy hổ thẹn đến cùng cực! Tục ngữ có câu: “*Nhặng xanh bám vào đuôi ngựa Ký bèn đi được ngàn dặm*”. Lòng Quang ngu thành, nhờ sức của các hạ mà khiến cho hết thấy những ai có tín tâm đều cùng sanh lòng kính nể kính tượng, ngõ hầu diệt được tội khiên của tôi, tăng thêm phước huệ cho họ. Xét tới nguồn cội, đều là được thành tựu bởi các hạ vốn là một bậc thiện tâm vui đạo vậy. Hết sức cảm ơn!

Quý môn nhân³³⁵ là Vạn cư sĩ hỏi về Bảo Hoa Tam Muội Truyện, chùa Pháp Vũ không có sách ấy. Ở quý cục (tức Y Học Thư Cục) đã không có thì cũng khó thể tìm được ở nơi nào khác! Hãy nên hỏi ở Bảo

---

³³⁴ Ý nói nếu chú giải mà không nêu được ý chỉ viên dung, chỉ khiến cho người đọc chấp vào Lý Tánh, bác bỏ Sự Tu, thiên chấp đề cao Thiên Tông, bài xích, miệt thị các tông khác thì đã trái nghịch với ý chỉ viên đốn của Tổ. Chú giải như vậy sẽ có hại hơn là có lợi, thà cứ để nguyên không chú giải cho người đọc tự lãnh hội ý Tổ thì hay hơn.

³³⁵ Tiếng gọi học trò của người khác một cách trang trọng.

Hoa chắc sẽ tìm được! Vị này³³⁶ chính là Bồ Tát thị hiện chứ không phải là người thường, Sư là học trò của Huệ Vân Hình Công, là thầy của Kiến Nguyệt Thế Công. Vào năm Sùng Trinh thứ mười (1637), Kiến Nguyệt thọ giới dưới tòa của vị ấy xong liền nối pháp. Đến năm Thuận Trị thứ mười (1653), Ngài đã làm Trụ Trì tại Hoa Sơn, vẫn chẳng biết Ngài đã vào chùa bao nhiêu năm? Do điều này có thể biết Ngài là người sống vào cuối đời Minh. Người được Linh Ân Hối Công nhắc đến chính là vị này vậy!

Kẻ mờ mịt Phật tánh, mù mờ Chân Như bèn bài xích người kiến đạo là chuyện thường thấy, cần gì phải hỏi tới xuất xứ? Dầu có chỉ ra xuất xứ thì cũng chưa chắc người ấy đã là kẻ đầu tiên thốt ra lời ấy. Do vậy, chẳng thà không chỉ ra xuất xứ thì hơn! Bồ Đề Đạt Ma truyền y bát tại Trung Quốc nhằm thời Ngũ Đại, đến đời Lục Tổ chỉ truyền pháp ấn, chứ không truyền y bát. Hãy nên tra trong Lục Tổ Đàn Kinh sẽ biết được nhân duyên. Nguồn tâm sẵn có của chúng ta đều bị tình thức ngăn lấp nên chẳng thể hiển hiện được. Nếu có thể phản chiếu hồi quang, thấy ngay được tình thức huyền vọng ấy thì nó sẽ còn khởi từ đâu được nữa? Như vậy thì trong chẳng do tâm, ngoài chẳng do cảnh, hai đàng đều bị cắt đứt, chính giữa cũng chẳng lập. Cái gọi là “tình thức” hóa thành trọn chẳng còn gì! Tình thức chướng lấp đã trừ thì nguồn tâm triệt để hiển lộ. Đây chính là cảnh tượng đại triệt đại ngộ trong Tông môn vậy!

Tiểu (勦) là diệt. Theo đao chẳng theo sức, hễ theo sức thì chẳng

---

³³⁶ Tam Muội Luật Sư (1580-1654), người huyện Quảng Lăng, năm 21 tuổi, xin xuất gia với pháp sư Tịnh Nguyên tại Di Đà Am trong làng, rồi thọ Cụ Túc Giới tại chùa Cam Lộ ở Nhuận Châu vào năm 29 tuổi, y chỉ Huệ Vân Luật Sư để chuyên tâm nghiên cứu Luật Tông, nghiêm trì tịnh giới, rất được ngài Huệ Vân coi trọng, thường sai thay mặt Huệ Vân diễn giảng. Sau đây, Sư bế quan ba năm tại núi Cửu Tử. Sau khi xuất quan, Sư chủ trì pháp hội Long Hoa tại Ngũ Đài Sơn, cảm được Văn Thủ Bồ Tát phóng quang, hiện thân cười sư tử trên hư không. Năm 1639, khi ngòi thuyền trở về Thạch Tháp, đi ngang Long Đàm, thuận chân viếng thăm núi Bảo Hoa (huyện Cú Dung, tỉnh Giang Tô) thấy tổ đình điêu tàn, Sư liền phát tâm trùng tu chùa này. Năm sau, Sư chống tích tượng sang Bảo Hoa, sai học trò là Kiến Nguyệt làm Giám Viện, mỗi năm tổ chức truyền giới đàn hai lần. Ngày Hai Mươi Sáu tháng Sáu năm 1654, sau khi truyền giới xong tại giới đàn chùa Tam Tháp (Thiệu Hưng), Sư trở về Bảo Hoa, bảo học trò trong vòng từ ba đến bảy ngày nữa Sư sẽ vắng sanh. Ngày Mồng Một tháng Sáu nhuận, Sư giao phó chùa Bảo Hoa cho Kiến Nguyệt. Mồng Bốn tháng Sáu, Sư tự tắm rửa, ngôi xếp bằng trong nước, mỉm cười qua đời trong tiếng trợ niệm Phật hiệu của môn nhân.

phải là đúng nghĩa³³⁷. Càng về sau càng thua kém đời trước cũng là chuyện thường được Giáo nói đến! Nếu chẳng thể chỉ ra lời nói ban đầu do ai nói, chẳng thà không nêu ra [thì hơn]! Nói chung, hết thấy mọi sự được tiền nhân sáng lập, người đời sau kế thừa. Tuy càng về sau, càng tinh vi, càng màu nhiệm, nhưng công hiệu vẫn chẳng thể vượt trội lúc ban đầu, bởi điều ấy do tiền nhân sáng lập. Huống chi các vị tiền nhân sáng lập, trước thuật trong Phật pháp phần nhiều là hạng Pháp Thân đại sĩ thừa nguyện tái lai. Người đời sau kế thừa, dầu có đổ công sức làm cho pháp ấy tinh vi, nghiêm mật trời vượt tiền nhân, nhưng đại cương, yếu chỉ, những lời bàn luận sâu xa thâm nhập được lý, không có gì chẳng phải do tiền nhân đã tìm ra. Dầu chưa nêu rõ ra thì [những gì người đời sau nêu ra] vẫn là suy luận dựa theo ngữ mạch của những lời tiền nhân đã nói. Vì thế, tuy những gì về sau này trội hơn những gì thuộc thuở ban đầu, quả thật vẫn kém hơn thuở ban đầu vậy!

Từ ngữ “*quang ảnh môn đầu*” (光影門頭) chỉ cho tình trạng “kiến đạo chẳng chân thật”. Ấy là vì lấy mặt trăng trên bầu trời và thân hình con người để ví cho đạo. Những kẻ chỉ thấy được ánh trăng và bóng người bèn cho là đã đắc, há có được chăng? Hơn nữa, nếu dùng mặt trăng để ví cho đạo, lấy ánh trăng, bóng trăng để ví với chỗ đạo lưu lộ thì cũng được. Ánh trăng, bóng trăng chính là chỗ lưu lộ của mặt trăng, nhưng hãy nên từ ánh trăng, bóng trăng mà ngẩng lên nhìn vàng trắng trên trời, đừng ngỡ ánh trăng và bóng trăng trong nước là vàng trắng thật sự!

Chuyện Huệ Quả chưa được chép trong Tổng [Cao] Tăng Truyện. Từ sau Tổng [Cao Tăng] Truyện, tiểu truyện của những vị Tăng [trong các triều đại kế tiếp] chưa được biên soạn. Bộ Minh Cao Tăng Truyện, hai cuốn, chỉ sao chép [hành trạng của] một hai vị đã biết, chẳng đáng gọi là sách tiếp nối bộ Tổng Cao Tăng Truyện. Hiện thời, pháp sư Đạo Giai ở Bắc Kinh đang thỉnh người sưu tập rộng khắp, tính chép nối tiếp [hành trạng] của các vị cao tăng sau thời những vị được nêu tên trong Tổng Cao Tăng Truyện cho đến hiện tại. Như vậy thì số quyển sẽ không thể dưới một trăm mười quyển được!

Mật Tông lấy Tam Mật Gia Trì khiến cho phàm phu được chứng

---

³³⁷ Ý nói: Thuận theo thế để diệt trừ, ví như vung đao chém xuống, do đà đi của lưỡi đao, vật sẽ bị cắt đứt không cần phải ra sức bổ xuống. Cũng giống như vậy, hễ chứng ngộ, phiền não sẽ đoạn diệt, không cần phải chú tâm dụng công. Thật ra vẫn là dụng công, nhưng không còn phân biệt đối đãi nên giữ giới, diệt phiền não không cần phải hết sức chú tâm dụng công.

thánh ngay trong hiện đời, công đức lực dụng ấy chẳng thể suy nghĩ được, chẳng thể bàn bạc được, nên gọi là “lực dụng chẳng thể nghĩ bàn”. Tuy Mật Tông đề xưng tông chỉ ấy, nhưng cần phải là đúng người thì mới có thể làm được! Hạng người ấy là hạng người nào? Chính là các vị như Kim Cang Trí³³⁸, Thiện Vô Úy³³⁹ v.v... Nếu không phải là hạng như

---

³³⁸ Kim Cang Trí (Vajrabodhi, 671-741) là vị Tổ phó pháp thứ năm của Mật Tông Ấn Độ, được coi là Sơ Tổ Mật Tông Trung Hoa (theo truyền thống Kim Cang Giới). Sư xuất thân từ giai cấp Bà La Môn, năm lên mười tuổi xuất gia ở chùa Na Lan Đà, hai mươi tuổi thọ Cụ Túc, nghiên cứu tu tập rộng rãi các kinh điển Đại Tiểu Thừa. Năm ba mươi một tuổi, theo học Mật giáo với ngài Long Trí. Nổi gót ngài Thiện Vô Úy, Sư dẫn đệ tử là Bất Không theo đường biển đi qua Tích Lan, Sumatra, tới Quảng Châu của Trung Hoa vào năm Khai Nguyên thứ bảy (719) đời Đường, kiến lập đạo tràng Quán Đảnh Đại Vạn Noa La, hóa độ tứ chúng. Năm Khai Nguyên thứ tám (720), Sư lên Lạc Dương rồi qua Trường An, lo phiên dịch kinh điển Mật giáo và truyền thụ bí pháp quán đảnh. Ngài dịch được các bộ Kim Cang Đảnh Kinh, Du Già Niệm Tụng Pháp, Quán Tự Tại Du Già Pháp Đệ Bát Bộ... Sư cùng với Bất Không và Thiện Vô Úy được cõi đời xưng tụng là Khai Nguyên Tam Đại Sĩ. Sư tính trở về Ấn Độ, nhưng rồi thị hiện bệnh nhẹ, viên tịch tại chùa Quảng Phước, Lạc Dương, thụy hiệu Đại Hoằng Giáo Tam Tạng. Những vị đệ tử người Trung Hoa nổi tiếng nhất của Sư là Nhất Hạnh, Huệ Siêu, Nghĩa Phước, Viên Chiêu v.v...

³³⁹ Thiện Vô Úy (Subhakara-simha, 637-735). Đôi khi còn dịch là Tịnh Sư Tử, cũng được coi là Sơ Tổ của Mật Tông Trung Hoa (tùy theo hệ thống truyền thừa là Thai Tạng Giới hay Kim Cang Giới mà sẽ coi ngài Thiện Vô Úy hay ngài Kim Cang Trí là Sơ Tổ). Sư vốn người nước Ô Trà (Odra, Đông Ấn Độ), thuộc giai cấp Sát Đê Lợi, hậu duệ của Cam Lộ Phạn Vương (Cam Lộ Phạn Vương là chú của Phật Thích Ca). Sư nối ngôi vua năm mười ba tuổi, do gặp nội loạn, Sư bèn nhường ngôi đi xuất gia. Đến bờ biển Nam Ấn, Sư thấy ngôi chùa thờ Phật thù thắng bèn ngộ được Pháp Hoa Tam Muội. Ngài đến chùa Na Lan Đà ở Trung Ấn theo học với ngài Đạt Ma Cúc Đa (Dharmagupta), nghiên cứu Du Già Tam Mật, lãnh hội rốt ráo, được ngài Đạt Ma Cúc Đa truyền quán đảnh. Năm Khai Nguyên thứ tư (716) đời Đường, tuân theo lời thầy truyền, Sư theo ngã Trung Á đến Trường An, được vua Huyền Tông tôn làm quốc sư, trụ tại chùa Hưng Phước. Năm sau, Sư phụng chiếu dịch kinh tại chùa Bồ Đề, dịch các bộ Hư Không Tạng Bồ Tát Năng Mãn Chư Nguyên Tồi Thắng Tâm Đà La Ni Cầu Văn Trì Pháp, Đại Nhật Tỳ Lô Giá Na Thành Phật Thần Biến Gia Trì Kinh (những lời giảng về kinh Đại Nhật của Ngài được Nhất Hạnh biên tập thành bộ Đại Nhật Kinh Sớ), Tô Bà Hô Đồng Tử Kinh, Tô Tát Địa Yết La Kinh. Do những kinh này thuộc hệ thống Thai Tạng Giới trong Mật thừa nên Sư được coi như Sơ Tổ Mật Tông Trung Hoa (nếu xét theo hệ thống Thai Tạng Giới). Sư là người chủ xướng việc đề nguyên những bài thần chú bằng tiếng Phạn, dùng những chữ Hán có âm đọc gần giống với Phạn âm để ghi cách đọc, khiến cho Phật giáo Trung Hoa dấy lên phong trào nghiên cứu chữ mẫu tự Tát Đàm (Siddham). Do rất khéo tay, Ngài cùng các đệ tử tự chế tạo các hình mạn-noa-la (mandala), tượng, pháp khí, tháp bằng đồng. Năm Khai Nguyên 20 (730), Sư xin trở về Ấn Độ, nhưng không được vua

vậy thì đạo chẳng thể không hành xuống. Những kẻ học Mật Tông hiện thời đều chỉ học được ngoài da, hoàn toàn không có Kim Cang giới lực lẫn Bồ Đề đạo tâm. Họ chẳng chú trọng tri chú để đoạn Hoặc chứng Chân mà phần lớn bắt chước hiện chữ, hiện hình tướng, để hỏi cát - hung, họa - phước, nhân trước, quả sau, giống như tác dụng của linh quỹ. Đây gọi là làm cho Mật Tông bị bại hoại; tôi sợ quả tội họ còn chẳng xuể, nói chi là thành thánh ngay trong cõi phàm! Chúng ta chỉ nên lấy pháp môn Tịnh Độ làm một tòa núi Tu Di lớn lao để dốc hết toàn thân nương tựa, ngõ hầu chẳng bị hết thầy tri thức lay động hòng có thể liễu thoát ngay trong đời này! Nếu không, sóng sẽ theo gió dấy lên, trọn chẳng có lúc nào ngưng thì buồn thay!

Tôi chưa từng thấy sách Đại Tạng Bí Yếu, chắc là sách được lưu truyền bởi người Nhật. Bốn câu “*đoạt nhân cảnh*”... chính là lời lẽ trong bài Tứ Liệu Giản của ngài Lâm Tế. “*Đoạt*” có nghĩa là dứt bật dấu tích, hình tượng vậy. “*Bất đoạt*” có nghĩa là “hiện thị Lý Thể”. “*Nhân cảnh*” chính là cảnh trí của nhân và pháp. “*Sanh thì quyết định sanh, đi thì thật sự chẳng đi*”, tức là “đoạt cảnh bất đoạt nhân”, nêu rõ người đi vắng sanh, dứt bật cảnh được sanh về. “*Đi thì quyết định đi, nhưng sanh thì thật sự chẳng sanh*” chính là “đoạt nhân bất đoạt cảnh”, nêu rõ cảnh được sanh về, diệt người đi vắng sanh. “*Đi thì thật sự chẳng đi, sanh cũng thật sự chẳng sanh*” chính là “nhân lẫn cảnh đều đoạt”, tức nhân lẫn cảnh đều vắng lặng vậy. “*Đi thì quyết định đi, sanh cũng quyết định sanh*” chính là “nhân lẫn cảnh đều chẳng đoạt”, bởi nhân lẫn cảnh cùng được hiện thị vậy. Tuy có bốn câu, nhưng chỉ nhằm nói lên ý “tuy về mặt Sự thì quả thật có sanh, nhưng xét trên mặt Lý thì thật sự vô sanh”, cũng là diệu chỉ “nêu Chiếu, diệt Tịch; nêu Tịch, diệt Chiếu; Tịch lẫn Chiếu cùng diệt; Tịch lẫn Chiếu cùng nêu”. Hễ sanh thì ắt phải có người [thực hiện hành động đó], vì thế gọi là Nhân. Hễ đi thì ắt phải có cảnh [để đến] nên gọi là Cảnh. Lý này rất sâu, hãy nên sốt sáng niệm Phật hòng đích thân thấu hiểu được. Nếu không, sẽ trở thành Khẩu Đầu Thiên, bàn xằng Bát Nhã đấy!

29. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười một)

---

chấp thuận. Sư thị tịch năm Khai Nguyên 23, thọ chín mươi chín tuổi. Huyền Tông hết sức thương tiếc truy tặng tước Hồng Lô Khanh, chôn ở chùa Quảng Kỳ tại núi Long Môn. Các đệ tử đặc pháp gồm Bảo Tư, Nhất Hạnh, Huyền Siêu, Nghĩa Lâm, Trí Nghiêm, Hỷ Vô Úy, Bất Khả Tư Nghị (người Đại Hàn), Đạo Từ (người Nhật)...

Hôm qua nhận được thư và [bản chú giải] Quán Thế Âm Kinh, cũng như tác phẩm lớn lao [của các hạ] là [Phật Học Đại] Từ Điển, khôn ngăn cảm kích, cảm ơn lắm! Nhưng do nét chữ quá nhỏ, chẳng thể đọc kỹ được, chỉ xem đại lược lời Tựa và mấy điều thuộc phần Phạm Lệ³⁴⁰ mà thôi, giống như Hà Bá dơi nhìn biển cả, khôn ngăn than dài sườn sượt! Tự thẹn cô lậu quả văn (học kém, nghe ít), sống luống uổng nơi cửa Phật chẳng có ích gì, cảm thấy hổ thẹn không thể cùng cực được! Nay có người khẩn cầu: Cư sĩ Tôn Ngọc Tiên ở Phụng Hóa gần đây khá sanh lòng tin tưởng nơi Phật học, do thấy Di Lặc Bồ Tát từng thị hiện giáng trần ở huyện Phụng Hóa³⁴¹, chí càng tha thiết muốn lưu truyền sự tích của Ngài để mong khơi gợi lòng tin cho hết thảy mọi người. Năm trước, ông ta đã khắc cuốn sách Tích Lục Hoàn do ông nội của ông ta soạn. Mùa Xuân năm ngoái đến núi tặng cho Quang một bộ. Quang đọc, thấy những điều được nói trong ấy đều là dùng tri kiến phàm phu để suy lường, chứ trọn chẳng phải là những lý đương nhiên trong Phật pháp cũng như [chẳng nêu được] nguyên do vì sao Di Lặc Bồ Tát ứng thế. Lại còn sử dụng từ ngữ giống hệt như lời lẽ thông tục chốn quê mùa, làm lạc khinh nhòn xằng bậy khiến cho người khác đau đớn, bi thương. Quang vạch rõ cặn kẽ khuyết điểm ấy, bảo ông ta: “Ông lưu thông sách này nhằm tôn vinh ông nội, nhưng đối với Phật pháp, đối với chúng sanh đều chẳng có ích gì mà chỉ có hại, xin đừng lưu thông!” Ông ta nghe lời Quang nói liền hủy bản in ấy.

Về sau, [ông Ngọc Tiên] lại khắc Di Lặc Truyện, sách ấy rất hay. Đầu Xuân ông ta liền gửi thư cho Quang, cho biết là tìm được ngữ lục tại đạo tràng của Phó Đại Sĩ, cũng muốn khắc ván. Quang từng được thấy một bản do pháp sư Hưng Từ bảo đệ tử quy y của thầy ấy khắc in, [bản ấy] sai ngoa nhiều khôn kể xiết! Sợ bản do ông Tôn tìm được chính là bản ấy, cho nên bèn hỏi có phải là bản ấy hay không? Ông ta bèn gửi sách ấy tới. Đây là bản in theo lối Thạch Án, so với bản do pháp sư

---

³⁴⁰ Phạm lệ: Phân nêu những nguyên tắc biên soạn và trình bày tự điển, như nguyên tắc tra chữ, cách sắp xếp hệ thống phân loại từ ngữ, cách đánh số ghi chú và bản thư mục trích dẫn, cách ghi tắt từ loại (chẳng hạn bên cạnh một chữ mở ngoặc ghi một chữ “đanh” trong ngoặc thì từ ấy là một danh từ), tên những tác phẩm trích dẫn thường được ghi tắt bỏ trong ngoặc vuông, chẳng hạn trích từ quyển 2, phẩm Thuần Đà, kinh Niết Bàn thì ghi là [Niết - Thuần Đà - q.2] v.v. . .

³⁴¹ Di Lặc Bồ Tát hóa thân làm Bồ Đại Hòa Thượng ở huyện Phụng Hóa vào đời Minh. Hình tượng Di Lặc Bồ Tát thường được thờ hiện thời ở Trung Hoa chính là hình trạng của Bồ Đại Hòa Thượng: Bụng to, mặt lớn, tai dài, luôn mỉm cười, tay luôn cầm một chiếc túi vải.

Hung Từ đã khắc sai ngoa càng nhiều hơn nữa. Vì thế, bảo ông ta hãy khoan khắc. Năm trước Quang đã khuyên pháp sư Hung Từ nên in bản khác, Sư cũng chấp thuận. Nếu Sư khắc in thì [ông Tôn] không khắc bản này cũng được, còn nếu khắc thì hãy chiếu theo bản của Sư đem khắc trong lần này cho đỡ bị sai ngoa.

Ngọc Tiên lại nói bi ký của Phó Đại Sĩ vốn do Từ Lăng³⁴² đã soạn dưới đời Trần, văn sâu, nghĩa uyên áo, người đọc phần nhiều chẳng hiểu được ý nghĩa, bảo Quang hãy khẩn cầu các hạ chú giải tường tận thì hết thầy người đọc sẽ liền phát tâm Bồ Đề mong được vãng sanh Tây Phương ngay trong đời này, dự hội Long Hoa trong tương lai. Quang nói khi chú giải ắt phải xem kỹ ngữ lục hầu biết cội nguồn, sự việc, cũng như biết đại lược những điều Ngài đã đề xướng.

Bản khắc hiện thời sai ngoa quá nhiều, nếu chẳng xét kỹ chắc sẽ khó khỏi phạm sai lầm! Đợi cho bản khắc lần thứ hai của thầy Hung Từ được in ra rồi mới chú giải thì một là sẽ đỡ tổn tâm lực, hai là không sai ngoa, ngõ hầu có thể dẫn chứng đích xác, mở mang chánh nhãn cho người khác. Tấm lòng ấy thật ân cần! Đến hôm qua [ông Tôn] lại gởi thư tới, ý muốn thực hiện ngay chuyện này để mong sao Phó Đại Sĩ Ngữ Lục sẽ được lưu hành cùng với Di Lạc Truyện, bảo Quang gởi thư xin các hạ hãy vì chúng sanh mà phát Bồ Đề tâm, ngõ hầu mọi người đều được biết tới đạo uyên áo của đức Di Lạc, cầu khẩn khôn ngần! Do vậy, bèn đem bản Phó Đại Sĩ Tập do Quang đã châm chước sửa đổi gởi đi bằng thư bảo đảm và bỏ luôn thư của Ngọc Tiên vào phong bì, mong ông hãy thỏa mãn ý nguyện nhỏ nhoi của Ngọc Tiên và Quang mà vung ngọn bút lớn lao khiến cho quang minh của ngài Di Lạc được chiếu trời soi đất đến tận đời vị lai.

Đạo tràng của Phó Đại Sĩ ẩn sâu trong xó núi. Gần đây thật ít cao nhân tới trụ, nên bản ngữ lục ấy qua nhiều lần sao chép, khắc ván thường tăng thêm phần sai ngoa, hoặc thêm phần thừa thãi, hoặc bị sai sót. Quang thấy vậy khôn ngần đau tiếc, bèn dùng tri kiến kém hèn để châm chước, sửa chữa. Bản khắc lại của pháp sư Hung Từ sẽ dựa theo bản [sửa chữa] này. Nhưng trong cõi đời không có bản nào hoàn chỉnh, Quang lại không có sự hiểu biết chân chánh, chưa chắc mỗi một điều

---

³⁴² Từ Lăng (507-583), tự Hiếu Mục, người Đông Hải Đàm (nay thuộc huyện Đông Đàm, tỉnh Sơn Đông), là một văn nhân nổi danh thời Trần - Tùy. Được ca ngợi là “tám tuổi thông văn chương, mười hai tuổi thông hiểu Lão - Trang, đến lớn đọc khắp các sử sách, biện tài vô ngại”. Ông từng giữ chức Đông Các Học Sĩ, làm thầy dạy học của Lương Giản Văn Đế (Tiêu Cương) khi vua còn là Thái Tử.

đều đúng pháp. Những chỗ được sửa cho đúng chiếm hơn một nửa, dẫu có những chỗ bị sửa đúng thành sai thì cũng chỉ chiếm chưa tới một nửa. Do trong cõi đời không có một bản hoàn chỉnh nên không thể [dựa vào đâu để] châm chước, cân nhắc sửa đổi được. Do vậy, nếu giữ chết cứng thái độ thận trọng, theo lệ chẳng dám sửa đổi một chữ thì tấm lòng đau đầu của Đại Sĩ sẽ bị phong kín bởi văn tự sai ngoa, thiếu sót, thừa thãi, sẽ không có cách nào phô bày rõ rệt được! (*Đây chính là nỗi khổ tâm “chẳng lượng sức, cứ làm chuyện châm chước, giáo định” của Quang*).

Dựa theo mặt sau trang ba trong quyển bảy sách Phật Tổ Thống Ký thì tôn giả Pháp Hoa³⁴³, tổ thứ sáu của tông Thiên Thai, chính là hậu thân của Từ Lăng. Ngài Trí Giả hoằng pháp ở kinh đô vào đời Trần, Từ Lăng quy y dưới tòa, phát nguyện hoằng pháp trong đời sau.

Trong một cuốn sách Phó Đại Sĩ Ngũ Lục có tới ba bốn tên, trong phần Thư Thiêm và bìa sách đều ghi là Tập. Quyển một và hai lại ghi là Truyện Lục. Quyển ba ghi là Thi Kệ. Quyển bốn hoàn toàn chẳng đề danh xưng chánh thức của sách. Phần văn bìa thì ghi là Phụ Lục Bi Văn, những chỗ khác chỉ có hai chữ Phụ Lục. Quang châm chước đặt ra một tên gọi, gọi chung toàn bộ cuốn sách là Phó Đại Sĩ Tập. Hai quyển đầu ghi kèm thêm hai chữ Truyện Lục, quyển ba ghi là Thi Kệ, quyển bốn

---

³⁴³ Pháp Hoa Tôn Giả (?-680) là cao tăng đời Đường, pháp danh là Trí Oai. Sư là người xứ Tấn Văn, Xứ Châu (nay là Chiết Giang). Thuở nhỏ học Nho, tới năm mười tám tuổi đã giữ chức Đường Trường trong quận ấy. Cũng trong năm đó, tuân theo lời cha mẹ, Sư trở về quê nhà lo cưới vợ, giữa đường chợt gặp một vị Phạm tăng cất vấn: “Sao ông lại bội nghịch lời trọng thệ khi xưa?” Vị Phạm tăng cho biết Sư đời trước là Từ Lăng, từng nghe tổ Trí Giả giảng kinh Pháp Hoa, liền phát nguyện đời sau xuất gia từ bé để hoằng dương tông Thiên Thai. Do vậy, Sư bèn sang chùa Quốc Thanh núi Thiên Thai, thờ ngài Quán Đảnh làm thầy. Sau khi thọ Cụ Túc liền được thầy truyền tâm yếu, Định - Huệ trọn đủ, chứng được Pháp Hoa tam-muội. Năm Thượng Nguyên nguyên niên (674), Sư rời Quốc Thanh, vào núi Thương Lĩnh Phổ Thông ẩn cư, tuyên giảng kinh Pháp Hoa. Do cuộc đất chật hẹp, Sư bèn dời sang ngọn núi Hiên Viên Luyện Đan, chặt phá gai góc, đặt tên nơi ấy là Pháp Hoa. Ngày diễn giảng, đêm hành Thiền. Đạo chúng theo học đông dần, Thiên tập đến ba trăm người, thính chúng hơn bảy trăm người. Tôn giả biện tài uyên bác, văn chương lưu loát, soạn rất nhiều văn bia. Người đời tôn xưng Sư là Pháp Hoa Tôn Giả. Sư thân cao lớn, khi lên giảng tọa thường có áng mây tím che trên đỉnh đầu. Từ chỗ Sư ẩn cư đến chỗ Thiên hội, thọ trai xa cả tám chục dặm, nhưng Sư chưa hề chậm trễ vắng mặt nên mọi người đều nói là Sư có Thần Túc Thông. Sư từng được vua phong tước Triều Tán Đại Phu. Sau này, Ngô Việt Vương dâng tặng thụy hiệu Huyền Đạt Tôn Giả. Đệ tử nổi pháp có ngài Huệ Oai cũng rất nổi tiếng nên người đời thường gọi hai thầy trò là Nhị Oai.

thì trước phần văn bìa ghi thêm dòng chữ “phụ lục bi văn”. Các truyện thì ghi là “phụ lục truyện này nọ”. Trong bản của pháp sư Hưng Từ tôi đã viết rõ cách thức trình bày cho thầy ấy; còn bản này vốn để Quang giữ cho nên chưa ghi rõ.

30. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười hai)

Mấy hôm trước, em trai ông Mạnh Do là Quân Tranh tính thí tặng các sách nói về nhân quả do các hạ đã soạn và Long Thư Tịnh Độ Văn cũng như bộ Văn Sao của Quang, nhưng vì người đọc sách trong hiện thời trọn chẳng chú trọng cung kính sách của thánh hiền, sợ người được tặng sách sẽ đọc với thái độ như đọc sách Nho thì tội lỗi vô lượng. Do vậy, Quân Tranh gửi thư cho Quang, xin soạn một bài văn khuyên cáo, tính cho khắc ván, in vào đằng sau bìa sách, ngõ hầu những kẻ hiểu biết sẽ chẳng đến nỗi giữ mãi thói quen [khinh nhờn] ấy! Quang liền viết một bài gửi cho ông ta, nhưng do học thức kém cỏi, thật khó thể cảnh tỉnh kẻ khác được! Tuy thế, ắt sẽ có người do vậy mà sửa đổi đôi chút thói quen cũ ấy.

Lại nghĩ: Sách đã đóng bìa xong, nếu in thêm vào sẽ thật khó, nếu hơi chẳng lưu tâm sẽ trở thành bôi lem nhem. Nhân đấy nghĩ: Trên bìa của những cuốn sách do các hạ biên soạn, nếu các hạ chịu in những lời này, cố nhiên sẽ có ích lớn lao cho người đọc. Đấy cũng là một đầu mối để dùng pháp giáo hóa người khác. Nay tôi đem bài văn ấy gửi kèm theo thư đề trình lên. Nhưng đấy bất quá chỉ là nói đại lược mà thôi; nếu các hạ chịu vận dụng tài viết lách lớn lao để soạn một bài văn khiến cho người đọc vừa nhìn vào sẽ kinh hồn thì càng tốt đẹp hơn nữa! Do vậy, không nhất định phải dùng bài văn của Quang! Chỉ mong cho người khác biết kiêng sợ hồng ai nấy đều được lợi ích vậy! Muốn được lợi ích thật sự nơi Phật pháp, phải hướng về cung kính mà cầu, đấy chính là thường pháp chẳng thể thay đổi trong suốt mười phương ba đời vậy! Tiếc cho người đời nay phần nhiều coi thường chuyện này; do vậy, chỉ mang cái danh nghiên cứu xuông, chẳng đích thân đạt được thực chứng!

31. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười ba)

Quang vô tri vô thức, bị ép vào thế bất đắc dĩ, bắt chước cách thức gom lá nhóm cỏ cho xong trách nhiệm, Úy Như làm lạc lưu truyền, cũng chẳng qua là tạm thời mà thôi, lâu ngày ắt sẽ diệt mất! Nay được các hạ

sao lục đưa vào trong những trước tác lớn lao, quyết sẽ được lưu truyền rộng khắp thiên hạ hậu thế. Đúng như câu nói: “*Nhặng xanh bám đuôi ngựa Kỳ nên đi được ngàn dặm*”, cảm kích, hồ thẹn khôn sánh!

Trong lá thư lần trước, ông đã nói đại lược về Huệ Mạng Kinh, Quang chưa hiểu được ý. Nay nhận được thư, biết các hạ muốn nhờ trọn các cội rễ tà kiến, nêu đích danh sách ấy [là kinh điển tà vạy của ngoại đạo giả danh Phật pháp] và dẫn lời Quang đã phá, bài xích, có thể nói lòng từ sâu xa, lòng bi lớn lao đến cùng cực không gì hơn được nữa! Cảm tạ! Bộ Văn Sao hủ bại của Quang nhờ được các hạ tán dương quá mức sẽ được lưu thông tận phương xa, sẽ có ích lớn lao cho kẻ sơ cơ học Phật. Đợi đến khi người ấy đã biết được đường lối sẽ chẳng ngại gì coi [Văn Sao] như chó rom³⁴⁴. Nếu vẫn coi như khuôn thước thì cũng không phải là chẳng được! Bởi lẽ, pháp không có hơn - kém, được lợi ích tùy nơi mỗi người mà thôi!

32. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười bốn)

Nhận được thư, các hạ ra rả rần nhắc Quang phải đọc trọn [Phật Học] Đại Từ Điển, càng chứng tỏ lòng các hạ vô ngã rỗng rang dường như biển cả, dung nạp khắp mọi dòng chảy, trọn chẳng khi nào đủ! Quang mục lực suy đồi gần như lò, thẹn chẳng thể ra sức dò theo từng hàng mực, hồ thẹn khôn sánh! Ngày Hai Mươi Ba mới nhận được bài chú giải Đại Sĩ Bi (văn bia thuật hành trạng của Phó Đại Sĩ) do ông Hoàng [Hàm Chi] biên soạn. Trộm nghĩ văn tự, điển cố trong bài văn bia ấy cực khó thấu hiểu tường tận được. Vì thế, ông Tôn Ngọc Tiên tính cậy các hạ chú giải nhằm phát khởi thiện căn của hết thầy người đọc, ngõ hầu được sanh về Tịnh Độ ngay trong đời này, tương lai sẽ phụ trợ đức Di Lặc trong hội Long Hoa. Lợi ích ấy quả thật chẳng nông cạn! Nay thấy trong bản chú giải của ông Hoàng, phạm những điển tích người khác chẳng dễ biết mỗi mỗi đều được nêu ra, chẳng những Quang và Ngọc Tiên vui mừng, an ủi khôn cùng, mà Di Lặc Bồ Tát nơi cõi Thường Tịch Quang và trời Đâu Suất cũng mỉm cười bảo [ông Hoàng] đã nêu bày thông suốt được bản hoài xuất thế của Ngài! Nếu bài văn ấy

---

³⁴⁴ “Chó rom” (Sô Cầu: 蜀狗) vốn là con chó bệnh bằng rom thường dùng để cúng tế cho người chết trong thời cổ. Sau khi cúng xong sẽ đốt hoặc vứt đi nên từ ngữ Sô Cầu thường dùng để chỉ những vật vô ích. Ở đây, Tô dùng từ ngữ này để sánh ví Văn Sao, sau khi đã hoàn thành vai trò dẫn nhập kẻ sơ cơ thâm nhập pháp môn Tịnh Độ thì chẳng cần đến Văn Sao nữa cũng không sao!

được khắc, ắt sẽ được lưu truyền khắp cõi, vĩnh viễn không ngừng.

Quang do vô tri lại muốn giúp lưu thông nên bèn dùng lối đánh số để chỉ ra những chỗ sai ngoa do lưu truyền sao chép trong ấy và những chỗ chưa được giảng giải hết sức thông suốt, viết riêng vào một tờ giấy khác để mong ông ta sẽ lại sửa chữa. Cổ nhân soạn sách chẳng hiếm ba bốn lượt sửa đổi bản thảo. Biết ông Hoàng và các hạ là bạn tâm giao, sẽ trọn chẳng trách móc Quang phiền phức, vụn vặt, mà sẽ vui vẻ sửa chữa để mong sao trong hội Long Hoa thường được Di Lạc Thế Tôn đề cao là bậc đa văn trí huệ đệ nhất.

Điều đáng tiếc là núi sông xa xôi cách trở chẳng thể gặp mặt trong khi các vị biên soạn nhằm trọn hết tình bằng hữu thiết tha dùi mài! Những điều tôi đã nêu ra chưa chắc đã đều đúng cả, nhưng ngu kiến của Quang chỉ được như thế mà thôi! Ví như kẻ thôn dã dăng rau cần, đũa bé dăng cát, chỉ trọn hết phận mình, há cứ ắt muốn người khác phải sử dụng ư? Tưởng nghĩ các hạ vô ngã, ông Hoàng cũng sẽ vô ngã, chỉ muốn thành tựu thiện căn cho người lẫn mình, sẽ chẳng đến nỗi chê Quang lắm chuyện! Nếu ông Hoàng chịu sửa đổi thành bản khác thì may mắn chi hơn! Nếu như không chịu, tôi sẽ đem nguyên cáo gởi lại, bảo Ngọc Tiên khắc in thì cũng được!

Trong quyển bảy của bộ [Phật Học] Đại Từ Điển, trang 1029, phía dưới từ ngữ “*ấn hoại thành văn*” (ấn nát nhưng dấu khắc trên ấn đã hiện) chú rằng: “*Đúc sáp thành ấn, in trên bùn đất*”, chưa đích xác! Ở đây là nói về kim nê³⁴⁵, dùng ấn [đúc hay khắc bằng] sáp áp vào kim nê đang nóng chảy. Do kim nê chưa nguội nên còn mềm mại có thể đóng ấn vào được. Tuy đã bị ấn sáp đóng xuống thành vết, nhưng vì sức nóng của kim nê nên ấn sáp bị chảy tan. Tuy ấn sáp bị chảy tan, nhưng mỗi một nét khắc trên mặt ấn sáp đã đều hiện rõ trên kim nê. Như vậy thì ấn bị hoại, nhưng nét khắc trên mặt ấn đã hình thành, [hai chuyện này xảy ra] cùng một lúc. Nếu hiểu là [đem ấn sáp] in trên bùn đất thì làm sao ấn có thể bị hư hoại cho được? Điều này tuy không quan trọng khấn yếu, chẳng qua là giải bày tấm lòng ngu thành của Quang mà thôi!

33. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười lăm)

---

³⁴⁵ Kim Nê (金泥): Hòa thủy ngân lẫn với bột vàng (hoặc kim loại), đem nung nóng thành chất bột sền sệt thì gọi là Kim Nê. Kim Nê thường dùng trong kỹ thuật đúc ấn hoặc niêm phong. Thuở trước, người ta làm khuôn bằng sáp rồi in vào chất bột kim nê để lấy dấu. Hiện ở Tây Tạng vẫn còn dùng phương cách tương tự để đúc những bức tượng nhỏ gọi là melting wax technique.

Vừa nhận được thư, khôn ngăn hồ thẹn, sợ hãi! Án Quang là hạng người nào mà dám nhận lấy lời khen ngợi ấy! Các hạ muốn cho kẻ sơ cơ dễ được nhập đạo bèn dùng phương tiện khéo léo, Quang thật sự khâm phục ngưỡng mộ khôn cùng. Đối với chuyện ông đã rộng thí pháp tài, cảm phục đến cùng cực! Tuy thân Án Quang chẳng dư tiền, nhưng gần đây do khắc ván, ấn loát v.v... cũng chẳng ngại vì các hạ làm công đức. Hôm nay nhận được thư của Úy Như cho biết sẽ in Án Quang Văn Sao, lại bảo Thương Vụ Án Thư Quán sắp chữ để tái bản. Khoản tiền này [do các hạ biếu tặng] ắt phải cầm sang [cho ông ta]. Đợi khi sắp chữ thỏa đáng, sẽ dùng khoản tiền ấy để thỉnh sách Văn Sao hủ bại của Quang nhằm kết pháp duyên. Lại xin ông ta gửi mấy chục bộ theo đường bưu điện tới Phủ Đà để làm pháp thí rộng rãi cho các hạ. Lại nhờ các hạ dặn Thương Vụ Án Quán hãy giữ lại bản in để khi cần in lần thứ hai sẽ đỡ phải tốn công sắp chữ lại. Thêm nữa, xin ông dặn họ dùng loại giấy có độ bóng, hãy dùng đúng loại giấy mà ông Từ Úy Như đã dùng để in [trong những lần trước]. Ngày Hai Mươi Bốn, Úy Như đã lên Bắc Kinh, xin các hạ hãy để tâm dặn dò.

Hơn nữa, trong sách Quán Âm Linh Cảm Lục, nơi mặt trước của trang hai mươi hai trong chương thứ năm, đoạn chép về Lương Cung Thần³⁴⁶, Quán Âm nói với Phạm Vương về mười thứ tướng mạo danh nghĩa của chú tâm, thứ nhất là “đại từ bi tâm thi” (tâm đại từ bi là tướng mạo danh nghĩa của chú Đại Bi), cho đến thứ mười là “vô thương Bồ Đề tâm thi”. Năm trước, trong sách Phật Học Chỉ Nam, ông đã từng sử dụng cú pháp như thế này: Dem chữ Thi đặt trên đầu mỗi câu, Quang đã từng nói cặn kẽ. Nay lại sử dụng cú pháp như thế, biết các hạ bận bịu nhiều việc trọn chưa thể kiểm nghiệm từng điều. Chuyện này tuy nhỏ nhặt, nhưng để cho bậc thông gia trông thấy ắt sẽ chê cười, còn kẻ chẳng phải là bậc thông gia trông thấy sẽ bắt chước! Cố nhiên Quang lòng dạ thẳng băng, ăn nói thẳng tuột, thường muốn làm hòn đá mài nơi ngọn núi khác nhằm giồi mài cho viên ngọc xứ Kinh³⁴⁷, cho nên lại thưa rằng:

---

³⁴⁶ Lương Cung Thần (1814-?), quê ở Phước Châu, tỉnh Phước Kiến, là một văn học gia nổi tiếng về tài làm câu đối dưới đời Thanh. Cung Thần là con trai thứ ba của đại văn học gia Lương Chương Cự. Những trước tác nổi tiếng nhất của Lương Cung Thần là Bắc Đông Đường Bút Ký, Doanh Liễn Tứ Thoại, Xảo Đối Tục Lục...

³⁴⁷ Nguyên văn “Kinh bích”, chỉ viên ngọc của Biện Hòa (Kinh là tên gọi khác của đất Sở, tức Hồ Nam). Biện Hòa tìm được một khối đá có ngọc dâng lên vua Sở, thợ ngọc lưỡi, chỉ chặt một góc rồi bảo là đá thường. Vua tức giận chặt một chân Biện Hòa. Một thời gian sau, vì tiếc ngọc quý không ai dùng đến, Biện Hòa lại đem khối đá ấy dâng lên vua, thợ ngọc lại phạt một góc khác, bảo chỉ là đá. Vua tức giận, ra

Với từ ngữ A Già La trong hàng thứ mười hai, chữ La (羅) chính là chữ Đà (陀) bị viết sai, [A Già La] tức là thuốc A Già Đà vậy. Có người bạn tặng cho Quang bức tranh vẽ chùa Vạn Niên núi Thiên Thai, nay xin tặng lại để ông có cái ngao du tinh thần.

34. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười sáu)

Vừa nhận được thư, biết các hạ có chí mong lợi người nhưng lại thận trọng nơi sự, sợ rằng có chỗ không thích đáng sẽ gây trở ngại cho pháp đạo, đáng gọi là “chân tâm hộ pháp, chân tâm lợi người”. Lại do thấy Quang nghèo nàn tiền bạc, liền đặc biệt gửi cho mười tám bưu phiếu, cảm ơn lắm. Đòi Mạt ít có tri thức thật sự, thường có những gã tục Tăng vô tri dạy người khác niệm Phật, bảo: “Cứ niệm Phật một tiếng thì sẽ có một đồng trong cõi Âm!” Nhưng kẻ ngu thấy biết nhỏ nhoi, nói: “Mỗi ngày niệm Phật mấy vạn tiếng liền có mấy vạn đồng! Buôn bán trong thế gian nhọc nhằn, gian nan, trọn chẳng có được chuyện lợi ích lớn lao như thế ấy”, liền phát tâm niệm Phật coi như phương kế tích tụ tiền tài, trọn chẳng biết tới nguyên do niệm Phật! Do kẻ ấy tâm niệm niệm dùng lòng chí thành để mưu tính tích tụ tiền bạc nên sẽ tùy tâm tùy nghiệp mà hiện thành tiền.

Chuyện của Trương Bản đích xác chẳng phải là ngụy tạo! Điều đáng tiếc là ông ta chưa gặp được bậc tri thức sáng mắt dạy cho biết nguyên do niệm Phật. Nếu biết được nguyên do, dùng cái tâm khẩn thiết ấy để phát nguyện tự lợi lợi người, chắc ông Bản sẽ cao đăng chín phẩm, chứng quả Vô Sanh! Há còn lo tích trữ mấy kho kim tiền để đời sau này sử dụng trong cõi Âm nữa ư? Còn như vua cõi Âm bảo: “*Phàm ai thọ Bát Quan Trai Giới chỉ tâm niệm Phật một tiếng thì cũng đức được một đồng tiền bằng bạc*” cho thấy người đời dùng niệm Phật để tích trữ tiền [nhằm sử dụng sau khi chết] nhiều lắm! Họ chẳng biết tới công đức niệm Phật, chỉ mong có tiền để dùng sau khi chết, giống như đem Như Ý bảo châu đổi lấy một tấm áo, một bữa ăn! Há chẳng đáng tiếc ư?

Tuy nhiên, do vị Thượng Thư khẩn cầu người thợ bên đép cỏ Bò nên

---

lệnh chặt nốt chân còn lại của Biện Hòa. Biện Hòa ôm phiến đá ngồi khóc ngoài đồng. Có viên quan thương tình tâu lên vua. Vua sai xem xét cẩn thận, quả nhiên bên trong có viên ngọc quý giá vô cùng. Về sau, Tần Thủy Hoàng cướp lấy viên ngọc này để làm ấn truyền quốc. Chữ Kinh Bích về sau thường dùng như một từ ngữ phiếm chỉ các loại ngọc quý.

liền được sống lại để chuộc tội³⁴⁸. Tri kiến phàm phu trong thế gian chẳng thể suy lường công đức của sự phát khởi tâm đại Bồ Đề niệm Phật! Vì thế, ngài Tĩnh Am nói: *“Tạm trì thánh hiệu còn hơn bố thí suốt một trăm năm, vừa phát đại tâm sẽ vượt trôi tu hành suốt kiếp”*. Hai câu này đều dựa theo những điều kinh luận đã nói mà nêu rõ, chứ không phải là bịa đặt. Phàm sao lục những sự thật ấy, hãy nên nói rõ chánh lý Phật pháp ở đằng sau mỗi chuyện và chỉ rõ: Phàm phu thấy biết nhỏ hoi, chỉ biết niệm Phật để tích cóp tiền thì tiền ấy sẽ theo cái tâm mà cảm vơi, theo cái nghiệp mà hiện ra, cho nên thật sự có mấy kho tiền vàng trữ trong chôn âm phủ!

Phàm là người niệm Phật, ắt phải phát đại Bồ Đề tâm phổ độ chúng sanh thì trong hiện tại các duyên sẽ thuận thảo, thích đáng, lúc lâm chung chánh niệm vãng sanh. Từ đây, thoát khỏi hàng phàm phu, dựa vào hội thánh hiền, nương theo Phật từ lực và nguyện luân của chính mình

---

³⁴⁸ Theo Hiện Báo Tùy Lục (quyển 1) của pháp sư Giới Hiền, ở Ninh Ba có một kẻ thường dân sống nhờ trong nhà kho của một vị Thượng Thư họ Thôi, bện hài bằng cỏ Bồ để bán kiếm sống. Ông ta thích tu hành, ăn chay trường, niệm Phật. Mỗi khi niệm Phật cứ niệm xong một xâu chuỗi lại lấy một cọng cỏ Bồ bỏ vào giỏ tre để nhớ số. Đến hôm Ba Mươi tháng Chạp mỗi năm sẽ đem đốt số cỏ ấy nơi Địa Tạng Điện. Làm như vậy được mấy năm, chợt Thôi Thượng Thư bị nhọt mọc trên lưng, chét xuống âm phủ. Diêm Vương trừng mắt, tra hỏi sự thiện - ác lúc còn sống. Ông Thôi thưa: “Nếu ngài cho con được sống lại, con sẽ một mực tu phước nghiệp chuộc tội được chăng?” Diêm Vương nói: “Tiền của nhà ngươi đã tích trữ đều là do tạo nghiệp mà có, không dùng được ở nơi này. Gã thường dân Trương Bản ở đậu nhà ngươi có trữ tiền vàng cả mấy kho ở đây. Hãy đem tiền thật đổi lấy một vạn tiền cõi Âm thì sẽ tiêu được tội!” Họ Thôi đáp: “Chỉ cần con về lại dương gian thì sẽ làm chuyện ấy dễ dàng. Nhưng Trương Bản nghèo kiệt xác, sao lại được như thế?” Diêm Vương nói: “Phàm người giữ trai giới chí tâm niệm Phật một tiếng, dẫn cho tán tâm niệm Phật một tiếng cũng để dành được một đồng bằng bạc. Trương Bản chí tâm niệm Phật, dùng cỏ Bồ để ghi số, đã tích được mấy kho tiền rồi”. Ông Thôi sống lại, gọi Trương Bản bảo: “Ông tích trữ được mấy kho tiền ở Âm Phủ, có thể đổi cho ta một vạn được chăng”. Ông Trương sững sờ, cảm lạng! Họ Thôi bảo: “Ông dùng cỏ Bồ để nhớ số câu niệm Phật, đem thiêu trong lò đốt giấy tiền ở miếu Địa Tạng, chính là khoản tiền ấy đấy”. Trương đáp: “Nếu thật sự như vậy, nếu quả thật hữu dụng, xin tùy ý Ngài”. Ông Thôi bèn sai viết bằng khoán, đem một vạn bạc thật để đổi lấy tiền cõi Âm, thỉnh họ Trương đốt bằng khoán tâu với Âm Phủ, quả nhiên lành bệnh. Trương Bản nói: “Tôi tuổi đã già rồi, chẳng dùng tiền để làm gì”, bèn đem số bạc ấy dựng một cây cầu lớn, tốn đến mấy vạn bạc, lại dựng một cái am cho người khác tu tập. Do ông Đinh Phước Bảo dẫn câu chuyện này nên tổ Án Quang khuyên ông Đinh hãy ghi thêm lời chú thích hoặc giảng giải cặn kẽ kẻ người đọc chỉ lo niệm Phật hồng trữ tiền trong cõi Âm, không cầu được vãng sanh.

trở vào Sa Bà hiện khắp các sắc thân độ thoát chúng sanh. Há nào phải khư khư như viên Thượng Thư chỉ mong được nhờ ân hồng diệt tội ư? [Dẫn giải] như thế sẽ khiến cho người đọc đoạn trừ được những tri kiến kém hèn, mở mang, khơi gợi tín tâm chân thật.

Nếu chỉ sao lục nguyên văn, trọn chẳng bình luận thì kẻ ngu sẽ tưởng niệm Phật chính là một pháp đề tích trữ tiền bạc trong cõi Âm! Từ đây một người xướng, trăm kẻ họa, chỉ mong làm quý có tiền, đánh mất chỗ nương dựa để tạo lập công phụ vãng sanh Tây Phương! Người trí thấy vậy sẽ chê kẻ biên soạn trọn chẳng có chánh nhãn. Nếu bình luận nguyên do thì đôi điều đều đạt được! Nếu không, cả hai điều đều mất. Những sách vở trong thế gian đều có những chỗ giúp nêu tỏ Phật pháp, nhưng do người soạn chưa mở được chánh nhãn nên thường đến nỗi [dẫn đến hiệu quả] trái nghịch. Như Kỷ Văn Đạt, Viên Tử Tài cực lực muốn làm cho người khác tin sâu nhân quả, nhưng chưa hiểu rõ tự tâm, nên thường viết những câu tự mâu thuẫn, hoặc hiểu lầm tin tức, ngộ ma cảnh là Phật cảnh, huông là những kẻ khác ư?

35. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười bảy)

Vừa nhận được thư và Đại Sĩ Tập, khôn ngăn mừng rỡ. Bài văn Đại Sĩ Bi đã được ông Hoàng [Hàm Chi] chú giải thì ân trạch của [Phó] Đại Sĩ sẽ thấm nhuần khắp mọi quần manh. Tôi gởi thư ngay cho Ngọc Tiên, nói rõ nguyên do và gởi kèm theo thư của các hạ. Chú giải đã xong, nếu cho khắc ván chẳng cần phải nói đến nữa! Nếu không khắc thì sao ông ta lại miệt mài muốn xin các hạ chú giải. Nhưng sau khi chú giải đã soạn xong, sẽ đem nguyên thảo từ chỗ Quang gởi đi, đợi cho ông ta đọc xong thì mới quyết định khắc ván hoặc đúc bản kẽm! Lời hỏi của ông Vạn nên ghi vào phía sau.

Tác phẩm lớn lao của ông là [Phật Học] Đại Từ Điển chữ quá nhỏ, mắt Quang chẳng thể đọc được! Ngẫu nhiên đọc một hai đoạn, tựa hồ có chỗ cần phải thương lượng, châm chước, nên cũng viết vào sau thư này. Những điều ông giảng giải về từ ngữ “*đọc Phật tiếp dẫn*” không sai, nhưng Thiên Thân Luận chính là Vô Lượng Thọ Kinh Luận, cũng còn gọi là Vãng Sanh Luận. Trong Đại Tạng Mục Lục gọi là Vô Lượng Thọ Kinh Ưu Ba Đề Xá. Ưu Ba Đề Xá³⁴⁹ chính là từ ngữ tiếng Phạn để chỉ Luận vậy.

---

³⁴⁹ Ưu Ba Đề Xá (Upadeśa) là một thể tài trong kinh điển, còn được phiên âm là Ô Ba Đề Thước, dịch nghĩa là “chỉ thị, hiển thị, tuyên thuyết, luận nghị” hoặc “chú giải

Trong từ ngữ “*cách ám chi mê*” thì Ám có nghĩa là sắc thân, tức Ngũ Âm. Do điều này, bậc Bồ Tát chưa đoạn sạch Kiến Tư Hoặc trong tam giới hễ thọ sanh thì vẫn còn có cái làm cho họ bị mê hoặc, vì thế gọi là “*cách ám chi mê*”. Rất nhiều vị đại căn khí lúc thoát đầu cũng mê muội trái nghịch giống như phàm phu, nếu gặp được duyên hoặc vừa nghe khai thị liền ngộ ngay lập tức, thật giống như người thuộc hai cuộc đời khác nhau, đây đều là do đời trước đã gieo thiện căn sâu xa nhưng chưa đoạn được Phiền Hoặc, hễ vừa chuyển sang đời sống khác liền trở thành mê trái. [Kinh luận thường] gọi lúc chưa chết là Hiện Âm, gọi lúc chết rồi nhưng chưa thọ sanh là Trung Âm, thọ sanh rồi thì gọi là Hậu Âm. Hậu Âm là ước theo lúc chưa chết mà nói, chứ nếu ước theo lúc đã thọ sanh để nói thì phải gọi là Hiện Âm. Thuyết “*cách ám*” chỉ cho điều này!

Gạt bỏ Tây Phương Di Đà, coi đó là chấp lấy pháp ở ngoài tâm; đây chính là căn bệnh chung của những kẻ tham Thiên nhưng không hiểu được ý, chỉ chấp có tâm, chẳng biết có Tịnh Độ, cũng như [chẳng biết có] vị giáo chủ cõi Tịnh Độ. Ý họ cho rằng: “Hết thầy duy tâm mà Di Đà ở Tây Phương tức là chấp lấy pháp ở ngoài tâm”, chẳng biết: Do hết thầy duy tâm nên Sa Bà chỉ là do sự nhớ ứ trong tâm cảm thành, Cực Lạc cũng chỉ do sự khiết tịnh trong tâm cảm thành! A Di Đà Phật ở Tây Phương chính là đức Phật thiên chân nơi tự tánh của chúng ta, đức Phật thiên chân trong tự tánh của chúng ta chính là A Di Đà Phật trong Tây Phương Cực Lạc thế giới. Chẳng thấu hiểu nghĩa lý “duy tâm”, làm lạc sanh ý niệm lấy - bỏ, lỗi ấy kê sao cho xiết? Ngoài tâm không cảnh, ngoài cảnh không tâm, do tâm tịnh thì cõi Phật tịnh, do tâm ứ thì cõi Phật ứ. Cảnh thiện hay ác là do tâm thiện hay ác cảm thành. Trọn chẳng có chuyện thiện tâm, tịnh tâm lại cảm ác cảnh, ứ cảnh, hoặc ác tâm ứ tâm lại cảm được thiện cảnh, tịnh cảnh! Do bởi lẽ ấy cho nên nói: “*Ngoài tâm không cảnh, ngoài cảnh không tâm*”.

36. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười tám)

Nhận được thư, biết sách Phật Học Toát Yếu đã được sửa chữa, ấn hành, rộng kết pháp duyên, khôn ngăn mừng rỡ, vui thích. Ông gởi tới hai mươi cuốn, tôi chưa hề nhận được. Thoạt đầu sợ là được gởi riêng trong một bưu kiện khác, nên chắc sẽ chậm trễ một hai ngày. Vì thế, tính

---

chương cú kinh”, đều hàm nghĩa: Đây là những trước tác của các đệ tử Phật hoặc các luận sư đời sau nhằm chú giải, diễn giảng những lời Phật đã nói.

khi nào nhận được sách mới dâng thư phúc đáp. Đến nay vẫn chưa nhận được, sợ bưu cục đã để lạc mất rồi! Nhưng thiện thư ấy hễ có ai xem thì cũng được rồi, cũng chẳng cần phải áy náy vì Quang không được xem! Nhưng gửi nhiều đồ vật qua bưu cục mà vẫn bị như thế, chẳng biết họ đã bao lần làm hư chuyện lớn của người khác? Xin hãy nói rõ với bưu cục để họ lưu tâm.

Đôi với những bộ Nhị Thập Sử Cảm Ứng Lục đã được khắc bản, các hạ có được sáu bảy loại thì những chuyện lạ lùng hiếm nghe được ghi chép trong các bộ sử sẽ chẳng bị thiếu sót. Nếu các hạ chịu chọn lọc hết ra để lưu truyền trong vũ trụ sẽ khiến cho những kẻ thiên chấp đoạn kiến và những kẻ chỉ tin vào sử sách chẳng tin vào nhân quả báo ứng được nói tới trong các sách vở khác đều được lợi ích. Ấy là công đức chẳng thể nghĩ bàn, chẳng những có ích cho Phật pháp mà quả thật còn là khuôn mẫu lớn lao cho việc tu thân, tề gia, trị quốc, bình thiên hạ vậy! Nguyên sau khi đã soạn thành sách rồi sẽ đặc biệt ban cho Quang một bộ nhằm thỏa tâm lòng ngu muội thì tôi cũng chẳng ngại phiền phức, sẽ hướng đến khắp mọi người hữu duyên để tuyên nói!

37. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười chín)

Vừa nhận được Quán Âm Linh Cảm Lục và Phật Học Sơ Giai do ông gửi tới, khôn ngăn cảm phục. Năm Mậu Ngọ (1918), Quang tính thỉnh của ông Trần Tích Châu tu chỉnh [Phổ Đà] Sơn Chí, Quang tính sưu tầm khắp mọi sự tích linh cảm của ngài Quán Âm trong Đại Tạng để đưa vào trong Sơn Chí, nhằm nêu rõ thật nghĩa nơi Bản và Tích của vị chủ nhân núi này. Hiềm rằng mắt vẫn lòa như cũ, không cách nào viết lách được, nay thấy bản biên tập của các hạ, khôn ngăn mừng cho chúng sanh không nơi nương tựa trong cõi Sa Bà đã có được nơi che chở. Tôi sẽ cất giữ [cuốn sách này] trong phòng chứa kinh. Nếu vạn nhất được toại nguyện, mắt được sáng lại, sẽ thực hiện ý nguyện sửa chữa, tu chỉnh Sơn Chí lần nữa, ắt sẽ chọn lọc sử dụng tài liệu trong cuốn sách này nhằm đáp tạ ân lớn lao của Đại Sĩ, hòng an ủi nỗi khổ tâm của các hạ, mà phẩm sen của lệnh nghiêm, lệnh từ cũng sẽ được chuyển cao lên hơn nữa.

Cuốn Phật Học Sơ Giai tôi sẽ đem tặng cho người có tín tâm để rộng kết pháp thí cho các hạ. Bát Đại Nhân Giác Kinh do ông gửi khi trước tôi đã nhận được rồi. Ông sai tôi viết lời đề từ cho cuốn Phật Học Sơ Giai thì tôi vẫn từ thô lậu, quê mùa, chẳng thể nêu tỏ ý nghĩa của cuốn

Ấn Quang Pháp Sư Văn Sao Tam Biên, quyển 3 & 4, trang 497 of 711
sách ấy được! Do vậy, chẳng qua là làm chuyện tắc trách mà thôi!

38. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ hai mươi)

Quang vốn là chủng tử địa ngục hủy báng Phật pháp, may mắn nhờ vào thiện căn đời trước, giữa chừng giác ngộ xuất gia tu trì Tịnh nghiệp để mong thoát khỏi cõi khổ não này mà thôi! Nào ngờ [Mã] Khế Tây cứ muốn ép tôi vào địa ngục A Tỳ, biến tôi vốn là chủng tử địa ngục rớt cuộc thành một vị Bồ Tát sống! Hay thì hay thật đấy! Nhưng Diêm La đại vương quyết chẳng chấp nhận đem phạm lạm thánh, ắt sẽ phải mời tôi là một vị Bồ Tát giả tới hiển hiện thần thông trong vạc sôi, lò than, rừng gươm, núi đao v.v... nơi ấy! Sợ rằng sẽ phải đem đầu mặt giao nộp mà thôi! Chẳng những không thể sanh về Tây Phương mà còn sợ rằng sẽ phải thường ở mãi trong địa ngục A Tỳ không thể thoát ra! Nếu ông thương xót tôi, quyết sẽ đem truyện³⁵⁰ ấy đốt sạch hết đi khiến cho ông ta chẳng còn làm những chuyện bịa đặt sáo rỗng ấy nữa thì may mắn muôn phần, vạn phần vậy!

39. Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ hai mươi một)

Nhận được thư và sách Tam Tạng Pháp Số³⁵¹, khôn ngăn mừng vui, an ủi. Nhưng Quang cứ một mực muốn in phần Thư Căn³⁵². Sau này hễ in sách, đều cần phải in chữ nơi phần Thư Căn để tiện kiểm tra phòng ngừa sách bị mất trang. Cách ấy chính là cách tốt đẹp để bảo tồn sách vở vậy. Cao Tăng Truyện còn phải đợi ba năm nữa mới khắc ván được, năm năm nữa mới in ra sách được! Sách ấy bị sai ngoa rất nhiều vì Dụ Muội Am nghề nghiệp bận bịu, cậy người khác biên soạn giùm; khi biên chép, trình bày đều không giáo duyệt tường tận. Ông ta lại đòi ba lần cậy Quang giảng chánh, nhưng Quang quả thật suốt ngày không có lúc rảnh rỗi. Hôm nay ông ta gởi thư đến nói: “Dù phải chậm trễ ba năm cũng không đáng lo ngại!” Nhưng các sách [ông ta] đã đọc phần nhiều đều là các tỉnh phủ huyện chí, những sách được liệt kê tuy không nhiều lắm, nhưng những sai sót trong ấy cố nhiên chẳng ít. Ông đáng gọi là bậc đọc

---

³⁵⁰ Tức cuốn Ấn Quang Đại Sư Truyện do Mã Khế Tây soạn.

³⁵¹ Tức cuốn Thông Kiểm Bản Tam Tạng Pháp Số do Đinh Phước Bảo soạn. Ông Đinh dựa theo Đại Minh Tam Tạng Pháp Số và Giáo Thừa Pháp Số chọn lọc lấy những danh từ Phật học thông dụng nhất để giải thích.

³⁵² Tức phần in tên sách, số quyển, số chương, số trang trong mỗi trang sách.

rộng rãi các sách, phạm những điều nào không có trong các truyện về những bậc cổ đức lỗi lạc xin hãy đều sao ra, phán đoán thời đại của các vị ấy để lúc khắc ra sẽ tùy theo từng loại mà ghép vào phần trước hay phần sau [bộ sách này].

Hơn nữa, tập sách này không có lời bình luận, Quang tính thỉnh ông Hứa Chỉ Tịnh viết lời bình luận [dưới mỗi truyện] cho giống với thể tài của ba tập trước. Hơn nữa, ba tập [cao tăng truyện các đời] Lương - Đường - Tống đều có thiếu sót. Nếu ông đọc các sách cổ thấy có vị cổ đức lỗi lạc nào mà trong Cao Tăng Truyện chưa có thì cũng nên sao ra để soạn thành phần Bổ Di³⁵³ in kèm sau sách. Ông Hứa Chỉ Tịnh bút lực vượt trội vạn người, văn chương lừng lẫy một thuở, hiện đang biên soạn bộ Quán Âm Cảm Ứng Tụng cho Quang. Phần chánh văn đã biên soạn xong, Quang bảo ông ta viết thêm lời chú, sẽ hoàn tất vào tháng Ba năm sau thì ân trạch của Đại Sĩ sẽ được thấm nhuần khắp hoàn vũ vậy!

40. Thư trả lời cư sĩ Châu Quân Tranh

Hòa Thượng Liễu Thanh đưa thư của ông cho tôi đọc, cảm kích sâu đậm tấm lòng chân thật vì pháp của cư sĩ. Ông yêu mến tôi tới tột bậc, nhưng chẳng biết cách yêu mến, nên chẳng thể không trình bày đại khái để dứt nghi tình. Bộ Phật Môn Vựng Tái được biên soạn nhằm chấn hưng pháp đạo, chỉ dạy kẻ ngu mê, nếu [tác phẩm nào] lý không đạt tới mức uyên thâm, bút mực không siêu diệu như biển rộng trời cao, vàng rung, ngọc chạm, khiến cho người khác vừa đọc sẽ sanh lòng tinh ngộ mạnh mẽ như trong đêm tối nghe tiếng chuông sẽ tỉnh ngay giấc mộng hư huyền thì làm sao đáng đưa vào trong ấy! Ân Quang là một ông Tăng tầm thường, trăm sự chẳng làm được một, mắt lại còn bị tật đã lâu, chẳng thể đọc khắp các kinh luận, lại trọn chẳng có tánh nghe, nghe xong liền quên sạch, trọn chẳng nhớ được tí ti nào! Làm sao có thể dự vào trong hội tốt lành ấy cho được? Trong mấy chục năm qua, không có chuyện gì [cần thiết] thì tôi chẳng gặng gỏi bút mực. Úy Như sư tập những bản văn hủ bại đem khắc ván là đã quá phạm rồi, huống chi nay lại giao cho Thời Sự Tân Báo Quán ư?

Tục ngữ có câu: “*Không gạo không sao nấu cơm được!*” Không phải là Quang chẳng muốn được thể diện, nhưng do không có gạo nên

---

³⁵³ Bổ Di (補遺): Phần bổ sung nhằm bù đắp những chỗ thiếu sót trong phần sách chính.

chẳng thể đem đất, đá, trấu, tấm giả làm món ăn ngon lành khiến cho người khác chê cười! Đối với dòng họ ngoài đời, năm tháng xuất gia, những chỗ đã trụ, những chuyện đã làm, đây chính là những dữ liệu về bậc đại thông gia có công đối với pháp đạo nên được người đời sau sao chép để nêu gương nhằm phát khởi cái tâm kính ngưỡng, mong mỗi hăm mộ của người khác nên không thể nào chẳng làm như vậy. Còn như Quang là một ông Tăng tầm thường, ngoài chuyện ăn ngủ ra, trọn chẳng biết gì cả, trọn chẳng làm được gì! Sao đáng để noi theo khuôn sáo ấy? Dùng khuôn sáo ấy sẽ trở thành khắc phân người giả làm Chiên Đàn, đẹp thì đẹp mặt thật đấy, nhưng chỉ thôi tha, không thơm tho gì! Cũng giống như đem đất, gỗ giả làm vàng ngọc, choáng lộn thì choáng lộn thật đấy, nhưng chỉ có sắc chứ chẳng thể tỏa sáng được! Khi chưa xuất gia, Quang đã coi chuyện hư trương thanh thế là điều đáng thẹn, huống chi nay đang muốn theo gót các vị thượng thiện nhân ưu du trong thế giới An Dưỡng! Há chịu biến không thành có để lừa đời, dối mình ư?

Một câu Nam Mô A Di Đà Phật chỉ cần niệm cho thuần thực thì thành Phật còn có thừa, không học Mật pháp nào phải áy náy gì? Mỗi ngày niệm Phật ba chục vạn câu thì ý căn lẫn thiệt căn đều nhạy bén, nhưng đừng chỉ hăm mộ niệm cho nhiều! Hãy nên dốc sức nhiếp trọn sáu căn, tịnh niệm tiếp nối mà thôi! Hơn nữa, những kẻ tu hành phù phiếm, hời hợt hiện thời phần nhiều đều chẳng tu hành chân thật, chỉ mong được hư danh. Quang từng thấy rất nhiều kẻ công khóa hằng ngày niệm Phật tới mười vạn câu Di Đà, nhưng đều là phô phang thanh thế sáo rỗng nhằm dối mình lừa người mà thôi! Hễ nhiệm phải thứ tập khí ấy thì sẽ chỉ nhọc nhằn chứ không có công hiệu gì đâu! Nhỏ thì sẽ biến không thành có, lớn thì đem phạm lạm thánh, chẳng những không có công lao gì mà tội lỗi cũng chẳng thể nói trọn hết được!

Hiện nay, tăng nhân tuy nhiều, nhưng kẻ có thể hoằng pháp thật ít. Do tinh pháp sư chẳng dễ, cho nên đến nỗi như thế. Nhưng nghe kinh giống như tu trì Tịnh nghiệp, hễ nêu rõ nguyên do của tự lực và tha lực thì sẽ có lợi lớn lao. Nếu chỉ cầu thông đạt giáo nghĩa, chẳng chú trọng Tịnh Độ thì sợ rằng sẽ không có sức đoạn Hoặc chứng Chân. Muốn đời nghiệp vãng sanh mà lại chẳng sanh tín nguyện thì tuy có Phật lực nhưng không có cách nào nương cậy, sẽ trở thành kẻ có nhân không quả, nghiệp thức mờ mịt! Cần biết rằng: Những giáo pháp được nói trong suốt một đời đức Phật đều thuộc về pháp môn tự lực, chính là giáo lý theo đường lối thông thường; còn Tịnh Độ chính là pháp môn đặc biệt, hoàn toàn cậy vào Phật lực. Nếu có thể đoạn Hoặc chứng Chân ngay

trong đời này thì chẳng cậy vào Phật lực cũng chẳng mắc lỗi gì! Chứ nếu đã không thể đoạn Hoặc chứng Chân ngay trong đời này mà lại chẳng cậy vào Phật lực thì nếu không ngu ắt cũng là cuồng! Những bậc đại thông gia hiện thời thường là như thế đấy, buồn thay!

Người học đạo chuyện gì cũng phải noi theo thật tình, cuối thư há nên dùng chữ “trăm lạy” sáo rỗng? Chắc là ông nghĩ khuôn phép sáo rỗng ấy là cung kính đây chăng? Từ nay về sau đừng nên như thế nữa! Chỉ nói “đảnh lễ” là được rồi!

Thư của Lâm Tâm Liên hỏi về Lý Trác Ngô. Người này cũng thuộc hạng “tưởng chừng là đúng mà thật ra là sai!” Xét ra, ông ta xuất gia nhưng không thọ giới, liền tự nói pháp, tới khi người trong vùng chê là tà thuyết, ngông cuồng, trái nghịch, bèn đội mũ làm nhà Nho. Xét theo học thức của Trác Ngô, làm sao có thể phô bày, đề cao tâm pháp của Thích - Nho được? Ông ta đột ngột hoàn tục tức là hành vi không có đường lối nhất định, cứ làm bừa theo ý mình. Há còn đáng gọi là bậc quân tử hiểu lý, thấu hiểu tận cùng tánh hay chăng? Cuốn *Cư Sĩ Truyện*³⁵⁴ đặc biệt viết truyện về ông ta, quả thật là đề cao quá đáng! Sở ông Lâm vẫn chẳng chấp nhận lời Quang là đúng, vì thế tôi viết kèm thêm vào thư gửi cho ông.

Ông muốn xuất gia đã lâu, chẳng biết khẩn thiết như thế nào? Nay thấy [cách xử sự khi] ông ở chùa Thái Bình thì cũng là phùng hời hợt, hờ hững. Tức là ông muốn xuất gia chỉ nhằm cầu được thanh nhàn, tự tại mà thôi! Nếu thật sự muốn tu trì sẽ chẳng đến nỗi thông dong, lửng lơ như thế!

Kinh Lăng Nghiêm có gì mà chẳng thể nghiên cứu được! Nhưng cần phải lấy Tịnh Độ làm chủ thì hết thảy kinh sẽ xiển dương lợi ích của Tịnh Độ. Phần mở đầu kinh Lăng Nghiêm gạn hỏi cái tâm khó khăn như thế thì biết chúng sanh đời Mạt nếu cứ muốn nghiên cứu [kinh điển xuông] để giải quyết sự việc thì sẽ tự làm, làm người lớn lao! Huống chi trong phần Hai Mươi Lăm Pháp Viên Thông, kinh xếp pháp Viên Thông

---

³⁵⁴ *Cư Sĩ Truyện* (56 quyển) do Bành Thiệu Thăng (Bành Tế Thanh) soạn, chép về ngôn hạnh của hơn hai trăm vị cư sĩ ngoại hộ Phật pháp từ đời Hậu Hán cho đến niên hiệu Càn Long nhà Thanh được sưu tập từ các bộ sử truyện, văn tập của các vị danh sĩ cho đến những sách chuyên viết về Phật giáo như Hoằng Minh Tập, Quảng Hoằng Minh Tập, Phật Pháp Kim Thang Biên, Truyền Đăng Lục, Ngũ Đăng Hội Nguyên, Phật Tổ Thông Kỹ, Phật Tổ Thông Tài v.v.... Sách được khởi đầu bằng các vị Mâu Dung, An Huyền, Trúc Thúc Lan v.v.... Hai vị cuối cùng là Châu An Sĩ và Tri Quy Từ.

của ngài Thế Chí trước pháp Viên Thông của ngài Quán Âm, hàm ý lấy Tịnh Độ làm [pháp môn] chủ yếu cũng lớn lao thay! Đến phần giảng rõ về cảnh Ngũ Âm Ma, [Phật dạy] kẻ phá được hai âm Sắc và Thọ mà vẫn còn có chuyện bị ma dựa, đủ thấy sự khó khăn khi dùng tự lực để liễu sanh tử, sự dễ dàng khi dùng Phật lực để liễu sanh tử. Nghiên cứu được như thế thì sẽ có lợi ích lớn lao.

Phàm khi nghiên cứu, ắt phải lắng lòng, dứt bật suy nghĩ, ngưng thần đọc kỹ thì sẽ như vào trong đảo châu báu lớn, ắt sẽ có thu hoạch. Nếu chỉ mong đọc ào ào cho nhanh, hận chẳng vừa đọc là xong ngay, thì chẳng những không hiểu được nghĩa lý của kinh mà lâu ngày chắc sẽ bị bệnh đến nổi tổn khí, thổ huyết v.v... Người khéo được lợi ích, không gì chẳng tạo lợi ích; kẻ cam chịu tổn hại, không gì chẳng phải là tổn hại! Kinh Lăng Nghiêm quả là bản kinh màu nhiệm để hoàng dương Tịnh Độ, nhưng kẻ chưa hiểu pháp môn Tịnh Độ thường do kinh Lăng Nghiêm mà ngược ngạo coi thường pháp môn Tịnh Độ. Đây gọi là “*kẻ nhân thấy là nhân, kẻ trí thấy là trí*”, do chính mình chưa có đủ chánh nhãn, cứ cậy vào ý kiến của chính mình để hiểu ý kinh mà ra!

Lăng Nghiêm quán nhiếp³⁵⁵ khá rõ ràng, nhưng giải thích kinh vẫn dễ dàng, rõ ràng nhất thì không gì bằng sách [Lăng Nghiêm] Chỉ Chưởng; nhưng đa số những chỗ trọng yếu trong Chỉ Chưởng lại không theo sát kinh văn, đây là do mỗi người khéo hiểu mà thôi! Thoạt đầu cần phải nghiên cứu Tịnh Tông đến chỗ không còn bị dao động, mê hoặc thì mới có thể đọc rộng rãi các kinh luận. Nếu chưa hiểu rõ Tịnh Tông, hễ đọc rộng rãi các kinh luận sẽ khó khỏi bị kinh giáo hoặc lời lẽ của tri thức xoay chuyển, ngược ngạo gác bỏ Tịnh Độ ra ngoài. Người đời nay hễ hiểu kinh giáo đôi chút bèn chú trọng nơi nghiên cứu, hễ hơi hiểu Thiên ý bèn chú trọng nơi tham cứu. Nguyên nhân nói chung là do họ không biết chính mình là nghiệp lực phàm phu chẳng thể tự chứng giải thoát được! Cái cực thâm diệu nằm ở chỗ cực bình thường! Ví như một câu Phật hiệu vốn cực bình thường, nhưng niệm tới cùng tột thì trăm ngàn pháp môn, vô lượng diệu nghĩa đều có thể hiểu được! Lại như gốc cây, vốn cực bình thường, nhưng sanh rễ, nảy mộng, đâm cành, trở nhánh, nảy lá, đơm hoa, kết quả, thật màu nhiệm chẳng thể nghĩ bàn! Vì thế, kẻ biết nhìn vào, biết thực hiện cái bình thường thì chính mình mới

---

³⁵⁵ Quán nhiếp: Nói tắt của “quán thông nhiếp thọ” (貫通攝受), tức gồm thân, thân nạp xuyên suốt, không để sót điều gì. Ý nói kinh Lăng Nghiêm dạy về lý tánh lẫn sự tu rất rõ ràng, chỉ vì người đọc do chấp trước quá nặng nên không thể hiểu viên dung ý Phật.

thật sự có sở đắc. Nếu chỉ biết thâm diệu thì phần nhiều khó thể tận tụy thực hiện được, trở thành kẻ chỉ biết nói những lời lẽ thâm diệu mà thôi!

Lệnh hữu bị bệnh, chỉ nên khuyên ông ta trở về nhà dưỡng bệnh. Vạn muôn phần chớ nên để ông ta tới Phổ Đà; do ông ta quen thói kẻ cả, thức ăn phải nấu nướng khéo léo, nhà cửa phải lộng lẫy, người hầu hạ phải lanh lợi, hễ gặp một chuyện gì không vừa ý liền sanh phiền não! Ở Pháp Vũ chẳng có một điều nào hợp ý ông ta được đâu! Huống chi ông ta tự cao tự đại, trọn chẳng có tín tâm, tuy anh ông đã ghi tên xin quy y giùm ông ta, thế mà khi Quang đến Thượng Hải, ông ta trọn chẳng có một lần nào đến thăm hỏi (*Quang không trách ông ta bất kính, nhưng do vậy biết ông ta tự đại cũng như thiếu hẳn tín tâm*). Làm sao tới núi dưỡng bệnh cho được? Nếu chẳng nói rõ những chuyện này, chắc ông ta sẽ nghe theo lời hai anh em ông khuyên, đường đột chẳng nghĩ thân phận, tánh tình của mình như thế nào, Pháp Vũ là nơi chốn như thế nào để rồi đến ngay, sẽ trở thành chướng ngại, không bao lâu sẽ phải bỏ đi, đâm ra bị tổn hại vô ích! Ngàn vạn phần đừng khuyên ông ta tới núi kéo đến nổi đôi bên đều bất an.

Sư Hoàng Nhất chỉ muốn làm một gã tự giải thoát, muôn phần chẳng thể đảm nhiệm sự việc được! Do thầy ấy tâm hạnh tỉ mỉ, tinh tế, hễ phải đảm nhiệm công việc sẽ bị tổn thương, hễ bị tổn thương sẽ phải bỏ cuộc giữa chừng. Nếu tự mình dụng công thì sẽ được yên vui.

Mua loài vật phóng sanh, nếu dựa theo lý rất ráo “tự thương, thương người” để luận, [khi con vật bị chết trước lúc được phóng sanh] cố nhiên nên đem chôn, chớ nên đổ xuống nước khiến xác con vật đã chết trôi lênh bênh trong nước, rốt cuộc chẳng phải là kẻ sách tốt đẹp! Nếu bảo là vì nó đã chết, liền đem cho người khác ăn và thí cho người nghèo ăn thì cũng không phải là không được. Hãy nên bảo người ăn niệm Phật cho con vật đã chết ấy thật nhiều bởi nó là con vật được phóng sanh; nếu không, ăn vào sẽ bị mắc tội. Nếu có thể niệm Phật cho nó thì đôi bên đều được lợi ích. Dùng điều này để khuyên bảo thì cũng có thể dẫn dụ người ăn kia gieo được chút thiện căn. Dầu chưa thể thả được sanh vật thì đối với những thức ăn do chính mình sắm sửa, hãy nên niệm Phật cho nó thì đôi bên cũng đều được lợi ích. Ông chấp chặt hẹp hòi như thế, cho rằng đã nói quy y niệm Phật thì không được ăn, tức là dạy kẻ ăn thịt nhất loạt chẳng niệm Phật! Những kẻ ăn thịt ấy chỉ biết thịt là thứ có vị ngon, chẳng biết sau này khi chính mình cũng sẽ là thức ăn có vị ngon để cho người khác giết ăn thì trong tâm họ mới cảm thấy khó chịu. Kẻ ấy đã chẳng hiểu sự việc như thế thì đành để mặc cho kẻ ấy sau này đợi người

khác giết ăn là được rồi; cần gì phải phí sạch tâm tư khuyên nhủ hẩn! Hẩn đã mong cầu được người khác ăn hẩn, ông khuyên hẩn đừng muốn tìm cầu sự khổ ấy, đâm ra trong tâm hẩn lại chẳng yên vui! Cứ để mặc hẩn đi, để cho hẩn đem thân làm món ăn cho người khác; đến lúc ấy, dầu tâm can đau xé cũng vô ích. Khi ấy hẩn sẽ tự hiểu sự sai lầm trong lúc này và lời ta đã nói với hẩn chẳng phải là dọa dẫm thì cũng đã muộn rồi!

Thuốc là vật dùng để trị bệnh, hễ bị bệnh do nghiệp gây ra thì thuốc men chẳng làm gì được cả! Huống hồ sắp chết thì thuốc có thể hồi sanh được hay chẳng? Dầu không phải là do nghiệp gây ra mà chí tâm niệm Phật thì cũng sẽ tự chẳng sanh bệnh. Mắc bệnh thì uống thuốc cũng được! Nếu chuyên trông cậy vào thuốc thì nhà phú quý, nhà thầy thuốc sẽ không có ai bệnh tật, đều trường thọ cả rồi!

Những kẻ ăn thịt kia do tâm tham sai khiến, muốn bảo họ đừng ăn thì phải từ nhân quả báo ứng và nỗi đau khổ, oán kết phát sanh vì bị giết hại mà nói thì mới dễ lay động lòng người được! Nếu chỉ biện minh là tịnh hay bất tịnh thì đây chỉ là sự việc nơi cảnh nhánh. Hơn nữa, người ta đã muốn ăn thì đâu cần bận tâm thịt là thứ bất tịnh! Trước kia, có một vị đại cư sĩ hoằng pháp mấy chục năm, nhưng hằng ngày vẫn ăn thịt (*tên của vị này Quang chẳng nói, ông cứ suy ra là biết liền*), huống chi những kẻ hời hợt, hời hững ư? Nếu ông thật sự muốn làm lợi người khác, hãy nên lưu truyền những lời răn dạy cực thống thiết của cổ nhân. Còn như trong bài văn ông đã soạn, ông nêu ý nghĩa “một người phóng sanh thì mười nhà được hưởng lợi ích” và thuyết “những thứ ấy chẳng phải là tam tịnh³⁵⁶ nhục” thì đây chính là những nghĩa lý chi ly, vụn vặt, phiền phức của các vị giảng sư. [Nghe nói về những nghĩa ấy], kẻ có tín tâm thì còn sanh được thiện tâm, chứ kẻ không có lòng tin chắc sẽ phi báng.

Tôi đã nhận được bài văn Mười Thứ Lợi Ích, đem tặng hết rồi. Suy nghĩ cận kề thì thấy những điều được nói trong bài văn ấy sẽ có thể khiến cho những gã đứng ngoài cửa dấy lên lời dị nghị, hễ tặng hết bài văn ấy xong hãy đừng in nữa thì hơn. Tôi chẳng bảo những lời ông nói không đúng, chỉ là chưa nói được cương lĩnh trọng yếu. Cương lĩnh trọng yếu là ở chỗ nào? Chính là ở chỗ [sát sanh] sẽ kết oán thù triền miên, đời đời kiếp kiếp tàn sát lẫn nhau. Ông chỉ nên chí tâm niệm Phật để làm phương kế siêu thoát cho những kẻ giết chóc và những con vật bị giết chóc thì sẽ có lợi ích lớn lao. Nếu khăng khăng đem bài văn ấy đăng

---

³⁵⁶ Theo Thập Tụng Luật, quyển 37, có ba thứ thịt cho phép người có bệnh được ăn, gọi là “tịnh nhục”: Chẳng chính mắt thấy giết, chẳng nghe tiếng giết, chẳng vì ta mà giết.

trong các tờ báo Phật giáo thì rốt cuộc có được mấy ai xem?

Vợ và em gái ông nhất định muốn dùng thịt để đãi khách, hai người ấy chết đi chắc chắn phải biến thành lợn, dê, gà, vịt, tôm, cá. Nếu chẳng biến thành những thứ bị người khác giết để ăn thì trời đất cũng sẽ đổi vị trí, mặt trời, mặt trăng sẽ xoay sang phương Đông. Vì sao vậy? Do nhân như vậy nên phải cảm quả như vậy. Xin hãy đem lời này của Quang đưa cho họ xem, chắc còn có thể cứu được! Nếu không, chắc họ sẽ thường biến thành món ăn ngon nhất cho người ta đãi khách, chẳng biết họ sẽ vừa lòng thỏa ý hay đau khổ mong mỏi được cứu nhưng vạn phần chẳng có cơ duyên được cứu?

Trong cõi đời, những người ăn chay phần nhiều khỏe mạnh, những ai ăn thịt thường lắm bệnh tật. Do ăn thịt trược ác nên dễ sanh dục tâm, ăn chay thanh tịnh nên dục tâm nhẹ ít. Kẻ ngu chẳng hiểu lý, tưởng ăn thịt để bổ dưỡng con người, đây là muốn cho cả mình lẫn người sẽ đều biến thành súc sanh trong đời kế tiếp và đời sau, chẳng đáng buồn ư?

Ông nay muốn cầu được vãng sanh Tây Phương ngay lập tức, ý niệm ấy cũng tốt, nhưng chỉ nên thuận theo nhân duyên của chính mình. Nếu đặc biệt khởi lên cái tâm quyết liệt, cứ mong được vãng sanh ngay thì sẽ trở thành cái gốc để bị ma dựa đấy! Cái họa mai sau làm sao tưởng tượng được! Sách Trung Dung có câu: “*Quân tử tó kỵ vị nhi hành. Tó hoạn nạn hành hồ hoạn nạn*” (Quân tử hành xử theo đúng địa vị; gặp cảnh hoạn nạn bèn cư xử theo đúng cảnh hoạn nạn). Cách cư xử theo đúng cảnh hoạn nạn ấy nay ông hãy nên bắt chước làm theo. Gặp cảnh tật bệnh, phiền não bèn cư xử theo đúng cảnh tật bệnh, phiền não, coi chính mình là kẻ thường bị bệnh tật thì không có cái tâm bộp chộp mong gặp được lành, cứ nhất tâm niệm Phật thì mới chóng lành. Thấy quyền thuộc đáng giận hay đáng yêu liền nghĩ những người ấy chính là hòn đá thử vàng để ta trui luyện công phu nên đặc biệt đối với kẻ đáng giận sẽ chẳng sanh lòng giận, đối với kẻ đáng yêu sẽ chẳng sanh lòng yêu. Đây gọi là “*chuyển phiền não thành Bồ Đề, chuyển bệnh khổ thành an lạc*”. Nhất tâm niệm Phật cầu mau được vãng sanh. Nếu như chẳng thể vãng sanh được ngay, chớ nên khởi lên tâm niệm bộp chộp, mong gặp đạt được thì bệnh khổ sẽ tự tiêu diệt, quyền thuộc sẽ tự hòa thuận tốt lành. Xin ông hãy suy nghĩ sâu xa. Bệnh chưa hoàn toàn bình phục hẳn, trọn chớ nên gằn nữ sắc!

Hiện thời trừ đề xướng nhân quả báo ứng và giáo dục trong gia đình ra, sẽ chẳng thể nào cứu vãn được đâu! Giáo dục trong gia đình phải rất chú trọng tới nhân quả báo ứng. Các vị Lưu, Trì đáng gọi là biết bệnh,

biết thuốc, nhưng chưa đề cập đến giáo dục trong gia đình thì vẫn chưa thể viên mãn đầy đủ. Xin hãy nói tường tận với các vị ấy.

Đức Như Lai thuyết pháp đều thuận theo tình người, chẳng ép người khác làm chuyện khó khăn. Như kẻ thọ giới Ưu Bà Tắc, hoặc thọ một, hoặc hai, hoặc ba, hoặc bốn điều, hoặc thọ trọn đủ, đều tùy theo ý muốn của con người. Ngay như giới dâm, kẻ xuất gia phải đoạn hoàn toàn, chứ với người tại gia chỉ ngăn cấm tà dâm. Bởi lẽ, nam nữ lập gia đình có quan hệ lớn với luân thường nên chẳng ngăn cấm; nhưng đã thọ giới nhà Phật thì ắt phải tiết dục. Nếu chẳng vì [có người nổi dòng đê] thờ phụng tổ tiên, chỉ mong vui sướng, tuy chẳng phạm giới vẫn phạm lỗi lớn; chẳng qua so với tà dâm thì giảm nhẹ hơn mà thôi!

Bồ Tát sống trong cõi tục tuy cũng có vợ con nhưng không có dục niệm, cũng vì thuận theo tình cảm con người mà có lúc làm chuyện vợ chồng, bởi phạm phu chẳng thể vô tình. Nếu muốn trọn chẳng thân ái, chắc sẽ tạo thành oán hận đến nổi khởi lên họa hại hủy báng Phật pháp. Chẳng những không thể tăng trưởng thiện căn mà còn tạo thành nghiệp hủy báng, đọa lạc trong ác đạo. Vì thế, trước hết phải dùng dục để lôi kéo, sau mới làm cho con người tiến nhập Phật trí. Đây chính là lòng đại từ bi uyển chuyển thuận theo tình cảm của con người, khéo bày phương tiện. Chỉ nên tiết dục, bắt tất phải tuyệt dục. Mỗi quý (ba tháng) gần gũi một lần, ngõ hầu vợ chẳng đến nỗi mang nỗi khổ oán vọng mà sự tu trì của ông cũng chẳng bị trở ngại, lại còn có thể dẫn dụ vợ tu trì Tịnh nghiệp.

Hãy nên nói: “Nếu chẳng tu hành Tịnh nghiệp sẽ vĩnh viễn tuyệt giao!” Cô ta sẽ gắng sức thực hành. Đối với chuyện có sanh con hay không, chẳng cần phải bàn đến nữa! Bởi lẽ anh em ông thật đông con, há cứ cần chính mình phải có con thì mới chẳng tuyệt dòng nối dõi tổ tiên ư? Ấy là vì vợ chồng ăn ở với nhau bởi có túc duyên. Chẳng thể làm cho vợ mình gieo thiện căn, nở lòng bỏ mặc cô ta đọa trong ác đạo ư? Kinh Thi có câu: “*Thê tử hảo hợp, như cổ cầm sắt. Huynh đệ ký hấp, hòa lạc thả trạm. Nghi nhĩ thất gia, lạc nhĩ thê noa*” (Vợ con hòa hợp, như gảy đàn cầm, như đánh đàn sắt. Anh em hòa thuận, vui sướng, yên ổn. Gia đình êm ấm, vợ con vui vầy). Khổng Tử nói: “*Phụ mẫu kỳ thuận hỹ hồ!*” (Cha mẹ đẹp lòng vậy thay). Ông nhất ý tu hành, đoạn tuyệt dục sự, chắc cô ta sẽ oán hận triền miên, hoặc đến nỗi uất ức mà chết. Nếu ông quả thật đạt được Thượng Phẩm Thượng Sanh thì không bị trở ngại lớn lao gì. Nếu không, sẽ mắc lỗi trái ý cha mẹ, trở thành kẻ oán đối của vợ thì cũng là phiền lụy lớn lao, so với nỗi phiền lụy do nói lòng dục sự đôi

chút thì sẽ sâu đậm hơn nhiều lắm!

Quang là Tăng nhân, trọn chẳng khuyên người khác tạo nghiệp. Người ta đã đem thân giao phó cho ông thì hãy nên trọn hết đạo vợ chồng. Chuyện này chính là nghĩa trọng yếu trong đường tu hành, là điều chí tình nơi luân thường. Xin ông hãy phát Bồ Đề tâm, dẫn dắt cô ta là kẻ chẳng biết “dục chính là cội khổ” cùng sanh về thế giới Cực Lạc vô dục, ngõ hầu chẳng phụ đời trước có duyên với nhau, đời này làm vợ chồng vậy!

Lại nữa, nếu vợ sanh con thì sẽ là phiền lụy lớn lao. Không con thì sẽ yên vui tốt bậc! Nhưng cháu cả một bầy, chứ đâu phải chẳng có đứa con nào! Luận sát sao theo sự thật thì ông có phước thù thắng hơn anh em ông nhiều lắm, nhưng người đời phần nhiều chẳng thấy được điều này, nên suốt cả đời làm đầy tớ cho con cái. Thử suy nghĩ sẽ thấy quả thật là một điều may mắn lớn lao! Lời này tuy trái nghịch tình cảm, nhưng thật ra là chí lý chí tình.

Bảy anh em của ông nội lệnh hữu do cùng một cha sanh ra, con cháu của ông nội thứ năm³⁵⁷ đều là hậu duệ của cùng một ông cố. Vì hai gian nhà cho thuê thâm nhập hơn ba trăm đồng liền muốn kiện nhau nơi cửa quan, chắc sẽ tốn bộn tiền. Chuyện kiện tụng chỉ là khoe tài cãi lý, muốn biến vô lý thành chuyện hữu lý! Nếu họ khởi lên ác tâm, thốt ra lời ác [chửi bới, tranh chấp nhau], sẽ khiến cho người chung quanh cũng như người đời xâm xì: “Nhà ấy tổ đức đã suy nên lũ con cháu trong cùng một nhà tranh chấp lẫn nhau, anh em bêu riếu nhau!” Nhục lây đến tổ tiên, tội không chi lớn hơn nữa! Chuyện nhỏ tí tẹo trong gia đình, hãy nên nghĩ đến ân đức tổ tiên mà đặc biệt rộng lượng, chớ nên [xử sự] giống như tranh chấp cùng người đời! Dầu là đối với người trong cõi đời đi nữa, vẫn nên làm chuyện nghĩa, chỉ mong cho ai nấy được sống yên vui, dầu ngàn vàng cũng chẳng nuôi tiếc! Huống chi [ai nấy] đều là hậu duệ của cùng một cụ cố hay sao?

Bảy chi họ đều có sản nghiệp, chi dụng trong nhà cố nhiên chẳng cần phải nhờ vào môi thu nhập ấy để sống còn, sao lại ăn thua đủ với nhau, chẳng ai chịu nhường ai? Vì tranh chấp món tiền mấy chục đồng ấy mà kiện nhau ra cửa quan, chưa chắc bảy chi họ đã khỏi phải tốn một đồng nào! Dầu chẳng phải tốn một đồng nào đi nữa, không gì bằng chôn vùi tổ đức, nổi nhục ấy còn quá bại gia phá sản! Chỉ vì một chi họ tuy vẫn

---

³⁵⁷ Đây là cách gọi theo lối xưa, gọi anh em ruột của ông nội mình theo thứ tự, ông nội thứ năm (Ngũ Tổ) chính là ông chú hay ông bác đứng hàng thứ năm trong các anh em của ông nội.

đủ ăn, nhưng toan độc chiếm tài sản chung do tổ tiên để lại, đến nỗi sáu chi họ kia cùng dấy lên cái tâm bất bình, tức là đã vứt bỏ tổ tiên ra ngoài, chỉ muốn mưu tính cho con cháu [của chi họ mình] được giàu có, trái nghịch tổ đức, phạm các điều ác! Đừng nói là hơn ba trăm đồng, dầu cho ba trăm vạn đồng đi nữa cũng chẳng phải là điều phước cho con cháu mà chính là chuốc họa cho con cháu để mong cho chúng bị tuyệt diệt đấy! Đọc sách hiểu lý, sao lại tâm tôi đến như thế?

Hãy thử xét xem: Xưa nay những ai giúp người lợi vật, tôn kính tổ tiên, thương yêu cho dòng họ, con cháu không ai chẳng nắm địa vị cao, hưởng phước đầy, đời đời kế thừa tổ đức triền miên chẳng dứt? Kẻ chỉ biết lợi mình, chẳng đoái hoài tổ tông, đất nước, nhân dân, không ai ba đời chẳng nối tiếp nhau tuyệt diệt hay chẳng? Vì sao vậy? Do căn bản tâm địa đã hoại, giống như dùng nước có chất độc để tưới tắm cây hoa, lúa, đậu, chẳng những vô ích mà còn có hại! Nếu một chi họ đã như vậy thì sáu chi họ kia há nên bắt chước ăn thua đủ, cứ muốn “cá đối bằng đầu” với họ, trợn chẳng muốn chiếm địa vị cao cả, cứ nhất quyết phải cùng với họ chen chân vào chốn hèn hạ ô uế ư?

Hãy nghĩ xem: Nếu tổ tiên chẳng để lại căn nhà ấy thì có còn làm người được hay chẳng? Lại may mắn là tổ tiên để lại lắm của cải, chứ nếu nghèo trắng tay thì sẽ tranh giành với ai? Suy nghĩ đến điều ấy thì nhường cho bọn anh em trong họ mấy chục đồng có gì mà không được? Phạm Văn Chánh (Phạm Trọng Yên) còn tận nghĩa điền cho cả họ, huống là anh em cùng một nhà ư? Họ Phạm từ đầu đời Tống cho đến cuối đời Thanh đổ đạt chẳng dứt, ấy là do đức dày của Văn Chánh Công và con cháu đời đời vâng giữ, tu tập tổ đức mà ra.

Bọn anh em cùng một chi họ của lệnh hữu đều là con em nhà thư hương, dầu chẳng nghe tới đạo lý rất sâu của Phật pháp, nhưng những chuyện ấy (tức gương tốt đẹp của Phạm Trọng Yên) chắc đã từng nghe, sao chẳng “*thấy người hiền mong được bằng*” để chú trọng vun bồi tổ đức? Xin hãy đưa thư này của Quang cho khắp các chi họ của lệnh hữu được xem, chắc ai nấy sẽ nghĩ đến tổ đức, noi theo dấu vết cũ. Nếu không, hãy khuyên lệnh hữu đem món tiền của mình dùng vào việc công để mong chấm dứt được chuyện ấy. Ông ta không có con cái, vẫn nên [coi như] dùng [món tiền ấy] cho con cái mình thì sẽ rạng rỡ tổ đức, rạng rỡ pháp đạo. Mai sau được tốt đẹp như thế nào chẳng phải là điều Quang có thể biết được nổi!

41. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ nhất)

Nhận được thư, khôn ngăn cảm kích, hổ thẹn. Quang là ông Tăng chỉ biết cơm cháo, trừ mặc áo, ăn cơm ra, chẳng làm được gì khác! May là vẫn chịu học theo thói ngu phu ngu phụ nên chẳng đến nỗi than thở xuống, chẳng biết làm sao! Các hạ muốn thọ Tam Quy Ngũ Giới, sao chẳng chọn vị nào đạo đức học vấn cao siêu, lại chọn một ông Tăng chỉ biết cơm cháo thì các hạ cũng muốn dựa vào đội ngũ ngu phu ngu phụ, chẳng muốn gia nhập hàng ngũ của những vị cao siêu, lạ lùng, đặc biệt ư? Tuy nhiên, đang trong thời thế này, hành theo ngu phu ngu phụ vẫn thực tế hơn! Nếu kẻ cao siêu kỳ đặc chịu buông xuống những chuyện cao siêu, lạ lùng, đặc biệt, ắt sẽ có kết cuộc cao siêu, lạ lùng, đặc biệt lớn lao! Nếu không chịu buông xuống thì cũng chỉ đạt được kết cuộc là hư danh cao siêu, lạ lùng, đặc biệt, quyết chẳng đạt được sự cao siêu, lạ lùng, đặc biệt thật sự. Pháp Niệm Phật lý cực cao sâu, sự thật bình thường, muốn cầu tâm tương ứng với Phật thì điều thứ nhất là phải chí thành khẩn thiết, điều thứ hai là [lắng] nghe. Quay trở lại nghe nơi tiếng niệm Phật, cùng giữ được lòng thành và lắng nghe thì sẽ tự trừ được hôn mê tán loạn!

42. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ hai)

Nhận được thư, biết cư sĩ tự đảm nhiệm và quyên mộ người khác đảm nhiệm in Đại Sĩ Tụng, lấy hai ngàn bộ làm chuẩn, khôn ngăn vui mừng, an ủi. Cư sĩ cảm khái vì lòng người chẳng bằng thuở trước, biểu tặng thiện thư rất ít đạt hiệu quả, nhưng người trong nước ta gần đến năm vạn vạn người! Trước đây, Quang đã cho khắc ván An Sĩ Toàn Thư, sau đấy lại bảo Trung Hoa [Thư Cục] sắp chữ ấn hành, quyên mộ chỉ được bốn vạn cuốn. Trung Hoa Thư Cục in kèm và in riêng tổng cộng được một vạn hai ngàn bộ. Nếu luận về hiệu quả thì cũng chỉ được một hai phần! Ấy là vì con người chưa suy xét kỹ, đa số không biết. Quan Quýnh Chi tin tưởng Phật pháp là do bản khắc ván của An Sĩ Toàn Thư phát khởi; Chí Viên giảng thuyết cho ông ta nên từ đấy bèn sanh lòng chánh tín. Nếu đất Hồ (Thượng Hải) không có Quýnh Chi thì sợ rằng cảnh tượng nơi đất Hồ sẽ kém xa hiện thời!

Chúng ta chỉ cần phát khởi cái tâm làm lành cho người khác, còn người ta có phụng hành hay không thì tùy họ. Án Quang sanh lòng tin đối với pháp môn Tịnh Độ là nhờ quyên Hạ của Long Thư Tịnh Độ Văn, đủ biết sách ấy có ích cho con người vừa sâu vừa xa vậy! Quán Thế Âm là chỗ nương tựa cho pháp giới chúng sanh, nếu ai nấy đều biết, sẽ có

đông đảo người do vậy mà cầu mong tiêu tai thoát họa cho đến liễu sanh thoát tử. Tiếc cho cõi đời chưa có một bản sưu tập đến nỗi những kẻ chẳng tu tập Phật pháp đều chẳng được biết. Đây chính là nguyên do vì sao Quang thỉnh ông Hứa Chỉ Tịnh soạn sách Đại Sĩ Tụng này vậy!

43. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ ba)

Hôm trước, sư Minh Đạo đến đây, cho biết đã đưa bộ Đại Tạng Kinh bản đời Tống của ông qua chùa Hiền Ninh, công đức vô lượng. Thầy ấy chẳng lượng sức, tiếp nhận bốn ngôi chùa hoang tàn ở Hàng Châu, đều do các vị cư sĩ đất Hồ và thầy của ông ta giúp đỡ duy trì. Về sau, Tam Thánh Đường ở trên núi [Phổ Đà] bị hỏa hoạn, cháy rụi một nửa, vị thầy ấy không thể lo liệu thêm các nơi khác được. Hiện thời còn thiếu tiền công thợ và các hóa đơn phải chi phí hơn ba ngàn đồng, không làm cách nào được. Những khoản tiền dư ra ở chỗ Quang phần lớn đều để giúp cho hai chùa Linh Nham và Thọ Lượng, cũng chẳng thể giúp đỡ thầy ấy! Thầy ấy chỉ mong các vị đã bỏ tiền làm công đức trước kia mỗi người sẽ cho mượn ba trăm đồng, nhưng sợ chưa thể lo liệu mỗi việc vẹn toàn được! Nếu cư sĩ chịu giúp cho sự cấp bách cháy mảy này thì trong năm sau vẫn còn tiến hành [sửa chữa cho xong] được. Nếu không, chắc là phải bỏ cuộc giữa đường, há có phải là thất bại khi sắp thành công hay chăng?

44. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ tư)

Những lời nói trong nhà Thiền tốt nhất là chỉ nên bỏ mặc, đừng bàn đến! Nếu muốn biết hiểu rõ ý nghĩa nguyên do của những lời lẽ ấy thì phải ngộ đôi chút. Nếu không, dẫu có đọc sách Thiền thì cũng như nói chuyện với người ngoại quốc, hoàn toàn chẳng thấu hiểu được cái hay trong ấy. Huống chi ông tuổi đã cao rồi, thời thế lại như thế này, há nên dùng thời gian đáng quý báu nhất để nghiên cứu những câu nói không thể suy luận ấy ư? Thường có những kẻ ở trong nhà Thiền mấy chục năm vẫn chẳng hiểu được những câu nói ấy có ý nghĩa gì! Dẫu có dùng ý tưởng để suy đoán đi nữa thì cũng là nói mớ trong mộng mà thôi! Xin hãy bỏ ý niệm ấy đi!

Hãy nhất tâm niệm Phật, niệm đến mức Phật lẫn tâm đều mất thì vừa nhìn vào những câu nói ấy sẽ khôn ngoan bật cười. Nếu chẳng được như thế thì chỉ cần vãng sanh vẫn có thể đích thân chứng được lý ấy, huống

là hiểu được những lời lẽ ấy ư? Nếu chẳng coi lời Quang là đúng, cứ suốt ngày đọc ngữ lục nhà Thiên thì Tông cũng chẳng thể thông mà Tịnh cũng chẳng chú trọng. Khi sanh tử xảy đến, chỉ đành theo nghiệp thọ sanh!

45. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ năm)

Hôm qua nhận được thư, biết Thánh Định đã vãng sanh Tây Phương, lâm chung chánh niệm, chết rồi đánh đầu vẫn âm, vẻ mặt càng đẹp, đang lúc nắng gắt mà chẳng hôi thối. Chỉ ngay từ mấy tướng lành ấy đã có thể quyết đoán bà ta được vãng sanh. Còn về phẩm vị vãng sanh thì nói chung là Trung Phẩm. Do Trung Phẩm đều là phẩm vị vãng sanh của người trọn vẹn điều lành nơi giới và điều lành thế gian; cũng chẳng cần phải nói cho dễ nghe, cứ khẳng khẳng bà ta Thượng Phẩm vãng sanh. Dầu cho Hạ Phẩm Hạ Sanh thì nghiệp đã vượt trời chư thiên trong tam giới rồi, hưởng hồ vãng sanh trong bậc Hạ thuộc Trung Phẩm ư? Bốn mươi chín ngày không ngớt tiếng niệm Phật, chẳng những hữu ích cho người đã khuất mà quyền thuộc hiện tại cũng được lợi ích lớn lao!

Linh Nham theo lệ không niệm kinh, bái sám, phóng Diệm Khẩu, làm pháp sự hệ niệm, làm đàn Thủy Lục, truyền pháp, thâm nhận đồ đệ, giảng kinh, truyền giới, làm pháp hội. Công khóa hằng ngày giống như Phổ Thông Phật Thất. Chỉ những ai có tín tâm, chẳng chú trọng màu mè, hoa dạng, xin mở Phật thất thì liền chấp nhận. Nếu chèo kéo thân hữu rộng rãi và dẫn nữ quyến trẻ tuổi đến trước hôm mở thất và xong thất mới đi thì cũng không chấp nhận.

Năm Dân Quốc 17 (1928), Trương Minh Kỳ (là đệ tử quy y) mở Phật thất bốn mươi chín ngày, không một ai bỏ đi. Năm Dân Quốc 18 (1929) cũng mở Phật thất hai mươi một lần, cũng không một ai bỏ đi. Năm Dân Quốc 19 (1930), có hai mươi mấy lần mở Phật thất cũng không quá năm sáu gia đình đến dự, nhưng cũng chỉ ở một hai ngày hoặc đôi ba ngày mà thôi. Năm Dân Quốc 20 (1931) do người đông phòng hẹp, liền cho xây cất lớn, Phật thất càng đông hơn. Nay gởi cho ông một tờ sao bài bi ký, ông đọc sẽ biết.

Nếu ông muốn tạo lợi ích giúp cho Thánh Định, do bà ta lúc sống thường ăn chay, khi làm ma chay chắc ông cũng chẳng đến nổi dùng rượu thịt. Trong khi tang ma và cúng giỗ sau này, xin ông hãy bảo lệnh lang đừng bắt chước thói tục. Trong khóa tụng sáng tối, lúc hồi hương Quang sẽ đọc pháp danh của bà ta để hồi hương trong hai mươi một

ngày cho trọn hết tình thầy trò.

46. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ sáu)

Ông nói trong khi làm việc cũng không quên niệm Phật, ấy là tướng cái tâm niệm Phật thuần thực, sao lại bảo là hôn trầm, thuộc về vô ký (không thiện, không ác)? Nhưng cũng chưa phải là “vô niệm mà niệm”, mới chỉ có hơi hướng của “vô niệm mà niệm” đó thôi! Nếu tướng đấy chính là “vô niệm mà niệm” thì sẽ giống như dùi gỗ thấy khói bốc lên liền bảo là đã được lửa, thôi không dùi nữa, sẽ không có cách nào được lửa cả!

Ông công phu khá tốt, đạt đến cảnh giới ấy cũng chẳng phải là dễ dàng, nhưng cần phải chuyên tinh dụng công, đừng học theo thói ham cao chuộng xa, thấy lạ nghĩ khác của con người hiện thời thì tương lai sẽ đạt được lợi ích, sẽ tự có những điều chẳng thể nghĩ bàn. Nhưng đấy là chuyện thuộc về Hạnh môn, chứ trong Tín Nguyện môn càng phải nên dốc sức ngõ hầu quyết định đạt được lợi ích sâu xa do niệm Phật. Nếu bắt chước các tông khác, chuyên chú trọng vào công phu, bỏ mặc tín nguyện chẳng nhắc tới thì sẽ trở thành pháp môn cây vào tự lực, mất mát lớn lắm!

“*Tam luân thể không*” chính là chẳng cậy công, chẳng nghĩ đó là đức. Nếu như lời ông nói thì sẽ thành hỗn độn, vô tri. Thế nào gọi là “*Thể không*”? Nói “*Thể không*” nghĩa là rành rẽ phân minh, phân biệt rõ [đối tượng nhận lãnh] đáng nên bố thí hay không nên bố thí, nhưng chẳng thấy mình có công đức đối với người ta, cũng chẳng thấy người ta nhận lãnh ân đức của mình. Kinh Kim Cang dạy: “*Chẳng chấp vào Sắc, Thanh, Hương, Vị, Xúc, Pháp để bố thí*” chính là nhằm diễn tả ý này vậy! Nếu chẳng phân biệt kẻ tốt lẫn người xấu, cứ tận lực thí cho người xấu thì sẽ khiến cho kẻ ấy tạo nghiệp, sẽ trở thành tội lỗi, chẳng gọi là công đức được!

47. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ bảy)

Phật pháp rộng lớn vô lượng vô biên. Chúng ta mang tư cách kẻ phạm phu sát đất, muốn ngay trong đời này giải quyết xong xuôi chuyện khó thể giải quyết trong trăm ngàn vạn ức kiếp thì phải trừ tính sức lực của chính mình nhỏ hay lớn để tu tập, đừng làm lạc ngõ mình là thông gia! Đối với pháp này còn chưa thật sự hiểu chắc mà lại đi nghiên cứu

dùi mài trong những tông khác đến nỗi ngược ngạo coi chuyện dễ được lợi ích nhất này như chuyện thừa thãi, vật vãnh thì trong trăm ngàn vạn kiếp vẫn y như cũ, chẳng thể liễu thoát được!

Phật pháp giống như hư không, trọn không có Đông, Tây, Nam, Bắc, bốn phương bàng, trên, dưới! Nói Đông, Tây, Nam, Bắc, bốn phương bàng, trên, dưới là ước theo địa vị chính mình đang đứng để nói. Chính mình đã chẳng thể khế hợp với thái hư thì ắt phải luận theo địa vị nơi mình đang đứng; chẳng ngại gì ở trong nơi không có Đông, Tây, Nam, Bắc, bốn phương bàng, trên, dưới mà ước theo Đông, Tây, Nam, Bắc, bốn phương bàng, trên, dưới do chính mình đã định. Thiên Tông, Tướng Tông, Mật Tông không một tông nào chẳng hay, nhưng là người niên kỷ đã ngoài năm mươi, có được pháp cậy vào Phật lực để phàm phu đây đây triền phược có thể liễu sanh tử mà lại dốc sức nơi pháp môn cậy vào tự lực thì tuy có thể giúp cho sự thấy hiểu Tịnh nghiệp một cách viên thông, nhưng tôi thật sợ ông tâm lực chẳng đủ, sẽ lấy pháp đó làm chánh, coi pháp này là lệ thuộc không quan trọng, chắc sẽ khó đắc lực!

Chẳng phải là Quang cự tuyệt không cho người ta nghiên cứu những tông khác; chỉ vì có những kẻ chẳng thông cảm nên mới giảng cho Quang những lời chê bai ngặt nghèo, bảo Quang cấm ngặt người khác không được nghiên cứu những tông khác! [Bị gieo tiếng ác như vậy] thì Quang sẽ ngậm ngậm được phước, còn đại chúng cho Quang là kẻ oan gia nơi cửa Phật. Xin ông hãy tự cân nhắc để quyết định!

Thêm nữa, sau khi viện Mồ Côi ở Nam Kinh được thành lập, ông bỏ ra ba trăm đồng, nhưng trong năm ấy viện vẫn chưa hoạt động, đến năm sau mới hoạt động, cho nên vẫn chưa nhận tiền thêm. Nghe nói năm trước ông vẫn bỏ ra ba trăm đồng, năm ngoái lại gởi thư nói sẽ quyên tặng riêng, cho nên năm nay cũng chẳng dám gởi thư tới nữa. Trước kia, ông Dư Trĩ Liên có cho biết tính xin ông quyên tặng suốt năm, hoặc mấy chục đồng, hoặc một trăm đồng, tùy ý. Từ năm ngoái tới nay, học sinh chùa Pháp Vân ngày càng chăm chỉ tiến bộ. Có Vương Kiến Bình là một thương nhân tài sản chưa hơn ba vạn mấy đồng, nhưng nghe nói tới viện Mồ Côi chùa Pháp Vân liền tới thăm, hết sức vui thích, bèn may quần áo, mền đắp cho các học sinh. Tất cả những em học sinh nào đủ trình độ có thể ra đời mưu sinh được, ông ta liền đỡ đầu giới thiệu tới làm việc trong các tiệm buôn [bởi lẽ] những môn sinh của ông ra mở tiệm có đến hai ba chục người cũng như ông ta có các bạn bè khác [trong nghề kinh doanh]. Vì thế, ông ta nhận lãnh trách nhiệm nặng nề ấy. Từ năm ngoái cho đến mùa Hạ năm nay đã giới thiệu bốn mươi tám em. Thế mà vẫn có

người cần [xin thêm], do có những em trình độ quá yếu, ông ta không bằng lòng cho đi. Vì thế, số học sinh tăng lên đến một trăm sáu mươi em.

Tất cả những phòng ốc cũ chẳng đủ dùng, lại phải cất thêm mười mấy gian nữa để làm xưởng thợ. Vương Kiến Bình còn bảo thợ làm khay trong tiệm ông ta đến viện Mồ Côi dạy nghề, không lấy tiền học. Học sinh học được nghề sẽ liền dựa theo số lượng hàng làm ra để trả tiền công. Đường lối này chẳng cần tiền vốn, khá hữu ích. Hơn nữa, những món đồ do Pháp Vân Tự làm ra ai nấy đều tranh nhau mua, bởi chúng chắc chắn, sử dụng được. Tuy vậy, trong mấy năm gần đây, dần có thêm những người đả nhận quyên tặng, nhưng do những người đã quyên tặng trước kia hoặc chuyên đi phương xa, hoặc có người đã qua đời, kinh phí trong viện tốn kém hơn trước, cảm thấy khá tốn sức.

48. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ tám)

Pháp môn vào buổi cuối Thu, sai ngoa quá nhiều, nhưng chỉ nên sanh lòng chánh tín, trì các tịnh giới thì là đã đạt được căn bản, còn những thứ cành nhánh khác hãy để thông thả. Nếu một mực noi theo lối cổ thì người đời nay đã không thông hiểu sâu xa những cấm chế của đức Phật, mà mỗi một việc làm trong hiện thời đều chẳng thể theo đúng như lời Phật dạy, sẽ trở thành ngôn luận cự tuyệt người khác bước vào Phật pháp. Nếu mỗi một việc đều phải theo đúng như cấm chế của đức Phật thì tăng nhân hiện thời đều là kẻ bạch y học đạo, chưa chắc mỗi một điều đều có thể hợp pháp, hợp luật, huống là hai chúng tại gia ư?

Hơn nữa, cấm chế nhà Phật cũng có lệ tùy theo nơi chốn, tùy theo thể tục để lập. Ngay như tăng y ngày nay cũng đâu phải là tăng y đã được chế định tại nước Phật; nhưng do được lưu hành đã lâu bèn coi là đúng pháp. Và nữa, Phật quy định Tăng luôn để đầu trần, chân đất. Để đầu trần thì mùa Hạ tuân theo được, chứ mùa Đông mà tuân theo sẽ chẳng được mấy ai! Đi chân đất càng khó thấy mấy ai tuân theo! Do vậy, chớ nên cố chấp những điều cành nhánh để luận, hãy nên nương theo cội nguồn để tu thì sẽ có ích. Nếu mỗi một điều đều chuẩn theo nguyên tắc như trong thời Phật thuở trước thì những kinh hiện thời đều chẳng nên thọ trì, mà phải thọ trì những kinh văn tiếng Phạn được viết trên lá bói thì mới là chẳng trái nghịch Phật pháp vậy!

49. Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ chín)

Đại Tạng Kinh bản đời Tống ở Linh Nham là do Quang thỉnh. Còn Đại Tạng Kinh ở chùa Phật Nhật là do một đệ tử ở Thiên Tân thỉnh cho Linh Nham, nhưng vì Linh Nham đã có, nên giao về chùa Phật Nhật. Một đệ tử ở Phước Kiến cậy Quang thỉnh cho ngôi chùa trong làng ông ta một bộ Đại Tạng Kinh. Tới khi thỉnh xong, đã giao tiền (*đã ước định sẵn phải thanh toán trọn vẹn trước*) ông ta hỏi một người bạn thì biết [chùa ấy] đã thỉnh rồi nên bộ Đại Tạng Kinh do Quang thỉnh giùm cho ông ta được giao về chùa Long Cư. (*Trước khi thỉnh kinh cho chùa Phật Nhật*), Quang đã tự bỏ tiền thỉnh hai bộ, bộ ở Pháp Vân Tự do ông Lý Kỳ Khanh thỉnh, còn [bộ để] ở Phật Quang Xã thuộc Giang Loan, tỉnh An Huy cũng có người thỉnh rồi. Nếu ông bằng lòng gởi bộ Đại Tạng Kinh của ông đi nơi xa thì xin đợi hơn một tháng nữa để Quang hỏi thăm một hai chỗ. Nếu họ đã có thì chẳng gởi sang. Nếu không, sẽ gởi đi.

Hôm trước thầy Đương Gia chùa Linh Nham nói chùa hiện có hơn năm mươi vị đang trụ, người đến niệm Phật có bốn mươi vị, những người khác đều có công việc. Phật Thất chỉ thỉnh bốn mươi người hoặc ba mươi bốn người đều được cả. Thêm nữa, thầy Minh Đạo lại tiếp nhận chùa Hiền Ninh, phong cảnh rất đẹp (*cách chùa Phật Nhật bảy tám dặm*), hòa thượng Chân Đạt tính dưỡng lão tại đó, chắc sẽ gởi kinh sang nơi ấy sẽ đỡ tốn công. Nếu gởi sang nơi đó thì xin đợi tới khi thầy Minh Đạo trở về; sẽ bảo thầy ấy thỉnh bộ kinh đã được gởi tới đây đưa sang chùa Thái Bình. Sau này, nếu tái bản sẽ bảo Ân Kinh Hội đem bản kinh của ông cúng dường tặng cho chùa Thái Bình.

Kinh ở hai chỗ Phật Nhật và Long Cư đều đưa sang chùa Thái Bình. Long Cư là đạo tràng cổ, Tăng chúng sống ở đó không kham được bèn đem bán cho trường học. Hai ba vị tín sĩ ở địa phương chẳng nỡ, ép một vị Tăng ở Giang Tây tiếp nhận. Vị này đối với Phật pháp chưa hiểu rõ ràng, do vậy, thỉnh vị Tăng từng sống tại chùa Báo Quốc trước đây là Liễu Nhiên về cùng ở đó. Vì vậy, Quang đem bộ kinh do vị sư ở đất Môn đã thỉnh đưa sang đó. Trước kia, thầy Liễu Nhiên chú trọng tu Thiên, mười năm gần đây lại chuyên đề xướng Tịnh Độ.

50. Thư trả lời cư sĩ Lý Tông Bản

Ông học Phật pháp sao lại học thói khoa trương rỗng tuếch, hời hợt của bọn thương nhân trong thế gian? Ông nói gởi một hộp bánh là được rồi, há nên nói thật bùi tai như thế? Quý trọng như vậy mà lại bảo Quang nếu cần nữa hãy viết thư xin gởi thêm, đúng là ông coi Quang như đứa

trẻ nít. Ông chẳng hiểu việc đời quá mức!

Từ nay phải ngăn dè thói xấu hèn khoa trương rỗng tuếch hời hợt kiêu đó thì niệm Phật sẽ được lợi ích thật sự. Nếu không, dầu có tu trì cũng đều bị thói khoa trương rỗng tuếch hời hợt chôn vùi hết sạch. Rốt cuộc chẳng giúp được gì mà vẫn chẳng biết là tự chuốc lấy họa, ngược ngạo đồ thừa Phật chẳng từ bi, Phật pháp không linh! Chẳng biết là do chính mình khoe khoang mà cảm thành, buồn thay!

Quang già rồi, mục lực chẳng đủ nên cự tuyệt hết thầy thư từ. Nay xem thư ông, khôn ngăn đau lòng. Ông đọc thư tôi, nếu sửa được lỗi trước thì mai sau nhất định được vãng sanh. Nếu không, cứ theo thói hư giả thì làm sao đạt được lợi ích thật sự? Nghe theo hay không tùy ông, tôi chỉ trọn hết tâm lòng tôi mà thôi!

Ông nói đến chứng Miêu Ôn³⁵⁸, không biết là bệnh gì, cũng chẳng biết thuốc nào trị được! Hãy nên bảo gia đình người ấy chí thành niệm Nam Mô Quán Thế Âm Bồ Tát, kiêng giết, ăn chay thì sẽ có hiệu quả. Từ nay về sau chớ nên gởi thư đến nữa, cũng đừng giới thiệu người khác quy y. Nếu gởi thư đến quyết định chẳng trả lời, do mục lực lẫn tinh thần đều chẳng đủ. Những điều đã nói trong Một Lá Thư Trả Lời Khấp bất luận hạng người nào cũng đều có thể nương theo đó để hành và truyền cho con cháu. Nếu có thể hành theo đó thì gia đạo sẽ được hưng thịnh, con cháu sẽ hiền thiện. Nếu coi đó là những lời bàn hủ bại viễn vông của một ông Tăng già nua mà muốn chấn chỉnh thanh danh gia đình sẽ như phá băng để tìm lửa, quyết chẳng có hy vọng gì cả!

51. Thư gởi hòa thượng Diệu Chân

Trưa hôm qua, Vương Âu Nông tới nói: Hôm trước ông ta qua nhà ông Lý Bách Nông bảo: “Linh Nham muốn dựng Niệm Phật Đường”. Bách Nông nói: “Đang gặp Tuế Sát³⁵⁹ chớ nên kiến tạo!” Nhân thời

---

³⁵⁸ Miêu Ôn (Feline Distemper) là một chứng bệnh dịch của mèo do loại virus Canine Parvovirus type 2 gây ra. Khi bị virus này tấn công sẽ ho hen, chảy mũi, nhiều đờm rãi, đau cổ họng, ói mửa, thổ tả, sốt cao. Mèo bị nhiễm căn bệnh này có tỷ lệ tử vong rất cao (75-90%). Căn bệnh này có thể lây cho người.

³⁵⁹ Tuế Sát (歲 煞) là một hình thức khắc kỵ trong cách bói toán năm xung tháng hạn theo cổ lịch. Theo Thần Xu Kinh của Đạo Giáo, có Tam Sát phải kiêng kỵ trong khi xây cất là Kiếp Sát, Tai Sát và Tuế Sát. Sách ấy giảng: “*Tuế Sát nghĩa là âm khí rất độc, nên gọi là Sát, xảy ra khắp bốn mùa, nên còn gọi là Âm Khí của bốn mùa, trôi nổi khắp bầu trời. Cuộc đất nào bị trúng hạn Tuế Sát, không được động thổ, xây*

cuộc, Quang nói: “May mà chưa khởi công xây dựng đại điện chùa Pháp Vân, hãy đợi đến khi thời cuộc bình yên”. Âu Nông nói: “Linh Nham chớ nên xây cất. Dầu có nên xây đi nữa thì trong thời cuộc thế này cũng nên để thong thả!”

Nay gỗ dùng để xây dựng đã đưa đến, hãy nên chặt quanh nền nhà phía sau Niệm Phật Đường. Cần phải dùng đá xếp cao hai thước [để làm bệ lót] ngõ hầu gỗ chẳng bị ẩm thấp mục nát. Hai mặt gỗ đều phải để cho nắng dọi vào, trên mặt mỗi phiến gỗ dùng phủ cỏ, phủ cỏ sẽ vĩnh viễn ngăn che ánh mặt trời. Hãy mua mấy tấm liếp tranh lớn che phía trên. Lời của Bách Nông và Địch Dân nói tuy đều có lý, nhưng do ảnh hưởng bởi thời cuộc, cố nhiên nên nghe theo lời Âu Nông. Đợi tới mùa Thu năm sau mới khởi công so ra sẽ ổn thỏa, tốt lành hơn. Xin hãy sáng suốt suy xét thì may lắm thay!

52. Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ nhất)

Nhận được thư, biết tâm ông mộ đạo khá chân thật, thiết tha, ý muốn quy y, nhưng Quang là một ông Tăng tâm thường chỉ biết cơm cháo, quả thật chẳng đáng làm thầy một ai! Nhưng nếu có thể chuyên chí tu trì, y theo những lời Quang đã nói để hành thì cố nhiên chẳng có chuyện gì ông không được mãn nguyện. Ví như kẻ không chân ngồi ở ngã ba đường, có người hỏi nẻo về nhà liền chỉ thẳng nên đi theo đường nào. Quyết đừng vì kẻ ấy không thể đi được mà chẳng chịu nghe lời để rồi tự mình lạc mất lối về! Nay đặt pháp danh cho ông là Tông Tịnh. Tông là chủ, Tịnh là hiện thời tu tập pháp môn Tịnh Độ, trong tương lai sẽ vãng sanh Cực Lạc Tịnh Độ.

Pháp môn Tịnh Độ là pháp rộng lớn hết sức giản tiện, hết sức sâu xa trong Phật pháp. Nếu nương theo các pháp khác để tu trì thì ai có thể liễu sanh thoát tử, siêu phàm nhập thánh ngay trong đời này? Nếu y theo pháp môn Tịnh Độ, chỉ cần có đủ lòng tin chân thật, nguyện thiết tha, không một ai chẳng được vãng sanh. Đây chính là nghĩa lý lớn lao phải nên chuyên chú nơi pháp môn Tịnh Độ vậy!

Hơn nữa, phàm muốn học Phật thì tâm địa phải thanh tịnh. Phàm hết thấy những tâm bất thiện đều là cấu nhiễm, ắt phải dọn trừ sạch sành sanh. Phàm hết thấy thiện tâm ắt phải mở rộng ra, tức là: Đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành, kiêng giết, bảo vệ sanh mạng, ăn chay,

---

cát. Nếu phạm thì con cháu, lục súc (gia súc) sẽ bị tổn thương, tử vong”. Ở đây, chữ Tuế Sát được dùng với nghĩa bóng: “Thời cuộc bất ổn, chiến tranh hoành hành”.

niệm Phật, tự hành như thế mà dạy người khác cũng như thế. Đối với người trong cõi đời còn nên khuyên bảo rộng khắp, huống là cha mẹ, vợ con v.v... há chẳng làm cho họ được thâm ngộ Phật ân, vẫn luân hồi y như cũ, lỗi đạo làm con, làm cha, làm chồng làm thay!

Thế đạo hiện thời đã loạn đến cùng cực, nguồn cội đều do con cái từ thuở bé chẳng được cha mẹ khéo dạy dỗ về nhân quả báo ứng, cũng như *“lợi người chính là lợi mình, hại người chính là hại mình”*. Hãy nên nói tường tận lợi - hại với vợ để cô ta sẽ tận tụy giáo huấn con cái, đừng mặc cho chúng quen thói khiến tật xấu trở thành tánh đến nỗi gây hại cho gia đình, cho đất nước, cho thiên hạ vậy!

53. Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ hai)

Trước kia đã nhận được thư ông hỏi về chuyện quyên mộ đúc chuông, do bận bịu nên không thể trả lời ngay được. Tôi chuyển thư ông cho Mai Tôn, ông ta cực lực tán thành. Lại gửi thư bàn định về kích thước của cái chuông đồng tính đúc. Do thầy Diệu Liên sang Xích Sơn nên phải chậm mất hai mươi mấy ngày. Mai Tôn gửi thư cho tôi biết: “Thoạt đầu do thầy Diệu Liên đi vắng, nay phải bàn bạc cho thỏa đáng sử dụng loại đồng nào và kích thước của chuông thì mới có thể gửi thư xin thầy soạn sớ”. Hôm qua nhận được thư ông, biết ông còn chưa biết rõ chuyện này, ắt là phải nói rõ chuông nặng bao nhiêu cân và dùng loại đồng nào. Loại đồng ấy mỗi cân phải tốn bao nhiêu tiền thì mới làm cho người khác tin tưởng được.

Phàm đúc chuông, nên dùng loại hưởng đồng³⁶⁰ thì âm thanh mới hay. Hưởng đồng rất đắt, nếu chẳng thể sử dụng hoàn toàn thì cũng nên dùng một nửa. Ước chừng tính gộp chung tiền công và vật liệu thì mỗi cân phải tốn một đồng trở lên. Nếu ông thấy khó khăn quá thì hãy bãi bỏ ý định này. Nếu như dù tốn đến hai ba ngàn đồng cũng vẫn phải đúc thì đợi khi Nam Kinh gửi thư đến sẽ viết sớ gửi cho ông.

Cháu ông chẳng biết nỗ lực làm người, ấy là do chẳng được dạy dỗ

---

³⁶⁰ Hưởng Đồng (bell bronze, hoặc bell metal) là một loại hợp kim gồm đồng, chì, thiếc phối hợp theo một tỷ lệ nhất định (thông thường tỷ lệ đồng và thiếc là 3:1). Hưởng Đồng thường dùng để chế các loại nhạc khí có độ ngân vang như chuông, khánh, linh, cồng, chiêng, thanh la, nã bạt, lục lạc v.v... Tùy theo cách chế tạo của từng vùng, đôi khi còn thêm vào các thành phần khác như manganese, bạc hay vàng (nhưng do tỷ trọng quá khác biệt, lượng vàng hay bạc hòa tan vào hợp kim sẽ chiếm một số lượng rất nhỏ) .

từ bé mà ra. Lúc bé không được dạy dỗ thì lớn lên sẽ khó trở thành người đàng hoàng được! Ông gặp cảnh ngộ như thế chỉ nên thường nghĩ nhớ tới cha mẹ ông và anh của ông, đừng sanh phiền não, hãy sốt sắng niệm Phật, cầu Phật gia bị cho nó, ngộ hầu nó sẽ hiểu biết, tự có thể làm người tốt. Nếu chính mình sanh phiền não thì vô ích cho nó lẫn thân ông cũng như công lao nuôi dạy đứa cháu đều bị tổn hại. Nếu ông chí thành niệm Phật và niệm Quán Âm, nhất tâm khẩn cầu [Phật, Bồ Tát] gia bị cho nó, lòng Thành đến cùng cục đá vàng cũng phải nứt, dần dần nó sẽ chuyển biến thành người tốt, chẳng đến nỗi cứ mãi là gã lãng tử hoặc kẻ vút đi. Hãy nên đừng phân biệt, hãy nghĩ [đứa cháu ấy] giống như đứa con bất tài của chính mình, chỉ cầu Phật, Bồ Tát xót thương, gia bị. Đây chính là diệu pháp độc nhất vô nhị để chuyển biến.

Tôi sẽ gởi hai bài văn do Sa cư sĩ soạn sang Thượng Hải Tịnh Nghiệp Xã để họ đăng trên tờ nguyệt san. Bài văn khuyên kiêng giết ăn chay của Quang có phạm vi khá rộng. Ông Nhiếp Vân Đài từng chiếu theo đó in thành truyền đơn để tặng cho người khác, Quang cho đăng kèm sau cuốn Long Thư Tịnh Độ Văn. Ông ta in ba ngàn cuốn Long Thư Tịnh Độ Văn, có giữ lại bản in, nhưng in lần ấy đắt quá, mỗi bộ tốn hơn ba cắc; sau này in lại sẽ giảm được chi phí một nửa. Quán Âm Tụng có hơn bảy vạn bộ, Văn Sao cũng cho sắp chữ riêng. Bài văn ấy tuy văn chương không hay nhưng đã nói rất rõ hết thảy những lý do vì sao không nên giết chóc.

Lạy kinh được lành bệnh chính là điềm lành chứng tỏ nghiệp tiêu, tai diệt. Chuyện đi qua Thân Giang (Thượng Hải) thì do thời cuộc không yên, tính đợi tới tháng Chín, tháng Mười, hoặc sang năm sau. Đại Sĩ Tụng vẫn chưa sắp chữ, tôi muốn qua Thân Giang chính là vì chuyện này. Nếu thời cuộc biến động, sợ sẽ bị lỡ làng; vì thế chẳng dám cho sắp chữ. Nếu cho sắp chữ ngay thì tôi thiếu cũng phải tới khoảng tháng Mười mới in ra sách được! Nếu sách được in ra sẽ gởi cho ông và ông Sa. Các ông Phạm và Lý chẳng cần phải nói nữa!

Quan Đế quy y với Trí Giả đại sư (dưới thời Tùy Văn Đế) mở ra đạo tràng núi Ngọc Tuyền, chuyện này được chép trong sách Phật Tổ Thống Kỷ. Phật giáo coi Quan Đế là thần hộ trì già-lam cũng vốn vì lẽ này. Đợi khi nào rảnh rỗi, tôi sẽ đem bài văn ấy thuật rõ.

Ăn chay chẳng khó, khó là vì chẳng chịu bỏ cái tâm tham sung sướng bụng miệng! Nếu chẳng tham thỏa thích bụng miệng thì ăn chay có bất tiện chi đâu? Tuy thỉnh thoảng ăn chay, nhưng trong những ngày không ăn chay cũng phải ít ăn mặn đi, bởi hết thảy loài vật đều tham

sống sợ chết, đều biết đau đớn, khổ sở, chỉ vì miệng chẳng thể nói được, nên phải làm thức ăn cho con người. Nếu chúng nói được thì nỗi niềm bi ai, oán hận của chúng khi sắp bị giết há còn nữa nghe ư? Nghĩ đến điều này thì sẽ chẳng nuốt thịt xuống khỏi họng được!

Lạy kính niệm Phật nên lấy cung kính chí thành làm gốc. Cung kính lớn lao thì công đức, lợi ích lớn lao, cung kính nhỏ nhoi công đức, lợi ích sẽ bé tẹo. Nếu chẳng cung kính, chỉ làm ra vẻ đạo mạo thì chính là tự dối mình, chứ muốn dối người cũng không được, huống là dối Phật, Bồ Tát ư? Xin hãy chân thật cung kính hành trì thì lợi ích sẽ không chi lớn bằng!

54. Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ ba)

Chuyện đúc chuông đã nói với ông Mai Tôn, bảo ông ta châm thước kích thước lớn - nhỏ, nhưng chưa thấy gửi thư tới. Hôm qua, tôi sang lầu chuông của Phật Đảnh Sơn, thấy chuông ở chỗ ấy cũng không lớn lắm. Họ nói nặng hơn bốn ngàn cân, như vậy thì chuông chùa Pháp Vân cũng nên nặng ba ngàn cân. Huống chi mỗi cân Hưởng Đồng ước chừng hơn một đồng. Ông phát tâm quyên mộ cũng không nhất định [phải đủ số], nhiều cũng hay, ít cũng được. Hễ được nhiều thì đúc thêm khánh, báo chung, hỏa bản³⁶¹, ít thì sẽ quyên góp thêm tại đất Nam Kinh. Do vậy, không nhất định phải hoàn toàn là [quyên góp sao cho] không thừa

---

³⁶¹ Đối với Phật môn Trung Hoa, Khánh (磬) là từ ngữ chỉ chung cho các loại nhạc khí bằng đồng để gõ làm hiệu, có hình bát ngửa lên, được đặt trên đệm hoặc có cán cầm; chẳng hạn chuông gia trì (chuông dùng để tụng kinh) gọi là Đại Khánh, khánh nhỏ cầm tay (thủ khánh, hay dẫn khánh) để làm giữ nhịp dẫn lễ v.v... Chỉ những loại có hình quả chuông treo mới được gọi là “chung”. Riêng ở miền Bắc Việt Nam lại thường gọi loại nhạc khí có hình dạng đĩa phẳng, trông như một đám mây cuộn, đúc bằng đồng, gõ như chiêng trong các buổi lễ là Khánh. Loại này thường được Phật môn Trung Hoa gọi là Vân Bản.

Báo Chung là loại chuông cỡ vừa, thường được treo trong Thiên Đường, Tăng Đường, hoặc Trai Đường dùng với mục đích báo hiệu bắt đầu thọ trai, niệm Phật, nghỉ ngơi hay thức dậy. Báo Chung còn dùng để ra hiệu cho đại chúng cất giọng tán xướng trước khi ngồi Thiên hay thọ trai. Riêng trong Thiên Đường và Trai Đường Trung Hoa, Báo Chung luôn đi kèm với Bản (板, còn gọi là Chung Bản, là một tấm gỗ hình chữ nhật được treo phía dưới Báo Chung, khác với một loại bản khác treo gần Chung Bản, gọi là Thôi Bản, chỉ đánh để làm hiệu lệnh bắt đầu chạy hương; Thôi (推) có nghĩa là thúc giục). Tùy theo mỗi tông phái mà quy tắc đánh chung bản được quy định khác nhau, nhưng thông thường, đánh Bản trước khi khởi Báo Chung, đánh thành ba hồi, trước chậm sau nhanh dần để đại chúng có đủ thời gian vân tập.

không thiếu! Họ đã không gửi thư tới, chắc là ước chừng ba ngàn cân, đợi sau này khi [thật sự] đúc mới lại định chuẩn cân lượng. Tôi sẽ viết lời tựa. Mồng Một tháng Tám, Quang sẽ xuống núi sang Thượng Hải, đến ngụ tại chùa Thái Bình nơi bên Trần Gia. Ước chừng phải hai ba chục ngày mới trở về được, [qua đây] để tìm cách in Đại Sĩ Tụng. Công nhân của Trung Hoa [Thư Cục] bải công, nếu chẳng tìm cách chẳng biết sẽ phải chờ đến khi nào!

Chuyện thả lợn trước đây đã được ông Mai Tôn gửi thư cho biết rồi. Sẽ gửi cho Tịnh Nghiệp Xã để đăng tải trên tờ nguyệt san ngõ hầu mọi người đều sanh lòng kính sợ. Lý Trọng Hòa đã muốn quy y thì chẳng ngại đặt pháp danh cho ông ta. Ông ta tên là Thọ Bình; phàm cái thật sự thọ (sống lâu) thì chỉ có tự tánh. Tánh ấy nếu chẳng có trí sẽ chẳng hiển được, có trí ấy thì sẽ biết nhất niệm tâm tánh của hết thầy chúng sanh và tam thế chư Phật, lục đạo chúng sanh thầy đều bình đẳng. Cái trí bình đẳng ấy thật sự là tối thượng, tối diệu. Nay đặt pháp danh cho ông ta là Trí Thượng, dùng cái trí tối thượng ấy để tự hành, dạy người tu trì Tịnh nghiệp, ngõ hầu hết thầy chúng sanh cùng sanh về Tây Phương, cùng chứng được cái vốn sống mãi bình đẳng vô nhị ấy. Đây chính là chuyện quan trọng nhất, làm được như thế sẽ chẳng thẹn là đệ tử của Như Lai, xin hãy nói với ông ta.

55. Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ tư)

Nhận được thư, biết cả nhà niệm Phật, khôn ngăn vui mừng, an ủi. Lúc niệm Phật đột nhiên khởi vọng tưởng, chỉ cần chẳng xoay chuyển theo vọng niệm ấy, lâu dần nó sẽ tự chẳng dậy lên nữa! Không nói dối cũng phải luyện tập dần dần, lâu ngày sẽ tự chẳng còn nữa! Nói đến ảnh chụp thì Quang một mực chẳng thích chụp hình vì chỉ hao tốn tiền bạc, trọn chẳng có ích gì! Nếu cứ muốn có thì tôi sẽ sang Thượng Hải chụp rồi gửi tới. Ở đây đã qua kỳ dâng hương, không có thợ chụp ảnh. Nay gửi cho ông một gói Văn Sao, xin hãy trao cho Lý Miển và con ông ta. Chỉ chịu nương theo sách này để tu tập sẽ tự có thể siêu phàm nhập thánh, liễu sanh thoát tử. Nếu chỉ nhìn vào mặt văn chương thì thật là gai mắt, chẳng thể đạt được lợi ích thật sự!

Hỏa Bản (Tuần Hỏa Bản) đúc bằng đồng hay thau, thường được vị chịu trách nhiệm hộ liệu vừa đánh vừa lắc Hỏa Linh (một loại chuông lắc nhỏ) trong lúc đi tuần phòng sau khi hiệu lệnh Chỉ Tịnh (nghỉ ngơi) đã đánh lên, nhằm nhắc nhở đại chúng đề phòng hỏa hoạn, dập tắt củi lửa, hương đèn v.v...

56. Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ năm)

Lúc này không rảnh rồi để viết lời tiêu dẫn cho Phật thất! Đợi tới tháng Sáu, sớm muộn gì cũng sẽ gởi tới. Có lẽ nên cử hành [Phật thất] vào đầu mùa Đông vì khi ấy gặt hái đã xong, ai nấy đều nhàn rồi thì người niệm Phật sẽ nhiều, nhưng chỉ nên chú trọng niệm Phật, chớ nên bày vẽ phô trương, thêm thất lung tung v.v... Nói tới chuyện đến núi [Phổ Đà] dâng hương thì hãy nên thôi đi, bởi lẽ nhà ông không dư dả lắm, lại còn phải làm việc dưới quyền người khác, đi về hơn cả tuần, tốn kém mấy chục đồng mà vẫn chẳng thể tùy ý làm công đức khiến cho những người mình giao thiệp đều sanh hoan hỷ.

Quán Thế Âm Bồ Tát chỗ nào cũng có, há chỉ ở tại Phổ Đà ư? Nếu chưa từng đến thì tới chiêm ngưỡng đạo tràng một lần, chứ đã tới rồi mà nhà nghèo, lắm việc, chẳng cần phải tới nữa! Con trai ông đã sẵn có túc duyên với ông, hãy nên khéo dạy dỗ. Đừng mặc cho nó quen thói kiêu căng đến nỗi thành phường hư hỏng. Những đứa con em không ra gì trong cõi đời đều là do cha anh chẳng khéo nuôi dạy mà ra!

57. Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ sáu)

Nhận được thư, biết cư sĩ [Sa] Kiện Am quy Tây, khôn ngăn mừng cho cư sĩ, nhưng lại than cho dân vùng Như Cao (đã mất bậc hướng dẫn). Tôi thấy cụ Sa Kiện Am bình sanh có tín tâm, lâm chung chánh niệm. Tuy chưa nghe cụ nói thấy Phật, nhưng có thể thâm niệm theo người nhà thì cụ cũng được sanh Tây. Do xưa kia, đức Phật có lời thề: *“Nếu có chúng sanh chí tâm tin ưa, muốn sanh về nước ta, thậm chí mười niệm, nếu chẳng được sanh, sẽ chẳng lấy ngôi Chánh Giác”*. Lại còn: *“Mười phương chúng sanh phát Bồ Đề tâm, tu các công đức, chí tâm phát nguyện, muốn sanh về cõi ta. Nếu lúc lâm chung, ta không cùng đại chúng vây quanh hiện diện trước mặt người ấy thì sẽ chẳng lấy ngôi Chánh Giác”*. Cư sĩ Kiện Am suốt đời tu trì, lâm chung chánh niệm, đủ để vãng sanh. Huống chi lại có những chuyện như mùi hương lạ, đỉnh đầu vẫn còn âm để làm chứng ư? Đây là do nương theo Phật lực vãng sanh, vãng sanh tức là đã liễu sanh thoát tử rồi. Đây là chuyện quyết định, trọn chẳng hàm hồ! Nếu tu các pháp môn khác, đừng nói có các cảnh tượng như thế vẫn chẳng thể liễu sanh tử; dầu là bậc có đại trí huệ, có đại thần thông, muốn đi liền đi, muốn tới liền tới thì người chẳng thể liễu sanh tử vẫn chiếm hơn một nửa! Do vậy phải chuyên chí tu trì pháp

môn Tịnh Độ.

Tôi tính dựa trên tình hình thực sự như trong bài viết đã gởi tới để viết một bài khác đăng kèm vào sau bộ Văn Sao trong ấn bản mới. Hãy nên nói với con cụ sớm đem tờ cáo phó gởi tới. Có những chuyện gì tôi chọn lọc được sẽ trích lược để dùng. Hơn nữa, cụ vẫn áy náy vì chưa từng gặp được Quang, nay tôi ghép sự tích của cụ vào trong Văn Sao cũng nhằm cởi gỡ nỗi áy náy ấy! Trong khi hồi hướng vào khóa tụng sáng tối, Quang còn đọc tên hồi hướng cho cụ trong hai mươi một ngày nhằm trọn hết tình giao du với nhau trên mặt tinh thần trong pháp môn.

Văn Sao ấn bản mới có thể in thành sách trong tháng Ba hoặc tháng Tư. Ông hãy bảo con cụ Sa chịu đảm nhiệm in chừng đó bộ để thí tặng cho những người có tín tâm, thông văn lý, một là cởi gỡ nỗi tiếc nuối của cha, hai là có thể lưu truyền sự tích của cha. So với những kẻ in ra những tờ thiệp gởi cho người khác, [người ta] xem xong liền quăng đi, sẽ vượt trội vạn lần! Nếu chịu phát tâm thì hãy mau báo cho biết để tiện viết tên vào sau sách. Bản in lần này nhiều hơn những lần trước một trăm ba mươi trang, tổng cộng là bốn trăm ba mươi trang. Nay đang đợi tới khi Thọ Khang Bảo Giám sắp chữ xong (*sẽ cho in đồng thời*) sẽ ngưng không đưa thêm bài vào [Văn Sao] nữa! Vì thế, vẫn chưa thể ấn định chuẩn xác số trang. Lần này sẽ in một vạn bộ. Sau này sẽ để cho Thư Cục tự in, tự bán. Nếu thỉnh từ Thư Cục sẽ mắc hơn lần này. Ước chừng mỗi bộ trên dưới tám cắc, Quán Âm Tụng hai trăm mười trang còn phải tốn ba cắc bốn xu [mỗi bộ]. Đây là ước định theo giá hồi tháng Tám năm trước. Gần đây, do chiến sự, giấy đắt hơn nhiều lắm.

Hơn nữa, cư sĩ Kiện Am thông hiểu Nho lễ sâu xa. Năm trước, Trần Chánh Hữu đã gởi cho tôi bài cụ viết bàn về tệ dùng rượu thịt trong tang lễ, đọc thật thông khoái; biết cư sĩ hoàn toàn lấy việc [bảo tồn] đạo Nho làm trách nhiệm của chính mình. Huống chi gần đây lại tin tưởng Phật pháp sâu xa, chuyên chí tu trì. Con cụ Sa hãy nên vâng nói chí và đạo của cha, nhất loạt chẳng noi theo thói tục dùng rượu thịt nhằm mãn chí nguyện của cha. Nếu cứ làm theo thói tục, không những chẳng tương ứng Phật pháp mà còn chống đối cha nữa! Xin hãy nói với các con của cụ, nếu không, sợ rằng họ sẽ bị những kẻ vô tri mê hoặc, lay động thì đâm ra chẳng tốt đẹp gì!

58. Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ bảy)

Bài văn ông yêu cầu viết tôi đã soạn xong rồi, đặt tên là Phổ Khuyển

Giới Sát Khiết Tố Văn Hồi Kiếp Vận Thuyết³⁶² (khuyên khắp mọi người kiêng giết, ăn chay nhằm văn hồi kiếp vận), nói trọn khắp những chuyện cúng tế trời đất, Khổng Tử, Quan Đế, tổ tông, phụng dưỡng cha mẹ, đãi khách, tự cung phụng v.v... đều chẳng nên sát sanh, ăn thịt! Lại còn nói kèm chuyện cưới vợ, sanh con, chúc thọ cũng chớ nên sát sanh, ăn thịt. Chánh văn hơn hai ngàn sáu trăm chữ, in kèm vào cuối quyển nhất sách Quán Âm Tụng (do quyển này có đoạn liên quan đến chuyện Đại Sĩ thị hiện trong loài vật) vừa đúng ba trang, đã gởi cho Trung Hoa Thư Cục cho họ sắp chữ. Sắp chữ xong, in ra, sẽ gởi sang cho ông xem.

Quán Âm Tụng in hai vạn bộ, mỗi trang ba mươi đồng, khoản tiền này ông không cần phải bù. Ông nguyện in năm chục bộ tức là mười bảy đồng (mỗi bộ ba cắc bốn xu, thêm vào mười mấy trang đó thì thêm một xu vẫn thiếu, phải tặng thêm một xu nữa), ông muốn bù đắp cho khoản tiền in những trang này thì hãy chịu trách nhiệm in hai trăm hoặc ba trăm bộ Quán Âm Tụng nữa là được rồi. Nếu muốn lưu hành rộng rãi bài văn này mà ăn hành riêng thì cũng vô ích; hãy nên in kèm vào sau cuốn Đại Sĩ Tụng. Nếu Đại Sĩ Tụng in được mười vạn cuốn thì bài văn này cũng được in mười vạn lần. Nếu ông chịu bỏ tiền, cứ [tặng thêm] một trang cho hai vạn bộ [sẽ tốn thêm] ba mươi đồng, hai trang là sáu mươi đồng. Nếu ông không có sức thì cũng chẳng cần phải bỏ tiền ra. Tôi sẽ tự lo liệu được, lại đưa kèm vào trong Văn Sao thì in bao nhiêu bộ Văn Sao, bài văn này cũng có bấy nhiêu, sẽ thực hiện trong đầu tháng Giêng, đừng lo!

59. Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ tám)

Mùng Ba tháng này, nhận được thư của Lý Trọng Hòa và thư của ông, do bận bịu không rảnh rỗi nên chưa trả lời. Hôm qua mới soạn xong bài ký về sự vãng sanh của Sa cư sĩ, nay gởi cho ông một bản, xin hãy đưa cho Sa Quân Nghị và Hạng Tử Thanh xem. Trong bản cáo phó và tờ ai khải (báo tin buồn) do ông, Trọng Hòa, Tử Thanh cùng với con ông ta hợp soạn đều chẳng ghi tên, lại còn trọn chẳng nhắc tới hành trạng của cụ Sa lúc đương thời. Nay tôi dựa theo những lời ông Hạng, lời ông cùng lời Trọng Hòa đã kể để suy theo tình, dựa theo lý, lược thuật những nét đại lược. Tuy các ông chưa nói, Quang trọn chưa được gặp gỡ Sa cư sĩ lần nào, nhưng dùng tâm ý để nhìn thì cũng biết được.

---

³⁶² Bài viết này được đánh số 10 trong phần Tạp Trước của Án Quang Pháp Sư Văn Sao Tăng Quảng Chánh Biên, quyển 4.

Những sự lý được trình bày [trong bài ký về sự sanh Tây của cụ Sa do Quang soạn] trọn chẳng phải là bông dung hư cấu. Nếu có chỗ nào sai lầm, xin hãy mau chỉ cho biết để tiện sửa đổi cho đúng. Nếu không, tôi sẽ xếp bài viết này³⁶³ vào Văn Sao để mong lưu truyền rộng rãi khuôn mẫu tốt đẹp khiến cho những kẻ câu nệ hẹp hòi trong mai sau sẽ do đây mà bỏ được tri kiến lầm lạc, đạt được chánh tri kiến. Triệu Tôn Nhân cũng soạn một bài ký. Ông Phác muốn soạn truyện thì được, nhưng toan dựng tháp thì chớ nên. Cư sĩ tại gia chỉ nên xây mộ, hướng chi đang lúc con người đa số làm càn, chẳng tuân giữ bổn phận này, nếu xướng suất như thế thì sẽ phá hoại khuôn mẫu trong pháp môn. Xin hãy nói với ông Phác.

[Về chuyện ấn hành] Văn Sao thì do Thượng Hải trong thời gần đây xảy ra chiến sự nên không mua được giấy Mao Thái, còn giấy Mao Biên thì trước kia Trung Hoa Thư Cục ước lượng giá phải hơn một đồng (*tạm thời tính in [mỗi bộ] bốn trăm trang thì sẽ tốn hơn chín cắc. Ước chừng sắp chữ xong, nói chung sách sẽ gồm hơn bốn trăm hai mươi trang, do vậy giá thành [của mỗi bộ] phải hơn một đồng*). Đây vẫn là giá in dành cho năm ngàn bộ. Nếu in ít hơn sẽ càng mắc hơn, do họ đem các thứ tiền công chế bản sắp chữ, Chỉ Bản và bản kèm tính luôn vào trong ấy. Gần đây, nghe nói quân đội phương Bắc đã rút, nếu không đánh nhau thì giấy Mao Thái sẽ tiếp tục được chuyển đến. Hễ có giấy Mao Thái sẽ nhất định dùng giấy Mao Thái, đỡ tốn tiền hơn!

Ông Sa Quân Nghị muốn chịu tiền in một trăm bộ thì hãy gửi một trăm đồng sang xưởng chính của Trung Hoa Thư Cục nằm trên con đường chùa Tịnh An, Thượng Hải, giao cho tiên sinh Du Trọng Hoàn thu nhận. Ông ta nhận được sẽ gửi biên lai ngay. Đợi khi sách được in ra, sẽ căn cứ theo số tiền [đã giao] để gửi sách.

Nếu dùng giấy Mao Thái sẽ gửi được [mỗi gói] ba bộ, còn dùng giấy Mao Biên chỉ gửi được hai bộ [cho mỗi gói]. Theo quy định gửi sách bằng thư bảo đảm của thư cục (*mỗi gói là một cắc năm xu, gửi thư bảo đảm năm xu nữa nên thành hai cắc. Thư cục quy định gửi sách bằng thư bảo đảm để ngừa tệ nạn kẻ giao sách lên đem sách bán đi. Gửi thư bảo đảm sẽ có chứng từ, họ không giở trò tội tặc được! Vì thế bất luận bưu kiện lớn hay nhỏ, thư cục đều gửi thư bảo đảm*) thì bưu phí của năm mươi gói sẽ mất mười đồng. Nếu có thể cậy ai ở Thượng Hải lãnh giùm đem đi thì sẽ đỡ tốn tiền nhiều lắm. Nếu

---

³⁶³ Đây chính là “bài Ký về sự vãng sanh của cư sĩ Sa Kiện Am” được đánh số 36 trong phần Ký thuộc quyển thứ tư của bộ Ân Quang Pháp Sư Văn Sao Tăng Quảng Chánh Biên.

chậm lại đôi chút chờ giấy Mao Thái được chuyển tới thì giá sách lần buu phí đều đỡ tốn tiền.

Ông Hạng muốn quy y, sao chẳng chọn bậc đạo đức cao siêu để làm thầy, cứ muốn tôn Quang là một ông Tăng tâm thường chỉ biết cơm cháo làm thầy? Chủ kiến đã sai lầm, nhưng sợ nếu không chấp thuận, sẽ bảo Quang là kẻ chẳng biết đếm xỉa tới tình người! Nay bèn đem lâm đáp lạc, đặt pháp danh cho ông ta là Trí Nguyên. Ông ta tên là Bồn Nguyên, nay đặt pháp danh là Trí Nguyên. Cần biết rằng: Trí Nguyên (nguồn trí) chính là Chân Như Phật tánh của chính mình, hết thầy phước đức trí huệ đều phát xuất từ cái nguồn này. Người đời mê trái bồn tánh nên chân trí chẳng thể hiện hiện được! Tất cả tri kiến đều thuộc suy tính vọng tưởng; nếu thật sự biết được cái nguồn này, niệm niệm phản chiếu thì sẽ dứt lòng tà, giữ lòng thành, đánh đổ ham muốn xằng bậy của chính mình để khôi phục lễ nghĩa, đừng làm các điều ác, vâng giữ các điều lành, lại còn tín nguyện niệm Phật, cầu sanh Tây Phương thì trong đời hiện tại sẽ dự vào bậc hiền thánh, lúc lâm chung quyết định vãng sanh cõi Cực Lạc. Như thế thì sẽ có thể gọi là bậc đại trượng phu đệ tử thật sự của đức Phật. Những điều khác đã được nói tường tận trong Văn Sao, ở đây không viết cặn kẽ. Xin hãy đưa thư này cho ông ta đọc. Nếu chẳng nghĩ như vậy là đúng thì cũng chẳng quan trọng, khẩn yếu chi hết!

60. Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ nhất)

Quang là người huyện Cáp Dương, tỉnh Thiểm Tây. Ông đọc Văn Sao, há chưa từng thấy lời bạt của ông Úy Như (*tên ngoài đời là Văn Úy*) ư? Câu “*tại Hợp chi dương*” (ở phía Nam sông Hợp) trong kinh Thi chính là nói về nơi ấy đấy, bởi huyện Cáp Dương nằm ở phía Nam³⁶⁴ sông Hợp

---

³⁶⁴ Theo bộ Hợp Dương Huyện Toàn Chí của Tôn Dật Phong viết dưới đời Thanh: “*Hợp (合) là do sông hợp dòng lại mà có tên*”. Sông Hợp Thủy bắt nguồn từ vùng Tây Nguyên của Thiểm Tây, chia thành hai dòng, chảy đến thôn Tân Lý bèn hợp thành một nên sông có tên là Hợp Thủy. Năm 429 trước Công Nguyên, Ngụy Văn Hầu đi đánh nước Trịnh trở về, đã dựng thành ở phía Bắc sông Hợp Thủy. Do thời cổ thường gọi phía Nam núi hoặc sông là Dương, nên thành ấy được đặt tên là Hợp Dương. Tân Lý chính là nơi Y Doãn từng cày ruộng trước khi ra giúp vua Thành Thanh nhà Thương. Về sau, do Hoàng Hà đổi dòng, phù sa tích tụ lại khiến cho Hợp Thủy bị nghẽn dòng, khô cạn một thời gian, nên người ta mới bỏ bộ Thủy trong chữ Hợp của tên gọi Hợp Dương. Bộ Ấp (邑) khi viết kèm vào bên phải một chữ sẽ được viết gọn thành “阝”.

Thủy, nên có tên là Hợp Dương (洽陽). Sông bị cạn nước vào thời Hán nên bỏ bộ Thủy [trong chữ Hợp] thêm bộ Ấp (邑), [do vậy, Hợp Dương] trở thành Cáp Dương (郟陽). Chữ Hợp (洽) trong cái tên Hợp Dương phải đọc âm Hợp (合), đừng nên đọc là Hiệp (狹), còn trong những chỗ khác đều đọc là Hiệp, chứ không thể đọc là Hợp! Cáp Dương chính là nơi Y Doãn đích thân cày ruộng, nên còn có tên là Cỗ Tân (còn đọc là Sân hay Sần).

Thuở bé, tôi học chữ với anh ruột; thoát đầu, gặp lúc loạn lạc nên phải đình hoãn hai năm. Tiếp đấy lại lắm bệnh nên học hành chẳng ra gì. Mới sanh ra được nửa năm liền mắc bệnh mắt, suốt sáu tháng chưa từng mở được mắt; trừ lúc ăn ngủ ra, cứ khóc suốt ngày đêm không ngừng. Về sau, mắt được lành, vẫn còn thấy được ánh mặt trời. Năm mười mấy tuổi, đọc lời văn báng Phật của Hàn - Âu rất thích, lại còn muốn học Lý Học. Cho nên đối với thơ văn đều chẳng muốn làm. Anh ruột tôi thấy tôi vốn bệnh tật đã lâu nên mặc kệ. Năm hai mươi tuổi xuất gia (*nhằm năm Quang Tự thứ bảy - 1881*). Tu Tịnh nghiệp là do kinh Di Đà, Tịnh Độ Phát Nguyên Văn và Long Thư Tịnh Độ Văn phát khởi, chứ tuyệt không được một tri thức nào khai thị! Bởi lẽ, tiên sư và những người giao du đều hâm mộ ý chỉ nhà Thiên, Quang trọn chẳng được chỉ dạy, tự lượng chính mình không có được trí thức ấy nên chẳng dám [tu Thiên].

Năm hai mươi sáu tuổi (*nhằm năm Quang Tự 12 - 1886*), rời Thiểm Tây đến núi Hồng Loa ở Bắc Kinh. Năm Quang Tự 19 (1893), từ Bắc Kinh đến chùa Pháp Vũ, tới nay đã ba mươi một năm rồi. Làm một kẻ nhân rồi vô tích sự tại Pháp Vũ (*do Trụ Trì chùa Pháp Vũ [là hòa thượng Hóa Văn lên Bắc Kinh] thỉnh Đại Tạng Kinh, tôi làm người kiểm giáo cho Ngài nên Ngài bảo tôi cùng theo về chùa. Do biết Quang chẳng muốn đảm nhận chuyện gì bèn cho ngồi chơi không. Các đời Trụ Trì sau đấy đều y theo lệ cũ, cho nên mới được [rảnh rỗi] lâu dài như thế*). Phàm những chuyện thuộc về Thường Trụ đều nhất loạt chẳng tham dự hoặc nghe biết. Thoạt đầu, hễ trong núi có nhân duyên gì cần phải viết lách thì đa số sai Quang viết, Quang liền dùng giọng điệu của người [sai viết] ấy. Nếu chẳng tiện dùng giọng điệu của người ấy, bèn dùng danh xưng khác. Suốt hai mươi mấy năm, hai chữ “Ân Quang” chưa từng bao giờ lộ ra ngoài. Do vậy, không một ai thăm hỏi và gửi thư.

Từ năm đầu Dân Quốc (1912), cư sĩ Cao Hạc Niên lên đem bản cáo đăng trên Phật Học Tùng Báo. Do ông ta thấy Quang chẳng muốn cho người khác biết đến nên đề tên tác giả là Thường Tâm (thường hồ thận), đây không phải là tên [thật sự]. Từ Úy Như, Châu Mạnh Do trông thấy

[những bài viết ấy] rất thích, cho là hợp với tri kiến của họ bèn hỏi han khắp mọi người, nhưng [ai nấy] đều không biết. Đến năm Dân Quốc thứ tư (1915), Ủy Như hỏi pháp sư Đệ Nhân, ngài Đệ Nhân liền nói với Quang: Sư cũng không biết Thường Tâm là ai. Do Hạc Niên đem bản cáo tóit cho pháp sư Đệ Nhân xem qua, [nên Sư mới biết]! Từ đây, Ủy Như sưu tập [những văn cáo của Quang], đem in ra (*tại Bắc Kinh*); tới năm Dân Quốc thứ bảy (1918), cầm Sơ Biên Văn Sao đến núi xin quy y. Quang một mực không chịu thâm nhận [đệ tử] quy y, bảo ông ta hãy quy y với pháp sư Đệ Nhân. Năm Dân Quốc thứ tám (1919), ông ta lại in [Ấn Quang Văn Sao] Sơ Biên, Thứ Biên. Năm Dân Quốc thứ chín (1910), lại bảo Thương Vụ Ấn Thư Quán ở Thượng Hải ấn hành, giữ lại bản in gốc.

Từ đây, ngày càng thấy phiền phức, muốn có một ngày thanh nhàn cũng không được! Từ đó trở đi chẳng thể không dùng cái tên Ấn Quang. Vì thế, phàm có ai xin viết lời bạt, đều ghi là Thường Tâm Quý Tăng Thích Ấn Quang. Tôi bảm tánh cương trực nên trọn chẳng nẩy sanh ý niệm Trụ Trì đạo tràng, thế độ đồ đệ. Gần đây có kẻ dốc hết tánh mạng muốn xin Quang cho xuất gia, Quang cũng dốc hết tánh mạng từ chối. Thoạt đầu cự tuyệt người xin quy y, nay chỉ đành mặc kệ mà thôi!

Tôi vốn chẳng chuộng bày vẽ màu mè, dầu là chữ viết, tranh vẽ của bậc danh nhân cũng chẳng màng! Đã từng hơn ba lần chụp ảnh, hề bị ép buộc thì cho người ta chụp. Trừ những tấm kẻ ấy giữ lấy ra, Quang trọn chẳng cần đến! Hễ họ gởi hình tới thì cũng tùy tiện tặng cho người khác, nhất loạt chẳng giữ lại. Nếu ông có thể nghe theo lời tôi thì sẽ là bạn thiết của tôi, cần gì phải muốn có hình dạng xấu xa của tôi vậy? Người niệm Phật hãy nên chuyên ròng lễ Phật, chứ lạy một ông Tăng tầm thường chỉ biết cơm cháo có lợi ích gì đâu?

Năm nay tôi đã sáu mươi ba tuổi, người cùng quê và Đốc Quân tỉnh Thiểm Tây nhiều lần giục giã trở về quê nhà. Quang thoạt đầu viện cớ mình là kẻ tầm thường để thoái thác. Đến khi lâm vào tình thế chẳng từ tạ được nữa, bèn nạy cớ đang phải lo toan công việc, chẳng thể đi xa được! Năm sau Phở Đà Sơn Chí hoàn thành, Văn Sao ấn hành xong xuôi, sẽ trở về đất Thiểm một chuyến, sợ vẫn còn phải trở lại [nơi đây]. Do phải đợi cho đến khi nhân duyên [các chùa] Phạm Thiên, Pháp Vân hoàn thành thì mới có thể không quan tâm được; nhưng mạng người vô thường, lỡ ra chết trước [khi ấy] nên chẳng thể định sẵn theo ý mình được!

Năm Dân Quốc thứ sáu (1917), ông Trần Tích Châu xin Quang tu

chỉnh Phổ Đà Sơn Chí. Quang muốn sưu tập thật hoàn bị các sự lý cảm ứng thuộc về mặt Bản lẫn mặt Tích của Đại Sĩ rồi dùng lối tụng văn đề ca tụng, dưới mỗi câu còn ghi chú các sự tích; nhưng do mục lục chẳng đủ nên vẫn phải sám hối, cầu Đại Sĩ gia bị, rồi mới xem khắp các nhân duyên của Đại Sĩ trong Đại Tạng. Nào ngờ từ đây trở đi, thư từ, công việc ngày càng thấy nhiều hơn, trọn không có lúc nào rảnh rỗi! Ba năm trước, Tri Sự [huyện Định Hải] muốn Quang tu chỉnh Sơn Chí, Quang đã đem ý ấy để ngăn trở. Năm ngoái, Tri Sự cực lực hộ trì Phổ Đà cũng muốn tu chỉnh gấp. Thoạt đầu, tuy Quang đã đem ý ấy bảo rồi, ông ta vẫn chẳng chịu nguôi lòng, liền bảo ông ta cậy người khác tu chỉnh, chứ Quang không rảnh rang để lo liệu, không cách nào thỏa mãn nguyện của tôi được!

Há chẳng phải là Đại Sĩ cảm ứng, khiến cho một vị cư sĩ từ Giang Tây đến đây? Ông ta vốn làm quan Hàn Lâm dưới triều Thanh trước kia, bút mực siêu diệu. Gặp mặt Quang, Quang hỏi: “Ông ăn chay hay chưa?” Ông ta thưa: “Con ăn chay kỳ!” (*ngiên cứu Phật học đã tám chín năm, nhất tâm niệm Phật, nhưng chưa ăn chay trường*). Quang lớn tiếng quở mắng, ông ta cực lực bội phục. Do vậy, bảo ông ta hãy soạn sách, ông ta hết sức vui lòng. Thịnh một vị văn học gia tu chỉnh Sơn Chí, còn phần nói về công hạnh của Đại Sĩ thì do Hứa cư sĩ tu chỉnh; khi tu chỉnh xong sẽ hợp chung lại. Lại còn cho in riêng phần ấy để lưu truyền rộng rãi ngõ hầu người trong thiên hạ đều được gội ân đức của Đại Sĩ. Chuyện này có thể hoàn thành trong năm nay, rõ ràng là sớm hay muộn gì đều có thể in ra sách. Bộ [Phổ Đà] Sơn Chí đứng đầu Sơn Chí của các danh sơn trong thiên hạ, may mắn chi hơn? Những [câu trả lời cho] điều ngờ vực và sở ngộ của ông được viết trong một tờ giấy khác!

61. Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ hai)

Nhận được thư, biết ông có thể quay lại tự kiểm điểm, khá cảm thấy vui mừng, an ủi! Nhưng những câu hỏi đa số là cố chấp, thiên kiến, chẳng thấu hiểu đạo “giữ lẽ thường, biết quyền biến”. Nếu mỗi một điều đều giải thích thì không viết tới mười mấy trang giấy sẽ chẳng thể nói hết được! Nay chỉ nói đại khái với ông thì ông sẽ tự thấu hiểu, bởi gần đây Quang đúng là suốt ngày chẳng được rảnh rỗi. Do mục lục không đủ, suốt hai mươi năm qua chẳng dùng đến mắt vào ban đêm, bởi lẽ nếu ban đêm dùng đến mắt, hôm sau sẽ chẳng thể nhìn được! Giữa tháng Mười, do thư từ, giảng chánh, đối chiếu sách, giám đính, [người khác nhờ

cây] sai khiến viết lời Bạt chồng chất tích tụ, chỉ đành phải lo liệu trong ban đêm cho xong. May được Tam Bảo gia bị, ban ngày vẫn có thể chiêu theo lệ thường được; còn đây là chuyện ngoài ý muốn. Từ đây mỗi đêm lo viết lách suốt hai ba giờ rồi mới tụng công khóa, ngũ ba tiếng mây, đoạn thức dậy tụng công khóa, mắt vẫn chẳng đến nổi mệt mỏi lắm, nhưng vẫn chẳng thể xong hết việc được. Trong tháng Mười, tháng Mười Một, thư từ lên tới một trăm mấy chục bức, chỉ riêng một chuyện ấy đã chẳng lo xuể rồi; huống là những chuyện như giáo chánh, đối chiếu v.v... ư?

Ông nhàn rồi vô sự, đối với những chuyện hợp lý lại nêu lên đủ mọi câu hỏi chẳng hợp lý! Tuy là ham học, nhưng cũng thấy rõ ông chẳng biết suy nghĩ sâu xa! Vì sao vậy? Trong thế gian, con người nhờ vào thức ăn, y phục để giữ mạng sống; nếu chẳng biết chọn lựa sao cho thích hợp với chính mình thì thức ăn, y phục đều trở thành thứ giết người. Nếu chúng đã gây ra cái chết thì có nên bảo người trong thế gian bỏ sạch thức ăn, y phục hay chẳng? Hay là hãy nên bảo người ta chiêm chước, lượng định những thứ thích hợp để ăn, để mặc vậy? Phật pháp không gì lớn lao chẳng bao gồm, không điều nhỏ nhặt nào chẳng nêu lên; há nên luận bàn theo kiểu chấp nhất? Những câu hỏi của ông tựa hồ có lý, nhưng thật ra đều thuộc loại chẳng khéo dụng tâm. Nếu ông tin tới nơi tới chốn, xin hãy sốt sắng hành trì, đợi tới khi nghiệp tiêu trí rạng sẽ khôn ngăn tự cười mình ngu dại chấp trước, hổ thẹn khôn cùng vậy! Nếu chẳng tin tưởng, nếu chẳng lại lấy Phật làm thầy, vẫn cứ dấn thân vào phường ngoại đạo y như cũ thì cũng đành để mặc ông mà thôi!

“Hồi dã, văn nhất dĩ tri thập; Tứ dã, văn nhất dĩ tri nhị” (Nhan Hồi nghe một biết mười, còn Tứ Cống nghe một chỉ biết được hai)³⁶⁵. *“Biết hai”* là do cái này mà thấu hiểu cái kia, chứ không phải là [Tứ Cống] chỉ hiểu biết hẹp hòi có hai, chẳng biết được tới ba! Nghe một biết mười thì nghe phần đầu sẽ biết được phần cuối. *“Cử nhất ngưng, bất dĩ tam ngưng phản, thánh tắc khí chi”* (Nêu lên một góc mà không biết suy luận

---

³⁶⁵ Đây là một câu nói trích từ thiên Công Dã Trường sách Luận Ngữ. Nguyên văn: *“Tứ vị Tứ Cống viết: ‘Nhữ dĩ Hồi dã thực du?’ Đới viết: ‘Hồi dã, văn nhất dĩ tri thập; Tứ dã, văn nhất dĩ tri nhị’. Tứ viết: ‘Ngô dĩ nhữ phát như dã’* (Khổng Tử hỏi Tứ Cống: ‘Người với Nhan Hồi ai vượt trội hơn?’ Tứ Cống thưa: ‘Nhan Hồi nghe một biết mười, còn Tứ nghe một chỉ biết được hai’. Khổng Tử bảo: ‘Ta với người đều chẳng bằng anh ta’). Tứ Cống tên thật là Tứ, họ Đoan Mộc.

ra ba góc kia thì thánh nhân sẽ buông bỏ, [không dạy người ấy nữa]³⁶⁶. Ông cứ muốn mỗi một điều đều chấp chặt hẹp hòi rồi hỏi han cận kề thì Quang già suy, lẩm việc, há rảnh rồi để viết lách tán gẫu với ông ư? Đối với những lời lẽ báng Phật của ngoại đạo, há nên căn cứ vào đấy, coi là đúng ư? (Nếu ông đã thấy những sự tích ứng hóa của Phật Thích Ca, ắt sẽ biết được đại khái. Dầu chưa thấy, há nên nghe lời báng bỏ liền hoài nghi ư?) Chẳng thấy Đạo Chích chửi bới: “Vua Nghiêu bắt nhân, vua Thuấn bắt hiểu, vua Đại Vũ dâm dật, Thành Thang, Châu Vũ Vương giết chóc bừa bãi, Khổng Tử trộm đạo” đó ư?

Hơn nữa, những câu ông hỏi phần nhiều chẳng hợp lý, tôi đã chỉ bày đại khái rồi, chẳng muốn giải thích cận kề nữa! Tiếp đây, nghĩ ông chánh tín chưa vững vàng, chánh trí chưa mở mang, nếu bị quả trách chắc sẽ ôm lòng oán hận rồi đâm ra ngã lòng. Vì thế chẳng thể không chỉ bày đại lược để trọn hết tấm lòng tôi giống như một bà già dụ con hãy quay về nhà vậy!

62. Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ ba)

Nhận được thư, biết ông lại mất một đứa con, đau lòng thở dài sườn sượt! Tuy nhiên, người hiểu lý quyết chẳng vì cảnh ngộ của chính mình mà bảo: “Đạo trời vô tri, Phật pháp chẳng linh!” Chúng ta từ vô lượng kiếp đến nay đã tạo đủ thứ ác nghiệp, làm sao kết liễu được? Cái quả xưa kia đã chín, cái nhân ngày nay còn chưa chín, há nên vì con cái lần lượt chết mà bảo là “không có nhân quả!”

Hơn nữa, ông là phàm phu sát đất mong được liễu sanh thoát tử ngay trong đời này, nếu chẳng có cảnh khổ bức bách sẽ rất khó thành tựu cái tâm “ưa tịnh, chán ứ” chân thật! Sanh, già, bệnh, chết, yêu thương phải chia lìa, oán ghét mà cứ phải gặp gỡ, mong cầu chẳng được [toại nguyện], Ngũ Âm lừng lẫy, tám nỗi khổ ấy cùng nung nấu, những ai có chí khí quyết chẳng sanh tâm tham luyến ràng buộc thế giới này!

Nhưng đã làm người trong thế gian, cũng quyết chớ nên vứt bỏ những chuyện mình đáng nên làm, cứ một mực mang quan niệm yếm thế! Chẳng do chuyện này mà tấn đức tu nghiệp, lại ngược ngạo sanh lòng oán hận, tức là cái tâm vẫn còn có ý niệm kiêu căng! Ngay từ

---

³⁶⁶ Đây là một câu nói trích từ thiên Thuật Nhi sách Luận Ngữ. Cụ Lý Bình Nam giảng: “Ngung là góc. Giống như cái nhà có bốn góc, đã chỉ ra một góc mà không biết suy luận tương tự để hiểu được ba góc còn lại thì không còn cách nào chỉ dạy người như vậy được nữa”.

chuyện này, đủ thấy rằng ông là kẻ khí lượng hẹp nhỏ, chưa thể gánh vác đạo “*hành xử thuận theo địa vị*” của thánh nhân thế gian, huống là vô thượng đại đạo muốn phổ độ hết thảy chúng sanh cùng sanh về Tây Phương liễu sanh thoát tử ư? Bởi lẽ, kiến thức ấy hoàn toàn là kiến thức của kẻ chưa hề nghe tới đại đạo thế gian xuất thế gian vậy!

Qua tướng trạng lúc chết của cháu Chuẩn, dường như nó sẵn có túc căn. Ông hãy nên vì chuyện này mà hiểu sâu xa rằng “*nhân quả quyết chẳng luống uổng!*” Nếu ông không biết niệm Phật, làm sao Hiền Chuẩn có được tướng tốt lành [khi lâm chung] ấy? Cũng như chẳng biết: Nếu không có nỗi đau đớn này để đâm một nhát vào cái tâm thương yêu đắm đuối con cái của vợ chồng ông thì làm sao mong thành tựu được cái tâm chán lìa Sa Bà hồng đạt được đại lợi ích quyết định vãng sanh?

63. Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ tư)

Hôm qua nhận được thư, khôn ngăn than thở. Mười mấy năm qua ông hoàn toàn chẳng dụng công nơi tâm địa của chính mình, chỉ gắng gượng chống giữ bề ngoài! Con người sống trong thế gian ai nấy đều có chức phận. Ông trên có cha mẹ, giữa có em trai, bọn họ đã chẳng thể nghe theo ông thì chỉ đành để mặc họ. Chính mình hãy vì cha mẹ, các em... mà niệm Phật siêu độ cho những con vật bị giết nhằm cởi gỡ oán kết cho cha mẹ, các em v.v... Há nên sanh cái tâm sân hận cực lớn ấy? (*Tâm hiếu - để ở chỗ này*). Cái tâm ấy chính là tâm mạnh mẽ nhất để đọa trong ác đạo, độc trùng đầy! Nếu do vậy mà mạng chung, ông chẳng sanh làm rắn độc, thú dữ thì sẽ sanh vào đâu đây? Học Phật phải giải thoát phiền não (*cứ trọn hết lòng mình, chẳng bận tâm người khác có nghe theo hay không*), ông lại ngược ngạo tăng trưởng phiền não. Thử nghĩ: Nếu ông không được nghe Phật pháp, há có thể nào khác biệt với cõi đời hay chẳng? (*Sợ rằng tâm ông còn hiếu sát, ham ăn còn mạnh mẽ hơn họ nữa kia*). Mong từ đây hãy chỉ xét nghĩ tự tâm, đừng màng người khác sai trái.

Đối với kẻ mang tri kiến thông tục, nếu khuyên hóa được thì hãy thiện xảo khuyên hóa. Nếu chẳng thể, hãy nhất tâm niệm Phật; chỉ sanh lòng thương xót bọn họ bất luận họ là kẻ sát sanh hay là sanh mạng bị giết. Lại cần phải sanh lòng vui mừng, cảm thấy may mắn: “*Nếu ta không được nghe Phật pháp thì hiện tại sẽ giống như những kẻ giết loài vật để ăn ấy, tương lai sẽ đọa làm loài vật sẽ bị chúng nó giết*”. Sanh được hai tâm ấy rồi cực lực niệm Phật thì sân hận chẳng sanh, thiện duyên tăng trưởng, trong tương lai ắt có cảnh đại tương ứng, chẳng đến

nổi suốt ngày dùng Phật pháp để kết ác duyên. Hoa Nghiêm Hạnh Nguyên Toàn Kinh (*tức phẩm Hạnh Nguyên trong bộ Tứ Thập Hoa Nghiêm*) có câu: “*Bò uống nước thành sữa, rắn uống nước thành nọc độc. Kẻ trí học sẽ liễu sanh tử, kẻ ngu học sẽ vào Nê Lê*”. Tôi dứt lời nơi đây!

64. Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ năm)

Con người sống trong thế gian, hãy nên trọn hết những nghĩa vụ đáng phải nên trọn. Như lời ông nói thì vẫn cứ muốn xin Quang giám định và soạn lời tựa cho Vân Du Tập Ai Văn Lục. Đúng là ông muốn ép tôi làm nô lệ! Đối với những thói xấu kiêu căng, xa hoa, rỗng tuếch, hời hợt ấy, tuy chúng ta chẳng thể đẩy lùi phong thái suy đồi xấu xa đó được, há nên phụ họa, bắt chước làm theo để lũ hậu sinh ưa phô trương thanh thế giả dối, ghét sự nhàm chán sẽ đua nhau coi đó là cách tối thượng hòng mua danh chuốc dự, chẳng đáng buồn ư? Ông đừng nên làm như vậy! Nếu ông cứ nhất định muốn làm vậy, đừng gọi [sách ấy] đến cho tôi, buộc tôi phải đốt đi! Ông hãy đốt ngay ở chỗ mình để đôi bên khỏi phải nhọc lòng! Ông học Phật đến nỗi có tri kiến kiêu đó thì không học Phật sẽ còn như thế nào? Vợ con ông trợ trợ, khổ sở, không nơi nương tựa, mà vẫn cứ muốn dấy lên cái thói xa xỉ ấy, tức là trên tuyệt lại thêm băng, đối với kẻ sống lẫn người chết đều tổn hại vô ích!

Mấy chục năm qua, đối với tiên phụ, tiên mẫu, tiên sư, tiên huynh (*tiên huynh chính là vị thầy dạy chữ cho Quang*), Quang trọn chẳng ghi thuật một chữ nào bởi chẳng muốn hòa theo thói xấu hư trương thanh thế, cũng như chẳng muốn người ta bảo: “*Sợ rằng đây là những lời lẽ tô vẽ, chưa chắc đã là chuyện thật!*” Há tôi chịu để xưng chuyện này cho kẻ đã quy y [với mình] ư? Thử hỏi người ấy chỉ có thể không then với chức vị của mình mà thôi, chứ rốt cuộc đối với nước nhà, đối với dân tộc có công đức gì đáng cho người khác ca tụng chẳng? Hễ phong thái này dấy lên thì những kẻ hèn kém tới mức chẳng chịu đựng được sẽ đều bắt chước làm theo; có thể nói là kẻ bày trò gây tội chẳng phạm tội lỗi gì chẳng? Dẫu cho em trai ông muốn làm thì cũng nên khuyên anh ta thôi đi, huống hồ ông còn muốn khuyến khích em trai mình nữa ư? Ông có trang trải được chi phí [ấn loát] ấy hay chẳng? Huống chi ông trọn chẳng có tài lực ấy mà lại khuyên bảo em trai hãy làm chuyện ấy ư?

Cư sĩ sống trong chùa miếu, bất quá chỉ là một đạo nhân trông coi miếu mà thôi. Ông bảo người ấy trụ trì pháp đạo thì tiếm lạm cũng lớn lắm đấy! Thế tục gọi vị Tăng sống trong miếu là Trụ Trì, là Đương Gia,

kẻ ấy cũng xung hô như thế, do thuận theo thế tục cho nên chẳng trái nghịch cho lắm! Ông bảo là “trụ trì pháp đạo” tức là ăn nói sai lầm hoàn toàn, đem phạm lạm thánh! Hẳn ta có đức gì để trụ trì pháp đạo vậy? Chỉ trông coi miếu mà thôi!

65. Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ sáu)

Trước đây, Trí Thanh và Trí Mục có gửi thư đến, cậy tôi xem xét, sửa chữa bài “*Duyên khởi thành lập thư viện*” do họ soạn. Do Quang thấy bài duyên khởi ấy trọn chẳng nêu ra ân đức lợi sanh giúp đời của đức Phật nên viết một bài khác. Vì số chữ quá nhiều, sợ khó thể sử dụng cho thích hợp được, nên lại sao lục bài “*Nêu bày những ý nghĩa ẩn kín qua tác phẩm Hành Dư Nhật Khóa của Lâm Văn Trung Công*”, mượn oai đức, danh vọng của Văn Trung Công để chiết phục những kẻ chấp nhật hẹp hòi, thiên chấp, tà kiến; đây cũng là một tấm gương lớn lao để làm lợi người khác vậy!

Tôi chưa từng thấy những bài tán dương các vị tổ sư Liên Tông. Bài tán của ông Đồng rất hay, Quang cũng soạn một bài tán. Tuy chẳng hay bằng bài của ông Đồng, nhưng cũng có thể dùng được. Tịnh Độ Tông khởi đầu từ đức Phổ Hiền, Viễn Công tiếp nối nguồn pháp nơi Chấn Đán (Trung Hoa), lưu truyền rộng rãi khắp trong ngoài nước khiến cho khắp mọi thánh - phạm đều chứng Niết Bàn trong hiện tại. Cuối bộ kinh Hoa Nghiêm, Phổ Hiền Bồ Tát dùng mười đại nguyện vương dẫn về Tây Phương, đây là lần xướng suất đầu tiên trong giáo pháp của đức Phật Thích Ca vậy (*Tiểu Thừa đoạn sạch Kiến Tư Hoặc liền liễu sanh tử, chứng Chân Đé Niết Bàn. Do vậy, coi liễu sanh tử là chứng Niết Bàn. Trong Đại Thừa thì thành Phật mới là Niết Bàn rốt ráo, chẳng thể coi loại Niết Bàn ấy (tức Chân Đé Niết Bàn của Tiểu Thừa) là Niết Bàn rốt ráo của Phật được.*)

66. Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ bảy)

Quang một mực chẳng thích chụp hình, bởi lẽ chụp hình luôn luôn là chuyện hao phí tiền bạc của tín thí, dùng tiền tài hữu dụng để làm chuyện vô ích hoa mỹ rộng tuếch, người tu hành há nên làm ư? Ông hãy xét kỹ lời tôi, thấu hiểu sâu xa lòng tôi, tuy chưa gặp mặt mà đã gặp nhau bằng tấm lòng, nào còn thiếu sót, áy náy chi? Nếu không, dẫu có cùng ở chung một nhà với Phật mà tâm chẳng vâng theo, như Điều Đạt

(Đề Bà Đạt Đa)³⁶⁷, Thiện Tinh³⁶⁸ vẫn phải đọa vào địa ngục A Tỳ ngay trong lúc sống, hưởng hồ những kẻ hời hợt, hờ hững hiện thời ư? Xin hãy tận tụy thực hiện nhằm nêu gương cho học trò và người trong làng

---

³⁶⁷ Đề Bà Đạt Đa (Devadatta), đôi khi còn phiên âm là Địa Bà Đạt Đa, Đề Bà Đạt Đâu, hoặc gọi tắt là Điều Đạt, dịch nghĩa là Thiên Nhiệt, Thiên Thọ, Thiên Dữ. Ông là con của Học Phạm Vương (em trai vua Tịnh Phạn), là anh ruột của A Nan. Từ lúc nhỏ, khi học các kỹ thuật bắn tên, cưỡi ngựa, toán pháp... chung với đức Phật và Nan Đà (em cùng cha khác mẹ của đức Phật, con bà Kiều Đàm Di), ông luôn tỏ ra ganh tỵ, luôn tìm cách vượt trội hai người. Đến khi đức Phật thành đạo, ông xin theo xuất gia, trong suốt hai mươi năm thiện tâm tu hành, siêng rông không lười nhác, do chưa đắc quả A La Hán bèn ngã lòng, sanh ý niệm ác, muốn học thần thông để được lợi dưỡng. Không được đức Phật chấp thuận, ông tìm đến Thập Lực Ca Diếp xin học thần thông. Ông rất được thái tử A Xà Thế tin tưởng, kính phục. Do vậy, Đề Bà Đạt Đa càng thêm kiêu mạn, liên kết với A Xà Thế tìm cách hãm hại để giành quyền lãnh đạo Tăng đoàn. Vì thế, Đề Bà Đạt Đa bèn dẫn năm trăm đồ chúng tách rời Tăng đoàn, tự xưng là đại sư, chế định năm pháp, đối xung hành theo năm cách ấy sẽ mau chóng đạt tới Niết Bàn. Ông ta đã phá hòa hợp Tăng, lại xui A Xà Thế giết cha, tính dùng thế lực của tân vương để hại Phật ngộ hầu chính mình sẽ trở thành pháp vương. Ông sai năm trăm người cầm nỏ đá bắn Phật nhưng không thành công. Ông lại đích thân lăn một tảng đá to từ đỉnh núi Kỳ Xà Quật xuống để mưu giết chết Phật, nhưng do thần Kim Tỳ La dùng chày Kim Cang đánh nát hòn đá nên chỉ một mảnh đá nhỏ văng trúng chân Phật, chảy máu. Ông lại sai người đem voi say toan giẫm chết Phật tại thành Vương Xá, nhưng voi vừa trông thấy Phật liền tỉnh rạo, mọp đầu quy y. Trong khi ấy, hai vị Xá Lợi Phất và Mục Liên dùng biện tài khiến cho năm trăm đệ tử của Đề Bà tinh ngộ trở về với Phật, A Xà Thế cũng được Phật giáo hóa, tinh ngộ, sám hối, quy y. Đề Bà Đạt Đa tức tối, tìm cơ đánh chết tỳ-kheo-ni Liên Hoa Sắc, nhuộm chất độc vào mười móng tay, giả vờ đến đánh lễ để cào chân Phật, nhưng chân Phật nghiêm nhiên không bị tổn hại, còn Đề Bà Đạt Đa rụng sạch mười ngón tay. Đất liền nứt ra, đọa thẳng vào địa ngục A Tỳ. Tuy vậy, theo kinh điển Đại Thừa, đây là những nghịch hạnh do Điều Đạt thị hiện để Phật có cơ hội chế giới và hóa độ những kẻ tà kiến, ngũ nghịch, thập ác. Trong kinh Pháp Hoa, đức Phật từng nói rõ nhân duyên: Trong quá khứ, Đề Bà Đạt Đa là tiên nhân biết được pháp Đại Thừa, Phật là một vị quốc vương đã bỏ ngôi vua theo hầu hạ tiên nhân để cầu pháp và học kinh Diệu Pháp Liên Hoa nơi vị tiên nhân ấy. Phật cũng thọ ký Đề Bà Đạt Đa sẽ thành Phật hiệu là Thiên Vương Như Lai.

³⁶⁸ Thiện Tinh (Sunaksatra), còn được phiên là Tu Na Ha Đa, hoặc Tu Na Sát Đa La, còn dịch là Thiện Túc, là con trai của đức Phật khi Ngài còn là Thái Tử. Sau khi xuất gia, ông đã đoạn được phiền não, đắc Đệ Tứ Thiên Định. Về sau, do thân cận bạn ác, liền bị lui sụt quả giải thoát, khởi tà kiến nhân quả bất định, sanh tâm ác đối với Phật, nên đọa vào Vô Gián địa ngục ngay trong khi còn sống. Do vậy, thường được gọi là Xiển Đề tỳ-kheo. Theo Pháp Hoa Huyền Tán, Phật có ba người con là Thiện Tinh, Ưu Bà Ma Da, và La Hầu La. La Hầu La nhỏ nhất nhưng là con của chánh phi Da Du Đà La nên hầu như người đời chỉ biết đến La Hầu La.

nước, đây chính là điều tôi mong mỗi vậy. Sáng chiều lễ Phật là được rồi, há nên sau khi lễ Phật liền lễ Quang? Lễ Quang rốt cuộc có ích chi đâu? Nếu cứ nói “vì nhớ đến ân chỉ dạy” thì hãy lễ trong khóa lễ sáng tối mùng Một, hôm Rằm, còn thường ngày chẳng cần phải lễ!

Chỉ cần ông có thể nghe theo lời Quang nói thì sẽ là đứa con thật sự của đức Phật, Quang và ông sẽ cùng sanh về Tịnh Độ ngay trong cuộc đời này, là bạn thiết nơi Liên Bang, may mắn vô cùng! Câu đối treo nơi đại điện hãy nên lấy đạo lý trong nhà Phật để soạn thành văn, chứ văn của người ấy và văn của ông đều là những thứ văn chương thù tạc trong khi nhàn rỗi. Nay tôi nghĩ ra một đôi câu đối như sau:

*Nguyện trọng, bi thâm, cử tam căn nhi phổ độ,
Chân cùng, Hoặc tận, siêu Thập Địa dĩ độc tôn*
(Nguyện nặng, Bi sâu, độ trọn khắp cả ba căn,
Chân cùng, Hoặc hết, độc tôn trỗi hết Thập Địa)

“*Tam căn*” chỉ khắp lục đạo, tam thừa. “*Chân cùng*” là lý để chúng đã được chúng đến mức cùng cực. “*Hoặc tận*” là Hoặc (phiền não) cần phải đoạn đã đoạn đến hết sạch. “*Thập Địa*” là Thập Địa Bồ Tát, là bậc đã gần thành Phật. “*Duy*” là chỉ một. Dùng chữ “*độc tôn*” thì cảm thấy rõ nghĩa hơn một chút. [Chứ nếu dùng chữ] “*duy tôn*”, chắc kẻ kém chữ nghĩa sẽ không hiểu rõ lắm nên tạm dùng chữ “*độc tôn*”, tuy chữ Độc chẳng đúng luật bằng - trắc cho lắm. Xin hãy chăm chú để sử dụng; nhưng loại câu đối này cũng không phải là viết thiếp, đề thơ dùng trong thi cử nên [không tuân thủ luật bằng - trắc chặt chẽ] cũng không quan trọng lắm.

Trong hai ba năm qua, vợ chồng Lâm Hồng Do cùng bị bệnh nặng; ấy là do túc nghiệp chiêu cảm, cố nhiên hãy nên nghiêm túc sám hối. Lại còn phải suy xét hành vi của chính mình, nếu có điều nào chẳng đúng pháp hãy cực lực sám trừ, sửa đổi lỗi cũ, từ nay tu tập, ngõ hầu liền được từ ân gia hộ. Xin hãy đem ý Quang nói với họ.

Phàm những pháp thuộc về ngoại đạo đều là trộm cắp [những câu văn] từ kinh Phật, lời Tổ, rồi thay đầu đổi mặt để soạn thành kinh sách của chính họ. Nước ta kể từ khi Phật pháp được truyền sang phương Đông, chỉ có Sơ Tổ, Nhị Tổ, Tam Tổ, Tứ Tổ, Ngũ Tổ, Lục Tổ được cả

cõi đời xưng tụng là Tổ. Pháp tôn của Lục Tổ tên là Đạo Nhất³⁶⁹, họ ngoài đời là Mã. Do vị Tổ thứ hai mươi bảy ở Tây Thiên (Ấn Độ) có câu sấm ngữ “*mã câu đạp sát thiên hạ*” (con ngựa non đạp chết thiên hạ)³⁷⁰, đương thời đều gọi Ngài là Mã đại sư. Khi mất rồi, [người đời] đều gọi Ngài là Mã Tổ. Ngoài ra, không một vị nào đợc gọi thẳng là Tổ. Ngay như Sơ Tổ, Nhị Tổ, Tam Tổ, Tứ Tổ, Ngũ Tổ, Lục Tổ cũng là do người đời sau tôn xưng, chứ chẳng phải là ngay trong đời các Ngài đã đợc gọi là Tổ.

Trong vòng trời đất, số lượng con người thật đông, túc căn mỗi người mỗi khác. Dầu đợc đức Phật giáo hóa, nhưng những kẻ do chủng tánh chẳng lành liền nảy sanh tà kiến, giống như trời đất lấy hai khí Âm - Dương để hóa sanh vạn vật, tuy khí Âm và Dương là một, nhưng vạn hữu đợc sanh ra chẳng giống nhau. Thứ ngọt ngào, thứ độc địa đều tùy theo chủng loại. Những kẻ nói “*vì [ngoại đạo lẫn nhà Phật] đều cùng có những lời lẽ nói về niệ́m Phật nên bảo là giống nhau*” thì có khác gì nói “*do cùng nhận chịu khí Âm - Dương liền bảo là giống hệt như nhau*” ư?

Quê ông không có ai thông hiểu Phật pháp khiến cho những thứ tà thuyết như thế dấy lên mạnh mẽ. Ông đã không có con mắt trí huệ chân chánh, chỉ nên “ngươi là ngươi, ta là ta, ai giữ pháp này, ai hành đạo này”, chẳng gia nhập bè đảng của bọn họ, mà cũng chẳng công kích, phê bình họ sai trái thì dù có sống chung với họ vẫn chẳng có những chuyện tiêm nhiễm, đố kỵ nhau v.v... Hòa quang nhưng không đồng trần chính là phương cách để giữ mình. Nói “hòa quang” không có nghĩa là tu trì theo kiểu của họ mà chỉ là không công kích, không phê bình, mà cũng chẳng khen ngợi! Nếu bị họ xoay chuyển thì sẽ trở thành “đồng trần”; nếu “đồng trần” thì sẽ trở thành tội nhân trong Phật pháp!

Phàm phu tu hành hãy nên phát đại Bồ Đề tâm lợi người, lợi vật. Chuyện lợi người lợi vật chính là điều gì sức mình có thể làm đợc thì hãy gắng sức làm. Chuyện gì chẳng thể làm đợc thì ắt phải thường giữ tâm lòng ấy, [như vậy] thì sẽ chẳng trái nghịch với nguyện tâm Đạì Thừa vậy!

Căn bệnh nổi bứu của ông chẳng cần phải dùng tư nhện, chỉ niệ́m

---

³⁶⁹ Ngài Mã Tổ Đạo Nhất đắc pháp nơi Nam Nhạc Hoài Nhượng, đợc phó chúc nối tiếp đạo mạch của Ngài. Hoài Nhượng lại là đồ đệ của Lục Tổ Huệ Năng nên mới nói “*pháp tôn của Lục Tổ tên là Đạo Nhất*”.

³⁷⁰ Đây là một câu kệ trong Bích Nham Lục nhắc đến câu sấm ngữ của vị Tổ thứ hai mươi bảy ở Ấn Độ (tức ngài Bát Nhã Đa La) khi dạy tổ Bồ Đề Đạđ Ma hãy sang Đông Độ truyền pháp Thiên, tiên đoán về sự nổi pháp của Mã Tổ.

Quán Âm cũng được lành. Do ông hoàn toàn thiếu chánh tín nên lòng luôn rong ruổi theo thuốc men. Những vị vĩ nhân lỗi lạc trong thế gian thường do bị bệnh vật liền dùng thuốc đến nổi mất mạng. Bọn họ dốc sức nơi thuốc men, mà cũng chưa chắc đã dùng sai thuốc, chỉ vì túc nghiệp sai khiến nên thành ra như vậy. Phàm với những bệnh cực khó trị, hãy đều nên trị bằng cách niệm Quán Âm. Nếu kiên thành, ắt sẽ có hiệu nghiệm lạ lùng. Sao tâm ông lại sân hận hùng hực đến mức như thế ấy? Đủ biết: Chắc chắn đời trước ông là kẻ có quyền thế lớn lao, cho nên tập khí đã trở thành tánh! Nay hãy nên học tánh khiêm tốn, kiềm chế, luôn biết mình chẳng đúng, chẳng thấy người khác sai trái, lâu ngày chày tháng sẽ hàm dưỡng thành tánh, tập khí tiêu diệt.

Bàn đến số mạng thì hãy nên lấy thiên Lập Mạng của Viên Liễu Phàm làm gốc, bất luận là ai đều có thể đạt được lợi ích. Lưu tâm nơi ấy thì lợi ích ấy lớn lắm! Nhưng ý nghĩa trong ba thiên Cải Quá (sửa lỗi), Tích Thiện và Khiêm Đức (vun bồi đức khiêm nhường) đều phù hợp với mọi căn cơ để có thể nói với người khác được! So với thầy thuốc cứu sống người, công đức càng lớn hơn!

Nếu ông giữ được cái tâm “gốc chánh, nguồn trong” để làm chuyện vun bồi nhân tài thì sẽ “chẳng giữ địa vị mà thực hiện sự cai trị, chẳng lên tòa mà thuyết pháp”, vui sướng chi bằng, há gây trở ngại gì cho niệm Phật? Sáng tối hãy tùy sức xưng niệm. Ngoài những lúc ấy ra, khi nào chẳng cần phải dùng tới tâm, hãy thuận tiện bèn niệm niệm. Chỉ cần có đủ lòng tin chân thật, nguyện thiết tha, sẽ tự được vãng sanh. Nếu cứ nói “dịch thân cày ruộng để niệm Phật”, tức là chẳng biết lúc phải tự cày ruộng do nhọc nhằn nên quyết chẳng thể niệm được! Ông nghĩ như vậy đều là vì chẳng tự phản tỉnh, mang tình kiến “đứng núi này trông núi nọ”, chẳng phải là trí thức thấu hiểu sâu xa tự tâm, thấu hiểu triệt để cõi đời vậy!

Ông chỉ nên “đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành, tin sâu nhân quả, tận lực giữ vẹn luân thường”, kiên dùng tín nguyện để trì danh cầu sanh Tây Phương. Dùng những điều này để tự hành, mà cũng dùng những điều ấy để hóa độ người khác. Dầu chẳng thể có bản lãnh lớn lao, vẫn có thể đội trời đạp đất, chẳng thẹn làm người, chẳng thẹn làm thầy vậy!

Ông là phàm phu, chẳng phải là thánh nhân, làm sao khỏi ngủ, thôi ăn cho được? Chỉ không tham ngủ, chẳng tham ăn, chỉ cốt dưỡng sức, khỏi đói mà thôi! Nếu như ông nói, cậy vào thần chú để thôi ngủ; nếu thật sự trì chú được linh cảm lớn lao chắc sẽ có thể không ngủ. Ngay

trong đêm đầu tiên tri chú ông đã không ngủ, tức là tâm thiết tha đến cùng cực, tinh thần đã hơi bị tổn thương, cho nên không ngủ. Nếu để tinh thần bị tổn thương lâu ngày thì sẽ ngủ vùi chẳng tỉnh dậy được! Kể sơ tâm thường vì nhất thời tinh tấn quá độ, về sau ngã lòng biếng nhác.

Buông thông ống quần là tập quán của phương Nam; chứ nếu là người phương Bắc thì cũng không có thói quen ấy, huống là một vị cư sĩ học Phật ư? Vì thế, cư sĩ cũng nên buộc chặt ống quần lại thì mới nên. Những vị chân tu trong Tăng chúng, khi ngủ cũng không tháo [dây buộc] ống quần ra, huống là trong ban ngày ư?

Biết có những điều không thể làm được nhưng vẫn dốc hết khả năng để thực hiện thì chính là tâm hạnh đại từ đại bi của Bồ Tát. Biết có những điều chẳng nên làm nhưng cứ nhất loạt chẳng kiêng giữ thì sẽ trở thành chủng tử địa ngục! Kẻ tà kiến thường đem những điều chẳng thể thực hiện để ngăn trở người khác, bảo: “Con người mỗi một hơi hít vào có vô số trùng nhỏ nhoi bị hút vào bụng, đều là sát sanh, đều là ăn thịt, làm sao ông chẳng sát sanh, chẳng ăn thịt cho được?” Điều ấy thật giống như toàn thân vùi lấp trong hàm xí rồi cũng muốn lôi kẻ khác vào trong ấy. Người ta chẳng chịu nghe theo, bèn nói: “Người chê ta là hôi thối, vậy trên thân người thường có ruồi, muỗi, rận tuôn phân vãi tiêu, mà vẫn chẳng phải là ở trong hàm xí, vẫn chê ta hôi thối ư?” Những loại tri kiến ấy đều thuộc tà kiến, đều phát sanh từ những kẻ thông minh, đáng sợ thay!

Phật pháp coi trọng chuyện lợi người; đạo lợi người nên khởi đầu từ nơi người thân. Nếu chẳng đem đạo này khuyên lớn cha mẹ, anh em, vợ con trước mà lo khuyên người khác tức là bỏ gốc chạy theo ngọn! Cần phải cùng thực hiện, cùng hành cả hai thì mới nên!

Dùng văn tự để khuyên người khác là chuyện cực hay, nhưng cũng phải có phương cách. Như những chữ ông đã viết lúc ban đầu thì đúng là người nghiên cứu dầu dùng để ghi sổ cũng chẳng chịu dùng. Gần đây tuy chẳng noi theo thói cũ, nhưng lại nói bừa viết loạn thật giống như điên cuồng. Nếu gặp phải bậc cao minh, chắc họ sẽ coi thường ông. Hơn nữa, hãy nên y theo chương trình của phàm phu để tu trì, đừng mong vượt trội người khác thì sẽ có lợi ích thật sự. Nếu không, sau này nhất định sẽ có ngày nổi cơn điên cuồng lớn lao đấy! Do vậy sẽ đâm ra khiến cho kẻ vô tri lui sụt lòng tin! Xin hãy đọc kỹ Văn Sao và các trước thuật Tịnh Độ của cô đức ngỗ hầu trừ khử được tập khí ấy, chẳng đến nỗi bị ma dựa. Nếu không, khó bảo đảm chẳng bị ma dựa. Bịt tai tri chú làm sao bằng

dứt vọng trì chú? Bịt tai cũng là lễ thói của ma đày³⁷¹.

Nghiệp thông ba đời, phạm phu bèn né tránh chẳng dám đón đầu, còn thánh nhân thị hiện giáng sanh trong thế gian lại lãnh nhận nghiệp giống như trả nợ. Các ngài đã vượt thoát ra ngoài sanh tử, nhưng chẳng ngại thị hiện lãnh nhận túc nghiệp trong đời này giống như người đời hòng dứt cái tâm giết chóc của người đời sau. Ông hiểu như thế, thật có thể nói dùng lòng phạm phu để làm lạc suy lường thánh nhân, tội lỗi vô lượng. Tuy chẳng thể biết được sở chứng của vị Tăng ấy, nhưng chớ nên chấp chết cứng “*Sư chắc chắn không có nghiệp báo*” đến nỗi người đời chẳng sanh lòng kính sợ, tận lực trì thánh hiệu!

Do có những vị thị hiện làm kẻ ác gặp khổ liền dứt ác, hoặc do gặp ác báo mà sanh thiện niệm liền tự đổi mới, cho nên những sự tích làm súc sanh, làm ngựa quỷ thật nhiều. Hiện thân ngựa quỷ Diệm Nhiên³⁷² để rộng mở môn tế độ; những khoa nghi Mông Sơn, Diệm Khẩu, Thủy Lục hiện thời đều bắt nguồn từ đây! Những chuyện [Phật, Bồ Tát] hiện thân súc sanh, đến cuối cùng mới hiển lộ Bốn khiến cho những kẻ trong hiện tại hoặc đời sau đều sẽ do đây mà sanh lòng tin niệm Phật, đoạn ác tu thiện chẳng thể đếm xuể, ông trọn chẳng để mắt tới, nên bảo là có ích gì, chẳng đáng buồn hay sao?

Phật tuy từ bi rộng lớn, nhưng muốn độ chúng sanh đều cần phải chiết phục - nhiếp thọ. Dầu khinh mạn Phật, hủy báng Phật, Phật thật sự

---

³⁷¹ Như vậy là ngay từ thời ấy tà ma ngoại đạo đã áp dụng lối bịt tai trì chú. Hiện thời có một phái tà đạo mạo danh Phật giáo tự xưng tu pháp môn Quán Âm, bịt tai trì thần chú của đạo Sikh để nghe được những âm thanh của tự tánh! Chúng gọi đó là pháp môn Quán Âm, thật chẳng hiểu ý nghĩa “phản văn văn Tự Tánh” như thế nào mà “thánh mẫu” của phái ngoại đạo ấy còn ngông cuồng tuyên bố mình chính là Quán Âm thị hiện, Phật Thích Ca đã lỗi thời. Đáng sợ thay!

³⁷² Diệm Nhiên Đại Sĩ chính là hóa thân của Quán Thế Âm Bồ Tát, đại biểu cho quỷ vương trong nghi Du Già Diệm Khẩu. Theo Phật Thuyết Cứu Diệm Nhiên Ngạ Quỷ Đà La Ni Thần Chú Kinh, Diệm Nhiên chính là tên của một ngựa quỷ mặt xanh, nanh nhọn hoắt, nét mặt dữ tợn, miệng bốc lửa, lưỡi thè ra cả tấc, nên có tên là Diệm Nhiên (vẻ mặt đáng sợ), còn gọi là Diệm Khẩu (miệng bốc lửa), hoặc Tiêu Diệm (mặt cháy nám) do ngài Quán Âm biến hóa ra nhằm điểm hóa A Nan. Ngạ quỷ Diệm Nhiên báo cho A Nan biết ba ngày sau A Nan sẽ chết, chết rồi sẽ đọa làm ngựa quỷ. A Nan kính sợ, cầu Phật chỉ dạy phương pháp thoát nạn. Nhân đó, Phật nói phương cách thí thực, hồi hướng cho các ngựa quỷ được thoát khỏi ác đạo. Các khoa nghi Thủy Lục, Diệm Khẩu đều dựa theo những bài thần chú được nói trong bài kinh trên đây thêm vào các nghi thức cúng dường, bố thí, tán thán, hồi hướng trích từ các Mật điển khác. Còn khoa nghi Mông Sơn thì dựa theo ý nghĩa của bài kinh này để thí thực cho các ngựa quỷ, cô hồn hằng ngày.

chẳng sanh lòng yêu, ghét, nhưng nếu không chiết phục sẽ không thể khuyên can được! Vì thế, thần hộ pháp ắt phải gieo họa cho kẻ ấy để những ai bắt chước kẻ ấy làm ác đều kinh sợ, lòng từ bi ấy không chi bằng! Lời ông nói chính là lời lẽ chẳng hiểu sự vụ, ăn nói lẫn lộn! “*Hết thấy duy tâm*” quả thật là lời luận tốt cùng, nhưng cũng chẳng thể không nêu rõ ý chiết phục, chỉ chuyên nói duy tâm được!

[Nếu ai thấy] cảnh Tây Phương thù thắng rành rành ngay trước mắt, kẻ ấy phải tâm tâm niệm niệm tương ứng với Phật thì mới nên. Nếu không, vừa trông thấy cảnh ấy sẽ ngược ngạo phát sanh ma sự! Ví như thân chưa lành bệnh, chẳng dám hưởng sự vui sướng vì mát mẻ. Nguyên của ngài Liên Trì là nhất tâm niệm Phật³⁷³, cố nhiên là chánh lý; còn như lời ông nói thì chẳng niệm mà được thấy ngay [thánh cảnh Tây Phương] nên trở thành nói nhăng, nói càn! Kẻ mù từ lúc sanh ra chẳng thấy được mặt trời rực rỡ, chim cú ban ngày chẳng thấy được Thái Sơn, chứ nào phải mặt trời rực rỡ chẳng mọc, Thái Sơn chẳng tồn tại, mà do chính kẻ mù, chim cú bị nghiệp ngăn chướng nên chẳng thấy được đây chứ!

“*Trái giác, hợp trần*” là nói theo bản thể, chứ không phải là nói về Sự tu (tu hành trên phương diện sự tướng). Bản thể khi chưa tu giống như vàng chưa tách ra khỏi quặng, sợ con người chẳng biết là Phật tánh nên gọi là Giác. Tu rồi bản thể sẽ tỏ lộ giống như vàng tách khỏi quặng, đây chính là do tu mà hiển tánh, do Thi Giác hợp với Bản Giác vậy! Như vậy thì giống như đã thành vàng ròng, chẳng còn là quặng nữa! Ông chỉ biết nói bừa đạo lý, trọn chẳng chịu suy nghĩ nghĩa lý sâu xa, nhọc công tôi uổng phí biết bao nhiêu bút mực để rồi ông biến thành trò trẻ con đùa bỡn, biết bao giờ mới thôi!

Như Lai sanh ra từ hông phải, sau bảy ngày mẹ Ngài liền mất, sanh lên trời Đao Lợi. Về sau, đức Phật thành Phật, lên cõi trời Đao Lợi thuyết pháp cho mẹ, an cư một Hạ (ba tháng) trên cõi trời. Vua Ưu

---

³⁷³ Ông Trác Trí Lập do thấy trong bài Tịnh Độ Phát nguyện Văn của tổ Liên Trì có lời nguyện: “*Nguyện Thiên Quán chi trung, mộng寐 chi tế, đắc kiến A Di Đà Phật kim sắc chi thân, đắc lịch A Di Đà Phật bảo nghiêm chi độ, đắc mộng A Di Đà Phật cam lộ quán đánh, quang minh chiếu thân, thủ ma ngã đầu, y phú ngã thể*” (Nguyện trong khi Thiên Quán, hay trong lúc mộng寐 được thấy thân sắc vàng của Phật A Di Đà, được dạo qua cõi báu trang nghiêm của Phật A Di Đà, được Phật A Di Đà dùng cam lộ rưới đánh, quang minh chiếu đến thân, tay Phật xoa đầu con, y Ngài trùm thân con) nên mới hiểu lầm lời nguyện ấy là chuyên cầu thấy được thánh cảnh Tây Phương.

Điền³⁷⁴ nghĩ nhớ đức Như Lai do vậy mới tạo tượng. Ông đã đọc Văn Sao mà sao không biết [chuyện này]? Còn khi lâm chung thì đức Phật do lòng đại từ bèn thị hiện tướng nằm cát tường³⁷⁵ giống như người đời. Vì muốn nhắc nhở chúng sanh nên cũng làm như kẻ bệnh thân thể chẳng được thoải mái, thành thoi, bảo: “*Nay lưng ta đau nhức*”. Sau đấy, do sợ phạm phu tướng là thật, lại bay vọt lên hư không, hiện mấy chục thứ thân biến³⁷⁶ rồi mới nhập diệt. Đã nhập kim quan, khi Phật Mẫu từ trên trời xuống, lại từ kim quan ngồi dậy, an ủi mẹ. Xong xuôi, vẫn nằm trong quan tài. Đến khi Ca Diếp từ núi Kỳ Xà Quật đến, từ trong quan tài Phật lộ hai chân ra, Ca Diếp nâng chân Phật ve vuốt. Những chuyện này hãy xem chi tiết trong phần sau (*tức hai quyển cuối*) kinh Đại Niết Bàn (*bản bốn mươi quyển*). Ngoại đạo hủy báng nói lời như vậy, bọn họ giống như con chó chỉ biết phân thơm, ngược ngạo chửi bới thức ăn ngon là hôi thối! Nếu là chó thì cố nhiên sẽ tin tưởng như vậy chẳng ngờ. Nếu chẳng phải là chó thì [sẽ cảm thấy] bấn tai, dơ miệng, há nhắc đến những lời ấy hay chẳng? Lời lẽ hủy báng của ngoại đạo phần nhiều là như vậy đấy, chỉ có người hiểu lý mới không bị mê hoặc!

Ông đúng là kẻ chẳng thông hiểu sự việc trên đời. Khổng Tử ghét kẻ xướng suất bày trò giết người khác để tuần táng nên bảo: “*Kỳ vô hậu hồ!*” (Kẻ ấy không có người nối dõi). Ông lại bảo [sử dụng] mộc ngư (mỡ) thì cũng giống như vậy! Ăn nói kiêu đó đúng là trò đùa trẻ nít! Người trong khắp cõi đời đều coi cá là thức ăn ngon; há lẽ nào khi chưa chế ra mộc ngư thì chẳng có chuyện người đời từng ăn cá hay sao? Lối ăn nói ấy vốn chẳng đáng trả lời, bởi nó thuộc kiêu nói giỡn chơi. Nhưng

---

³⁷⁴ Vua Ưu Điền (Udayana) có tên gọi đầy đủ là Ưu Điền Diễn Na Phật Tha (Udayana-vatsa), dịch nghĩa là Nhật Từ Vương hoặc Xuất Ái Vương, vua nước Kiêu Thưởng Di (Kausāmbī, còn phiên là Kiêu Diễm Di) thời ấy. Theo kinh Tăng Nhất A Hàm quyển 28 (cũng như Đại Phương Tiện Phật Báo Ân Kinh, Quán Phật Tam Muội Hải Kinh, Đại Thừa Tạo Tượng Công Đức Kinh), do Phật an cư ba tháng trên cõi trời Đạo Lợi để thuyết pháp báo ân mẹ, vua Ưu Điền không thể lễ Phật, sanh lòng ưu sầu, ngã bệnh. Quân thần bèn dùng gỗ Ngưu Đầu Chiên Đàn tạo một bức tượng Phật cao năm thước. Vua nhìn thấy tượng Phật, lòng hoan hỷ liền lành bệnh. Khi đức Phật từ thiên cung giáng hạ đã tán thán và hứa khả bức tượng này.

³⁷⁵ Tướng nằm Cát Tường còn gọi là Sư Tử Ngọa, tức nằm nghiêng bên hông hữu, tay phải lót dưới mặt, tay trái để xuôi theo thân.

³⁷⁶ Thân Biến (Vikurvana): Chư Phật, Bồ Tát vì hóa độ chúng sanh liền dùng sức chẳng thể nghĩ bàn siêu việt nhân gian (tức sức thần thông) biến hiện các thứ hình trạng và động tác. Hiểu theo nghĩa hẹp, Thân Biến chính là Thần Túc Thông trong Lục Thông. Hiểu theo nghĩa rộng thì Thân Biến bao gồm thân, ngữ, ý.

nêu không đáp, ông sẽ tưởng rằng: “Ta có tài ăn nói khiến cho ông sư lòa vô tri vô thức phải cứng lưỡi!”

Đối với câu nói “*tỳ-kheo hành đạo chẳng lay Đệ Thích*”, sao ông lại gạt bỏ hai chữ “tỳ-kheo”? Do tỳ-kheo là đệ tử Phật, lay [Đệ Thích] sẽ không hợp lẽ, chứ không phải là người tại gia học Phật đều chẳng được phép lay! Người tại gia tuy thông hiểu Phật pháp, nhưng tạm thời lễ bái một vị thần chân chánh trong thế gian thì cũng chẳng phải là không được. Nhưng nếu ngày đêm thường lễ bái [thần thánh] giống như lễ Phật thì cũng chớ nên! Đây chính là như thường nói: “*Kính nhi viễn chi*” (Kính trọng nhưng tránh xa) vậy!

Đối với thuyết “[lễ bái thần thánh thì cũng giống như lễ bái] cha mẹ trong nhiều đời”, đây cũng là cương nói. Cha mẹ trong nhiều đời trọn khắp lục đạo, sao ông không lễ khắp ngựa, trâu, dê, gà, chó, lợn? Do vậy, đức Phật dạy con người kiêng giết phóng sanh là vì [chúng sanh] đã bao kiếp sanh ra lẫn nhau cho nên dạy con người hãy phát khởi cái tâm từ bi để thực hiện chuyện cứu vớt.

Ông chỉ chuyên biết chấp trước tà kiến, coi đó là chánh pháp. “Bờ bên kia” quả thật phải tự lên, nhưng nếu chẳng niệm Phật đến mức “tâm tịnh, cõi nước tịnh”, làm sao tự lên được? Ông nghe lý tánh liền muốn phé sự tu. Chỉ có chí thành đến mức cùng cực, tâm tương ứng với Phật thì mới có thể Cam Lộ Quán Đảnh, há nên bảo là do sức tác động từ bên ngoài? Do một khắc công phu mà khiến cho chúng sanh trọn khắp pháp giới đều ngộ thì mới chính là sức tác động từ bên ngoài!³⁷⁷ Khi chính mình chưa đạt đến mức tâm tương ứng với Phật thì làm sao được Phật gia bị?

---

³⁷⁷ Do đoạn này hơi khó hiểu nên chúng tôi xin giải thích thô thiển như sau: Ông Trác Trí Lập quan niệm Cam Lộ Quán Đảnh (trong Mật Pháp) chính là dùng nghi lễ Quán Đảnh để mượn sức gia bị của Phật, Bồ Tát khiến cho hành nhân được giác ngộ, chứng nhập. Do vậy, gọi là “ngoại thược” (外鑠: tức sức tác động từ bên ngoài). Tổ Ân Quang nhấn mạnh để nhận được sức gia bị của Phật, Bồ Tát thì chính tâm mình phải tương ứng với Phật mới cảm ứng đạo giao, cho nên Cam Lộ Quán Đảnh chỉ có tác dụng khi hành nhân đã dụng công tu tập đến mức tâm tương ứng với Phật. Nói cách khác, nếu không có sự nỗ lực tu trì của cá nhân để cảm thì sẽ không tiếp nhận được tha lực, cũng như gương đã phủ bụi thì không thể soi bóng. Do vậy, sự chứng nhập của hành nhân khi được Cam Lộ Quán Đảnh không phải là do tác động một chiều từ bên ngoài, cho nên không thể gọi là “ngoại thược”! Còn nếu như hành nhân chỉ dụng công một khắc mà chúng sanh trong khắp pháp giới đều ngộ thì đối với chúng sanh trong khắp pháp giới, sự dụng công ấy của hành nhân mới chính là “ngoại thược” vậy!

Tiền Âm, Hậu Âm³⁷⁸ thì có; tuy có nhưng không dùng đến. Trong ba mươi hai tướng của đức Phật, tướng “khổng môn đầy đủ”³⁷⁹ chính là Hậu Âm. Tướng Mã Âm Tàng chính là Tiền Âm. Mã Âm Tàng³⁸⁰ nghĩa là giống như bộ phận sinh dục của con ngựa, ẩn kín chẳng lộ ra ngoài. Người sanh về cõi Tây Phương ai nấy đều có đủ ba mươi hai tướng, cứ suy từ tướng Phật mà có³⁸¹. Nhưng ở Tây Phương không có nữ nhân, nghĩ đến đồ ăn liền được đồ ăn, những thứ để ăn đều là thức ăn được biến hóa ra; ăn vào cũng không có cặn bã nên Tiền Âm, Hậu Âm chẳng qua là để giống với người đời mà thôi!

Ông hỏi: “Khi hóa sanh có hiểu biết rõ ràng hay chẳng?” thì đủ biết là ông đọc sách Tịnh Độ và Văn Sao đều theo kiểu nuốt trọn quả táo, trọn chẳng quan tâm mùi vị ra sao? Người niệm Phật khi lâm chung biết trước lúc mất, há chẳng thể nhận biết rõ ràng ư? Dầu chẳng thể kể với người khác nhưng đã được tiếp dẫn bởi lòng Từ của đức Phật thì có lẽ nào lại mơ hồ mờ昧, như đang nằm mộng nhưng chẳng biết là mộng, cũng chẳng biết làm thế nào để tỉnh ư? Ông đúng là biết nói những lời lẽ thiếu đạo lý!

Giận tức học trò, sao lại nổi đóa đến nổi chẳng thể nguôi được? Chẳng qua là tạm hiện tướng nghiêm khắc cho chúng nó kiêng sợ mà

---

³⁷⁸ Tiền Âm và Hậu Âm ở đây là thuật ngữ thường dùng trong y thư cổ của Trung Hoa để chỉ bộ máy sinh dục và bộ phận bài tiết. Nói hạn hẹp, Hậu Âm chỉ bao gồm phần bài tiết như hậu môn và lỗ tiểu. Nếu nói rộng, Hậu Âm bao gồm cả những lỗ hồng trên cơ thể nhằm bài tiết chất thải ra ngoài như miệng, lỗ lệ nơi mắt, lỗ tai, lỗ mũi v.v....

³⁷⁹ “Khổng môn đầy đủ” có nghĩa là cửu khiếu (hay cửu khổng) đầy đủ. Cửu Khổng còn gọi Cửu Lộ (chín chỗ rò rỉ), Cửu Nhập (chín chỗ để phiền não xâm nhập), Cửu Lưu (chín chỗ để phiền não tuôn chảy), Cửu Sang (chín chỗ bị ghé gúm). Các tên gọi này đều nhằm thể hiện ý nghĩa chín nơi này là cửa ngõ để phiền não xâm nhập và phát lộ. Chín nơi ấy chính là hai mắt, hai tai, hai mũi, miệng, hậu môn và lỗ tiểu tiện.

³⁸⁰ Mã Âm Tàng (Kosopagata-vasti-guhya) còn gọi là Mã Vương Âm Tàng Tướng hay Thế Phong Tạng Mật Tướng, là một trong ba mươi hai tướng đại nhân của Như Lai. Âm là dương vật. Mã Âm Tàng có nghĩa là dương vật ẩn kín trong bụng không lộ ra ngoài nên gọi là Âm Tàng, giống như bộ phận sinh dục của ngựa đực bị ẩn kín không lộ ra. Theo kinh Bảo Nữ Sở Vấn, tướng Mã Âm Tàng là do trong khi tu nhân, chư Phật luôn giữ mình cẩn thận, vĩnh viễn xa lìa sắc dục. Vãng Sanh Yếu Tập, quyển Trung, chép: “*Như Lai âm tàng, phẳng như trăng tròn, có ánh sáng vàng, đường như mặt trời*”

³⁸¹ Do A Di Đà Phật có nguyện người sanh về Tây Phương tướng mạo đều giống hết như Phật. Phật đã có ba mươi hai tướng thì suy ra mọi người trong cõi Cực Lạc đều phải có đủ ba mươi hai tướng.

thôi! Nếu nghiêm khắc quá đáng, bất quá [lũ học trò] cũng chỉ kiêng sợ tới mức như thế mà thôi, đâu còn kinh sợ hơn nữa được! Phương cách dạy dỗ là nghiêm nghị, chánh đáng. Mỗi một lời nói, mỗi một hành động đều chẳng cầu thả, khinh bạc mảy may nào thì học trò sẽ như đến chỗ thầy dạy của nhà vua. Nếu thường ngày trọn chẳng có đáng vẻ nghiêm nghị, trang trọng, lại còn hề hà, hêch hạc với chúng nó thì dù có nổi nóng đến chết uất như thế cũng có ích gì cho chúng nó đâu? Do ông hỏi câu này, tôi biết ông và thầy của ông đều chẳng khéo nêu gương. Nếu không, chắc chắn sẽ chẳng đến nổi giận tức như thế! Huống hồ còn nói “rộng dung cho học trò tự sửa đổi” và nuông chiều dung dưỡng thói gian trá ư?

Một chú tiêu hết sức khinh bạc, quý quyết, coi hết thầy mọi người đều không ra gì! Do vậy, thầy nó cây Quang giáo huấn (*thầy nó là bạn rất thân của Quang*), Quang nói rõ nguyên do khiến cho thầy ấy trong lúc đó mặt không còn hạt máu, đã sợ hãi khôn cùng. Về sau đưa nó đến, Quang bèn hòa nhã, bảo nó cặn kẽ: “Đừng trái lệnh ta. Hễ trái nghịch, quyết chẳng dễ dãi dung tha”. Tâm nó tuy kinh sợ, nhưng rớt cuộc do chưa từng đích thân thử [ném mùi xử phạt] nên chưa đây hai ngày đã phạm quy củ. Lúc Quang sắp đánh, liền nói trước quy củ với nó: “Không được động đây, không được khóc!” Chưa đánh nó đã né trước. Quang nói: “Đây là lần thứ nhất ta chưa phạt. Còn né nữa sẽ nhất định trừng phạt”, rồi mới đánh, [nó đành đứng ngay đơ] giống như cái cây được trồng vậy! Từ đây trở đi, cả nửa năm sau chưa từng phải nói lớn tiếng một lần nào, huống là phải dùng đến kiêu tức giận không thể nguôi như thế ư? Đây là chuyện xảy ra trong năm Quang Tự 12 - 1886 (*nhằm mùa Xuân. Đến ngày Rằm tháng Tám, Quang xuống núi, sang núi Hồng Loa ở Bắc Kinh. Từ đây chưa hề trở lại Trường An, đã ba mươi tám năm rồi*).

Sao ông chuyên môn dùng cách chấp trước chết cứng để bàn luận Phật pháp vậy? Ai bảo ông “*chấp trung vô quyền*” (chấp vào đạo Trung Dung, chẳng biết quyền biến)³⁸². “*Chấp trung vô quyền*” còn không nên; thế mà trước hết ông đã dốc sức chấp chặt vào một bên, chưa hề có một chút hơi hướng, đáng vẻ Trung Dung nào hết! Ông thấy Lục Tổ giữ lưới

---

³⁸² Đây là một câu nói trích từ thiên Tận Tâm Thượng của sách Mạnh Tử: “*Chấp trung vô quyền, do chấp nhất dã*” (chấp vào đạo Trung Dung không biết quyền biến thì cũng giống như chấp nhất vậy). Câu này được dịch theo cách diễn giảng trong sách Mạnh Tử Tập Chú của Châu Hy.

phóng sanh³⁸³ liền cho là Ngài đã phạm giới trộm cắp và nói dối. Đây chính là kiến thức “*bất suy kỳ bốn, nhi tế kỳ mạt giả*” (chẳng suy xét tới cái gốc, chỉ lo vun vén cái ngọn) như Mạnh Tử đã nói. Ông thật đáng gọi là một gã hủ Nho, sao mà cũng chẳng biết nặng, nhẹ đến mức ấy?

Hãy nên biết rằng: Phật giáo lấy từ bi làm gốc, người thông đạt coi trọng việc thấu hiểu quyền biến! Như lời ông nói thì cha bắt trộm dê, con khen ngợi, đây mới là chánh đạo, [em trai] ngồi nhìn chị dâu chết đuối chẳng chịu giơ tay cứu mới là chánh đạo! Đã chẳng thể dựa theo [đạo giữ vững lẽ thường nhưng thông đạt quyền biến] ấy để hành đạo thì ắt sẽ đến mức trèo tường phía Đông nhà hàng xóm để dụ dỗ gái trinh³⁸⁴. Vì sao vậy? Do [quan niệm rằng] chẳng thân cận phi lễ thì đây cũng là phi

---

³⁸³ Theo Pháp Bảo Đàn Kinh, khi bị môn nhân của Thần Tú tranh chấp y bát, sợ bị hãm hại, Tổ phải bỏ trốn về Ngũ Lĩnh, sống lẫn với đám thợ săn để ẩn thân. Khi được giao giữ lưới vây bắt thú, Ngài luôn mở lưới cho thú trốn thoát.

³⁸⁴ Những câu của Mạnh Tử được tổ Án Quang dẫn trong đoạn này đều trích từ thiên Cáo Tử Hạ sách Mạnh Tử: “*Nhậm nhân hữu vấn Ố Lô Tử viết: Lễ dữ thực, thực trọng? Viết: Lễ trọng. Sắc dữ lễ, thực trọng? Viết: Lễ trọng. Viết: Dĩ lễ thực, tắc ngã nhi tử, bất dĩ lễ thực, tắc đắc thực, tất dĩ lễ hồ? Thân nghênh, tắc bất đắc thê. Bất thân nghênh, tắc đắc thê, tất thân nghênh hồ? Ố Lô Tử bất năng đối, minh nhật chi Trâu dĩ cáo Mạnh Tử. Mạnh Tử viết: ‘U đáp thị dã hà hữu? Bất suy kỳ bốn nhi tế kỳ mạt, phương thốn chi mộc khả sử cao ư sâm lâu. Kim trọng ư vũ giả, khả vị nhất câu kim dữ nhất dư vũ chi vị tai? Thủ thực chi trọng giả, dữ lễ chi khinh nhi tỷ chi, hề xí thực trọng? Thủ sắc chi trọng, dữ lễ chi khinh giả nhi tỷ chi, hề xí sắc trọng? Vãng ung chi viết: Chấn huynh chi tỷ đoạt chi thực, tắc đắc thực. Bất chấn, tắc bất đắc thực, tắc tương chấn chi hồ? Du đông tường gia nhi lâu kỳ xử tử, tắc đắc thê; tắc bất đắc thê, tắc tương lâu chi hồ? (Nước Nhậm có kẻ hỏi Ố Lô Tử: ‘Giữa lễ và đồ ăn, cái nào trọng? Đáp: ‘Lễ trọng’. [Lại hỏi]: ‘Giữa sắc và lễ, cái nào trọng?’ Đáp: ‘Lễ trọng’. [Kẻ ấy] nói: ‘Phải hợp lễ mới ăn thì sẽ chết đói. Cứ ăn chẳng cần hợp lễ thì sẽ được ăn, cần gì phải quan tâm đến lễ? Hễ tự đón rước thì chẳng cưới được vợ. Không đích thân đón rước vẫn lấy được vợ, cần gì phải tự đón rước?’ Ố Lô Tử chẳng đáp được, hôm sau sang Trâu Ấp thưa lại với Mạnh Tử. Mạnh Tử nói: ‘Đáp câu hỏi ấy có gì là khó? Chẳng suy xét tới cái gốc, chỉ lo vun vén cái ngọn, coi khúc gỗ vừa đúng một tấc lại cao hơn ngôi lâu chót vót. Tuy vàng nặng hơn lông, há có thể nói là một cái móc bằng vàng cũng nặng bằng một chiếc xe chở đầy lông ư? Kẻ so đo coi cái ăn là trọng, coi lễ là khinh, nào chỉ phải thấy thức ăn là trọng? Kẻ so đo coi sắc là trọng, coi lễ là khinh, nào chỉ phải thấy sắc là trọng? Hãy nên đáp lời hẳn rằng: Vận tréo cánh tay của anh mình để đoạt lấy miếng ăn thì có cái để ăn, chẳng vận tay anh mình sẽ không có cái ăn, thì có nên vận tréo tay anh mình hay chẳng? Trèo tường sang nhà hàng xóm ở phía Đông để dụ dỗ gái trinh của người ta thì sẽ có vợ; chẳng dụ dỗ sẽ không có vợ, há có nên dụ dỗ hay chẳng?’ Chúng tôi dịch đoạn văn này theo cách diễn giải của Tứ Thư Tập Chú (Châu Hy soạn) và Tứ Thư Bạch Thoại Giải (Thường Thục Châu soạn).*

lẽ, sao lại cứ phải chọn lựa ư?³⁸⁵ Nói lý như thế, gọi là nói cong vẹo, loạn xạ, Phật chẳng chịu đáp!

Do giữ giới không sát sanh liền đến nổi chẳng chịu xử phạt [khi học trò phạm lỗi], không trị bệnh, không ăn cơm! Ông đúng là kẻ chấp nhất chết cứng, nhai bã của cỏ nhân, chẳng thể tiêu hóa được! Như thế thì làm sao tự lợi, lợi người được đây? Huống chi ông nói: “Mèo bắt chuột, rắn nuốt ếch. Cứu con này ắt phải giết con kia”. Nếu theo như lời ông nói thì hễ kiêng giết, ắt trước hết phải giết sạch những con vật nào sát sanh! Nhưng trong một đời, con người sát sanh để ăn chẳng biết số tới bao nhiêu, cố nhiên phải giết hết sạch con người đi thì mới đạt được cái quả không sát sanh vậy! Đáng thương lắm thay! Có trí thông minh như vậy mà chẳng thông đạo lý đến mức như thế đây!

Người trì giới hễ gặp người hay gặp thân đều đem luân hồi sanh tử ra khuyên dụ. Dầu cúng cỗ chay, đãi cơm chay, há thần lẫn người sẽ vì đó mà oán hờn ư? Huống chi ta trì giới của đức Phật, những tà quỷ thần ấy dám oán hờn, giáng họa ư? Nếu thật sự oán hờn thì vị thần ấy có còn là chánh thần, người ấy có còn là con người chánh trực hay không? Nếu hành vi của chính mình chân thật, người lẫn thần sẽ bị cảm hóa, làm sao oán được? Nếu chính mình lén lút ăn, khi kính thần, đãi khách thì làm ra vẻ trì giới. Như thế thì thần ắt giận, người ắt oán bởi kẻ ấy giả dối. Ngụy quân tử sẽ giống như gái làng chơi hễ gặp người ta bèn khoe mình trinh khiết, có ai tin tưởng đâu!

Ông thật là kẻ chẳng hiểu việc đời. Kinh Phật ý nghĩa vô cùng. Dầu chẳng hiểu rõ ràng, nhưng giống như đặt một vật cực thom ở trong thân thì thân sẽ tự thom tho. Ông toan coi hết thấy sách đều cũng giống như thế thì sẽ giống như đem vật hôi thối bỏ trong thân, thân có thom tho được hay chẳng? Kinh Kim Cang dạy: “*Kinh này nghĩa chẳng thể nghĩ bàn, quả báo cũng chẳng thể nghĩ bàn*”. Những sách khác bất luận xấu hay tốt, há có nghĩa ấy hay chẳng? Phàm đọc sách thế gian, tâm liền tán loạn chẳng tịnh. Phàm xem kinh Phật, tâm liền lắng tịnh. Do nghĩa ấy có

---

³⁸⁵ Do câu nói này nếu không chú ý sẽ thấy khó hiểu, nên chúng tôi xin giải thích thô thiển như sau: Do ông Trác Trí Lập chấp nhất nên không thông hiểu quyền biến, nghe nói “*nam nữ thọ thọ bất tương thân*” (nam nữ trao nhận đồ vật chẳng đụng chạm vào tay nhau) liền chấp nhất đến nỗi thấy “chị dâu chết đuối, em chồng không dám cứu”, nghe nói con phải nghe lời cha thì tuy cha làm chuyện sai trái như ăn trộm dê, con vẫn tán thành, không can ngăn. Đến khi nghe nói quyền biến thì lại tưởng lầm “quyền biến” là luông tuồng, không cần giữ lễ, không gàn gỏi những kẻ làm chuyện phi lễ thì mình cũng phi lễ, nên cũng luông tuồng làm bậy theo bọn họ, chẳng cần phải phân biệt đúng, sai, hành xử cho hợp lý theo lẽ thường hay quyền biến nữa!

thể thấy đức Phật là bậc đại thánh nhân, lời Ngài nói chính là khuôn phép để chuyển phàm thành thánh. Vì thế, kinh Lăng Nghiêm dạy: “*Nếu tâm chúng sanh nhớ Phật, niệm Phật, hiện tiền, tương lai nhất định thấy Phật, cách Phật chẳng xa. Như người nhiễm hương, thân có mùi thơm. Đây gọi là Hương Quang Trang Nghiêm*”. Ông muốn coi hết thấy sách giống như kinh Phật sẽ trở thành kẻ chẳng biết thơm - thối, buồn thay!

Tai ương, họa nạn xảy đến cũng là do túc nhân. Nếu có thể quy mạng Phật, Bồ Tát, sẽ tự chuyển đời được. Thoạt đầu ông do lòng Thành hứa nguyện ăn lạt, ấy là một phen dốc lòng Thành vì mọi người. Đến khi khổ cảnh đã qua, tâm lực hơi mệt mỗi liền cảm thấy khốn khó. Người tu hành cố nhiên nên chọn lựa sao cho thích đáng; phô bày hạnh lạ để mê hoặc mọi người chính là điều bị đức Phật răn cấm sâu xa. Hãy nên ăn chay là được rồi, chẳng cần phải tiếp tục không dùng thức ăn để nuốt cho trôi cơm nữa! Chỉ nên thương xót bọn họ vô tri mà thường khuyên dạy ngộ hậu họ gieo thiện căn là được rồi!

Niệm Cao Vương Kinh khá có lợi ích, nhưng kinh ấy không thật sự do đức Phật nói. Người thật sự tin Phật cố nhiên nên y theo những điều đã dạy trong phẩm Phổ Môn mà chú trọng khuyên người khác niệm danh hiệu Quán Thế Âm để cầu Ngài gia bị. Đối với phương pháp uống nước dạy trong kinh Địa Tạng³⁸⁶, kẻ hờ hững hời hợt sẽ chẳng thể đạt được hiệu quả! Vì thế hãy nên dùng lòng chí thành niệm Phật để làm phương cách tiêu trừ nghiệp chướng, tăng trưởng phước huê.

Trong Đại Bi Chú, không cần phải thêm chữ vào phía dưới câu “*mạ mạ*”³⁸⁷. Hễ làm vậy sẽ đâm ra trở thành chướng ngại. Cổ đức trì tụng đều không thêm vào. Tuy trong kinh có chép, nhưng câu ấy không thuộc chú văn, cố nhiên không phải là không thể noi theo khuôn phép không dùng

---

³⁸⁶ Theo phẩm 12 của kinh Địa Tạng, khi giảng về sự lợi ích do thấy nghe Địa Tạng Bồ Tát, đức Phật đã dạy Quán Thế Âm Bồ Tát rằng: Nếu có ai ham thích đọc tụng kinh điển Đại Thừa nhưng thiếu tánh ghi nhớ, học trước quên sau, hằng năm hằng tháng vẫn không sao đọc tụng được thì để tiêu trừ nghiệp chướng, hãy dốc hết tâm lòng, cung kính giải bày sám hối, cúng dường tượng Bồ Tát, lấy một chén nước trong để trước tượng Bồ Tát suốt một ngày đêm rồi chấp tay ngoảnh mặt về phương Nam, uống cạn chén nước. Kiên Ngũ Tân, rượu thịt, tà dâm, vọng ngữ cho đến mọi sự giết hại trong hai mươi một ngày thì sẽ mộng thấy Bồ Tát hiện vô biên thân đến tận chỗ người ấy, làm phép quán đánh khiến cho người ấy thông minh sáng suốt, nghe qua kinh điển dẫu một lần vẫn không bao giờ quên mất một câu hay một bài kệ.

³⁸⁷ Theo nguyên bản trong Đại Tạng Kinh, khi đọc đến câu “*Mạ mạ phạt ma ra*” sẽ thêm tên người trì chú vào trước chữ “*phạt ma ra*”.

như vậy. [Chữ La (囉)] trong La Đa (囉多) đọc như âm Lạp (拉)³⁸⁸.

Niệm Phật mà còn nhớ nghĩ kèm thêm danh hiệu của hai vị Bồ Tát, lâu ngày chắc tâm lực sẽ bị tổn thương. Niệm Phật tâm nghĩ nhớ tượng Phật và tượng hai vị Bồ Tát, so ra đỡ tổn tâm lực hơn nhớ danh hiệu. Phàm là người học Phật hãy nên y theo ngôn giáo của đức Phật, há nên tự lập chương trình? Sữa bò lấy từ bò, tuy chẳng thương tổn sanh mạng, nhưng vẫn gây tổn hại cho bò, cố nhiên đừng nên dùng. Dầu có dùng cũng chẳng mắc lỗi phạm giới!

Cải, ớt, tiêu, gừng chỉ cay chứ không hôi, há nên bảo chúng đều cay hôi giống như hành, hẹ ư? Há chẳng phải là vô sự sanh sự, nói đạo lý loạn xạ ư? Cải, ớt, tiêu, gừng cay chứ không hôi! Tiêu, gừng, cải thì người ăn chay đều nên dùng, còn ớt thì nên ăn ít đi bởi ăn nhiều chẳng có ích gì cho con người cả!

Tâm đã tạo được nghiệp thì tâm sẽ chuyển được nghiệp, nhưng tâm phải cực thành khẩn thì mới có hiệu quả thật sự. Phận làm con phải uyển chuyển nương theo lễ nghi thế gian, đối với những gì cha mẹ quy định thì chớ nên không làm theo. Dâng rượu, hiến đồ mặn [cho cha mẹ] cũng chẳng phải là không được, nhưng trong tâm phải thường sám hối túc nghiệp cho cha mẹ mong họ sẽ hồi tâm. Hễ có dịp bèn thừa cơ dùng lời lẽ mềm mỏng khuyên nhủ, đây là chân hiếu. Nếu chỉ biết thuận theo lễ nghi thế gian, chẳng phát tâm độ cha mẹ, tức là thấy cha mẹ bị té xuống giếng bèn quăng đá theo để mong cho cha mẹ lập tức mất mạng! Vì thế, hễ cha mẹ không có lòng tin thì hãy uyển chuyển làm theo lễ nghi thế gian, còn cha mẹ có lòng tin thì hãy nên theo đúng pháp để tạo ích lợi cho huệ mạng. Hãy nên làm sao cho thích nghi để đôi đấng đều được lợi ích!

Hãy nói rõ về chuyện bột ngọt có chỗ nào chẳng đúng pháp! Họ có địa chỉ, ông hãy nên gửi thư sang đây trình bày cặn kẽ, chứ còn bảo tôi nói lại với họ thì chắc là ông cho rằng tôi suốt ngày không hề có một chuyện gì chẳng? Tôi có rất nhiều chuyện chưa rành rang để lo tới, nào còn có thời gian, sức lực để bàn đến chuyện này! Ông bảo là “người hèn, lời nhẹ”, còn người ta vừa cầu được tiếng vừa cầu lợi, há chẳng chịu nghe theo lời nói chánh đáng của ông ư?

Ông lại nên biết rằng: Người ta in ra những tờ hướng dẫn ấy, chẳng biết đã in mấy vạn bản; nếu có sửa đổi thì cũng phải dùng hết những tờ

---

³⁸⁸ Tức là chữ 囉 (âm Quan Thoại là Luò) phải đọc thành âm 拉 (âm Quan Thoại là Lá).

đã in ấy rồi tiếp đó mới dùng bản đã được sửa đổi! Nếu ông thấy tờ hướng dẫn chưa được sửa, liền bảo “họ chẳng nghe lời”, tức là chẳng biết sự vụ rồi! Ông thật sự đáng được coi là người có lòng, nhưng tôi chẳng rảnh rỗi để lo tới. Nếu do một lời chẳng được thỏa ý, liền chê là “ôm củi chữa lửa, giúp vua Kiệt³⁸⁹ làm ác”, sao mà chẳng khoan dung quá đáng như thế? Nhưng nếu vứt bỏ chuyện này, mặc kệ cho người khác ăn thuận thịch thì lửa có giảm bớt sức mạnh, Kiệt có trở thành nhân hậu hay chẳng?

Vì người chẳng thể ăn chay hoàn toàn mà Phật khai duyên Tam Tịnh Nhục và những ngày Lục Trai, Thập Trai, còn ông một chữ cũng chẳng cho nói mà lại có thể khiến cho hết thầy mọi người đều chẳng tham đắm vị thịt được hay không? Còn như Quang dùng một chuyện đau lòng nhất để khiến cho ai đọc đến trong lòng sẽ hồi hộp bất an, ắt sẽ ăn ít đi cho đến dứt hẳn, ông lại bảo là khơi gợi cơ duyên giết chóc rồi bảo hãy tước bỏ [đoạn văn ấy] đi! Vậy là “giới” của ông nghiêm ngặt hơn giới của Phật nhiều lắm, huông là [quan niệm về giới của] Quang ư? Sao ông chẳng lường nặng - nhẹ đến mức như thế ấy?

Ông gửi thư cho Hoàng Đại Thiện Thư Cục, nhưng chẳng hiểu nguyên do của Hoàng Đại. Nếu biết, sẽ chẳng tốn công vào chuyện ấy, nhưng ý ấy rất có lợi ích. Lá thư ấy nên giữ lại để người in thiện thư đọc, nhưng cũng chớ nên chấp chết cứng. Nếu bỏ hết những loại thuốc có dùng tới những con vật sống [để chế thuốc] thì [các thầy lang chữa bệnh] ngoại khoa sẽ khó thể chữa trị được. Chúng ta giữ tấm lòng lợi vật, hãy đừng ăn nói theo cái kiểu “thúc đẩy đến cùng tận nghĩa lý” ấy thì người ta sẽ nghe theo. Nếu không, đâm ra người ta sẽ đem chuyện thúc đẩy đến cùng tận nghĩa lý để trách móc ông đây!

Con người sống trong thế gian họa - phước dựa dẫm lẫn nhau. Tiêu Sơn³⁹⁰ do chết dưới tay kẻ quyền gian mà danh được rền khắp vũ trụ.

---

³⁸⁹ Kiệt là vua thứ mười bảy đồng thời là vua cuối cùng của vương triều Hạ (vương triều này do vua Đại Vũ, tên thật là Tụ Văn Mạng thuộc thị tộc Hạ Hậu sáng lập). Vua Kiệt tên thật là Tụ Lý Quý. Do say mê mỹ nhân Muội Hỷ, bỏ mặc chánh sự, tàn sát trung thần. Do vậy, Thương Thang khởi binh chinh phạt, đánh bại Kiệt ở Minh Điều (nay thuộc An Ấp, tỉnh Sơn Tây). Vương triều Hạ bị diệt vong. Kiệt bị đày đi Nam Sào (thuộc tỉnh An Huy). Lúc gần chết có nói: “Ta hối hận trước kia đã không giết Thương Thang tại Hạ Đài; nếu không đâu phải đến nỗi như thế này”. Theo một số nhà nghiên cứu, sau khi vương triều Hạ diệt vong, một chi tộc Hậu Hạ đã bỏ Trung Nguyên ra quan ải sống, trở thành tổ tiên của dân Hung Nô.

³⁹⁰ Dương Kế Thịnh (1516-1555), tự Trọng Phương, hiệu Tiêu Sơn, người Dung Thành, tỉnh Hà Bắc, làm quan nhà Minh nhằm thời Gia Tĩnh. Ông tánh tình thẳng

Nếu không mắc cái họa này, hễ được đặc chí, nhất định sẽ diệt Phật thì đối với đất nước, đối với chính mình đều bất lợi lớn lao. Vì sao biết thế? Ông ta làm Điển Sứ tại Địch Đạo³⁹¹ vì dân tạo điều lợi, trừ điều tệ, thói tệ mấy trăm năm đều trừ sạch. Niên Phổ của ông ta chép (trong thời gian làm Điển Sứ), [dân chúng] nơi ấy (tức huyện Địch Đạo) thích lễ Phật, thấp hương, ngay cả kẻ làm quan vẫn có người làm như vậy; bởi thế, ông ta bèn nghiêm cấm. Thoạt đầu nại có bất tiện, không lâu sau thì ai nấy đều biết ông ta là kẻ “sùng chánh, ghét tăng”³⁹². Ông ta làm Điển Sứ tại Địch Đạo chưa đầy một năm mà còn như thế, nếu làm Tể Tướng há chẳng thế không thực hiện chuyện diệt Phật giáo lớn lao ư?

Chuyện diệt Phật nếu thành sẽ có quan hệ lớn lao đối với xã tắc, chứ không phải chết đi sẽ đọa trong địa ngục A Tỳ mà thôi! Thời Gia Tĩnh [triều đình] một mực ưa chuộng Đạo Giáo, ghét Phật giáo. Nếu trọng dụng Tiêu Sơn, đích xác ông ta sẽ vì nước, vì dân, hưng khởi điều lợi, trừ mối tệ, nhưng do đã lạm sâu chất độc của Trình - Châu ắt sẽ coi diệt Phật giáo là công đức bậc nhất rồi dốc chí mạnh mẽ thực hiện vậy!

Tiêu Sơn hoàn toàn chưa từng đọc kinh Phật, nhưng trong Niên Phổ đã chép khi ông ta thọ hình trọn chẳng biết đến đau khổ. Người thiếp của ông ta là bà X... niệm Quán Âm, chắc là được Quán Âm gia bị mà ra, cho nên bị cực hình mà chẳng đau khổ! Đây cũng là do lương tâm phát hiện. Vợ ông ta cũng chẳng biết Phật pháp, dâng sớ xin chết thay cho chồng, chính mình và hai đứa con đều không nhắc tới niệm Phật một chữ

---

thần, cương nghị, không xu nịnh, làm quan đến chức Thị Lang bộ Binh. Khi quân Thát Đát (Tartar) xâm nhập biên giới cướp phá, Hàm Ninh Hầu Cừ Loan dâng sớ xin triều đình mở chợ buôn bán ngựa với bọn Thát Đát để xoa dịu quân cướp. Kế Thịnh dâng sớ đàn hặc, nhưng gian thần Nghiêm Tung bênh vực Cừ Loan, sàm tấu với vua, nên Kế Thịnh bị giáng chức làm Điển Sứ tại Địch Đạo. Sau đó, ông lại dâng sớ đàn hặc, xin vua tru diệt gian thần Nghiêm Tung, chỉ đích danh Nghiêm Tung phạm năm tội gian, mười đại tội. Nghiêm Tung bèn giả mạo thánh chỉ, tống giam Kế Thịnh vào ngục, phạt đánh một trăm trượng, cắt đứt gân cốt, bêu xác ngoài chợ. Lúc sắp chết, ông ung dung đọc thơ: “*Họa khí hoàn thái hư, đan tâm chiếu thiên cổ*” (khí thiêng trả lại hư không, tấm lòng son sắt chiếu ngời ngàn năm). Mười hai năm sau, khi Minh Mục Tông lên ngôi, ông mới được minh oan, được phong thụy hiệu là Trung Mẫn.

³⁹¹ Địch Đạo là tên cổ của huyện Lâm Thao, tỉnh Cam Túc. Điển Sứ là một chức quan văn khá nhỏ được thiết lập từ đời Nguyên, dưới quyền Huyện Lệnh, chuyên đảm nhiệm việc truy nã, trông coi nhà giam.

³⁹² Nho gia thường coi đạo Nho là chánh đạo, còn các tôn giáo khác là tà, nên người đề cao đạo tôn giáo Nho thường tự xưng là “sùng chánh” (tôn sùng điều chánh đáng).

nào! Con người sắp chết, lời nói ắt lạnh. Nếu dựa trên tâm hạnh của Tiêu Sơn thì lẽ ra ông ta phải rất ghét người thiếp ngu mê thì mới hợp với tâm ông ta vậy! Ông ta đã cảm kích người thiếp niệm Quán Âm, há đâu lại nghiêm cấm dân chúng thấp hương lễ Phật? Đủ biết là tuy ông ta không tin Phật, nhưng đến khi đại nạn xảy tới, trong lương tâm cũng thốt ra lời tin tưởng! Học thuyết khiến con người bị lầm lạc lắm thay! Bởi lẽ, với thiên tư của Tiêu Sơn, nếu nghiên cứu Phật pháp đến mức cùng tận, há lẽ nào chỉ cống hiến cho nước, cho dân, cho thân như thế mà thôi!

Ông đã làm thơ, viết kệ khuyên người sao chẳng dùng chánh vận³⁹³, lại dùng âm vận của đất Mân (Phước Kiến), nhưng vẫn chẳng chịu thay đổi thì gởi cho tôi để làm gì? Hơn nữa, ông lại ghép hai chữ Ân Quang để làm câu đối, chẳng ngại làm cho thật nhiều là vì muốn gì đây? Ông đem gởi [những câu đối ấy] cho tôi để biểu thị lòng Thành của ông hay là làm trò con nít đùa bỡn vậy? Lấy tên ghép thành câu đối và làm kệ³⁹⁴ là thói quen của cồi tục trong đời gần đây. Ông hãy nên làm những chuyện chánh đáng theo lẽ thường, chớ đừng không có chuyện gì bèn bới ra chuyện để làm! Há lẽ nào Quang lại vui thích vì được ông tặng bóc như thế ấy?

Tám lòng lợi người lợi vật của ông quả thật là khó có, nhưng chẳng biết sự vụ. Sợ rằng nếu không nói toạc ra, chắc sau này ông sẽ càng thêm chấp trước, ắt sẽ đến nỗi không làm người được nữa! Vì thế, Quang xót cho ông do lòng Thành mà chấp trước nên mới nói dài dòng một phen như thế này! Nếu cho là không đúng thì Quang là người đất Tàn (Thiểm

---

³⁹³ Chánh vận: Âm điệu theo cách phát âm của tiếng Quan Thoại. Do từ thời Minh, phương âm Bắc Kinh đã được triều đình sử dụng làm ngôn ngữ chánh thức để giao thiệp trong toàn quốc, nên tiếng Bắc Kinh được gọi là Quan Thoại, rồi về sau này gọi là tiếng Phổ Thông (Phổ Thông thoại) hoặc Quốc Ngữ.

³⁹⁴ Tức là lối thơ hay câu đối mà người Việt thường gọi là Khoán Thủ. Chẳng hạn câu đối thì chữ đầu trong vế trên là Ân, chữ đầu trong vế dưới là Quang (hoặc tên người nào khác mình muốn tặng bóc). Khi làm thơ tứ cú thì chữ đầu của mỗi câu sẽ ghép thành tên người được xưng tụng. Thông thường những bài thơ làm theo kiểu này ít khi nào hay được vì gượng ép và chuyên dùng để tặng bóc! Các đàn cầu cơ của ngoại đạo cũng hay dùng lối thơ này để xưng tên khi giáng đàn cầu cơ. Chẳng hạn trong một buổi xoay cơ tại hải ngoại, một linh quý giáng đàn mạo danh Thích Ca Mâu Ni Phật đã cho một bài thơ Khoán Thủ xưng tên như sau: “**BỒN** tánh từ-bi mới trọn lành, **SU** đệ phăng tâm rõ trước thanh, **THÍCH**, Đạo cũng là chung một góc, **CA** tụng đức dày đáng liệt oanh. **MẬU** thuận cuộc đời toan cấu xé, **NI** tăng ngộ giác khá học hành, **PHẬT** pháp cổ truyền đường chánh-giác, **GIÁNG** trần miêu tả phép luyện phanh” (sic!)

Tây), ông là người đất Mân, hai nơi cách nhau cả mấy ngàn dặm, mà người cũng chưa từng gặp mặt nhau, ông cứ làm theo chí của ông. Từ nay, chẳng cần phải gửi thư đến nữa để tôi khỏi phải xung đột với ông. Ông hỏi như vậy, tôi đáp như vậy! Nếu có mấy người giống như ông thì tôi sẽ mệt nhọc đến chết mất! Ông đã có Văn Sao, có sách Tịnh Độ, nhưng chẳng bắt chước theo những thứ ấy, cứ hướng về tôi để chọn lấy những lời lẽ ngoài miệng hoặc nơi ngòi bút. Nếu tôi có thể hiện khắp các sắc thân thì cố nhiên không trở ngại gì! Nếu không, chắc là ông chưa được lợi ích mà tôi đã chết trước vì nhọc nhằn rồi! Nếu mai sau vẫn cứ lười thôi như thế này, tôi sẽ không trả lời nữa đâu!

67. Thư trả lời cư sĩ Thái Khế Thành (thư thứ nhất)

Chuyện buôn bán hương để vun bồi phước nhất mà cũng dễ tạo nghiệp nhất! Chế tạo hương không tinh khiết, ganh đua trang hoàng cho mới lạ: Đem hình tượng Phật, Bồ Tát in trên tờ hương dẫn cũng như in trên hộp đựng hương. Lại còn đem hình tượng Phật, Bồ Tát gắn vào chính giữa vòng nhang, kẻ vô tri đua nhau mua sắm. Cái tội khinh nhờn kẻ sao cho xiết? Tờ hương dẫn, hộp đựng hương bị [người ta dùng xong] tùy tiện vứt đi. Cầu lợi như vậy, tôi sợ là chẳng những con cháu tuyệt diệt mà còn sợ khi kẻ ấy một hơi thở ra không hít vào được sẽ vĩnh viễn đọa trong địa ngục A Tỳ bởi đã phát khởi lòng khinh nhờn hình tượng Phật, Bồ Tát cho cả ta lẫn người, khiến cho người kính Phật cũng mắc đại tội, huống là kẻ chẳng có lòng tin ư?

Bốn mặt một hộp hương nhỏ của tiệm hương X... ở Thượng Hải có [in hình] năm mươi mấy vị Phật; năm ngoái Quang trông thấy liền gửi thư cho ông chủ, chưa được trả lời. Trong mùa Xuân, tiệm hương X... nọ ở Hạ Môn cậy một vị cư sĩ xin Quang viết chữ. Do mục lực lẫn tinh thần không đủ, tôi chỉ đề bốn chữ. Họ nói có gửi hương tới theo đường bưu điện. Thư nhận được mấy hôm rồi hương mới được gửi tới. Hương có tới mấy loại nhưng đều chẳng gửi được! Ấy là vì họ chỉ cốt sao có mùi thơm, chẳng cần biết vật liệu chế tạo hương là sạch hay nhơ. Chớ nên đốt hương Ấn Độ vì họ bỏ thêm chất Xạ³⁹⁵ vào hương. Chẳng những

---

³⁹⁵ Xạ (Musk deer) là một loại hươu nhỏ có mùi thơm, có tên khoa học là Moschus Moschiferus Linnaeus, chủ yếu sống ở vùng Trung Á. Chiều dài từ 80 cm đến một mét, cao từ 50 đến 70 cm, nặng trong khoảng 7 đến 17 kg, chân mập và ngắn thích hợp cho việc leo trèo trong địa hình hiểm trở. Chỉ riêng con đực có tuyến tiết ra chất thơm nằm giữa bộ phận sinh dục và rốn, mùi thơm này chủ yếu dùng để thu hút con

mùi hương ấy khiến cho người ta ngây ngật mà sợ rằng còn khiến cho hoa quả, phụ nữ có thai sẽ do vậy mà bị rụng hoa, dọa thai nữa! Những kẻ buôn bán loại hương ấy gây tội nghiệp lớn lao chẳng thể nào kể xiết! Họ vẫn cứ lấy đó làm điều đặc ý! Trước kia, Quang đã nói đại lược những khuyết điểm ấy với tiệm hương X... ở Hạ Môn, chẳng biết họ có chịu nghe theo hay không? Tuy ông muốn theo đuổi nghề buôn bán ấy, sợ rằng hoàn toàn chẳng biết đến thói tệ đó. Dầu được lợi nhưng sẽ mắc tội xiết bao!

68. Thư trả lời cư sĩ Thái Khế Thành (thư thứ hai)

Quả ắt phải có nhân, chớ nên oán trời, trách người. Quân tử hành xử theo đúng địa vị, nếu phú quý sẽ sống theo hoàn cảnh phú quý. Người phú quý có tài lực lẫn thế lực sẽ dùng tài lực và thế lực của chính mình để lợi người, lợi vật. Gặp cảnh nghèo hèn sẽ sống theo cảnh nghèo hèn. Xưa vốn phú quý nay đã nghèo hèn thì cần kiệm, bớt tiêu dùng, giống như từ trước đến giờ vốn là kẻ nghèo hèn. Sống ở nơi Di Địch³⁹⁶ thì hành xử theo kiểu Di Địch. Nếu gặp nhảm đời loạn, phải bỏ nhà ty nạn, ở nơi xa xôi, hoang vu, cũng sẽ sống như người ở nơi hoang vu. Gặp cảnh hoạn nạn bèn xử sự theo cảnh hoạn nạn. Đã gặp phải những chuyện lo buồn, tai nạn thì vẫn chẳng oán hờn, cứ chấp nhận giống như chính mình đáng phải hứng chịu nỗi lo buồn, tai nạn ấy! Do vậy, quân tử không khi nào chẳng vui theo mạng trời, trong lòng坦然 nhiên.

Ông đã nghèo rồi mà vẫn mong tương làm ra vẻ kẻ cả như trước kia ắt sẽ phải lo lắng, mệt nhọc chẳng kham được! Sợ rằng sẽ do vậy mà trở thành bệnh nặng tàn phế, hoặc đến nỗi mất mạng. Đấy chính là vẫn hiềm nỗi khổ do túc nghiệp cảm thành còn quá nhỏ đấy, chính mình chẳng chịu quên bằng những cảnh tượng xưa kia, oan uổng hứng chịu lo âu, nhọc nhằn, khiến cho nỗi khổ càng thêm lớn lao, chẳng những vô ích mà ngược lại còn bị tổn hại to lớn!

Hãy thử nghĩ: Người trong thiên hạ những kẻ khổ hơn ta chẳng biết nhiều gấp mấy ngàn lần? Ta may mắn nửa đời người vẫn còn tốt đẹp,

---

cái trong mùa giao phối cũng như để đánh dấu lãnh thổ của từng con đực. Mùi thơm này rất nồng, có thể dùng để chế nước hoa và hương liệu (thường gọi là Xạ Hương) nên hươu xạ bị săn bắt tàn nhẫn, gần như tuyệt chủng.

³⁹⁶ Từ thời cổ người Trung Hoa tự xưng là Hoa Hạ, gọi những dân tộc sống ở ngoài biên cương phía Đông Trung Hoa là Di, còn những dân sống giáp ranh phía Bắc Trung Hoa là Địch.

nay tuy chẳng tốt đẹp, nhưng vẫn còn hơn những người cuộc sống chẳng tốt đẹp nhiều lắm. Nam nữ trong thế gian làm tội tớ cho kẻ khác rất nhiều! Chuyện gì cũng phải đích thân làm, đây chính là bồn phạt trong đời người. Dầu làm tội tớ cho kẻ khác thì chỉ cần ta chẳng mang bụng dạ xấu, chẳng làm chuyện xấu thì cũng rất có thể diện. Nếu chính mình sử dụng người khác thì cảm thấy rất vinh diệu, còn nếu chính mình phải phục dịch người khác thì lại cảm thấy rất tủi nhục. Đây chính là suy nghĩ của kẻ trượng phu hèn hạ trong thế gian! Nếu là bậc đại quân tử thì phú quý chẳng dâm dật, tuy nghèo hèn vẫn chẳng thay đổi chí hướng, an vui trong mọi cảnh ngộ, dầu phú quý vẫn giữ bồn phạt của kẻ nghèo hèn; dầu nghèo hèn vẫn cảm thấy chẳng thiếu sót, áy náy gì!

Ông là người học Phật may mắn có tiền, vẫn cứ lầm lạc muốn được phát tài lớn, bắt chước chế hương Ấn Độ. Loại hương ấy có tội lỗi, Quang trọn chẳng đốt. Điều này cho thấy ông chẳng khéo biết sống trong cảnh giàu. Nay gia cảnh đã nghèo nàn, lại chẳng làm một chuyện gì, cứ lầm lạc mơ tưởng cảnh giàu sang thuở trước, điều này cũng cho thấy ông chẳng khéo biết sống trong cảnh nghèo nàn! Nếu ông quên được cảnh giàu thuở trước lẫn cảnh nghèo sau này, Quang bảo đảm ông nhất định sẽ niệm Phật vãng sanh Tây Phương! Nếu không, sẽ khó khỏi đời sau còn khổ sở hơn đời này nữa đây!

69. Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao

Gã X... đến đất Tần (Thiểm Tây) có quan hệ rất lớn. Nếu hấn ta băng thanh ngọc khiết (trong trắng như băng, sạch như ngọc), noi theo quy củ thì quá nửa người đất Tần sẽ bị đoạn mất thiện căn. May mắn là hấn ta đã bộc lộ toàn thể tham - sân - si, bị người đất Tần miệt thị cho nên không ai chịu tin theo những gì hấn ta nói. Ông gởi thư hỏi những điều hấn chẳng thể biết được nên hấn trọn chẳng thể viết thư trả lời. May là ông gởi thư hỏi, chứ nếu không, hấn sẽ cho rằng đất Tần không có ai! Biết thì không khó, làm được mới là khó! Hấn hoàn toàn tin tưởng Quang, nhưng do hiểu lầm ý nghĩa một lá thư liền trở thành phản đối, đủ biết hấn không có tín tâm chân thật, chưa sanh được nhẫn nhục mà sân hận đã lừng lẫy, chẳng đáng buồn ư?

Quang làm người không có gì là được hay không được! Người đến chẳng cự tuyệt, người đi chẳng đuổi theo. Đến hay đi mặc họ, chẳng can dự gì đến tôi! Năm nay công việc hết sức bận bịu, không rảnh rỗi để trở về đất Tần. Bởi lẽ, nếu trở về đất Tần thì Đại Sĩ Tụng, Phổ Đà Sơn Chí

đều không có người giáo chánh, đối chiếu, lo toan. Huông chỉ còn có chuyện chùa Pháp Vân ở Nam Kinh lập thêm Viện Mồ Côi, cụ Phùng Mộng, Vương Nhất Đình v.v... đều lôi Quang gia nhập để góp phần nào nhiệt, nhưng may mắn là Quang không có tâm tham. Nếu hơi có tâm tham danh, chắc danh vị “khai sơn đời thứ nhất” của chùa Pháp Vân há chịu nhường cho người khác! Nhưng Quang xem danh vị ấy hết như tù nhân trong nhà giam, chỉ sợ lỡ bị ràng buộc vào đấy!

Đối với Tướng Tông, ông khá thông hiểu. Nhưng nhờ vào đấy để chiết phục lũ nông cuồng khiến chúng hồi hướng Tịnh Độ thì được, chứ nếu chuyên nhất dụng tâm nơi ấy, đem tín nguyện niệm Phật vớt ra sau ót, sợ sẽ thường làm chủ nhân trong thế giới Sa Bà đấy nhé! Bởi lẽ, Sa Bà là do chính mình có, cũng rất có tiếng tăm lớn, nhưng bị Sa Bà trói buộc chẳng được tự tại thì chẳng thà không có còn hay hơn! Vị pháp sư X... học vấn khá cao nhưng tánh tình lại ham cao chuộng xa, chẳng biết tùy thuận kẻ sơ cơ thì người nghe do không lãnh hội được [ý nghĩa lời vị pháp sư ấy dạy] nên lợi ích sẽ nhỏ nhoi lắm!

Văn Sao đã in ra sách. Nghe nói chín trăm bộ của Hùng Đại Minh đã gửi đi hết rồi (*gởi cho một người bạn ở Hà Nam năm trăm bộ, gởi sang Thiểm Tây bốn trăm bộ*); chẳng biết họ đã nhận được hay chưa? Ông ta có hai ngàn bộ sách, Quang tính khi nào bình yên hơn một chút sẽ gửi hết số sách của ông ta sang Thiểm Tây. Một là để việc pháp thí của Đại Minh được rộng khắp, hai là nhằm tỏ bày tình cảm của Án Quang đối với quê hương. Nếu ai muốn xem, hãy nên hỏi từ chỗ Đại Minh, sợ rằng trong nhất thời sẽ khó gửi đến được!

Quang chẳng thể can dự vào quy ước ở Chung Nam, bởi lẽ con người hiện thời bất luận chuyện gì cũng đều chỉ coi như một trang quy ước sáo rỗng. Nếu có thể tuân theo được một nửa thì đã là muôn phần may mắn rồi! Cố nhiên Quang biết thói tệ hại chẳng dễ trừ sạch nên trọn chẳng can dự vào. Trung Hoa Tân Báo đã muốn đăng kèm thêm Phật học, phàm những truyện tiểu thuyết khơi dâm, gợi dối, lẽ ra đừng đăng tải thì quốc dân mới được hưởng ích lợi thật sự! Nếu như chỉ mong thích hợp với thị hiếu của hạng hạ lưu trong xã hội thì tăng thêm một phần báo cổ nhiên chẳng bằng giảm đi một phần báo vậy!

Người dân đất Tân chờ đợi được cứu trợ hết sức tha thiết, [dẫu tiền cứu trợ đến] mấy chục vạn vẫn trọn chẳng thể tạo ân huệ thật sự. Dẫu cho mọi người đóng góp đôi chút được bao nhiêu đó, há có thể bảo đảm [những kẻ lo liệu phát chẩn] ai nấy đều phát xuất từ tấm lòng lo cho việc công, chẳng dính dáng thói tệ hay chẳng? Ấy chính là do định nghiệp

của người dân đất Tần xui khiến, cũng chẳng đáng buồn sao?

Quang cũng là dân đất Tần, nghe tình trạng thê thảm ấy chẳng thể không đau thương, nay đem món tiền một trăm đồng vốn dùng để lưu thông Văn Sao góp vào chi phí cứu trợ. Xin hãy đem thư này đến chùa Thái Bình ở bên Trần Gia trong thành để nhận tiền từ đại hòa thượng Chân Đạt. Lời tựa cho Trung Hoa Tân Báo sẽ gởi tới trong tuần lễ đầu tiên của tháng Ba. Hiện thời do phải giáo duyệt Văn Sao nên trọn chẳng có lúc nào rảnh rỗi cả! [Bản in thử của] Văn Sao gởi đến đã hai mươi mấy ngày rồi, nhưng gặp phải kỳ dâng hương công chuyện rất bận bịu nên phải để chậm trễ đến hôm nay!

Đối với lời đề từ cho tập sách kỷ niệm lệnh từ³⁹⁷ thì đã có các bậc danh nhân viết rồi, Quang lại đi theo một đường riêng, lời lẽ dường như phù phiếm, nhưng ý khá thiết tha, chân thật, chẳng biết có dùng được hay không. Nếu chẳng muốn dùng thì cũng không trở ngại gì! Quang thấy con người hiện thời đối với chuyện phụng sự cha mẹ đều nói xuông là đã kể như xong chuyện, chứ thật khó tìm được kẻ nào gắng sức tu trì. Thuở trước, những hành vi của ông đều phạm phải lỗi lầm to lớn, nay hãy nên gắng hết sức tu trì thật sự hòng bù đắp. Nếu chỉ chuộng những lời lẽ bóng bẩy, rộng tuếch nhằm sượng tai khoái mắt người khác, đâm ra người ta sẽ chê trách lỗi cũ rồi trách tội. Dẫu có lừa được người khác, há có lừa được tự tâm hay chẳng? Chẳng thể lừa tự tâm được, vì thể thiên, địa, quỷ thần đều chẳng thể lừa, huống là Phật, Bồ Tát ư? Vì tự tâm dung nhiếp với Phật, Bồ Tát, thiên, địa, quỷ thần vậy! Từ nay, chuyện gì cũng nên cầu chân thật, tâm tâm tự phản tỉnh thì lòng sẽ ngay thẳng vì đạo, hợp với Như Lai, sẽ tự có thể cảm ứng đạo giao, sông được [Phật, Bồ Tát] gia bị, mát được Ngài tiếp dẫn vậy.

70. Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ nhất)

Nhận được thư, khôn ngăn cảm kích, hồ thẹn. Những lời Quang nói phần lớn giống như [lời lẽ của] kẻ bộ hành teo chân. Nếu khách đi đường chẳng vì kẻ [teo chân] ấy không đi được mà chê bỏ thì chẳng ngại gì theo con đường do kẻ không thể đi được một bước ấy đã chỉ dẫn để được về ngôi yên trong nhà.

Trong đời trước, lệnh từ đã có nhân duyên lớn với Tịnh Độ, hãy nên

---

³⁹⁷ Đây chính là bài “Nêu tỏ ý nghĩa ẩn kín của tác phẩm Khang Mẫu Vãng Sanh Kỳ Niệm San” trong Ân Quang Pháp Sư Văn Sao Tăng Quảng Chánh Biên, quyển 4, phần Tập Trước.

đem sự lý chẳng thể nghĩ bàn của Tịnh Độ để khuyên nhủ ngỗ hầu cụ biến hết công đức làm việc từ thiện lẫn công đức tụng kinh thành tu lương vãng sanh, quyết định già biệt dòng phàm, cao dự thánh hội. Há có sự tôn kính, hiếu thảo với cha mẹ trong cõi đời nào hơn được chuyện này? Thành tựu một người vãng sanh tức là thành tựu một phàm phu làm Phật, há chẳng dốc hết sức khuyên nhủ đấng sanh ra ta để họ ắt được thỏa sở nguyện ư?

Người bạn họ Từ bảm tánh thuần hậu, thành khẩn, tiếc là chưa hiểu rõ về mặt Lý nên dùng tri kiến của phàm phu để lầm lạc suy lường trí Phật. Ông ta nói được kim đan, đắc thần thông, thấy mẹ [cũng được sanh vào cõi] trời [hay trong cõi] người thì mới chịu cùng với mẹ sanh về Tây Phương! Trong thời khắc ấy, nếu chỉ riêng mình ông ta được vãng sanh thì trong tâm sẽ chẳng thể cam lòng! Ý ấy tuy tốt lành, nhưng xét về mặt Sự lại chẳng khác gì chính mình đang chìm dưới giếng lại toan cứu người cho mấy! Một là vì ít xem kinh luận Tịnh Độ, hai là chưa qua lại với tri thức Tịnh Độ, cho nên mới có ý kiến ngu muội không thông suốt như thế!

Phàm những bậc danh nhân tăng - tục xưa nay đã dùng tụng kinh niệm Phật để cứu vớt [vong linh] những kẻ cô quạnh kẻ sao cho xiết! Chưa chắc ông Từ chẳng hề nghe chuyện ấy. Trong trang năm mươi tám, năm mươi chín của quyển bốn sách Lạc Bang Văn Loại³⁹⁸ có đến hai lượt chép chuyện “lâm chung thỉnh Tăng niệm Phật liền được vãng sanh”. Điều này khiến cho các vị đại lão trong nhà Thiền phát tâm niệm Phật. Đủ biết lòng Từ rộng lớn của đức Phật, hề có nguyện ắt Ngài sẽ thuận theo. Vì thế chẳng cần biết là đã tu lâu hay mới tu, Phật đều bình đẳng rủ lòng nhiếp thọ.

Kẻ vãng sanh Hạ Phẩm Hạ Sanh trong Quán Kinh chính là kẻ trọn đủ Ngũ Nghịch, Thập Ác. Khi lâm chung, tướng địa ngục đã hiện, nhưng gặp được thiện tri thức dạy niệm danh hiệu Phật, kẻ ấy bèn niệm mười tiếng hoặc mấy tiếng rồi liền mạng chung nhưng vẫn được vãng sanh. Nay đã sẵn cái tâm thuần hiếu, kính trọng, ngưỡng mộ cha mẹ, nếu có thể phát hoảng thệ nguyện xưng niệm danh hiệu Phật (*Trong Tứ Hoằng Thệ*

---

³⁹⁸ Lạc Bang Văn Loại gồm năm quyển do Tông Hiếu (1151-1214) soạn xong vào năm Khánh Nguyên thứ sáu (1200) dưới thời Nam Tống. Sách này tổng hợp những đoạn văn trọng yếu từ các kinh luận Tịnh Độ, trước tác, thi kệ, truyện ký v.v... của các vị Tổ, có đến hơn hai trăm hai mươi thiên. Về sau, Tông Hiếu lại soạn tiếp bộ Tục Lạc Bang Di Cáo (hai quyển) để chép tiếp về những kinh sách chưa được nhắc tới trong bộ Lạc Bang Văn Loại.

Nguyện, ắt phải thể khắp vì chúng sanh trong pháp giới. Nếu chẳng phát cái tâm ấy thì chính là tình kiến phàm phu, chẳng dễ gì cảm thông được). Dùng công đức ấy để tiêu trừ tội nghiệp tăng trưởng phước huệ cho cha mẹ, cầu Phật từ bi tiếp dẫn vãng sanh thì tâm hợp với đạo, tâm hợp với Phật, nào cần phải đợi mẹ cùng sanh, hoặc cứ phải đợi mẹ vãng sanh trước rồi ông ta mới vãng sanh sau?

Cần biết rằng: Lợi ích của pháp môn Tịnh Độ chỉ có Phật với Phật mới có thể thấu hiểu cùng tột. Ông Từ là hạng người nào? Chắc là không hiểu biết nên mới nảy sanh ý kiến ngu muội chẳng hợp tình ấy, há chẳng đáng buồn quá đỗi ư? Hãy nên bảo ông ta đọc kỹ đoạn này trong Lạc Bang Văn Loại, lại còn bảo ông ta xem các sách như Tịnh Độ Thánh Hiền Lục v.v... thì những suy đoán lầm lạc, mù quáng sẽ bị tiêu diệt hết sạch! Khi niệm Phật chẳng có mấy may cảm ứng nào là vì chẳng biết Phật lực, tâm chẳng khẩn thiết. Chẳng biết tới Phật lực là do chưa nghiên cứu sâu xa các kinh luận Tịnh Độ mà ra!

Niệm Quán Thế Âm tự cảm thấy khẩn thiết là do quen nghe nói Bồ Tát tầm thanh cứu khổ. Các hạ bảo ông ta có nghiệp từ đời trước thì nói như vậy cũng khá đích xác. Đối với pháp môn Tịnh Độ, nếu ông ta không bị nghiệp chướng đời trước ngăn trở thì vừa nghe sẽ liền hành ngay, đâu phải đợi người khác khuyên nhắc đôi ba lượt mà vẫn cứ coi pháp môn này như chuyện ngoài da, coi luyện đan là chủ thể ư? Nhưng nghiệp do tâm tạo, nghiệp sẽ chuyển theo tâm. Đại trượng phu sống trong thế gian há bỏ mặc cho nghiệp ràng buộc, mỗi mỗi phải nghe theo mệnh lệnh của nó ư? Nếu ông Từ là kẻ như thế thì vừa nghe lời này ắt sẽ như thấy mẹ té vào lửa, nước, sẽ gấp rút cầu vị có đại thế lực là A Di Đà Phật cứu giúp. Há lẽ nào lại chịu thông dong luyện đan, đợi đến khi thành tựu, đầy đủ thần thông rồi mới cầu A Di Đà Phật tiếp dẫn hay chẳng?

Pháp Niệm Phật thông trên thấu dưới, chứ không phải pháp này chỉ thích hợp cho kẻ hạ căn! Kẻ hạ căn chẳng thể tu pháp khác được; chứ đối với pháp này, cố nhiên không một ai chẳng thể tu được; do vậy, pháp này là pháp môn phổ độ từ bi lớn nhất của đức Như Lai. Nhiếp tâm niệm Phật chắc chắn chẳng phải là phương cách dễ dàng, nhưng pháp nhiếp tâm chỉ có xoay cái Nghe trở lại quả thật là bậc nhất! Các hạ thiên tư thông minh, mẫn tiệp, chẳng lấy Thiền, Giáo đề tự cao, lại chuyên tâm niệm Phật; đủ thấy trong đời trước đã có đại nhân duyên đối với pháp môn này. Chẳng những các hạ sẽ được lợi ích thật sự ngay trong đời này mà còn khiến cho lệnh từ lần quyền thuộc cả nhà đều được liễu sanh

thoát tử ngay trong đời này; đáng gọi là “*Ưu Đàm vượt ngoài kiếp*”³⁹⁹, *hoa sen trong lửa đỏ*”, khôn ngoan khôn phục!

Các hạ nói tập khí quá mạnh, Quang chẳng biết là các hạ nói đến thứ nào? Ăn uống, nam nữ là những thứ ham muốn lớn lao con người thường có! Các hạ đã ăn chay trường, dứt ăn mặn, quyết chẳng đến nỗi vương mắc tập khí ăn uống. Đối với nữ sắc, chắc cũng chẳng đến nỗi dính dấp những chuyện trái lẽ. Nếu dục tâm chẳng thể chế ngự được ngay, chỉ nên thường quán Bất Tịnh thì dục tâm sẽ tự tiêu.

Bất Tịnh Quán danh tướng thật nhiều, quán cận kề từng thứ một chính là công phu của kẻ chuyên tu pháp quán tướng này. Chúng ta chẳng chuyên thực hiện công phu ấy thì cứ quán sơ sài cho đỡ tốn sức. Chẳng hạn như khi thấy sắc đẹp, do yêu mến liền nảy sanh lòng dục thì đối với sắc đẹp gợi lòng yêu mến ấy liền quán chẳng qua là ta bị vẻ tươi đẹp của một lớp da mỏng gạt găm. Thử bóc lớp da mỏng tươi đẹp ấy đi, dầu tâm yêu thương nồng nàn đến mấy cũng sẽ chuyển thành hoảng sợ, chán ghét. Cái tâm yêu thương trước kia trọn chẳng còn tơ hào gì nữa! Tiến hơn bước nữa là quán những thứ như máu, thịt, phân, tiểu v.v... trọn chẳng khác gì tử thi, nhà xí, tuy đầy đủ trang nghiêm, nhưng nhìn thẳng xuống phía dưới đáy [sẽ thấy rất kinh tởm]. Quán được như thế sẽ chẳng thấy lớp da mỏng tươi đẹp nữa, chỉ thấy trong ngoài trọn đủ ba mươi sáu món vật bất tịnh! Cổ nhân nói: “*Quán Không lâu ngày, chẳng thấy trọn người*”. Quang bảo: “*Quán được như thế thì sẽ chẳng thấy người, chỉ thấy những món bất tịnh ấy mà thôi!*”

Nếu tập khí sân hận quá mạnh, hãy nên thường giữ tâm lòng nghĩ thương hết thảy. Phạm gặp chuyện chẳng vừa ý, thấy đều thông cảm cho

---

³⁹⁹ Ưu Đàm, gọi đủ là Ưu Đàm Bát La Hoa (Udumbara), đôi khi còn được phiên là Ô Đàm Bát La, Uất Đàm, hoặc Đàm Hoa. Dịch nghĩa là Linh Thụy Hoa, Không Khởi Hoa, Khởi Không Hoa. Theo Phật Quang Từ Điển, Ưu Đàm Hoa vốn là hoa của một loại cây thuộc họ Sung, có tên khoa học là Ficus Glomerata, thường thấy mọc ở ven Hy Mã Lạp Sơn, hoặc cao nguyên Deccan. Cây có hai loại hoa đực và cái riêng biệt, mỗi khi hoa nở cánh hoa xòe to bằng bàn tay, mỗi lần trở hoa là trở cả chùm gồm mười mấy đóa, rất hiếm khi thấy; vì thế người ta thường nói: “*Cả ngàn năm Ưu Đàm mới trở hoa một lần!*” Tuy vậy, sách Huệ Lâm Âm Nghĩa cho rằng hoa Ưu Đàm được nói trong kinh là một loại hoa cõi trời, trong nhân gian không có. Khi đức Như Lai giáng sanh, hoa Ưu Đàm mới nở. Xét ra, hiểu theo cách giải thích của Huệ Lâm Âm Nghĩa hợp lý hơn, chứ nếu hiểu Ưu Đàm giống hoa cây Sung như vừa mới nói thì hoa Ưu Đàm cũng đâu có gì đặc biệt cho lắm để sánh ví với sự ra đời của đức Phật. “*Ưu Đàm vượt ngoài kiếp*” có nghĩa là hiếm hoi, phải mất một thời gian nhiều hơn một kiếp mới lại được thấy hoa Đàm.

người khác, vun bồi sâu xa lòng Từ của chính mình thì oán hờn chẳng khởi, nhân ái thường hiện hữu, tập khí sân hận sẽ biến mất chẳng còn nữa. Đây là những tập khí lớn lao của người đời, những tập khí lớn đã chế phục được thì những tập khí nhỏ cũng chẳng có cách nào sanh khởi được! Nhất tâm niệm Phật thì trời trong đất yên, trọn chẳng có hơi hướng bụi bặm gì! Bài thơ đẹp đẽ của ông thanh vận réo rắt, tiếc là đem phàm lạm thánh đến nỗi chẳng phù hợp với đề tài. Bốn mươi năm qua Quang đã đoạn tuyệt chuyện này (*nhằm dứt thói tệ trong tâm thường cân nhắc chọn lựa từ ngữ vậy*). Vì thế chẳng thể họa được!

71. Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ hai)

Hôm qua nhận được thư và tác phẩm Truyền Tâm Vững Lục của lệnh từ, đọc xong khôn ngăn cảm thán chẳng ngơi! Quang thường nói vui lấp, loạn lạc là do trong gia đình thiếu giáo dục mà ra. Dạy con cố nhiên là chuyện khẩn yếu nhưng dạy dỗ con gái lại càng quan trọng hơn. Bởi lẽ, nếu con gái được khéo dạy thì sẽ thành tựu Tứ Đức (Công, Dung, Ngôn, Hạnh), giúp chồng dạy con, ngõ hầu đứa con nào có thiên tư sẽ thành tựu học vấn, phẩm cách của bậc thánh hiền, ngay cả những đứa không có thiên tư ắt cũng làm một người dân lành giữ trọn bổn phận.

Nếu con gái không được dạy dỗ, chẳng những nó không thể giúp chồng dạy con mà còn đối với nghĩa, đối với đạo sẽ dạy con làm điều sai trái, dạy con làm ác. Phàm những tên đại gian đại ác xưa nay đều chẳng phải do mẹ hiền sanh ra! Muốn gia đình hưng thịnh, đất nước bình trị thì phải khởi đầu từ nuôi dạy con cái. Đây là đạo để giải quyết vấn đề từ căn bản.

Trong mùa Xuân, tôi thấy các hạ xuất thân từ nơi phú quý, tuy còn trẻ mà đã già dặn, dẫu sống ở Thượng Hải mà chí hâm mộ chân tu, nghĩ rằng sự giáo dục trong gia đình [các hạ] ắt phải vượt trội những nhà phú quý tâm thường. Nay thấy sự thuần hiếu, tiết tháo khắc khổ của lệnh từ thì há có phải riêng gì các hạ là người được chuyển biến do thân cận ánh sáng tốt lành ấy mà ngay cả ngàn trăm năm sau, những ai thấy nghe đức đẹp, khuôn mẫu tốt lành của cụ cũng sẽ chuyển biến. Tiếc cho những kẻ bàn bạc, tìm tòi lẽ trị an trong cõi đời cứ vứt bỏ đạo của thánh hiền để tôn sùng pháp của kẻ man di, chẳng biết đến cái gốc, làm sao chữa được cái ngọn, đến nỗi càng muốn trị càng loạn thêm! Dẫu thánh hiền xuất thế cũng rốt cuộc chẳng biết làm sao được! Vẫn mong các hạ nói với những người cùng hàng về những điều này thì những điều này cũng chưa hề

chẳng giúp cho việc “vun vén cái gốc, đặt nặng luân thường, tề gia, trị quốc” vậy! Lệnh từ đã trọn vẹn đức hạnh của phái nữ, điều thiếu sót là chưa được nghe biết pháp môn Tịnh Độ mà thôi! Xin các hạ trong lúc hồi hướng sáng tối, hãy thay cụ hồi hướng cho cụ được vãng sanh thì sẽ đáng gọi là “hiếu thảo lớn lao, tôn kính cha mẹ” vậy!

Sách chú giải kinh Pháp Hoa có mấy loại được lưu truyền, nhưng trong những sách giảng về những nghĩa quan trọng thì nên lấy Pháp Hoa Hội Nghĩa làm đầu, còn giải thích kinh văn thì sách Pháp Hoa Chỉ Chương giảng cặn kẽ nhất. Ba bộ Hội Nghĩa, Khoa Chú, Nhập Số đều noi theo bộ Pháp Hoa Văn Cú [để giảng giải], nhưng những chỗ nêu tỏ của đại sư Ngẫu Ích vượt xa các vị sư khác. Nếu muốn được lợi ích thật sự, hãy nên lấy những lời Quang đã nói trong lần trước làm điều chủ yếu [để tuân hành].

Lệnh từ đã khuất, khó thể khuyến khích cụ tu Tịnh nghiệp được, chỉ có thể thay mặt hồi hướng cho cụ. Mẹ ruột ông⁴⁰⁰ đã có tin tâm há chẳng nên thường giảng bàn hằng ngày để mong cho cụ sẽ được cao đẳng phẩm sen hay sao? Làm con báo đáp cha mẹ hay độ sanh đều phải coi cách này là bậc nhất. Xin ông hãy gắng sức thì may mắn lắm thay!

72. Thư trả lời hòa thượng Nhữ Ngu

Nhận được thư từ mấy hôm trước, biết Sư đã tu bỏ tháp của Trí Giả đại sư, sai Quang soạn bài ký⁴⁰¹. Quang chữ nghĩa vụng về, chất phác, gom góp được hơn tám trăm sáu mươi chữ, thật ra là sao lục từ các ghi chép, chứ không phải do tôi soạn ra. Vì thế gọi là Thuật. Cao Tăng Truyện, Thích Thị Kê Cổ Lược đều chép sai là Ngài thọ sáu mươi bảy tuổi. Vì thế, niên hiệu hoàng đế, năm, tháng lúc Ngài sanh ra, xuất gia, vào núi Thiên Thai, cho đến khi viên tịch, mỗi mỗi đều chép lại đầy đủ để làm chứng cứ hầu dứt trừ lòng nghi. Đại sư hoàng pháp mấy chục năm, làm sao thuật trọn cho được? Vì thế chỉ lược thuật những nghĩa trọng yếu như Ngài phán giáo, truyền tâm và hoàng dương Tịnh Độ mà thôi.

---

⁴⁰⁰ Lệnh Từ được nhắc tới trong đoạn trên là mẹ đích (miền Bắc thường hay gọi là “mẹ già”), tức vợ cả của cha. Còn mẹ ruột ông Lưu Quán Thiện là vợ lẽ, nên tổ Ấn Quang gọi mẹ ruột ông Lưu là “lệnh bản sanh từ” (mẹ ruột).

⁴⁰¹ Đây chính “Bài ký về chuyện chùa Thạch Thành ở Tân Xương trùng tu tháp thờ y bát của Trí Giả đại sư” trong phần Bi Ký thuộc quyển 3 sách Ấn Quang Pháp Sư Văn Sao Tam Biên.

Hãy nên thỉnh người viết chữ đẹp chép lại [bài ký ấy] theo lối chữ Khải, chớ nên dùng những lối chữ Tục Thể, Phá Thể, Thiếp Thể v.v... để tỏ rõ sự trịnh trọng. Trước hết cần phải tính đếm bao nhiêu chữ, chép thành một bản mẫu, mỗi mặt bao nhiêu hàng, mỗi hàng bao nhiêu chữ, chiếu theo cách đó để viết thì sẽ chẳng đến nỗi viết nhiều hơn hay viết ít đi. Chép xong xuôi, lại phải kiểm kỹ mấy lượt rồi mới cho dán vào đá để khắc. Nếu lỡ viết sai, dấu nhiều hay ít, cũng không cần viết lại bản khác, chỉ xóa giặm chữ sai, còn những chữ khác cứ giữ nguyên. Đây là chữ để khắc trên đá chứ không phải để viết trên bình phong hay câu đối mà sợ giặm xóa sẽ không đẹp mắt. Viết bản mẫu hay viết trên đá đều theo lối “cứ viết một hàng liền kiểm một hàng” ngõ hầu chẳng đến nỗi bị sai sót quá nhiều.

Quang già rồi, tinh thần chẳng đủ, từ nay đừng sai bảo viết lách nữa. “*Nói tiếp tông phái...*” cả ba mươi hai chữ là ước trên pháp môn Tịnh Độ để nói, tuy chẳng phải là nêu tỏ lớn lao gì, nhưng cũng có thể dùng để đặt pháp danh, chẳng cần phải chú trọng tìm tòi những chữ cung kính, ý nghĩa sâu xa [để làm bài kệ đặt pháp danh truyền dòng]!

73. Thư trả lời cư sĩ Lý Tế Hoa

Nay đặt pháp danh cho ông là Trí Thoát, nghĩa là dùng trí huệ để thoát lìa phiền não, tu trì tịnh nghiệp. Đến khi báo tận sẽ lên thẳng cõi sen, như tù nhân thoát khỏi ngục, trở về quê nhà của chính mình. Em dâu ông là Trương Thị có pháp danh là Trí Huân, nghĩa là dùng hương công đức của Phật để tự xông ướp, lại còn xông ướp cho người khác khiến cho hết thấy những người ấy trong là quyến thuộc, ngoài là thân bằng cũng như kẻ thấy nghe đều cùng được xông ướp. Xông ướp lâu ngày thì phạm phu trước ác đều được đầy đủ mùi hương công đức Giới - Định - Huệ của Như Lai. Hoàng Bồn Nghiêm pháp danh là Tông Kính. Nghiêm là nghiêm túc, tức là lòng cung kính bên trong được biểu lộ ra ngoài. Nay lại do biểu lộ lòng kính nên trong hết thấy chỗ sẽ chẳng đến nỗi có cái tâm phóng túng, tà vạy, xa xỉ. Dùng cái tâm ấy để niệm Phật thì sẽ dễ được tương ứng với Phật, ắt sẽ được vãng sanh. Đây chính là điều đáng hâm mộ vậy!

74. Thư trả lời cư sĩ Hạng Tử Thanh

Lệnh muội đã tu Tịnh nghiệp sẵn, khi lâm chung lại được chòng, con

và em dâu trợ niệm; cho nên được tướng lành đánh đầu còn âm [sau khi mất]. Đáng gọi là đã có thiện căn từ đời trước, nay lại được trợ duyên, may mắn chi hơn? Lại còn cảm được chồng và em dâu đều muốn quy y Phật pháp. Đây đúng là “*người theo từng loài mà nhóm lại, vật chia ra thành từng bày*” vậy!

75. Thư trả lời cư sĩ Đức Nguyên

Hôm qua nhận được thư của pháp sư Đức Sâm, biết Đức Trinh đã qua đời vào hôm Mười Hai. Ngày ấy Phật sự không nhiều nên người trợ niệm đông đảo cũng không trở ngại gì. Nếu Phật sự nhiều mà người trợ niệm đông ắt sẽ không có chỗ chứa. Đây cũng là thiện căn của Đức Trinh xui khiến. Dầu không có tướng lành, nhưng cũng chẳng có tướng khổ, nương theo sức trợ niệm của mọi người, chắc sẽ vãng sanh. Mạng người vô thường, lúc ông năm mươi sáu tuổi đã khá yếu ớt, còm cõi. Nay đã hơn mười mấy năm, so ra còn khỏe mạnh hơn trước. Đức Hoàng, Đức Trinh đều đã mất. Ước theo pháp thế gian để luận thì số mạng của ông rất khổ, nhưng nếu ước theo tu pháp Tịnh Độ để luận thì chuyện ấy sẽ giúp ích lớn lao cho việc nhất tâm niệm Phật vãng sanh Tây Phương!

Đừng học theo kẻ ngu làm lạc sanh lòng oán hờn, [nếu oán hờn] sẽ vô ích cho Đức Hoàng, Đức Trinh mà ông cũng bị tổn hại lớn lao. Phạm những tướng khổ ấy đều nhằm thành tựu cho ông đạo liễu sanh thoát tử siêu phàm nhập thánh ngay trong đời này! Dầu quyền thuộc tốt đẹp mà nếu chẳng phải là kẻ chân thật tu hành thì chuyện chướng đạo sẽ nhiều, chuyện trợ đạo ít ỏi. Vì thế, chư Phật do lấy tám sự khổ làm thầy mà được thành Vô Thượng Đạo. Mong ông đừng sanh lòng bi cảm, dầu gặp cảnh ngộ nào cũng an vui. Trước kia, Quang đã hồi hướng cầu cho bà ta lành bệnh, hôm qua đã hồi hướng cho bà ta được vãng sanh.

76. Thư gửi cư sĩ Trác Hoàng Vinh

Gần đây nhận được thư của lệnh lang là Trí Lập, cho biết các hạ đã hai lượt tìm được tượng Quán Âm Đại Sĩ. Lần thứ nhất là mua được tượng Đại Sĩ bằng đồng sắp bị nung chảy và mộng thấy ky binh vũ trang theo kiểu cổ, cùng giặc mộng thấy ăn bánh bao chỉ⁴⁰² của tăng sĩ, và

---

⁴⁰² Bánh bao chỉ (Nhu Mễ Từ) là một loại bánh làm bằng gạo nếp đem xôi lên cho chín rồi giã cho quánh thành bột dẻo như bánh dày, nhưng có nhân thường làm bằng đậu hoặc mè đen trộn với đường, rất giống với bánh Mochi của Nhật. Tương truyền

nghe nói: “*Hãy nhanh chóng gieo lòng Thành tu tập Chánh Quả, thoát lìa biển khổ để thấy Thế Tôn*”. Qua mấy chuyện này, biết các hạ đã có thiện căn từ đời trước, tiếc rằng trong đời này chẳng gặp được thiện tri thức khơi gợi, cho nên đến nay vẫn hờ hững, lan man, dường như có, thoát như không, vẫn chẳng khác với trước kia cho mấy, cũng đáng cảm khái than thở lắm thay! Ấy là vì bậc sĩ đại phu nơi quý địa ít người thông hiểu pháp, không được khơi gợi hưởng lợi ích “trông theo nhau [bắt chước làm lành]”. Nhưng ở Phước Châu gần đây người niệm Phật cũng chẳng ít. Do La Khanh Đoàn giới thiệu, đã gửi thư xin quy y ba bốn lượt, có đến năm sáu chục người. Huống hồ lại còn có những người xin quy y với những vị cao Tăng khác!

Hiện nay các xứ đều phát khởi Niệm Phật Xã, Cư Sĩ Lâm, chỉ riêng một huyện Vô Tích đã có hơn một trăm chỗ lập Niệm Phật Liên Xã. Kẻ có hiểu biết ai nấy đều gieo lòng Thành để tu Chánh Quả nhằm mong thoát lìa biển khổ, gặp Thế Tôn. Nhưng những người ấy chắc các hạ cũng chưa thấy nghe, hoặc họ chẳng thể phát khởi lòng tin cho các hạ được.

Nay thỉnh một vị các hạ bội phục nhất đến thuyết pháp cho các hạ, quyết các hạ trọn chẳng thể không sanh lòng kính ngưỡng, bắt chước theo. Người ấy ở ngay nơi làng xưa của các hạ, tức Văn Trung Công Lâm Tắc Từ. Cụ này học vấn, trí thức, chí khí, tiết tháo, trung nghĩa ngay trong thuở ấy cũng như trong đời sau, nếu không phải là kẻ mất trí điên cuồng không ai chẳng ngưỡng vọng, kính mộ. Ngay trong lúc cụ bận bịu chánh sự đến tột cùng vẫn chẳng bỏ tu trì, đặc biệt đích thân cung kính chép nắn nót ba kinh Di Đà, Kim Cang, Tâm Kinh, hai bài chú Đại Bi và Vãng Sanh thành một cuốn kinh nhỏ để tiện trì tụng trong khi ngồi kiệu đi lại. Đủ biết một đại nhân vật như vậy, chánh sự hết sức bề bộn, trong lúc ngồi xe đi lại vẫn tụng kinh chú để tu trì Tịnh nghiệp. So với cụ, chúng ta muôn phần chẳng sánh kịp một! Há nên chẳng dốc hết lòng nơi chuyện này ư?

Chuyện này là chuyện cả cõi đời không biết, nay do chất của cụ là Vũ, tự là Bích Dư, là em của Đại Nhiệm, đem bản kinh tới, tính in ra, cây Quang viết lời tựa, Quang mới biết. Sợ các hạ vẫn chưa thể sanh

---

vào năm Khánh Nguyên thứ hai đời Nam Tống, có Trâu Ứng Long lên kinh đô ứng thí. Dân làng đưa tiễn tặng rất nhiều bánh bao chi. Trâu Ứng Long đi đường hễ đói liền ăn bánh, không tốn kém cho mấy, tới kinh đô vào trường thi, vẫn chương cuộn cuộn, liền đỗ Trạng Nguyên. Do vậy, dân gian còn gọi Nhu Mễ Từ là Trạng Nguyên Từ (bánh bao chi Trạng Nguyên).

lòng tin tưởng ngay nên nay tôi đem bản thảo bài tựa ấy gửi tới; xin hãy đọc trước. Đợi đến khi kinh được in ra, Bích Dư sẽ gửi mấy chục bản cho Quang, lại gửi cho các hạ mấy bản. Không cần phải sao lục lời tựa này, lời tựa tôi đã gửi cho Bích Dư (*người này làm việc trong Thuyên Tự Bộ (Nha Xét Duyệt Thăng Thường) thuộc Khảo Thí Viện*⁴⁰³ Nam Kinh) vẫn còn có những chỗ sửa chữa đại lược. Đợi khi kinh được gửi tới thì sự học Phật, đại hiếu, đại trung, lập đại công, dựng đại nghiệp xưa kia, đạo giúp khắp thuở ấy, đức thấm tới những người học Phật đời sau của Văn Trung Công sẽ đều biết đại lược. Do vậy, lời tựa được đặt tên là Phát Án (nêu bày những ý nghĩa ẩn kín). Không phải chỉ nêu bày những công hạnh ẩn kín của Lâm Văn Trung Công mà còn nêu bày khắp những điều ẩn kín của bậc đại nhân thuở xưa, cũng như mong rằng sẽ nêu bày được những hạnh ẩn kín của các hạ vậy!

77. Thư trả lời bà Bạch Huệ Đạo

Quảng Tây là nơi Phật pháp không lưu thông, bà mang thân nữ, lại tự tìm được thầy, tu trì Tịnh nghiệp, thật là khó có! Hôm Mười Bảy tháng Bảy, Quang xuống núi, Mười Chín đến Thượng Hải, Hai Mươi Tám đến Hàng Châu. Hôm Ba Mươi tháng Tám trở về Thượng Hải. Thư từ, văn kiện người khác sai viết giùm chắt đóng, suốt ngày chẳng được rảnh rỗi, lại còn bận việc túi bụi. Thư của bà từ núi chuyển tới cũng chẳng rảnh rang để phúc đáp. Hôm mùng Sáu tháng Mười trở về núi mới lôi ra trả lời.

Nay gửi qua bưu điện cho bà một gói Quán Âm Bồ Tát Tích Tụng, một gói Văn Sao, một gói Thọ Khang Bảo Giám, xin hãy lắng lòng xem kỹ thì những nghĩa chánh yếu trong Phật pháp, quy củ lớn lao để làm người, pháp môn để liễu sanh tử ngay trong đời này, đạo lý để thất phu cứu giúp thiên hạ sẽ đều biết rõ!

Nay đặt pháp danh cho bà là Huệ Đạo, nghĩa là dùng trí huệ để tự

---

⁴⁰³ Theo quy chế của Trung Hoa Dân Quốc, Khảo Thí Viện không chịu trách nhiệm quản lý công tác thi cử của bộ Giáo Dục, mà là một cơ quan đặc trách quản lý các công chức, đặc biệt là khảo hạch nhằm đảm bảo các công chức đạt phẩm chất phù hợp với chức vụ hoặc vai trò họ được bổ nhiệm. Nha Xét Duyệt Thăng Thường (Thuyên Tự Bộ) là một trong bốn nha trực thuộc Khảo Thí Viện, được thành lập vào ngày 17 tháng Mười Hai năm 1928, đặc trách xét duyệt, thăng thưởng, giáng cấp, hoặc kỷ luật tất cả mọi công chức, cũng như quyết định quyền lợi hưu dưỡng của mọi công chức, hoặc trợ cấp cho cô nhi quả phụ của một công chức nếu ông ta chết đột ngột trong khi thi hành công vụ.

hướng dẫn và hướng dẫn cha mẹ ruột, bố mẹ chồng, chồng và anh em trai, chị em gái, chị em dâu, thân thích, con cái v.v... để họ cùng được gọi ân Phật, cùng niệm Phật hiệu. Trong đời này làm một người lành chân thật, lâm chung sang thẳng ao báu để thọ sanh. Cổ nhân thường nói: *“Thiên hạ chẳng yên, thất phu có trách nhiệm”*. Thất phu, thất phụ làm sao có thể khiến cho thiên hạ bình trị được?

Cần biết rằng: Cái gốc của thiên hạ là gia đình. Cái gốc của gia đình là tâm thân. Gia đình khéo dạy dỗ thì con cái sanh ra sẽ đều hiền thiện. Nhà có con hiền thì đất nước sẽ có hiền tài. Hễ cùng quần thì tự yên, ảnh hưởng đến khắp cả làng xóm. Hễ hiền đạt sẽ làm cho người khác đều cùng được lành, tạo lợi ích cho khắp mọi người dân. Lợi ích như vậy phát xuất từ sự giáo dục trong gia đình. Giáo dục trong gia đình thì sự dạy dỗ của mẹ là quan trọng nhất. Đây chính là lý do vì sao người đời gọi nữ nhân là Thái Thái do họ có thể giúp chồng dạy con, giữ yên bên trong gia đình. Do vậy sẽ đạt hiệu quả là “chồng ắt sẽ thành tựu đức nghiệp, con cái đều hiền thiện”, giống như Thái Khương, Thái Nhiệm, Thái Tự đời Châu vậy. Nếu bà có thể dựa theo những điều đã được nói trong Văn Sao để tự lợi, lợi người, ngõ hầu quý địa cùng được gọi nhuần sự giáo hóa của đức Phật, dùng công đức ấy hồi hướng vãng sanh thì sẽ lên thẳng sen báu Thượng Phẩm.

Nói tới đạo *“thất phu, thất phụ có thể cứu giúp thiên hạ”*, chớ có hiểu lầm! Đây chính là “trọn hết bốn phận của chính mình, dốc lòng vun vén luân thường, cha từ, con hiếu, chẳng phụ bạc thiên chức [của chính mình]”. Lại còn đề xướng nhân quả báo ứng và giáo dục trong gia đình, nhưng giáo dục trong gia đình phải chú trọng nhất nơi nhân quả báo ứng. Làm được như thế thì hết thảy mọi người sẽ tự có thể mong mỏi “đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành”, lại còn “tu trì Tịnh nghiệp, lợi khắp các hàm thức”. Đây chính là cứu giúp, chỉ có như vậy mà thôi! Những kẻ cố động nam nữ bình quyền hiện thời, muốn cho nữ nhân làm chuyện của nam giới, chẳng biết phát huy chuyện giúp chồng dạy con, đáng thương quá sức!

Năm sau sẽ còn có Ân Quang Pháp Sư Gia Ngôn Lục, Di Đà Kinh Bạch Thoại Chú được in ra, cũng sẽ gửi cho bà chùng đó gói. Văn Sao, Quán Âm Tụng, Thọ Khang Bảo Giám, nếu có ai tin nhận thì cũng sẽ lại gửi chùng đó trong mùa Xuân năm sau để mong lợi khắp người nơi quý địa.

Chữ Niệm (念) trong “niệm Phật” chớ nên thêm chữ Khẩu (口). Chữ Niệm [hàm nghĩa phát xuất] từ nơi tâm. Nếu thêm vào chữ Khẩu thì

Niệm (唸) sẽ có nghĩa là rên rỉ, chứ không có nghĩa là ức niệm (nghĩ nhớ) nữa.

Bài thơ của bà hay lắm, nhưng chớ nên thường làm thơ. Bởi lẽ, thường làm thơ thì trong tâm sẽ thường chú trọng cân nhắc, chọn lựa từ ngữ, niệm Phật sẽ trở thành chuyện ngoài da, làm thơ trở thành chuyện cốt tủy! Làm sao đạt lợi ích chân thật nơi niệm Phật cho được? Hết thầy vẫn nhân hễ muốn đạt được lợi ích thật sự đều phải nên như vậy. Huống chi bà là nữ nhân, há nên dùng thơ ca để được nổi danh ư? Phạm đối với những kinh sách giảng nói Phật pháp đều phải nên cung kính, chớ nên khinh nhờn! Muốn tặng cho người khác thì trước đây phải đem điều này răn nhắc họ, ngõ hầu họ chẳng đến nỗi lầm lỡ gây nên tội báo!

78. Thư trả lời cư sĩ Huệ Trung

Trong khi gặp nguy hiểm lớn lao, niệm Phật một tiếng liền không còn nguy hiểm, dù biết từ trước đến giờ bọn nhà Nho báng Phật là tự làm, làm người, tội vừa sâu lại vừa nặng! Đã vừa niệm liền được gia bị thì khi lâm chung vãng sanh cũng sẽ vô ngại, cố nhiên nên cực lực đề xướng. Những chữ được in màu đỏ trên tờ giấy in lá thư của Quang chỉ nên hơi có màu sắc đôi chút, há nên in màu đỏ thật đậm, ngay cả màu của những chữ in kèm thêm cũng đã quá đỏ, huống hồ tám chữ “*chư ác mạc tác...*” (đừng làm các điều ác...)! Đúng là trở thành rối loạn, mắt già quáng lòa, đều chẳng biết là câu văn gì?

Ông in kiểu này đủ biết là chẳng thông cảm cho người khác quá sức! Chính ông đọc được, chứ nếu có ai nhìn chẳng rõ, chắc là sẽ đến nỗi hỏng việc, há nên làm cho lá thư của tôi khiến cho người đọc phải hao tổn tâm lực, mục lực, rốt cuộc có ích gì cho chính mình đâu? Cái thói thông tục ấy vãn muôn phần chớ nên dùng. Hễ dùng sẽ bị tổn phước, lại còn chuốc lấy sự ghét bực, chê trách của người khác!

79. Thư gửi cư sĩ Dương Huệ Thông

Cổ nhân nói: “*Cái quan phương thành định luận*” (Đặt nắp quan tài rồi mới bàn luận [công hay tội của một người] chắc chắn được). Bởi lẽ phạm phu đầy dẫy phiền não bị duyên nghiệp xoay chuyển, chưa đến lúc tay chân buông xuôi thì thường phải dè dặt, kinh sợ như vào vực sâu, đi trên băng mỏng, sợ hãm, sợ đoạ. Đến lúc chân tay buông xuôi mới nói: “*Ta biết nay đã tránh được!*” Trong triều đại trước có một vị quan lớn

tên X... học vấn, công nghiệp, phẩm hạnh cả cõi đời đều khâm phục. Từ sáu mươi tuổi trở đi liền buông lung vô độ, danh dự của ông X... bị tụt xuống vạn trượng. Thật đáng tiếc, đáng thương!

Trong số những người học Phật xưa nay cũng có những kẻ thoát đầu thì tri kiến thật cao, cực lực tự lợi, lợi tha, về sau tri kiến tà vạy, sai lầm, lại còn dẫn dắt mọi người học theo tri kiến tà vạy, lầm lạc của chính mình, đáng buồn, đáng đau! Xét đến căn nguyên vì sao mắc phải bệnh ấy thì đều là do thích đội mũ cao đến nỗi những kẻ không hiểu biết đều tạo mũ cao cho kẻ ấy đội. Đội lâu ngày, chánh tri chánh kiến đã mất, hoàn toàn biến thành tà tri tà kiến, dầu muốn cứu giúp thì kẻ ấy sẽ ngược ngạo tuốt gươm chống đối, chỉ đành để mặc cho hắn làm sao thì làm! Phàm những ai hảo tâm học Phật đều phải khuyên họ lập chí tự phản tỉnh ngộ hầu chẳng đến nỗi trở thành kết quả giống như thế ấy.

Trước kia gửi mười trang câu đối, nay viết cho ông sáu đôi. Một là Thích Ca, hai là Di Đà, ba là Địa Tạng, bốn đôi câu đối dùng chung cho Tam Thánh. Do tinh thần không đủ nên vẽ dưới trong đôi câu đối này cũng chiếu theo vẽ trên để viết. Xin ông hãy cân nhắc, điều chỉnh để sắp xếp lại. Đôi câu đối này đã được sửa rất hay nên cũng không cần phải viết lại câu khác. Đôi câu đối thứ năm và thứ sáu chính là để treo nơi phòng khách hoặc liêu phòng của người học Phật đều được. Tôi có viết cho người khác ba đôi câu đối nữa, tổng cộng là chín đôi. Có hai câu bị sót mất một chữ nên chẳng thể dùng được, phải bỏ đi, nên chỉ viết chín đôi. Dem gửi sáu đôi bằng thư bảo đảm, xin hãy thu nhận.

Quang già rồi, tinh thần lẫn mục lực không đủ, từ nay nếu có ai cậy ông nhờ tôi viết câu đối giùm thì xin hãy mềm mỏng từ chối, đừng đáp ứng. Nghe nói trước kia ở Thương Vụ Ân Thư Quán, ông Phí Phạm Cửu đã đem bức vẽ Thiên Thủ Thiên Nhãn Quán Âm và hình Quán Âm do ông Diêm Lập Bản vẽ, thêm vào đôi câu đối của sư Hoàng Nhất và câu đối của Quang, cùng bán với giá mỗi bức một đồng. Thầy Diệu Chân do thấy câu đối không phù hợp với tượng, xin Quang soạn hai đôi câu đối khác. Câu đối cho tượng Thiên Thủ Thiên Nhãn là:

Đại Sĩ hiện thiên thủ nhãn, biến huê phổ chiếu.

Chúng sanh đương nhất tâm niệm, quy mạng đầu thành.

(Đại Sĩ hiện ngàn mắt, ngàn tay, nâng đỡ, chiếu soi trọn khắp, Chúng sanh hãy một lòng tâm niệm, quy mạng, gieo hết lòng thành)

Câu đối dành cho tượng Quán Âm vẽ bởi ông Diêm là:

*Diệu tướng trang nghiêm, biến nhiếp thứ loại,
Bi tâm trác đát, phổ độ quần manh.*
(Diệu tướng trang nghiêm, nhiếp khắp các loài,
Bi tâm lồng lộng, độ trọn quần manh)

Tôi nhớ không rõ ràng, nhưng ý nghĩa cố nhiên không trái nghịch. Ông Phí Phạm Cửu in một vạn tấm cho người ta thỉnh chỉ tốn một đồng, muốn xin Quang viết chữ thì hãy thỉnh hai tượng ấy hòng có được hai đôi câu đối ấy để thờ khiến cho kẻ thấy nghe sanh lòng chánh tín.

80. Thư trả lời cư sĩ Vương Thủ Thiện

Ông phát tâm trông giữ mộ phần để mong lệnh từ hể chưa vãng sanh sẽ được vãng sanh, đã vãng sanh liền tăng cao phẩm sen thì hãy nên niệm Phật hiệu. Mỗi ngày chia ra làm hai thời đọc Tịnh Độ Ngũ Kinh. Kinh Kim Cang công đức tuy lớn, nhưng chưa nêu tỏ được pháp môn Tịnh Độ nên chẳng bằng xem Tịnh Độ Ngũ Kinh thì người mất lần kẻ còn đều có lợi ích thật sự. Niệm chú Đại Bi thì cũng dành ra một thời, ngoài ra hãy chuyên nhất niệm Phật. Khi niệm, từng câu từng chữ ắt phải nghe cho rõ ràng rành rẽ. Dầu niệm thầm trong tâm cũng phải nghe cho rõ ràng!

81. Thư trả lời cư sĩ Triệu Dung

Đọc thư ông, có thể nói là “đã khổ còn chồng thêm khổ!” Cần phải sanh lòng cảm kích, chớ nên bảo “tu trì chẳng có ích gì”, rồi sanh lòng lui sụt, biếng nhác cũng như oán trời, hờn người. Hãy nên biết rằng: Do túc nghiệp, ông đáng phải gánh chịu nỗi khổ lớn lao, do tu trì nên đã biến khổ nặng thành nhẹ. Từ nay trở đi, chuyện gì cũng lợi người, tâm luôn tự phản tỉnh thì cảnh ngộ mai sau sẽ có thể chuyển thành tốt đẹp.

Cần biết rằng: Nghiệp của chúng ta trong đời trước sâu như biển cả, tội cao tày Tu Di. Tuy cảnh ngộ không tốt nhưng vẫn chưa đến nỗi quá đáng. Hãy nghĩ lại bao nhiêu kẻ đại phú đại quý nhà tan người chết, hưởng chi ta đời trước không có phước, nay vẫn chưa đến nỗi đói rét, so với những tình cảnh khổ sở của họ vẫn còn tốt đẹp hơn vạn lần! Hãy lấy “khuyên người niệm Phật cầu sanh Tây Phương” làm pháp tự lợi, lợi người. Nếu tâm chân thành thì nghiệp tiêu, phước tăng, sẽ dần dần yên vui, thanh thoi vậy!

XI. Những bài viết khác

1. Biện định sai ngoa trong lời tựa tác phẩm Bách Trượng Thanh Quy

Xét ra, Bách Trượng thiền sư sanh vào năm thứ chín (720) đời Đường Huyền Tông, thọ chín mươi lăm tuổi, đến tháng Giêng năm Nguyên Hòa thứ chín (814) đời Đường Hiến Tông bèn quy tịch. Chương đầu tiên trong bộ Thanh Quy do Ngài biên soạn chính là phần Chúc Ly, chương kế tiếp là Báo Ân, chương tiếp theo đó là Báo Bồn⁴⁰⁴. Đây những thứ Phật sự hết sức quan trọng, trang nghiêm, nếu không có Phật điện thì nên cử hành ở nơi đâu?

Từ sau khi ngài Bách Trượng viên tịch, hơn hai trăm năm, đến năm Cảnh Đức nguyên niên (1004) đời Tống Chân Tông, Dương Úc⁴⁰⁵ viết lời tựa cho bộ Thanh Quy, đối với quy định: “*Bất lập Phật điện, duy thụ pháp đường*” (Chẳng lập Phật điện, chỉ dựng pháp đường) liền cho rằng câu này rất hợp với lời Phật và Tổ đích thân dặn dò, đương thời đều tôn trọng ý kiến ấy. Trộm ngờ [câu ấy phải là]: “*Tiền lập Phật điện, hậu thụ*

---

⁴⁰⁴ Chúc Ly là những nghi lễ nhằm chúc phước cho vương triều, bao gồm cầu đảo, chú nguyện cho vương triều được bền vững, vua khỏe mạnh, phước thọ, hoàng tộc được bình yên, tăng phước tăng thọ v.v...

Báo Ân là báo đáp đức ân của vương triều đất nước bảo hộ Phật pháp lẫn nhân dân. Tăng chúng thường cử hành lễ Báo Ân trong những dịp Quốc Kỳ (ngày giỗ của tiên vương), cầu mưa, cầu tạnh, hay trong những dịp có tai ương xuất hiện như sâu rầy, hạn hán v.v...

Báo Bồn là báo đáp ân đức trong Phật môn, như những ngày lễ Phật Đản, Thành Đạo, khánh chúc vía các vị Phật, Bồ Tát, Tổ Sư v.v...

Ngoài ra, vào mỗi dịp Sóc Vọng, ba hình thức báo đáp này được gộp chung thành một nghi lễ nhỏ gọi là Thù Ân Chúc Tán, tức là tăng chúng lạy tạ chư Phật, tôn pháp, thánh tăng, chư Tổ Sư, đại thiện tri thức, các vị thầy tổ truyền giới, truyền pháp, ân quốc vương, sư trưởng, đàn-na tín thí ủng hộ cúng dường cho Tăng chúng yên thân tu đạo.

⁴⁰⁵ Dương Úc (974-1020), người xứ Bồ Thành (nay thuộc huyện Kiến Ngõa, tỉnh Phước Kiến), tự là Đại Niên. Nổi danh văn chương từ thuở thiếu thời. Tống Thái Tông đặc cách cho đi thi Đình, đọc bài viết của họ Dương phải khen ông ta là thần đồng. Ông làm quan tới chức Thị Lang và Tu Soạn. Bẩm tánh thanh liêm, chẳng e sợ quyền thế. Thoạt đầu không tin Phật, sau do được học sĩ Lý Duy khuyên dạy liền nghiên cứu Thiền học, sanh lòng tin sâu xa. Tham học với thiền sư Quảng Huệ ở Nhữ Châu, đắc pháp, liền dốc sức hộ trì pháp môn, được coi như lãnh tụ của những sĩ phu học Phật thời ấy. Ông từng vâng chiếu biên soạn bộ Đại Tạng Mục Lục, giáo chánh, ấn hành bộ Cảnh Đức Truyền Đăng Lục, cũng như tham dự đạo tràng dịch kinh.

pháp đường” (Lập Phật điện trước rồi mới dựng pháp đường) thì mới phù hợp với ý Phật, Tổ đích thân dẫn dò; nhưng gần một ngàn năm qua, không ai sửa cho đúng! Nay Hoàng Trữ thiền sư cũng dựa theo đó để luận đoán, khôn ngoan đau lòng buốt óc!

Chùa Thiên không có Phật điện thì sẽ hoàn toàn chẳng có tượng Phật ư? Hay là thờ Phật trong căn nhà nhỏ ở bên cạnh [pháp đường]? Vâng thánh chỉ chúc ly ở gian nhà phụ nhỏ nhoi thì chẳng những khinh Phật mà còn khinh vua cũng lớn lắm thay! Do chuyện này biết chữ Bát, chữ Duy ở đây chính là chữ Tiên và chữ Hậu bị chép sai. Bản Thanh Quy Chứng Nghĩa được khắc ở Dương Châu đã được sửa đổi cho đúng.

Nay tôi tỵ nạn sang Linh Nham, thấy họ sao lục bản của Trữ Công để soạn bài ký xây dựng điện Bảo Vương, rất sợ sẽ đem sai ngoa truyền sai ngoa khiến cho ngài Bách Trượng là vị thầy gương mẫu của trời lẫn người rớt cuộc bị vu báng có hành vi của tà ma, ngoại đạo. Do vậy, biện luận đại lược để mong những bậc thông sáng trong mai sau ai nấy tôn Phật kính Tổ, duy trì pháp đạo không suy sụp vậy. Hiểu cho tôi hay trách tội tôi, tôi đều chẳng màng!

2. Lời tựa ấn hành bộ Án Quang Pháp Sư Văn Sao Tục Biên

Pháp môn Tịnh Độ lớn lao [không gì] ra ngoài [phạm vi của nó] được, như trời che khắp, như đất nâng đều. Không một pháp nào chẳng được kiến lập từ pháp này, không một ai chẳng được pháp này un đúc. Do hết thấy các pháp Đại, Tiểu Thừa đức Như Lai đã nói trong suốt một đời đều là tùy theo căn tánh của chúng sanh mà nói, hoặc khế lý nhưng chẳng thể khế hợp khắp mọi căn cơ; hoặc khế cơ nhưng chẳng thể khế hợp chí lý (lý tột cùng) một cách triệt để. Vì thế, bản hoài xuất thế độ sanh của đức Như Lai bị khuất lấp chưa được thông suốt, đại pháp khiến cho chúng sanh được liễu thoát ngay trong đời này còn bị ẩn kín chưa được tỏ bày. [Pháp hội] Hoa Nghiêm tuy đã hướng dẫn về Tây Phương, nhưng hàng Nhân, Thiên, Quyên Thừa [Bồ Tát] chưa được nghe. Các kinh cũng nhiều phen nói đại lược những đầu mối tốt lành, nhưng cương yếu của pháp môn chưa được đặt để.

Do vậy, đức Như Lai khởi lòng Vô Duyên Từ, vận tâm Đồng Thể Bi, trong hội Phương Đẳng đặc biệt nói ba kinh Tịnh Độ Di Đà, độ khắp ba căn, thâm trọn chín giới, xiển dương đạo mầu thành thủy thành chung của Như Lai, dạy cho chúng sanh quy mô vĩ đại “*tâm làm, tâm là*”. Cơ lẫn lý đều khế hợp, phạm lẫn thánh đều được nhờ, như thuốc A Già Đà

trị chung vạn bệnh, như mười phương hư không bao hàm trọn muôn hình tượng, khiến cho khắp thánh - phàm đều thành tựu đạo nghiệp trong đời hiện tại, tỏ bày thông suốt bản hoài xuất thế độ sanh của Như Lai! Nếu đức Như Lai chẳng nói pháp này thì chúng sanh đời Mạt Pháp không một ai có thể liễu thoát sanh tử ngay trong một đời này được!

Quang túc nghiệp sâu nặng, sanh nhằm làng quê đoạn diệt Phật pháp, mới sanh được nửa năm, lại đau khổ vì mắt nhắm nghiền sáu tháng. Đến tuổi đi học, bao lượt gặp cảnh giặc cướp, binh đao quấy nhiễu. Vừa có chút hiểu biết, lại trúng phải chất độc báng Phật của bọn Trình - Châu. May là học thức hoàn toàn chẳng có gì, chẳng thể tạo nghiệp hãm trong A Tỳ ngay trong khi còn sống. Nếu tài trí được như bọn họ, ắt sẽ đến nỗi tạo tội khiên mười phương hư không chẳng thể dung. Do ý ác ấy, mắc bệnh khổ lâu dài, suốt mấy năm hết như phế nhân. Một ngày nọ mới biết mình lầm lạc, bèn xuất gia làm Tăng mong diệt tội lỗi. Tông - Giáo lý sâu không có sức nghiên cứu, Tịnh Độ đạo lớn quyết chí tuân hành, toan làm một ông Tăng chỉ biết cơm cháo, chỉ lo tự độ, chẳng mơ hoàng pháp lợi sanh! Năm ba mươi ba tuổi, đến chùa Pháp Vũ núi Phổ Đà, Trụ Trì là hòa thượng Hóa Văn biết Quang chỉ biết ăn cơm, không làm chuyện chi khác được, bèn cho làm thực khách thường xuyên, chẳng giao phó chút việc cồng cồng gì. Hơn hai mươi năm cũng khá được an lạc, suốt năm không một ai đến thăm, không nhận được một lá thư nào.

Năm Tuyên Thống thứ ba (1911), tờ Phật Học Tùng Báo được phát hành tại Thượng Hải, ông Cao Hạc Niên mấy lần gửi báo qua bưu điện cho xem. Thấy những văn tự được in trong báo ấy phần nhiều hợp công đạo, nhưng những điều lạm bàn về chánh trị trong báo có chỗ hơi thiên vị, tôi trộm sợ rằng có người sẽ viện vào chuyện ấy để chê cười Phật pháp, bèn dùng cái tên Vân Thủy Tăng Thường Tâm để gửi thư xin nhà báo hãy lập luận cho công bằng, đừng để ngọc đẹp có vết, nhưng những vị biên tập trọn chẳng thèm để mắt đến. Về sau, ông Hạc Niên lên núi này, tôi kể đầu đuôi; ông ta bèn đem mấy thiên cáo văn đăng báo, ký tên là Thường Tâm, chẳng một ai biết đến.

Năm Dân Quốc thứ sáu (1917), ông Từ Úy Như nhận được ba lá thư từ bạn hữu, bèn in ra năm ngàn bản, đặt tựa là Ấn Quang Pháp Sư Tín Cảo (bản thảo thư từ của pháp sư Ấn Quang) tặng cho mọi người. Năm Dân Quốc thứ bảy (1918), ông thâm thập được hơn hai mươi bức thư nữa, đem in tại Bắc Kinh, đặt tựa là Ấn Quang Pháp Sư Văn Sao, đem sách ấy đến Phổ Đà xin quy y. Quang bảo ông ta quy y với ngài Đ

Nhàn. Năm Dân Quốc thứ tám (1919), lại in bộ Tục Biên.

Mùa Thu năm ấy, mẹ ông mất tại nơi cư ngụ ở đất Thân (Thượng Hải). Tang ma xong xuôi, bèn nhờ Thương Vụ Án Thư Quán ghép bộ Sơ Biên và Tục Biên thành một bộ, in thành một tập. Năm Dân Quốc 12 (1923), Quang bảo Thương Vụ Án Thư Quán in riêng bản Tăng Đính, chia làm bốn quyển, lưu bản⁴⁰⁶. Lần đầu, in hai vạn bộ. Năm Dân Quốc 14 (1925), lại cho Trung Hoa Thư Cục in bản Tăng Quảng, vẫn chia thành bốn quyển. Từ đây, bất luận văn tự gì cũng đều nhất loạt không lưu lại bản nháp nữa, một là để khỏi lãng phí tiền tài thí chủ, hai là chẳng đến nỗi làm gai mắt huệ của người thông sáng.

Năm Dân Quốc 19 (1930), tôi yểm quan tại chùa Báo Quốc ở Tô Châu, vị Đương Gia⁴⁰⁷ [chùa ấy] là thầy Minh Đạo cho người sao trộm. Năm Dân Quốc 24 (1935), thầy ấy qua đời mới thôi. Năm Dân Quốc 26 (1937), Quang tự nạn tại Linh Nham Sơn, người sao chép bèn giao bản cáo cho vị Đương Gia [chùa Linh Nham] là thầy Diệu Chân. Thầy Diệu Chân lại cho sao lục những bài viết từ các tờ bán nguyệt san. Quang biết, nhưng lọt vào thế không làm gì được, chỉ đành giáo duyệt kỹ càng để in, hòng mãi nguyện thầy ấy.

Quang lúc nhỏ kém học vấn, lớn lên chẳng biết gì, văn cực vụng về, chất phác, chẳng đáng lọt vào mắt. Nhưng những điều Quang nói đều dựa theo ý kinh Phật, lời Tổ rồi tùy cơ nói giản lược đó thôi, chẳng dám vọng sanh ý kiến khác gây lầm lạc cho người khác, lại thêm vào đó những gì mình đã từng trải hơn năm mươi năm. Nếu chịu bỏ qua văn để nắm lấy ý nghĩa, ắt có thể coi [Văn Sao] như một cột mốc gỗ⁴⁰⁸ để chỉ thẳng chuyện Tây quy cũng chẳng ngại gì! Xin hãy đọc sức về Tây,

---

⁴⁰⁶ Tăng Đính Bản về sau được bổ sung thêm một số bài nữa nên gọi là Tăng Quảng Chánh Biên, hay Án Quang Văn Sao Sơ Biên. “Lưu bản” là giữ lại bản in. Thuở ấy, thường in theo lối mộc bản, bản gỗ khắc chữ để in rất công kênh nên nếu không yêu cầu, nhà in sẽ không giữ lại mộc bản.

⁴⁰⁷ Đương Gia theo nghĩa gốc là vị quản gia của một dinh thự hoặc một phủ viện. Nhà chùa cũng dùng chữ Đương Gia để chỉ vị Tăng quản trị một ngôi chùa.

⁴⁰⁸ Trong lời tựa bộ Án Quang Văn Sao Tục Biên, thấy ghi là “mộc tiêu” (cái cột mốc bằng gỗ), còn ở đây ghi là “mục tiêu”. Mạt nhân cho rằng “mộc tiêu” hợp lý hơn vì Tổ coi những lời dạy của mình như cái mốc đánh dấu đường bằng gỗ tầm thường. Chứ còn “mục tiêu” thì lại là mục đích để nhằm đạt đến, không thích hợp với ngữ khí hết sức khiêm nhường của Tổ trong bài tựa này. Hơn nữa, đoạn sau vẫn dùng chữ “mộc tiêu”, khiến chúng tôi càng tin chắc chữ “mục tiêu” đã bị chép lầm. Do vậy, chúng tôi mạo muội sửa thành “mộc tiêu” cho đoạn trước phù hợp với đoạn sau.

dũng mãnh tiến thẳng lên phía trước. Chớ vì cột mốc gỗ này xấu hèn mà chẳng muốn thấy lộ trình về Tây thì người dựng mốc lẫn người quy Tây đều cùng chẳng tiếc nuôi.

Thêm nữa, bộ Sơ Biên tuy đã in hơn mười vạn bộ, nhưng bậc đại thông gia thấy sách này chỉ chuyên nói đến chuyện “tín nguyện niệm Phật, nhân quả báo ứng, giữ vẹn luân thường, tận hết bốn phận, giáo dục gia đình”, toàn là những lời văn nôm na khuyên đời, trọn chẳng phải là những lời lẽ “vén mây thấy trăng, mở cửa thấy núi” mở rộng tâm mục cho người, tỏ bày thông suốt bản hoài của Phật, cho nên coi như đồ bỏ. Cũng có những người cùng một căn tánh như Quang, xem [bộ sách này] như diệu bảo. Do đây mà người bỏ mê theo ngộ, bỏ tà về chánh, sống giữ vẹn luân thường, mất sanh về Cực Lạc đông lắm!

Bộ Tục Biên ngoài những điều đã nói như trong bộ Sơ Biên, còn thêm những chuyện như “[khuyên] sản phụ niệm Quán Âm, sữa [hóa thành chất] độc [do người mẹ nóng giận] giết chết con cái”. Đây đều là những điều cao tăng, thầy thuốc xưa nay chưa hề nói đến mà Quang cứ nhắc đi nhắc lại.

Cổ nhân nếu chẳng phải là tướng giỏi thì cũng là lương y, chỉ mong giúp đời, cứu sống người. Quang là ông Tăng vô tri vô thức chỉ biết đến cơm cháo, do một mình ông Từ Úy Như lan truyền cái hư danh, rớt cuộc muôn người nhận tiếng hư, đón tiếng vang, ngỡ là thật, xem như thiện tri thức. Họ đã “đem sai ngoa truyền sai ngoa”, Quang chẳng ngại “dùng làm lạc đáp tạ làm lạc”, dạy người sống có nơi nương tựa, lúc mất có chỗ quy túc, sanh nở không gặp ách nạn, con chẳng bị chết đột ngột để tận hết tấm lòng tôi. Dầu gai con mắt huệ của bậc thông hiểu, nhưng vì có ích cho người, không gây hại cho đời, nên bèn tùy thuận ý của hai thầy Minh Đạo, Diệu Chân cho lưu thông [sách này] và lược thuật duyên khởi. Hiểu tôi hay bắt tội tôi, đều không màng đến vậy!

3. Khai thị về quy củ đả thất tại Linh Nham

(nói với hàng đệ tử tại gia)

Quy củ của Linh Nham do Quang lập ra không giống với các tùng lâm trong thiên hạ *(chỉ có chùa Di Đà ở Hàng Châu là gần giống. Quy củ nơi ấy cũng do Quang lập, sau này họ pha thêm đôi chút thói thù tiếp, cũng tổ chức pháp hội Diệm Khẩu)*. Công khóa quanh năm giống như đả thất, có ai thỉnh mở Phật thất thì chẳng qua là thêm vào ba lượt hồi hướng mà thôi. Bất luận thỉnh [Tăng sĩ tham dự Phật thất] nhiều hay ít, cả chùa đều niệm giống

như thường lệ. Tất cả những tiền cúng dường liền chia đều cho cả chùa lẫn ngoại liêu, không thiên vị, không bè phái, chẳng để cho vì chia nhiều hay chia ít mà khởi lên tranh chấp. Cứ nhất loạt niệm giống như nhau, nhất loạt chia đều tiền cúng dường như nhau. Chỉ có điều thí chủ thỉnh nhiều vị Tăng tham dự thì họ được công đức của nhiều người; do vậy, không một ai chẳng niệm. Nếu theo quy cách như những nơi khác thì kẻ tham dự Phật thất sẽ đả thất, còn kẻ chẳng đả thất sẽ chơi không, công khóa bị gián đoạn, Tăng chúng sẽ do được chia hay không [mà khởi lên đồ kỵ]. Cách này quả thật là phương pháp bậc nhất từ trước đến nay chưa từng có để mở khóa tu Phật thất theo yêu cầu. Vì thế, người ta đã số thích mở Phật thất tại Linh Nham.

4. Kệ viết về xá-lợi

Như Lai không sanh - diệt, chúng sanh có tội - phước. Phước cảm Phật xuất thế, tội cảm Phật nhập diệt. Phật tuy hiện nhập diệt, vẫn chẳng bỏ chúng sanh. Vì thế lưu xá-lợi, làm nhân duyên đắc độ. Nên biết xá-lợi này, chính là thân đức Phật, cũng là Pháp Thân Phật, nên chiêm lễ cúng dường, hãy nghiêm túc tuân phụng, lời đức Như Lai dạy, chuyên tu pháp Tịnh Độ, mau thoát cõi Ngũ Trục, hòng thỏa Phật bản hoài.

5. Bài tán chúc nguyện trong lễ đặt móng xây dựng điện Di Lặc mới của Linh Nham

Nghĩ tưởng địa thân, hộ pháp công sâu, Di Lặc lâu các lại được dựng xây mới mẻ, nguyện vận tâm bảo hộ, khiến cho pháp môn này muôn đời không trắc trở.

6. Bài ca tụng sự quy Tây của Vương thái phu nhân mẹ ông Trương

Cao đẹp thay Trương mẫu! Sẵn có huệ căn từ đời trước, bảm tánh hiền thiện, hiền từ mềm mỏng như mùa Xuân, đức dày chuyên chờ phước, cứu giúp trọn khắp kẻ đói nghèo, con cháu đều khâm phục, ca ngợi mãi dẫu lân⁴⁰⁹.

---

⁴⁰⁹ Nguyên văn “*vịnh vu ta lân*” (ca vịnh dẫu lân). Đây vốn là một ý dựa theo bài Mao Thi trong Kinh Thi: “*Lân chi chi, chán chán công tử; vu ta lân hề*”. Sách Sơ Học Ký giảng: “*Chỉ là bàn chân. Con lân được coi là một con vật biết giữ chữ tín, biết lễ, nên thường dùng chữ ‘dấu chân lân’ để chỉ người giữ chữ tín. Chán chán là*

7. Lời bạt cho Kính Thứ Đường

Quen biết cư sĩ Đào Di đã nhiều năm, tôi thấy ông ta khiêm nhường, cung kính, nghiêm cẩn, biết là ông ta được bầm thụ [sự giáo dưỡng] đã lâu xa. Nay ông ta sai tôi đề tên ngôi nhà này, cho biết tiên phụ là Dịch Phủ Công dựng ba gian nhà, đặt tên là Kính Thứ (tôn kính và khoan dung), ấy là muốn cho con cháu đời sau vĩnh viễn lấy đó làm mực thước. Ý cụ muốn thỉnh người có đức để đề tên cho ngôi nhà, bất hạnh thay cụ sống ở nơi ấy chín ngày liền khuất bóng. Đào Di và người anh thứ hai kính cẩn vâng theo chí cha, bốn mươi năm qua vẫn chưa đề biển ngạch. Cậy Quang đề biển, chẳng quan tâm Quang là kẻ khéo hay vụng. Quang then thiếu đức, lại viết chữ chẳng đẹp, toan làm chuyện tắc trách để đáp tạ lời thỉnh.

8. Những nghĩa lý trọng yếu dành cho nghề thuốc và xem tướng

Có tâm nhưng chưa có tướng, tướng sẽ thuận theo tâm mà sanh. Có tướng nhưng thiếu tâm, tướng sẽ theo tâm diệt. Đem bốn câu này nói với hết thầy mọi người khiến cho những kẻ có tướng tốt sẽ gắng sức, kẻ không có tướng tốt tận lực tu tập. [Người nghe] sẽ mong sao hề có tướng tốt thì sẽ vĩnh viễn giữ được vẻ tốt đẹp ấy, tướng xấu thì sẽ biến thành tốt. Thầy coi tướng thường đem điều này bảo với khách [đến xem bói] thì chính là sống trong cõi trần mà thực hiện sự cai trị, dùng bói toán để khuyến hóa dân chúng. Công đức ấy thù thắng nhất! Đem công đức ấy hồi hướng Tây Phương nhất định được mãn nguyện.

Đạo để tận lực gắng công, tận lực tu tập không ngoài giữ vẹn luân thường, trọn hết bốn phận, dứt lòng tà, giữ lòng thành, đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành, tín nguyện niệm Phật, cầu sanh Tây Phương. Dùng những điều này để tự hành, lại còn dạy người thì còn có thể siêu phàm nhập thánh, huông là phú quý, phước trạch mấy chục năm trong thế gian ư? Thầy thuốc khám bệnh cũng nên chú ý tới điều này. Ai làm được như thế thì gọi là thầy thuốc chân thật, là đệ tử chân thật của đấng Đại Y Vương vậy.

9. Những chuyện thoát nạn

---

giữ lòng trung tín sâu dày. Vu ta là tán thán từ". Do vậy, đoạn thơ này được dịch là: "Dầu chân lân, bậc công tử thành tín, trung hậu, thật đáng xưng tụng là lân". Từ đó "vịnh vu ta lân" là một thành ngữ nhằm ca ngợi một người trung tín, nhân hậu.

Người nữ ấy chưa tới số chết nên ngồi phía ngoài xe hơi. Đến khi xe lọt xuống sông, liền văng lên trên bờ nên trọn chẳng ướt quần áo. Ấy là vì lúc bà ta ngồi xe, Phật, trời, quý thần đã sắp đặt sẵn cách cứu giúp. Có lẽ là như vậy.

Lại nữa, năm Dân Quốc mười mấy, Phan Đồi Phù trùng tu chùa Tịnh Cư ở Tế Nam. Trong lễ khai quang có tổ chức hát tuồng, khách đến rất đông. Có một người dẫn theo một đứa bé, đứng xem [tuồng] bên giếng. Đứa bé lọt xuống giếng, lập tức sai người xuống giếng mò, dưới nước không có vật gì cả! Dùng sào tre khuấy khắp đáy giếng cũng không có vật gì. Người ấy trở về nhà thì đứa bé đang ngủ trong nhà như si, như ngốc, quần áo đều ướt đẫm. Hỏi làm sao về được nhà, nó nói không biết. Do vậy, khắc một tấm bia, lập một ngôi đình, đặt tên cho giếng ấy là Thánh Tịnh (giếng thánh), đem chuyện này gởi cho Quang. Quang đưa cho thầy Diệu Chân, thầy Diệu Chân đem dán lên bảng treo trong nhà khách ở tầng dưới đại điện chùa Thái Bình. Đem chuyện này đưa cho Mộng Am bảo ông ta hãy suy đoán giấc mộng này!

Năm Dân Quốc 27 (1938), tôi tỵ nạn sang Âu Giang ở qua Tết. Cuối tháng Chạp, có một chiếc xe hơi chạy theo công lộ từ Thanh Điền tới Kim Hoa. Xe chạy từ chập tối, tới chỗ đồng hoang bên bờ sông cách Lệ Thủy mấy chục dặm, tài xế không cẩn thận, xe bị lọt xuống sông. Khách ngồi xe bốn mươi mấy người đều chìm lìm. Mờ sáng ngày hôm sau, những người tới trước để lo cứu vớt [thấy] có một phụ nữ tuổi khoảng ba mươi, ngồi bên bờ sông như si, như say. Hỏi: “Từ đâu đến?” Đáp: “Tối hôm qua ngồi xe tới đây”. Hỏi: “Cả xe gặp tai nạn, sao bà không bị gì?” Thưa: “Không biết”. Vặn hỏi tình huống lúc ấy cũng chẳng hiểu rõ. Suốt mấy ngày báo chí hai nơi đăng tải, không ai chẳng hít hà than lạ! Sau khi tôi trở về núi, từng đem bài báo ấy thưa trình cận kề với thầy (tức tổ Án Quang), khi ấy cũng chỉ cùng nhau than là lạ. Tôi trở về Liêu xá, sau đấy Sư sai người hầu đem đoạn văn trên đây đưa cho xem. Xem xong kẹp trong sách, cũng chưa từng đọc lại.

Nay thầy đã vãng sanh, mới đặc biệt lôi ra kiểm lại để dán bồi tờ giấy ấy. Chữ tàn lẻ loi sót lại, chỉ còn được một phần ánh sáng tốt lành. Từng nhớ ông X... có ghi chép, giữ gìn được bài viết về chuyện ông Vương Hữu Quân bán rượu mây cân, trân quý dị thường. Như vậy giá trị của mảnh giấy này của thầy tôi chẳng cần phải đợi đến năm nào mới bình luận, lượng định nữa. Kính cần viết vào hai hôm trước ngày Trừ Tịch (ba mươi Tết) năm Canh Thìn (1940). Năm Tân Tỵ (1941), mấy hôm sau bữa hoa nở, viết tại Dưỡng Tâm Thất của Linh Nham Sơn Tự.

Ngày Hai Mươi Hai tháng Mười năm Giáp Ngọ (1954), kính vâng lời dạy của Diệu Chân thượng nhân mà kính cẩn chép lại. Đệ tử Huệ Kiến ghi vào năm bảy mươi bảy tuổi (Huệ Kiến là pháp danh của Mộng Am).

10. Lời tiêu dẫn cho tập sách Danh Hiền Đề Vịnh

(viết thay cho Linh Nham Thường Trụ)

Quý khách đến ở, chùa cô sáng ngời. Riêng soạn sách vụng, cầu đề lời hay, để trần tam quan, kết hương liên xã. Trăm năm mãn thọ, cùng về Tây Phương.

11. Hậu thân của thi nhân Trương Vĩnh Phu

Trương Vĩnh Phu giỏi làm thơ, tánh tình tử mỉ. Khi chết, bạn ông ta là Thịnh Thanh Lũ chôn [họ Trương] bên sườn núi Linh Nham. Mười tám năm sau, nhằm ngày sinh nhật của Thanh Lũ, một viên quan Hàn Lâm còn đang trong độ tuổi thiếu niên đến mừng sinh nhật. Chàng thiếu niên ấy chính là hậu thân của Vĩnh Phu vậy.

12. Trả lời câu hỏi giùm bạn của ông Đinh Phước Bảo

Lệnh hữu hỏi về chuyện “dùng Quả Địa Giác để làm Nhân Địa Tâm”. Đây là vì một câu A Di Đà Phật vạn đức hồng danh đã bao nhiêu hết sạch Bồ Đề giác đạo do đức A Di Đà Phật đã chứng. Chúng sanh niệm Phật nếu có thể khẩn thiết chấp trì ức niệm chính là dùng quả đức của Phật Di Đà để xông ướp vọng tâm nghiệp thức của chính mình. Xông lâu ngày chầy tháng, nghiệp tận tình không, tâm hợp với Phật, tâm hợp với đạo, toàn bộ cái tâm chúng sanh biến thành Như Lai Tạng. Nhân trùm biển quả, quả tột nguồn nhân. Dùng Quả Địa Giác làm Nhân Địa Tâm là như thế đấy.

XII. Văn số

1. Văn số dành cho Phật Thất nhằm gieo phước cầu con

Nếp trông: Phật quang chiếu khắp, như vàng trắng Thu giữa hư không. Pháp hóa lưu hành như mưa đúng thời nhuần thấm muôn vật. Sở cầu đều toại, không nguyện nào chẳng thỏa. Kính cẩn kêu cầu bậc sẵn lòng Từ mênh mông rủ lòng soi xét.

Nay có chùa... tại danh sơn... ở huyện... tỉnh... thuộc Nam Thiệm Bộ Châu trong tứ thiên hạ, kính phụng hành di giáo của Thích Ca Như Lai, chủ tu pháp sự công đức là sa-môn... do nay có tín nam (hay tín nữ)... cư trụ tại xóm... làng... huyện... tỉnh... thờ Phật, sắp đặt cỗ chay, gieo phước, tặng thọ, cầu sanh con nối dòng, nhất tâm khấu đầu trước các tòa sen vàng của Sa Bà giáo chủ Thích Ca Văn Phật, Cực Lạc thế giới A Di Đà Phật, Tiêu Tai Diên Thọ Dược Sư Như Lai, hiện tọa đạo tràng Quán Âm Đại Sĩ, mười phương tam thế vô tận Tam Bảo, nguyện đổi mắt sen, xét soi tâm lòng tha thiết mong ngóng.

Đệ tử tha thiết nghĩ mình lẠm phần sanh nhằm đời thịnh, thẹn dự vào loài người, tuổi đã ngoài bốn mươi mà vẫn chẳng có một đứa con nào. Nói chung là do túc nghiệp sâu dày, thiện căn hiện đời yếu nhỏ, đến nỗi thiếu con nối dòng, chẳng thể nguôi tấm lòng phụng thờ đời trước, mở mang đời sau được. Phước huệ cạn mỏng, không cách nào làm chuyện yêu vật thương người. Do vậy đặc biệt phát lòng Thành, cung thỉnh chùa... mở một hội Phật thất, khai đàn vào ngày... tháng... cung thỉnh... (bao nhiêu vị) sư tăng giới đức suốt ngày xưng niệm hồng danh thánh hiệu Vô Lượng Thọ Như Lai cho đến ngày... thì viên mãn. Lại trong ngày... mở một hội Diệm Khẩu Phổ Tế Cô Hồn, vào ngày... thiết một hội Như Ý Đại Trai, lại đem... (bao nhiêu) tiền giúp tu bổ Thiên Vương Bảo Điện.

Dùng công đức này chuyên cầu Phật rủ lòng Từ gia bị, pháp nhuận rộng sâu, sương tội tiêu tan, núi thọ chót vót. Lân đá giáng⁴¹⁰ để che giấu tội khiên của cha, con cháu đều rạng danh thơm. Lại cầu tổ tiên cùng sanh về Lạc Bang, quyền thuộc hiện đời đều tặng phước thọ. Lại cầu mưa thuận gió hòa, dân yên, vật mạnh. Can qua vĩnh viễn chấm dứt, trong ngoài nước đều hiệp hòa. Báo trọn bốn ân, giúp khắp ba cõi. Chúng sanh trong pháp giới đều viên thành Chứng Trí.

Kính mong Tam Bảo rủ lòng Từ chứng minh nhiếp thọ. Kính cẩn

---

⁴¹⁰ “Thạch lân” con lân đá, chính là lời chúc tụng người khác sanh được con. Theo truyện Từ Lăng trong Nam Sử, vào đời Trần, khi Từ Lăng mới lên mấy tuổi được người nhà dẫn đến bãi yết ngài Bảo Chí (tức Chí Công hòa thượng), ngài Bảo Chí liền xoa đầu, khen: “Con lân đá từ cõi trời giáng xuống”. Do vậy, chữ Thạch Lân thường được dùng trong những câu chúc tụng người khác sanh con tốt lành, ngoan ngoãn, giỏi giang. Quả nhiên sau này Từ Lăng là một nhà văn học lỗi lạc dưới thời Trần. Khi gặp được tổ Trí Giả, Từ Lăng đã phát nguyện hoàng dương tông Thiên Thai trong tương lai, nên sau đây đã tái sanh trở thành vị tổ thứ sáu của tông Thiên Thai, tức Pháp Hoa tôn giả.

dâng số tâu trình cặn kẽ nhằm lúc vận trời chuyển đúng vào ngày... tháng... năm...

2. Văn số cầu siêu vong linh vãng sanh Tây Phương trong Phật Thất

Nếp trông: Phật quang chiếu khắp như mặt trời rực rỡ giữa trời, pháp hóa lưu hành như cam lộ nhuận thấm mọi vật. Có chuyện mong cầu đều ứng, không nguyện nào chẳng tròn. Kính cần kêu cầu bậc sẵn lòng Từ mênh mông rủ lòng soi xét.

Nay có chùa... tại danh sơn... ở huyện... tỉnh... thuộc Nam Thiệm Bộ Châu trong tứ thiên hạ, vâng phụng hành di giáo của Thích Ca Như Lai, chủ tu pháp sự công đức là sa-môn.... nay do [tín chủ] cư trụ tại xóm... làng... huyện... tỉnh... thờ Phật tu nhân mà thiết lập đạo tràng Phật Thất cầu siêu cho người đã khuất vãng sanh Tây Phương. Ngày hôm nay [tín chủ]... đã suất lãnh toàn thể gia quyến tốt lành, rửa tay thấp hương, nhất tâm quy mạng trước các tòa sen vàng báu của Sa Bà giáo chủ Thích Ca Văn Phật, Cực Lạc giáo chủ A Di Đà Phật, thập phương tam thế vô tận Tam Bảo. Nguyện dời mắt sen, xét soi tâm lòng tha thiết mong ngóng.

Chúng con tha thiết đau đáu nghĩ tới [vong linh]... sanh nhằm giờ... ngày... tháng... năm... mất nhằm giờ... ngày... tháng... năm... Nghĩ vong linh khuất bóng đã lâu, hình dung, giọng nói vĩnh viễn xa lìa, chưa tu Niệm Phật tam-muội, khó khỏi theo nghiệp thăng trầm. Tam đồ có nhiên là nơi đau đớn khổ sở, cõi nhân thiên cũng chẳng yên vui. Nếu chẳng vãng sanh Tây Phương, quyết khó được thân - tâm tự tại. Do vậy, cung kính về chùa... mở đạo tràng niệm Phật suốt bảy ngày để cầu siêu cho vong linh vãng sanh Tây Phương, nương cậy sư tăng giới đức xung dương thánh hiệu Di Đà, dâng cỗ chay sáu vị thơm tho cúng dường Thường Trụ Tam Bảo. Sáu thời ức niệm, bảy ngày tu rờn, nhóm họp công đức chuyên cầu [vong linh]... thần siêu cõi Tịnh, nghiệp trả lại trần lao, sen chín phẩm nở hoa, trong một đời được Phật thọ ký. Lại cầu tổ tông các đời đều về Cực Lạc; quyến thuộc hiện tại đều được tốt lành. Bốn loài, chín cõi đều quy hướng pháp môn Tịnh Độ; tám nạn, tam đồ cùng vào biển nguyện của Phật Di Đà. Cung kính cầu Tam Bảo từ bi chứng minh nhiếp thọ.

Kính cần dâng số tâu trình mọi lẽ vào ngày... tháng... năm...

3. Văn số dùng trong Phật Thất nhằm gieo phước, tăng thọ

Nếp trông: Phật, trời che chở khắp, chỉ cần hễ cảm đều liền thông, biển pháp vô biên, chỉ có cạn lòng Thành thì mới được lợi ích. Kính cần kêu cầu bậc sẵn lòng Từ mênh mông rủ lòng soi xét.

Nay có chùa... tại danh sơn... ở huyện... tỉnh... thuộc Nam Thiệm Bộ Châu trong tứ thiên hạ, phụng hành di giáo của đức Thích Ca Như Lai, chủ tu pháp sự công đức là sa-môn... nay do [tín nam (tín nữ)] cư trụ tại xóm... làng... huyện... tỉnh... thờ Phật tu nhân mà thiết lập đạo tràng Phật Thất nhằm gieo phước, tăng thọ. Tín nam (tín nữ)... vốn sanh nhằm giờ... ngày... tháng... năm..., nay tròn... tuổi, ngày hôm nay đã suất lãnh toàn thể gia quyến tốt lành, rửa tay thắp hương, nhất tâm quy mạng trước các tòa sen vàng báu của Sa Bà giáo chủ Thích Ca Văn Phật, Cực Lạc giáo chủ Vô Lượng Thọ Phật, thập phương tam thế vô tận Tam Bảo. Nguyên dãi mắt sen, xét soi tấm lòng tha thiết ngưỡng vọng.

Tha thiết nghĩ: Đệ tử lạt sanh nhằm thời hưng thịnh, thẹn dục vào loài người, thiện căn nhỏ yếu, chưa biết phương hướng xuất thế. Lỗi cũ quá nhiều, nẻo tu nhân mê muội đã lâu. Lại còn được trời che, đất chở, thầy dạy, cha mẹ sanh thành, chịu ân lớn vượt trời hư không, báo ân ít còn hơn mảy giọt. Nếu chẳng gieo lòng Thành nơi Tam Bảo, làm cách nào báo khắp bốn ân? Do vậy, kính cần ngay trong hôm nay, cung kính về chùa... mở đạo tràng niệm Phật nhằm gieo phước, tăng thọ trong suốt bảy ngày, cậy nhờ sư tăng giới đức xung dương thánh hiệu Vô Lượng Thọ Phật, dâng cỗ chay sáu vị thơm tho cúng dường Thường Trụ Tam Bảo.

Sáu thời ức niệm, bảy ngày tu rông, nhóm họp công đức chuyên cầu núi tội sụp đổ, biển nghiệp khô ran, thọ ngày càng tăng, phước tự trời ban xuống. Quyển thuộc hiện tại đều hưởng Ngũ Phước để vun bồi nhân thù thắng, họ hàng, thân thuộc trong quá khứ đều nương theo lòng Từ của Phật để sanh về Tịnh Độ. Báo trọn bốn ân, giúp khắp ba cõi. Pháp giới hữu tình cùng viên mãn Chung Trí *(phần dưới lược đi)*.

4. Văn sớ dưng cho Phật Thất sám hối phát nguyện

(Phần đầu lược đi) Tha thiết nghĩ đệ tử... túc nghiệp sâu nặng, quá khứ, hiện tại rối bời. Tuy chuyên chí tu Tịnh nghiệp, vẫn chưa được “tâm Phật tương ứng”, nhiều năm bệnh tật triền miên, nay lại càng thêm trầm trọng. Do vậy, đặc biệt xin chùa... mở đạo tràng niệm Phật cầu sanh Tây Phương một thất.

Khẩn cầu Di Đà từ phụ và các thánh chúng đặc biệt rủ lòng từ bi,

mau đến tiếp dẫn con, khiến cho con chánh niệm phân minh, theo Phật vãng sanh. Chẳng lia đương niệm liền sanh về Tây Phương, thấy Phật, nghe pháp, ngộ Vô Sanh Nhân, nương Phật từ lực và nguyện luân của chính mình, trở vào Sa Bà độ thoát chúng sanh. Nếu tuổi thọ trong đời này chưa hết, nguyện con mau được lành bệnh, sẽ cho đến hết báo thân này, hồng dương Tịnh Độ, rộng độ chúng sanh hòng báo ân Phật.

Lại nguyện cha và cô đã khuất sẽ nương công đức này, thân siêu cõi tịnh, nghiệp trả lại trần lao, sen nở hoa thượng phẩm, Phật thọ ký trong một đời. Gia mẫu là... tin sâu Phật pháp, chuyên tu Tịnh nghiệp, lâm chung chánh niệm rõ ràng, được Phật tiếp dẫn về Cực Lạc. Người vợ đã khuất là... ở trong đàn tràng Phật thất này được Phật từ bi gia bị, chẳng lia đương niệm liền dự Liên Trì. Lại nguyện tổ tông các đời, oán thân bao kiếp, cùng lên Tịnh Độ huyền môn, cùng vào biển nguyện của Phật Di Đà. Lại nguyện cửa nhà tốt lành, yên ổn, quyền thuộc bình an, chiến tranh sớm chấm dứt, trong ngoài nước hiệp hòa.

Cung kính mong Tam Bảo từ bi chứng minh nhiếp thọ, kính cẩn dâng sớ.

5. Văn sớ dùng trong buổi tụng kinh lễ Phật nhằm gieo phước, tăng thọ

Nếp trông: Đại Giác Thế Tôn quả thật là nơi nương tựa cho chúng sanh, kinh Dược Sư mâu nhiệm thật đúng là thuyền bè trong biển khổ. Hễ có cầu đều ứng, không cảm nào chẳng thông. Kính cẩn kêu cầu bậc sẵn lòng Từ mênh mông rủ lòng soi xét.

Nay có chùa... tại núi... ở huyện... tỉnh... nước... thuộc Nam Thiệm Bộ Châu trong tứ thiên hạ, vâng hành theo di giáo của Thích Ca Như Lai, chủ tu pháp sự công đức là sa-môn.... nay do [tín chủ] cư trụ tại xóm... làng... huyện... tỉnh... thờ Phật tu nhân mà thiết lập đạo tràng tụng kinh lễ Phật nhằm gieo phước, tăng thọ. Tín nam (tín nữ)... đã suất lãnh toàn thể quyền thuộc tốt lành, ngày hôm nay rửa tay thấp hương, nhất tâm quy mạng dưới các tòa sen báu của đức Sa Bà giáo chủ Thích Ca Văn Phật, Tiêu Tai Diên Thọ Dược Sư Như Lai, thập phương tam thế vô tận Tam Bảo, nguyện đôi mắt xanh biếc, soi xét tâm lòng son.

Trộm nghĩ: Đệ tử tuy sanh nhằm thuở Mạt Pháp, may sống tại Trung Hoa..., được Phật, thánh chở che, cây cha mẹ vỗ về, nuôi nấng, chẳng chỉ thọ ân lại còn mong báo đền, cũng như muốn sám hối tội lỗi để tự sửa đổi trở thành con người mới. Do vậy, liền kính cẩn trong ngày hôm

nay cung kính về chùa... mở một hội đạo tràng tụng kinh lễ Phật nhằm gieo phước tăng tuổi thọ, cấy vào sự tăng giới đức, xung dương thánh hiệu Dược Sư, kiên thành lễ Phật và thánh chúng trong hải hội Dược Sư.

Đem công đức này chuyên cầu đệ tử... nghiệp chướng tiêu trừ, thiện căn tăng trưởng. Thọ ngày càng dài lâu, đức theo thời càng mới. Lại nguyện oán thân bao kiếp đều bình đẳng được giải thoát, quyền thuộc hiện tại đều được yên vui, khỏe mạnh. Báo trọn bốn ân, giúp khắp ba cõi. Pháp giới hữu tình đều viên mãn Chứng Trí. Cung kính cúi xin Tam Bảo từ bi chứng minh nhiếp thọ. Kính cẩn dâng số.

Nước... ngày... tháng... năm, kính trình cặn kẽ.

6. Sớ văn dùng trong Phật Thất nhằm gieo phước, tăng thọ

Nép trông: Phật quang chiếu khắp, như vàng trắng Thu giữa hư không. Pháp hóa lưu hành như mưa đúng thời nhuần trọn muôn vật. Sớ cầu đều toại, không nguyện nào chẳng thỏa. Kính cần kêu cầu bậc sẵn lòng Từ mênh mông rửa lòng soi xét.

Nay có chùa... tại danh sơn... ở huyện... tỉnh... nước...thuộc Nam Thiệm Bộ Châu trong tứ thiên hạ, vâng hành theo di giáo của Thích Ca Như Lai, chủ tu pháp sự công đức là sa-môn.... Do nay có tín nam [tín nữ].... cư trụ tại khu... đường... thành phố... thờ Phật, sắp đặt cỗ chay, gieo phước, tăng thọ, đã cùng toàn thể quyền thuộc tốt lành, nhất tâm khấu đầu trước các tòa sen báu của Sa Bà giáo chủ Thích Ca Văn Phật, Tiêu Tai Diên Thọ Dược Sư Như Lai, Cực Lạc thế giới A Di Đà Phật, hiện tọa đạo tràng Quán Âm Đại Sĩ, mười phương tam thế vô tận Tam Bảo, nguyện dãi mắt sen, xét soi tấm lòng thiết tha mong ngóng.

Trộm nghĩ: Đệ tử lạm phần sanh nhằm đời thịnh, may được làm người, nhờ đức trạch của tổ tiên nên cơm áo vẫn chưa thiếu thốn. Thường muốn báo ân, gieo phước, tu trì Tịnh nghiệp. Hiềm rằng căn cơ cạn mỏng, tội chướng rộng sâu, bỏ uổng phí thời gian, chưa được lợi ích thật sự. Nay bị bệnh tật triền miên⁴¹¹, càng sợ ba cõi chẳng yên. Do vậy,

---

⁴¹¹ Nguyên văn “*nhị thụ vi khốn*”. Theo Từ Nguyên, Thụ có nghĩa là đứa trẻ (theo cách viết giả tá mô phỏng ngữ âm thời ấy). Tương truyền vào thời Xuân Thu, Tấn Cảnh Công bị bệnh nặng đã lâu không khỏi, nằm mộng thấy trong thân nảy ra hai đứa bé con. Một đứa bảo: “Thầy thuốc giỏi đến rồi đó, hãy mau trốn đi”. Đứa kia nói: “Hãy núp vào cao hoang, việc gì phải trốn?” Quả nhiên, vua Tấn Hoàn Công phái danh y sang đất Tấn thăm bệnh. Danh y chẩn mạch, lắc đầu: “Bệnh đại vương đã vào đến cao hoang, dược lực không có cách nào thấu tới được”. Chẳng lâu sau,

đặc biệt dấy lòng Thành, cung kính về chùa... mở một hội Phật Thất chuyên trì thánh hiệu vạn đức hồng danh của A Di Đà Phật, chọn hôm khai đàn vào ngày... trong tháng này, cung thỉnh... (bao nhiêu vị) sư tăng giới đức suốt ngày nhất tâm niệm thánh hiệu cho đến ngày... thì viên mãn.

Lại trong ngày hôm ấy, mở một hội Diệm Khẩu Phổ Tế Cô Hồn. Dùng công đức này chuyên cầu Phật rủ lòng Từ gia bị, pháp lợi thâm nhuần, sương tội tiêu tan, thân tâm yên vui, mặt trăng huệ rạng ngời, hiểu rõ Đệ Lý. Hiện tại đạo nghiệp tăng tấn, sống được dự vào địa vị cao cả trong hàng thánh hiền, lâm chung thân thức lẫn xác thân đều tốt đẹp, cao đăng cõi Cực Lạc. Lại cầu tổ tiên quá khứ cùng sanh về Tây Phương, quyến thuộc hiện đời đều tăng phước thọ. Lại cầu mưa thuận gió hòa, dân yên, vật mạnh. Can qua vĩnh viễn chấm dứt, trong ngoài nước đều hiệp hòa. Báo trọn bốn ân, giúp khắp ba cõi. Chúng sanh trong pháp giới đều viên thành Chứng Trí. Kính mong Tam Bảo rủ lòng Từ chứng minh nhiếp thọ.

Kính cẩn dâng số tâu trình cặn kẽ nhằm ngày... tháng... năm... Âm Lịch, tức năm... Dương Lịch.

7. Điệp thỉnh và văn sớ cho pháp hội Phổ Lợi Thủy Lục

Nếp trông: Đại Giác Thế Tôn quả thật là nơi nương tựa cho chúng sanh, diệu pháp linh văn chính là thuyền bè trong biển khổ. Kính cẩn kêu cầu bậc sẵn lòng Từ mênh mông rủ lòng soi xét.

Nay có chùa... tại núi... ở huyện... tỉnh... nước... thuộc Nam Thiệm Bộ Châu trong tứ thiên hạ, vâng hành theo di giáo của Thích Ca Như Lai, chủ tu pháp sự công đức là sa-môn... nay do tín nam (tín nữ)... cư trụ tại xóm... làng... huyện... tỉnh... tuổi... bốn mạng sanh nhằm cung... giờ... ngày... tháng... thờ Phật, sắp đặt cỗ chay hồng gieo phước, tăng thọ. Ngày hôm nay, nhất tâm quy mạng Sa Bà giáo chủ Thích Ca Thế Tôn, thập phương tam thế vô tận Tam Bảo, nguyện rộng phóng từ quang, xét soi tác lòng tha thiết trông ngóng.

Trộm nghĩ: Đệ tử và các chúng sanh từ vô thủy đến nay luân hồi trong sáu nẻo, mê tâm, chấp cảnh, trái giác hiệp trần, trong chân thường

---

Tấn Cảnh Công liền chết. Cao Hoang là phần trên tim, phía dưới hoành cách mô. Do câu chuyện này mới có hai thành ngữ: “*Bệnh nhập cao hoang*” (bệnh đã ngặt nghèo tới mức hết thuốc chữa) và “*nhị thụ vi ngược*” (bị hai đũa trẻ hành hạ, ý nói bệnh tật ngặt nghèo triền miên).

lâm thấy vô thường, nơi Cực Lạc biến thành cực khổ. Chẳng gặp duyên lành, sẽ không có cách nào diệt tội, tăng phước. Chẳng tu pháp thù thắng, sẽ chẳng có cách nào cầu siêu cho người thân, cởi gỡ oan khiên. Gặp dịp chùa... nhóm họp mọi điều lành, lập hội Vạn Niên Phổ Lợi Thủy Lục, cũng góp sức một phần, cầu mong nhận hưởng điều phước, sự lành, nhằm đền ân, giúp đỡ chúng sanh trong ba cõi. Mỗi năm vào ngày... tháng... liền khai đàn đến ngày... viên mãn.

Trong pháp hội này, chúng con nhất tâm phụng thỉnh mười phương pháp giới tứ thánh lục phàm, vạn đức, vạn linh, quang giáng pháp diên để chúng con được cúng dường. Nhờ vào đại chúng thanh tịnh phụng tụng... Nhóm họp công đức như trên, ngưỡng mong Tam Tôn rủ lòng chứng giám, vạn thánh phóng quang. Khơi rộng cửa đẹp khổ, mở toang đạo ban vui. Bốn ân, ba cõi, pháp giới chúng sanh đều mau thoát khỏi chốn khổ, sanh ngay sang cõi vui. Đệ tử dự hội sống thì phước thọ tăng cao, mất về Liên Bang.

Đàn tràng này ngoài việc tuân theo khoa nghi để lo liệu, sắp đặt, mỗi người [tham dự] đều được cấp một tờ điệp văn để người ấy đeo, giữ tùy thân, nhằm khi mãn báo thân trăm tuổi, nhờ vào điệp văn này liền sanh về Tịnh Độ. Do vậy, soạn điệp văn để cấp cho những người cần lãnh điệp văn, giao cho tín nam (tín nữ)... tham dự tu tập, vun bồi cái nhân để cảm theo tùy thân.

Nhằm ngày... tháng... năm... công nguyện, chủ tu pháp sự công đức sa-môn... cấp điệp.

8. Văn sớ lễ bái Đại Phương Quảng Phật Hoa Nghiêm Kinh

Nếp trông: Đại Giác Thế Tôn quả thật là nơi nương tựa cho chúng sanh, kinh mâu nhiệm Hoa Nghiêm chính là thuyền bè trong biển khổ. Có mong cầu đều ứng, không cảm nào chẳng thông! Kính cần kêu cầu bậc sẵn lòng Từ mênh mông rủ lòng soi xét.

Nay có chùa... tại danh sơn... ở huyện... tỉnh... nước...thuộc Nam Thiệm Bộ Châu trong tứ thiên hạ, vâng hành theo di giáo của Thích Ca Như Lai, chủ tu pháp sự công đức là sa-môn... Nay có tín nam (hay tín nữ)... cư trụ tại khu... đường... thành phố... tuổi..., bốn mạng sanh nhằm giờ... ngày... tháng... cung... thờ Phật, tu nhân gieo phước, tăng thọ. Ngày hôm nay xông ướp, tắm gội thấp hương, nhất tâm quy mạng dưới các tòa sen vàng báu của Sa Bà giáo chủ Thích Ca Văn Phật, Cực Lạc đạo sư A Di Đà Phật, Tiêu Tai Diên Thọ Dược Sư Như Lai, Đại

Phương Quảng Phật Hoa Nghiêm Tôn Kinh, hiện tọa đạo tràng Quán Âm Đại Sĩ, thập phương tam thế vô tận Tam Bảo. Nguyệt dôi mắt xanh biếc, phóng từ quang, xét soi tấm lòng ngu thành tha thiết mong ngóng.

Trộm nghĩ: Đệ tử từ vô thủy tới nay luân hồi sáu nẻo, mê tâm, chấp cảnh, trái giác, hiệp trần, buông lung thân - miệng - ý, tạo giết - trộm - dâm, cùng các chúng sanh tàn hại lẫn nhau. Nơi chân thường làm thấy sanh diệt, trong Cực Lạc biến thành hứng chịu khổ độc! Chẳng gặp duyên lành, sao diệt tội tăng phước? Chẳng tu pháp thù thắng, không cách nào báo ân, cởi gỡ oán thù. Do vậy, đặc biệt phát lòng Thành kiên thỉnh vị tăng giới đức là đại sư... thuộc chùa... cứ mỗi chữ một lạy, chí thành đánh lễ một bộ Đại Phương Quảng Phật Hoa Nghiêm Kinh tám mươi một quyển.

Nay gặp lúc công đức viên mãn, Phật sự hoàn mãn tốt đẹp, ngưỡng mong Tam Tôn gia bị, vạn thánh phóng quang khiến cho bản thân đệ tử và quyến thuộc cả nhà đều tai chướng băng tiêu, tốt lành như mây nhóm tới, phước trạch sâu tựa biển Đông, thọ lượng cao tày non Nam. Những vị đã khuất trong các đời đều được hưởng pháp lợi cùng sanh về Cực Lạc, dằng dặc truyền mãi tới hậu duệ, gọi ân Phật đều hưởng yên vui, khỏe mạnh. Báo trọn bốn ân, giúp khắp ba cõi, pháp giới hữu tình đều viên mãn Chung Trí. Ngưỡng mong Tam Bảo từ bi, chứng minh nhiếp thọ. Do vậy, đàn này bèn cấp một tờ điệp văn để những người ấy cầm giữ nơi thân, hồng khi mãn báo thân trăm tuổi, sẽ cậy vào công đức này vãng sanh Tịnh Độ. Nay cấp điệp.

Điệp văn trên đây cấp cho tín nam (tín nữ)... tu nhân cầu quả gieo phước tăng thọ thâm nhận nhằm ngày... tháng... năm... Dương Lịch.

Chủ tu sa-môn.... kính soạn.

Bái kính tỳ-kheo... cung kính ký tên

XIII. Câu đối

1. Câu đối ở cửa Tam Quan

Tịnh Độ pháp môn phổ nhiếp quần cơ, thật Như Lai thành thủy thành chung chi đạo,

Di Đà ân đức biến triêm hàm thức, thị chúng sanh tâm tác tâm thị chi phương.

(Pháp môn Tịnh Độ nhiếp khắp căn cơ, thật đạo Như Lai thành thủy thành chung,

Ấn đức Di Đà thâm trọn hàm thức, dạy chúng sanh nẻo tâm làm, tâm là)

2. Gác Di Lặc

Di Lặc vị đương lai Thế Tôn, viễn bốn liên kinh bất tuyên, thật tắc cứu thành vô thượng đạo,

Lâu các nữ pháp giới toàn tàng, diệu đế Hoa Nghiêm lược hiển, quán tư khả hiểu trụ tư nhân.

(Di Lặc là Thế Tôn thuở tương lai, kinh sen chẳng nói tới Bốn Địa lâu xa, thật ra thành vô thượng đạo đã lâu,

Lâu các vốn trọn thâm khắp pháp giới, Hoa Nghiêm lược bày sự thật nhiệm màu, nhìn vào đó hiểu vị trụ trong đây)

Bảo các phú thập hư, trực đồng vạn tượng không hàm, viên chương pháp giới tu nhân sự,

Phân thân biến trần sát, uyển nhược thiên giang nguyệt án, dự nhiếp Long Hoa thọ ký nhân

(Gác báu rợp mười phương, thật giống hư không dung muôn hình tượng, phô trọn chuyện tu nhân trong pháp giới,

Phân thân khắp trần sát, hết như vầng trăng in bóng ngàn sông, nhiếp sẵn người thọ ký hội Long Hoa)

3. Đại Hùng bảo điện

Nguyện trọng, bi thâm, cử tam căn nhi phổ độ,

Chân cùng, Hoặc tận, siêu Thập Địa dĩ độc tôn.

(Nguyện nặng, bi sâu, độ khắp trọn ba căn,

Chân cùng, Hoặc tận, độc tôn trỗi Thập Địa)

4. Địa Tạng điện

Chúng sanh độ tận phương chứng Bồ Đề, bi tâm vô ký,

Địa ngục dĩ không thủy thị thành Phật, từ thệ mạc cùng.

(Chúng sanh độ hết mới chứng Bồ Đề, bi tâm vô tận,

Địa ngục trống rỗng mới hiện thành Phật, từ thệ khôn cùng)

5. Quán Âm (hai bài)

*Diệu tướng trang nghiêm, phổ nhiếp thứ loại,
Bi tâm trác đất, quảng độ quần manh*
(Diệu tướng trang nghiêm, nhiếp khắp mọi loài,
Bi tâm lòng rộng, rộng độ quần manh)

*Đại Sĩ hiện thiên thủ nhãn biến đề phổ chiếu,
Chúng sanh đương nhất tâm chí quy mạng đầu thành*
(Đại Sĩ hiện ngàn mắt, ngàn tay, chiếu soi nâng đỡ khắp,
Chúng sanh hãy một lòng, một chí, quy mạng dốc lòng thành)

6. Niệm Phật Đường (hai bài)

*Đô nhiếp lục căn tịnh niệm tương kế,
Chuyên chú nhất cảnh tất mạng vi kỳ*
(Nhiếp trọn sáu căn, tịnh niệm tiếp nối,
Chuyên chú một cảnh, hết mạng làm hạn)

*Mạc hạ nhất xưng siêu Thập Địa,
Tu tri lục tự quát tam thừa*
(Chớ hạ xưng danh một tiếng, sao vượt trỗi Thập Địa?
Nên biết hồng danh sáu chữ, bao trọn khắp ba thừa)

7. Tặng đại sư Pháp Không

*Tu hành dĩ đối trị phiền não tập khí vi bốn,
Tĩnh kỷ dĩ bất kháng phóng túng tự khi vi công.*
(Tu hành, lấy đối trị phiền não tập khí làm gốc,
Xét mình, dùng “chẳng chịu buông lung, tự khinh” làm công)

8. Tặng cư sĩ Quách Giới Mai

*Bôi lượng dung tam thiên thế giới,
Độ sanh tận thập nhị hàm linh*
(Lượng chén⁴¹² chứa khắp cả tam thiên thế giới,

---

⁴¹² Trong lời tựa cho tác phẩm Bôi Độ Trai Văn Tập của cư sĩ Quách Giới Mai (xin xem lời tựa này trong quyển hai của Ân Quang Pháp Sư Văn Sao Tục Biên), tổ Ân Quang đã viết: “Ấy là vì muốn độ người nơi biển cả phiền não ác nghiệp, phải dùng những lời hay hạnh đẹp của cổ thánh tiên hiền và sự lý nhân quả ba đời, luân hồi lục

Độ sanh trọn hết mười hai loại hàm linh)

9. Tặng cư sĩ Đới Dịch Trần (hai bài)

*Khuyến thân tu Tịnh, tận Nho đạo,
Kỳ chúng vãng sanh, sướng Phật hoài*
(Khuyên cha mẹ tu Tịnh Độ, trọn hết đạo Nho,
Cầu mọi người được vãng sanh, thỏa Phật bổn hoài)

*Ngũ Uẩn giai không, nhất pháp bất lập,
Chư ác mạc tác, chúng thiện phụng hành*
(Ngũ Uẩn đều không, một pháp chẳng lập,
Các ác đừng làm, các lành vâng giữ)

XIV. Thượng Hải Hộ Quốc Túc Tai Pháp Ngữ

(lời tựa tự đề xin xem trong Văn Sao Tục Biên)

Đăng Huệ Tài bút ký

1. Ngày thứ nhất: Giảng niệm Phật, ăn chay là căn bản để hộ quốc túc tai

Ấn Quang vốn là một ông Tăng vô tri, vô thức, chỉ biết đến cơm cháo, chỉ biết niệm Phật dăm câu, tuy sống luống uổng hơn bảy mươi năm, nhưng tuyệt chẳng hề triệt để nghiên cứu Phật pháp. Pháp hội Hộ Quốc Túc Tai⁴¹³ lần này, do các vị kéo nài tham gia, vì tình nghĩa chẳng

---

đạo do đức Như Lai đã dạy để làm căn cứ, rồi tùy sự tùy cảnh dùng văn tự của chính mình để tỏ rõ. Đối với những chỗ nào chẳng thể dùng lý luận giảng rõ được bèn dẫn những sự tích xưa nay làm chứng cứ ngõ hầu kẻ cứng cổ phải quay đầu, kẻ tánh tình buông lung phải sửa đổi cái tâm. Nhưng vì đạo đức của chính mình nhỏ bé, mỏng manh, chẳng thể cảm hóa lớn lao, giống như dùng cái chén (Bôi) để độ (cứu vớt) người nên chỉ độ được hữu hạn. Đây chính là danh xưng tự khiêm. Cần biết rằng: Cái chén này thuộc loại đại nguyện thuyền của Như Lai. Chịu lên cái chén ấy sẽ có thể ngay lập tức lên thẳng thuyền đại nguyện theo chiều dọc cùng tột ba đời, theo chiều ngang trọn khắp mười phương, rộng lớn không bờ bến”.

⁴¹³ Hộ Quốc Túc Tai: Bảo vệ đất nước, chấm dứt tai nạn. Thông thường pháp hội Hộ Quốc Túc Tai thường bao gồm những khoa nghi cầu nguyện cho quốc thái dân an, cầu siêu cho những oan hồn uổng tử. Theo truyền thống, trong pháp hội này, đại chúng thường tụng kinh Nhân Vương Hộ Quốc, Pháp Hoa và Kim Quang Minh, kết thúc bằng nghi thức Diệm Khẩu hoặc Vô Già Thủy Lục. Đặc biệt trong pháp hội Hộ Quốc Túc Tai này, tổ Ấn Quang đề xướng dùng Phật Thất để làm Hộ Quốc Túc Tai,

thể khước từ được. Vả lại, đây là chuyện quan hệ đến phước lợi quốc gia mà cũng là trách nhiệm tôi phải tận lực nên tôi chẳng nề hà mình hiểu biết sơ sài, kém cỏi đến dự pháp hội này. Nhưng những điều tôi giảng hôm nay trọn chẳng phải là lý luận cao sâu gì, chỉ là trình bày phương pháp căn bản để “hộ quốc tức tai”. Còn về ý nghĩa quan trọng của pháp hội lần này, đợi tới ngày mai sẽ bàn đến.

Mục đích của pháp hội lần này là hộ quốc tức tai, nhưng làm sao mới đạt được mục đích ấy? Tôi cho rằng phương pháp căn bản là Niệm Phật vì sát kiếp và hết thủy tai nạn đều do ác nghiệp của chúng sanh chiêu cảm. Nếu ai nấy đều niệm Phật thì sẽ xoay chuyển được nghiệp này. Nếu chỉ có một ít người niệm Phật thì [nghiệp ấy] cũng có thể giảm nhẹ. Pháp môn Niệm Phật tuy là vì cầu sanh Tịnh Độ, liễu thoát sanh tử mà lập ra, nhưng sức tiêu trừ nghiệp chướng của nó quả thật cũng cực kỳ lớn lao. Người chân chánh niệm Phật trước hết ắt phải giữ vẹn luân thường, tận hết bốn phận, ngăn dứt lòng tà, giữ lòng Thành, đừng làm các điều ác, vâng làm các điều thiện.

Cần nhất là phải hiểu rõ nhân quả, tự hành, dạy người [hành]. Hiện tại, các thứ tà thuyết không thánh, không hiếu, khinh miệt đạo, phế luân thường, giết cha, chung vợ v.v... đều do bọn Tông Nho đã phá, bài xích nhân quả - luân hồi đến nỗi sanh ra ác quả này. Nếu như ai nấy đều hiểu rõ nhân quả thì quyết chẳng một ai dám xưng lên những thuyết sai lầm ấy! Trong thế gian, người tốt hoàn toàn chẳng biến đổi rất ít, kẻ xấu hoàn toàn chẳng biến đổi cũng rất ít; đa số là kẻ lúc thượng, lúc hạ, khi tốt, khi xấu, cho nên giáo hóa là điều khẩn yếu nhất vậy. Khổng Tử nói: “*Duy thượng trí dữ hạ ngu bất di*” (Chỉ có bậc thượng trí và kẻ hạ ngu là chẳng thay đổi). Chỉ cần ra sức giáo hóa thì sẽ có thể khiến cho con người đổi ác theo lành, buông dao đồ tể, ngay lập tức thành Phật chẳng sót một ai! Chỉ là do nơi con người tin tưởng, nghĩ nhớ, tận lực mà hành đầy thôi.

Sở dĩ xã hội Trung Quốc hiện thời loạn lạc rồi ren đến mức như thế này đều là do không được giáo hóa; nhưng giáo hóa phải bắt đầu từ lúc còn thơ ấu như thường hay nói: “*Giáo phụ sơ lai, giáo nhi anh hài*” (Dạy con từ thuở còn thơ, dạy vợ từ thuở ban sơ mới về). Nếu thuở nhỏ chẳng dạy, đến lúc lớn, khó lòng lay chuyển được! Vì sao? Tập tánh (thói quen) đã thành, không cách chi thay đổi được. Vì thế, người niệm

---

mở ra một đường lối Hộ Quốc Tức Tai vừa giản tiện vừa hiệu quả thiết thực vì đại chúng chuyên tu, dễ nhiếp tâm cầu nguyện thay vì lo tán tụng, xưng bái quá rên rang, dễ sanh ra tâm lý ngại khó, mong làm cho xong.

Phật cần phải chú ý giáo dục con cái mình trở thành người tốt, giữ tâm lòng tốt, nói lời tốt, làm việc tốt. Nếu ai cũng làm được như thế thì tai nạn tự tiêu, đất nước cũng tự được gìn giữ, bảo vệ!

Chân lý mẫu nhiệm căn bản của pháp môn Niệm Phật nằm trong ba kinh Tịnh Độ, nhưng theo như phẩm Phổ Hiền Hạnh Nguyện của kinh Hoa Nghiêm đã dạy thì [niệm Phật] lại càng là hạnh nguyện căn bản chẳng thể thiếu khuyết. Bởi lẽ, Thiện Tài đã viên mãn tâm Thập Tín⁴¹⁴, tham học với tỳ-kheo Đức Vân, liền được Ngài dạy cho pháp môn Niệm Phật, nhập vào Sơ Trụ⁴¹⁵, phần chứng Pháp Thân. Từ đây, Thiện Tài tham học với hơn năm mươi vị thiện tri thức, hễ nghe xong liền chứng, từ Nhị Trụ cho đến Thập Địa là bốn mươi địa vị. Tối hậu, ở chỗ Phổ

---

⁴¹⁴ Thập Tín là mười địa vị trong năm mươi hai địa vị tu học của Bồ Tát (không kể địa vị Pháp Vân Địa), tức là mười tâm ban đầu mà Bồ Tát muốn thành Phật phải tu tập. Trọng tâm của mười tâm này đặt tại Tín, có công năng thành tựu Tín Hạnh, nên mười địa vị này gọi đầy đủ là Thập Tín Tâm, đôi khi còn gọi tắt là Thập Tâm. Có nhiều cách giải thích Thập Tín. Theo Hiền Thánh Danh Tự Phẩm của kinh Bồ Tát Anh Lạc Bốn Nghiệp thì Thập Tín là: Tín tâm (nhất tâm quyết định, ưa muốn được thành tựu), Niệm tâm (thường tu sáu niệm, tức niệm Phật, niệm Pháp, niệm Tăng, niệm Giới, niệm Thí và niệm Thiên), Tinh Tấn tâm, Định tâm, Huệ tâm, Giới tâm (thọ trì luật nghi Bồ Tát Giới thanh tịnh, giữ ba nghiệp thanh tịnh. Hễ phạm lỗi bèn sám hối thề không tái phạm), Hồi Hướng tâm, Hộ Pháp tâm (bảo vệ, ngăn ngừa cái tâm, chẳng để nó khởi phiền não), Xả tâm (chẳng tiếc thân mạng, tài sản, bỏ tất cả những gì đạt được), Nguyện tâm.

Theo phẩm Bồ Tát Giáo Hóa trong kinh Nhân Vương Hộ Quốc (bản dịch của ngài Cưu Ma La Thập) thì Thập Tín là: Tín tâm, Tinh Tấn tâm, Niệm tâm, Huệ tâm, Định tâm, Thí tâm, Giới tâm, Hộ tâm, Nguyện tâm, Hồi Hướng tâm. Kinh Phạm Võng lại giảng là Xả tâm, Giới tâm, Nhẫn tâm, Tấn tâm, Định tâm, Huệ tâm, Nguyện tâm, Hộ tâm, Hỷ tâm, Đảnh tâm; và gọi chung là Thập Phát Thú Tâm thuộc về Kiên Tín Nhẫn. Kinh Lăng Nghiêm giảng là Tín Tâm Trụ, Niệm Tâm Trụ, Tinh Tấn Tâm Trụ, Huệ Tâm Trụ, Định Tâm Trụ, Bất Thoái Tâm Trụ, Hộ Pháp Tâm Trụ, Hồi Hướng Tâm Trụ, Giới Tâm Trụ, Nguyện Tâm Trụ và gọi chung là Thập Tâm Trụ. Tuy các kinh liệt kê danh tướng hơi sai khác, nhưng xét về đại thể mười tâm này gần giống nhau.

⁴¹⁵ Sơ Trụ, gọi đủ là Sơ Phát Tâm Trụ, tức địa vị đầu tiên của Thập Trụ (thuộc giai đoạn thứ hai sau khi viên mãn Thập Tín), đôi khi còn gọi là Phát Ý Trụ. Theo kinh Hoa Nghiêm, Bồ Tát trụ địa vị này là người thiện căn bậc thượng dùng phương tiện chân thật phát khởi Thập Tín Tâm, phụng hành Tam Bảo, thường trụ trong tám vạn bốn ngàn Bát Nhã Ba La Mật, vâng giữ tu tập hết thầy hạnh, hết thầy pháp môn, thường dấy lên tín tâm, chẳng nẩy sanh tà kiến, mười tội nặng, ngũ nghịch, tám thứ điên đảo, chẳng sanh vào chỗ tai nạn, thường gặp gỡ Phật pháp, học rộng, nhiều trí huệ, cầu nhiều phương tiện, trụ nơi địa vị Không Tánh, dùng Không Lý Trí Tâm để tu tập pháp của chư Phật quá khứ, xuất sanh hết thầy công đức.

Hiền Bồ Tát, Thiện Tài được Ngài khai thị, được sức oai thần gia bị, sở chứng ngang với ngài Phổ Hiền, ngang với chư Phật, liền thành Đẳng Giác Bồ Tát. Sau đó, Phổ Hiền Bồ Tát dùng mười đại nguyện vương dẫn dắt quy hướng Cực Lạc, khuyến khích, cổ vũ Thiện Tài và Hoa Tạng hải chúng nhất trí tinh tấn hành trì, cầu sanh Tây Phương Cực Lạc thế giới nhằm mong viên mãn Phật Quả.

Vì thế, biết rằng: Pháp môn Niệm Phật, tự phạm phu thuở ban đầu cũng có thể chứng nhập được, mà rốt cục đến bậc Đẳng Giác cũng chẳng thể vượt ra ngoài nổi. Thật là pháp môn Tổng Trì trên thành Phật đạo, dưới giáo hóa chúng sanh, thành thi, thành chung⁴¹⁶ của mười phương tam thế hết thảy chư Phật. Vì thế, [pháp môn này] được chín giới cùng hướng về, mười phương chung tán thán, ngàn kinh cùng xiển dương, vạn luận đều tuyên thuyết.

Phàm là người học Phật thì có một việc rất nên chú ý là kiêng ăn mặn vì ăn mặn sẽ tăng trưởng cơ duyên giết hại. Con người và hết thảy động vật cùng sống trong vòng trời đất, tâm tánh vốn bình đẳng, chỉ vì nhân duyên ác nghiệp đến nỗi hình thể sai khác quá xa. Nếu đời này quý vị ăn thịt chúng nó, đời mai sau chúng nó sẽ ăn thịt quý vị. Oán hờn báo đền mãi, cơ duyên giết chóc đời đời chẳng có lúc nào kết thúc. Nếu như ai nấy đều ăn chay thì sẽ vun bồi tâm từ bi của chính mình, tránh khỏi cơ duyên giết hại. Nếu không, dù cho niệm Phật, nhưng chỉ lo sướng miệng, vui bụng, ăn đầy thức tanh hôi, vẫn chưa thể đạt được lợi ích thật sự nhờ học Phật vậy!

Hơn nữa, người đời nay ưa nói Thiên Tịnh Song Tu. Xét đến cùng cái gọi là Song Tu đó chỉ là khán câu *“người niệm Phật là ai?”* Đây là chú trọng tham cứu, chẳng ăn nhập gì đến việc sanh lòng tin phát nguyện cầu vãng sanh của Tịnh Độ cả, rõ ràng là hai chuyện [khác biệt]! Thêm nữa, Thiên Tông nói: *“Minh tâm kiến tánh, kiến tánh thành Phật”* là nói đến đương nhân đích thân thấy được Phật tánh vốn sẵn đủ ở ngay trong tâm. Mật Tông nói: *“Ngay thân này thành Phật”* (tức thân thành Phật), tức là quan niệm “hễ giải thoát được sanh tử ở ngay nơi cái thân này” thì [gọi đó là] “thành Phật”. Nếu vội hiểu những lời đó có nghĩa là [ngay chính nơi thân này] có thể thành tựu được vị Phật vạn đức đầy đủ, phước huệ viên mãn thì lầm to, lầm to mất rồi!

Bởi lẽ, *“kiến tánh thành Phật”* của Thiên Gia là [sở chứng] của địa

---

⁴¹⁶ Do thành tựu phạm phu ban đầu nhập đạo nên gọi là “thành thi”, đến địa vị cuối cùng là Đẳng Giác Bồ Tát vẫn phải nhờ vào pháp môn này để viên thành Phật đạo nên gọi là “thành chung”.

vị đại triệt, đại ngộ. Nếu đoạn được Kiến Hoặc và Tư Hoặc⁴¹⁷ trong tam giới mới có thể liễu sanh thoát tử. “*Tức thân thành Phật*” trong Mật Tông chẳng qua là đạt tới địa vị liễu sanh tử đầu tiên. Địa vị đó là bậc A La Hán trong Tiểu Thừa đã liễu sanh tử. Trong Viên Giáo thì bậc Sơ Tín đoạn được Kiến Hoặc, bậc Thất Tín đoạn Tư Hoặc rồi mới giải quyết xong sanh tử. Bậc Thất Tín và A La Hán tuy cùng liễu sanh tử nhưng thân thông, đạo lực khác xa nhau vời vợi. Bát Tín, Cửu Tín, Thập Tín phá được Trần Sa Hoặc⁴¹⁸, cho đến Thập Tín Hậu Tâm phá một phẩm Vô Minh, chứng một phẩm Tam Đức bí tạng⁴¹⁹, nhập Sơ Trụ, thành bậc Pháp Thân Đại Sĩ. Trải qua Thập Trụ, Thập Hạnh, Thập Hồi Hương, Thập Địa, Đẳng Giác là bốn mươi một địa vị rồi mới chứng nhập địa vị Phật. Lịch trình còn lâu xa như thế đó, làm sao mà một bước liền có thể vọt tới nơi ngay cho được? Người tu Tịnh Độ đã sanh về Tây Phương liền liễu sanh tử thì cũng là “*tức thân thành Phật*”, nhưng Tịnh Tông chẳng nêu cái thuyết tiếm phận⁴²⁰ ấy. Dem so sánh sự khó - dễ với việc

---

⁴¹⁷ Kiến Hoặc gọi đầy đủ là Kiến Đạo Sở Đoạn Hoặc (Darśana mārga prahātavyānuśaya). Còn gọi là Kiến Phiền Nã, Kiến Chương, Kiến Nhất Xứ Trụ Địa. Theo Câu Xá Luận, những kiến chấp mê muội đối với lý Tứ Đế được gọi là Kiến Hoặc; còn mê chấp nơi hiện tượng sự vật thì gọi là Tư Hoặc. Theo đó, Kiến Hoặc gồm tám mươi tám thứ, gọi chung là Bát Thập Bát Sử. Về căn bản phiền não thì gồm Ngũ Lợi Sử (Thân Kiến: Chấp trước vào thân; Biên Kiến: Chấp chặt một bên có hay không, đúng hay sai, không thấy viên dung; Tà Kiến: thấy biết tà vạy; Kiến Thủ Kiến: Chấp chặt vào kiến giải một chiều, không thể chấp nhận những cách hiểu biết khác; Giới Cẩm Thủ Kiến: Chấp chặt vào giới điều, giữ những giới xăng bậy) và Ngũ Độn Sử (tham, sân, si, mạn, nghi). Mười Sử này phối hợp với mỗi Đế trong Tứ Đế và mỗi Giới trong Tam Giới (Dục Giới, Sắc Giới, Vô Sắc Giới), tạo thành tám mươi tám thứ Hoặc cần phải đoạn.

Theo tông Thiên Thai, mê nơi lý của tam giới là Kiến Hoặc, mê nơi sự tướng gọi là Tư Hoặc (tức là Tư Hoặc của Câu Xá Luận). Sách Thiên Thai Tứ Giáo Nghi lại giảng như sau: “*Phiền não vốn không có thực thể, nhưng lại tưởng những pháp hư vọng không hề có thật là thật sự có, nên gọi là Kiến Hoặc. Tham, sân, si... các phiền não là những sự tướng duyên theo Ngũ Trần, Lục Dục, qua sự suy nghĩ mà huyền giả tồn tại trong tâm, vì thế gọi là Tư Hoặc*”

⁴¹⁸ Trần Sa Hoặc: Những gì thuộc về Trí nhận biết trên mặt Sự gây chướng ngại Tục Đế khiến cho sự giáo hóa của Bồ Tát chẳng được tự tại thì gọi là Trần Sa Hoặc. Do chúng nhiều vô lượng nên kinh luận thường dùng số cát sông Hằng để sánh ví, vì thế gọi là Trần Sa Hoặc.

⁴¹⁹ Tam đức bí tạng (kho bí mật ba đức), tức Giải Thoát, Bát Nhã và Pháp Thân.

⁴²⁰ Tiếm phận: Vượt phận, vượt khỏi địa vị chánh đáng. Mật Tông coi liễu sanh tử là “*thành Phật ngay trong đời này*”, chứ chưa phải thật sự là Phật. Do chưa phải là Phật mà đã tự xưng là Phật nên bị coi là vượt lạm thân phận đáng nên giữ.

thuần cậy vào tự lực của nhà Thiên thì thật là sai khác một trời một vực. Kính mong các vị dự hội hãy suy nghĩ chín chắn ý chỉ này.

2. Ngày thứ hai: Bàn về nhân quả báo ứng và sự giáo dục trong gia đình

Ngày hôm qua giảng về pháp môn Tịnh Độ, hôm nay giảng về ý nghĩa của pháp hội Hộ Quốc Túc Tai. Muốn nói đến “hộ quốc túc tai” thì trước hết phải biết là “hộ quốc” (giữ gìn đất nước) như thế nào? “Túc tai” (dứt trừ tai nạn) như thế nào? Là vì muốn đạt đến hạng mục ấy, có hai biện pháp: Một là lâm thời, hai là bình thời. Nếu lúc bình thường, ăn chay niệm Phật để cầu hộ quốc túc tai thì cố nhiên có công đức vô hạn; nhưng lúc lâm thời, dộc lòng thành kính cầu nguyện giữ yên đất nước, dứt bớt tai nạn cũng sẽ có hiệu lực tương đương; nhưng vẫn chẳng bằng lúc bình thời mọi người hộ quốc túc tai thì hay hơn. Bởi lẽ, nếu bình thời mọi người ăn chay niệm Phật, do nguyện lực tiếp nối nên tà khí tiêu trừ, chánh khí tăng trưởng, ai nấy giữ tâm lòng tốt, nói lời tốt, làm việc tốt thì tự nhiên quốc gia được bảo vệ, tai ương tự tiêu vậy.

Sách xưa có ghi: “*Thánh nhân bất trị dĩ bệnh, trị vị bệnh; bất trị dĩ loạn, trị vị loạn*” (Thánh nhân chẳng trị lúc đã bệnh, trị từ lúc chưa bệnh; chẳng trị lúc đã loạn, trị từ lúc chưa loạn). Bởi lẽ, trị khi đã loạn thì dễ hiểu, chứ trị từ lúc chưa loạn thì khó thấy rõ được! Phàm trị quốc cũng giống như trị bệnh, có cách trị nơi ngọn, có cách trị nơi gốc. Trị bệnh là trị khi đã loạn. Nếu cầu lấy hiệu quả nhanh chóng, tức là đau đầu trị bệnh đầu, đau đùi trị bệnh đùi, [tức là] trị cái ngọn vậy. Cái ngọn đã lành, sau đấy mới lại trị cái gốc khiến cho khí huyết lưu thông trọn khắp, khỏe khoắn, sáng khoái. Gốc đã lành bệnh thì tự nhiên tinh thần phân chấn, mới có thể hăng hái ra sức.

Hiện thời, quốc gia nguy nan đã đến mức ngàn cân treo sợi tóc. Tôi cho rằng để trị quốc trong hiện thời thì phải trị cả ngọn lẫn gốc. Cách kiềm trị không chỉ tốt bằng niệm Phật, ăn chay, kiêng giết, phóng sanh và hiểu sâu xa lý nhân quả trong ba đời. Kiếp vận hiện tại của thế giới, những tai nạn chúng ta phải chịu đựng đều là do ác nghiệp trong quá khứ chiêu cảm đến nỗi cảm nhận khổ quả hiện thời. Do đó, biết rằng: Những ác nghiệp này là do ác nhân trong quá khứ tạo thành; muốn tránh khổ quả phải dứt khổ nhân. Quá khứ đã gieo khổ nhân thì niệm Phật, sám hối mới có thể tiêu trừ được nỗi.

Hiện tại nếu chẳng gieo khổ nhân nữa thì tương lai sẽ khỏi phải chịu

khô quả. Khô nhân là gì? Là ba độc “tham, sân, si”. Thiện nhân là gì? Giúp vật, lợi người. Nếu ai nấy hiểu rõ lẽ nhân quả sẽ chẳng làm các điều ác, vâng làm các điều lành, tai họa sẽ chẳng từ đâu mà khởi lên được nữa! Chỉ vì người đời nay chẳng hiểu lý nhân quả, tư dục đầy ắp dạ, không điều ác nào chẳng làm, chỉ biết có chính mình, chẳng biết có ai khác. Nào biết lợi người chính là lợi mình, hại người còn tệ hơn hại mình!

Vì thế, hằng ngày, tôi thường bảo: *“Nhân quả là cái gốc lớn lao để thánh nhân trị thiên hạ, để Như Lai độ chúng sanh. Bỏ nhân quả mà bàn đến chuyện trị quốc bình thiên hạ khác gì nín cây tìm cá, tôi chưa từng thấy ai có thể tìm được cả!”* Phật dạy: *“Dục tri tiền thế nhân, kim sanh thọ giả thị. Dục tri lai thế quả, kim sanh tác giả thị”* (Muốn biết nhân đời trước, xem quả báo đời này. Muốn biết quả mai sau, xem việc làm đời này). Nếu như những điều mình tạo tác đời này đều là việc ác, đời sau chắc chắn bị quả ác! Nếu những hành vi đời này đều là việc lành thì đời sau nhất định hưởng thiện quả!

Kinh Dịch chép: *“Tích thiện chi gia, tất hữu dư khánh. Tích bất thiện chi gia, tất hữu dư ương”* (Nhà tích thiện ắt sự vui có thừa, nhà chất chứa điều chẳng lành, tai ương ắt có thừa). Kinh Thư chép: *“Túc thiện, giáng chi bách tường. Tác bất thiện, giáng chi bách ương”* (Làm lành, trăm điều tốt lành giáng xuống. Làm việc chẳng lành, trăm tai ương đổ xuống). Lý ấy hết như lý nhân quả của đức Phật ta đã giảng. Chữ “*dư*” đã nói đó chính là tàn dư của chánh báo, chứ không phải là chánh báo. Chính người ấy trong đời sau tự mình hưởng thụ, nên gọi là “*bốn khánh, bốn ương*” (điều vui mừng hay tai ương chính), còn dư báo lan qua con cháu. Dư báo, dư ương đều là do tổ phụ tích chứa mà thành vậy!

Người đời chẳng biết nhân quả, thường nói con người sau khi chết đi là đã giải thoát hoàn toàn, không có quả báo thiện - ác nữa. Đây chính là tà kiến sai lầm nhất về đời sau của thiên hạ vậy. Cần biết là: Người đã chết đi rồi, thần thức chẳng bị diệt. Nếu ai nấy đều biết thần thức chẳng diệt, ắt sẽ thích làm lành. Nếu không biết thần thức chẳng diệt sẽ mặc tình phóng túng, giết cha, giết mẹ, đủ thứ tội ác do đày mà sanh! Những thứ hành vi nghịch ác tội bậc ấy đều là kết quả của tà kiến đoạn diệt mà ra! Nếu ai nấy có thể chẳng làm các điều ác, vâng giữ các điều lành thì thiên hạ thái bình, nhân dân an lạc; nhưng đày vẫn chưa phải là biện pháp rốt ráo. Thế nào mới là biện pháp rốt ráo? Chính là niệm Phật cầu sanh Tây Phương, liễu sanh thoát tử, và phải giữ vẹn luân thường, trọn hết bốn phận, ngăn chặn điều tà, giữ lòng thành thì sẽ chuyển được vận

nước, tiêu trừ được tai nạn. Bởi lẽ, tai nạn ngày nay đều là do cộng nghiệp của mọi người chiêu cảm.

Nếu ai nầy đều niệm Phật, làm lành sẽ chuyển được cộng nghiệp, tiêu được kiếp vận. Ngay trong lúc chiến cuộc nổ ra ở đất Hồ vào ngày Hai Mươi Tám tháng Giêng⁴²¹, những người niệm Phật được linh cảm rất nhiều. Bọn họ chỉ tu một mình mà còn được linh cảm như thế, huống là ai nầy cùng tu ư? Vì thế, biết rằng: Do đại chúng chí thành khẩn thiết niệm Phật cũng có thể vãn hồi được tai nạn của đất nước. Lại như đức Quán Thế Âm Bồ Tát dùng ba mươi hai ứng thân để vào các cõi nước, theo tiếng cứu khổ; nếu như chí thành tụng niệm thánh hiệu Quán Thế Âm thì sẽ tự được cảm ứng. Những chuyện linh cảm xưa nay thấy ghi chép rất nhiều trong các sách vở, các vị có thể tự tìm đọc lấy. Ngoài những thân đã thuật trong phẩm Phổ Môn “*[Bồ Tát] thấy nên dùng thân nào để độ được thì liền hiện thân đó cứu độ*” ra, nếu [Bồ Tát thấy] nên dùng thân núi, sông, đại địa, cầu bến, đường sá để hóa độ thì Ngài cũng hiện các thân núi, sông, đại địa, cầu bến, đường sá... để cứu độ.

Con người hiện tại, kẻ dầy được lòng tin ít lắm, kẻ không phát khởi lòng tin rất nhiều. Nếu ai nầy đều phát khởi lòng tin thì có tai vạ nào mà chẳng thể tiêu diệt được? Nhưng lòng tin của con người cần phải được vun bồi từ thơ ấu. Phàm là người làm cha mẹ, khi con cái còn thơ ấu, hãy nên dạy con cái về lý nhân quả báo ứng, đạo lý giữ vẹn luân thường, trọn hết bốn phận. Nếu đợi đến lúc trưởng thành, tập tánh đã thành, không thể uốn nắn được nữa! Điều quan trọng nhất là “thai giáo” (dạy từ trong thai). Nếu phụ nữ mang thai có thể ăn chay, niệm Phật, làm lành,

---

⁴²¹ Đây là biến cố xảy ra vào năm 1932. Nguyên do là vào ngày Mười Tám tháng Giêng năm 1932, năm Tạng nhân Nhật Bản xô sát với người Trung Hoa tại Tam Hữu Thực Nghiệp Xã ở vùng núi Mã Ngọc thuộc tô giới Thượng Hải, khiến cho một người chết, một người bị trọng thương. Cảnh sát Nhật liền bao vây khu vực, gây ra tình trạng căng thẳng. Đến ngày Hai Mươi tháng Giêng, năm mươi Nhật kiều lại phóng hỏa đốt trại Tam Hữu Thực Nghiệp Xã đồng thời đánh chết ba cảnh sát người Hoa. Kiều dân Nhật lại yêu cầu hải quân Nhật can thiệp, quân phiệt Nhật liền huy động hải quân, lục quân vây kín Thượng Hải. Chính quyền Trung Hoa Dân Quốc bắt buộc phải đưa quân đội đến Thượng Hải đối phó. Giao tranh nổ ra khốc liệt giữa hai bên vào đúng ngày Hai Mươi Tám tháng Giêng năm ấy. Cuộc chiến kéo dài mãi đến ngày Ba tháng Ba năm 1932, quân Nhật chiếm thế thượng phong với quân số áp đảo là bảy vạn quân, trong khi Trung Hoa Dân Quốc chỉ có năm vạn quân. Đến ngày Năm tháng Năm, qua sự môi giới của Anh, Mỹ, Pháp, Ý, hiệp định đình chiến Tùng Hồ được ký kết giữa đôi bên, Trung Hoa phải chấp nhận nhiều điều kiện thiệt thòi. Tồn thất rất lớn, 19.700 căn nhà bị phá hủy, số thương vong không thể đếm xiết!

bỏ ác, mắt chẳng nhìn sắc ác, tai chẳng nghe tiếng ác, thân chẳng làm việc ác, miệng chẳng thốt lời ác, khiến cho đứa trẻ còn trong thai đã được bẩm thọ chánh khí nên thiên tánh tinh thuần. Sanh ra, lại giáo hóa thêm thì không đứa nào chẳng trở thành thiện nhân!

Xưa kia, các bà Thái Khương, Thái Nhậm, Thái Tự của nhà Châu đức hạnh hiền thực, cao đẹp, giúp chồng dạy con, nên tạo thành nền móng cho vương nghiệp nhà Châu suốt tám trăm năm. Án Quang thường bảo: *“Quyền trị quốc, bình thiên hạ, hàng nữ nhân chiếm hơn quá nửa”*. Bởi lẽ, trong gia đình, người chủ trì việc nhà đa phần là phụ nữ, đàn ông thường hay lo việc ngoài. Nếu mẹ hiền thì những điều lọt vào tai, đập vào mắt con cái trong nhà đều là những điều dạy dỗ của mẹ, chịu ảnh hưởng của mẹ, lợi ích ấy chẳng nông cạn. Nếu thuở bé bỏ mặc cho tánh chúng quen thói kiêu căng, cho chúng nó tự do, trọn chẳng lấy chuyện hiếu đễ, trung tín, nhân quả báo ứng để giáo huấn thì [đến khi] khôn lớn, chúng sẽ trở thành quyến thuộc của Ma Vương giết cha giết mẹ. Vì thế, cần phải nuôi dưỡng tâm lành của con cái từ lúc thơ ấu, kèm cặp nghiêm ngặt.

Phải biết: Hiện thời, bọn sát nhân, phóng hỏa, không điều ác gì chẳng làm đa phần là vì cha mẹ chúng nó nuôi chiều quen thói kiêu căng mà ra! Mạnh Tử dẫu hiền mà cũng cần phải do bà mẹ ba lần đổi chỗ ở, nghiêm ngặt quản thúc mà thành [hiền nhân], huống hồ những kẻ tầm thường ư? Hiện tại, mọi người đề xướng nam nữ bình quyền, cho đó là nâng cao nhân cách của nữ giới. Chẳng biết nam nữ thể chất đã không giống nhau, mà trách nhiệm mỗi giới mỗi khác. Thánh nhân cho rằng vị trí chính đáng của nam giới là ở ngoài, vị trí chính đáng của nữ giới là ở bên trong. *“Vị trí chính đáng ở bên trong”* chính là chăm lo những việc bếp núc, canh củi, giúp chồng dạy con v.v... Nay bảo nữ nhân đảm nhiệm chuyện của nam giới nên những chuyện thuộc vị trí chính đáng của nữ nhân bị bỏ phé. Tuy mang tiếng là nâng cao nhân cách của nữ giới, thật ra là xô đổ nhân cách phụ nữ. Xin những bậc anh hiền của nữ giới ai nấy nhận thức rõ nhân cách của chính mình ở tại đâu, ngõ hầu con cái trong gia đình đều thành hiền thiện, thiên hạ lẽ đâu chẳng thái bình!

Bởi lẽ, đạo trọng yếu để trị quốc, bình thiên hạ nằm trong giáo dục gia đình, mà việc giáo dục trong gia đình người mẹ đảm nhiệm quá nửa. Bởi lúc trong thai, con cái đã bẩm thụ khí chất của mẹ, lúc sanh ra lại nhìn theo oai nghi của mẹ, nhận sự dạy dỗ của mẹ, nên trở thành hiền thiện. Điều này tuy chẳng hiện hình tích nhưng lại là việc trọng yếu để

đạt đến thái bình. Tiếc là vĩ nhân các giới đa số chưa thấy rõ điều này. Nguyện những bậc anh hiền trong nữ giới kể từ nay hãy chú ý lời này.

Người đời đều gọi phụ nữ là Thái Thái. Phải biết ý nghĩa của hai chữ “thái thái” rất cao quý, to lớn. Xét ra, cội nguồn sâu thẳm của hai chữ ấy bắt nguồn từ tận đời Châu. Do Thái Khương, Thái Nhậm, Thái Tự đều là bậc thánh nhân trong nữ giới, đều có thể giúp chồng dạy con. Bà Thái Khương sanh ra ba vị thánh nhân là Thái Bá, Trọng Ung và Quý Lịch. Bà Thái Nhậm sanh Văn Vương. Bà Thái Tự đẻ ra Vũ Vương và Châu Công. Ba đời bà cháu nữ thánh sanh ra ba đời ông cháu mấy vị thánh nhân, tạo thành thời thịnh trị tốt đẹp nhất tự ngàn xưa. Người đời sau gọi phụ nữ là “thái thái” tức là muốn đem so họ với ba bà Thái. Do vậy, hãy ngắm xem: Thái Thái là danh hiệu cao quý nhất không gì hơn được nữa để gọi phụ nữ. Nữ giới cần phải có đức hạnh của ba bà Thái thì mới chẳng phụ bậc sự tôn xưng ấy. Rất mong những vị nữ anh hiền trong hiện tại hãy thực hiện chuyện giúp chồng dạy con, khiến cho con cái do mình sanh ra đều thành hiền thiện ngõ hầu chẳng phụ danh xưng tốt đẹp trên đây!

Kể đây, cần phải nỗ lực ăn chay. Con người và động vật vốn bình đẳng, nữ nào giết hại tánh mạng chúng để thỏa mãn miệng, bụng mình? Thân ta vừa bị dao cắt phải một chút liền cảm thấy đau khổ. Mới nói hoặc nghĩ đến đó, tim gan đau buốt, nữ nào giết chúng ăn thịt? Huống chi kẻ sát sanh ăn thịt để khởi cơ duyên giết hại. Tai kiếp đao binh trong đời này đều là do đây mà có! Cổ nhân nói: “*Dục tri thế thượng đao binh kiếp; đản tỉnh đồ môn dạ bán thanh*” (Muốn biết đao binh trong cõi thế, hãy nghe tiếng lò mổ giữa đêm trường). Trong cõi đời, khá nhiều kẻ tuy hiểu rõ đạo lý Phật pháp mà vẫn thấy kiêng giết, ăn chay là chuyện khó làm.

Năm Dân Quốc thứ mười (1921), tôi đến Nam Kinh thăm một người bạn. Ông ta mời ông Ngụy Mai Tôn đến gặp tôi. Ông Ngụy tin Phật, niệm Phật, nhưng bảo là chưa thể ăn chay. Tôi dặn ông ta hãy đọc kỹ Bài Văn Kêu Gọi Tu Bồ Ao Phóng Sanh của chùa Cực Lạc ở Nam Tâm đăng trong bộ Văn Sao mấy chục lượt sẽ ăn chay được. Bởi lẽ, trong bài văn đó, trước hết nói chúng sanh và Phật tâm tánh chẳng hai. Tiếp đó, nói đến [ta và các loài vật] bao kiếp làm cha, mẹ, anh, em, vợ, con, quyền thuộc, sanh ra lẫn nhau, làm oan gia đối đầu của nhau, giết chóc lẫn nhau. Tiếp đó, dẫn kinh văn Phạm Võng, Lăng Nghiêm, Lăng Già làm chứng. Đọc sâu nghĩ chín, chẳng những không nữ ăn mà còn chẳng dám ăn nữa kia! Chưa đầy hai tháng sau, Ngụy cư sĩ liền trọn không ăn thịt

nữa.

Lại nữa, bà mẹ của cư sĩ Hoàng Hàm Chi ở Thượng Hải chưa thể ăn chay, lại còn chẳng tin ăn chay là chuyện trọng yếu trong việc học Phật. Ông Hoàng Hàm Chi gửi thư hỏi cách [khuyên cho mẹ tin], tôi bảo ông ta sớm tôi thay mẹ đối trước Phật sám hối nghiệp chướng. Do mẹ con thiên tánh tương quan, nếu thật sự chí thành ắt có cảm ứng. Hàm Chi làm theo, hơn tháng sau, mẹ ông liền ăn chay trường. Lúc đó bà đã tám mươi một tuổi, công khóa hằng ngày là hai vạn câu Phật hiệu, sống đến năm chín mươi ba tuổi mới mất.

Tôi mong từ hôm nay trở đi, hết thấy đại chúng chú ý kiêng giết, ăn chay và khuyên cha mẹ, con cái và thân hữu của chính mình cùng nhau ăn chay. Phải biết đây cũng là phương pháp căn bản để hộ quốc tức tai. Những điều tôi giảng hôm nay là ý nghĩa của hộ quốc tức tai, mà phương pháp để thực hành hộ quốc tức tai chính là niệm Phật, ăn chay; mong quý vị chẳng nghĩ là thiên cận rồi chẳng thêm để ý.

3. Ngày thứ ba: Trần thuật nguyên lý nhân quả và nêu những sự thực để chứng minh

Hai ngày hôm trước, tôi đã trình bày sơ lược về đạo lý nhân quả và phương pháp tức tai hộ quốc; hôm nay vốn chẳng cần phải luận về nhân quả nữa; nhưng vẫn còn có những điểm chẳng thể không trình bày rõ ràng, nên tôi định sẽ giảng sâu hơn ít nữa, giảng rõ nguyên lý nhân quả và nêu sự thực để làm chứng, ngõ hầu đại chúng biết mà kiêng dè.

Hiện thời, người đời chẳng hiểu nguyên lý nhân quả, cho đó là chuyện bàn xằng, tà thuyết, lúc nào cũng tính chiếm tiện nghi, chẳng chịu thua thiệt; đâu biết tiện nghi chính là chịu thua thiệt, chịu thua thiệt chính là tiện nghi. Như người làm cha mẹ hiện nay phần nhiều nuông chiều con cái, chẳng kèm cặp nghiêm ngặt đến nỗi tạo thành thói quen ham tiền tài, tham chuộng tiện nghi. Cứ cho là có như vậy mới giữ gìn được gia sản, chẳng đến nỗi bị tổn thất; nào ngờ kết quả trái ngược: Gây và suốt đời, lại còn gián tiếp tạo ảnh hưởng vô hạn cho quốc gia, xã hội.

Nay tôi nêu lên một chuyện để làm ví dụ: Triệu Lương Tướng ở Đại Châu đời Tùy, giàu nứt đổ đổ vách, có hai đứa con. Đứa lớn tên Mạnh, đứa nhỏ tên Doanh. Doanh mạnh mẽ, Mạnh yếu đuối. Lúc người cha sắp mất, chia gia sản làm hai, Mạnh được nhiều hơn. Tới khi Lương Tướng mất, Doanh chiếm sạch tài sản của anh, chỉ cho anh một căn nhà và mảnh vườn. Mạnh phải đi làm thuê để tự nuôi thân. Chẳng mấy chốc,

Triệu Doanh chết, sanh làm con của Mạnh, mang tên là Hoàn. Sau đấy, Mạnh cũng chết, đầu thai vào nhà Doanh, làm cháu nội của Doanh, mang tên là Tiên. Đền lớn, nhà Mạnh càng nghèo, nhà Doanh càng giàu. Triệu Hoàn phải làm tôi tớ cho Triệu Tiên để sống. Ngạn ngữ có câu: *“Thiên đạo không công bằng, đã giàu càng giàu thêm”*.

Một ngày kia, Hoàn nghe bà mẹ góa bảo: “Triệu Doanh cướp đoạt gia sản của mày đến nỗi đời mày nghèo mạt, nay đến làm tôi tớ cho nó, chẳng nhục hay sao?” Bởi thế, Hoàn oán hận, muốn giết Triệu Tiên. Năm Khai Hoàng thứ nhất (600 Tây lịch), Hoàn theo Tiên đi triều bái Ngũ Đài, vào đến chốn hang thẳm mấy mươi dặm ở phía Đông, sâu hun hút không một bóng người. Hoàn rút dao, bảo Tiên: “Ông nội mày và bố tao là anh em. Ông mày đoạt sản nghiệp của tao. Đến đời tao nghèo túng nay làm đây tớ cho mày. Mày nỡ lòng làm thế, nay tao giết mày đây!” Tiên liền rảo chạy, Hoàn đuổi theo chạy vào rừng, thấy có am tranh liền bước vào. Có một vị lão Tăng bảo Hoàn: “Ông định làm gì thế?” Hoàn đáp: “Tôi đuổi theo kẻ oán thù!”

Vị lão Tăng cười lớn: “Ông khoan làm thế, tôi sẽ cho ông tự biết”, rồi trao những món thuốc cho mỗi người để pha trà. Uống xong, như mộng mới tỉnh, chợt nhớ việc cũ, cảm thấy thẹn thùng, đau đớn. Lão Tăng bảo: “Doanh chính là tiền thân của Hoàn. Cướp đoạt tài sản của anh chính là tự bỏ tài sản của mình. Tiên là Mạnh thác sanh trở lại để hưởng lấy sản nghiệp kiếp trước vì lệnh cha vẫn còn vậy!” Hai người bèn bỏ nhà tu theo đạo Phật, sau mất tại Di Đà Am. Xem trong Thanh Lương Sơn Chí⁴²². Nhân quả báo ứng hiển hiện rõ ràng, như âm vang ứng theo tiếng, như bóng theo hình, chẳng sai mấy may.

Lại như hiện tại còn lưu truyền chuyện cái trống bằng da người ở Ngũ Đài Sơn cũng là chuyện nhân quả báo ứng thật rành rẽ đáng sợ vậy, xin kể rành rẽ. Đời Đường, tại chùa Hắc Sơn ở mặt sau ngọn Bắc Đài có nhà sư tên Pháp Ái làm Giám Tự hai mươi năm, lấy vật dụng của Chiêu Đề Tăng⁴²³ tậu nhiều ruộng ở Nam Nguyên, để lại cho đồ đệ là Minh Hối. Pháp Ái chết liền sanh làm trâu ở nhà nọ tận lực một mình kéo cày

---

⁴²² Thanh Lương Sơn Chí: Sách ghi chép về sự tích núi Ngũ Đài. Do núi Ngũ Đài băng động ngàn năm, mùa Hạ vẫn có thể có tuyết rơi, không bao giờ nóng nực, nên được gọi là Thanh Lương Sơn.

⁴²³ Chiêu Đề (Catur-disa): Còn được phiên là Chiêu Đẩu Đề Xá, dịch nghĩa là Tứ Phương, hoặc Tứ Phương Tăng, Tứ Phương Tăng Phòng, có nghĩa là chúng tăng từ bốn phương đều có thể nghỉ lại nhà khách của chùa. Về sau, chữ này dùng để chỉ tài sản chung của Tăng chúng, mọi người đều có quyền sử dụng.

trong ba mươi năm. Trâu vừa già vừa bệnh, chủ trại muốn đem trâu đi lấy dầu. Đêm ấy, Minh Hối mộng thấy vị thầy đã chết của mình khóc bảo: “Ta dùng tài sản của Tăng chúng để tậu ruộng cho người. Nay đang làm trâu vừa già vừa còm cõi. Xin hãy lột da ta bịt trống, viết tên họ của ta trên trống. Mỗi khi lễ tụng liền đánh trống thì nỗi khổ của ta mới mong có ngày thoát khỏi. Nếu không, dù gò Nam Nguyên có biến thành biển xanh, ta vẫn chưa thể thoát khổ nổi!” Nói xong, phủ phục cả thân mình xuống. Minh Hối tỉnh giấc, chỉ mới nửa đêm liền tỉnh chuông nhóm chúng, kể cặn kẽ chuyện này.

Sáng hôm sau, chủ trại ruộng báo con trâu già đã húc đầu vào cây mà chết. Minh Hối y theo lời trước, lột da trâu bịt trống, viết tên [thầy] lên trên, bán hết ruộng ở Nam Nguyên, được bao nhiêu tiền đem đãi cơm chư Tăng Ngũ Đài hết. Minh Hối lại bán sạch cả y bát, vì vị thầy đã mất mà lễ sám. Sau đem trống ấy gởi vào điện Văn Thù ở Ngũ Đài Sơn. Lâu ngày, trống hư, chủ chùa đem trống khác thế vào. [Thế gian] ngoa truyền là trống bịt bằng da người. Xem trong Thanh Lương Sơn Chí.

Ấy là nhân quả rành rành, không ai có thể trốn khỏi. Hai người con họ Triệu do đời trước có gieo căn lành nên gặp được cao tăng, nghiêm nhiên thành đạo. Còn như những kẻ phạm tục há nên tự ý y, lại còn bài bác “không có nhân quả”, tự mình làm, làm người khác làm, tự hại, hại người! Người đời nay đều chỉ thấy chuyện trước mắt, chẳng đoái hoài đời sau, thích chiếm tiện nghi, chẳng bằng lòng chịu thua thiệt. Con cái họ mắt thấy tai nghe, tập riết thành thói. Phong tục xã hội cũng do đó mà hiểm ác, tranh đoạt khởi lên, đại loạn dấy lên lung tung, giết người đầy thành, ngập đồng mà mắt chẳng thấy, tâm chẳng hay, không gì chẳng phải là vì lẽ đó. Đã thế, những kẻ giết người tàn nhẫn, ác độc, chẳng thấy là đáng buồn, đáng sợ, ngược ngạo vênh vào khoe công, lại còn khen ngợi lẫn nhau. Thậm chí có kẻ giết cả cha mẹ, giết huynh trưởng, ngược ngạo tự xưng là “*đại nghĩa diệt thân*” (vì nghĩa lớn mà giết người thân)!

Ôi! Họa biến đến thế, thiên lý tuyệt, nhân đạo diệt, không những đạo đức bị vùi lấp, mất mát mà chắc là kiếp nạn lớn lao sẽ liên tiếp xảy ra! Vì thế, trong hiện tại, muốn cứu vớt, bảo vệ đất nước thì phải bắt đầu từ căn bản. Căn bản là gì? Tức là tin tưởng chắc chắn vào nhân quả. Nếu đã thật sự hiểu rõ lý nhân quả rồi lại còn có thể dốc lòng tin, thực hành thì thế đạo, nhân tâm sẽ tự có thể văn hồi. Tôi cho rằng tất cả triết học, tôn giáo trên thế giới không gì tinh vi, sâu thẳm, nhưng dễ thực hành bằng Phật giáo!

Hiện tại, người đời sở dĩ chẳng tin nhân quả, phần lớn là vì chịu ảnh

hưởng của Tống Nho. Những nhà Lý học⁴²⁴ thời Tống như Trình Minh Đạo, [Trình] Y Xuyên, Châu Hối Am v.v... do xem kinh Đại Thừa nhà Phật, chỉ lãnh hội sơ lược ý nghĩa “*toàn sự tức lý*” và thân cận tri thức trong Tông Môn (Thiền Tông), lại biết ý chỉ “bất cứ pháp nào, chuyện nào cũng chẳng ngoài Nhất Tâm”, chứ thực sự chưa hề xem trọn khắp các kinh luận và tham học với khắp mọi tri thức các tông, bèn trộm lấy ý nghĩa của kinh Phật để tự xưng hùng, dùng đó để phát huy sự sâu xa của Nho giáo.

Bọn họ lại sợ người đời sau xem kinh Phật sẽ biết được cái họ đạt được [là ăn trộm từ kinh Phật] bèn rắp tâm mê muội báng Phật. Do chẳng dễ báng bỏ những chỗ tinh diệu, họ liền nhắm vào mặt Sự để bài bác. Họ bảo đức Phật dạy sự - lý “tam thể nhân quả, lục đạo luân hồi” đều nhằm phỉnh phờ hạng ngu phu, ngu phụ phụng hành giáo pháp của Ngài, chứ thật sự chẳng có những chuyện ấy. Họ còn bảo: Sau khi con người chết đi, thân đã mục nát thì thần thức cũng phiêu tán; dù có bầm, chặt, giã, mài sẽ thi thố vào đâu? Hơn nữa, thần thức đã tan thì còn ai để thọ sanh? Do vậy, họ đã mở tung đầu mối phóng túng, không kiêng sợ gì cả, thiện không có gì để khuyến, ác không có gì để trừng phạt, cho rằng “*Trời tức là Lý*” vậy, chứ nào có một vị vua đội mũ⁴²⁵ thật sự đâu! Họ cho rằng quý thần là lương năng⁴²⁶ của hai Khí, chẳng hạn như sấm động là do hai khí Âm, Dương va chạm nhau nổ thành tiếng.

Họ coi những vấn đề Thực Lý, Thực Sự là chuyện bàn luận xuông, chuyên lấy việc “chánh tâm thành ý” làm cái gốc để trị quốc, trị dân;

---

⁴²⁴ Lý Học là học thuyết giải thích Nho giáo theo quan điểm của Trình Di và Châu Hy. Học thuyết này cho Lý là nguyên khởi của vũ trụ (do nhìn từ góc độ khác nhau mà có danh xưng khác nhau như Trời, Thượng Đế, Đạo v.v...), Lý là bản tánh trời sanh của từng cá nhân. Do lòng ham muốn riêng tư mà con người quên mất Lý này. Vì thế, phải trừ khử dục vọng, trở về với Lý gọi đó là “*thiên nhân hợp nhất*” (trời - người hợp nhất). Lý biểu hiện dưới dạng vật chất hữu hình thì gọi là Khí. Như vậy, Lý của họ chỉ là vay mượn khái niệm Phật Tánh, Như Lai Tánh, Pháp Thân của Phật giáo mà thôi! Hoặc nói cách khác, Lý - Khí của họ chỉ là cách gọi tên khác của chữ Thể và Dụng trong Phật giáo.

⁴²⁵ Nguyên văn “*miện lưu*” là một thứ mũ lễ được dùng bởi những bậc quyền quý. Thường được gọi là mũ “*bình thiên*”, có hình ống, đỉnh là một tấm phẳng hình chữ nhật (do vậy, gọi là Bình Thiên), trước và sau tấm bình thiên có đỉnh các sợi tua kết bằng châu ngọc rủ xuống trước trán. Theo phần Biện Sư trong thiên Hạ Quan sách Châu Lễ, Miện của thiên tử có mười hai tua, chư hầu chín tua, thượng đại phu bảy tua, hạ đại phu năm tua. Từ đời Tần Thủy Hoàng trở đi, “*miện lưu*” chỉ dành riêng cho thiên tử đội, cấm tuyệt chư hầu, quan chức sử dụng.

⁴²⁶ Trong Lý Học, “*lương năng*” là thuật ngữ chỉ tác dụng và biểu hiện của Khí.

chẳng biết chánh tâm thành ý chính là do “*trí tri cách vật*” mà ra. Họ bảo “*trí tri*” là thúc đẩy tri thức (sự hiểu biết) của mình đến cùng cực, “*cách vật*” là hiểu cùng tận cái lý của mọi sự vật trong thiên hạ; nào hay “*vật*” chính là tư dục trong tâm mình. Do có tư dục nên chướng lấp tự tâm. Bởi thế, tâm vốn sẵn đủ chân tri nhưng không cách nào hiển hiện được. Do “*cách trừ*” (thấu hiểu và trừ khử) được tư dục thì chân tri sẵn có sẽ tự hiển hiện. Hễ chân tri đã hiển thì ý sẽ thành, tâm sẽ chánh! Chánh tâm thành ý thì ngu phu, ngu phụ chẳng biết một chữ cũng vẫn làm được! Còn nếu đúng như họ (chỉ các nhà Tông Nho) nói thì thúc đẩy tri thức của ta đến cùng cực để hiểu tận cùng cái lý của mọi sự vật trong thiên hạ, dẫu bậc thánh nhân cũng làm không được! Vì thế, biết rằng: Hễ lầm lạc ở chỗ này thì căn bản để giữ yên cõi đời đã mất. Họ lại dùng thuyết “không nhân quả, luân hồi” để dạy người khác chánh tâm thành ý. Nếu không có nhân quả, một phen chết đi là vĩnh viễn mất hết, thiện hay ác đều cùng chết sạch; còn ai bận tâm đến cái tiếng hảo mà chánh tâm thành ý cơ chứ?

Hơn nữa, các nhà Lý học cho rằng: “*Có làm điều gì để làm lành thì đó chính là ác*”. Lời này đúng là phá hoại thiện pháp thế gian. Vì sao thế? Ông Cừ Bá Ngọc năm hai mươi tuổi, biết mười chín năm trước đều sai trái. Tròn năm mươi tuổi, thấy bốn mươi chín năm trước đều sai trái, muốn bớt lỗi nhưng chưa làm được. Như thế là có làm điều gì hay là không làm điều gì? Khổng Tử coi “*đức không tu, học vấn chẳng giảng, nghe đạo nghĩa mà chẳng thể làm theo, không thể thay đổi chuyện chẳng tốt*” là điều đáng lo. Tuổi đã bảy mươi, Ngài vẫn mong trời cho sống thêm mấy năm nữa để học Dịch hòng khỏi mắc lỗi lớn. Như vậy thì Ngài có làm điều gì hay không làm điều gì hết vậy?

Từ sau thời Trình - Châu, nhà Nho đều chẳng dám bàn đến nhân quả vì hễ bàn đến sẽ bị người khác công kích, bảo không phải là thuần Nho, cho là trái nghịch tiên hiền. Bởi vậy, phàm những kẻ hiểu biết kém cõi liền hòa giọng báng Phật; người kiến thức cao minh không ai chẳng lén lút xem kinh Phật để mong khoe tài, không ai chẳng thông thiết bài bác Phật pháp, ngõ hầu làm căn cứ để sau này được thờ trong Hiền Từ (miếu thờ tiên hiền) trong làng hay được đưa vào [thờ trong] Văn Miếu!

Trong thâm tâm của Trình, Châu khi ấy chỉ mong Nho Giáo hưng thịnh, chẳng bận tâm Phật giáo sẽ còn hay mất! Cho tới hiện thời, do chất độc “phá diệt nhân quả, luân hồi” của bọn họ đến nay bộc phát, phé kinh điển, phé luân thường, bỏ hiếu, không biết hổ thẹn, trở thành những thảm kịch như giết cha, giết mẹ, chẳng đáng buồn ư?

Hiện tại, chiến sự ở vùng Tuy Viễn rất khẩn cấp, tai họa cực thảm, những chiến sĩ trung dũng và đồng bào thân ái của chúng ta hoặc là máu thịt tung tóe, táng thân, tôn mạng, hoặc là nhà tan cửa nát, trôi giạt, bơ vơ, không cơm, không áo, đói khát bức bách. Nói, nghĩ đến điều này, tim gan đều tan nát! Sáng nay, pháp sư Viên Anh kể cho tôi nghe chuyện này, bảo tôi khuyên mọi người phát tâm cứu tế, góp gió thành bão⁴²⁷, chẳng quản ít nhiều. Có áo giúp áo, có tiền giúp tiền, công đức vô lượng, chắc chắn hưởng thiện quả.

Phải biết: Giúp người tức là giúp mình, cứu người tức là cứu mình. Nhân quả vắng vắng, chẳng sai sót mảy may. Nếu chính mình gặp tai nạn, không có ai giúp, nhưng nếu có thể xưng niệm thánh hiệu thì nhất định sẽ được Phật, Bồ Tát thăm gia hộ, bảo vệ. Tôi là một ông sư nghèo, hoàn toàn chẳng cất chứa thứ gì, hễ đệ tử tại gia có bố thí gì, đều dùng để ăn loát kinh sách hết. Nay tôi xin quyên ra một ngàn đồng để xướng suất [cứu trợ vùng] Tuy Viễn. Giúp người mắc nạn thì mới có thể dứt trừ được tai nạn cho chính mình.

Hiện tại, có những phụ nữ ham chuộng xa hoa, một bình nước hoa trị giá từ ba, bốn chục đồng đến hai, ba trăm đồng. Sao bằng đem số tiền phụng phí đó dùng để cứu trợ Tuy Viễn? Lại còn có hạng người rất chuộng tích cóp của cải, lúc sống đã chẳng muốn dùng, chết đi còn mong chôn theo xuống đất, muốn được con cái chôn cất ma chay trọng thể, hoặc để lại cho con cháu dùng. Đâu có biết hiện nay đang có nguy cơ đào mồ, [những tướng] tích chứa [nào ngờ] lại khiến cho [người chết] bị hại. Như hiện tại ở Thiêm Tây đang có cả một tổ chức đào mộ chuyên làm chuyện đó. Làm con có hiếu với cha mẹ, nữ nào vì chữ Hiếu lại khiến cho mớ xương khô của cha mẹ bị phơi tênh hênh trên mặt đất! Sao bằng đem khoản tiền lớn lao đó dùng để cứu tế người khác thì tốt hơn! Lại có người nghèo túng, tuy có chí nguyện làm như thế, nhưng sức chẳng kham nổi, tôi cho rằng hãy nên niệm Phật cho nhiều để giúp đỡ. Đã có thể dứt tai nạn cho người, lại còn dứt được tai nạn cho mình. Vui sướng [như vậy] mà sao không làm?

Lúc chiến cuộc xảy ra tại đất Hồ (Thượng Hải), cháu nội của cư sĩ Tào Thương Châu ở Tô Châu vâng lời cha từ đất Hồ xuống Tô Châu đón tam thúc tổ (ông chú thứ ba) và các chú về đất Hồ. Ông chú và các chú đều chẳng muốn đi. Anh ta bèn lấy châu báu của vợ giắt vào lưng, ngồi tàu thủy nhỏ về đất Hồ. Chợt có kẻ cướp đến, anh ta muốn trốn lên bờ,

---

⁴²⁷ Nguyên văn là “*tập dịch thành cừ*” (góp những miếng da ở dưới nách con cáo may thành áo cừ).

liền nhảy xuống nước, vàng ngọc giắt theo có lẽ đáng giá hai, ba vạn đều đem cho hết người đã đổi áo cho mình, tự xưng là học trò nghèo, làm thầy giáo dạy vỡ lòng cho trẻ. Nếu bọn giặc cướp biết được, không biết còn phải tôn tới mấy vạn để chuộc thân nữa. Đây có phải là tiền tài gieo họa cho người hay không?

Người ta nay chỉ tham phần tiện nghi trước mắt, chẳng thể thấy thông suốt, bị khốn khổ vì tiền tài, những trường hợp như vậy rất nhiều, chẳng thể thuật đủ! Khi xưa, có một vị cư sĩ nọ hỏi tôi phương cách vẫn hồi kiếp vận, tôi bảo: “Việc này rất dễ! Hiểu rõ lý nhân quả rồi tận lực thực hành. Phát được tín tâm ắt có thiện quả. Và nữa, tâm dôi trá đã tiêu, trong tâm rộng suốt thì tai nạn nào cũng đều tiêu tan như băng tuyết vậy!”

Trong cơn loạn lạc Hồng Dương⁴²⁸, một nhà buôn gỗ ở Giang Tây là Viên Cung Hoảng bị bọn phỉ bắt được, trói vào cây cột ở khách sảnh (nhà khách), khóa chặt cửa lại, chờ đúng lúc sẽ giết. Ông Viên tự nghĩ ắt bị chết, bèn thắm niệm thánh hiệu Quán Âm, hồi lâu ngủ quên đi, tỉnh dậy thấy thân mình nằm ngoài đồng, ngẩng đầu lên thấy hãy còn sớm liền trốn thoát. Do vậy, tôi rất mong mọi người phát tín tâm rộng lớn, nương vào đức của cha trời, mẹ đất⁴²⁹, giữ lòng nhân “*coi mọi người và ta là ruột thịt, xem loài vật cũng giống như ta*”. Phạm đối với [hết thầy những gì] trong vòng trời đất đều thương xót, nuôi dưỡng, bảo vệ. Lại còn đem lễ nhân quả báo ứng, đạo niệm Phật cầu sanh Tây Phương để chỉ bảo, khuyến hóa. Nếu như ai nấy đều thực hành thì nước chẳng mong bảo vệ mà tự được bảo vệ, tai nạn chẳng mong dứt cũng tự dứt vậy!

4. Ngày thứ tư: Giảng về nhân quả lớn lao để thành Phật và giải thích đại lực những nghĩa lý trọng yếu của Tứ Liệu Giản

Hai ngày hôm trước, tôi đã bàn qua về nhân quả. Hôm nay tôi vẫn bàn về nhân quả, [quý vị] cần biết là [nhân quả] đã được nói trong hai bữa trước là tiểu nhân, tiểu quả, [nhân quả] được bàn trong ngày hôm nay là đại nhân, đại quả.

Sở dĩ đức Phật thành Phật thường hưởng pháp lạc chân thường, sở dĩ chúng sanh bị đọa địa ngục, vĩnh viễn chịu khổ luân hồi kịch liệt, [cả hai việc này] đều chẳng ra ngoài nhân quả. Hễ con người muốn trị thân tâm

---

⁴²⁸ Hồng Dương: Loạn Thái Bình Thiên Quốc do Hồng Tú Tài và Dương Tú Thanh lãnh đạo, nên còn gọi là loạn Hồng Dương.

⁴²⁹ Nguyên văn “*Càn vi đại phụ, Khôn vi đại mẫu*”.

thì trọn chẳng thể ra ngoài nhân quả được. Con người hiện tại ham ăn nói lớn lối, chẳng cầu thực tế, bộp chộp bảo nhân quả là pháp Tiểu Thừa, thật là lầm lẫn lớn. Nào biết Đại Thừa hay Tiểu Thừa trọn chẳng ra ngoài hai chữ “nhân quả” được! Tiểu Thừa là tiểu nhân quả, Đại Thừa là đại nhân quả. Tiểu nhân (nhân nhỏ bé) là y theo Sanh Diệt Tứ Đế, biết Khổ, đoạn Tập, hâm mộ Diệt, tu Đạo; tiểu quả là chứng quả A La Hán. Đại nhân (nhân lớn lao) là tu Lục Độ vạn hạnh; đại quả là chứng Phật Quả rốt ráo. Trồng dưa được dưa, gieo đậu được đậu. Có nhân nào ắt sẽ có quả đó, chưa hề sai sót. Vì vậy, chẳng riêng người thế gian đều thuộc trong nhân quả mà ngay chính Bồ Tát, Phật cũng chẳng ra ngoài nhân quả được! Nếu bảo nhân quả là Tiểu Thừa, hóa ra Phật, Bồ Tát cũng là Tiểu Thừa ư? Đủ biết lời lẽ ấy ngông cuồng, trái nghịch đến thế nào!

Pháp hội này là pháp hội Hộ Quốc Túc Tai. Tôi chỉ mới bàn đến việc ngưng dứt tai nạn đao binh, nước lửa, vẫn chưa phải là rốt ráo. Lại cần phải dứt tai nạn phiền não sanh tử thì mới là biện pháp triệt để. Chúng ta mê muội Pháp Thân của chính mình, dứt huệ mạng của Phật, đáng buồn, đáng đau! So với việc sắc thân bị họa, [mê lầm mất Pháp Thân] nào phải chỉ gấp trăm ngàn vạn lần nặng nề hơn! Vì thế, phải hộ trì Pháp Thân huệ mạng, đoạn sanh tử phiền não mới đáng kể là biện pháp túc tai (dứt trừ tai chướng) trọn vẹn.

Phật giáo, [nói] đại cương, chẳng ngoài năm tông, năm tông chính là Luật, Giáo, Thiền, Mật, Tịnh. Luật là căn bản của Phật pháp, nghiêm trì tịnh giới để mong tam nghiệp thanh tịnh, nhất tâm viên minh, Ngũ Uẩn đều không, các khổ đều độ. Giáo là nương theo giáo pháp mà tu Quán, rời khỏi “ngón tay [chỉ mặt trăng] để thấy được mặt trăng”, triệt ngộ Phật tánh sẵn có của đương nhân, kiến tánh thành Phật. Nhưng chữ “*thành Phật*” đó có nghĩa là thấy được đức Phật thiên chân⁴³⁰ trong tự tánh bèn gọi là “*thành Phật*”, chứ chưa phải là thành tựu, chứng được quả Phật nơi Bồ Đề đạo. Mật dùng tam mật (thân mật, khẩu mật, ý mật) gia trì, chuyển Thức thành Trí, gọi là “*túc thân thành Phật*” (thành Phật ngay trong thân này). Đây cũng chỉ là coi “*liễu sanh thoát tử từ ngay nơi thân này là thành Phật*”, chứ chưa phải là thành đức Phật phước huệ viên mãn! Ba tông này đều có thể gộp vào Thiền vì khí phận giống nhau. Do vậy, tu trì Phật pháp trọng yếu chẳng ngoài hai môn Thiền và Tịnh.

---

⁴³⁰ “Thiên chân” có nghĩa là chân lý tự nhiên sẵn có không cần phải tạo tác. Sách Chi Quán Phụ Hành Truyền Hoàng Quyết, quyển 1, giảng: “*Lý không phải tạo tác thì gọi là thiên chân*”. Như vậy, “*thiên chân Phật*” chính là Phật sẵn có trong chân tâm, tức Pháp Thân.

Thiền chuyên cây tự lực, nếu chẳng phải kẻ túc căn chín muồi thì chẳng thể được lợi ích thật sự. Tịnh là kiêm nhờ Phật lực, hễ ai đầy đủ tín, hạnh, nguyện chân thật thì đều có thể đỏi nghiệp vãng sanh. Sự khó - dễ giữa hai pháp môn này khác nhau một trời, một vực. Vì thế, đầu đời Tống, ngài Vĩnh Minh Diên Thọ thiền sư dùng thân “cổ Phật” thị hiện sanh trong thế gian, triệt ngộ nhất tâm, tu trọn vạn hạnh; mỗi ngày làm một trăm lễ tám Phật sự, đêm đi qua ngọn núi khác kinh hành niệm Phật. Ngài rất lo cho kẻ học trong đời sau chẳng hiểu rõ tông yếu⁴³¹, nên đặc biệt viết một bài kệ Tứ Liệu Giản ngộ hầu [mọi người] biết chỗ tiến theo.

Bài kệ ấy như sau:

*Hữu Thiền, hữu Tịnh Độ,
Do như đỏi giác hổ,
Hiện thế vi nhân sư,
Lai sanh tác Phật, Tổ.*

*Vô Thiền, hữu Tịnh Độ,
Vạn tu, vạn nhân khứ,
Nhược đắc kiến Di Đà,
Hà sâu bất khai ngộ?*

*Hữu Thiền, vô Tịnh Độ,
Thập nhân cứu tha lộ,
Ám cảnh nhược hiện tiền,
Miết nhĩ tùy tha khứ.*

*Vô Thiền, vô Tịnh Độ,
Thiết sàng tịnh đồng trụ,
Vạn kiếp dữ thiên sanh,
Một cá nhân y hồ*

---

⁴³¹ Tông yếu: Điều quan trọng mấu chốt trong giáo pháp của các tông. Sách Pháp Hoa Kinh Huyền Nghĩa quyển 1 giảng: “Tông yếu nghĩa là trọng yếu, tức là nhân quả của chính đức Phật đã hành thì gọi là Tông. Thế nào là Yếu? Vô lượng các điều thiện, hễ nói là Nhân thì đều bao gồm hết. Vô lượng sự chứng đắc, hễ nói là Quả thì đều bao gồm hết. Như giờ cái lưới lên, không mất lưới nào chẳng động. Nằm một góc áo, không sợi vải nào chẳng dính theo, nên gọi là Tông Yếu”.

(Có Thiên, có Tịnh Độ,
Khác nào hổ thêm sừng,
Hiện tại làm thầy người
Đời sau làm Phật, Tổ.

Không Thiên, có Tịnh Độ,
Vạn tu, vạn cùng sanh,
Nếu được thấy Di Đà,
Lo gì chẳng khai ngộ.

Có Thiên, không Tịnh Độ
Mười người, chín chân chừ
Ám cảnh nếu hiện tiền
Chớp mắt đi theo nó.

Không Thiên, không Tịnh Độ
Giường sắt cùng cột đồng
Muôn kiếp với ngàn đời
Không một ai nương dựa)

Tám mươi chữ này là cương yếu cả một đời giáo hóa của đức Như Lai, là khuôn mẫu huyền diệu để người học [Phật] liễu thoát ngay trong đời này. Người đọc trước hết cần phải hiểu rõ thế nào là Thiên? Thế nào là Tịnh Độ? Thế nào là có Thiên? Thế nào là có Tịnh Độ? Thiên và Tịnh Độ là ước về Lý, ước về Giáo mà nói. “*Có Thiên, có Tịnh Độ*” là ước về căn cơ, ước về tu mà luận. [Luận theo] Lý - Giáo, hai pháp [Thiên và Tịnh] trọn chẳng khác gì nhau. Xét về mặt Cơ - Tu (căn cơ và sự tu hành), hai pháp khác nhau rất xa. Lời tuy tương tự, ý nghĩa thật khác biệt, cần phải rất chú ý thì mới chẳng cô phụ tấm lòng đau đáu của tổ Vĩnh Minh.

Gì là Thiên? Đây chính là Chân Như Phật tánh chúng ta sẵn có, nhà Thiên thường gọi là “*bản lai diện mục trước khi cha mẹ sanh ra*”. Tông môn chẳng nói toạc ra để người ta tự tham cứu, tự lãnh ngộ, nên nói như thế. Thật sự, nó chính là tâm thể thuần chân ly niệm linh tri, không Năng, không Sở, vừa Tịch vừa Chiếu⁴³² vậy (“*Ly niệm linh tri*” là trọn không

⁴³² Năng: Đối tượng chủ thể, Sở: đối tượng thụ động. Chẳng hạn, chúng ta đọc sách thì nhãn thức và ý thức là Năng, cuốn sách được đọc là Sở. Tịch và Chiếu là hai mặt của chân tâm, chân tâm thường hằng bất biến, không bị ngoại duyên nhiễm ô, không

có ý niệm suy lường nhưng hiểu rành rẽ tất cả cảnh tượng trước mắt). Tịnh Độ tức “tín nguyện trì danh, cầu sanh Tây Phương”, chứ chẳng phải chỉ riêng nói đến “*duy tâm Tịnh Độ, tự tánh Di Đà*”.

“*Có Thiên*” tức là dốc sức tham cứu đến cùng cực, niệm vắng lặng, tình⁴³³ mất đi, thấy thấu suốt diện mục sẵn có trước khi cha mẹ sanh ra, minh tâm kiến tánh. “*Có Tịnh Độ*” là chuyện thực sự phát Bồ Đề tâm, sanh lòng tin, phát nguyện, trì danh hiệu Phật, cầu sanh Tây Phương. Nếu như tham Thiên chưa ngộ, hoặc ngộ chưa triệt để đều chẳng được gọi là “*có Thiên*”. Nếu như niệm Phật nhưng thiên chấp duy tâm, không có tín - nguyện, hoặc có tín - nguyện nhưng chẳng thân thiết đều chẳng được gọi là “*có Tịnh Độ*”. Thậm chí, tuy tu Tịnh Độ nhưng tâm nghĩ đến trần lao⁴³⁴, hoặc cầu phước báo trời - người, hoặc cầu đời sau xuất gia làm Tăng, nghe một hiểu cả ngàn, đắc Đại Tổng Trì, hoàng dương Phật pháp, giáo hóa chúng sanh đều chẳng được gọi là “*người tu Tịnh Độ*” vì chẳng chịu theo đúng kinh giáo Tịnh Độ trong Phật pháp. Nếu làm lạc lầy giáo nghĩa thông thường làm chuẩn [để phê phán, suy luận pháp môn Tịnh Độ] thì trong đời sau, trong cả vạn người, khó có được một, hai kẻ có thể chẳng mê đề được liễu thoát. Bị phước báo mê hoặc, từ mê vào mê, thật có lắm kẻ! Nếu thật sự hiểu sâu xa ý nghĩa này thì mới đúng là người tu Tịnh Độ.

Kẻ có mắt không trông thường tưởng tham thiên là “*có Thiên*”, niệm Phật là “*có Tịnh Độ*”, tự làm, làm người, há chẳng phải là tai hại cùng cực hay sao? Ở đây, tôi đã thuyết minh [thế nào là] có hay không có Thiên, Tịnh; nay sẽ lại đem lời kệ, dựa theo từng đoạn để phân tích [thì quý vị] mới biết tám mươi chữ này khác nào trời tạo đất dựng, không một chữ nào chẳng xác đáng, không một chữ nào có thể thay đổi được!

Bài kệ thứ nhất nói: “*Có Thiên, có Tịnh Độ, khác nào hổ thêm sừng, hiện tại làm thầy người, đời sau làm Phật, Tổ*”, nghĩa là: Người đã triệt ngộ Thiên Tông, minh tâm kiến tánh, lại còn thâm nhập kinh tạng, biết trọn vẹn các pháp môn Quyền - Thật của Như Lai, nhưng trong các

---

bị mất đi dù chúng sanh luân hồi bao nhiêu kiếp nên gọi là Tịch (vắng lặng). Công dụng chiếu soi (tức nhận hiểu sự vật vạn pháp) của Tâm được gọi là Chiếu.

⁴³³ Theo Duy Thức Học, tác dụng của sáu thức dưới ảnh hưởng của mê hoặc, vô minh thì gọi là Tình, hoặc đôi khi còn gọi là Tình Thức hoặc Tình Tướng. Chữ Tình này thường được dùng để chỉ mọi ý niệm phân biệt, chấp trước đối với sự nhận thức của sáu căn.

⁴³⁴ Trần Lao là tên khác của phiền não, do phiền não khiến cho tâm bị nhiễm ô giống bụi bặm nên gọi là Trần. Phiền não khiến cho thân tâm nhọc mệt, không an ổn nên gọi là Lao.

pháp, lại chỉ chọn lấy một pháp “tín nguyện niệm Phật” để làm đường lối chung cho chánh hạnh tự lợi, lợi tha.

Phần nói về Thượng Phẩm Thượng Sanh trong Quán kinh [có câu]: “*Độc tụng Đại Thừa, hiểu Đệ Nhất Nghĩa*” chính là nói về hạng người này. “*Khác nào hồ thêm sùng*” là người này song tu Thiền Tịnh, có đại trí huệ, có đại Thiền Định, có đại biện tài, tà ma ngoại đạo nghe danh vỡ mật, giống như hồ mọc thêm sùng, oai mãnh khôn sánh. Có kẻ nào đến học hỏi sẽ tùy cơ thuyết pháp. Thấy nên dùng Thiền Tịnh Song Tu để tiếp độ thì dùng Thiền Tịnh Song Tu tiếp độ. Nên dùng Chuyên Tu Tịnh Độ để tiếp độ thì dùng Chuyên Tu Tịnh Độ tiếp độ. Bất luận là thượng, trung, hạ căn, không một ai chẳng được lợi lạc. [Người như vậy] há chẳng phải là “*nhân thiên đạo sư*” ư?

Đến lúc mạng chung, được Phật tiếp dẫn vãng sanh Thượng Phẩm, trong khoảng khảy ngón tay, hoa nở thấy Phật, chứng Vô Sanh Nhẫn, thấp nhất cũng là chứng bậc Sơ Trụ trong Viên Giáo. Cũng có người đốn siêu⁴³⁵ địa vị, đạt tới Đẳng Giác. Bậc Sơ Trụ trong Viên Giáo đã có thể hiện thân làm Phật trong trăm cõi; huống hồ là những địa vị sau đó càng lên cao càng thù thắng hơn, tính thẳng đến địa vị thứ bốn mươi một là địa vị Đẳng Giác [thì càng thù thắng đến mực nào] nữa? Vì thế nói: “*Lai sanh tác Phật, Tổ*” (Đời sau làm Phật, Tổ).

Bài kệ thứ hai là: “*Không Thiền, có Tịnh Độ, vạn tu, vạn cùng sanh, nếu được thấy Di Đà, lo gì chẳng khai ngộ*”. Do người ấy tuy chưa minh tâm kiến tánh, nhưng cứ quyết chí cầu sanh Tây Phương. Trong kiếp xưa, Phật từng phát đại thệ nguyện nhiếp thọ chúng sanh như mẹ nhớ con. Nếu chúng sanh thật sự như con nhớ mẹ, chí thành niệm Phật thì cảm ứng đạo giao, liền được Phật nhiếp thọ. Kẻ tận lực tu Định - Huệ được vãng sanh đã đành, mà kẻ Ngũ Nghịch, Thập Ác lúc lâm chung bị sự khổ bức bách, phát tâm hối hận lớn lao, xưng niệm Phật danh hoặc đến mười tiếng hoặc chỉ một tiếng rồi liền mạng chung, cũng đều được hóa thân của Phật tiếp dẫn vãng sanh. Đấy chẳng phải là “*vạn tu, vạn người sanh*” hay sao?

Tuy kẻ ấy niệm Phật chẳng bao lâu, nhưng do [niệm Phật] cực kỳ mãnh liệt nên đạt hiệu quả lớn lao, chớ nên đem người niệm Phật hờ hững, lững lờ để so sánh nhiều - ít! Đã sanh về Tây Phương, gặp Phật nghe pháp, tuy có nhanh - chậm khác nhau, nhưng đều đã cao dự dòng

---

⁴³⁵ Đốn siêu địa vị: Vượt nhanh qua các địa vị, không cần phải tu chứng từ từ theo từng bậc. Như ngài Quán Thế Âm nghe đức Thế Tịnh Quang Vương Phật nói chú Đại Bi bèn vượt thẳng từ Sơ Địa lên Thập Địa thì gọi là “đốn siêu địa vị”.

Thánh, vĩnh viễn chẳng lui sụt. Tùy theo căn tánh sâu hay cạn sẽ hoặc dần dà hoặc nhanh chóng chứng đạt các quả vị. Đã được chứng quả thì chuyện khai ngộ cần gì phải nói tới nữa, bởi thế mới bảo: “*Nếu được thấy Di Đà, lo gì chẳng khai ngộ*”.

Bài kệ thứ ba là: “*Có Thiên, không Tịnh Độ, mười người, chín chân chừ. Ám cảnh nếu hiện tiền, chớp mắt đi theo nó*”. Do người ấy tuy triệt ngộ Thiên Tông, minh tâm kiến tánh, nhưng Kiến, Tư phiền não chẳng dễ đoạn trừ, cần phải qua bao duyên rèn luyện khiến cho [phiền não bị] đoạn trừ sạch không còn sót thì mới có thể xuất ly phần đoạn sanh tử⁴³⁶. Còn như kẻ chưa đoạn được mảy may nào ta chẳng cần bàn đến. Nếu như đoạn [phiền não] mà vẫn còn sót chút mảy may nào chưa thể đoạn sạch thì sáu nẻo luân hồi vẫn y như cũ, khó bề trốn tránh. Biên sanh tử sâu thăm thẳm, đường Bồ Đề xa vời vợi, nếu chưa về đến nhà đã liền mạng chung thì trong mười người đại ngộ, tám chín người đã giống như thế. Vì thế, mới nói: “*Thập nhân cứu tha lộ*” (Mười người, chín chân chừ).

Chữ “*tha*” (蹉) ở đây nghĩa là “*tha đà*” (蹉 跎), nếu nói thông tục là “chân chừ”. “*Ám cảnh*” là cảnh tượng của thân Trung Âm, tức là các cảnh tượng do nghiệp lực thiện, ác trong đời này và bao kiếp trước cùng hiện ra khi lâm chung. Khi cảnh này hiện ra, chỉ trong nháy mắt, sẽ theo nghiệp lực thiện hay ác nào mạnh mẽ nhất đi thọ sanh trong đường thiện hay ác, chẳng thể tự làm chủ được mảy may nào, giống như người mắc nợ, chủ nợ nào mạnh sẽ lôi đi trước. Tâm tình lăm mồi, sẽ nghiêng lệch về chỗ nào tâm mình đặt nặng. Ngũ Tổ Giới tái sanh làm Tô Đông Pha, Thảo Đường Thanh lại sanh làm Lỗ Công⁴³⁷. Đây vẫn còn là bực thượng⁴³⁸, nên nói: “*Ám cảnh nếu hiện tiền, chớp mắt đi theo nó*”.

---

⁴³⁶ Phần Đoạn Sanh Tử (còn gọi là Phần Đoạn Tử, hoặc Hữu Vi Sanh Tử) là sanh tử trong tam giới. Gọi là “phần đoạn” (có giai đoạn, có thời gian) vì do quả báo sai khác mà có hình dáng, thọ lượng nhất định. Như vậy “xuất ly phần đoạn sanh tử” có nghĩa là thoát khỏi tam giới.

⁴³⁷ Ngũ Tổ là tên núi, đồng thời là tên chùa. Sư Giới thiên sư, người thời Tống, thuộc tông Vân Môn, nối pháp của ngài Song Tuyên Sư Khoan, trụ trì chùa Ngũ Tổ núi Ngũ Tổ tại Tô Châu, nên thường gọi là Ngũ Tổ Giới, chân hưng tông phong mạnh mẽ. Theo Tây Quy Trực Chi, quyển ba: “*Thiên sư Thanh Thảo Đường khá có giới hạnh, tuổi ngoài chín mươi, thường được nhà họ Tăng cúng dường hậu hĩ, bèn hứa thác sanh vào nhà ấy làm con. Sau họ Tăng sinh được một người con, cho người đến tìm Thảo Đường thì Sư đã tọa hóa*”. Theo pháp sư Viên Anh, Thảo Đường Thanh là người đời Tống, là bậc tông tượng trong nhà Thiên, tuổi già, thấy vị tể tướng đã cáo lão hồi hương hết sức vinh diệu, chợt khởi tâm niệm hâm mộ, bèn thác sanh vào nhà

Chữ Âm (陰) âm đọc và ý nghĩa giống chữ Âm (蔭), có nghĩa là “che đậy”. Ý nói: Do nghiệp lực này ngăn che nên chân tánh chẳng thể hiển hiện. Chữ Miết (瞥) cùng âm với chữ Phiết (撇), nghĩa là “chớp mắt”. Có kẻ cho rằng chữ Tha (蹉) nghĩa là làm lạc, “Âm” là cảnh Ngũ Âm Ma thì đều là vì chưa hiểu ý nghĩa chữ Thiên và chữ Có nên mới hiểu sai lầm như thế. Lẽ đâu bậc đại triệt đại ngộ trong mười vị, hết chín người làm đường, lạc lối, lầm đi theo cảnh Ngũ Âm Ma, bị ma dựa phát cuồng ư? Phàm kẻ bị ma dựa phát cuồng chính là hạng tăng thượng mạn⁴³⁹ chẳng hiểu giáo lý, chẳng rõ tự tâm, tu mù luyện đui. Sao chẳng biết tốt - xấu, lại đem gán cho bậc đại triệt, đại ngộ vậy? Điều này quan hệ rất lớn, chẳng thể không biện bác rõ.

Bài kệ thứ tư là: “*Không Thiên, không Tịnh Độ, giường sắt cùng cột đồng, muôn kiếp với ngàn đời, không một ai nương dựa*”. Có người bảo “không Thiên, không Tịnh Độ” chính là kẻ vùi đầu tạo nghiệp, chẳng tu thiện pháp. Lầm lẫn lắm thay! Bởi lẽ, pháp môn vô lượng, nhưng chỉ có Thiên và Tịnh là phù hợp căn cơ nhất. Kẻ đó đã chưa triệt ngộ, lại chẳng cầu vãng sanh, cứ hời hợt, hờ hững tu các pháp môn khác thì chẳng thể giữ cho Định, Huệ quân bình, đoạn Hoặc, chứng Chân, lại chẳng cậy vào Phật lực để đối nghiệp vãng sanh, dùng công đức tu trì cả đời để cảm lấy phước báo trời người trong đời sau. Đời này đã không có chánh trí, đời sau ắt bị phước chuyển, đắm say Ngũ Dục, rộng tạo ác nghiệp. Đã tạo nghiệp ác sẽ khó tránh khỏi ác báo. Một hơi thở ra không hít vào được nữa liền đọa địa ngục, rõ ràng là trải qua kiếp dài lâu, nằm lăn giường sắt, ôm ấp cột đồng để đền trả các món ác nghiệp tham thanh sắc, giết sanh mạng v.v... Chư Phật, Bồ Tát tuy rủ lòng từ mẫn, nhưng [do kẻ ấy] bị ác nghiệp chướng ngăn nên cũng chẳng được lợi ích gì.

Thiền sư Triệt Lưu đời Thanh bảo: “*Người tu hành nếu không có chánh tín cầu sanh Tây phương, tu lung tung các điều thiện khác thì gọi*

ấy. Về sau, trở thành tể tướng Tăng Lỗ Công. Do một tâm niệm tham luyện mà công hạnh tu Thiên cả đời bị vứt bỏ!

⁴³⁸ Gọi là bực thượng vì thân sau còn chưa lâm vào hoàn cảnh tệ hại lắm. Trong Ân Quang Văn Sao Chánh Biên, có thuật chuyện vị Tăng ở núi Nhạn Đãng thân sau trở thành Tần Cối, một vị Tăng khác trở thành con gái ông Châu Phòng Ngự. Có nhiều trường hợp còn đọa vào ác đạo nữa!

⁴³⁹ Tăng thượng mạn (Abhimāna): Đối với giáo lý hoặc cảnh giới, địa vị tu hành chưa hề có chứng ngộ mà đã khởi tâm kiêu hãnh, ngạo nghễ. Do coi mình cao hơn người khác nên gọi là “tăng thượng”, cũng như do tự đề cao mình quá phận nên gọi là “tăng thượng”.

là oan gia đời thứ ba”, chính là nói về ý này. Bởi lẽ, đời này tu hành, đời sau hưởng phước; cậy phước làm ác, ắt bị đọa lạc. Vui chỉ tạm hưởng trong đời sau, khổ vĩnh viễn suốt kiếp. Nếu như nghiệp địa ngục đã tiêu, lại chuyển sanh làm quý, súc sanh. Muốn lại được thân người, khó nhất trong những điều khó! Bởi thế, đức Thích Ca dùng tay bốc đất, hỏi ngài A Nan rằng: “Đất trên tay ta nhiều hay đất trên đại địa nhiều?” A Nan bạch Phật: “Đất trên đại địa nhiều”. Phật dạy: “*Được thân người như đất trên tay; mất thân người như đất trên đại địa*”. Câu “*vạn kiếp và ngàn đời, không một ai nương dựa*” vẫn còn là do âm vận bài kệ bố buộc nên chỉ nói thiên cận như vậy đó thôi!

Vĩnh Minh thiên sư sợ người đời chẳng hiểu được nghĩa chân thật của Thiên - Tịnh, [chẳng] quán sát rõ ràng, nên mới viết bài kệ này để giảng rõ. Có thể nói [bài kệ này] là chiếc bè báu để thoát bến mê, là người dẫn đường lia nẻo hiểm, công lao rất lớn. Bởi lẽ, hết thầy pháp môn chuyên cậy vào tự lực, pháp môn Tịnh Độ kiêm nhờ Phật lực. Trong hết thầy pháp môn phải hết sạch Hoặc nghiệp thì mới có thể liễu sanh tử; pháp môn Tịnh Độ đối nghiệp vãng sanh liền dựa vào dòng Thánh. Người đời chẳng xem xét, coi Tịnh Độ là thừa thải, vụn vặt, thật đáng than thở lớn lao!

Hiện tại, người ta hay cho rằng khán thoại đầu là cách tu thích hợp nhất, [cứ cho rằng] hề lâm chung được chết an lành là liễu thoát. Nào hay lời ấy là lời nói mớ của kẻ chưa mở Chánh Nhãn. Ở đây, tôi dẫn chuyện cũ để làm thí dụ:

Vào khoảng đời Càn Long - Gia Khánh nhà Thanh, có ba vị Thiên tăng cùng tham thiền với nhau. Chết đi, một vị sanh tại Giang Tô, tên là Bành Văn Chương; một vị sanh ở Vân Nam, tên là Hà Quế Thanh; một vị sanh ở Thiểm Tây tên là Trương Phí. Trong ba người, chỉ ông Bành nhớ được chuyện kiếp trước. Sau lên kinh đô thi Hội, gặp hai người kia liền kể chuyện kiếp trước cùng làm Tăng. Hai người kia tuy không nhớ được [việc cũ], nhưng vừa thấy ông Bành đã như [gặp lại] cố nhân, trở thành bạn thân thiết.

Vào Điện Thí (thi Đình), ông Bành đậu Trạng Nguyên, ông Hà đậu Bảng Nhãn, ông Trương trúng Truyền Lô⁴⁴⁰. Họ Bành sau từng làm Chủ

---

⁴⁴⁰ Điện Thí là vào cung vua dự thi dưới sự chứng kiến của vua. Theo thể lệ thời Minh – Thanh, thi cử gồm ba giai đoạn: Hương Thí, Hội Thí, và Điện Thí. Do thi trong cung vua (thường là điện Thái Hòa) nên gọi là Điện Thí (hoặc Đình Thí), người Việt thường gọi là thi Đình. Trong khoa thi này, người đậu đầu gọi là Trạng Nguyên, người thứ hai gọi là Bảng Nhãn, người thứ ba là Thám Hoa. Ông Trương

Khảo, Học Đài, nhưng khá tham sắc, sau chết tại nhà. Họ Hà giữ chức Chế Đài ở Nam Kinh. Giặc Hồng Dương nổi dậy, Nam Kinh thất thủ, ông bị hoàng thượng bắt tội chết. Ông Trương từng làm thầy dạy hoàng đế Hàm Phong, dân Hồi Hồi⁴⁴¹ muốn làm phản bèn lừa giết phăng ông đi. Ba vị này chẳng thể coi là Tăng nhân bình thường, đáng tiếc là chẳng biết cầu sanh Tây Phương, tuy được đôi chút phước lớn nhưng hai người chẳng được chết yên lành. Rốt cuộc, ông Bành tham đắm nữ sắc, e trong đời sau sẽ chẳng được như đời này!

Lại nữa, tiên sinh Ngô Dẫn Chi ở Tô Châu, đậu Thám Hoa dưới đời Thanh. Học vấn, đạo đức, tướng mạo, đều tốt đẹp cả. Năm Dân Quốc thứ mười (1921), đi triều bái Phổ Đà, gặp tôi, tự bảo kiếp trước ông ta là hòa thượng ở Vân Nam. Vì khách đến dâng hương đông đảo, chẳng thể chuyện trò nhiều, cũng chưa hỏi tường tận nguyên do. Năm [Dân Quốc] thứ mười một (1922), tôi qua Dương Châu khắc in sách, đến ở nhà một người đệ tử tại Tô Châu, liền dò hỏi về việc ấy, nghĩ rằng ông ta chưa quên mất tấc nhân, khi gặp mặt sẽ hỏi chuyện, nhưng rồi hoàn toàn quên mất. Từ đó, chẳng qua lại với nhau nữa. Đến năm [Dân Quốc] thứ 19 (1930), tôi bế quan tại chùa Báo Quốc. Đến tháng Mười Một, ông ta cùng hai tiên sinh Lý Ấn Tuyên, Lý Hiệp Hòa đến thăm. Tôi hỏi: “Sao ông biết kiếp trước là nhà sư ở Vân Nam?” Ông ta bảo: “Năm hai mươi sáu tuổi, tôi nằm mộng đến một ngôi chùa kia, biết là chùa X... ở huyện Y... thuộc tỉnh Vân Nam. Trông thấy hình dạng điện đường, phòng xá, cây cối đều như thường thấy, cũng thấy mình là Tăng. Tỉnh dậy, nhớ rất rõ, ghi chép lại từng điều. Sau đây, một người bạn đi làm quan ở Vân Nam (*tiên sinh Trương Trọng Nhân còn biết tên họ người này*), đem đôi chiếu những lời ông ta chép thì không sai lệch mảy may”.

Tôi bảo: “Tiên sinh đã tám mươi tuổi, không còn được bao nhiêu ngày nữa, hãy nên khôi phục sự nghiệp hòa thượng kiếp trước, nhất tâm niệm Phật cầu sanh Tây Phương thì mới chẳng phụ công khó tu trì đời trước!” Ông ta đáp: “Niệm Phật có gì là hy hữu, lạ lùng?” Tôi nói:

---

không dựa vào ba hạng này, chỉ đố Tiên Sĩ, được vua cho xướng danh trong sân châu nên Tổ nói ông đậu Truyền Lô. Truyền Lô gọi đủ là “kim điện truyền lô” (xướng danh trong điện vàng), tức là hai ngày sau khi yết bảng ghi danh các sĩ tử thi đậu, các vị tân khoa tiên sĩ sẽ được triệu tập vào điện Thái Hòa, được nội quan xướng danh đến trước mặt vua lạy tạ và được vua ban thưởng ngự tửu, đãi yến.

⁴⁴¹ Hồi tộc là sắc dân thiểu số của Trung Hoa, sống chủ yếu tại các tỉnh Thanh Hải, Cam Túc, Hà Nam, Hà Bắc. Thật ra họ gồm nhiều sắc dân khác biệt có nguồn gốc từ Trung Á, Tây Á, chủ yếu là gốc Ả Rập, di cư đến Trung Hoa. Do họ theo đạo Hồi nên người Hán thường gọi chung họ là Hồi tộc, hoặc Hồi Hồi.

“Niệm Phật tuy chẳng phải là hy hữu, lạ lùng gì, nhưng thế gian chẳng có mấy người niệm. Chuyện chẳng hy hữu, chẳng lạ lùng nhất là chuyện ăn cơm, cả thế giới không một ai là chẳng ăn; đây là sự chẳng hy hữu, lạ lùng bậc nhất, vì sao ông vẫn cứ phải làm?” Ông ta chẳng đáp được, nhưng vẫn không chịu niệm. Ông ta hỏi hai vị Lý Tiên sinh: “Các vị có niệm không?” Họ đáp: “Niệm chứ!” Ông ta vẫn không nói gì; đến tối ngày Ba Mươi tháng Chạp, lúc sắp thắp đèn, qua đời, vừa tròn tám mươi tuổi. Vị này đời trước tu trì cũng rất khá nên đời này mới cảm được công danh lớn lao, tuổi thọ lâu dài, nhưng đời này chỉ giữ trọn luân thường, chẳng còn tin vào Phật pháp nữa, há chẳng phải là đáng xót xa lắm sao?

Cả bốn vị trên chưa ai chứng đắc, mà dù có sở chứng đi nữa, nếu chưa đoạn hết Phiền Hoặc thì vẫn khó thể lìa khỏi sanh tử được! Thậm chí như thiên sư Viên Trạch đời Đường, biết được chuyện quá khứ, vị lai, nhưng vẫn không thể thoát được, huống hồ là kẻ chỉ được chết an lành lại có thể giải quyết xong chuyện sanh tử sao? Cha ông Lý Nguyên đời Đường, trăn thủ Đông Đô, bị An Lộc Sơn làm phản giết chết. Lý Nguyên chẳng muốn làm quan, biến căn nhà mình đang sống ở Lạc Dương thành chùa Huệ Lâm, thỉnh Viên Trạch làm Hòa Thượng; Lý Nguyên cũng tu hành ở chùa ấy. Mấy năm sau, Lý Nguyên muốn triều bái Nga Mi, mời Viên Trạch cùng đi. Viên Trạch muốn đi theo đường Thiêm Tây, nhưng Lý Nguyên chẳng muốn đến kinh đô nên nhất định đi theo đường thủy qua ngã Kinh Châu. Viên Trạch đã tự biết mình chẳng trở về được nên liền [viết thư] dặn dò hậu sự, mỗi mỗi đều rành rẽ, kẹp trong cuốn kinh nhưng chẳng để lộ ra, theo Lý Nguyên ngồi thuyền ra đi.

Thuyền bơi đến miền thượng du Kinh Châu, gần đến Giáp Sơn, vùng đất ấy thế nước chảy xiết, chưa đến tối đã phải cắm thuyền. Chợt có một người đàn bà mặc quần gấm, kéo nước bên sông. Viên Trạch vừa trông thấy, hai mắt ứa lệ. Lý Nguyên hỏi nguyên do, Viên Trạch đáp: “Ta chẳng chịu đi theo đường này là vì sợ gặp người đàn bà này. Bà ta mang thai đã ba năm, chờ ta sanh làm con. Chẳng thấy còn có thể trốn lánh, chứ nay đã thấy, không cách nào chẳng làm con bà ta được! Ông nên tụng chú, giúp ta mau sanh. Tới ngày thứ ba, hãy đến nhà thăm ta. Ta trông thấy ông, cười một tiếng làm tin. Mười hai năm sau, đêm Rằm tháng Tám, đến bên bờ giếng Cát Hồng tại chùa Thiên Trúc ở Hàng Châu gặp ta”.

Nói xong, Viên Trạch tọa thoát (ngồi qua đời). Bà nọ liền sanh con. Ngày thứ ba, Lý Nguyên đến thăm, đưa bé liền cười. Sau đấy, Lý Nguyên quay về chùa Huệ Lâm, thấy trong quyển kinh đã viết sẵn lời dự

ngôn về hậu sự, càng thêm tin [sư Viên Trạch] chẳng phải là kẻ tầm thường. Mười hai năm sau, Lý Nguyên đến Hàng Châu. Tới đêm Rằm tháng Tám, ông đến chỗ ước hẹn chờ đợi; chợt thấy bên sông có đứa bé trai chẵn trâu, ngồi trên lưng trâu, dùng roi gõ sừng trâu, xướng:

*Tam sinh thạch thượng cự tinh hôn,
Thường nguyệt, ngâm phong bất yếu luân.
Tầm quý tình nhân viễn tương phỏng,
Thử thân tuy dị, tánh thường tồn.*
(Trên đá ba sinh⁴⁴², vẫn nguyên hôn
Ngâm gió, thường trăng lộ phải bàn
Thẹn thấy người xưa tìm đến gặp
Thân này tuy khác, tánh thường còn)

Lý Nguyên nghe xong bèn đến chào hỏi. Hàn huyền xong xuôi, đưa bé lại đọc:

*Thân tiền, thân hậu sự mang mang,
Dục thoại nhân duyên khủng đoạn trường⁴⁴³
Ngô, Việt giang sơn du dĩ biến
Khước hồi yên trạo thượng Cù Đường
(Thân trước, thân sau sự vẫn vương
Bàn chuyện nhân duyên luống đoạn trường
Ngô, Việt giang sơn chơi khắp cả,
Quầy chèo mây khói, vượt Cù Đường⁴⁴⁴)*

---

⁴⁴² Theo sách Quần Ngọc Chú, Tĩnh Lang đến văn cảnh chùa Nam Huệ Lâm, nằm chơi, chợt ngủ thiếp đi, thấy hồn mình đến Bồng Lai. Nơi đó có một vị Tăng đang tụng kinh, trước mặt có một nén nhang đang cháy. Hỏi đến nguyên do, vị Tăng cho biết cây nhang ấy do một người đàn-việt thắp lên để khẩn nguyện, cầu phước, nhang chưa cháy hết mà người thắp nhang đã chuyển kiếp ba lần. Lần thứ nhất làm Đường Huyền Tông, lần thứ hai làm Đường Hiến Tông, lần thứ ba chính là Tĩnh Lang. Do đó, về sau từ ngữ “tam sinh hương hỏa” thường dùng để chỉ lời nguyện có hiệu lực đến ba đời.

⁴⁴³ “Đoạn trường”: Ý nói vô cùng đau xót, như đứt từng khúc ruột. Theo điển tích cổ, vua Sở đi săn thấy vợ con bị bắn chết, vợ mẹ trông thấy ôm con kêu khóc rồi chết, mổ bụng ra xem thấy ruột nó đứt thành từng khúc. Do đó cổ văn thường dùng chữ “đoạn trường” để diễn tả nỗi đau xót.

Rồi ruồi trâu đi mất. Thân phận như thế còn chưa liễu thoát được, huống hồ là những kẻ chỉ mới lãnh hội được câu thoại đầu, được chết an lành mà coi là đã liễu thoát ư? Cậy vào tự lực để thoát sanh tử khó khăn như thế đó; cậy vào Phật lực để thoát sanh tử dễ dàng như thế đó; vậy mà người đời vẫn cứ buông bỏ Phật lực để cậy vào tự lực, cũng là vì chưa hiểu rõ lẽ mâu nhiệm. Nay dùng hai câu sau đây để nói toạc ra: Chỉ là vì tri kiến sai lầm “muốn tỏ vẻ ta là hạng người bậc thượng, chẳng chịu làm chuyện tầm thường, không hy hữu, lạ lùng” vậy. Xin hết thầy mọi người hãy suy nghĩ chín chắn chuyện đã qua của năm người này rồi tự lợi, lợi tha, sốt sắng tu Tịnh Nghiệp như lo chôn cất cha mẹ, như cứu đầu cháy thì mới khỏi luống uổng đời này và lần gặp gỡ này.

5. Ngày thứ năm: Giải thích sơ lược về giáo nghĩa Lục Tức của tông Thiên Thai, kiêm giảng về ăn chay, phóng sanh

Pháp môn Tịnh Độ thích hợp khắp ba căn, thâm nhiếp lợi căn lẫn độn căn, khế lý, khế cơ, chí viên, chí đốn, đúng là pháp môn lợi lạc chúng sanh duy nhất vô thượng. Nhưng con người hiện tại, có kẻ tự cao, tự đại bảo: “Chúng sanh tức là Phật thì ta chính là Phật, sao lại phải niệm Phật?”, kẻ thì lại cho rằng: “Ta đã là phàm phu khổ não, làm sao có thể liễu thoát sanh tử, chỉ cầu kiếp sau chẳng mất thân người mà thôi!” Hai hạng người này đều vì chẳng hiểu rõ nhân quả mà thành ra như thế ấy. Bởi vậy, hôm nay tôi vẫn giảng về nhân quả.

Phải biết “*chúng sanh tức là Phật*” [chỉ cho] cái nhân chân thật là Phật tánh sẵn có đủ. Nếu chẳng tu hạnh Niệm Phật mâu nhiệm, Phật tánh chẳng do đâu hiển hiện được thì làm sao đạt được thật quả “giải thoát sanh tử, thành tựu Phật đạo” đây? Ví như gương báu đóng bụi, quang minh chẳng hiện, chứ thật ra chẳng mất! Nếu chịu ra sức lau chùi, mài giũa thì gương sẽ tự có thể chiếu trời soi đất. Nếu nói: “Ta là phàm phu khổ não, chẳng thể vãng sanh Tây Phương, liễu sanh thoát tử, cho đến thành Phật” thì lại chính là lời lẽ của kẻ nghiệp chướng sâu nặng, tự cam chịu đọa lạc. Và nữa, người đời nay có kẻ đánh cờ, xoa mặt-chuộc đến nổi mệt quá rồi chết, chẳng biết là bao nhiêu! Nếu họ có thể vận dụng sự khổ nhọc ấy vào chuyện tu hành niệm Phật thì lo gì chẳng vãng sanh Tây Phương, chứng lên đến Phật quả ư? Bởi lẽ, Phật vốn chỉ là một chúng

---

⁴⁴⁴ Cù Đường (còn gọi là Quỷ Hiệp, tức khe quỷ) là tên một kềm núi hiểm trở, quanh co trên sông Dương Tử ở tỉnh Tứ Xuyên. Kềm núi này dài đến 8 km, từ huyện Phụng Tiết cho đến thành Bạch Đế. Thế nước chảy xiết, rất nguy hiểm khi phải vượt qua.

sanh tu trì, chứng đắc Phật quả mà thôi.

Thiên Thai Trí Giả Đại Sư đời Tùy soạn cuốn Quán Vô Lượng Thọ Phật Kinh Sớ, đã lập ra giáo nghĩa Lục Tức Phật để đối trị căn bệnh lớn “cam chịu đọa lạc” và bệnh “tự tôn, tự đại sai lầm”. Lục Tức Phật là: một là Lý Tức Phật, hai là Danh Tự Tức Phật, ba là Quán Hạnh Tức Phật, bốn là Tương Tự Tức Phật, năm là Phần Chứng Tức Phật, sáu là Cứu Cánh Tức Phật. “Lục”: Minh thị thứ lớp sâu - cạn, “Tức”: Chỉ rõ ngay nơi Thể chính là Phật. Ví như trẻ sơ sanh hình thể chẳng khác gì cha mẹ, nhưng sức lực, khả năng khác biệt rất xa. Bởi thế, chẳng thể bảo đứa bé con ấy chẳng phải là người, nhưng cũng chẳng thể sai nó gánh vác chuyện của người đã trưởng thành được. Nếu biết rõ “tuy sáu mà thường tức” thì sẽ chẳng sanh lui sụt. Nếu hiểu “tuy tức mà thường sáu” sẽ chẳng sanh lòng tăng thượng mạn. Từ đó, nỗ lực tu trì, sẽ từ phạm phu mà viên chứng Phật quả, do Lý Tức Phật mà thành Cứu Cánh Tức Phật vậy.

* **Lý Tức Phật** là hết thấy chúng sanh đều có Phật tánh. Tuy trái phản Chánh Giác, xuôi theo trần lao, luân hồi trong Tam Đồ, Lục Đạo, nhưng công đức của Phật tánh vẫn tự đầy đủ, cho nên gọi là Lý Tức Phật, coi Lý Thể của tâm chính là Phật vậy. Vô Cơ Tử⁴⁴⁵ làm bài tụng rằng:

*Động, tịnh lý toàn thị
Hành, tàng sự tận phi,
Minh minh tùy vật khứ,
Yếu yếu bất tri quy.
(Động, tịnh toàn là lý,
Hành, tàng chẳng trúng gì,
Tối tăm theo đuổi vật,
Mờ mịt chẳng biết về)*

Do hết thấy chúng sanh chưa nghe Phật pháp, chẳng biết tu trì, nhưng nhất niệm tâm thể vẫn hoàn toàn giống như Phật. Vì thế mới bảo

---

⁴⁴⁵ Vô Cơ Tử là biệt hiệu của sư Phổ Nhuận, cao tăng tông Thiên Thai, sống vào đời Nam Tống. Ngài họ Quách, pháp tự là Thiên Thụy. Xuất gia năm bảy tuổi với ngài Từ Hạnh Phưởng, chín tuổi xuống tóc. Năm mười tuổi bắt đầu học giáo nghĩa Thiên Thai với ngài Thông Chiếu. Về sau, trụ trì chùa Đại Giác ở Tùng Giang, được vua ban hiệu Phổ Nhuận Đại Sư.

là: “*Động, tịnh toàn là lý*”. Do mê lầm tự tâm, tạo các sự nghiệp nên mới bảo “*Hành, tàng chẳng trúng gì*” (Hành là hoạt động, tàng là ở yên), vì mọi việc làm đều chẳng tương ứng Phật tánh. Suốt ngày, suốt năm, tối tăm, mờ mịt ruổi theo vật dục (lòng ham muốn vật chất) phiền não, vọng tưởng, từ sống đến chết chẳng hề biết hồi quang phản chiếu (xoay trở lại xét soi cái tâm), nên bảo là: “*Tối tăm theo đuôi vật, mờ mịt chẳng biết về*”.

* **Danh Tự Tức Phật** là hoặc do từ thiện tri thức, hoặc từ kinh điển mà biết rằng tâm vốn sẵn đủ Phật tánh tịch - chiếu viên dung, bất sanh, bất diệt. Thông suốt hiểu rõ nơi danh tự, biết hết thấy pháp đều là Phật pháp, hết thấy chúng sanh đều có thể thành Phật. Đó gọi là “nghe danh tự Phật tánh liền hiểu rõ, thấu suốt Phật pháp”. Kệ tụng rằng

Phương thỉnh vô sanh khúc,

Thĩ văn bất tử ca,

Kim tri đương thể thệ

Phiên hận tự tha đà.

(Vừa nghe khúc vô sanh,

Mới nghe bài bất tử,

Liền biết ngay đương thể,

Tiếc đã trót lân khân)

[Ý nói]: Từ trước đến nay chỉ biết sanh tử luân hồi không lúc nào kết thúc; nay biết Phật tánh chân thường, bất sanh, bất diệt, đã biết đương thể (ngay nơi bản thể) chính là cái nhân chân chánh để thành Phật liền gấp gấp tu trì, còn hận từ trước đến nay mình bỏ uổng quang âm (thời gian) đến nỗi chưa thể thật sự chứng đắc!

* **Quán Hạnh Tức Phật** là nương theo Giáo tu Quán, tức là địa vị Ngoại Phạm⁴⁴⁶ Ngũ Phạm trong Viên Giáo. Ngũ Phạm là:

---

⁴⁴⁶ Ngoại Phạm là địa vị trước khi đạt đến địa vị Kiến Đạo. Ngũ Đình Tâm Trụ, Biệt Tướng Niệm Trụ, Tương Tục Niệm Trụ của Thanh Văn được gọi là Ngoại Phạm. Ngay cả địa vị Phục Nhẫn trong Thập Tín trong Đại Thừa vẫn thuộc Ngoại Phạm. Đại Thừa Nghĩa Chương, quyển 17 giảng: “*Gọi là Ngoại Phạm vì họ còn hưởng ngoại cầu lý, chưa dứt tướng để hướng vào trong duyên theo chân tánh. Do chưa đoạn được cái thân phần đoạn trong lục đạo nên gọi là Phạm*”. Nói chi tiết hơn, trong Tạng Giáo thì những địa vị thuộc Hiền Vị như Ngũ Đình Tâm v.v... là Ngoại

- a. Tỳ Hỷ Phẩm: Nghe pháp Thật Tướng, tin hiểu, tùy hỷ.
- b. Độc Tụng Phẩm: Đọc tụng kinh Pháp Hoa và các kinh điển Đại Thừa để hỗ trợ quán hạnh và sự hiểu biết.
- c. Giảng Thuyết Phẩm: Tự nói những điều mình tự chứng hiểu (nội giải) để chỉ dạy, dắt dẫn làm lợi cho người khác.
- c. Kiêm Hành Lục Độ Phẩm: Kiêm tu Lục Độ để giúp cho quán tâm.
- e. Chánh Hành Lục Độ Phẩm: Lấy việc hành Lục Độ làm hạnh chánh yếu, tự mình hành, dạy người khác hành, Lý - Sự đầy đủ. Quán Hạnh càng thêm thù thắng. Kệ tụng rằng:

*Niệm niệm chiếu thường lý
Tâm tâm tức huyền trần
Biến quán chư pháp tánh
Vô giả diệc vô chân.*
(Niệm niệm chiếu thường lý,
Tâm tâm bất huyền trần
Quán khắp các pháp tánh,
Không giả cũng không chân)

Đã viên ngộ (ngộ trọn vẹn) Phật tánh, nương theo Giáo tu Quán, đối trị phiền não tập khí nên bảo là: “*Niệm niệm chiếu thường lý, tâm tâm bất huyền trần*”. Hiểu rõ một sắc, một hương không thứ gì chẳng phải là Trung Đạo; hết thấy các pháp không pháp nào chẳng phải là Phật pháp, hết thấy chúng sanh đều sẽ thành Phật, cho nên nói: “*Quán khắp các pháp tánh, không giả cũng không chân*”.

* **Tương Tự Tức Phật** là tương tự giải phát (gần giống như đã giải ngộ, phát khởi), tức là địa vị Nội Phàm thuộc Thập Tín trong Viên Giáo. Sơ Tín đoạn Kiến Hoặc, Thất Tín đoạn Tư Hoặc; Bát, Cửu, Thập, Tín đoạn Trần Sa Hoặc. Kệ tụng rằng:

*Tứ Trụ tuy tiên thoát,
Lục trần vị tận không
Nhãn trung do hữu ê*

Phàm, trong Thông Giáo thì cho đến Căn Huệ Địa đều là Ngoại Phàm, Biệt Giáo coi từ Sơ Quả cho đến Thập Tín đều là Ngoại Phàm, còn Viên Giáo coi Quán Hạnh Ngũ Phẩm là Ngoại Phàm. Tổ Ân Quang đã giải thích chữ Nội Phàm theo giáo nghĩa Viên Giáo.

Không lý kiến hoa hồng.
(Trước đã thoát Tứ Trụ,
Nhưng sáu trần chưa không,
Mắt vẫn còn màng mộng
Thấy hoa đốm trên không)

Tứ Trụ là:

- a. Kiến Nhất Thiết Trụ Địa chính là Kiến Hoặc trong Tam Giới.
- b. Dục Ái Trụ Địa chính là Tư Hoặc trong Dục Giới.
- c. Sắc Ái Trụ Địa tức là Tư Hoặc trong Sắc Giới.
- d. Hữu Ái Trụ Địa tức là Tư Hoặc trong Vô Sắc Giới.

Sơ Tín đoạn Kiến Hoặc, Thất Tín đoạn Tư Hoặc nên bảo là: “*Trước đã thoát Tứ Trụ*”. Nhưng do tập khí sắc, thanh, hương, vị, xúc pháp chưa hết, nên bảo là: “*Nhưng sáu trần chưa không*”. Ở đây chỉ luận về địa vị Thất Tín, chứ Bát, Cửu, Thập Tín đã phá được Trần Sa Hoặc nên tập khí đã hoàn toàn rỗng không. Tập khí là những dư âm của các Chánh Hoặc (các phiền não chánh yếu). Giống như cái mâm đựng thịt dù đã rửa sạch, vẫn còn có mùi hôi; bình đựng rượu tuy đã súc kỹ vẫn còn có mùi rượu. “*Mắt vẫn còn màng mộng, thấy hoa đốm trên không*” là: Vì chưa phá Vô Minh nên chưa thể thấy được bản thể của Chân Không Pháp Giới.

* **Phần Chứng Túc Phật** là ở [giai đoạn] Thập Tín hậu tâm⁴⁴⁷, phá một phần Vô Minh, chứng một phần Tam Đức, liền bước vào Sơ Trụ, chứng Pháp Thân, là Pháp Thân Đại Sĩ. Từ Sơ Trụ đến Đăng Giác, tổng cộng là bốn mươi một địa vị, mỗi địa vị đều phá được một phần vô minh, chứng một phần Tam Đức, nên gọi là Phần Chứng Túc Phật. Do vô minh chia làm bốn mươi hai phẩm, Sơ Trụ phá một phần, cho đến Thập Trụ phá được mười phần. Trải qua [các địa vị] Thập Hạnh, Thập Hồi Hương, Thập Địa cho đến Đăng Giác [lần lượt] phá được bốn mươi một phần. Bậc Sơ Trụ có thể hiện thân làm Phật trong thế giới không có Phật, lại còn tùy loại hiện thân độ thoát chúng sanh. Thần thông đạo lực của bậc này chẳng thể nghĩ bàn, huông hồ là càng lên mỗi địa vị trên càng thù thắng hơn nữa, nhất là địa vị thứ bốn mươi một là Đăng Giác Bồ Tát ư? Kệ tụng rằng:

---

⁴⁴⁷ Đã viên mãn mười Tín tâm thì gọi là Thập Tín hậu tâm, tức là đã chuẩn bị tiến vào địa vị Sơ Trụ.

*Hoát nhĩ tâm khai ngộ
Trạm nhiên nhất thiết thông
Cùng nguyên do vị tận
Thường kiến nguyệt môn lung.*
(Đột nhiên tâm khai ngộ,
Lặng trong hết thấy thông,
Vẫn chưa thông tận gốc
Trăng thường thấy môn lung)

“*Đột nhiên tâm khai ngộ, lặng trong hết thấy thông*” là nói về cảnh tượng phá được vô minh đôi phần, chứng ngộ đôi phần. “*Vẫn chưa thông tận gốc, trăng thường thấy môn lung*” ý nói còn có mây vô minh [che lấp] nên chưa thể thấy thấu tốt ánh sáng của vầng trăng thiên chân trong tự tánh.

* **Cứu Cảnh Tức Phật** là từ Đẳng Giác lại phá một phần Vô Minh nên [thấu đạt] tốt cùng Chân Tánh, hết sạch Hoặc, phước huệ viên mãn, chứng ngộ triệt để Chân Như Phật Tánh sẵn có ngay trong tâm mình, đạt địa vị Diệu Giác, thành đạo Vô Thượng Bồ Đề. Kệ tụng rằng:

*Tùng lai chân thị vọng
Kim nhật vọng giai chân
Đản phục bản thời tánh
Cánh vô nhất pháp tân.*
(Từ trước, chân là vọng
Hôm nay, vọng đều chân,
Chỉ khôi phục bản tánh
Có pháp nào mới đâu?)

“*Từ trước chân là vọng*” là trước khi ngộ thì cũng chỉ từ “Ngũ Uẩn đều là không” này mà làm sanh chấp trước [khiến cho] Sắc Pháp, Tâm Pháp nương theo nhau thành lập, khổ ách theo đó sanh ra. Sau khi đã ngộ rồi, tuy vẫn chỉ là Ngũ Uẩn này, nhưng toàn thể đều là một Chân Như, trọn chẳng có tướng Sắc, Tâm, Ngũ Uẩn để được. Vì thế, bảo là: “*Từ trước chân là vọng. Hôm nay, vọng đều chân*”. Nhưng cái Chân được chứng ấy nào phải là điều gì mới đạt được, chẳng qua là phục hồi lại Chân Như Phật Tánh sẵn có đó thôi, vì thế bảo: “*Chỉ khôi phục bản tánh, có pháp nào mới đâu?*”

Lại nữa, chúng sanh còn mê thì thấy Phật, Bồ Tát và hết thấy chúng sanh đều là chúng sanh, cho nên hủy báng Phật pháp, sát hại chúng sanh, chẳng biết là tội lỗi; trái lại còn coi đó là vui. Đức Phật đã triệt ngộ cái tâm “tâm, Phật, chúng sanh cả ba không sai biệt”, thấy hết thấy chúng sanh hoàn toàn là Phật. Vì thế đều vì kẻ oán, người thân thuyết pháp khiến cho họ được độ thoát; dầu là kẻ cực kỳ ác nghịch không tin, tâm [Phật] cũng không hề có một niệm buông bỏ vì Phật thấy thấu suốt kẻ đó chính là một vị Phật chưa thành vậy.

Sáng hôm nay, ông Hoàng Hàm Chi bảo tôi rằng: Pháp Sư Viên Anh nói đạo tràng sắp viên mãn; ngày hoàn mãn sẽ cử hành phóng sanh. Đến ngày Mười Sáu sẽ nói về Tam Quy, Ngũ Giới, xin tôi vì đại chúng giảng đại ý của sự phóng sanh và thọ Tam Quy, Ngũ Giới ngõ hầu mọi người cùng phát tâm lợi người, lợi vật. Bởi thế, chẳng thể không tuyên nói. Pháp hội này nhằm để hộ quốc tức tai. Nếu suy xét đến tận cùng nguyên do phát khởi tai nạn thì phần nhiều là vì sát sanh mà ra. Vì thế, muốn ngưng dứt sát nghiệp, phải bắt đầu từ việc kiêng giết chóc, ăn chay, bảo vệ, tiếc thương sanh mạng loài vật và chuộc mạng loài vật. Mọi người ai nấy phải nên phát tâm bảo vệ, thương tiếc sanh mạng loài vật. “*Muốn biết binh đao trong cõi thế, lò mổ xin nghe tiếng nửa đêm*”. Hãy giữ hai câu ấy làm lời răn nhắc, tận lực kiêng dè.

Ý nghĩa của việc phóng sanh là khiến cho mọi người phát tâm bảo vệ mạng sống của chúng sanh. Chính mình phóng sanh, đương nhiên sẽ chẳng sát sanh nữa. Dầu chính mình chẳng phóng sanh, trông thấy người khác phóng sanh, lẽ nào còn nỡ sát sanh? Nếu ai nấy bảo vệ, thương tiếc sanh mạng, chẳng tàn hại nữa sẽ tiêu được sát kiếp, chuyển được vận nước. Nhưng người đời vẫn có kẻ một mặt bỏ tiền phóng sanh, một mặt vẫn sát sanh, ăn thịt như thường. Như vậy, dù có chút công đức phóng sanh, làm sao địch nổi tội lỗi sát sanh lớn lao!

Hiện thời, hội này dự định trong ngày viên mãn sẽ cử hành phóng sanh, xin các vị phát tâm thí tiền giúp cho, tự lợi, lợi vật, công đức chẳng thể nghĩ bàn. Còn như [tiền] cúng dường của đệ tử quy y lần này, Án Quang quyết định dùng hết vào việc cứu trợ tai nạn, trọn chẳng lấy dùng một đồng nào! Bởi lẽ, tôi là một ông Tăng trợ trợ, đã không có chùa miếu, lại cũng chẳng có đồ đệ, trừ thức ăn, quần áo ra, để dành tiền làm gì? Mai kia mạng chung, sau khi hỏa thiêu, đem tro rải xuống biển cả, chẳng cần phải tạo tháp và làm bất cứ [hình thức] kỷ niệm nào!

Ngay cả việc quy y đây, tôi vốn chẳng thuận từ đâu, nhưng bởi pháp sư Viên Anh và cư sĩ Khuất Văn Lục thiết tha khuyên bảo, viện lẽ những

người phát tâm cầu pháp ân cần, vì thỏa mãn ý nguyện của họ, vì tình chẳng thể khước từ, nên đành chấp thuận. Tôi vốn xem nhẹ tiền bạc, chẳng giống những người khác, mỗi tên đệ tử phải xuất tiền “huong kính”⁴⁴⁸ bao nhiêu đó mới chấp thuận cho quy y. Tôi thì không tiền cũng quy y được, chỉ cần người ấy có tâm thành kính tu trì mà thôi. Bởi lẽ, chẳng thể coi chuyện quy y như chuyện mua bán, cần phải ra giá bao nhiêu đó mới mua được hàng hóa đáng giá chừng đó! Có như vậy thì mới là tín đồ chân thật quy y Phật pháp, mới có thể đạt đại lợi ích liễu sanh thoát tử, siêu phàm nhập thánh.

6. Ngày thứ sáu: Dùng Chân Đế và Tục Đế để phá trừ kiến chấp và trần thuật những chuyện linh cảm gần đây

Người đời chấp Không, chấp Có, làm lạc sanh khởi những kiến giải của chính mình nên mê muội chẳng giác ngộ. Đức Thế Tôn lập ra giáo pháp [là vị] muốn cho chúng sanh phá trừ hai kiến chấp ấy, đặc biệt bày ra một pháp môn Niệm Phật, mong chúng sanh từ Có đạt đến Không, dầu đắc Không nhưng chẳng bỏ Có thì hai pháp Có - Không sẽ hỗ trợ nhau, được lợi ích rất lớn. Huống hồ là cậy vào nguyện lực của Phật Di Đà. Vì thế, lực dụng của pháp môn Niệm Phật vượt trội hết thầy pháp môn [khác], làm chỗ quy túc cho hết thầy các pháp môn.

Trong đời có một hạng người tri kiến hèn kém, dạy họ niệm Phật cầu sanh Tây Phương bèn nói: “Chúng tôi là hạng nghiệp lực phàm phu, làm sao dám mong mỗi vãng sanh Tây Phương? Chỉ cầu chẳng mất thân người là đủ lắm rồi”. Thứ tri kiến này là do chẳng biết tâm tánh của chúng sanh và tâm tánh của chư Phật giống hệt, chẳng hai. Nhưng chư Phật tu đức đến cùng cực, tánh đức hiển hiện trọn vẹn, còn chúng sanh dầu đủ tánh đức, trọn không tu đức, dầu có tu tập nhưng lắm kẻ vì tu hành trái nghịch với tánh, nên đâm ra càng thêm mê muội, trái nghịch.

Lại có một hạng người tri kiến cuồng vọng. Dạy họ niệm Phật, liền bảo: “Ta đã là Phật, cần gì phải niệm Phật? Các người chẳng biết tự mình chính là Phật thì thường niệm Phật cũng không sao! Ta đã tự biết là Phật, cần gì phải trên đầu lại chòng thêm một cái đầu!” Thứ tri kiến này là do chỉ biết đến vị Phật thuộc về Phật Tánh sẵn có ngay trong tâm, chưa biết đến vị Phật đã đoạn sạch Phiền Hoặc, viên mãn phước huê. Hạng người này nếu đã biết Tánh - Tu, Lý - Sự đều chẳng thể thiên

---

⁴⁴⁸ Hương kính: Tiền cúng dường khi cầu quy y thọ giới. Gọi là “huong kính” với ngụ ý cúng cho vị thầy chút tiền để thầy có tiền mua nhang đèn cúng Phật.

chấp, cực lực tu tịnh hạnh thì sẽ vượt xa hạng người nầy sanh tri kiến hèn kém. Nếu chẳng vậy, sẽ tự làm, làm người, vĩnh viễn đọa trong địa ngục A Tỳ, trọn không có kỳ ra. Vì thế, đối với những hiểu biết lầm lạc chấp Không, chấp Có, kiến giải hèn kém và kiến giải lầm lạc cuồng vọng này, chỉ có riêng pháp Niệm Phật là dễ đối trị nhất. *“Tâm này làm Phật, tâm này là Phật”*, nếu chẳng làm Phật thì chẳng phải là Phật được. Hai câu kinh văn này chính là Vô Thượng Diệu Pháp để phá trừ hai thứ kiến chấp hèn kém và cuồng vọng.

Bàn chặt chẽ về ý nghĩa lớn lao trong Phật pháp thì chẳng ngoài Chân Đế và Tục Đế. Chân Đế một pháp chẳng lập, là thực thể được thấy biết bởi Thánh Trí. Tục Đế phô bày trọn vẹn vạn hạnh, chính là hành tướng được tu trong pháp môn (*chữ Tục ở đây nghĩa là tạo dựng, kiến lập, chứ đừng hiểu là thế tục, thô tục*). Người học Phật phải viên dung Chân - Tục, một mực cùng hành. Bởi lẽ, vì một pháp chẳng lập thì mới có thể tu đạo phô bày trọn vẹn vạn hạnh. Vạn hạnh được phô bày trọn vẹn thì mới hiển hiện được bản thể một pháp chẳng lập.

Nay để dễ hiểu, tôi nêu riêng một thí dụ. Bản thể của Chân Như Pháp Tánh ví như tấm gương quý báu tròn lớn, rỗng rỗng rang rang, trọn không có một vật, thế mà người Hồ đến thì bóng người Hồ hiện, người Hán đến ắt bóng người Hán hiện. Hồ, Hán cùng đến một lúc thì cùng lúc hiện bóng. Ngay đang trong lúc rỗng rang, trống lỗng, trọn không có một vật, chẳng trở ngại gì chuyện người Hồ đến, bóng người Hồ hiện; kẻ Hán đến, bóng kẻ Hán hiện. Ngay đang lúc người Hồ đến hiện bóng người Hồ, người Hán đến soi bóng người Hán, gương vẫn rỗng rang, trống lỗng, trọn không có một vật nào!

Thiền Tông đặt nặng Chân Đế, tức là ngay chỗ “vạn hạnh phô bày trọn vẹn” chỉ ra “một pháp chẳng lập”. Tịnh tông phần nhiều chú trọng Tục Đế, tức là ngay nơi “một pháp chẳng lập”, chỉ ra chuyện “vạn hạnh phô bày trọn vẹn”. Bậc trí hiểu rõ Lý sẽ tự chẳng thiên chấp. Nếu không, thà chấp Có còn hơn là chấp Không! Vì nếu chấp Có dẫu chưa ngộ trọn vẹn Phật tánh vẫn còn có công tu trì; chứ chấp Không sẽ bác không nhân quả, thành ra kiến chấp Đoạn Diệt, phá hoại, rối loạn Phật pháp, khiến chúng sanh nghi ngờ, lầm lạc, họa ấy rất lớn, chẳng thể tuyên nói được!

Chúng ta niệm Phật trước hết phải từ Có Niệm mà khởi. Niệm đến lúc niệm lặng, tinh mát, ắt không những đã không có Ta là người niệm mà cũng không có đức Phật được ta niệm, nhưng từng câu, từng chữ vẫn rành rẽ, phân minh, chẳng lầm, chẳng loạn, tức là như thường nói: *“Niệm mà vô niệm, vô niệm mà niệm”* vậy. *“Niệm mà vô niệm, vô niệm*

mà niệm” nghĩa là ngay trong lúc đang niệm Phật, trọn chẳng có tình niệm khởi tâm niệm Phật. Tuy không có tình niệm khởi tâm niệm Phật nhưng lại niệm rành rẽ, phân minh, liên tục. Nhưng công phu này chẳng phải là điều hạng sơ tâm có thể đạt được ngay! Nếu chưa đạt đến công phu “vô niệm mà niệm” mà không chú trọng “có niệm” thì khác nào phá nhà để tìm lấy chỗ trống không! Cái Không ấy quyết chẳng phải là chỗ để an thân lập mạng được!

Các bậc cổ Thiên đức, có nhiều vị lễ bái, trì tụng chẳng tiếc thân mạng như cứu đầu chày. Vì thế, thiền sư Vĩnh Minh Diên Thọ ngày làm một trăm lễ tám Phật sự, đêm qua ngọn núi khác kinh hành niệm Phật; hướng hồ là học nhân đời sau chẳng trọng Sự Tu (tu hành về mặt Sự) mà hòng thành tựu đạo nghiệp ư? Do đại ngộ lý thể “một pháp chẳng lập”, tận lực tu hành công phu “vạn pháp viên tu” nơi mặt Sự thì mới là Trung Đạo Không Hữu viên dung!

Kẻ [chấp vào] Không Giải Thoát cho rằng chẳng tu một pháp nào hết mới là “[một pháp] chẳng lập” được chư Phật gọi là “kẻ đáng thương xót”. Liên Trì Đại Sư dạy: *“Chấp sự mà niệm, giữ được liên tục thì sẽ chẳng luống uổng công, được dự vào phẩm vị [vãng sanh]. Chấp lý nhưng tâm chưa thật sự thông đạt, khó thể tránh được cái họa rớt vào Không. Bởi lẽ, Sự có công năng kèm cặp Lý, Lý chẳng thể tồn tại độc lập”*, lý do là như vậy đó. Chúng ta học Phật phải do từ ngay nơi Sự để thành Lý, do chính ngay nơi Lý để thành Sự. Lý - Sự viên dung, Có - Không chẳng hai thì mới có thể trọn thành tam-muội, liễu thoát sanh tử. Nếu tự nói ‘ta chính là Phật’, chấp Lý phế Sự, sai lầm rất nặng! Hãy nên tận lực tu trì, nhất tâm niệm Phật, từ Sự hiển Lý, dấu hiển Lý vẫn chú trọng nơi Sự thì mới được lợi ích thật sự. Ngay như hàng Đẳng Giác Bồ Tát vẫn còn phải dùng mười đại nguyện vương hồi hướng vãng sanh Tây Phương Cực Lạc thế giới nhằm mong viên mãn Phật Quả. Nay là phàm phu nhưng chẳng biết tự lượng, coi niệm Phật là Tiểu Thừa chẳng đáng để tu trì, tương lai quyết định vào địa ngục A Tỳ vậy!

Hơn nữa, người niệm Phật ai nấy phải tận hết bốn phận của chính mình, chẳng trái nghịch luân lý thế gian, như thường nói là *“giữ vẹn luân thường, tận hết bốn phận, ngăn cấm điều tà, giữ lòng thành, đừng làm các điều ác, vâng giữ các điều lành”*. Nếu bất hiếu với cha mẹ, chẳng dạy dỗ con cái thì là tội nhân trong Phật pháp. [Người] như vậy mà muốn được Phật cảm ứng gia bị, trọn chẳng có lẽ ấy! Vì thế, người học Phật phải là cha từ, con hiếu, anh nhường, em kính, tự lập mình, lại chu toàn cho người, tự lợi, lợi tha. Ai nấy tận hết bốn phận của chính

mình, dùng chính thân mình đóc suất người khác, rộng tu Lục Độ, vạn hạnh, để làm gương mẫu cho mọi người.

Phải biết rằng hiếu, đễ, trung, tín, lễ, nghĩa, liêm, sỉ cũng thuộc vào Lục Độ vạn hạnh. Trong cõi đời, kẻ chẳng tin Phật giống như người đeo cặp kính màu xem xét vạn vật, [thấy là] xanh hoặc đỏ là do kính [khác màu] mà ra, chẳng thấy được màu sắc thật sự của sự vật. Vì thế, sách Đại Học có thuyết “*cách vật trí tri*”, thật là có lý vậy! Người học Phật chúng ta chớ có làm chấp vào kiến giải của chính mình. Nếu làm chấp vào kiến giải của chính mình, ngồi đây giềng nhìn trời, một khi Diêm La đòi mạng mới hay trước đây mình đã sai lầm, có hối cũng muộn rồi!

Đời này bạc ác, xã hội rối loạn, thiên tai, nhân họa liên tiếp xảy ra. Muốn tính chuyện cứu vãn, ai nấy phải tận lực giữ vẹn luân thường, tận hết bốn phận, hiếu dưỡng cha mẹ, thương yêu trẻ nhỏ, yêu người như yêu chính mình, hoàn toàn vì lẽ công, chẳng tư lợi, thì mới có thể [cứu vãn được]! Do nhân tâm hòa bình, thế giới tự yên, quốc nạn tự dứt. Hiện tại, mỗi họa hoạn lớn nhất là con người ôm lòng riêng tư. Lòng riêng tư đến cùng cực [sẽ chỉ còn biết đến mình], con ruột có thể giết cha mẹ. Người đời thường hâm mộ cảnh thịnh trị rạng ngời, rực rỡ, thiên hạ thái bình thời Đường - Ngu⁴⁴⁹, cứ than thở thói đời hiện tại suy đồi, lòng người hiểm ác, nhưng xét đến cùng cực tại sao thành ra như vậy thì thật sự chẳng ngoài [hai chữ] Công và Tư mà thôi! Công đến cùng cực ắt thế giới đại đồng, tư đến cùng cực thì con giết cha mẹ. Nếu mọi người phá được kiến chấp tư hữu, chẳng tàn hại lẫn nhau thì sẽ lại được thấy cảnh đời Đường Ngu Tam Đại⁴⁵⁰ trong ngày nay chẳng khó khăn gì!

Xưa kia, tại Phò Đà có một vị lão Tăng đi đường, chân chột đung phải cái ghế, liền đạp đổ cái ghế, lại còn giộng liên tiếp mấy đạp nữa. Thứ tri kiến như vậy đều là do mặc tình ngã mạn, tuyệt chẳng phản tỉnh mà ra! Thứ tri kiến ấy bộc phát lòng lấy ắt sẽ dẫn đến chuyện giết cha giết mẹ mà vẫn không hổ thẹn; trái lại, còn coi đó là công lao! Hiện tại cơ duyên giết hại càng mạnh mẽ, dụng cụ giết người càng thêm khéo léo, tinh vi, đại kiếp ngay trước mắt, ai có thể thoát khỏi được? Chỉ mong đại chúng dốc hết lòng thành niệm Phật, xót xa cầu Phật lực gia bị.

---

⁴⁴⁹ Đường - Ngu là thời Nghiêu - Thuấn. Vua Nghiêu họ là Y (hay Y Kỳ), tên là Phóng Huân, thuộc thị tộc Đào Đường Thị, sử thường gọi tắt Đường Nghiêu. Vua Thuấn họ Ngu, tên Trọng Hoa, thuộc thị tộc Ngu Thị, sử gọi là Ngu Thuấn. Đây là thời thịnh trị Tam Hoàng Ngũ Đế theo truyền thuyết Trung Hoa.

⁴⁵⁰ Tam Đại là ba đời vua thánh theo truyền thuyết Trung Hoa: vua Nghiêu, vua Thuấn, vua Đại Vũ.

Khi chiến cuộc xảy ra ở đất Hồ (Thượng Hải), những nhà cửa ở vùng Áp Bắc phần nhiều cháy tan ra tro, chỉ còn khu nhà của một đệ tử quy y với tôi là ông Hạ Hình Bồi chưa bị mắc họa. Ấy là vì trong lúc chiến sự dữ dội, cả nhà ông ta cùng niệm thánh hiệu Quán Thế Âm Bồ Tát. Điều kỳ lạ nhất là bảy ngày sau khi cuộc chiến nổ ra, cả nhà bọn họ mới được Thập Cửu Lộ Quân⁴⁵¹ cứu ra; đến lúc đình chiến trở về nhà, mọi vật trong nhà chẳng mất thứ gì. Nếu Bồ Tát chẳng gia hộ, che chở thì làm sao mà được như vậy? Đó là do ông ta làm việc cho một tòa soạn nhật báo đã mấy mươi năm, vợ chồng đều ăn chay, niệm Phật rất chí thành. Do vậy biết: Quán Âm Bồ Tát đại từ, đại bi, nếu gặp tai nạn, một phen xưng niệm thánh hiệu, chắc chắn được cứu vớt, che chở.

Nếu nói: “Người đời ngàn vạn, tai nạn phát sanh dồn dập, Quán Âm Bồ Tát chỉ có một mình làm sao có thể cùng lúc đến cứu vớt, che chở từng người được? Dù có cứu giúp, che chở, cũng mệt nhọc khôn xiết!” Nào biết trọn chẳng phải Quán Âm Bồ Tát đến từng chỗ cứu giúp, mà chính là Quán Âm trong tâm chúng sanh cứu giúp đó thôi! Quán Âm vốn vô tâm, lấy tâm chúng sanh làm tâm [của chính mình], cho nên có thể ‘*nên dùng thân nào để cứu độ thì sẽ hiện ngay thân đó để thuyết pháp*’. Như vàng trắng vằng vặc trên không, tất cả mọi chỗ có nước đều hiện bóng trắng, nước trong ngàn dòng sông có ngàn vàng trắng in bóng trên sông. Trăng ấy là một hay là nhiều? Chẳng thể nói là một, vì trăng hiện bóng trong muôn dòng nước; chẳng thể nói là nhiều vì vàng trắng trên hư không luôn chỉ là một. Chư Phật, Bồ Tát cứu độ hữu tình cũng giống như thế. Chẳng được cảm ứng là do chúng sanh còn chưa dốc lòng thành, chứ chẳng phải Bồ Tát không cứu giúp, che chở! Như một cái ao nước dơ bẩn, muốn trăng hiện bóng trong ấy há có được chẳng? Hiểu rõ lẽ này rồi, đại chúng chúng ta niệm Phật há còn ai chẳng chánh tâm, thành ý, chân thành, khẩn thiết hay sao? Tôi không tin !

Một đệ tử ở huyện Văn Hỷ, tỉnh Sơn Tây là ông Diệp Tư Sơ, cưới

---

⁴⁵¹ Thập Cửu Lộ Quân là một cánh quân của quân đội Trung Hoa Dân Quốc, tương đương với cấp quân đoàn. Tiền thân mang tên Việt Quân Đệ Nhất Sư (sư đoàn thứ nhất của tỉnh Quảng Đông), năm 1926 đổi tên là Quốc Dân Cách Mạng Quân Đệ Tứ Quân (quân đoàn thứ tư của quân đội cách mạng Trung Hoa Dân Quốc). Khi quân đội Trung Hoa Dân Quốc tiến hành Bắc Phạt (đẹp tan các tướng lãnh quân phiệt xưng hùng ở miền Bắc Trung Hoa), Đệ Tứ Quân lập rất nhiều chiến tích. Năm 1930, do quân số ngày càng lớn mạnh, nhất là sư đoàn thứ mười một của Đệ Tứ Quân đã giúp cho Tưởng Giới Thạch đánh thắng được Phùng Ngọc Tường và Diêm Tích Sơn nên đã được đổi tên thành Thập Cửu Lộ Quân, do đích thân Tưởng Giới Thạch chỉ huy.

lừa đi trong vùng núi thẳm, một bên núi cao chót vót, một bên là khe sâu thẳm thẳm. Tuyết đóng thành băng, con lừa trượt chân, liền rơi xuống khe. Ngang vách núi có một cái cây to, khéo sao rớt đúng ngay trên cây ấy, không hề hấn gì. Nếu không, sẽ bị tan thân, nát xương. Cây ấy do đâu mà có? Ấy là do Quán Âm Bồ Tát thị hiện vậy!

Lại nữa, năm Dân Quốc mười bảy (1928), ông Thái Nhân Sơ người huyện Ninh Ba mở cửa hàng Ngũ Kim Pha Lê ở Thượng Hải. [Ông ta là] người cực thuần hậu, chơi thân với ông Nhiếp Vân Đài. Vân Đài dạy ông Thái thường niệm Quán Âm, cốt ý để phòng ngừa bị bắt cóc, tống tiền. Nhân Sơ tin theo. Ngày nọ, sắp ra về, xe của chính ông đậu ngoài cửa, bọn cướp cầm súng đuổi tài xế đi, rồi bọn cướp ngồi trên đó. Ông Nhân Sơ vừa bước ra liền leo lên xe, xe liền chạy đi, mới biết gặp cướp, liền thảm niệm Quán Âm, mong cho xe chết máy hòng thoát nạn. Quả thật, xe bị nổ bánh, xe chạy khật khừ, nhưng vẫn cứ chạy tiếp. Bình xăng bị nổ vỡ khiến xe bắt lửa, bọn cướp xuống xe, cúi kính hướng về phía ông Thái nã liền ba phát súng, nhưng ông Thái ba lần chạy né được, liền ngồi xe kéo trở về. Tháng Sáu năm đó, ông và vợ cùng đến Phổ Đà quy y.

Lại nữa, ông Trương Thiệu Liêm, giám đốc của một hãng ngoại quốc nọ, trọn chẳng tin Phật. Một ngày kia, ngồi xe hơi lái đến chỗ thanh vắng, hai tên cướp cầm súng đuổi người tài xế đi. Ông Trương nói: “Các ông lên xe ngồi, sai hấn lái đến chỗ nào là được rồi!” Hai tên cướp cầm súng chĩa về phía ông Trương. Ông Trương thảm niệm Quán Âm, xe lái đến chỗ náo nhiệt, chợt có hai người đánh lộn, tuần bộ (cảnh sát) thổi còi, hai tên cướp trèo xuống xe, lủi mất. Đây là vì [ông Trương] niệm Quán Âm nên hai tên cướp mới lầm tưởng là tuần bộ đến bắt chúng. Cậu ông ta là Châu Vị Thạch đã quy y từ trước, một hôm thỉnh tôi đến nhà cụ. Thiệu Liêm cũng đến quy y.

Lại nữa, con ông Lý Cận Đan ở Trấn Hải làm nhân viên buôn bán cho một hãng ngoại quốc, bị bệnh thổ huyết đã hai năm. Có lúc thổ huyết thành linh, đầu là lúc không thổ huyết thì trong đàm cũng thường lẫn máu. Một ngày, anh ta bị bọn cướp bắt. Cận Đan sợ hãi vô cùng, cả nhà niệm Quán Âm cầu cứu. Lại thỉnh chư Tăng chùa Pháp Tạng trợ niệm. Sau đấy, bọn cướp đòi tiền chuộc năm mươi vạn đồng! Nhà họ Lý chỉ có năm vạn. Tên đầu sỏ bọn cướp bảo không đủ năm mươi vạn là không xong; nhưng mỗi khi hấn đề cập đến năm mươi vạn, đầu liền bị nhức buốt, sau đành phải chấp thuận năm vạn tiền chuộc. Từ khi con ông Cận Đan được bọn cướp thả về, chẳng những không bị thổ huyết, mà ngay cả

khắc đàm cũng chẳng thấy lẫn máu nữa! Bệnh dây dưa suốt hai năm do bị cướp bắt, bệnh được khỏi hẳn. Những sự tích cảm ứng vừa thuật trên đây, [quý vị] hãy nên tin tưởng sâu xa.

Hiện tại, người học Phật khá nhiều, nhưng người hiểu biết Phật pháp sâu xa quá ít, trái lại, con người phần nhiều tin vào những lời lẽ của ngoại đạo. Miền Giang - Triết thường đồn rằng: “Người niệm Phật chẳng được vào huyết phòng (phòng đàn bà sanh nở) vì một khi bị mùi máu tanh hôi của bà để suông nhằm, bao nhiêu công đức niệm Phật từ trước tiêu mất hết”. Vì thế, [ai này] coi là chỗ phải tránh né, dù là con gái, con dâu của chính mình [sanh nở] đều chẳng dám đến gần. Có kẻ còn né sẵn qua nơi khác từ trước; hơn cả tháng mới dám trở về nhà. Tập tục này phổ biến rất rộng cũng đáng lạ thay! Chẳng biết đó chính là tà thuyết của ngoại đạo làm lầm lạc, điên đảo lòng người, há nên tin bậy?

Năm Dân Quốc thứ mười hai (1923), con dâu thứ của ông Viên Hải Quán, tuổi đã hơn năm mươi, có chút học vấn, có hai trai, hai gái. [Lúc] con dâu trưởng của bà ta sắp sanh, một vị cư sĩ bảo: “Con dâu sắp sanh, trong vòng một tháng, không được thờ Phật trong nhà, cũng chẳng được niệm Phật”. Bà ta nghe xong, hồ nghi, vừa may tôi đến đất Hồ, bèn hỏi ý việc ấy. Tôi nói: “Kẻ mù quáng đặt lời đồn thổi! Về bảo con dâu bà thường niệm Quán Âm, lúc sanh nở cần niệm ra tiếng. Bà và những người săn sóc sản phụ ai này đều nên niệm lớn tiếng thì chắc chắn chẳng đến nỗi bị sanh khó và không có những chuyện đau đớn, băng huyết v.v... Mà sau khi đẻ xong cũng chẳng bị các điều nguy hiểm”. Bà ta nghe nói, rất mừng.

Qua mấy ngày sau, cháu bé sanh ra, thân rất to, người Hồ Nam sanh con nhất định cân [coi nặng bao nhiêu], đưa bé nặng đến chín cân rưỡi, lại là con so, mà [người mẹ] trọn chẳng đau đớn gì. Vậy mới biết sức đại từ, đại bi của Quán Âm Bồ Tát chẳng thể nghĩ bàn. Bình thường niệm Phật, niệm Bồ Tát, phàm lúc sắp ngủ, lúc rửa chân, tắm gội đều nên niệm thầm. Chỉ có lúc sanh nở chẳng được niệm thầm vì lúc đang sanh phải dùng sức, niệm thầm ắt sẽ bị tức khí thành bệnh. Phải rất chú ý điểm này! Phải biết: Phật lực chẳng thể nghĩ bàn, Pháp lực chẳng thể nghĩ bàn, chúng sanh tâm lực cũng chẳng thể nghĩ bàn, chỉ do con người có lòng kiên thành hay không mà thôi!

Vị cao tăng đời Minh là ngài Thọ Xương Huệ Kinh thiền sư lúc sắp được sanh ra khá khó khăn. Ông nội ngài đứng ngoài phòng sanh, vì con cháu niệm kinh Kim Cang để cầu được dễ sanh. Cụ vừa mới mở miệng niệm xong hai chữ Kim Cang, [cháu] liền được sanh. Ông nội bèn đặt

tên cho cháu là Huệ Kinh. Lớn lên, quy y và xuất gia đều chẳng lấy tên nào khác. Ngài là vị cao tăng lỗi lạc thời Vạn Lịch (Minh Thần Tông 1573-1620). Do đây, gẫm xem thì biết là Phật pháp có ích cho cõi đời cũng lớn lắm! Niệm Quán Âm Bồ Tát vào lúc sanh sản có lợi ích như thế đó, há nên bị tà thuyết mê hoặc mà chẳng tín phụng Ngài ư?

Người đời ăn thịt đã thành thói quen. Hãy nên biết bất cứ loại thịt nào đi nữa đều có chất độc, vì lúc [con vật] bị giết, hận tâm, oán khí ngùn ngụt. [Người ăn vào] tuy chẳng đến nỗi mất mạng ngay lập tức, nhưng tích tập lâu ngày sẽ trở thành ghê chốc, tật bệnh. Những phụ nữ trẻ tuổi nếu vừa nổi nóng xong liền cho con bú sữa mẹ, đứa bé có thể bị chết; là vì sự nóng giận khiến cho sữa bị trở thành chất độc. Sự nóng giận của con người vào lúc chưa phải bị đau khổ trí mạng còn độc đến thế, huống là cái đau mất mạng của những loài lợn, dê, gà, vịt, cá, tôm v.v... há có thể nào thịt chúng nó chẳng độc ư? Hơn mười năm về trước, tôi thấy một cuốn sách nói: *“Một phụ nữ Âu Tây tánh tình nóng nảy quá mức, [ngày nọ] vừa nổi nóng xong, cho con bú, đứa bé chết ngay, chẳng biết vì nguyên do gì. Về sau lại sanh đứa khác, lại nhân lúc nóng giận xong cho con bú, [đứa bé] chết tươi; bèn đem sữa đi xét nghiệm thì thấy có chất độc, mới biết cả hai đứa con đều chết vì bú sữa độc”*.

Gần đây, có một bà cụ đến quy y, tôi bảo cụ ăn chay vì thịt có chất độc và kể chuyện người phụ nữ Âu Tây do nóng giận mà sữa hóa thành chất độc làm chết hai đứa con để làm chứng. Bà cụ ấy bảo bà ta cũng có hai đứa con cũng bị chết giống như vậy, vì ông chồng cụ tánh khí ngang ngược, man rợ, cứ hễ trái ý liền đánh vợ như tử. Con thơ trông thấy khóc òa lên, liền cho con bú. [Đứa bé] chết liền! Lúc ấy, cụ chẳng biết là chết vì sữa đã trở thành chất độc. Con dâu cụ cũng vì cho con bú mà chết mất một đứa. Đủ thấy con nít trong đời bị trúng sữa độc chết chẳng biết là bao nhiêu. Từ người phụ nữ Tây Phương phát giác trước tiên cho đến cụ bà này [xác nhận], mới thấy thật minh bạch. Vì thế, phụ nữ cho con bú sữa mẹ chớ nên nổi nóng. Nếu như đang giận dữ quá mức thì hôm ấy đừng có cho con bú, cần phải đợi đến hôm sau, tâm trạng lắng dịu, lúc hết còn giận hờn thì mới [cho con bú] không ngại gì. Nếu ngay hôm đó cho con bú rất có thể làm chết con. Nếu không chết ngay, rất có thể là chết dần dần.

Do vậy, biết rằng: Trâu, dê v.v... lúc bị giết tuy chẳng nói được, nhưng chất độc do lòng oán hận kết lại trong thịt nơi thân chúng cũng chẳng ít ỏi gì! Kẻ biết tự thương mình cố nhiên phải nên kiêng [ăn thịt] vĩnh viễn để tránh khỏi các thứ tai họa trong đời này, đời sau! Chuyện

này rất ít người biết; vì thế, phải nêu rõ ra, mong sao mọi người lưu ý. Lấy đó làm chứng, cần biết rằng: Khi người ta nóng giận, chẳng những sữa có chất độc mà nước mắt, nước miếng cũng đều có chất độc. Nếu những thứ này rơi rớt vào mắt, vào thân trẻ nhỏ cũng gây hại chẳng hạn. Có một vị bác sĩ đến quy y, tôi hỏi ông ta: “Trong sách thuốc có nói đến điều này hay không?” Ông ta đáp: “Không biết!”

Trong thế gian chuyện vượt ngoài tình lý khá nhiều, chẳng thể vì chúng không hợp khoa học mà coi thường được! Chẳng hạn như cách trị bệnh sốt rét thì dùng một tấm giấy trắng rộng hai tấc, viết ô mai (*hai trái*), hồng táo (*hai trái*), hồ đậu (*tùy theo bệnh nhân bao nhiêu tuổi, viết bấy nhiêu hạt. Như mười tuổi, viết mười hạt. Hai mươi tuổi viết hai mươi hạt*) xếp lại. Trước lúc cơn bệnh phát ra khoảng một tiếng đồng hồ, quần trên bấp tay, nam bên trái nữ bên phải, thì bệnh sẽ chẳng phát nữa. Trăm lần áp dụng, trăm lần hiệu nghiệm. Dù bệnh đã hai ba năm chẳng lành, cũng chữa lành được. Chẳng phải bùa, chẳng phải chú, chẳng phải thuốc mà trị lành được bệnh ngặt, há có thể vận dụng lý thông thường để giải thích hay chăng?

Sự thể trong thế gian đều khó thể nghĩ bàn cả! Như mắt thấy, tai nghe là chuyện cực bình thường, ai ai cũng biết cả, nhưng nếu hỏi vì sao mắt thấy được, vì sao tai nghe được thì những người biết rất ít! Trong Phật pháp cũng có những sự chẳng thể nghĩ bàn nhưng lại nghĩ bàn được, có những sự có thể nghĩ bàn nhưng lại chẳng thể nghĩ bàn được. Thần diệu nhưng minh bạch, tồn tại ngay trong con người, há nên dùng lẽ thường tình để suy lường ư!

7. Ngày thứ bảy: Giảng về tội đại vọng ngữ và những sự như đại hiếu trong nhà Phật, trí tri cách vật, thật thà niệm Phật v.v...

Ngày hôm nay, pháp hội viên mãn. Thời hạn bảy ngày chớp mắt đã qua. Thế nhưng, pháp hội tuy viên mãn, chuyện hộ quốc tức tai nên thực hiện cho đến khi chấm dứt báo thân này. Trừ phi ai nấy ăn chay, niệm Phật, vãng sanh Tây Phương, chẳng thể nói là đã viên mãn rồi ráo được.

Người học Phật hiện tại có lắm kẻ tự bảo ta đã khai ngộ, ta là Bồ Tát, ta đã đắc thần thông đến nỗi gây lầm lạc cho nhiều người. Một mai Diêm lão réo mạng, lúc mạng sắp chấm dứt, khi ấy cầu sống chẳng được, đau khổ mà chết, chắc chắn đọa địa ngục A Tỳ. Chớ nên nhiễm đám thói ác của những kẻ ham cao, chuộng xa, dối mình, lừa người ấy; nếu có thì phải sửa ngay. Nếu không có thì càng thêm cố gắng. Hãy kiên trì, hãy đề phòng!

Giết, trộm, dâm... cố nhiên là tội nặng, nhưng con người biết những hành vi ấy chẳng tốt, không đến nỗi ai nấy đều bắt chước theo, nên tội ấy vẫn còn nhẹ. Nếu chẳng tự lượng, phạm tội đại vọng ngữ, chưa đắc đã bảo đắc, chưa chứng đã nói chứng để dẫn dắt những hạng vô tri, ai nấy đều bắt chước theo, hoại loạn Phật pháp, làm chúng sanh bị nghi ngờ, lầm lạc, tội ấy nặng không thể hình dung được!

Người tu hành cần phải giấu tài, ẩn đức, phơi bày tội lỗi. Nếu chuộng phô trương tiếng tăm, oai thế rỗng tuếch, bày trò giả dối, dù có tu hành cũng bị cái tâm dối trá rỗng tuếch ấy làm hư mất hết! Vì thế, Phật đặc biệt coi tội vọng ngữ là giới căn bản của các giới để ngăn ngừa tâm hư ngụy, ngõ hầu [người tu học đạo Phật] sẽ chân tu, thực chứng. Người tu hành chẳng được hướng về hết thảy mọi người khoe khoang công phu của chính mình. Nếu như vì chính mình chẳng thể hiểu thật rành rẽ, muốn cầu thiện tri thức khai thị, ẩn chứng, thì cứ theo đúng sự thực mà trình bày trực tiếp, chớ nên kiêu căng nói quá lên, cũng chớ nên tự khiêm nói giảm đi, cứ dựa theo bốn phận của chính mình mà nói thì mới là đệ tử Phật thật sự, mới có thể mỗi ngày một thấy được lợi ích nhiều hơn.

Lục Tổ đại sư nói:

*Phật pháp tại thế gian,
Bất ly thế gian giác,
Ly thế tịch Bồ Đề,
Kháp như cầu thố giác
(Phật pháp tại thế gian,
Chẳng rời thế gian giác
Lìa đời tìm Bồ Đề
Khác nào tìm sừng thỏ).*

Vì vậy, biết rằng: Hết thảy mọi sự mỗi vật trong thế gian đều là Phật pháp. Chúng ta khởi tâm động niệm đều phải rành rẽ, minh bạch, chẳng được để vọng niệm làm mê. Ngay cả những kẻ cực ác, bại hoại nhất trong thế gian cũng như những đứa trẻ non nớt nếu có ai nói đến những điều bất thiện thì giận, nghe điều lành thì vui. Sự giận dữ đối với điều bất thiện, vui vẻ đối với điều thiện há chẳng phải là Chân Tâm Bản Giác phát hiện ư? Điều đáng tiếc là chẳng biết tự quay lại để mở rộng [cái tâm giận điều ác, vui điều lành] ra, vẫn cứ suốt ngày làm chuyện chẳng lành, đến nỗi trở thành ham danh, ghét thật, lọt vào hạng tiểu nhân. Giả sử họ

có thể tự phản tỉnh: “Ta đã vui với điều thiện thì hãy nên tận lực làm việc lành, tận lực ngăn ngừa điều ác thì gần là mong thành hiền, thành thánh; xa là liễu sanh thoát tử, thành giác đạo của Phật”.

Điều quan trọng là tự giác. Hễ giác thì chẳng chịu thuận theo mê tình, cuối cùng đạt đến chỗ giác vĩnh viễn chẳng mê. Nếu chẳng tự giác sẽ hằng ngày muốn người khác khen ngợi ta là lành, nhưng hằng ngày tận lực làm các điều ác, chẳng đáng buồn lắm ư? [Sự kiện] con người ai cũng có ý niệm thích được người khác khen ta là lành đủ chứng tỏ chúng sanh đều có Phật tánh, nhưng hành vi thuận theo tánh hay trái nghịch tánh thì: Một là do mình tự cố gắng hay tự buông lung, hai là do thiện hay ác tri thức chỉ bày, dẫn dụ. Đời nay, tai nạn phát sanh dồn dập, quá nửa là do con người phần nhiều chẳng chuộng thực tế, ham chuộng mong mỗi hư danh, ham danh ghét thật, trái nghịch bản tâm của chính mình mà nên nổi! Nếu có thể hồi quang phản chiếu, tỏ rõ Phật tánh vốn sẵn có, chẳng lừa mình, dối người, biết lẽ nghĩa, biết liêm sỉ thì cái căn bản đã lập, chẳng còn làm chuyện nghịch lý loạn đức, ắt tai hoạn sẽ tự dứt vậy!

Người học Phật quan trọng nhất là ai này phải trọn hết bốn phận. Tròn bốn phận thì sẽ có liêm, có sỉ. [Những hạnh] như cha từ, con hiếu, anh nhường, em kính đều nên nỗ lực thực hành. Sách Đại Học có câu: “*Đại học chi đạo, tại minh Minh Đức*” (Đạo đại học cốt ở chỗ làm sáng tỏ cái đức sáng). Chữ “minh” thứ nhất là tu đức “khắc kỷ⁴⁵², xét soi, phản tỉnh”. Hai chữ “Minh Đức” tiếp đó chỉ tánh đức sẵn có trong tự tâm. Muốn làm sáng tỏ Minh Đức sẵn có trong bản tâm, không tu trì từ việc khắc kỷ, xét soi, phản tỉnh thì không xong! Tiến lên nữa, mới có thể nói: “*Tại thân dân, tại chỉ ư chí thiện*”. Chữ “*thân dân*” ở đây hàm ý ai này tận hết bốn phận. “*Chỉ ư chí thiện*” nghĩa là khởi tâm, làm chuyện gì, tự hành, dạy người, đều thuận theo lẽ trời, tình người, là Trung Đạo chẳng lệch, chẳng cong queo. Được như vậy thì làm thánh làm hiền là điều có thể đạt được!

Vả nữa, Phật pháp nhằm dạy người đối trị phiền não, tập khí, nên có Tam Học Giới - Định - Huệ làm căn bản. Bởi lẽ, Giới ràng buộc cái thân thì chẳng dám làm điều trái đức nghịch lý, chẳng dám thốt lời vô ích có hại. Do Giới sanh Định nên những tạp niệm vọng loạn rồi bời trong tâm sẽ dần tiêu, những hành vi hồ đồ sẽ tự ngưng. Do Định phát Huệ nên Chánh Trí mở mang, phát khởi, Phiền Hoặc tiêu diệt, thực hiện các thiện

---

⁴⁵² Khắc kỷ: Nghiêm khắc với bản thân, không cho phép bản thân mình dễ dãi với bất cứ tập quán uơnon hèn, sai trái nào.

pháp thế gian hay xuất thế gian không pháp nào là chẳng phù hợp với Trung Đạo vậy! Ba thứ Giới - Định - Huệ đều là Tu Đức, đều là tâm thể do đích thân Chánh Trí thấy được! Đây chính là Minh Đức. Sách Trung Dung gọi Minh Đức này là Thành. Thành chỉ cho “thuần chân chẳng vọng”. Minh Đức tức là “ly niệm linh tri”. Thành và Minh Đức đều thuộc về Tánh Đức. Do có Tu Đức “tu trì khắc kỷ, phản tỉnh, xét soi” thì Tánh Đức mới hiển lộ. Bởi thế, cần chú trọng vào chữ “minh” thứ nhất thì Minh Đức mới có thể thấy thấu suốt, vĩnh viễn tỏa sáng!

Phật pháp và thế gian pháp vốn chẳng phải là hai thứ! Nếu có kẻ cho rằng nhà Phật “*từ thân cát ái*” (từ biệt cha mẹ, cắt đứt tình yêu thương) là bất hiếu thì đó là cái nhìn hạn cuộc trong đời này, là cái nhìn nông cạn chẳng biết tới quá khứ, vị lai. Chữ Hiếu đối với cha mẹ trong nhà Phật thông cả ba đời. Vì thế kinh Phạm Võng dạy: “*Nếu là Phật tử thì do Từ tâm sẽ hành nghiệp phóng sanh, coi hết thấy đàn ông là cha ta, coi hết thấy đàn bà là mẹ ta. Ta trong đời đời, không lúc nào không do họ sanh ra. Bởi vậy, chúng sanh trong sáu đường đều là cha mẹ ta. Giết họ để ăn tức là giết cha mẹ ta!*” Đối với hết thấy chúng sanh, Phật đều nghĩ thương xót độ thoát, ấy là Hiếu chẳng phải là vừa rộng lại vừa xa ư?

Vả nữa, lòng Hiếu thế gian: Cha mẹ còn sống thì hầu hạ, phụng dưỡng, cha mẹ đã khuất thì chỉ tới ngày [cha mẹ] mất mới làm cỗ cúng bái để trọn hết dạ làm con. Nếu như cha mẹ tội lớn, đọa trong dị loại, nào ai có thể biết trong đám sinh vật bị giết hại để ăn ấy, chắc chắn không có ai từng là cha mẹ ta ư? Không thông hiểu lý ba đời vô tận, cậy vào sự hiếu nhỏ nhoi mấy mươi năm để trách người, sự thấy biết ấy nhỏ nhoi, nông cạn, đáng thương xót thay! Vì thế, Phật dạy người ta kiêng giết, phóng sanh, ăn chay, niệm Phật, lòng từ bi cứu giúp cũng lớn lao thay!

Hoặc lại có kẻ bảo: “Loài lợn, dê, cá, tôm... vốn do trời sanh để nuôi dưỡng con người, ăn chúng nào có mắc tội gì?” Đây là do chưa trải qua cảnh đó nên mới nói bừa như thế. Nếu đích thân trải qua cảnh ấy thì mong được cứu còn không xuể, nào có dịp biện bác. Sách Khuyến Giới Loại Biên có chép: Ông họ Triệu nọ làm huyện lệnh huyện Bồ Thành, tỉnh Phước Kiến, ăn chay trường thờ Phật. Vợ ông hoàn toàn không có lòng tin. Ngày hôm trước bữa sinh nhật, bà ta mua khá nhiều sanh vật tính giết đãi khách. Họ Triệu bảo: “Bà muốn chúc thọ mà lại làm cho chúng nó bị chết, nên chăng?” Vợ bảo: “Ông nói toàn lời vô ích! Nếu theo như Phật pháp, nam nữ chẳng được ngủ chung, chẳng giết sanh mạng, thì hóa ra mấy chục năm sau, trần ngập thế gian toàn là súc sanh!”

Ông Triệu cũng không có cách gì khuyên giải được.

Đến đêm, người vợ mơ thấy đi vào nhà bếp, thấy giết lợn mà chính mình bị biến thành lợn, bị giết chết rồi vẫn còn biết đau. Lúc bị cạo lông, phanh bụng, móc ruột, cắt phổi, đau khổ không thể chịu được nổi! Sau đấy, giết đến gà, vịt v.v... đều thấy chính mình là những con vật bị giết. Đau quá sức, tỉnh cả ngủ, tim run, thịt giựt. Từ đây phát tâm thả hết những loài vật mình đã mua, ăn chay trường.

Người này đời trước có căn lành lớn nên mới cảm được Phật từ gia bị, khiến cho bà ta đích thân chịu khổ để dứt ác nghiệp. Chứ nếu không sẽ đời đời, kiếp kiếp nộp thân cho người ta ăn [để đền nợ sát sanh]! Những kẻ giết sanh vật ăn thịt trong cõi đời nếu có thể nghĩ tưởng đặt chính mình vào trong hoàn cảnh [của loài vật] thì khó gì mà chẳng quay đầu ngay khi ấy.

Lại có một hạng người nói: “Ta ăn thịt trâu, dê, gà, vịt... là vì muốn độ thoát chúng nó!” Chẳng những Hiền Giáo không có thuyết này, ngay trong Mật Giáo cũng không có. Nếu quả thật có thân thông như ngài Tế Diên thì còn được. Chứ nếu không, đó chỉ là tà thuyết khiến người làm lạc, tự chuốc lấy tội. Hạng hết sức vô liêm sỉ mới dám nói như thế! Người học Phật phải hiểu rõ rằng khả năng của mình, chớ nên xằng bậy tự khoe khoang lớn lối, mong mỗi vậy thay!

Thời Lương, tại núi Thanh Thành ở đất Thục (Tứ Xuyên), có vị Tăng tên là Đạo Hương có đại thần lực, nhưng giấu kín chẳng tiết lộ. Núi ấy có lệ hằng năm mở hội, lúc đó mọi người ăn uống no say, giết hại sanh vật vô số. Ngài Đạo Hương khuyên can nhiều lần, họ chẳng nghe. Năm ấy, Ngài đào một cái hố to ở ngoài sơn môn, bảo mọi người: “Các ông đã ăn no, xin chia cho tôi một bát canh, có được không?” Mọi người ưng thuận. Khi đó, ngài Đạo Hương cũng ăn uống thật no say, nhờ người dìu đến trước hố ọe hết ra. Những con vật ngài đã ăn vào: Con nào bay được thì bay lên, con nào chạy thì chạy đi, tôm, cá, thủy tộc ói ra ngập cả hố. Mọi người kinh sợ, kính phục, liền vĩnh viễn kiêng sát sanh. Về sau, ngài Đạo Hương nghe lời Chí Công liên hóa (tịch diệt) (*Có người đất Thục yết kiến ngài Chí Công ở kinh đô. Chí Công hỏi: “Người xứ nào?” Đáp: “Tứ Xuyên”. Chí Công bảo: “Hương ở Tứ Xuyên mắc hay rẻ?” Đáp: “Rất rẻ”⁴⁵³. Chí Công bảo: “Đã bị người ta coi thường sao chẳng ra đi?” Người đó trở về núi Thanh*

---

⁴⁵³ Nguyên văn: “*Tứ Xuyên hương quý tiện?*” Câu này có thể hiểu hai nghĩa: “Ngài Đạo Hương ở Tứ Xuyên được quý trọng hay bị coi thường?” Nghĩa thứ hai là “nhang ở Tứ Xuyên mắc hay rẻ?” Người nghe hiểu theo nghĩa thứ hai nên nói “rất rẻ”.

Thành, thuật cho Đạo Hương nghe lời ngài Chí Công. Ngài Đạo Hương nghe lời ấy xong liền hóa).

Cần biết rằng: Những người an phận giữ mình trong cõi đời, một khi hiển thị thân thông xong liền thị hiện tịch diệt lìa đời để khỏi bị tăng thêm phiền não. Nếu không, phải như ngài Tế Điền làm ra vẻ si cuồng, không ra trò gì để người ta nửa tin nửa ngờ, không thể đoan chắc thì mới được!

Người học Phật cần phải chăm chú bỏ cái thấy ta - người, cần phải tự lập, lập người, tự lợi, lợi người. Có vậy mới có thể nói là “nhập đạo”. Tức là như sách Đại Học chép: “*Cố chi dục minh Minh Đức ư thiên hạ giả, tiên trị kỳ quốc. Dục trị kỳ quốc giả, tiên tề kỳ gia. Dục tề kỳ gia giả, tiên tu kỳ thân. Dục tu kỳ thân giả, tiên chánh kỳ tâm. Dục chánh kỳ tâm giả, tiên thành kỳ ý. Dục thành kỳ ý giả, tiên trí kỳ tri. Trí tri tại cách vật*” (Người xưa muốn làm sáng tỏ Minh Đức trong thiên hạ thì trước hết phải giữ yên đất nước. Muốn giữ yên đất nước thì trước hết phải giữ yên gia đình. Muốn giữ yên gia đình thì trước hết phải sửa đổi thân mình. Muốn sửa đổi thân mình thì trước hết cái tâm phải ngay thẳng. Muốn cái tâm ta ngay thẳng thì trước hết phải giữ cho cái ý chân thành. Muốn cho cái ý chân thành thì trước hết phải đạt đến chỗ hiểu biết. Đạt đến chỗ hiểu biết nằm ở chỗ trừ khử vật dục).

Chữ “*vật*” được nói ở đây chỉ lòng tư dục chẳng phù hợp với thiên lý và tình người. Hễ đã có tư dục ắt tri kiến sẽ lệch lạc, tà vạy, chẳng còn ngay thẳng nữa. Chẳng hạn như kẻ đã yêu vợ, thương con thì dù vợ con có hư đốn, kẻ đó cũng chẳng thấy là hư hỏng. Do tư dục yêu thương mê mết ngăn lấp lương tri sẵn có, nên trở thành sự thấy biết xấu ác, lệch lạc, tà vạy, bất chánh. Nếu có thể trừ khử sạch tâm niệm yêu thương mù quáng thì những chuyện vợ con đúng hay sai sẽ thấy rõ ngay lập tức.

Vì vậy, biết rằng: Phải thống thiết giảng [rõ ràng khái niệm] “*cách vật*” (trừ khử vật dục), chớ có hiểu lầm “*cách vật*” nghĩa là thông suốt cùng tốt lý của mọi sự vật trong thiên hạ. Trừ khử món đồ tư dục trong tự tâm mới chính là căn bản của việc “làm sáng tỏ Minh Đức”. Thông đạt tận cùng lý tánh của sự vật trong cõi đời chỉ là chuyện cành nhánh nhất trong các chuyện cành nhánh. Lấy chuyện cành nhánh phụ thuộc nhất làm gốc thì thiên hạ ắt phải loạn lạc hết thuốc chữa được! Phật pháp trừ khử tham - sân - si chính là “*cách vật*”. Tu Giới - Định - Huệ chính là “*trí tri*”. Món vật Tham - Sân - Si chất chứa trong tâm thì cũng như đeo cặp kính màu để nhìn mọi vật sẽ chẳng thể thấy được màu thật của chúng. Họa hại của vật [dục] chẳng đáng sợ sao?

Người niệm Phật cũng đừng ý mình thông minh, trí huệ, mà cần phải vứt bỏ [những điều ấy] ra tận ngoài biển Đông. Nếu không, e rằng sẽ bị chúng gây lầm lạc, tự chuốc buồn khổ. Bởi lẽ, do thấy biết nhiều nhưng không chuyên nhất, đâm ra chẳng bằng hạng ngu phu, ngu phụ niệm Phật, chánh tâm, thành ý được hưởng ích lợi rất nhiều. Vì thế, một pháp Niệm Phật tốt nhất là phải học theo ngu phu, ngu phụ, [lấy việc] thật thà tu trì làm chánh yếu. Tục ngữ có câu: “*Thông minh phản bị thông minh ngộ*” (Thông minh đâm ra lại bị lầm lạc vì thông minh), chẳng đáng sợ sao?

Như bà vợ của ông Trịnh Bá Thuần, một đệ tử quy y của tôi ở huyện Bảo Sơn, tỉnh Vân Nam, ăn chay trường niệm Phật nhiều năm. Người con trưởng tên Huệ Hồng đã chết vào năm trước. Bà mẹ do thương con quá nên uống thuốc độc, trọn không có tướng trạng khổ sở, ngồi ngay ngắn niệm Phật qua đời. Hơn nữa, chết rồi sắc mặt sáng nhuận, kinh động cả một phương. Ông Bá Thuần là bậc lão nho đề xướng [niệm Phật], người tin theo rất ít, nhưng do cái chết của vợ con ông, mười người đã hết tám, chín người tin theo. Phàm ngồi ngay ngắn niệm Phật qua đời, dầu không bệnh mà thác cũng đã khó có; huống chi uống thuốc độc chết mà còn hiện được tướng đó, nếu chẳng phải là đã đắc Tam Muội nên chất độc chẳng thể làm hại được thì làm sao hiện được tướng như vậy?

Ông Dương Kiệt⁴⁵⁴ đời Tống, tự là Thứ Công, hiệu Vô Vi Tử, tham học với thiền sư Thiên Y [Nghĩa] Hoài, đại ngộ. Sau do cư tang mẹ, đọc Đại Tạng, hiểu sâu xa sự thù thắng của pháp môn Tịnh Độ nên tận lực tu hành, dạy người hành. Lâm chung nói kệ rằng:

*Sanh diệc vô khả luyến
Tử diệc vô khả xả,*

---

⁴⁵⁴ Dương Kiệt là người huyện Vô Vi (tỉnh An Huy), nên lấy hiệu Vô Vi Tử, có tài văn chương lỗi lạc, đỗ đạt ngay trong tuổi thiếu niên. Thích học Thiên, đã tham học khắp các vị tôn túc đương thời. Khi yết kiến Thiên Y Nghĩa Hoài, Sư đã đem những câu chuyện ngữ của Bàn cư sĩ ra gạn hỏi. Một hôm đến núi Thái, thấy mặt trời to như cái mâm đang mọc bên đại ngộ. Trình kiến giải lên Nghĩa Hoài được hứa khả. Sau ông lại gặp ngài Phù Dung Đạo Giai thưa hỏi lẽ Thiên. Dưới đời Tống Thần Tông, ông xin cáo quan về làng phụng dưỡng mẹ, ẩn cư đọc hết Đại Tạng Kinh, bèn liễu giải, quy tâm Tịnh Độ. Từ đây chuyên tu Tịnh nghiệp, từng vẽ một bức tượng Di Đà cao đến một trượng sáu để lễ bái, quán tưởng. Lâm chung cảm Phật đến rước, ngồi ngay ngắn, an nhiên qua đời. Ông trước tác các bộ Thích Thị Biệt Tập, Phụ Đạo Tập v.v...

*Thái hư không trung chi hồ giả dã,
Tương thác tự thác: Tây Phương Cực Lạc.*
(Sanh thì cũng chẳng tiếc gì,
Chết rồi cũng chẳng bỏ đi đâu nào,
Hư không hư huyễn sá chi,
Đem làm đáp lẩn để về Tây Phương)

Ông Dương Kiệt sau khi đại ngộ, quy tâm Tịnh Độ, cực lực đề xướng; đến lúc lâm chung nói: Trong chân tánh thì sanh tử như hoa đóm trong hư không, nhưng do chưa chứng được chân tánh thì chẳng thể không chú trọng cầu vãng sanh Tây Phương. “*Đem làm đáp lẩn*” nghĩa là nếu đã triệt chứng chân tánh thì chẳng cần phải cầu sanh Tây Phương nữa vì cầu được vãng sanh vẫn còn là lầm lạc! Chưa chứng ngộ chân tánh thì phải nên cầu vãng sanh Tây Phương, cho nên mới nói: “*Đem làm đáp lẩn để về Tây Phương*”. Trong tác phẩm Vãng Sanh Tập, cuối truyện ông Dương Kiệt, Liên Trì Đại Sư đã viết bài tán như sau: “*Tôi mong những kẻ thông minh tài trí trong thiên hạ đều có thể thành tựu loại lầm lạc này. Đây có thể bảo là thực sự đại thông minh mà chẳng bị thông minh làm lầm lạc vậy*”.

Như ông Tô Đông Pha đời Tống, tuy là hậu thân của thiền sư Ngũ Tổ Giới, luôn mang một bức tranh A Di Đà Phật theo bên mình, bảo: “*Đây là công cứ Tây Phương của cả đời ta*”. Nhưng đến lúc lâm chung, trưởng lão Duy Lâm ở Kính Sơn khuyên nhủ đừng quên Tây Phương, Đông Pha nói: “*Dù Tây Phương chẳng phải là không có, nhưng chẳng thể dốc sức vào đây được!*” Môn nhân là Tiên Thế Hùng thưa: “*Đây chính là chỗ tiên sinh thường hành trì, hãy nên dốc sức*”. Đông Pha đáp: “*Hễ dốc sức vào thì là sai rồi!*” Nói xong liền mất. Đây chính là bằng chứng hùng hồn của chuyện tự lầm lạc bởi thông minh vậy. Mong quý vị ai nấy đều chú ý.

Pháp môn Tịnh Độ khế lý, khế cơ, dùng sức ít mà thành công dễ dàng, như đã căng buồm thuận gió lại còn thuận nước vì nhờ vào Phật lực. Các tông khác dùng sức nhiều mà thành công khó khăn giống như con kiến bò lên núi cao vì hoàn toàn cậy vào tự lực. Đẳng Giác Bồ Tát muốn cầu viên mãn Phật Quả còn phải cầu vãng sanh Tây Phương, huống hồ là bọn phàm phu chúng ta nghiệp căn sâu nặng, sao chẳng dốc sức vào pháp này? Đây là bỏ dễ cầu khó, lầm lạc cùng cực thay!

Hơn nữa, hiện thời những dụng cụ giết người trong cõi đời mỗi ngày mỗi mới mẻ, mỗi tháng mỗi khác biệt, nào là phi cơ, đại bác, hơi độc, tia

sáng chết chóc v.v... Núi, sông chẳng thể ngăn trở nổi, vật cứng không chống ngăn được, cái thân máu thịt của chúng ta làm sao đương cự được nổi? Mạng người như giọt sương buổi sớm, vô thường một khi xảy đến, muôn sự đều thôi. Bởi thế, muốn cầu lìa khổ được vui thì phải nên kịp thời nỗ lực niệm Phật, cầu Phật gia bị lâm chung vãng sanh. Một phen đạt lên cõi kia, vĩnh viễn chẳng thoái chuyển, hoa nở thấy Phật, chứng được Vô Sanh, mới chẳng cô phụ chuyện được nghe pháp này mà tin nhận vậy. Kính mong đại chúng tinh tấn hành trì, đây là điều tôi rất mong mỏi.

8. Ngày thứ tám: Pháp hội đã viên mãn, giảng Tam Quy, Ngũ Giới, Thập Thiện và các nghĩa lý trọng yếu dành cho người niệm Phật

Hôm nay là ngày quý vị quy y. Quý vị đã quy y thì nên hiểu rõ đạo lý quy y, nay tôi trình bày cùng quý vị. Vì sao quý vị quy y? Tôi nghĩ nói chung là chẳng ngoài việc muốn cầu sanh Tây Phương, liễu sanh thoát tử mà thôi! Như thế nào mới đạt được những mục tiêu này? Tức là phải quy y Tam Bảo, nghĩa là quy y Phật, quy y Pháp, quy y Tăng. Có quy y Tam Bảo, tu trì chân thật thì mới được liễu thoát sanh tử, vãng sanh Tây Phương. Và nữa, Tam Bảo vừa nói đó có hai loại là Tụ Tánh [Tam Bảo] và Trụ Trì [Tam Bảo].

Tụ Tánh Tam Bảo:

* Phật nghĩa là Giác Ngộ. Tụ Tánh Phật chính là Chân Như Phật. Tánh lý niệm linh tri sẵn có trong tự tâm.

* Pháp nghĩa là quy phạm (khuôn phép). Tụ Tánh Pháp chính là khuôn mẫu đạo đức, nhân nghĩa cao quý sẵn có trong tâm.

* Tăng nghĩa là Thanh Tịnh. Tụ Tánh Tăng chính là tịnh hạnh thanh tịnh vô nhiễm sẵn có trong tâm.

Trụ Trì Tam Bảo:

* Lúc đức Phật Thích Ca còn tại thế thì Ngài là Phật Bảo. Sau khi Phật diệt độ, tất cả các tượng Phật bằng vàng, bằng đất, gỗ chạm, tranh vẽ đều là Phật Bảo.

* Các pháp lý dạy thanh tịnh Phật đã giảng, và các kinh điển sách vàng, trực đồ đều là Pháp Bảo.

* Người xuất gia áo thâm, tu các hạnh thanh tịnh đều là Tăng Bảo.

Quy (歸) là quay về, đổ vào, như nước đổ vào biển, như dân hướng về vua. Y (依) là nương gởi, như con nương vào mẹ, như vượt [sông,

biển] nương nhờ thuyền. Con người giữa biển cả sanh tử nếu chẳng quay về nương nhờ Tự Tánh Tam Bảo và Trụ Trì Tam Bảo thì không cách gì thoát ra được! Nếu chịu phát tâm chí thành quy y Tam Bảo, tu hành đúng như pháp thì liền ra khỏi biển khổ sanh tử, liễu sanh thoát tử. Như người lỡ chân rớt xuống biển cả, sóng dữ bủa cuộn cuộn, lo bị ngập mất đầu. Giữa lúc ngàn cân treo sợi tóc, sanh tử tồn vong ấy, chợt có con thuyền đi đến, liền đuổi theo, trèo lên. Đây là nghĩa “quay về, gieo vào” vậy.

Do biết Tự Tánh Tam Bảo, từ đây khắc kỷ, phản tỉnh, xem xét, kiêng dè, gắng sức, lại cầu nơi Trụ Trì Tam Bảo và mười phương tam thế hết thấy Tam Bảo thì tiêu trừ được ác nghiệp, tăng trưởng thiện căn, thành tựu đạo nghiệp ngay trong đời này, vĩnh viễn thoát khỏi sanh tử, luân hồi. Giống như được cứu, leo lên thuyền, ngồi yên đến bờ. Hung hiểm lúc ấy đã qua, hiện tại mừng được sống sót. Bởi đó được vô hạn lợi ích. Đây chính là ý nghĩa “nương, gởi” vậy. Việc đời rối ren, phiền não đau khổ, sống trong biển cả sanh tử này, hãy nên lấy Tam Bảo làm thuyền. Chúng sanh được quy y, đẩy chèo, giương buồm, chẳng lười nhác, chẳng lui sụt, tự lên được bờ kia!

* Đã quy y Phật hãy nên thờ Phật làm thầy; bắt đầu từ nay cho đến hết đời, dốc lòng chân thành lễ kính, chẳng chịu lười nhác dẫu chỉ trong một hơi thở. Lại chẳng được quy y thiên ma, ngoại đạo, tà quỷ, tà thần.

* Đã quy y Pháp, nên lấy Pháp làm thầy, từ nay cho đến hết đời, chẳng quy y kinh điển ngoại đạo nữa.

* Đã quy y Tăng nên lấy Tăng làm thầy, bắt đầu từ nay cho đến hết đời, chẳng còn quy y đồ chúng ngoại đạo nữa.

Nếu đã quy y Tam Bảo mà còn tin tưởng ngoại đạo, tôn thờ tà ma, quỷ thần thì tuy hàng ngày niệm Phật, tu trì, cũng khó lòng được lợi ích chân thật, vì tà - chánh chẳng phân, chắc chắn chẳng có hy vọng liễu thoát sanh tử. Ai nấy nên nghiêm chỉnh vâng giữ như thế (*giảng xong hai chữ Quy Y*).

Đã giảng về ý nghĩa Tam Quy rồi, lại nói đến ý nghĩa Ngũ Giới. Ngũ Giới vừa được nói đó, chính là: Một là chẳng sát sanh, hai là chẳng trộm cắp, ba là chẳng tà dâm, bốn là chẳng nói dối, năm là chẳng uống rượu.

* Chẳng sát sanh là vì ta cùng loài vật đều ham sống, sợ chết giống hết như nhau. Ta đã ham sống, há loài vật muốn chết? Nói, nghĩ đến điều đó, nỡ lòng nào giết hại? Bởi lẽ, hết thấy chúng sanh vốn cùng ngang hàng, luân hồi trong lục đạo, tùy theo nghiệp thiện - ác mà hình thể biến đổi, thăng, giáng, siêu thoát, chìm đắm, trọn chẳng lúc nào hết. Ta cùng

bọn chúng trong nhiều kiếp lần lượt làm cha, mẹ, lần lượt làm con cái. Suy nghĩ như vậy, há còn dám sát sanh?

Hết thấy chúng sanh đều có Phật tánh, quả thực chẳng hai, chẳng khác với tam thế chư Phật. Trong đời vị lai, đều có thể thành Phật, chỉ vì sức ác nghiệp đời trước ngăn lấp khiến cho Phật Tánh màu nhiệm sáng suốt chẳng thể hiển hiện được, chìm đắm trong dị loại. [Chúng ta] phải nên dùng lòng thương xót, lòng từ bi để cứu vớt, nở nào cắt xẻ thân thể chúng để no bụng ta?

Đời này, bọn ta đã được làm người chính là do thiện quả đời trước, phải nên giữ gìn thiện quả này khiến cho nó được tỏa rạng rộng lớn, duy trì vĩnh cửu, hãy nên kiêng giết chóc sanh mạng! Nếu như rộng tạo sát nghiệp ắt sẽ đọa ác đạo, đền trả nợ cũ, xoay vần giết hại nhau, đây chìm, kia nổi, chẳng có lúc hết. Muốn cầu sanh Tây Phương để tránh khỏi nỗi khổ luân hồi, sao còn dám tạo sát nghiệp ư? Vì thế, điều đầu tiên cần chú trọng là kiêng giết.

* Chẳng trộm cắp là khi có được vật gì phải xét xem nó có hợp đạo nghĩa hay không⁴⁵⁵, nếu chẳng cho thì chẳng lấy. Việc này những ai biết chút liêm sỉ sẽ đều có thể chẳng phạm, nhưng con người chẳng phải là hiền thánh, ai có thể chưa hề phạm? Bởi lẽ, nếu tư dục dấy lên sẽ dễ bị vật chất lung lạc. Nếu đối với mối lợi lớn ở ngay trước mắt mà có thể né tránh giống như gập gáp tránh rắn, rết, hoặc [né tránh] kẻ chạy cuồng đi vội thì [người như vậy] chẳng luôn luôn gặp gỡ được!

Nói “trộm cắp” đó chẳng phải chỉ có nghĩa là trộm cắp tài vật của người khác, mà là ngay trong lúc khởi tâm, làm việc có khi giống như trộm cắp thì cũng gọi là trộm cắp vậy. Chẳng hạn, lấy công giúp tư, tổn người lợi mình, cậy thế lấy của, dùng mưu đoạt vật, ganh tỵ sự phú quý của người khác, mong người ta nghèo hèn đi v.v... đều là trộm cắp cả! Lại như làm lành phô trương để cầu danh. Nếu gặp các việc lành, tâm chẳng tích cực, công chuyện phần nhiều làm quấy quá. Chẳng hạn như lập trường nghĩa học⁴⁵⁶ nhưng chẳng chọn thầy nghiêm khắc khiến cho con em người khác bị lầm lạc; thí thuốc men chẳng phân biệt thật - giả, khiến tánh mạng người khác bị hại. Phàm thấy nạn gấp, dự dự chẳng cứu cho nhanh, lần chần, dùng dằng đến nỗi lỡ việc. Chỉ luôn lằng nhằng,

---

⁴⁵⁵ Nguyên văn là “*kiến đắc tư nghĩa*”. Chúng tôi dịch theo cách diễn giải của Tứ Thư Bạch Thoại Giải. Khổng Tử còn nói thêm: “*Quân tử ái tài, thủ chi hữu đạo*” (quân tử [tuy] chuộng của cải, nhưng lấy [của cải phải] đúng với đạo nghĩa).

⁴⁵⁶ Trường nghĩa học: Trường miễn phí mở ra để dạy dỗ con cái người nghèo, hoặc cô cút.

thiếu trách nhiệm, chẳng quan tâm đến lợi - hại của người khác. Những điều giống như thế đều gọi là trộm cắp! Lòng mang cái tâm trộm cắp, làm chuyện trộm cắp thì xã hội sẽ vì đó mà rối beng, thiên hạ cũng chẳng thái bình. Vì vậy, cần phải chú trọng kiêng dè trộm cắp.

* Chẳng tà dâm: Âm - dương thu hút nhau, muôn vật nhờ đó mà sanh. Nam nữ lập gia đình là giềng mối lớn lao của con người. Sanh con đẻ cái, nuôi dạy nên người, trên liên quan đến phong hóa, dưới liên quan đến tiếp nối dòng dõi; cho nên chẳng cảm. Nếu chẳng phải với người vợ hay chồng chánh thức lại chung chạ bừa bãi, đấy là tà dâm. Như vậy là trái nghịch lẽ trời, rối loạn luân thường của con người, sống làm cảm thú đội mũ mặc áo, chết đọa tam đồ ác đạo ngàn vạn ức kiếp chẳng thể thoát khỏi. Nhưng con người do dâm dục sanh ra nên dâm tâm khó chế ngự nhất.

Đức Như Lai dạy người tham dục nặng nề tu Bất Tịnh Quán, quán lâu ngày sẽ thấy sắc dâm chán. Lại nếu có thể tưởng hết thấy nữ nhân mình trông thấy đều là mẹ, con gái, chị, em, sanh tâm hiếu thuận, tâm cung kính thì ác niệm dâm dục không do đâu phát sanh được! Đấy chính là đoạn trừ cội gốc của sanh tử luân hồi, là cơ sở, là bậc thêm để siêu phàm nhập thánh, hãy nên thường kiêng dè.

Còn như vợ chồng ân ái với nhau vốn chẳng bị cảm đoán, nhưng cũng cần phải “*trọng kính như tân*” (kính trọng nhau như khách), nhằm tiếp nối dòng dõi để thờ phụng tổ tiên, phải nên giữ chừng mực, chớ nên chỉ tham cầu khoái lạc đến nỗi chôn vùi thân mạng! Tuy là với người phối ngẫu của mình, hề tham khoái lạc thì cũng là phạm giới! Chẳng qua tội ấy so ra nhẹ hơn [tội tà dâm] thôi! Vì thế, cần phải đặt nặng chuyện giới dâm.

* Chẳng nói dối là lời lẽ phải đáng tin, chẳng dối trá thốt ra. Nếu thấy nói chẳng thấy, chẳng thấy nói thấy, lấy hư làm thật, lấy có làm không; phạm hết thấy những chuyện tâm - miệng chẳng xứng nhau, muốn lừa dối người thì đều là “nói dối” cả. Lại nếu tự mình chưa đoạn Hoặc mà bảo đã đoạn Hoặc, tự mình chưa đắc đạo mà bảo đã đắc đạo thì là đại vọng ngữ. Tội ấy rất nặng vì hoại loạn Phật pháp, khiến cho chúng sanh ngờ vực, lầm lạc, chắc chắn đọa địa ngục A Tỳ, vĩnh viễn không có ngày ra. Vì thế, cần phải chú trọng giới vọng ngữ.

Bốn điều kể trên gọi là Tánh Giới vì do thể tánh của chúng đáng kiêng giữ. Chẳng luận là xuất gia hay tại gia, thọ giới hay không, hề phạm phải đều có tội lỗi. Kẻ chưa thọ giới, căn cứ trên sự mà luận tội. Người đã thọ giới, ngoài việc căn cứ trên Sự để luận tội ra, còn kèm

thêm tội phạm giới. Vì thế, bốn điều sát sanh, trộm cắp, tà dâm, đại vọng ngữ này, hết thấy mọi người đều chẳng nên phạm. Hễ phạm đều có tội! Đã thọ giới mà còn phạm sẽ mắc cả hai trọng tội.

* Chẳng uống rượu là vì rượu có thể làm mê loạn lòng người, hư hoại dòng giống trí huệ. Uống vào, rượu làm cho con người điên đảo, hôn mê, cuồng dại, làm cản những chuyện không biết hổ thẹn. Phạm là người tu hành trọn chẳng cho phép uống. Cần biết rằng: Hết thấy vọng niệm, tà hạnh phần nhiều là do uống rượu mà nảy sanh! Vì thế, cần phải chú trọng thêm chuyện kiêng rượu! Đây là Già Giới (giới ngăn ngừa), chỉ người thọ giới mắc tội phạm giới. Người chưa thọ giới thì uống vào không bị tội! Nhưng không uống thì tốt hơn, bởi nó là căn bản có thể sanh ra các thứ tội lỗi.

Còn về Thập Thiện cũng phải nên tuân thủ. Thập Thiện là chẳng sát sanh, chẳng trộm cắp, chẳng tà dâm; đây là ba nghiệp của thân. Chẳng nói dối, chẳng nói thêu dệt, chẳng nói đôi chiều, chẳng ác khẩu là bốn nghiệp của miệng. Chẳng keo tham, chẳng nóng giận, chẳng tà kiến là ba nghiệp của ý. Nếu giữ được chẳng phạm thì gọi là Thập Thiện. Nếu phạm chẳng giữ thì gọi là Thập Ác. Thập Ác chia ra làm thượng, trung, hạ, chiêu cảm thân trong ba ác đạo: địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh. Thập Thiện cũng chia thành thượng, trung, hạ, chiêu cảm thân trong ba đường lành: trời, người, A-tu-la. Nhân lành cảm quả lành, nhân ác cảm quả ác, quyết định không nghi, không hề sai sót! Mười điều lành này bao gồm hết thấy thiện pháp. Nếu có thể tuân hành thì không điều ác nào chẳng đoạn, không điều thiện nào chẳng tu. Các vị đã quy y, thọ giới, hãy nên tuân thủ trọn vẹn. Lại còn phải nhất tâm niệm Phật, cầu sanh Tây Phương, chớ nên coi thường. Nếu chẳng để ý, đến khi lâm chung mới cảm thấy là trọng yếu thì gió nghiệp đã thổi, chẳng thể tự chủ, hối cũng chẳng kịp!

Người học Phật đã hiểu rõ các ý nghĩa Tam Quy, Ngũ Giới, Thập Thiện rồi thì hãy dốc hết sức giữ vẹn luân thường, trọn hết bốn phần, ngăn lòng tà, giữ lòng thành, đừng làm các điều ác, vâng làm các điều lành. Điều cần phải chú ý nhất là làm bất cứ việc gì, đều phải dựa vào thiên lý, lương tâm. Như người làm nghề Y mà có lương tâm, cứu người [trong cơn] nguy cấp sẽ tích lũy âm công (âm đức) lớn lao. Kẻ không có lương tâm có thể sẽ làm cho người bệnh nhẹ chuyển thành nặng, thừa nước đục thả câu, táng tận lương tâm, nhất định lãnh ác quả.

Hiếu liêm Tào Cẩm Đào ở Tô Châu đời Thanh giỏi y thuật⁴⁵⁷ bất cứ bệnh ngặt nghèo nào, gặp tay ông đều khỏi. Một bữa, lúc ông sắp ra khỏi cửa, chợt có một người đàn bà nghèo quỳ ngoài cửa, khóc lóc xin ông chữa bệnh cho mẹ chồng, than: “Gia cảnh nghèo túng, nghe ngài sẵn lòng từ bi, nhất định sẽ đoái hoài đến trị”. Ông Tào liền đến trị. Đến lúc ông ra về, dưới chiếc gối của mẹ chồng người đàn bà nghèo có năm lạng bạc trắng, chẳng biết đi đâu mất, tưởng ông Tào trộm đi, người đàn bà bèn đến nhà hỏi. Ông Tào bèn cứ đúng số đưa cho. Người đàn bà nghèo về đến nhà, [thì ra] mẹ chồng đã lấy bạc ra. Người đàn bà hổ thẹn vô cùng, lại đem bạc đến trả lại, tạ tội, hỏi ông: “Sao ngài lại tự đổ hô mình trộm bạc?” Ông Tào bảo: “Tôi chỉ muốn mẹ chồng bà chóng khỏi bệnh! Nếu tôi chẳng nhận, mẹ chồng bà ắt sẽ thêm lo lắng bệnh nặng hơn, hoặc đến nỗi khó lành bệnh được! Vì thế, chỉ mong mẹ chồng bà lành bệnh, chẳng sợ người ta bảo tôi trộm bạc”.

Tâm lòng ông trung hậu, có thể nói là đến cùng cực, không ai hơn được! Bởi thế, ông sanh được ba người con: Con trưởng làm Ngự Y, thọ hơn tám mươi tuổi, nhà giàu to; con thứ làm Hàn Lâm, làm quan đến chức Phiên Đài; con thứ ba cũng làm Hàn Lâm, làm thông kinh sử, chuyên chỉ trước tác. Cháu chắt đông đảo, nhiều người hiển đạt. Còn những kẻ chỉ mưu kiếm lợi bằng nghề Y, nếu chẳng tan nhà nát cửa, dòng dõi tuyệt diệt thì đã hiếm hoi lại càng hiếm hoi hơn!

Kinh Dịch chép: “*Tích thiện chi gia, tất hữu dư khánh. Tích bất thiện chi gia, tất hữu dư ương*” (Nhà tích thiện, niềm vui có thừa; nhà tích ác, ương họa có thừa), ý nói: Dư khánh, dư ương báo ứng vào con cháu. Còn bổn khánh, bổn ương vận vào chính thân mình. Dư khánh, dư ương người khác thấy được, còn bổn khánh, bổn ương thì chính mình ngay trong đời này hay trong đời kế tiếp, hoặc đời sau phải hứng chịu, người đời chẳng thể thấy được. Thiên, địa, quỷ thần, Phật, Bồ Tát đều thấy biết từng sự rõ ràng.

---

⁴⁵⁷ Nguyên văn: “*ting u Kỳ Hoàng*”. Kỳ là Kỳ Bá, Hoàng là Hoàng Đế. Kỳ Bá là một y sư trứ danh theo truyền thuyết, ông rất tinh thông y thuật nên được Hoàng Đế thờ làm thầy. Hoàng Đế chính là một trong ba vị thánh đế vương thời cổ (Tam Hoàng là Phục Hy, Thần Nông và Hoàng Đế). Hoàng Đế cũng tinh thông y thuật. Thần Nông được coi là tổ nghề thuốc, còn Kỳ Bá được coi là tổ nghề Y. Tác phẩm căn bản của y học cổ truyền Trung Hoa là bộ Hoàng Đế Nội Kinh ghi chép những đối đáp về y lý giữa Hoàng Đế và Kỳ Bá. Ngoài ra, theo thư tịch cổ Trung Hoa, những lời dạy khác về y học của họ còn được chép trong những bộ sách nay đã thất truyền như Kỳ Bá Hoàng Đế Ân Ma, Kỳ Bá Kinh, Kỳ Bá Cứu Kinh, Kỳ Bá Châm Kinh, Hoàng Đế Kỳ Bá Luận, Kỳ Bá Ngũ Tạng Luận v.v...

Hãy nên biết rằng: Bồn khánh, bồn ương so với dư khánh, dư ương lớn hơn gấp trăm, ngàn, vạn lần. Vì thế, xin người đời hãy nỗ lực tu trì, ngõ hầu được vui mừng, trừ ương họa vậy. Ông Tào cam chịu tiếng “trộm cắp” để cứu tánh mạng người khác, thiện báo ứng vào con cháu. Nếu chính mình có thể thay cho con cháu niệm Phật, cầu Tam Bảo gia bị, dạy con cháu ai nấy cũng ăn chay, niệm Phật thì thiện báo sẽ ở tại Tây Phương!

Các vị đã quy y thì phải nên cung kính thọ Tam Quy để làm cái gốc nhằm bỏ tà theo chánh, giữ Ngũ Giới cẩn thận để làm cái nguồn nhằm đoạn ác, tu thiện. Phụng hành Thập Thiện để làm cái gốc nhằm thanh tịnh ba nghiệp Thân, Khẩu, Ý. Từ đó, đừng làm các điều ác, vâng giữ các điều lành. Tam nghiệp đã tịnh, rồi có thể tuân tu đạo phẩm, liễu sanh thoát tử, được dự vào hội tốt lành nơi Cực Lạc.

Thiện - ác, nhân - quả như bóng theo hình, chẳng hề sai lầm. Thật sự làm như vậy sẽ được lợi ích thật sự. Nếu mua danh chuốc tiếng, thích nói cuồng vọng, lừa mình, dối người, tự bảo đã đắc Phật đạo thì là đại vọng ngữ, ắt sẽ mắc ác báo. Người tu hành tâm địa phải quang minh, ba nghiệp thanh tịnh, công đức vô lượng. Quán kinh dạy: *“Hiếu dưỡng cha mẹ, phụng sự sư trưởng, từ tâm không giết, tu Thập Thiện nghiệp là chánh nhân tịnh nghiệp của tam thế chư Phật”*. Buông dao đồ tể xuống, thành Phật ở chính ngay nơi ấy, đã có người làm được như thế. Xin ai nấy hãy gắng lên.

XV. Pháp ngữ khai thị khi từ Thượng Hải về đến Linh Nham⁴⁵⁸

---

⁴⁵⁸ Ở Trung Hoa có hai chùa mang tên Linh Nham, một ở huyện Trường Thanh tỉnh Sơn Đông, còn một là ở tại Ngô Huyện, Tô Châu. Chùa Linh Nham nói ở đây gọi tên đầy đủ là Linh Nham Sơn Tự, thuộc Tô Châu. Khởi đầu từ Tư Không Lục Ngoạn biến nhà riêng thành chùa, nhưng rất nhỏ. Đến niên hiệu Thiên Giám (502-519) thời Lương Vũ Đế, chùa mới được mở rộng và mang tên là Tú Phong Tự. Theo kinh Đại Ai (do ngài Trúc Pháp Hộ dịch), đây chính là đạo tràng ứng hóa của Trí Tích Bồ Tát. Vào thời Thiên Bảo (742-755) đời Đường Huyền Tông, tổ trung hưng tông Thiên Thai là ngài Đạo Tuân từng tu Pháp Hoa tam-muội tại chùa này. Đầu đời Tống, chùa trở thành viện học giới luật của Luật Tông. Vào thời Nguyên Phong (1078-1085), chùa trở thành thiền viện. Chùa bị cháy rụi chỉ còn lại một cái tháp đá vào năm Vạn Lịch 18 (1600) đời Minh Thần Tông. Sau khi được trùng tu, vào đời Thanh, chùa lại bị loạn quân Thái Bình Thiên Quốc đốt phá một lần nữa. Mãi đến năm Tuyên Thống thứ ba (1911), hòa thượng Chân Đạt trùng tu. Kể từ năm 1931 trở đi, dưới ảnh hưởng của tổ Ân Quang, chùa trở thành đạo tràng Tịnh Độ nổi tiếng nhất Trung Hoa. Năm Dân Quốc 29 (1940), tổ Ân Quang thị tịch tại chùa này. Hiện chùa còn tháp thờ ngũ sắc xá-lợi của Tổ Ân Quang và Ân Công Kỷ Niệm Đường.

(giảng vào buổi chiều ngày 17 tháng 10 năm Dân Quốc 25 (1936))

Linh Nham chính là cuộc đất thánh đạo trảng trời tạo đất dựng. Ngô vương Phù Sai thiếu đức, chẳng tuân theo đạo “chánh tâm thành ý, siêng năng chăm lo việc nước, yêu dân” của các vị tổ tiên là Thái Vương, Thái Bá, Trọng Ung⁴⁵⁹, chỉ chuộng dâm lạc, bèn dựng cung Quán Oa⁴⁶⁰ nơi này, mắc tội với trời đất và tổ tông cũng lớn lắm! Cung điện xây xong được mấy năm, nước mất, thân chết, chẳng đáng buồn ư? Đến đời Tấn, Tư Không⁴⁶¹ Lục Ngoạn xây nhà trên đó, về sau nghe Phật pháp bèn biến nhà thành chùa ; đây chính là duyên khởi khai sơn đầu tiên của Linh Nham vậy. Đến đời Lương, do ngài Bảo Chí Công⁴⁶² cầu đảo cho Vũ

---

⁴⁵⁹ Theo sách Hoài Nam Tử, Thái Vương là ông nội của Châu Văn Vương có ba người con: Thái Bá, Trọng Ung và Quý Lịch (cha của Châu Văn Vương). Vì muốn nhường ngôi cho Quý Lịch, Thái Bá và Trọng Ung liền giả vờ đi hái thuốc rồi trốn xuống miền Nam sông Dương Tử, lập ra nước Ngô. Nước Ngô bị Câu Tiễn nước Việt thôn tính và diệt vong dưới thời Phù Sai.

⁴⁶⁰ Sau khi Câu Tiễn (vua nước Việt) bị Phù Sai đánh bại nhằm trả thù mối nhục giết cha là Hạp Lư, theo mưu kế của Phạm Lãi, Câu Tiễn đã dâng mỹ nhân Tây Thi cho Phù Sai. Phù Sai bèn xây cung Quán Oa cho nàng Tây Thi ở. Cô Tô Đài cũng thuộc quần thể cung điện này. Khi Câu Tiễn phục quốc, đánh bại Phù Sai, diệt nước Ngô, đã cho phóng hỏa đốt trụi cung Quán Oa. Chùa Linh Nham được xây ngay trên nền cũ cung Quán Oa.

⁴⁶¹ Tư Không là một chức quan được lập ra từ thời Tây Châu, là một trong ngũ quan (Tư Mã, Tư Khâu, Tư Sĩ, Tư Đồ). Chức quan này chuyên trông nom về việc thủy lợi, xây dựng. Từ sau thời Hán trở đi, chức quan này không còn tồn tại và được thay thế bằng danh từ Công bộ thượng thư. Lục Ngoạn (278-342), tự là Sĩ Dao, người Ngô Huyện (nay là Tô Châu, tỉnh Giang Tô), tên thật là Khang, được phong tới tước Hưng Bình Bá, chức Thị Trung Tư Không. Thích văn chương, nổi tiếng với tài thư pháp. Nét bút của ông được ca ngợi là mạnh mẽ, cứng cỏi, phóng khoáng, nhưng có phong thái tiêu dao thoát tục, bay bướm nhưng mực thước, không phóng túng, ngông cuồng.

⁴⁶² Ngài Bảo Chí (418-514), thường được xưng là Bảo Công, hoặc Chí Công Hòa Thượng, nên thường được gọi là Bảo Chí Công, người xứ Kim Thành (nay là Nam Trịnh tỉnh Thiểm Tây). Có thuyết nói Ngài là người huyện Cú Dung tỉnh Giang Tô, xuất gia từ nhỏ. Sư theo học với ngài Đạo Lâm Tăng Kiệm tu tập Thiền Định. Trong niên hiệu Thái Thủy (466-471), Sư thường lang thang khắp nơi, không ở chỗ nào nhất định, thường đọc thơ, phỏng phát giống sấm ký, người ta thường kéo nhau đến hỏi chuyện tương lai. Tề Vũ Đế bèn tống giam Sư trong ngục, nhưng người ta vẫn thấy Sư lang thang ngoài chợ, nhìn vào ngục thì vẫn thấy Sư nằm khểnh trong đó. Vua chịu thua, đón Sư vào ở trong vườn Thượng Uyển để ngăn Sư đi khắp nơi. Tuy các nội thị canh gác Sư nghiêm mật, dân chúng vẫn thấy Sư la cà các chùa Long Quang, Kế Tân, Hưng Hoàng, Tịnh Danh v.v... Đến khi Lương Vũ Đế lên ngôi, bèn

Đế, chùa lại được trùng hưng. Trí Tích Bồ Tát⁴⁶³ nhiều lượt hiện thân tượng vẽ, hiển thị đạo nhiệm mầu, dẫn dắt những kẻ tục còn đang mê.

Đến đời Đường, em trai tể tướng Lục Tượng Tiên (*người Tô Châu*), mắc bệnh ở kinh đô, ngự y bó tay. Một vị Tăng xin gặp, nói có thể trị được bệnh, bảo lấy một chén nước sạch, hướng vào đó niệm chú mấy câu, ngâm nước phun ra, [em trai tể tướng Lục Tượng Tiên] lập tức khỏi hẳn bệnh. Dem mọi vật đáp tạ Sư đều không nhận, nói: “Tôi tên là Trí Tích. Sau này ông trở về Tô Châu, hãy nên đến núi Linh Nham gặp tôi”. Về sau, người ấy đến núi hỏi thăm, không có ai tên là Trí Tích cả, tâm rất buồn bã, xem khắp các điện đường, thấy hình vẽ trên vách chính là vị Tăng đã trị bệnh cho mình. Vì thế, đặc biệt dựng điện Trí Tích, chùa lại được hưng khởi. Từ đời Tấn đến đời Đường, [danh tánh] tất cả các vị Trụ Trì đều chẳng thể tra cứu được.

Đến đời Tống, phàm những ai là trụ trì của núi này đều là bậc đại lão lỗi lạc trong Tông môn; đạo tràng Linh Nham bèn trở thành đứng đầu xứ Giang Tô. Do đất thiêng nên mới có người tài giỏi, do người tài giỏi nên đất mới thiêng. Cuối đời Minh, đầu đời Thanh, chùa lại được hưng khởi mạnh mẽ, hai đời vua Thánh Tổ (Khang Hy) và Cao Tông (Càn Long), mấy lần tuần du phương Nam đều nghỉ lại tại hành cung⁴⁶⁴ trên núi. Trong cơn loạn Hồng Dương⁴⁶⁵, chùa bị đốt cháy gần như hết sạch. Về sau, đại sư Niệm Thành trụ trong lòng tháp⁴⁶⁶, nhằm đúng khi ông Bành

---

bãi bỏ lệnh cấm, học đạo với Sư, hết sức kính phục Ngài. Khi Sư mất, vua phong tặng thụy hiệu Quảng Tế đại sư, rồi các đời lần lượt phong tặng Diệu Giác đại sư, Đạo Lâm Chân Giác Bồ Tát, Từ Ứng Huệ Cảm đại sư, Phổ Tế Thánh Sư Bồ Tát. Phật môn Trung Hoa thường coi Ngài là hóa thân của Quán Thế Âm Bồ Tát.

⁴⁶³ Trí Tích Bồ Tát nói ở đây là một vị cao tăng Ấn Độ. Theo Linh Nham Ký Lược, Sư từ Ấn Độ sang Trung Hoa vào cuối đời Tấn, trùng hưng chùa Linh Nham tại Tô Châu, rất nổi tiếng về tài đức. Theo truyền thuyết có một bà lão nghèo không có gì cúng dường, đem một miếng sơn (nhựa của cây sơn) dâng cho Sư, Sư vẫn vui vẻ nhận lấy, nhờ đó bà được khai ngộ. Do vậy, sau này mỗi năm vào ngày sinh nhật Sư, chùa vẫn cử hành lễ kỷ niệm, gọi là Giác Tất Hội. Cũng theo truyện ký của chùa, đại sư nhiều lần thị hiện hóa độ Tăng - Tục rất đông.

⁴⁶⁴ Hành cung: Cung điện dành cho vua ở tại các địa phương.

⁴⁶⁵ Tức loạn Thái Bình Thiên Quốc. Do lãnh tụ của Thái Bình Thiên Quốc là Hồng Tú Toàn và Dương Tú Thanh lãnh đạo nên Sử thường gọi là loạn Hồng Dương. Hồng Tú Toàn tự xưng là em trai của Jesus, dấy loạn, chủ trương biến Trung Hoa thành một nước Thiên Chúa theo kiểu riêng của hắn, cấm ngặt tam giáo, cấm thờ phụng tổ tiên v.v... hạ lệnh đốt phá đình chùa, miếu mạo rất dữ dội.

⁴⁶⁶ Chùa bị quân Thái Bình Thiên Quốc đốt sạch, chỉ còn sót lại một cái tháp đá nên sư Niệm Thành phải ở tạm trong đó.

Cung Bảo Ngọc Lân đi chơi núi, gặp gỡ, bèn kiếm số bộ, đòi lại hơn sáu trăm mẫu ruộng đất cho chùa, dựng mười mấy gian điện đường, nhà cửa.

Đến năm Tuyên Thống thứ ba (1911), Trụ Trì là Đạo Minh vốn là quân nhân xuất gia, tánh tình thô bạo, do mất y [ca-sa] mà đánh đập người khác quá đáng, người dưới núi vùng lên đánh đuổi, Đạo Minh bỏ trốn. Đồ đạc trong chùa đều bị khuân sạch, trở thành một ngôi chùa không ai ở. Đây chính là cơ hội để đạo tràng Linh Nham được phục hưng. Nếu không, giả như ông ta tận lực vâng giữ Thanh Quy, chắc chắn chùa chẳng thể trở thành đạo tràng Tịnh Nghiệp duy nhất trong cả nước được! Họa - phước dựa dẫm lẫn nhau, chỉ do con người khéo dụng tâm hay không mà thôi!

Bắt nguồn từ việc vị thân sĩ vùng Mộc Độc là ông Nghiêm Lương Xán cậy nhà sư chùa Bảo Tạng là Minh Hú thỉnh thầy của vị sư ấy là hòa thượng Chân Đạt tiếp nhận trông nom chùa. Ngài Chân Đạt bèn phái người đến tiếp nhận, lại sai Minh Hú đứng trông nom tạm thời, ý muốn có người thích hợp sẽ biến chùa thành đạo tràng thập phương chuyên tu Tịnh Độ. Năm Dân Quốc mười lăm (1926), pháp sư Giới Trần⁴⁶⁷ đến đây, bèn giao cho Ngài làm Trụ Trì. Tăng chúng thường trụ lấy hai mươi người làm hạn, trừ số tiền huê lợi mấy trăm đồng ra, hễ [chi tiêu] không đủ thì ngài Chân Đạt bèn bù cho. Chẳng quyên mộ, chẳng làm pháp hội, chẳng truyền pháp, chẳng thu đồ đệ, chẳng giảng kinh, chẳng truyền giới, chẳng làm chuyện kinh sám thù tạc⁴⁶⁸, chuyên nhất niệm Phật. Khóa tụng mỗi ngày đều giống như trong khi tiến hành Phật thất thông

---

⁴⁶⁷ Pháp sư Giới Trần (1878-1948) là người xứ Hán Xuyên, tỉnh Hồ Bắc, họ Khưu, tự là Địch Ngô, xuất gia năm mười chín tuổi, chuyên tu khổ hạnh, sống trong núi Chung Nam, toàn tâm toàn ý tu Thiền. Sau Sư chuyên tu niệm Phật. Dưới thời Quang Tự, Sư vào núi Kê Túc ở Vân Nam chuyên tu pháp Ban Châu Niệm Phật. Năm Dân Quốc thứ ba (1914), Sư đến Hàng Châu, mở trường Hoa Nghiêm Đại Học. Về sau, Sư bế quan tại chùa Phật Thán ở Thường Thục, ngâm tu Tịnh nghiệp. Năm Dân Quốc thứ chín (1920), cùng với các vị Liễu Trần, Từ Châu v.v... lập Hoa Nghiêm Đại Học tại chùa Cửu Liên ở Hán Khẩu. Sư từng đảm nhiệm Trụ Trì chùa Linh Nham một thời gian. Sư thị tịch vào năm Dân Quốc 37 (1948) tại chùa Củng Trúc ở Côn Minh, thọ 71 tuổi, pháp lạc 53 năm. Trước tác gồm Hoa Nghiêm Nhất Trích, Hoa Nghiêm Thất Xứ Cửu Hội Đồ, Liên Xã Minh Huân, Tịnh Tông Yếu Ngữ v.v...

⁴⁶⁸ Tức là không làm các pháp sự cầu an, cầu siêu, giải hạn, đảo bệnh, cầu phước, cúng sao, chúc thọ v.v... như các đạo tràng khác.

thường⁴⁶⁹. Trụ Trì bất luận thuộc tông Thiên Thai, Hiền Thủ, Tào Động, hay Lâm Tế đều được, chỉ quan tâm đến thứ tự, không quan tâm đến thể hệ truyền thừa⁴⁷⁰, chỉ cần là người giới hạnh tinh ròng, [giữ giới] nghiêm ngặt, thông hiểu giáo lý, tin sâu Tịnh Độ là được. Nếu những mặt khác đều khá nhưng chẳng chuyên chú Tịnh Độ thì quyết chẳng được mời [làm Trụ Trì].

Từ đây trở đi, người đến ở ngày càng nhiều, phòng ốc chẳng đủ. Trong năm Dân Quốc 21 (1932), trước hết dựng Niệm Phật Đường, bốn năm năm qua, liên tục xây cất. Nay điện Đại Hùng đã khánh thành, chỉ còn thiếu điện Thiên Vương chưa xây, nhưng cũng chẳng quan trọng chi lắm. Tháng Hai năm Dân Quốc 19 (1930), Quang đến đây; tháng Tư liền bệ quan, đã hơn sáu năm rồi. Do già cả, bất tài, chỉ muốn chết già trong nơi bệ quan. Vì các vị trong hội Phật giáo mời mọc, xin Quang mỗi ngày giảng khai thị một lần trong pháp hội Hộ Quốc Tứ Tai, chỉ rõ lý “nhân quả ba đời, luân hồi lục đạo”, đề xướng pháp “tín nguyện niệm Phật, liễu thoát ngay trong đời này” để cứu vãn thế đạo lòng người. Cố sức từ chối chẳng được, bèn vào ngày mùng Sáu tháng này ra khỏi chỗ bệ quan đến đất Hồ (Thượng Hải), nhằm trọn nghĩa vụ hộ quốc của tôi. Ngày Mười Lăm viên mãn, ngày Mười Sáu vì họ nói Tam Quy - Ngũ Giới.

Sáng nay, từ đất Hồ trở về đây, nhưng các vị như cư sĩ Quý Thánh Nhất v.v... ở thành Tô Châu đã đến trước rồi. Lên núi, trông thấy điện vũ nguy nga, Tăng chúng thanh tịnh, hòa thuận, khôn ngoan hoan hỷ tột bậc. Nhân đó, được Giám Viện là đại sư Diệu Chân mời vào trong pháp đường, vì các vị diễn nói pháp yếu⁴⁷¹ Tịnh Độ. Nếu chỉ nói pháp yếu, chẳng nêu lai lịch và các nhân duyên hiện thời thì kể ở người tới đều chẳng biết duyên do, rất có thể sẽ coi đạo tràng này giống hệt như các

---

⁴⁶⁹ Tức Phổ Thông Phật Thất: Mỗi ngày niệm Phật sáu thời. Gọi là Phổ Thông Phật Thất để phân biệt với Tinh Tấn Phật Thất (niệm Phật suốt hai mươi bốn tiếng đồng hồ).

⁴⁷⁰ Nguyên văn “*chỉ luận thứ số, bất luận đại số*”: Quan tâm đến thứ tự (tức tuổi tác, mức độ tu chứng, trì giới), chứ không quan tâm đến thể hệ truyền thừa. Tức là Tăng chúng trong chùa được xếp bậc theo người tu hành lâu năm, giới hạnh tinh nghiêm, chứ không vì người ấy thuộc thể hệ trước hay sau mà coi trọng. Trong các đạo tràng khác, thứ tự truyền thừa rất được coi trọng. Chẳng hạn, một vị Tăng có thể mới xuất gia chưa lâu nhưng vì là đệ tử của một vị ngang vai với thầy của vị Trụ trì hay người thuộc thể hệ cao hơn, nên được coi là sư thúc, sư bá, thái sư thúc. Các vị Tăng khác dù cao tuổi hơn, giới lập cao hơn nhưng thuộc vai vế thấp hơn, vẫn phải lễ kính vị Tăng trẻ tuổi này.

⁴⁷¹ Pháp yếu: Những chỗ quan trọng, cốt lõi của một pháp môn.

đạo tràng khác! Đối với người thông suốt rộng lớn thì không có gì là chẳng được, nhưng với kẻ ngu độn như Quang, lại muốn thoát khỏi ba cõi ngay trong đời này, lên chín phẩm sen cõi kia thì chưa biết hướng về đâu. Do vậy, trước hết phải thuật bày duyên khởi vậy (*đoạn này người ghi chép không sao lục lại, do chính lão nhân chép thêm vào, cho nên toàn viết bằng thể văn Văn Ngôn*).

Pháp môn Tịnh Độ chúng ta đang tu trì đây là pháp thù thắng, trội vượt nhất, mọi người chớ nên xem thường. Vì sao vậy? Vì các pháp môn do đức Phật đã nói không gì chẳng phải là xét theo căn cơ để nói, giống như dựa trên chứng bệnh mà cho thuốc vậy. Nếu như căn cơ của chính mình chẳng tương ứng với pháp môn ấy mà cứ tu tập thì rất khó được lợi ích. Hết thầy pháp môn đều cậy vào Tự Lực để tu Giới - Định - Huệ, đoạn tham - sân - si, ắt phải đoạn sạch Hoặc nghiệp mới có thể liễu sanh thoát tử. Nếu như phiền não còn sót mảy may nào chưa đoạn sạch thì vẫn chẳng thể tránh khỏi sanh tử, huống chi là kẻ hoàn toàn chưa đoạn u? Điều này cần phải dùng sức của chính mình thực hiện triệt để thì mới được.

Chỉ có một pháp Niệm Phật là do đức Như Lai ứng theo mọi căn cơ mà nói, cũng là do đại bi nguyện lực của A Di Đà Phật thành tựu. Bất luận thượng trung hạ căn đều có thể tu học. Dầu phạm phu hoàn toàn chưa đoạn được mảy may phiền não Hoặc nghiệp nào đi nữa, chỉ cần đầy đủ lòng tin chân thật, nguyện thiết tha rồi thực hành niệm Phật cầu sanh Tây Phương thì cũng có thể được Phật tiếp dẫn, đởi nghiệp vãng sanh. Hễ được vãng sanh liền có thể liễu thoát sanh tử; vì thế, nói [pháp môn này] là thù thắng nhất!

Khi đức Phật còn tại thế, mười người tu hành có đến chín người có thể thành đạo, vì con người lúc đó thiên tánh thuần hậu, căn cơ rất lanh lẹ, bén nhạy. Về sau này, chúng sanh nghiệp chướng ngày càng tăng thêm, căn cơ cũng dần dần hèn kém hẳn đi; nếu muốn giống như trước thì không thể được! Nhưng vào thời Tấn, thời Đường, vẫn có những người có thể cậy vào tự lực để liễu thoát sanh tử, nhưng đã ngày càng giảm ít, càng về sau càng ít. Cho đến hiện tại, đã không còn có người giống như vậy nữa! Xét theo đó, sẽ hiểu cậy vào sức của chính mình để đoạn phiền não hòng liễu sanh tử là một chuyện rất khó. Lúc này, nếu vẫn chẳng biết tự lượng sức, muốn ăn nói lớn lối, coi nhẹ pháp môn Niệm Phật hoành siêu này, đi tu các pháp môn khác thì e rằng muốn liễu sanh tử còn khó hơn lên trời!

Tôi hoàn toàn chẳng nói các pháp môn khác không hay, nhưng thật

ra là do các pháp môn có pháp khế lý nhưng không khế cơ, có pháp khế cơ nhưng không khế lý. Chỉ có pháp môn Niệm Phật này thích hợp khắp ba căn, gồm thân lợi căn, độn căn, lý lẫn cơ đều phù hợp chẳng thể nghĩ bàn! Nhất là trong đời Mạt Pháp này, nó lại càng thích hợp với căn tánh chúng sanh. Do vậy, kinh Đại Tập dạy: “*Đời Mạt Pháp, ừc ừc người tu hành, hiếm một ai đắc đạo. Chỉ nương theo pháp Niệm Phật là được thoát khỏi sanh tử*”.

Vì sao niệm Phật cầu sanh Tây Phương lại gọi là pháp môn Hoàn Siêu? Cổ nhân có lấy một thí dụ để giải thích, tức là đem bọ phàm phủ đầy đủ Hoặc nghiệp chúng ta ví với một con sâu sống trong lóng thấp nhất của một cây tre, cây tre ấy ví cho tam giới. Con sâu ấy muốn thoát ra chỉ có hai cách: Một là Thụ Xuất (thoát ra theo chiều dọc), hai là Hoàn Siêu (vượt ra theo chiều ngang). Thụ Xuất chính là từ thấp lên cao, lần lượt đục thủng từng lóng một, đến khi đục thủng được lóng cao nhất thì mới thoát ra được. Đây là ví cho việc tu hành các pháp môn khác, chắc chắn phải đoạn sạch Kiến Tư phiền não thì mới thoát khỏi tam giới. Kiến Hoặc gồm tám mươi tám Sứ⁴⁷², Tư Hoặc gồm tám mươi một phẩm, phẩm lượng nhiều như vậy ví như số lóng của một cây tre. Con sâu ấy đục hướng lên trên để thoát ra thì gọi là Thụ Xuất. Chẳng hạn như bậc thánh nhân Sơ Quả đoạn Kiến Hoặc, phải trải qua bảy lần sanh lên cõi trời, bảy lần sanh trong cõi người, tu tập trong thời gian kiếp số lâu dài mới có thể chứng được quả A La Hán, liễu sanh tử. Nhị Quả cũng phải một lần sanh lên trời, một lần trở xuống cõi người mới có thể chứng được Tứ Quả. Tam Quả tuy đã đoạn sạch Tư Hoặc thuộc Dục Giới, nhưng vẫn phải ở trong Ngũ Bất Hoàn Thiên⁴⁷³, tu tập dần dần

---

⁴⁷² Sứ: Tên gọi khác của phiền não, gọi đầy đủ là Chánh Sứ. Do phiền não sai khiến chúng ta luân hồi trong sanh tử nên phiền não được gọi là Sứ (sai khiến). Chúng còn được gọi bằng một danh từ khác là Tùy Miên. Sứ nói chung gồm mười thứ, chia làm hai nhóm lớn:

1) Nhóm thứ nhất gồm Thân Kiến, Biên Chấp Kiến, Tà Kiến, Kiến Thủ Kiến, Giới Cầm Thủ Kiến. Do tánh chất của chúng khá mạnh mẽ, ảnh hưởng rất lớn đến sự chấp trước, vọng tưởng nên gọi là Ngũ Lợi Sứ (năm Sứ nhạy bén).

2) Nhóm thứ hai gồm tham, sân, si, mạn, nghi. Xét về tánh chất, những thứ này có tác dụng yếu hơn nên gọi là Ngũ Độn Sứ (năm Sứ chậm lụt).

⁴⁷³ Ngũ Bất Hoàn Thiên, còn gọi là Tịnh Cư Thiên (Śuddhāvāsa), Ngũ Tịnh Cư Xứ, Ngũ Na Hàm Thiên, là nơi bậc thánh nhân Tam Quả Thanh Văn sống, bao gồm các cõi trời:

1. Vô Phiền Thiên (Avraha): Cõi trời này không còn khổ vui, không còn hết thảy phiền não xen tạp.

theo thứ tự, mới có thể đoạn sạch Tư Hoặc, chứng Tứ Quả. Đây là thoát khỏi tam giới tính theo bậc Vô Học thánh nhân⁴⁷⁴. Nếu như là bậc Tam Quả độn căn, phải sanh lên Tứ Không Thiên, từ Không Vô Biên Xứ Thiên cho đến Phi Phi Tướng Xứ Thiên, mới chứng được Tứ Quả. Cách Thụ Xuất gian nan lâu lắc như vậy đấy!

Còn Hoành Siêu là như con sâu ấy chẳng hướng lên trên đục thủng từng lóng từng lóng một mà chỉ cắn thủng một lỗ bên hông [lóng tre] liền thoát ra được. Cách này so với Thụ Xuất bớt được nhiều công sức lắm. Người niệm Phật cũng giống như thế, tuy chưa đoạn trừ Kiến Tư phiền não, chỉ cần có thể đầy đủ ba món tư lương Tịnh Độ là Tín - Nguyện - Hạnh, lâm chung liền có thể cảm động A Di Đà Phật đến tiếp dẫn người ấy sanh về Tây Phương Cực Lạc thế giới. Đến được cõi nước thanh tịnh đó rồi, Kiến Tư phiền não chẳng đoạn mà tự đoạn. Vì sao vậy? Do Tịnh Độ cảnh thù thắng, duyên mạnh mẽ, không có những cảnh duyên khiến cho con người nầy sanh phiền não! Vì vậy liền đạt được ba thứ Bất Thoái Chuyển, thẳng mãi đến khi phá Trần Sa Vô Minh, thành tựu Vô Thượng Bồ Đề, có gì thẳng chóng, giản dị được bằng! Vì thế, cổ nhân nói: *“Học đạo nơi các môn khác giống như con kiến bò lên núi cao. Niệm Phật vắng sanh giống như buồm căng gió lại được thuận nước”*. Nay tôi lấy một chuyện để chứng minh đạo lý “Thụ Xuất gian nan”, mọi người hãy lắng lòng nghe lấy!

Trong niên hiệu Đại Lịch (766-779) đời Đường Đại Tông, có một ẩn sĩ tên là Lý Nguyên, biến nhà thành chùa Huệ Lâm, thỉnh thiền sư Viên Trạch làm Trụ Trì. Về sau, Lý Nguyên muốn đi Tứ Xuyên triều bái núi

---

2. Vô Nhiệt Thiên (Atapa): Không còn hết thảy nhiệt não.

3. Thiện Kiến Thiên (Sudrśa): Do Định Huệ thấy mười phương đều trong lặng, không còn đắm trước vào trần cảnh.

4. Thiện Hiện Thiên (Sudarśana): Sự thấy biết rõ ràng tinh diệu hiện tiền, thấy hết thảy sắc tướng là không, chẳng bị chướng ngại.

5. Sắc Cứu Cánh Thiên (Akanistha): Lia bỏ hết thảy các sắc cực kỳ nhỏ nhiệm, là chỗ thù thắng nhất trong Sắc Giới.

Tuy cùng sống trong các tầng trời này, nhưng chư Thiên chẳng thấy được các vị thánh nhân. Do các vị thánh nhân sống trong cõi này không còn đọa xuống nhân gian nữa nên gọi là Ngũ Bất Hoàn Thiên.

⁴⁷⁴ Vô Học (Asaiksa). Bậc thánh nhân tuy đã hiểu rõ chân lý Phật giáo nhưng chưa đoạn được mê hoặc, còn phải học hỏi thì gọi là Hữu Học. Bậc Vô Học thánh nhân đã thấu hiểu Phật pháp đến chỗ cùng cực, không còn mê hoặc để đoạn nữa, không cần phải học cách đoạn trừ mê hoặc, nên gọi là Vô Học. Như vậy, Vô Học thánh nhân là danh xưng khác của A La Hán.

Nga My; do vậy, bèn ước hẹn Viên Trạch cùng đi. Viên Trạch muốn theo đường Trường An đi qua Tà Cốc, đi theo đường bộ; Lý Nguyên muốn từ Kinh Châu vào Giáp Sơn, đi theo đường thủy. Hai người ý kiến bất đồng đều là vì có nguyên do. Lý Nguyên không biết chuyện của Viên Trạch, nhưng Viên Trạch hiểu rõ tâm của Lý Nguyên: Sợ đến Trường An rất có thể bị người ta ngờ vực ông ta muốn làm quan, nên Sư đi theo đường Kinh Châu.

Một ngày nọ thuyền bơi đến vùng Nam Phố, do nước sông chảy xiết nguy hiểm, trời chưa tối đã cắm thuyền. Lúc ấy, có một người đàn bà mặc áo chèn bằng gấm, đội vò đi lấy nước. Viên Trạch vừa trông thấy bà ta, liền gục đầu, hai mắt ứa lệ. Lý Nguyên hỏi han: “Từ Kinh Châu đến đây, phụ nữ giống như thế này chẳng biết là bao nhiêu, vì sao thầy lại nẩy sanh bi cảm như thế?” Viên Trạch nói: “Ta chẳng muốn đi theo đường này tới đây chính là vì sợ gặp phải bà này. Do bà ta mang thai đã ba năm vẫn chưa sanh nở vì đợi ta đến đầu thai. Nay đã thấy rồi, không còn cách nào để trốn tránh được nữa. Xin ông ở lại mấy ngày, giúp cho tôi mau sanh và chôn tôi trong hang núi. Ba ngày sau xin đến gặp tôi. Trước mặt ông, tôi sẽ cười một tiếng để làm tin. Mười hai năm sau, đêm Rằm Trung Thu, đến ngoài chùa Thiên Trúc ở Hàng Châu gặp tôi”.

Nói xong bèn thay áo, tắm gội, ngồi qua đời. Lý Nguyên có hối hận cũng không kịp, chỉ đành mai táng Viên Trạch. Ba ngày sau, đến nhà nọ để xem, quả nhiên, người đàn bà sanh được một đứa con trai. Nhân đó, đem chuyện ấy kể cặn kẽ với người ta, xin gặp mặt đứa bé, quả nhiên nó cười một tiếng làm tin. Do vậy, Lý Nguyên không còn muốn đến Tứ Xuyên nữa, quay về Lạc Kinh (Lạc Dương), về tới chùa Huệ Lâm, mới biết trước lúc Viên Trạch lên đường đã dặn dò hậu sự cặn kẽ; vì thế, càng thêm biết Ngài chẳng phải là người tầm thường!

Mười hai năm sau, Lý Nguyên theo đúng ước hẹn đến Hàng Châu, tới đêm Rằm Trung Thu, đợi ở ngoài chùa Thiên Trúc. Quả nhiên, ánh trăng vừa rọi, chợt nghe bên bờ giếng Cát Hồng có đứa bé chần trâu cỡi trâu, ca lên:

*Tam sinh thạch thượng cự tinh hồn,
Thưởng nguyệt ngâm phong bất yếu luân,
Tâm quý tình nhân viễn tương phỏng,
Thử thân tuy dị, tánh thường tôn.*
(Trên đá ba sinh, vẫn nguyên hồn
Ngâm gió, thưởng trăng lọ phải bàn

Thẹn thấy người xưa tìm đến gặp
Thân này tuy khác, tánh thường còn).

Lý Nguyên liền biết nó chính là thân đời sau của Viên Trạch, liền bước đến thăm hỏi: “Ngài Viên Trạch mạnh giỏi hay chẳng?” Đứa bé chần trầu đáp: “Ông Lý quả thật là người đáng tin tưởng!” Nói chuyện sơ sài mấy câu xong, lại xưng rằng:

*Thân tiền thân hậu sự mang mang,
Dục thoát nhân duyên khủng đoạn trường.
Ngô Việt giang sơn du dĩ biến,
Khước hồi yên trạo, thượng Cù Đường.*
(Thân trước, thân sau sự vẫn vương
Bàn chuyện nhân duyên luống đoạn trường
Ngô, Việt giang sơn chơi khắp cả,
Gác chèo mây khói, vượt Cù Đường)

Rồi cười trầu đi mất. Như vậy, thấy được rằng: Viên Trạch có bản lãnh biết chuyện quá khứ, vị lai và “ngồi mát, đứng thác”, nhưng vẫn chưa thể liễu thoát sanh tử, trốn tránh bào thai; huống gì bọn phàm phu đầy dẫy triền phược chúng ta, một chút bản lãnh cũng không có ư? Nếu chẳng niệm Phật cầu sanh Tây Phương mà muốn liễu sanh tử thì có năm mộng cũng mộng chẳng được!

Có kẻ nói: “Đạo lý minh tâm kiến tánh, kiến tánh thành Phật trong Thiền Tông chẳng phải là rất hay ư?” Trọn chẳng biết “kiến tánh thành Phật” chính là thấy được vị Phật thiên chân trong Tự Tánh thì gọi là “thành Phật”, hoàn toàn chẳng phải là trở thành vị Phật rớt ráo viên mãn phước huệ! Vì sao vậy? Là vì người trong Tông Môn (Thiền Tông) khi công phu đạt đến mức khai ngộ liền biết chân tánh của chính mình lẫn người khác vốn giống hệt như Phật, vì thế gọi là “kiến tánh thành Phật”. Nhưng những phiền não thô - tế⁴⁷⁵ của người ấy còn chưa đoạn mấy may nào, bất quá, có thể thường tự giác chiếu⁴⁷⁶, chế ngự phiền não, xử sự gần giống với bậc thánh nhân.

Nếu đánh mất công phu giác chiếu, không chế ngự được phiền não,

---

⁴⁷⁵ Thô tế: Những phiền não dễ thấy dễ nhận biết như nóng giận, tham lam thì gọi là Thô, còn những phiền não khó nhận biết thì gọi là Tế.

⁴⁷⁶ Giác chiếu: Quán sát cái tâm, khi vọng niệm khởi lên liền nhận biết ngay và tìm cách chế ngự, khuất phục nó.

bền tạo nghiệp so với người khác lại càng dữ dội hơn, vì trong phiền não của kẻ ấy có chen lẫn sức mạnh khai ngộ, biến thành cuồng huệ. Bởi đó, năng lực tạo nghiệp cũng mạnh mẽ dị thường! Như vậy thì không những chẳng có hy vọng thành Phật, mà còn phải đọa lạc trong ba đường ác. Vì thế, người đã khai ngộ càng phải ra sức tấn tu, luôn luôn giác chiếu. Đến khi đoạn sạch Kiến Tư phiền não mới là lúc liễu sanh thoát tử, hoàn toàn chẳng phải là hễ ngộ liền liễu! Giống như thiền sư Ngũ Tổ Giới và Thảo Đường Thanh thuở trước, do ngộ rồi nhưng chưa chứng, vẫn không tránh khỏi nổi khổ luân hồi. Vết xe đồ rành rành, chẳng thể không biết! Nếu nói là “thật sự thành Phật” thì lại càng sai rất xa!

Làm sao mới trở thành đức Phật rốt ráo phước huệ viên mãn? Nói theo tông Thiên Thai, một vị Bồ Tát thuộc địa vị Thất Tín trong Viên Giáo đã đoạn sạch Kiến Tư Hoặc, khi tu đến địa vị Thập Tín mới phá hết Trần Sa. Lại phải tu lần lượt Thập Trụ, Thập Hạnh, Thập Hồi Hương, Thập Địa, Đẳng Giác, bốn mươi một địa vị, mỗi [địa vị] phá một phẩm vô minh bèn tiên lên một địa vị [cao hơn], được một phần Tam Đức bí tạng. Theo thứ tự như thế, đến địa vị cuối cùng là Đẳng Giác mới đoạn sạch bốn mươi một phẩm vô minh, lại đoạn một phẩm vô minh, tiến lên một địa vị nữa, mới có thể thành tựu quả Phật rốt ráo phước huệ viên mãn. Như vậy, quả thật chẳng phải là chuyện dễ dàng. Mọi người hiểu được đạo lý này thì mới chẳng hiểu lầm!

Lại có người nói: “Tự Tánh của mỗi người chúng ta vốn là chẳng nhiễm mảy trần, thanh tịnh trong lặng, đấy chính là Tịnh Độ. Tự Tánh vốn chẳng sanh, chẳng diệt, xưa nay thường hằng, chẳng dời, chẳng biến, chính là Vô Lượng Thọ. Tự Tánh vốn sẵn đủ đại trí huệ quang minh, chiếu trời, soi đất, chính là Vô Lượng Quang. Nếu như lìa khỏi Tự Tánh sẵn có ấy, muốn có riêng một cõi Tịnh Độ để sanh, [có một vị] Phật Di Đà để thấy, đấy chính là trên đầu chông thêm một cái đầu nữa, không có lẽ nào!” Nếu tưởng như thế chính là đạo lý Thiên Tịnh Song Tu thì cũng là lầm lẫn rồi! Nếu nói như vậy thì hoàn toàn là thiên về Thiên Tông, hoàn toàn chẳng thích hợp cho Tịnh Tông.

Vì sao biết được [như vậy]? Là vì Thiên Tông chẳng dạy người ta sanh lòng tin phát nguyện, cũng chẳng dạy người ta niệm Phật, chỉ dạy người ta tham cứu thoại đầu⁴⁷⁷ nhằm cầu minh tâm kiến tánh. Đấy chính là nói: “*Lìa ngoài tự tánh chẳng có Tịnh Độ để có thể sanh, [chẳng có] Di Đà để thấy!*” Nói tuy không sai, nhưng rốt cuộc vẫn thiên về kiến

---

⁴⁷⁷ Thoại đầu là một câu nói do các thiền sư dạy thiền sinh tham cứu hòng ngộ được chân tâm. Chẳng hạn như câu thoại đầu “*thế nào là tiếng vỗ của một bàn tay?*”

giải thuộc lý tánh, chẳng thể dung thông với sự tướng mà cũng cách biệt với sự lý vô ngại của Tịnh tông, nên nói “không phải là Thiền Tịnh Song Tu!” Người tu Tịnh Độ chuyên lấy ba pháp Tín - Nguyện - Hạnh làm tông, mọi người phải hiểu rõ ràng!

Lại có thuyết “*tức thân thành Phật*” (thành Phật ngay trong thân này) của Mật Tông. Nếu mới nghe qua, chuyện như thế khiến con người rung động; nhưng trên mặt sự thật, trọn chẳng thể nhanh chóng, thuận tiện như vậy. Ý nghĩa của “*tức thân thành Phật*” là nói công phu của Mật Tông khi tu đến thành công thì có thể thành đạo ngay trong thân này; nhưng sự thành đạo như vậy chẳng qua là liễu sanh tử mà thôi! Miễn cưỡng nói là “*thành Phật*” thì còn có thể miễn cưỡng chấp nhận được! Nếu coi là thật sự thành được vị Phật đoạn rốt ráo Ngũ Trụ⁴⁷⁸, vĩnh viễn hết hai loại chết (phần đoạn và biến dị sanh tử) thì làm lạc quá đỗi!

Ví như một đứa bé con, cạo tóc đầu đi, ai nấy đều gọi nó là Hòa Thượng⁴⁷⁹; hay là vị tỳ-kheo đã thọ Tam Đàn Đại Giới⁴⁸⁰ cũng được gọi là Hòa Thượng; hay là vị Phương Trượng đứng đầu chốn tùng lâm⁴⁸¹

---

⁴⁷⁸ Ngũ Trụ: Còn gọi là Ngũ Trụ Địa Hoặc, tức Kiến Hoặc, Tư Hoặc, Vô Minh Phiền Hoặc gộp thành một trụ, bốn trụ kia là Dục Ái Trụ Địa, Sắc Ái Trụ Địa, Hữu Ái Trụ Địa, Vô Minh Trụ Địa. Do hết thầy phiền não đều nương vào năm thứ này nên chúng được gọi là Trụ (nương ở, nắm giữ). Do chúng phát sanh ra các phiền não nên gọi là Trụ Địa. Sách Đại Thừa Nghĩa Chương, quyển 5, giảng:

1. Kiến Nhất Thiết Xứ Trụ Địa: Chính là Kiến Hoặc gồm Thân Kiến v.v... trong tam giới.

2. Dục Ái Trụ Địa: Gồm phiền não trong Dục Giới, ngoại trừ vô minh và Kiến Hoặc, chấp vào Ngũ Dục bên ngoài (Sắc, Thanh, Hương, Vị, Xúc, Pháp).

3. Sắc Ái Trụ Địa: Phiền não trong Sắc Giới, không tính Kiến Hoặc, Vô Minh, không chấp vào Ngũ Dục bên ngoài, nhưng chấp vào sắc thân.

4. Hữu Ái Trụ Địa: Phiền não trong Vô Sắc Giới, không bao gồm Kiến, Vô Minh, đã bỏ lìa chấp trước tham Sắc, nhưng vẫn còn yêu mến cái thân của chính mình.

5. Vô Minh Trụ Địa: Tức hết thầy vô minh trong tam giới. Vô minh là cái tâm si ám, là cội gốc của hết thầy phiền não.

Duy Thức Tông chủ trương bốn món Trụ đầu là chủng tử của Phiền Não Chương, món cuối là chủng tử của Sở Tri Chương. Tông Thiên Thai gọi món đầu tiên là Kiến Hoặc, ba món giữa là Tư Hoặc, món cuối là Vô Minh Hoặc. Họ gọi chung Kiến Tư Hoặc là Giới Nội Hoặc (phiền hoặc trong tam giới), còn Vô Minh Hoặc là Giới Ngoại Hoặc.

⁴⁷⁹ Hòa thượng (Upādhyāya): còn được phiên âm là Hòa Xà, Hòa Xã, Cốt Xã, Ô Xã, dịch nghĩa là Thân Giáo Sư, Lục Sanh, Cận Tụng, Y Học, Đại Chúng Sư. Những từ ngữ này đều hàm nghĩa là vị thầy dạy thân thiết, có công năng tăng trưởng huệ mạng Pháp Thân cho đồ đệ, là bậc đức cao giới hạnh tinh nghiêm đáng làm bậc thầy gương mẫu cho mọi người.

cũng gọi là Hòa Thượng. [Những loại] Hòa Thượng như trên, miễn cưỡng gọi thì cũng được. Nếu coi [những người ấy] thật sự là Hòa Thượng thì cũng không đúng. Nói đúng sự thực thì phải [là người] có đạo đức, học vấn, có sức làm cho người khác sanh trưởng Pháp Thân huệ mạng thì mới đúng là Hòa Thượng danh phù hợp với sự thực.

Phải biết thế giới này của chúng ta, trong Phật pháp của đức Thích Ca Mâu Ni Phật, chỉ có một mình đức Thích Ca Mâu Ni Phật là thành Phật ngay trong thân này. Lại phải đến khi đức Di Lặc Phật hạ sanh thì mới có thể tính là có một vị Phật nữa thành Phật ngay trong thân này. Trong khoảng thời gian sau khi đức Thích Ca diệt độ và ngài Di Lặc chưa giáng sanh, muốn tìm lấy một người thành Phật ngay trong thân này thì bất luận ra sao cũng không thể có được! Dầu chính Phật Thích Ca ứng hiện trong thế gian lần nữa, cũng không thị hiện đạo lý “thành Phật ngay trong thân” này!

Vào đời nhà Thanh trước kia, trong khoảng từ niên hiệu Khang Hy

---

Theo Tứ Phần Luật, Hòa Thượng phải là một vị tỳ-kheo hội tụ đủ năm đức: 1) Giữ vững tịnh giới 2) Đủ mười tuổi hạ 3) Thông hiểu tạng Luật 4) Thông đạt Thiền tư 5) Có trí huệ sâu xa.

Theo các nhà nghiên cứu, từ ngữ Upâdhyâya bị biến âm sang tiếng Kuche (Cưu Ty, hoặc Quy Tư) là Pwâjjhaw. Từ ngữ này lại bị biến âm lần nữa qua cách đọc của người Khotan (Vu Điền) thành Khosha, rồi lại bị người Hán đọc trại âm một lần nữa thành Hòa Thượng (He Shang). Về sau, chữ Hòa Thượng được dùng như danh xưng tỏ vẻ tôn trọng với Tăng sĩ; nhưng người bình dân Trung Hoa thường gọi những chú tiểu là Tiểu Hòa Thượng.

⁴⁸⁰ Tam Đàn Đại Giới: Quy củ truyền thọ giới pháp, chia làm ba giai đoạn: Sơ đàn, Nhị đàn và Tam đàn. Sơ đàn truyền Sa Di, Sa Di Ni giới, Nhị đàn truyền Tỳ Kheo, Tỳ Kheo Ni giới, Tam đàn truyền Bồ Tát giới. Khi Sơ Đàn và Nhị Đàn đã xong, Phật tử tại gia mới được dự Tam Đàn cùng với chúng xuất gia thọ Bồ Tát Giới. Truyền Tam Đàn Đại Giới phải hội đủ Tam Sư (Đức Giới Hòa Thượng, Yết Ma A Xà Lê, Giáo Thọ) và bảy vị tôn chứng A Xà Lê đóng vai trò chứng minh. Thông thường đàn truyền giới được cử hành trong ba ngày liên tiếp.

⁴⁸¹ Phương Trượng là cái thất vuông vức mỗi bề vừa đúng một trượng, là chỗ ở của vị trụ trì trong Thiền Tông, nên vị Trụ Trì thường được gọi là Phương Trượng, U Trượng, Chánh Đường, hay Đường Đầu. Chữ “tùng lâm” chỉ chùa miếu nơi Tăng chúng tụ tập cùng ở, thường dùng để chỉ chùa Thiền Tông. Thoạt đầu, tại Ấn Độ, trong những khu rừng cây thanh tịnh ở ngoài thành thị thường lập tinh xá cho Tăng chúng ở; danh từ Tùng Lâm (rừng rậm) phát xuất từ đó. Sách Đại Trí Độ Luận lại giảng là vì Tăng chúng tụ tập như rừng nên gọi là Tùng Lâm. Về sau, chữ “tùng lâm” dùng để gọi chung các chùa miếu lớn, còn tùng lâm của Thiền Tông thường gọi là Thiền Lâm.

đến niên hiệu Càn Long, Phật Sóng⁴⁸² Tây Tạng đến khi lâm chung biết chết rồi sẽ phải đi đầu thai trong nhà nào, dặn lũ đệ tử đến lúc ấy đi rước ông ta. Khi để ra, cũng nói được ông ta là Phật Sóng ở chỗ nào đó. Tuy có bản lãnh như vậy, cũng vẫn chưa phải là thành Phật ngay trong thân này! Vì sao biết được? Vì nếu quả thật là thành Phật ngay trong thân này, tự nhiên sẽ giống như Phật Thích Ca, nói được các thứ phương ngôn (ngôn ngữ riêng của từng địa phương), dùng một tiếng thuyết pháp cũng có thể khiến cho hết thảy chúng sanh đều hiểu được. Có sao Phật Sóng Tây Tạng, [đối với] ngôn ngữ Trung Quốc lại không biết? Một chuyện nhỏ như vậy đủ để chứng minh ông ta không phải là thành Phật ngay trong một đời.

Huống chi sau này Phật Sóng khi chết đi chẳng để lại lời gì? Lúc sống cũng chẳng có biểu hiện gì, đều là do người khác xếp đặt, bốc thăm để quyết định⁴⁸³, vậy thì chẳng cần phải nói gì nữa!

Hơn nữa, công phu tu Mật Tông muốn thành công cũng rất khó

---

⁴⁸² Phật Sóng (Hoạt Phật): Tiếng Tây Tạng là Hpbrulsku, người Mông Cổ gọi là Khutuktu hay Khutukutu (thường phiên âm là Hồ Đồ Khắc Đồ, nghĩa là tự tại chuyển sanh). Chữ hpbrulsku (thường được viết theo cách phát âm là Tulku) có nghĩa là hóa thân, chuyển sanh, là một cơ cấu truyền thừa riêng của Phật Giáo Tây tạng, nhằm giữ vững ngôi vị lãnh đạo và thích ứng với tình trạng độc thân của người đứng đầu một dòng tu. Theo đó, một vị Lạt-ma cao cấp chết đi, sẽ tái sanh trở lại trong nhân gian hầu tiếp tục tu hành, thống lãnh dòng tu và thực hiện bi nguyện cứu độ chúng sanh. Trước khi chết, người ấy thường để lại di ngôn hay sấm ngữ bí hiểm để các môn đệ đi tìm xem người ấy thác sanh vào chỗ nào, rước về nuôi dạy, đào tạo trở thành người lãnh đạo tông phái. Những vị Tăng trưởng quản một phái tu, một dòng tu, thậm chí một tu viện Tây Tạng thường tự xưng là hóa thân của Phật, Bồ Tát hay Tổ Sư nào đó, chẳng hạn Đại Lai Lạt Ma là hóa thân của Quán Thế Âm Bồ Tát, Ban Thiền Lạt Ma là hóa thân của A Di Đà Phật, trưởng dòng tu Sakyapa là hóa thân của Văn Thù Bồ Tát, Tai Situpa là hóa thân của Di Lặc Bồ Tát. Có lẽ vì thế người Hoa gọi họ bằng danh xưng Hoạt Phật.

⁴⁸³ Vào thời vua Càn Long, trong năm 1807, khi các phe phái tranh chấp nhau về chuyện quyết định đứa bé nào mới là hậu thân thật sự của Đại Lai Lạt Ma đời thứ tám, vua Càn Long đã gọi đến Lhasa một chiếc bình vàng, ra lệnh bỏ hai lá thăm ghi tên từng đứa bé vào, rồi bốc thăm quyết định. Khi có những tranh chấp về hậu thân của một vị Tulku, cũng thường có chuyện bốc thăm để quyết định như vậy. Đôi khi không giải quyết được mâu thuẫn, mỗi phe sẽ công nhận riêng một vị Hoạt Phật chuyển thế. Như gần đây, sau khi Đại Bảo Pháp Vương (Gyalwa Karmapa) đời thứ 16 là Rangjung Rigpe Dorje chết đi, các tín đồ tranh chấp, không phe nào nhường phe nào, cuối cùng có hai Đại Bảo Pháp Vương đời thứ 17 được công nhận là Ogyen Trinley Dorje (của phe Lạt-ma Taisitu) và Trinley Thaye Dorje (của phe Lạt-ma Sharmapa).

khăn. Nếu chuyên cầu mau đạt được thân thông, chẳng khéo dụng tâm, lại còn bị nguy hiểm gặp phải ma sự, vẫn chẳng ổn thỏa, thích đáng bằng Niệm Phật !

Năm Dân Quốc mười bảy (1928), ở Thượng Hải có một người đệ tử quy y mời tôi đến nhà ông ta dùng cơm chay và nói trong gia đình ông ta có một người thân thích là một nữ cư sĩ học Phật đã nhiều năm, học vấn cũng rất khá, đã hơn năm mươi tuổi, gọi bà ta đến trò chuyện có được hay không? Tôi nói: “Được chứ!” Ông bèn kêu bà ta đến. Đến khi gặp mặt, tôi bảo bà ta: “Tuổi đã cao rồi! Hãy nên mau niệm Phật cầu sanh Tây Phương”. Bà ta đáp: “Tôi chẳng cầu sanh Tây Phương, tôi muốn sanh trong thế giới Sa Bà!” Tôi liền trả lời bà ta: “Chí hướng của bà hèn kém quá!” Bà ta lại nói: “Tôi muốn thành Phật ngay nơi thân này”. Tôi lại đáp lời bà ta: “Chí hướng của bà cao xa quá! Sao không chịu vãng sanh thế giới thanh tịnh kia, cứ muốn sanh trong thế giới trược ác này? Phải biết rằng: Đạo lý ‘thành Phật ngay nơi thân này’ là có, thế nhưng hiện thời không có ai được như vậy cả, mà cũng chẳng phải là chuyện bà hay tôi có thể làm được!” Người không thông hiểu đạo lý như vị nữ cư sĩ ấy, hoàn toàn không có chút gì biết tự lượng sức, ăn nói lớn lối, quả thật là tự lầm, lầm người vậy!

Lại có hai người cầu sanh trong thế giới Hoa Tạng. Có một ngày, người kia mắc bệnh, người này bèn đến thăm. Sau đây, do thấy người kia bệnh tình không xong, liền gấp rút bảo người kia niệm “*Nam Mô Đại Phương Quảng Phật Hoa Nghiêm Kinh, Hoa Tạng Hải Hội Phật Bồ Tát*”, mọi người cũng ở bên cạnh trợ niệm cho ông ta. Sau một khắc bèn hỏi ông ta có thấy cảnh giới gì hay không? Ông ta đáp: “Không có!” Hỏi như vậy hai ba lần đều nói “không có!” Đến lần cuối cùng, ông ta bèn nói: “Mẹ đã đến rồi!”

Ồi chao! Có hỏi ông ta như vậy mới biết bọn họ [tu] như thế không thể nào chắc ăn được! Là vì trong tâm bọn họ, do niệm Phật hiệu như thế và mong mỏi như thế, lẽ ra phải trông thấy thế giới Hoa Tạng mới đúng, sao lại đâm ra thấy cảnh giới thọ Âm trong thai mẹ? Từ đây về sau, ông ta mới quay đầu tu pháp môn Tịnh Độ.

Quý vị phải hiểu rằng: Phải là bậc Pháp Thân Đại Sĩ phá được mấy phần vô minh thì mới có thể thấy được thế giới Hoa Tạng, sanh [về đó] được! Ngoài ra, [dẫu là] bậc Bồ Tát đoạn sạch Trần Sa Hoặc cũng chưa có phần, huống hồ phàm phu đầy đầy triền phược ư? Trong hội Hoa Nghiêm, Thiện Tài đồng tử đã chứng Đăng Giác mà Phổ Hiền Bồ Tát vẫn dạy Ngài và Hoa Tạng hải chúng dùng mười đại nguyện vương hồi

hướng Cực Lạc để mong viên mãn Phật Quả. Đủ biết pháp môn Tịnh Độ không căn cơ nào chẳng gồm thâu. Vì thế, tôi thường nói: “*Chúng sanh trong chín giới bỏ pháp môn Niệm Phật thì trên là không thể do đâu viên thành Phật đạo được; mười phương chư Phật bỏ pháp môn Niệm Phật thì dưới là không do đâu độ khắp quần sanh*”, chính là vì duyên cơ này đây! Ví như người trong thiên hạ, ai nấy đều phải ăn cơm thì ai nấy cũng đều phải niệm Phật.

Kính khuyên các vị, chớ nên không tự lượng sức, vọng tưởng làm hạng phi thường. Nói chung là phải chất phác niệm Phật câu sanh Tây Phương thì mới chẳng cô phụ đức Như Lai đã nói pháp môn tông trì “*trên thành Phật đạo, dưới hóa độ chúng sanh, thành thì thành chung*” này và chẳng đến nỗi uổng phí nhân duyên thù thắng mười phương tụ hội tại đạo tràng Linh Nham thanh tịnh này. Mong mọi người hãy trân trọng!

XVI. Đức Dục Khải Mông⁴⁸⁴

1. Hiếu thảo với cha mẹ

Thân thể, tóc, da, nhận từ cha mẹ. Cha mẹ và ta, thật là một thể. Ta thương thân ta, hãy hiếu cha mẹ, chẳng nhục thân ta, mới là làm cho cha mẹ vinh hiển.

2. Hòa thuận, yêu thương anh em

Anh em, chị em, chân tay, cốt nhục, liên quan mật thiết, sướng - khổ cùng nhau, anh thương, em kính, hòa thuận, vui vẻ, nâng đỡ, thương yêu, gia đình có phước!

3. Kính thầy

Thầy nghiêm, đạo trọng, nêu gương luân thường, đạo đức, học vấn, ắt phải noi theo, lấy đó làm gương. Thầy nuôi dạy ta, vỡ lòng cho ta, dạy ta mẫu mực, chẳng kính trọng thầy, làm sao được ích?

4. Chọn bạn

---

⁴⁸⁴ Những giáo huấn khơi gợi về mặt đức dục (dạy dỗ, vun bồi đạo đức) cho trẻ nhỏ.

Gần son thì đỏ, gần mực ắt đen. Chơi với bạn bè, có kẻ tổn hại, có kẻ tạo ích. Ích thì thân cận, tổn thì lánh xa. Khuyên lành, răn lỗi, toàn nhờ vào đây!

5. Áo vải

Áo cốt che thân, và để chống lạnh. Mặc áo vải thô, tiết phước, dưỡng khiêm. Đừng ham lượt là, gấm thêu, hoa mỹ. Phước thọ hao tổn, tự rầy, tự ruồng.

6. Ăn chay

Ăn chay hợp dinh dưỡng. Ăn thịt hại sinh vật. Tâm hận lúc bị giết, khiến thịt độc chẳng vừa. Hãy đừng tham ăn thịt, hễ ăn phải trả đền, cho tới lúc phải trả, thật đáng thương xót sao!

7. Tiếc chữ

Chữ là quý báu nhất, vàng, ngọc vẫn thua xa. Người do chữ trí sáng; nếu không, sẽ ngu si. Nếu cõi đời không chữ, chẳng việc nào thành được, con người và cầm thú, chỉ khác nhau cái tên!

8. Tiếc ngũ cốc

Ngũ cốc nơi ruộng rẫy, dùng để nuôi nhân dân. Biết quý tiếc ngũ cốc, đây chính là thiện tâm. Người tu thiện thì còn, kẻ chẳng lành ắt mất. Tiếc ngũ cốc được phước, phụng phí gặp tai ương.

9. Tiếc thời gian

Bảy mươi xưa nay hiếm, khảy ngón tay liền qua. Hễ qua chẳng còn nữa, nào dám biếng nhác sao? Nỗ lực chăm học tập, lập đức lẫn lập nghiệp, tự lợi và lợi tha, nêu gương mẫu cho đời.

10. Trọng nghĩa (coi trọng điều nghĩa)

Trong nhất cử, nhất động, chỉ chú trọng điều nghĩa, hễ điều nghĩa tồn tại, không gì chẳng lợi ích. Tiểu nhân thấy điều lợi, liền quên bằng nghĩa

ngay. Tuy được lợi nhỏ nhất, rốt cuộc chịu thiệt thòi!

11. Thanh liêm

Phước trách trong đời người, do đời trước tu tập. Vật phi nghĩa vẫn lấy, là ăn nuốt món độc. Trong sạch chẳng ô nhiễm, liêm khiết chẳng tham lam, sẽ được đời sung kính, vinh hiển không chi hơn!

12. Biết thẹn

Một chữ hổ thẹn, lợi lạc vô cùng, hễ có lòng thẹn, gằn gửi thánh nhân. Còn nếu không có, khác gì loài thú! Giữ lòng hổ thẹn, không gì mà chẳng, tạm chế ngự được. Đức Phật giáo huấn, trang nghiêm đệ nhất.

13. Tận trung

Một mực giữ chân thành, chẳng hề dối trá, thờ cha mẹ, tiếp vật, trọn chẳng sanh hai lòng. Chỉ mong trọn bản phận, chẳng bận tâm người khác, có biết tới hay không. Con người được như thế, gương mẫu của thế gian.

14. Thủ tín (giữ chữ tín)

Người biết giữ chữ tín, chẳng nói năng bừa bãi, nói được liền làm được, chẳng khoe khoang, phô trương. Con người thiếu chữ tín, chuyện gì cũng giả tạo, bị người khác chán bỏ, chẳng bằng trâu, ngựa đâu!

15. Nhân từ

Nhân ái từ bi, mối thiện của tâm. Tâm càng chân thật, phước trách càng sâu. Nếu thiếu tâm ấy, tàn nhẫn, hà khắc. Dẫu có túc phước, khi hao tổn sạch, sẽ bị nguy hiểm.

16. Không sát sanh

Phàm là động vật đều có tri giác, tham sống, sợ chết, chỉ tiếc mạng sống. Nếu đùa bỡn giết và giết để ăn, đời này, đời sau, quyết định báo đền.

17. Không trộm cắp

Phàm vật có chủ, chớ nên lấy trộm. Ăn cắp món nhỏ, chôn vùi phẩm đức, ăn cắp món lớn, sẽ mắc họa to. Trộm vật của người, phước mình hao tổn, mình, muốn được tiện nghi, đâm ra lỗ lớn!

18. Không tà dâm

Dâm dục có hại, tổn thân, vùi chí. Dẫu là chồng vợ, cũng nên tiết chế. Nếu cứ tà dâm, rất không hợp lẽ. Từ xưa đến nay, bậc có chí hướng, không một ai phạm!

19. Không nói dối

Lời nói tỏ hạnh, thuật bày bốn tâm. Tâm đã không thật, hạnh sao chánh được? Mong lũ trẻ nguoi, đừng nên nói dối. Miệng đúng, tâm sai, trọn chẳng ra gì!

20. Không hút thuốc

Thuốc nào cũng đừng hút, bởi trái phép vệ sinh. Miệng thường có mùi hôi, xông sực phiền trời người. Nha phiến, thuốc lá thơm, chất độc mạnh mẽ nhất. Tốn tiền mua lấy hại, kẻ si thật đáng thương!

21. Không uống rượu

Rượu là thuốc gây cuồng, uống vào ắt loạn tánh, say sưa trái lẽ thường, vượt lẽ lẫn phạm phạm, tốt nhất đừng nên uống, để khỏi uống quá đà! Người thông minh trí huệ, thường giữ thân trong sạch.

22. Không cờ bạc

Cờ bạc lẫn cờ tướng. Hèn chí, mất thời gian. Nếu chuyên tâm vào đó, vứt bỏ chuyện chánh đáng. Đem quang âm hữu hạn, phí vào trò trẻ con. Tan nhà hao tài sản, tội chẳng có lúc ngơi!

23. Đừng xa xỉ

Xa xỉ khoe giàu có, mua họa, chuốc nghèo hèn. Quân tử chẳng nhìn tới, đạo tặc đến cướp giựt. Mặc áo vải, com rau, là cung cách thánh hiền. Đòi này lẫn đòi sau, ai nấy đều noi gương.

24. Đùng ngạo mạn

Kẻ ngạo mạn khinh người, thực sự phô khuyết điểm, người sáng suốt biết rõ, học vấn lẫn hàm dưỡng của kẻ đó ít ỏi. Dẫu đã là thánh nhân, vẫn chẳng hề khinh người. Thường luôn tâm niệm rằng: “Trọn chẳng có thánh - phàm”.

25. Đùng ghen ghét

Người có tài đức, ta nên khen ngợi. Người ấy ắt sẽ cống hiến xã hội. Nếu sanh ghen ghét, chê là ngu si, nghiệp báo đoạt mất huệ căn đời trước.

26. Đùng thiên kiến

Người mang trí nhỏ, chưa nghe đại đạo, thường chấp ý mình là hay tuyệt nhất. Đáy giếng nhìn trời, sở kiến bé tí. Nếu lên núi cao, sẽ hiểu rõ ràng cái thấy trước kia.

27. Đùng nóng giận

Có kẻ phú quý lòng dạ hẹp hòi, thường do trái ý, phần nộ ùng ùng. Nóng giận vô ích, phiền não ta người, rộng lượng, khoan dung, của báu vô giá.

28. Hỏi han ùng thẹn

Hỏi được những điều vốn không thể hỏi, hỏi nhiều về điều mình vốn kém thiếu, mong người chiều mình, phải nhún mình trước. Nếu là vô tri, càng nên hỏi người, học rộng, hỏi kỹ, bản lãnh chân thật.

XVII. Những lời bạt của bộ Án Quang Pháp Sư Văn Sao Tam Biên

1. Lời bạt thứ nhất

Hai bộ Văn Sao Chánh Biên và Tục Biên của Ấn Quang đại sư trước sau được ấn hành không dưới một trăm mười vạn bộ, lưu truyền khắp trong ngoài nước. Năm Dân Quốc 29 (1940), sau khi Ấn công sanh Tây, chư sơn tôn túc, các vị tri thức trong nước lũ lượt sao lại những bài viết, thư từ của đại sư chưa được đưa vào hai bộ Chánh Biên và Tục Biên gửi cho Ấn Quang Đại Sư Vĩnh Cửu Kỷ Niệm Hội thuộc Hoàng Hóa Xã ở Thượng Hải. Sau đấy, cư sĩ La Hồng Đào phát tâm biên tập bộ Ấn Quang Đại Sư Ngoại Tập, từng bốn lần đăng thông cáo tỏ ý trung cầu di trước⁴⁸⁵ của đại sư trên Hoàng Hóa Nguyệt San.

Sau bảy năm sưu tập, cuối cùng trong năm 1950, đúng mười năm sau ngày Ấn Công sanh Tây, tức ngày mùng Bốn tháng Mười Một Âm lịch, kết tập thành sách. Thỉnh pháp sư Huệ Dung sao chép lại bằng kiểu chữ Khải và được hòa thượng Diệu Chân, lão pháp sư Đức Sâm và cư sĩ Đậu Tồn Ngã xét duyệt, giáo chánh, đối chiếu. Vào mùa Xuân năm 1958, sắp xếp thành bộ sách gồm mười sáu quyển, cộng thêm một quyển ghi mục lục nữa thành mười bảy quyển. Do nhân duyên chẳng đủ, không thể ấn hành được, bèn đem bản thảo này giao cho chùa Linh Nham ở Tô Châu, do hòa thượng Diệu Chân bảo tồn, trân trọng cất giữ tại lầu tàng kinh.

Trải mười năm tai kiếp dồn dập, Linh Nham Sơn Tự liên tiếp bị phá hoại. Nguyên Đán năm 1980, Linh Nham được phục hồi, Minh Học phát hiện được bản thảo này trong rương đựng bộ Long Tạng (Càn Long Đại Tạng Kinh được khắc vào đời Thanh) trong lầu tàng kinh, hoàn chỉnh không bị hư hao gì. Sau cơn tai kiếp, bộ sách may mắn vẫn còn, càng thêm trân quý, sanh lòng hoan hỷ lớn lao, cảm kích sâu xa Ấn Công trong cõi Thường Tịch Quang đã phóng từ quang gia bị nên mới được như vậy.

Tháng Chạp năm 1984, Minh Học đến chùa Quảng Hóa ở huyện Bồ Điền, tỉnh Phước Kiến, yết kiến lão pháp sư Viên Chuyết, bàn bạc chuyện này, tính ấn hành lưu thông, liền được cụ Viên từ bi tán đồng. Trong năm 1989, cụ Viên dẫn pháp sư Trì Đức đến Linh Nham Sơn Tự, đem nguyên bản về chùa Quảng Hóa, bắt tay ấn loát và do chính cụ Viên cùng mấy vị cư sĩ nhiệt tâm phụ trách giáo chánh, đối chiếu. Nhằm viên mãn túc nguyện, ban ân huệ tốt lành cho tứ chúng, trong dịp kỷ niệm tròn năm mươi năm Ấn Quang đại sư sanh Tây, Linh Nham Sơn Tự đã từng tái bản bộ Tăng Quảng, Tục Biên Văn Sao, nay lại ấn hành bộ sách này. Thời tiết, nhân duyên thật là hy hữu, khôn ngăn tán thán, hoan hỷ,

---

⁴⁸⁵ Những trước tác của người đã khuất.

kính cần ghi lại.

Linh Nham Sơn Tự Minh Học kính cần viết *(ngày mồng Một tháng Mười năm 1990)*

2. Lời bạt thứ hai

Đại sư Ấn Quang chùa Linh Nham là Thái Sơn, Bắc Đầu trong pháp môn đương thời, tận lực đề xướng Tịnh Độ, khuông phò chánh pháp, công lao thật vĩ đại. Bộ Chánh Biên và Tục Biên do đại sư biên soạn đã được sớm lưu hành rộng rãi khắp trong ngoài nước. Cư sĩ Lý Viên Tịnh biên tập cuốn [Ấn Quang Pháp Sư] Gia Ngôn Lục, cư sĩ Lý Tịnh Thông lại biên tập cuốn [Ấn Quang Đại Sư Văn Sao] Tinh Hoa Lục, cũng đều được lưu truyền thật rộng. Tứ chúng mấy người góp sức vào một bộ sách, trước sau phát hành không ngờ tới một trăm mười vạn bộ, cổ kim hiếm khi thấy sách nào được lưu truyền bền bỉ, phổ biến tới mức ấy!

Sau khi đại sư viên tịch, cư sĩ La Hồng Đào lại sưu tập rộng rãi di cáo, biên tập thành bộ sách Văn Sao Đệ Tam Biên. Sách chưa được lưu hành trong cõi đời thì ông La cũng quy Tây, nguyên cáo được cất giữ hai ba chục năm, trải qua nhiều cảnh tang thương, rốt cuộc vẫn tồn tại nguyên vẹn. Nay Linh Nham và Quảng Hóa cùng tính ấn hành, đại sư già biệt cõi đời đã năm chục năm, bộ sách này được ấn hành, đủ chứng tỏ ân trạch của đại sư để lại đã thấm sâu vào lòng người, dẫu lâu ngày chẳng bị mất đi, cũng như cho thấy Phật pháp chẳng thể nghĩ bàn.

Trong những bài được thu thập trong bộ sách này, phần thư từ chiếm nhiều nhất. Lúc Sư trụ thế, xa - gần hỏi pháp dằng dai chẳng ngắt. Sau khi Một Lá Thư Trả Lời Khắp được phân phát, người thưa hỏi vẫn nhiều, đại sư từ bi hễ hỏi ắt đáp, lại còn suy xét cặn kẽ. Dầu tuổi đã chiều tà, chẳng cầu thả một nét bút nào, tinh lực tràn trề, khác xa phường tầm thường; trước sau đẹp đẽ thật đáng sánh tày công hạnh “mỗi ngày làm một trăm lẻ tám việc lành” của tổ Vĩnh Minh Diên Thọ. Đây đều là bản lãnh của bậc đại nhân tiên sinh, chứ phàm phu chẳng thể suy lường hòng thấu hiểu đôi chút nào được!

Than ôi! Đại sư đã khuất bóng rồi! Không còn hỏi han được nữa! Nay có được nhân duyên đọc tụng thù thắng, may mắn được biết tới tác phẩm khó nghe, khó gặp, càng thêm trân trọng, tiếc nuối, chỉ một mực chân thành, chuyên dốc, đổ hết sức thực hành thì mới chẳng phụ tấm lòng đau đáu của bậc triết nhân kỳ lão đáng trọng và thật sự thọ dụng được. Ngoài những lời hoan hỷ khen ngợi, kính cần viết đôi lời thừa thãi

để ghi thêm vào sau sách.

Đầu mùa Hạ năm Canh Ngọ (1990), đệ tử Cống Nam Dương Trí Kiên đánh lễ kính cẩn ghi lời bạt tại Phước Châu Xã Đoàn.

3. Lời bạt thứ ba

Phàm đoạn Hoặc chứng Chân, liễu sanh thoát tử, há phải chuyện nói dễ dàng ư? Hạng Xiển Đề⁴⁸⁶ không có lòng tin cố nhiên chẳng cần phải bàn tới, nhưng ngay cả kẻ quy y Phật giáo, học Phật mấy chục năm, vẫn thường chưa vào được cửa! Cửa còn chưa vào được, há mong chi đoạn Hoặc, chứng Chân, liễu sanh thoát tử ư? Do lẽ này, người học Phật thì đông, nhưng kẻ thành tựu ít lắm! Năm mươi mấy năm trước đây, tôi đã được đọc Ân Quang Pháp Sư Văn Sao, thoát đầu chưa biết chỗ mâu nhiệm, sau này đọc đi đọc lại, mới tạm thấy được sơ sài cửa nẻo. Nay đã nhằm lúc nắng nhạt ngọn dâu, kỳ hạn chết sắp tới, đọc lại di biên, hoảng nhiên đại ngộ, biết sâu xa phàm phu đời Mạt thật sự muốn đoạn Hoặc, chứng Chân, liễu sanh thoát tử, nếu chẳng noi theo di giáo của Ân Công há có được chăng? Cửa ngõ để học Phật là ở đây vậy! Xin được trình bày đại lược.

Một là lúc mới nhập đạo, lúc vừa mới cất bước [tiến lên đường tu tập], ắt phải noi theo di giáo của Ân công: Hãy dốc sức nơi công phu “*khắc kỷ, phục lễ, nhàn tà, tồn thành*”. “Khắc” là chiến thắng. “Kỷ” chính là tư dục. Cảnh lục trần, sự vui ngũ dục là những thứ tâm phàm phu thường luôn ưa thích, ý luôn hâm mộ. Tho là thanh sắc, vật chất, lợi lộc; Tế là học vấn, tri kiến cho đến tiến - thoái, chê bai - khen ngợi, thịnh - suy, được - mất, sống - chết, họa - phúc. Phàm những gì đủ để đánh động cái tâm của ta đều là tư dục, ắt phải chiến thắng chúng, chẳng để cho may mắn nào còn tù đọng trong ngực. Sau đấy, tâm địa rộng rang, sáng sủa, trong vắt như lưu ly, thoát lìa, thông dong tự tại, không bị

---

⁴⁸⁶ Nhất Xiển Đề (Ichchantika), còn phiên âm là Nhất Diên Ca, Nhất Xiển Đề Kha, Xiển Đề v.v... dịch nghĩa là Đoạn Thiện Căn, Tín Bất Cự Túc (tín tưởng không đầy đủ), Cự Dục (ham muốn cùng cực), Đại Tham, Vô Chủng Tánh (không có chủng tánh), Thiêu Chủng (hạt giống bị cháy). Những cách dịch này đều nhằm diễn tả ý kẻ đoạn sạch hết thấy thiện căn, không có cách nào thành Phật được. Nhập Lăng Già Kinh lại chia thành hai loại Xiển Đề:

1. Đoạn Thiện Xiển Đề: Tức hạng người vốn hoàn toàn không có nhân giải thoát.
2. Đại Bi Xiển Đề: Còn gọi là Bồ Tát Xiển Đề, tức hạng Bồ Tát do bi nguyện cứu độ chúng sanh nên thị hiện những nghịch hạnh để dạy chúng sanh kinh sợ ác quả, hồi tâm tu tập.

chương ngại. Ất phải đạt đến mức độ ấy thì học Phật mới có chỗ hữu dụng để tiến tu được. “Phục” là trở lại, “lẽ” chính là lý. Chiến thắng được lòng ham muốn của chính mình (tư dục) thì mới trở về với lý Chân Như được! Hết thấy phàm phu bị lòng ham muốn của chính mình che lấp, trái nghịch lý Chân Như đã lâu! Ngày nay phát tâm học Phật, cố nhiên nên bắt đầu từ đây! “Nhàn” là ngăn ngừa, ngưng dứt. “Tà” là những suy nghĩ trái lẽ. Phàm tiếng dâm, sắc đẹp, tâm chí phóng đảng, suy tưởng ngông cuồng, tính tình hung dữ, trái với lý, nghịch với lẽ chân, văn từ bông lơn, phù phiếm, phí uông thời gian, những lời lẽ cong vạy, dị đoan, trái kinh, khinh thánh, những loại như thế đều gọi là “phi lý”, hãy nên ngăn dứt, chớ để cho chúng lọt vào tâm ta. Đây chính là ý “ngừa sai, dứt ác” vậy! “Tồn” là giữ cho chẳng mất. “Thành” là tâm chân thành, tức là như Khởi Tín Luận đã nói: *“Tâm ngay thẳng chánh niệm Chân Như”*. Đây chính là cái gốc của hai hạnh tự lợi và lợi tha vậy!

Những kẻ tự xưng là tri thức trong cõi đời gần đây thường thích dôn sức nghiên cứu danh tướng, đuổi theo Không và Có, la cà khắp Tam Tạng, đề cao hay chỉ trích năm tông, nhưng chẳng biết *“khắc kỷ, phục lễ, nhàn tà, tồn thành”* là chuyện gì! Do vậy, tâm và miệng mâu thuẫn, trong - ngoài chẳng phù hợp, thật là nhàn rồi làm chuyện chẳng lành, không gì chẳng dính dấp, thân còn sống trên cõi đời mà tâm đã mất trước rồi! Đến khi lâm chung xả báo, kinh hoảng, cuống cuồng, chẳng biết xoay sở lẽ nào, ngược ngạo đổ thừa tu hành vô ích, Phật pháp chẳng linh! Há chẳng sai lầm lắm ư?

Điều thứ hai, ấ phải noi theo di giáo của Ấn Công: *“Tin tưởng sâu xa sự tướng nhân quả, cảm ứng chẳng dối”*. Phàm toàn thể Sự chính là Lý, toàn thể Lý trở thành Sự. Toàn thể Sự là Lý, vì thế, nhân quả cảm ứng nơi mặt Sự hoàn toàn là lý Chân Như Thật Tướng. Toàn thể Lý thành Sự; vì thế, lý Chân Như Thật Tướng hoàn toàn trở thành sự cảm ứng nhân quả. Hơn nữa, Sự có công năng kèm cặp Lý, nhưng Lý không có khả năng tồn tại một mình được. Chấp Sự mê Lý vẫn chẳng phí uông lợi ích vãng sanh, chứ chấp Lý phé Sự, ấ sẽ mắc họa đọa vào trống rỗng, mất mát. Do vậy, người học Phật đối với sự tướng cảm ứng nhân quả phải dốc lòng tin tưởng không nghi.

Phàm những gì ta làm nơi ba nghiệp thân - miệng - ý đều là nhân; những gì ta hứng chịu, tức y báo và chánh báo, đều là quả. Nhân và quả như hình ảnh hiện trong gương, như bóng theo hình. Không có quả nào chẳng có nhân, không nhân nào chẳng kết quả. Hơn nữa, những gì ta làm

đều là Cấm, chư Phật, Bồ Tát cho đến trời đất, quỷ thần, hiện thân lập bày phương cách giáo hóa, phước thiện, họa dâm đều là Ứng. Cấm giống như nam châm hút sắt, Ứng như dùi gỗ vào mặt trống. Hễ có Cấm ắt có Ứng, Ứng ắt phải do Cấm [mà có]. Họa - phước không có cửa, chỉ do con người tự chuốc lấy. Thăng hay trầm khác đường, đều do nghiệp tạo. Bởi vậy, bậc thánh hiện thời cố không vị nào chẳng dè dặt kinh sợ nơi khởi tâm động niệm, gắng sức phản tỉnh nơi xử sự, tiếp vật, dầu lệnh dên khốn khổ, nào dám lười nhác, bỏ mặc?

Ấn Công đại sư thường dạy người khác đọc các sách Cấm Ứng Thiên Vựng Biên, Âm Chất Văn Quảng Nghĩa là có thâm ý tột bậc! Tiếc thay những người học Phật hiện thời phần nhiều chẳng biết đến nghĩa này, trọn chẳng quan tâm vâng giữ, thậm chí có kẻ cuồng nhiệt đề xướng vô thần, nói xằng Chân Không, bài bác là không có nhân quả, hoàn toàn phế trừ hành trì! [Đề xướng xằng bậy]: “Ăn thịt, sát sanh, chẳng gây trở ngại trên đường Bồ Đề. Nhà thô, quán rượu đều là chỗ tịch diệt!” Nghe lời bọn họ nói cao tuốt chín tầng trời, xét đến hành vi của bọn chúng thấp tuốt dưới chín tầng đất! Kẻ học Phật có lòng chánh tín chớ nên bị mê hoặc bởi những loại tà thuyết ấy!

Điều thứ ba, ắt phải noi theo di giáo của Ấn Công: “*Ưa tịnh, chán uế, trì danh hiệu Phật, cậy vào Tha Phật⁴⁸⁷ lực, cầu sanh Tây Phương*”. Hết thầy chúng sanh vốn sẵn có tánh Chân Như, đây là Chánh Nhân. Gặp chư Phật, Bồ Tát, thiện tri thức v.v... lấy đó làm duyên. Nhân duyên đầy đủ sẽ chán nổi khổ sanh tử, vui vẻ cầu Niết Bàn, phát tâm tu hành, ắt trước hết phải có tâm ưa - chán thì mới vào cửa Phật được. Nếu không có cái tâm này sẽ là Nhất Xiển Đề, sẽ đọa Miệt Lệ Xa⁴⁸⁸, chẳng nói Phật pháp với kẻ ấy được! Đã sẵn lòng ưa - chán thì sẽ biết được cửa để vào đạo.

Trở về cái gốc ban đầu thì không hai, nhưng phương tiện có nhiều cửa. Phạm phu nhập đạo, Tông - Thuyết⁴⁸⁹ khác đường, nhưng Long Thọ Bồ Tát phán định giáo pháp do đức Phật đã dạy trong cả một đời Ngài gồm có hai loại: Một là Nan Hành Đạo, hai là Dị Hành đạo.

---

⁴⁸⁷ Tha Phật tức là A Di Đà Phật ở Tây Phương Cực Lạc thế giới, nói như vậy để phân biệt với Tự Tánh Di Đà.

⁴⁸⁸ Miệt Lệ Xa (Mleccha), còn phiên âm là Di Ly Xa, Mật Lệ Xa, Tát Lật Tha, có nghĩa là nơi biên địa, hẻo lánh thiếu hẳn tri thức, ty tiện.

⁴⁸⁹ Tông Thuyết là hai khái niệm được phân biệt trong Thiên Tông dựa theo kinh Nhập Lăng Già. Tông là tông chỉ sâu xa trong đạo, tức là lý thể, cương yếu của đạo, chỉ có thể tự ngộ nhập, thấu hiểu, còn Thuyết là khả năng diễn giảng, giáo hóa đại

Nói Nan Hành Đạo nghĩa là trong đời Ngũ Trược, lúc không có Phật, cầu chứng đắc địa vị A Tỳ Bạt Trí (Bất Thoái Chuyển) khó khăn. Ví như đi theo đường bộ, lội bộ khổ sở, nên gọi là Nan Hành Đạo. Nói Dị Hành Đạo là do nhân duyên tin Phật, nguyện sanh Tịnh Độ, khởi tâm lập đức, tu các hạnh nghiệp, do Phật nguyện lực liền được vãng sanh. Do Phật lực nâng đỡ, giữ gìn, nên liền vào ngay Chánh Định Tự của Đại Thừa. Chánh Định Tự chính là địa vị A Tỳ Bạt Trí Bất Thoái. Ví như theo đường thủy, ngồi thuyền bèn thông dong, nên gọi là Dị Hành Đạo.

Nan Hành Đạo là cậy vào tự lực, còn Dị Hành Đạo là cậy vào Tha Lực. Sao gọi là Tự Lực? Ví như có người sợ hãi sanh tử, phát tâm xuất gia, tu Định, phát sanh thần thông, dạo chơi Tứ Thiên Hạ⁴⁹⁰, đây gọi là Tự Lực. Chuyện này chẳng phải là chuyện nói dễ dàng được! Nếu nương vào Tự Lực thì bọn phàm phu kém hèn như chúng ta vạn kiếp ngàn đời chẳng mong chi thoát khổ được! Tha Lực là gì? Như có kẻ yếu ớt, dùng chính sức mình để trèo lên lưng lừa còn không xong, nhưng nếu theo Luân Vương liền được bay lên không, dạo khắp Tứ Thiên Hạ. Việc ấy do oai lực của Luân Vương nên gọi là Tha Lực. Do vậy biết lẽ phàm phu chúng ta muốn thoát vòng khổ, chỉ có cách trông cậy vào sức của đấng Di Đà pháp vương, khởi tâm lập hạnh, cầu sanh Tịnh Độ. Khi lâm chung, liền thấy Di Đà Như Lai cầm đài quang minh đến tiếp đón, liền được vãng sanh, lên cao chín phẩm, già biệt mãi mãi trăm nỗi lo toan, thấy Phật, nghe pháp, chứng Vô Sanh Nhẫn. Sau đây, nương theo đại nguyện luân, hành Phổ Hiền hạnh, hiện thân trong các cõi nước nhiều như số vi trần, lợi ích khắp mọi chúng sanh.

Trong Phổ Hiền Hạnh Nguyện Phẩm có bài kệ như sau: “*Bỉ Phật chúng hội hàm thanh tịnh, ngã thời ư thắng liên hoa sanh. Thân đở Như Lai Vô Lượng Quang, hiện tiền thọ ngã Bồ Đề ký. Mông bỉ Như Lai thọ ký dĩ, hóa thân vô số bách câu-chi, trí lực quảng đại biến thập phương, phổ lợi nhất thiết chúng sanh giới*” (Mọi pháp hội của đức Phật ấy đều thanh tịnh, con liền sanh trong hoa sen đẹp nhất. Đích thân thấy được

---

chúng. Hiểu theo nghĩa rộng, Tông là tự giác, Thuyết là giác tha (giác ngộ người khác).

⁴⁹⁰ Tứ Thiên Hạ chính là toàn thể bốn đại châu (Nam Thiệm Bộ Châu, Bắc Câu Lô Châu, Đông Thắng Thần Châu, Tây Ngưu Hóa Châu), tức toàn thể cõi nhân gian. Do tầng trời thứ nhất ngay trên nhân gian là tầng trời của Tứ Thiên Vương (Đông phương Trì Quốc thiên vương, Nam phương Tăng Trưởng thiên vương, Tây phương Quảng Mục thiên vương, Bắc phương Đa Văn thiên vương) nên cõi nhân gian được gọi là Tứ Thiên Hạ.

đức Như Lai Vô Lượng Quang, Phật liền thọ ký con sẽ chứng Bồ Đề. Được đức Như Lai thọ ký xong, con liền hóa vô số trăm câu-chi⁴⁹¹ thân, do trí lực rộng lớn nên hiện thân khắp mười phương để lợi ích rộng khắp hết thảy chúng sanh giới). Đây đều là nương vào từ lực của Tha Phật mà được như vậy.

Hơn nữa, hạnh Tịnh Độ lấy Niệm Phật làm chánh. Pháp môn Niệm Phật cũng lại có nhiều đường, chỉ có một pháp Trì Danh thực hiện dễ mà thành công cao, dùng sức ít lại được hiệu quả nhanh chóng, là pháp tu thích nghi nhất cho hành nhân trong đời Mạt. Từ hòa thượng Thiện Đạo soạn Quán Kinh Sớ đặc biệt coi trọng Trì Danh cho đến Ấn Công đại sư, các vị Tổ của Tịnh Tông không vị nào chẳng đều như vậy. Đại sư Liên Trì khi lâm chung dạy người khác thật thà niệm Phật, đừng giở trò quái lạ. Nói *“thật thà niệm Phật”* tức là *“thật thà trì danh”*. Như kinh Tiêu Bản (kinh A Di Đà) đã dạy từ một ngày cho đến bảy ngày nhất tâm bất loạn chính là nói về trì danh vậy. Dầu có tán tâm vẫn được lia khổ, huống hồ những ai đã đắc Sự Nhất Tâm hay Lý Nhất Tâm ư?

Do vậy biết rằng: Nhằm đời Mạt Pháp, người thật sự muốn đoạn Hoặc chứng Chân liễu sanh thoát tử ắt phải tu pháp môn Tịnh Độ Trì Danh Niệm Phật thì mới được. Chẳng đọa lưới tà, chẳng vương bẫy ma, chẳng bị dị thuyết mê hoặc, chẳng mê mờ nơi ngõ rẽ, noi theo đường của đại vương để vào được cửa ngôi nhà tráng lệ. Những người học đời sau hãy biết chú trọng vào đây! Lại còn có người đối với pháp môn thù thắng này chẳng muốn tu học, cứ muốn ở mãi trong Sa Bà, oan uổng bị đau đớn, thiêu đốt đến vạn kiếp ngàn đời, không có nơi nương tựa! Dầu là kẻ cực ngu muội cũng chớ nên chẳng biết đúng - sai đến mức quá quắt như thế!

Hai bộ Văn Sao Chánh Biên và Tục Biên của pháp sư Ấn Quang được xuất bản, lưu truyền đã lâu, truyền bá rộng rãi khắp xa - gần. Bốn mươi mấy năm trước, cư sĩ La Hồng Đào ở Thượng Hải lại sao lục rộng rãi mấy trăm bài di văn chưa được đưa vào Chánh Biên và Tục Biên, [soạn thành một bộ sách] đặt tựa đề là Ấn Quang Pháp Sư Văn Sao Tam Biên. Bản chép tay ấy được cất giữ tại Linh Nham Sơn Tự ở Tô Châu. Do nhân duyên chưa đủ, chẳng thể xuất bản được.

---

⁴⁹¹ Câu-chi (Koti) còn phiên âm là Câu Trí, Câu Lê, dịch nghĩa là Úc. Từ xưa đến nay có hai cách giải thích chữ Câu-chi:

1. Theo Huyền Ứng Âm Nghĩa, quyển 5, thì Câu-chi là một ngàn vạn.
2. Theo ngài Viên Trắc trong Giải Thâm Mật Kinh Sớ, quyển sáu: *“Câu-chi có ba cách giải thích, một là mười vạn, hai là trăm vạn, ba là một ngàn vạn”*.

Tháng Chạp năm 1984, hòa thượng Minh Học đến chùa Quảng Hóa ở huyện Bồ Điền tỉnh Phước Kiến yết kiến lão pháp sư Viên Chuyết bàn về chuyện này, tính cho ấn hành lưu thông. Viên Công khi xưa đã từng trụ tại Niệm Phật Đường chùa Linh Nham, từng đích thân nghe Án Công khai thị, đối với di giáo của Án Công sùng kính tột bậc, một mực thọ trì phụng hành và đem những di giáo ấy dạy người, ứng khắp quần cơ. Nghe biết chuyện này, hoan hỷ tán đồng, liền xin giao di thảo cho chùa Quảng Hóa giáo chánh, đối chiếu, sắp chữ, ấn hành.

Nay Tam Biên sắp được xuất bản, sai tôi soạn lời tựa. Tôi là kẻ hèn kém phàm ngu, nào dám dùng văn chương thô lậu để đặt trước giáo pháp của Tổ Sư; nhưng cũng chẳng dám trái nghịch mạng lệnh của Viên Công nên soạn bài văn này, nêu đại lược những điều mình thấy được, ghép vào cuối sách. Vẫn mong được [bậc thức giả] sửa cho đúng những điều lầm lạc, chỉnh những điều không hợp lẽ, khôn ngoan cảm kích, cầu khẩn đến tột bậc vậy!

Tháng Mười Hai năm 1989 Tây Lịch, tư thực đệ tử⁴⁹² Vương Vĩnh Nguyên đánh lễ kính cẩn viết lời bạt

XVII. Phụ Lục

1. Trung Hưng Tịnh Tông Án Quang Đại Sư Hạnh Nghiệp ký

Sư hứu Thánh Lượng, tự là Án Quang⁴⁹³, biệt hiệu là Thường Tâm Quý Tăng (vị tăng thường hổ thẹn), con nhà họ Triệu huyện Cáp Dương,

⁴⁹² Tư thực đệ tử: Học theo và tuân hành di giáo của một vị thầy, nhưng chưa từng có dịp gặp gỡ, thọ giáo khi vị ấy còn sống thì gọi là “tư thực đệ tử”.

⁴⁹³ Tổ Án Quang có pháp danh là Thánh Lượng, pháp tự là Án Quang (pháp tự là tên được đặt khi thọ giới Sa Di). Khi thọ giới Cụ Túc lại được đặt tên nữa là pháp hiệu. Tuy thế, có những sơn môn, khi giới tử thọ Cụ Túc Giới, vị bổn sư (hay Đản Đầu Hòa Thượng) không đặt pháp hiệu. Có những vị suốt đời chỉ dùng pháp danh, không dùng tới pháp tự hay pháp hiệu.

Lâm Tế Tông ở Trung Hoa chia ra rất nhiều chi phái nhỏ (đều có chung danh xưng là Lâm Tế Chánh Tông). Sau thời ngài Vạn Phong Thời Ủy và Đạo Mân, chư thiền sư tiếp tục lập ra những dòng kệ truyền thừa khác nhau. Chẳng hạn, ngài Ngọc Lâm Thông Tú (quốc sư dưới đời vua Thuận Trị - Khang Hy) cũng lập ra một bài kệ riêng để truyền thừa như sau: “*Pháp hoằng tế tổ, chân tông thiệu tục, vĩnh truyền anh tuấn, tịnh minh phạm hạnh, nham trì tuyên cổ, gia mô đại căn*” (法宏濟祖, 真宗紹續, 永傳英俊, 淨明梵行, 巖持宣古, 嘉謨大根). Điềm qua những bài pháp phái kệ của tông Lâm Tế Trung Hoa hiện thời, căn cứ trên pháp danh Thánh Lượng của tổ Án Quang, chúng tôi mạo muội đoán rằng vị thầy truyền giới cho tổ Án Quang thuộc chi phái Long Trì của tông Lâm Tế (trong Văn Sao Tục

tỉnh Thiểm Tây. Thuở nhỏ theo học sách Nho với anh ruột, coi việc bảo vệ cái học của đạo Thánh (Nho giáo) là trách nhiệm của chính mình, phụ họa những lời bàn luận báng Phật của lũ Hàn - Âu. Về sau, bị bệnh mấy năm, mới tỉnh ngộ trước kia sai trái, mau chóng sửa đổi tâm trước. Duyên xuất thế chín tuổi, năm hai mươi một tuổi liền xuống tóc với hòa thượng Đạo Thuần ở Liên Hoa Động Tự tại Nam Ngũ Đài thuộc Chung Nam Sơn. Khi ấy nhằm năm Tân Tỵ, tức năm Quang Tự thứ bảy (1881) nhà Thanh. Năm sau, thọ Cụ Túc dưới tòa của Ân Hải Định luật sư chùa Song Khê, huyện Hưng An, tỉnh Thiểm Tây.

Sư vừa ra đời được sáu tháng liền bị bệnh mắt, gần như mù; về sau tuy lành nhưng mục lực đã bị tổn thương, hễ mắt hơi bị đỏ liền chẳng nhìn được vật gì nữa! Khi thọ Cụ Túc, do thấy Sư viết chữ đẹp, phàm tất cả những giấy tờ thuộc về pháp sự cần phải viết trong thời gian thọ giới, [ban chức sự giới đàn] đều giao cho Sư viết thay. Viết chữ quá nhiều, mắt liền đỏ ngầu như ứa máu. May mắn là trước đây, khi Sư được giao nhiệm vụ tiếp khách ở chùa Liên Hoa tỉnh Hồ Bắc, trong một lần phơi kinh đã đọc được một cuốn Long Thư Tịnh Độ Văn rách nát nên biết tới pháp môn Niệm Phật vãng sanh Tịnh Độ chính là đạo trọng yếu để liễu sanh thoát tử. Do bệnh mắt ấy mà ngộ được “thân ta là gốc khổ” nên trong những lúc rảnh rỗi đều chuyên niệm Phật hiệu. Đêm xuống, sau khi mọi người đã ngủ, Sư liền ngồi dậy niệm Phật. Ngay cả khi viết chữ, tâm cũng chẳng rời Phật. Vì thế, tuy rắng gượng bệnh viết chữ, Sư vẫn có thể miễn cưỡng chống chọi được. Đến khi viết xong thì mắt cũng lành hẳn. Do vậy, Sư hiểu sâu xa công đức niệm Phật chẳng thể nghĩ bàn nên tự hành, dạy người, một mực lấy Tịnh Độ làm chỗ quy hướng; đầu mỗi là do đây!

Sư tu Tịnh Độ càng lâu càng chuyên dốc, nghe nói chùa Tư Phước núi Hồng Loa chính là đạo tràng chuyên tu Tịnh Độ, năm hai mươi sáu tuổi (*tức năm Bính Tuất, nhằm năm Quang Tự 12 - 1886*) liền từ giã thầy qua

---

Biên, Tổ chỉ cho biết vị thầy truyền giới của mình thuộc Lâm Tế Chánh Tông, không nói rõ pháp hiệu, pháp tự của Bồn Sư). Bài kệ truyền pháp phái của Lâm Tế Chánh Tông, hệ phái Long Trì (龍池) như sau: “*Giác tánh bồn thường tịch, tâm duy pháp giới đồng, như duyên hồng thánh giáo, chánh pháp vĩnh xương long*” (覺性本常寂, 心惟法界同, 如緣宏聖教, 正法永昌隆). Cũng xin nói thêm, trong những bài tiểu sử của tổ Ân Quang đăng trên Internet, chúng tôi thấy biệt hiệu Thường Tàm Quý (常慚愧: thường hổ thẹn) hoặc gọn hơn là Thường Tàm (常慚) của Tổ Ân Quang không hiểu do vô tình hay cố ý thường bị sửa thành Thường Tâm. Sửa như vậy đã vô tình đánh mất ý khiêm tốn lớn lao của Tổ khi chọn biệt hiệu ấy.

đó. Tháng Mười năm ấy, Sư vào Niệm Phật Đường [của chùa Tư Phước], được thắm nhuần ân trạch của tổ Triệt Ngô để lại, Tịnh nghiệp tăng tiến lớn lao. Tháng Giêng năm sau xin tạm nghỉ phép để triều bái Ngũ Đài. Triều bái xong, vẫn trở về Tư Phước. Sư từng đảm nhiệm các chức vụ Thượng Khách Đường, Hương Đăng, Liêu Nguyên⁴⁹⁴ v.v... Trong ba năm, ngoài Chánh Hạnh Niệm Phật ra, Sư nghiên cứu, xem đọc các kinh điển Đại Thừa. Do vậy, thâm nhập Kinh Tạng, thâm khế hợp màu nhiệm tâm Phật, đường tắt tu hành lý sự vô ngại. Năm ba mươi tuổi (*tức năm Canh Dần, nhằm năm Quang Tự 16 - 1890*), Sư tới chùa Long Tuyền ở Bắc Kinh giữ chức Hành Đường. Năm ba mươi một tuổi (*tức năm Tân Mão, nhằm năm Quang Tự 17 - 1891*), Sư trụ tại chùa Viên Quảng.

Hai năm sau (*tức năm Quý Tỵ, nhằm năm Quang Tự 19 - 1893*), hòa thượng Hóa Văn chùa Pháp Vũ núi Phổ Đà lên kinh đô thỉnh Đại Tạng, thiếu người giúp sức kiểm duyệt, lo liệu. Mọi người do thấy Sư làm việc tinh tế, cẩn thận, bèn tiên cử. Cụ Hóa Văn thấy Sư đạo hạnh siêu trội, đến khi trở về phương Nam liền thỉnh Sư cùng theo làm bạn, cho ở nơi lầu Tàng Kinh của chùa. Đại chúng trong chùa thấy Sư dốc chí tinh tu đều khâm phục sâu xa, nhưng Sư vẫn bình dị, chẳng hề tự mãn.

Mùa Hạ năm Đinh Dậu, tức năm Quang Tự 23 (1897), đại chúng trong chùa kiên trì thỉnh Sư giảng kinh một phen. Từ tạ không được, Sư bèn giảng bộ Di Đà Tiệm Mông Sao một lượt. Giảng xong, Sư liền bế

---

⁴⁹⁴ Đây là các chức vụ thường thấy trong những ngôi tùng lâm lớn:

1. Thượng Khách Đường: Những vị Tăng đảm nhiệm tiếp đón khách (Tri Khách) đến vãng cảnh chùa, trình báo Phương Trượng khi có khách muốn gặp gỡ, trình báo với vị Liêu Nguyên để sắp xếp nơi ăn chốn ở cho khách thập phương hay khách Tăng muốn ở lại chùa đều thuộc Khách Đường. Ở đây, Sư đảm nhiệm trông coi việc tiếp đón, sắp xếp chỗ ăn ở cho những vị khách quan trọng.
2. Hương Đăng: Vị Sư trông coi nhang đèn trong Phật điện, hướng dẫn, giải thích nếu khách thập phương có thắc mắc, thỉnh chuông khi khách vãng cảnh chùa lên lễ Phật, bày biện, tiếp nhận lễ vật của khách dâng cúng lên bàn thờ, đồng thời giữ cho bàn Phật luôn được sạch sẽ tinh khiết.
3. Liêu Nguyên: Chức vụ có trách nhiệm quản thủ các liêu xá trong một ngôi tùng lâm, còn được gọi bằng các danh xưng Tọa Nguyên, Tòa Nguyên, Liêu Thủ Tòa, hay Đệ Nhất Tọa. Chức vụ này có trách nhiệm coi sóc những phẩm vật trong Tăng phòng như kinh sách, trà nước, củi than, cung cấp các thứ cần dùng cho tăng chúng, chỉ huy những người dưới quyền quét tước, dọn dẹp cho liêu phòng sạch sẽ. Vị này còn có trách nhiệm phân xử, dàn xếp nếu có tranh chấp xảy ra giữa các liêu phòng, nhắc nhở những quy ước trong tùng lâm hay răn đe những kẻ vi phạm quy ước cộng trụ trong tùng lâm. Hiện thời, Liêu Nguyên còn phải kiêm thêm trách nhiệm quản thủ Vân Thủy Đường (tăng phòng dành cho những vị thượng khách).

quan bên cạnh điện Châu Bảo hai lượt, tổng cộng sáu năm⁴⁹⁵, học lẫn hạnh càng tăng tấn gấp bội. Sau khi xuất quan, do các hòa thượng Liễu Dur, Chân Đạt v.v... đặc biệt lập một liên bông (thảo am để niệm Phật) cúng dường nên trước sau Sư đã cùng với pháp sư Đế Nhân ở đó. Không lâu sau, đại chúng lại đón Sư về Pháp Vũ.

Năm Sư bốn mươi bốn tuổi (*tức năm Giáp Thìn, nhằm năm Quang Tự 30 - 1904*), do thỉnh Đại Tạng Kinh cho chùa Đầu Đà ở Ôn Châu, cụ Đế Nhân lại thỉnh Sư lên kinh đô giúp trông coi mọi việc. Xong việc, Sư trở về Nam, bèn trụ tại lầu kinh chùa Pháp Vũ. Sư xuất gia ba mươi mấy năm, sống đời thanh bạch, từ đầu đến cuối ẩn giấu tài năng, chẳng thích qua lại với người khác, cũng chẳng muốn ai biết đến danh tự của mình để mong ngày đêm Di Đà, sớm chứng Niệm Phật tam-muội.

Nhưng chuông trống trong cung, tiếng vẳng ra ngoài, đức dầy ắt tỏa sáng, trọn chẳng thể giữ kín được mãi! Kỷ nguyên Dân Quốc, Sư năm mươi hai tuổi, cư sĩ Cao Hạc Niên bèn đem mấy bài văn của Sư đăng trên tờ Phật Học Tùng Báo ở Thượng Hải, ghi tên là Thường Tâm. Người ta tuy chẳng biết là ai, nhưng văn tự Bát Nhã đã đủ để dẫn dắt, phát khởi thiện căn cho độc giả. Đến năm Dân Quốc thứ sáu (*1917, Sư năm mươi bảy tuổi*), cư sĩ Từ Ủy Như nhận được ba lá thư của Sư gửi cho bạn bèn ấn hành, đề tựa là Ân Quang Pháp Sư Tín Cáo. Năm Dân Quốc thứ bảy (*1918, Sư năm mươi tám tuổi*), ông ta lại sưu tập được hai mươi mấy bài văn của Sư, đem in ở Bắc Kinh, đặt tên là Ân Quang Pháp Sư Văn Sao. Năm Dân Quốc thứ tám (*1919, Sư năm mươi chín tuổi*), ông ta sưu tập được thêm văn chương của Sư, bèn in thêm cuốn Tục Biên; tiếp đó gộp Sơ Biên lẫn Tục Biên thành một cuốn. Trong hai năm Dân Quốc thứ

---

⁴⁹⁵ Nguyên văn “*tức ở Châu Bảo điện trác bệ quan, lưỡng kỳ lục tải*” (liền bệ quan cạnh điện Châu Bảo, hai kỳ sáu năm). Do câu văn ở đây dễ gây hiểu lầm Sư bệ quan hai kỳ, mỗi kỳ sáu năm, nên chúng tôi xin mạn phép nói thêm: Trong đoạn văn phía trước, các tác giả cho biết năm Quang Tự 17 (1891), Sư được ba mươi một tuổi và còn trụ tại chùa Viên Quang ở Bắc Kinh. Hai năm sau (1893, tức năm Quang Tự 19), Sư ba mươi ba tuổi, giúp hòa thượng Hóa Văn kiểm giáo Đại Tạng Kinh rồi theo về Phổ Đà trong năm ấy. Bốn năm sau, tức năm Quang Tự 23 (1897), đại chúng thỉnh Sư giảng kinh. Sư giảng xong liền bệ quan. Tiếp đó, bài văn trên đây cho biết Sư xuất quan, qua ở Liên Bông một thời gian, rồi mới trở về Pháp Vũ để theo pháp sư Đế Nhân lên Bắc Kinh thỉnh Đại Tạng năm Sư bốn mươi bốn tuổi (năm Quang Tự 30, tức năm 1904). Từ năm 1897 đến năm 1904 là 7 năm, như vậy, tổng cộng thời gian đại sư bệ quan sau khi giảng kinh chỉ có thể là sáu năm. Nói cách khác, câu “*lưỡng kỳ lục tải*” chỉ có nghĩa Sư bệ quan tại Phổ Đà hai lần và thời gian tổng cộng là sáu năm.

chín và thứ mười, bộ sách ấy lại được tăng thêm một số bài nữa. Trước sau đều được đúc bản kẽm tại Thương Vụ Ấn Thư Quán, khắc bản gỗ tại Dương Châu Tàng Kinh Viện. Trong khoảng từ năm Dân Quốc 11 (1922) cho đến năm Dân Quốc 15 (1926), mấy lần tăng thêm bài viết, lại nhờ Trung Hoa Thư Cục ấn hành, đề tựa là Tăng Quảng Án Quang Pháp Sư Văn Sao.

Ôi! Văn đề chở đạo, bộ Văn Sao của Sư được lưu thông, đạo của Sư giáo hóa bèn thấm đẫm khắp cả nước, như Tịnh Độ Quyết Nghi Luận, Tông Giáo Bất Nghi Hồn Lạ Luận và những bức thư như “*Thư gửi cho hòa thượng Thê An chùa Đại Hưng Thiện*” v.v... đều là “từng lời thấy được lẽ chân, từng chữ đều quy tông” vậy. Trên hợp với ý chỉ của đức Phật, dưới ngầm hợp tâm chúng sanh, tỏa rạng ý chỉ mẫu nhiệm sâu thẳm của Thiên lẫn Tịnh, quyết trạch sự khó - dễ, quả thật đã vạch trần được những chỗ tiền nhân chưa nêu rõ.

Trong lời Bạt của ông Từ có câu: “*Đại pháp suy vi tới nay đã tột cùng, nào ngờ trong đời này vẫn còn có bậc đầy đủ chánh tri chánh kiến như Sư vậy, do đó vẫn còn có bậc tiếp nối huệ mạng của Phật*”. Ông ta còn viết: “*Văn của Sư không một chữ nào chẳng có lai lịch, thâm nhập, hiển xuất, khéo hợp khéo léo thời lẫn cơ, quả thật là món thuốc tốt lành chữa bệnh đúng lúc trong thời Mạt Pháp*”. Thật có thể nói là khéo hiểu pháp yếu, độc cặn tâm lòng kính ngưỡng.

Do đó, thoát đầu Từ cư sĩ đích thân cầm sách, đưa mẹ tới Phổ Đà, độc cặn lòng Thành lễ bái thân cận, khẩn cầu Sư tiếp nhận rộng dung cho quy y dưới tòa, Sư vẫn kiên trì không chấp thuận, dạy mẹ con ông Từ hãy sang quy y với pháp sư Đê Nhân chùa Quán Tông ở Ninh Ba. Năm Dân Quốc thứ tám (1919), anh em ông Châu Mạnh Do đưa bà nội kể lên núi, lại bốn lượt khẩn cầu Sư chấp nhận cho họ làm đệ tử. Sư xét thời cơ, về mặt lý khó thể từ khước được nữa, bèn đặt pháp danh cho mỗi người. Từ đấy, Sư mới bắt đầu chấp nhận cho người khác quy y mà đây cũng thật sự là duyên khởi của bộ Văn Sao vậy.

Văn chương của Sư không những tinh xác, sâu xa nơi Phật lý mà ngay cả đạo xử thế “cách vật, trí tri, thành ý, chánh tâm, tu tề trị bình, ngũ luân, bát đức” v.v... của nhà Nho nếu chẳng trái với ba phước của Tịnh nghiệp thì Sư ắt đều nêu tỏ đến tột cùng. Văn lẫn nghĩa đều tao nhã, mực thước, do vậy Lạc Dương giấy đắt đỏ⁴⁹⁶, người ta tranh nhau thỉnh

---

⁴⁹⁶ Nguyên văn ‘*chỉ quý Lạc Dương*’ (giấy đắt đỏ tại Lạc Dương); đây vốn là một thành ngữ chỉ văn chương hay đẹp được mọi người đua nhau sưu tập, sao chép, sẵn đón. Nguyên ủy của thành ngữ này là do trong đời Tấn, Tả Tư viết bài Tam Đô Phú

đọc. Vì thế, những thiện nam tín nữ hâm mộ đạo đức của Sư, khát vọng được làm đồ đệ ngày càng đông đảo. Hoặc là vượt biển trời non để thỉnh cầu Sư rộng lòng tiếp độ, hoặc thư qua tin lại, cầu xin ban pháp danh. Hơn hai mươi mấy năm qua, người quy y dưới tòa của Sư quả thật chẳng thể tính đếm được! Ngay cả những người vâng theo lời dạy tu hành, ăn chay niệm Phật, tinh tu Tịnh nghiệp được toại ý sanh Tây cũng khó thể nêu trọn. Văn tự của Sư nhiếp hóa chúng sanh, lợi ích thế gian chẳng thể nghĩ bàn!

Những lời Sư chỉ dạy người học đi thẳng vào tai, chỉ bày tận mặt, vốn phát xuất từ kinh luận, lưu lộ từ tim gan, chẳng lìa nhân quả, chẳng dính dấp thói văn chương sáo rỗng. Những kẻ đáng được chiết phục dầu là bậc tôn túc trong nhà Thiên hay kẻ đứng đầu giới Nho sĩ, hễ gặp mặt liền bị Sư quở trách; [còn kẻ không có cơ duyên chiết phục được], dầu là những vị quan chức hiển đạt, Sư vẫn trọn chẳng nhò cậy đến. Kẻ đáng nhiếp thọ, dầu hàng hậu sinh mạt học, Sư cũng chưa từng cự tuyệt, khước từ. Dầu là nông phu, nữ tỳ, Sư cũng ưu ái đáp lời [thỉnh hỏi]. Một niềm hoài bão “lợi khắp ba căn” bình đẳng; không mang ý niệm thân - sơ, chỉ dựa theo lý. Nhưng Sư nghĩ: Thời cuộc đang buổi cuối mùa, nếu không đề xướng nhân quả báo ứng sẽ chẳng thể vãn hồi thói tệ suy đồi nhằm uốn nắn lòng người; căn cơ con người kém hèn nếu không có thật hạnh tín nguyện niệm Phật, quyết chẳng thể liễu sanh tử, thoát luân hồi. Vì thế, chẳng nề sang - hèn, hiền - ngu, trai - gái, già - trẻ, hễ có ai thưa hỏi, Sư đều dùng thật sự, thật lý “không làm các điều ác, vâng làm các điều lành, nhân quả báo ứng, sanh tử luân hồi” để ra rả nhắc nhở, khơi gợi, khiến cho ai nấy sanh lòng cảnh tỉnh, thấu hiểu sâu xa, lập được căn cơ làm người, sống trong cõi đời. Tiến hơn nữa là dùng con đường trọng yếu, bằng phẳng “thật sự vì sanh tử, phát Bồ Đề tâm, tín nguyện niệm Phật cầu sanh Tây Phương” để dạy người ta thiết thực phụng hành hồng làm đường tắt nhằm siêu phàm nhập thánh. Tuy thấu hiểu Tông - Giáo sâu xa, Sư trọn chẳng bàn huyền nói diệu, [chỉ nói những lời lẽ cụ thể, thông tục] khiến cho ai nấy đều hiểu biết và hành được. Kẻ nghe dạy không ai chẳng được hưởng lợi ích. Đấy chính là như Liên Trì đại sư đã bàn định về Biện Dung lão nhân⁴⁹⁷ như sau: “*Đấy chính là chỗ đáng kính của ông cụ ấy!*”

---

rất hay, những nhà giàu có tại kinh đô Lạc Dương đua nhau cho người sao chép đến nổi giá giấy ở Lạc Dương đắt vọt hẳn lên.

⁴⁹⁷ Biện Dung hòa thượng là vị đại lão trong Tông môn thời đại sư Liên Trì mới học đạo. Nghe danh, ngài Liên Trì liền lặn lội tới xin tham yết. Khi tới chân núi, Sư đi

Do Sư bình thường, thiết thực, không có gì kỳ lạ, ngôn - hạnh hợp nhất, cho nên những kẻ chân tu thật sự thực hành đều thích thân cận đến nỗi những kẻ gõ cửa quan phòng để hỏi đạo cũng nhiều chẳng thể đếm xuể! Hơn nữa, Sư coi trọng pháp, tôn kính đạo, danh văn lợi dưỡng đều chẳng bận lòng. Năm Dân Quốc 11 (1922, *Sư sáu mươi hai tuổi*), Tri Sự huyện Định Hải là Đào Tại Đông, Đạo Doãn đạo Côi Kê là Hoàng Hàm Chi ghi chép tổng hợp về đạo hạnh của Sư trình thỉnh Đại Tổng Thống Từ [Thế Xương] ban tặng một tấm biển ngạch “Ngộ Triệt Viên Minh” gởi tới Phổ Đà, hương hoa cúng dường, cực thịnh một thời, Tăng - tục ngưỡng mộ, vui thích. Sư dường như chẳng hay biết, có người hỏi đến, Sư đáp bằng những lời lẽ như: “Đã dựng lâu gác trong hư không, chẳng có thật đức, hồ thẹn khôn cùng, có gì vinh dự đâu?” Nay đang gặp lúc cõi đời bước vào vận Mạt, con người ganh đua sùng chuộng khoe khoang rộng tuếch, tư cách điềm đạm, thanh bạch như Sư thật đáng đả lụi cơn sóng cuồng loạn đang ụp xuống, làm cột chống giữa dòng [nước chảy xiết], dù đạo hay tục đều được hưởng rất nhiều điều tốt đẹp.

Sư tiết kiệm đối với chính mình, nhưng đối xử nồng hậu với người. Hễ được thiện tín nam nữ cúng dường tiền hương kính đều đem gieo phước điền thay cho người ta, dùng tiền ấy để lưu thông kinh sách và cứu tế kẻ đói nghèo, chỉ cần nhắc nặng - nhẹ để xem chỗ nào cần cứu gấp trước rồi thực hiện! Như trong năm Dân Quốc 15 (1926, *Sư sáu mươi sáu tuổi*), Trường An bị vây hãm. Sau khi Trường An được giải vây, Sư liền vội gom món tiền ba ngàn đồng vốn định dùng in Văn Sao để cậy người mau đem gởi đi cứu tế.

Hễ nghe cấp báo chỗ nào bị tai nạn, Sư liền tận lực đề xướng quyên trợ để mong cứu giúp. Năm Dân Quốc 24 (1935, *Sư đã bảy mươi lăm tuổi*), Thiêm Tây bị hạn hán dữ dội, nhận được thư thông báo của cư sĩ Vương Áu Nông, Sư liền lấy sổ ngân hàng, sai người chuyển gấp một ngàn đồng sang đó để cứu trợ nhanh chóng. Chuyển xong, lại bảo thầy Đức Sâm duyệt sổ sách, thấy trong trương mục chỉ còn hơn một trăm đồng! Hết thầy những khoản tiền cần dùng trong chùa Báo Quốc đều nhờ vào đây để duy trì, Sư cũng không bận tâm tới.

---

bằng đầu gối, lết tới trước tòa của ngài Biện Dung, tỏ ý cung kính tột bậc. Ngài Biện Dung dạy: “*Ông hãy nên giữ bốn phận, đừng tham danh cầu lợi, đừng vin nắm, chỉ cần nhân quả phân minh, nhất tâm niệm Phật*”. Người đứng xung quanh phì cười, cho là ngài Liên Trì đã tôn công cung kính vô ích; nhưng ngài Liên Trì trân trọng cảm tạ sâu đậm, thường nói được ngài Biện Dung ban lời khai thị ấy, Sư dùng cả đời vẫn không hết.

Năm Dân Quốc 25 (1936, *Sư bảy mươi sáu tuổi*), nhận lời thuyết pháp trong pháp hội Hộ Quốc Túc Tai ở Thượng Hải, nghe tình hình Tuy Viễn gặp tai nạn nghiêm trọng, Sư liền nói rõ với đại chúng, đem món tiền hương kính của hơn một ngàn người quy y cầu giới lúc ấy tổng cộng là hai ngàn chín trăm mấy mươi đồng đều quyên tặng hết, rồi lại tự đề xướng bằng cách bỏ ra khoản tiền một ngàn đồng vốn dùng để in sách. Khi trở về Tô Châu, mọi người ra trạm xe đón tiếp Sư, thỉnh Sư ghé Linh Nham để xem cảnh tượng trong gần một năm qua; Sư đang gấp rút trở về Báo Quốc để lấy sổ ngân hàng rút tiền đem gởi đi cứu trợ, nhưng rồi cũng theo mọi người lên núi, Sư liền chỉ dạy đại chúng hãy cứu giúp tai nạn. Tấm lòng Sư [cứu trợ tai ương] sâu đậm giống như chính mình đang bị đói, bị chết đuối đều luôn giống như vậy.

Các cư sĩ Ngụy Mai Tôn, Vương Âu Nông v.v... phát khởi thành lập chùa Pháp Vân làm đạo tràng phóng sanh niệm Phật ở sông Tam Xoa, Nam Kinh, thỉnh Sư tham gia và ước định quy củ nhà chùa. Tiếp đó, do cư sĩ Nhậm Tâm Bạch thương lượng, thỉnh các vị đại cư sĩ ở Thượng Hải như Phùng Mộng Hoa, Vương Nhất Đình, Diêu Văn Phu, Quan Quýnh Chi, Hoàng Hàm Chi v.v... sáng lập viện Mồ Côi Phật Giáo tại đây, mỗi mỗi đều nhờ cậy vào oai đức, danh vọng của đại sư để khơi gợi lòng tin tưởng của người khác hòng được thành tựu.

Hơn nữa, đối với chuyện nuôi dạy con em nghèo hèn trong viện Mồ Côi, Sư càng cực lực giúp cho thành tựu. Khoản kinh phí cho viện Mồ Côi do Sư khuyên người khác giúp đỡ và do chính Sư quyên tặng đều là những con số khá lớn. Ngay như viện Mồ Côi do hội Phật giáo thành phố Thượng Hải đảm nhiệm, cũng được Sư cực lực giúp đỡ.

Đối với chuyện pháp thí thì kể từ khi ấn tống An Sĩ Toàn Thư và sáng lập Hoàng Hóa Xã trở đi, trong hai mươi mấy năm ấn hành các loại kinh sách không dưới bốn năm trăm vạn bộ, hình Phật cũng hơn trăm vạn bức. Hoàng dương pháp hóa cũng thấm đẫm rộng khắp trong ngoài nước. Nhìn chung, mỗi một lời nói, mỗi một hạnh của Sư không gì chẳng nhằm thay Phật tuyên nói, giáo hóa để mong cứu vãn thế đạo, nhân tâm, khiến cho hiền tài được nảy sinh nhằm tạo phước cho nước, làm lợi cho dân.

Đối với bản thân, Sư chỉ ăn cho khỏi đói, chẳng cầu ngon miệng, áo chỉ đỡ lạnh, chán bỏ những thứ đẹp đẽ, rực rỡ. Có ai cúng dường những quần áo, thức ăn quý đẹp, Sư không từ khước nhưng cũng chẳng dùng, đem tặng ngay cho người khác. Nếu là những phẩm vật thông thường, Sư liền bảo giao cho nhà kho để đại chúng cùng hưởng, quyết chẳng tự

dùng. Đây tuy là hạnh nhỏ, nhưng cũng đáng để Phật tử trong đời Mạt tôn kính noi theo.

Sư duy trì bảo vệ pháp môn, công khó nghĩ bàn! Trọng yếu nhất là như trước khi xảy ra cuộc chiến với Âu Châu, chánh phủ có quyết nghị về chuyện dời kiều dân Đức Quốc đến ở tại Phổ Đà. Sư sợ gây trở ngại cho sự thanh tu của đại chúng liền đặc biệt gửi thư cho cư sĩ Trần Tích Châu cậy ông này trình bày cặn kẽ với những nhân vật quan trọng. Việc ấy liền bị bãi bỏ.

Năm Dân Quốc 11 (1922, *Sư sáu mươi hai tuổi*), các vị như hội trưởng Hội Ước Vọng Thực Hiện Thành Tựu Nghĩa Vụ Giáo Dục tỉnh Giang Tô đệ trình lên tỉnh trưởng kế hoạch mượn chùa miếu để làm trường học xin chuẩn y, Tri Sự Định Hải là Đào Tại Đông gửi thư cho Sư cậy cứu vãn. Sư lập tức viết xin hai vị Vương Ấu Nông, Ngụy Mai Tôn tìm cách lo liệu và nhờ hòa thượng Diệu Liên bên ba, liền được chánh quyền đương thời ban hành sắc lệnh bảo vệ rõ ràng.

Năm Dân Quốc 16 (1927, *Sư sáu mươi bảy tuổi*), tình thế chánh trị bắt đầu thay đổi, tài sản nhà chùa trọn không có gì bảo vệ, mấy lần sắp bị họa diệt giáo, nhưng Phổ Đà đứng mũi chịu sào, do Sư xả mạng tận lực đấu lý mới kéo dài được hơi tàn. Tới khi ông X... khi nắm quyền Nội Chánh⁴⁹⁸, mấy lượt đề nghị tịch thu tài sản nhà chùa để khuếch trương giáo dục, rốt cuộc tăng - tục cả nước đều kinh hoảng bó tay. May mắn là Sư và cụ Đê Nhân ở Thượng Hải đã tập hợp các vị cư sĩ nhiệt tâm hộ pháp cùng thương nghị, trước hết trình bày cặn kẽ với ông X... tiếp đó phái đại biểu đi thỉnh nguyện. Bàn bạc rồi chưa kịp thực hiện, gặp lúc

---

⁴⁹⁸ Trước đây, đại tổng thống Phùng Ngọc Tường của chánh quyền Bắc Dương đã mượn cơ đả đảo mê tín để chiếm đoạt tài sản các chùa Bạch Mã, Thiệu Lâm, Tướng Quốc tại Hà Nam, đồng thời trục xuất tăng ni, bắt họ hoàn tục. Bộ trưởng Nội Chánh Bộ (tức bộ trưởng bộ Nội Vụ) thời ấy chính là Tiết Đốc Bật, là người đã ban hành sắc lệnh Quản Lý Chùa Miếu gồm 21 điều, dung dưỡng cho các quan chức địa phương và bọn tay chân thừa cơ mượn danh biến chùa miếu thành trường học để cướp đoạt chùa miếu ở rất nhiều nơi, nhất là vùng Giang Tô.

Tiết Đốc Bật (1889-1973), người huyện Giải, tỉnh Sơn Tây, từng là đảng viên cốt cán của Quốc Dân Đảng, thoát đầu làm Thứ Trưởng Bộ Tư Pháp của chánh quyền Bắc Dương, rồi tỉnh trưởng tỉnh Cam Túc, bộ trưởng Dân Chánh, rồi làm bộ trưởng Nội Chánh. Do vụ chiếm đoạt tài sản chùa miếu gây nên công phần lớn lao trong giới Tăng tục, chánh phủ Bắc Dương của Phùng Ngọc Tường phải điều ông ta sang làm bộ trưởng bộ Thủy Lợi. Năm 1948, ông từ bỏ chức vụ đi làm luật sư tại Thượng Hải. Không rõ bằng cách nào, vào năm 1955, ông ta lại tái xuất hiện làm Phó Chánh Ủy thành phố Thượng Hải dưới thời Mao Trạch Đông, rồi leo dần lên tới chức vụ ủy viên Bộ Chánh Trị của đảng Cộng Sản Trung Quốc cho đến khi mất.

ông X... sắp về nghỉ, lại ban hành điều lệ đuổi Tăng đoạt tài sản nhằm chiếm đoạt theo thứ tự hàng đạt mục đích diệt tôn giáo. May mắn là khi điều lệ vừa được công bố, ông X... liền phải chuyên giao quyền lực, Bộ Trưởng Triệu Thứ Lũng tiếp nhận chức vụ ấy. Sư đặc biệt gửi thư trình bày biện pháp, quyết định ấy liền bị thủ tiêu không còn dấu vết. Tiếp đây, Sư nhờ các vị cư sĩ như Tiêu Dịch Đường v.v... dốc sức chạy vạy, điều lệ ấy mới được tu chính, tăng lữ được bình an.

Năm Dân Quốc 22-23 (1933-1934, Sư 73, 74 tuổi), ngôi chùa cổ Tư Phước ở huyện Phụ Dương, tỉnh An Huy là nơi vẫn còn ba bức tượng Phật do Uất Trì Kính Đức⁴⁹⁹ đã tạo trong thời Đường, cả chùa bị chiếm làm trường học. Bích Sơn Tự và thảo am Quảng Tế ở núi Ngũ Đài tỉnh Sơn Tây gặp phải ách vận ngang trái, hai nơi đều phải ra kiện tụng nơi cửa công. Chánh quyền địa phương nghe lời trình bày của một bên, hai chùa sắp phải phé diệt; mỗi nơi đều được Sư gửi một bức thư, đột nhiên xoay chuyển được sự nhận thức của chính quyền. Nhờ đấy, chùa Quảng Tế được lập vững vàng thành một đạo tràng thập phương chân chánh, thành một cơ sở để vĩnh viễn yên tâm tu đạo. Chùa Tư Phước cũng nhờ đấy mà được bảo toàn, dần dần được trung hưng.

Năm Dân Quốc 24 (1935, Sư bảy mươi lăm tuổi), trong hội nghị giáo dục toàn quốc, trưởng ty giáo dục X... đề nghị sung công tài sản nhà chùa trong cả nước làm tài sản cho cơ quan giáo dục⁵⁰⁰, biến chùa miếu trong toàn quốc thành trường học, lập nghị quyết, nộp lên bộ Nội Chánh, viện Đại Học để xin xét duyệt, đăng tải trên báo chí. Mọi người chấn động, kinh sợ. Khi ấy, Lý Sự Trưởng hội Phật Giáo là pháp sư Viên Anh và các Sư giữ chức Ủy Viên Xử Lý Thường Vụ như Đại Bi, Minh Đạo, các

---

⁴⁹⁹ Uất Trì Cung (585-658), tự là Kính Đức, người xứ Thiện Dương, Sóc Châu (nay thuộc tỉnh Sơn Tây), danh tướng khai quốc đời Đường, cùng với Tần Quỳnh được coi là hai vị Môn Thần (thường được người Hoa vẽ hai bên cửa vào dịp Tết, hoặc họa hình trên cổng các miếu thờ thần để xua đuổi, trấn áp ma quỷ).

⁵⁰⁰ Nhân vật X nói ở đây là Thai Sảng Thu (1897-1976), vốn là người huyện Thai, tỉnh Giang Tô. Ông ta tốt nghiệp với học vị thạc sĩ giáo dục tại đại học Chicago, rồi tiến sĩ giáo dục tại đại học Columbia, Hoa Kỳ. Kể từ năm 1931, ông ta đã nhiều lần đề nghị kế hoạch cướp đoạt chùa miếu để biến thành trường học. Trong năm 1935, trong hội nghị giáo dục ông ta đã công khai kiến nghị và thuyết phục giáo chức tiến hành. Họ Thai từng đảm nhiệm giáo sư đại học, hiệu trưởng, viện trưởng các trường đại học tại Hoa Nam, từng làm Ủy Viên của Giáo Dục Ủy Viên Hội dưới thời Dân Quốc. Khi Cộng Hòa Nhân Dân Trung Hoa thành lập, ông ta lại chạy vạy để được phân công về dạy tại đại học Phụ Nhân rồi dạy tại đại học Bắc Kinh cho đến khi về hưu.

vị cư sĩ như Quan [Quýnh Chi], Hoàng [Hàm Chi], Khuất [Văn Lục] v.v... cùng đến gõ cửa quan phòng của Sư tại Báo Quốc xin ý kiến. Sư khuyên họ nên gắng sức bảo vệ đạo và chỉ bày biện pháp. Họ trở về Thượng Hải nhóm họp, công khai đề cử đại biểu lên bộ thỉnh nguyện. Nhờ Sư sáng suốt hướng dẫn, giáo nạn giải trừ.

Tài sản nhà chùa ở Giang Tây từ năm Dân Quốc 22 (1933) đến năm Dân Quốc 25 (1936, *Sư bảy mươi sáu tuổi*), trong vòng bốn năm, ba lần bão táp dấy động lớn lao, gần như lâm vào tình thế bị diệt sạch không còn gì! Tuy do Đức Sâm nhiều năm kiệt lực kêu gào, hội Phật giáo Trung Quốc cũng nhiều lần lập cách giải trừ, rốt cuộc được từ quang của Sư gia bị, cảm động các vị đại hộ pháp cùng đứng lên lo toan, cứu vãn khiến cho mỗi mỗi đều đạt đến kết quả mỹ mãn, giữ gìn an toàn. Đây là những chuyện lớn lao dễ thấy, chứ còn những chuyện vật vãnh khác thì qua một lá thư, hoặc mấy lời [nhắn nhủ], liền tiêu trừ được kiếp nạn, cởi gỡ màn họa thì lúc nào, nơi đâu cũng thường có, không thể kể hết được! Nếu không phải là đạo đức của Sư đủ để trên cảm được trời rộng, dưới động được lòng người, há được như thế hay sao?

Lòng vô duyên từ bi của Sư thâm đến nhà tù và các dị loại. Năm Dân Quốc 11-12 (1922-1923), nhận lời thỉnh của Tri Sự huyện Đông Hải là Đào Tại Đông chọn lựa giảng sư đến nhà giam tuyên giảng, Sư bèn sai pháp sư Trí Đức tiếp nhận lời thỉnh. Sư dạy hãy tuyên giảng An Sĩ Toàn Thư v.v... nói đến các ý chỉ trọng yếu như nhân quả báo ứng, pháp môn Tịnh Độ, nhiều tù nhân cũng được cảm hóa. Đến khi các vị cư sĩ Vương Nhất Đình, Trầm Tinh Thúc v.v... ở Thượng Hải đề xướng thành lập Giang Tô Giám Ngục Cảm Hóa Hội (hội cảm hóa tù nhân Giang Tô) thỉnh Sư làm hội trưởng danh dự, giảng sư Đặng Phác Quân, Thích Tắc Châu (*đây là tên ngoài đời của thầy Minh Đạo*), Kiều Tuân Như v.v... đều là đệ tử quy y của Sư. Do được Sư dạy, họ đều lấy “*tâm, Phật, chúng sanh, cả ba không sai biệt*” và chú trọng nhân quả, đề xướng Tịnh Độ làm những hạng mục chủ yếu để giảng diễn. Cai tù, phạm nhân nhờ đó sửa lỗi hướng thiện, những kẻ hướng lòng về đại pháp, ăn chay niệm Phật cũng rất đông.

Đối với dị loại thì trong tháng Hai năm Dân Quốc 19 (1930, *Sư bảy mươi tuổi*), từ chùa Thái Bình ở Thượng Hải dọn đến Báo Quốc tại Tô Châu, rệp bám theo chần màn, rương đựng quần áo, cực nhiều. Chúng sanh trưởng đông đúc đến nỗi từ quan phòng, phòng khách, cho đến cửa sổ và ghé ở bên ngoài từ Hạ đến Thu đâu đâu cũng thường thấy rệp bò qua, bò lại. Có đệ tử nghĩ Sư tuổi già chẳng kham bị chúng quấy nhiễu,

từng nhiều lượt xin vào quan phòng thay Sư bắt cho hết, Sư đều cứng cỏi cự tuyệt không chấp thuận, lại nói: “*Chuyện này chỉ trách chính mình thiếu đạo đức. Bậc cao tăng thời cổ chẳng chịu đựng được rận rệp quá nhiều, bèn nói: ‘Súc sanh! Bọn người đến quá rối quá, hãy dọn đi nơi khác’, rận rệp liền kéo nhau bỏ đi. Ta nay tu trì không ra gì, chẳng có cảm ứng ấy, còn nói chi nữa?*” Rồi cứ điềm nhiên ở, trọn chẳng để ý tới.

Đến năm Dân Quốc 22 (1933, Sư bảy mươi ba tuổi), rệp tự nhiên tuyệt tích, Sư cũng chẳng bảo với ai. Đến tiết Đoan Ngọ gần đây, Đức Sâm chợt nhớ tới, hỏi Sư, Sư đáp: “Không còn nữa!” Sâm cho rằng Sư tuổi già mắt hoa, vì thế nằng nặc xin vào trong phòng kiểm tra. Quả thật đã hết sạch, trọn chẳng còn tung tích gì nữa! Đây cũng là chúng vì Sư mà dọn nhà đi rồi!

Trong khi bế quan, ngoài công khóa Tịnh nghiệp ra, Sư thường trì chú Đại Bi gia trì vào nước hay gạo, đem ban cho những người bệnh nguy ngập thầy thuốc đã bó tay liền thấy hiệu nghiệm lạ lùng. Một ngày nọ, tại lầu Tầng Kinh chùa Báo Quốc phát hiện có vô số mối, Sư ở trong núi nghe tiếng, ban nước Đại Bi bảo đem rưới lên. Từ đấy, mối cũng tuyệt tích. Đây chính là chuyện trong mùa Hạ năm Dân Quốc 27 (1938), pháp lực thần ứng của Sư rất nhiều chuyện giống như thế.

Sư vốn chẳng thích quyền thuộc, vì thế không có đệ tử xuất gia thế độ. Nhưng khát ngưỡng, thân cận, nhiều phen được vâng nhận giáo huấn, thâm ngộ pháp ích sâu đậm thì hai chúng tại gia chẳng thể kể xiết, tăng lữ xuất gia trừ lão pháp sư Đệ Nhàn là liên hữu thân thiết nhất ra, những kẻ được Sư nhiếp thọ đã lâu, nuôi nấng bằng pháp nhũ, nhưng vẫn được Sư đối đãi như liên hữu thì có hòa thượng Liễu Dư đã mất, hiện thời còn hai vị hòa thượng Liễu Thanh và Chân Đạt. Đích thực được xếp vào hàng học trò, đã qua đời là các thầy Viên Quang, Khang Trạch, Huệ Cận, Minh Đạo, hiện tại vẫn còn thì có hai vị hòa thượng Diệu Liên, Tâm Tịnh và hai thầy Liên Nhân, Minh Tây, Diệu Chân, Liễu Nhiên, Đức Sâm v.v... cùng các sư hiện thời sống tại hai chùa Linh Nham và Báo Quốc. Đây chỉ là nói về những kẻ thường thân cận Sư đã lâu, chứ những người được Sư chỉ dạy, nâng đỡ nhiều lượt, gọi ân, đội đức còn hơn ân sư thế độ, hoặc tùy duyên thưa hỏi, gửi thư hỏi đạo và gọi ân trách do đọc Văn Sao của Sư và các sách do Sư lưu thông thì cũng chẳng thể nào kể xiết!

Sư tuy không thân nhận đồ đệ, nhưng đa số những Phật tử chân chánh trong ngoài nước quả thật đều tôn Sư làm thầy. Sư lại từng thế chẳng làm Trụ Trì chùa miếu, tự làm khách sống tại Pháp Vũ, hai mươi

mấy năm, giấu kín tung tích, tu tập chuyên ròng, rất ít qua lại với người khác. Từ năm Dân Quốc thứ bảy (1918), in An Sĩ Toàn Thư trở đi, nhiều lượt do có việc phải đến đất Hồ, khổ nổi thiếu chỗ yên cư. Năm Dân Quốc 11 (1922), khi Chân Đạt tu bổ chùa Thái Bình đã lập riêng một gian tịnh thất cho Sư. Từ đấy mỗi khi đến đất Hồ, Sư luôn cắm tích trượng tại Thái Bình. Các vị quân tử tận lực bảo vệ pháp môn như Ngụy Mai Tôn ở Nam Kinh, Vương Âu Nông ở Tây An, Vương Huệ Thường ở Duy Dương, Hứa Chỉ Tịnh ở Giang Tây, Phạm Cổ Nông ở Gia Hưng, các vị cư sĩ Phùng Mộng Hoa, Thí Tinh Chi, Vương Nhất Đình, Văn Lan Đình, Châu Tử Kiều, Khuất Văn Lục, Hoàng Hàm Chi, Quan Quýnh Chi v.v... tại Thượng Hải hoặc do chuyện riêng mà hỏi đạo, hoặc vì làm chuyện từ thiện trong xã hội mà phải thưa hỏi cũng có lúc đến Thái Bình, xin Sư chỉ dạy. Còn như các nơi gởi thư càng khó thể kể xiết. Danh tiếng của Thái Bình Lan Nhã được lan truyền khắp xa gần, cũng do Sư mà được rạng rỡ.

Đến năm Dân Quốc 17 (1928, *Sư sáu mươi tám tuổi*), nhân chán ngán giao thông quá thuận tiện, thư từ quá nhiều, công chuyện quá bận bịu, Sư gấp muốn tìm chỗ quy ẩn. Chân Đạt bèn cùng với các vị đại cư sĩ Quan Quýnh Chi, Trầm Tinh Thúc, Triệu Vân Thiệu bàn bạc. Ba vị cư sĩ liền dâng chùa Báo Quốc ở Tô Châu để cúng dường, liền sai hai vị Hoàng Tán và Minh Đạo sang đây tiếp nhận trước. Chân Đạt dùng mấy ngàn đồng trùng tu.

Vì thế, năm Dân Quốc 18 (1929), Sư rời núi [Phổ Đà] qua Thượng Hải, giảng duyệt ấn hành các sách, gấp mong kết thúc để quy ẩn. Khi ấy, có mấy vị cư sĩ đệ tử ở Quảng Đông như Hoàng Tiểu Vỹ v.v... tạo dựng tinh xá, quyết muốn đón Sư sang Hương Cảng, Sư đã nhận lời qua đấy. Chân Đạt do thấy miền Giang - Chiết là vùng đất Phật tín chúng rất đông, một mực kiên quyết giữ lại. Rốt cuộc do có pháp duyên, tháng Hai năm Dân Quốc 19 (1930, *Sư bảy mươi tuổi*), Sư sang Tô Châu, liền bé quan ngay tại Báo Quốc. Trước đây tại Linh Nham ở Mộc Độc, Chân Đạt đã thỉnh ý Sư, lập ra đạo tràng thập phương chuyên tu Tịnh nghiệp, hết thảy quy ước, chương trình đều vâng theo chí hướng của Sư để định. Ba bốn năm qua, do nhà cũ chật hẹp, chẳng đủ chỗ chứa đại chúng, đúng là phải tìm cách sửa chữa xây dựng viện, phòng, lo liệu tu bổ. Gặp đúng dịp Sư đến đất Tô, rất gần Linh Nham, xếp đặt trong ngoài, có nhiều duyên gặp gỡ Sư để xin ý kiến, vâng theo lời chỉ dạy. Ngày càng chấn hưng, Linh Nham cho đến nay được tôn là đạo tràng thứ hai của Tịnh tông nước ta há có phải là ngẫu nhiên ư?

Trong khi bế quan, vào những khi rảnh rỗi ngoài lúc tụng niệm công khóa ra, Sư tu chỉnh hoàn bị các bộ Sơn Chí của Phổ Đà, Thanh Lương, Nga Mi, Cửu Hoa v.v... và trả lời thư từ của đệ tử, học nhân văn pháp. Nay bốn bộ Sơn Chí đã sớm được xuất bản, lưu thông, các thư từ phúc đáp cũng đã có Văn Sao Tục Biên ấn hành, đa phần đều là những lá thư sau khi Sư đã đến Tô Châu ban ra. Có thể nói là hăng thuận chúng sanh chẳng hề nhọc mệt vậy!

Đến mùa Đông năm Dân Quốc 26 (1937, *Sư bảy mươi bảy tuổi*), do thời cuộc bức bách, do tình thế chẳng thể sống tại nội thành Tô Châu được nữa, bắt buộc dĩ, thuận theo lời thỉnh của bọn Diêu Chân v.v... Sư dời tích trượng sang Linh Nham, an cư mới được trọn ba năm, nào ngờ ngôi chùa nơi Trí Tích Bồ Tát hiển thánh lại trở thành chỗ thầy bọn ta thị tịch quy chân?

Sư thị tịch biết trước lúc mất. Mùa Xuân năm Dân Quốc 29 (1940), trong thư trả lời cư sĩ Chương Duyên Tịnh có viết: “*Nay đã tám mươi, sáng chẳng đảm bảo được tới*”. Lại nói: “*Quang là kẻ sắp chết, đâu có thể lưu lại quy củ ấy?*” Đến mùa Đông, nhằm ngày Hai Mươi Bảy tháng Mười, Sư thị hiện bệnh nhẹ, đến Một giờ chiều ngày Hai Mươi Tám, liền triệu tập toàn thể các chức sự trong núi và các cư sĩ đến quan phòng hội đàm, bảo đại chúng rằng: “*Chức vụ Trụ Trì Linh Nham không thể bỏ trống lâu hơn nữa, liền sai Diêu Chân đảm nhiệm*”. Đại chúng tán đồng, bèn định lấy ngày mùng Chín tháng Mười Một là kỳ hạn nhậm chức, Sư bảo “*trễ quá!*” liền đổi thành ngày mùng Bốn, vẫn nói “*Trễ rồi!*” Sau đấy chọn ngày mùng Một, Sư gật đầu nói: “*Được đấy!*”, liền khai thị cho đại chúng về đường lối của môn tự hơn hai tiếng đồng hồ. Về sau, tuy tinh thần đã suy dần, vẫn an nhiên cùng với các vị như Chân Đạt v.v... bàn bạc mọi chuyện diễm nhiên, thư thái như thường, chẳng có dáng vẻ bệnh tật gì.

Tối ngày mùng Ba, Sư dùng được một chén cháo loãng. Ăn xong, Sư bảo bọn Chân Đạt: “*Pháp môn Tịnh Độ trọn chẳng có gì lạ lùng, đặc biệt chi khác, chỉ cốt sao khẩn thiết chí thành không ai chẳng được Phật tiếp dẫn, đời nghiệp vãng sanh*”. Sau đấy, Sư tỏ vẻ mệt nhọc, nhiệt độ thân thể giảm xuống. Một giờ rưỡi sáng ngày mùng Bốn, Sư từ giường ngồi dậy nói: “*Niệm Phật thấy Phật, quyết định sanh Tây*”. Nói xong liền lớn tiếng niệm Phật. Hai giờ mười lăm phút, bảo đem nước rửa tay xong, đứng dậy nói: “*Được A Di Đà Phật tiếp dẫn, ta phải đi rồi. Mọi người phải niệm Phật, phải phát nguyện, phải sanh Tây Phương*”. Nói xong, liền chuyển sang ngồi trên ghé, mặt hướng về Tây, thân ngồi ngay

ngắn. Hơn ba giờ, thầy Diệu Chân đến, được Sư dặn dò: “*Ngươi phải duy trì đạo tràng, hoằng dương Tịnh Độ, đừng học thói kẻ cả*”, rồi sau đó không nói gì nữa, mỗi chỉ mấp máy niệm Phật, đến gần năm giờ, trong tiếng niệm Phật của đại chúng, Sư an tường về Tây.

Dựa theo sự việc trong mấy ngày ấy, hết thầy sự xếp đặt như gắp rút cử Diệu Chân thật sự giữ chức Trụ Trì v.v... tuy chẳng nói rõ nguyên do, nhưng đích thực là bản lãnh đã biết trước lúc mất. Thân không có hết thầy bệnh khổ, ách nạn, tâm không có hết thầy tham luyến, mê hoặc, các căn vui vẻ, thư thái, chánh niệm phân minh, xả báo an tường như nhập Thiền Định. Xét ra, Sư suốt đời tự hành, dạy người và tướng lành lúc lâm chung, phẩm sen vãng sanh quyết chẳng thể là Trung, Hạ được!

Sư sanh vào giờ Thìn ngày Mười Hai tháng Chạp năm Hàm Phong 11 (1861), tức năm Tân Dậu, tịch vào giờ Mão ngày mùng Bốn tháng Mười Một năm Canh Thìn, tức năm Dân Quốc 29 (1940), thọ tám mươi tuổi, Tăng lạp sáu mươi năm. Linh Nham nhờ Sư mà được trung hưng, lại được Sư thị hiện khuôn mẫu sanh Tây, thời tiết nhân duyên, có những chuyện chẳng thể nghĩ bàn được! Do vậy, cung kính chọn trong năm sau, tức năm Tân Tỵ, nhằm ngày Rằm tháng Hai, đúng ngày Phật nhập Niết Bàn, đúng dịp Sư về Tây được một trăm ngày, liền nổi lửa trà-tỳ⁵⁰¹, kính đưa linh cốt về lập tháp thờ tại vách Đông Nam của rặng Thạch Cổ trong núi này.

Sư lá rụng về cội, ngộ chứng như thế nào, bọn phàm phu sát đất chúng ta đều chẳng có Tha Tâm Đạo Nhãn không dám bình luận xằng bậy! Chỉ đọc bộ Văn Sao của Sư mấy lượt được ân hành và bộ Tục Biên mới được in trong năm nay và các sách do Sư đích thân lưu thông cũng như hạnh chân thật “*đề xướng niệm Phật, phát huy những chỗ nhiệm màu trong lẽ đạo, tự hành, dạy người, chuyên dốc thiết tha tu trì*” đủ chứng tỏ Sư là bậc thừa nguyện tái lai không còn ngờ chi nữa. Phàm ai tín nguyện niệm Phật, thấu hiểu tông chỉ đích xác của Tịnh tông, sẽ chẳng đến nỗi còn có những bàn bạc, nghi ngờ chi cả! Bọn Chân Đạt được theo hầu Sư lâu nhất, biết khá cặn kẽ, nay lược thuật đại khái hạnh nghiệp của Sư, ghi thành bài ký.

Mùng Tám tháng Chạp năm Canh Thìn, Trung Hoa Dân Quốc năm 29 (1940), Chân Đạt, Diệu Chân, Liễu Nhiên, Đức Sâm v.v... đánh lễ kính thuật.

---

⁵⁰¹ Trà-tỳ (Jhāpeti), còn phiên âm là Xà Tỳ, Xà Ty, Da Duy, có nghĩa là hỏa thiêu.

2. Thư trả lời cư sĩ Vương Tâm Trạm của pháp sư Hoằng Nhất

(tháng Hai năm 1923 tại Ôn Châu)

Đạo tịch, sổ vàng quyên mộ của cư sĩ Tâm Trạm mỗi mỗi đều nhận được đầy đủ. Khắc vội chiếc ấn nhỏ, gửi qua bưu điện để cư sĩ rộng lòng xem tới. Những dụng cụ để khắc đã vứt sạch đi từ lâu, phải dùng dùi sắt để khắc. Chất đá mềm giòn, nếu đeo ấn thì hãy nên dùng vải bọc quanh. Nếu không, chẳng lâu sau, nét khắc trên mặt ấn sẽ bị mòn mất.

Trong các bậc thiện tri thức đương đại, hủ nhân⁵⁰² kính phục nhất chỉ có Ân Quang pháp sư. Năm trước, tôi từng gửi thư trần tình, nguyện ghé dự vào hàng đệ tử. Pháp sư không chấp thuận. Năm ngoái nhằm ngày khánh đản A Di Đà Phật, đối trước Phật đốt hương trên cánh tay, xin nhờ từ lực của Tam Bảo gia bị, lại dâng thư trình bày, thỉnh cầu. Sư vẫn thoái thác. Đến lúc tuổi già lại dốc cạn lòng Thành xót xa khẩn cầu, Sư mới từ bi nhiếp thọ, hoan hỷ mừng rỡ đạt được điều chưa từng có. Bồn địa của pháp sư, chúng ta làm sao suy lường được?

Nếu tự ước theo Tích để luận thì như ông Châu Mạnh Do ở Vĩnh Gia thường nói: *“Pháp Vũ lão nhân vâng giữ yếu chỉ chuyên tu của ngài Thiện Đạo, xiển dương những chỗ tinh vi trong bài Tứ Liệu Giản của ngài Vĩnh Minh, trung chánh giống như Liên Trì, thiện xảo như Vân Cốc, mực thước như ngài Linh Phong (tức đại sư Ngẫu Ích đời Minh), căn trọng giống như ngài Tư Phước (tức thiền sư Triệt Ngô đời Thanh), hoằng dương Tịnh Độ, ngậm bảo vệ các tông, đề xướng rõ ràng Phật pháp, ngậm ngậm cứu vãn phong tục cõi đời, chiết phục hay nhiếp thọ đều trọn từ bi, nói năng hay im lặng không gì chẳng phải là giáo hóa, suốt ba trăm năm qua, chỉ có một mình Sư mà thôi!”* Quả là lời nghị luận quyết định chẳng thể sửa đổi được! Mạnh Do lại dặn dò hủ nhân thăm dò những sự tích trong đời lão nhân để soạn thuật truyện văn nhằm chỉ bày cho hậu thế, tôi cũng vâng lời. Mai sau khi tham lễ Phổ Đà, ắt mong được thành tựu nguyện này. Vội vàng trả lời thư, chưa thể nói trọn hết được!

Ngày Bốn tháng Hai, phúc đáp sơ lược vào lúc tảng sáng.

Sao lục từ chỗ Hoằng Nhất pháp sư.

3. Pháp ngữ biệt lục

---

⁵⁰² Hủ nhân: Tiếng tự xưng khiêm tốn của pháp sư Hoằng Nhất. Hủ có nghĩa là mực nát, vô dụng.

Nếu nói đến pháp môn Niệm Phật thì chỉ lấy ba pháp Tín - Nguyện - Hạnh làm tông yếu. Ba pháp đầy đủ chắc chắn vãng sanh. Nếu không có lòng Tin chân thật, Nguyện thiết tha, dầu có Hạnh chân thật cũng chẳng thể vãng sanh, huống hồ kẻ hồ hững, hời hợt ư? Ngẫu Ích đại sư dạy: *“Được vãng sanh hay không hoàn toàn là do có tín nguyện hay không? Phẩm vị cao hay thấp hoàn toàn là do trì danh sâu hay cạn”*. Đây chính là lời bàn luận thường hằng ba đời không thay đổi. Hãy nên nương tựa toàn thân vào đấng ngỗ hầu đích thân chứng được lợi ích thật sự.

4. Bổ sung: Những bức thư tỏ Ân Quang trả lời cư sĩ Đức Minh Lý Bình Nam

4.1. Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ nhất)

Thưa ông Đức Minh! Thư của ông và bốn mươi đồng tôi đều nhận được. Lòng Thành vì mẹ của ông có thể nói là chí thành không chi hơn được. Nhưng phải dùng lòng chí thành ấy khuyên mẹ ăn chay niệm Phật, cầu sanh Tây Phương thì mới là lòng hiếu hữu ích rốt ráo. Những kẻ mưu tính tỏ lòng hiếu thảo với cha mẹ theo thói tục của thế gian đều là chú trọng bề ngoài, còn tăng thêm tội cho cha mẹ (*như coi dùng món ăn có thịt để phụng dưỡng cha mẹ là hiếu thảo*), ngược ngạo khiến cho cha mẹ bị đọa lạc (*như lúc lâm chung, tắm rửa, thay quần áo sẵn, chuyện gẫu, an ủi, và khóc lóc cũng như dùng rượu thịt để cúng tế, đãi khách v.v...*) Thứ sự - lý ấy là do tục nhân chẳng biết, nên cố nhiên chẳng đáng trách, nhưng nếu là đệ tử Phật mà vẫn khăng khăng noi theo tập tục ấy tức là muốn mượn những chuyện đó để chuốc lấy cái tiếng hiếu thảo với cha mẹ, chứ thật ra đã phá hoại nẻo thoát khổ của cha mẹ, thành tựu phương hướng đọa lạc cho cha mẹ. Lòng hiếu ấy khác gì tình yêu của La Sát nữ! (*La Sát nữ bắt lấy người, sắp ăn thịt bèn nói: “Ta yêu người nên ăn thịt người”*). Những đứa con hiếu của thế gian theo kiểu đó, trong một vạn kẻ có đến hơn chín ngàn chín trăm kẻ, chắc có một hai kẻ chẳng giống như vậy cũng chưa biết chừng).

Nay gởi cho ông Sứ Chung Tân Lương và Tang Tế Tu Tri, lại gởi ba gói sách khác để đáp tạ năm đồng hương kính của ông. Đọc rồi sẽ chẳng tự đến nỗi vì lòng hiếu thảo mà gây lụy cho cha mẹ bị đọa lạc! Sau khi thư ông được gởi tới, có người đến Linh Nham giao ba mươi đồng và thư của ông. Tôi đã bảo thầy Đương Gia đối trước đại chúng đọc lá thư ấy và giải thích, bảo họ sắp đặt cỗ chay hiến cúng nhằm cúng Phật và Tăng và phân phát tiền cúng dường. Lại tụng kinh niệm Phật một buổi, đây chính là vì lòng Thành của ông, chứ không phải đã thành

lệ.

Tại Báo Quốc, trưa hôm Mười Bảy cúng mì, Tăng chỉ có năm vị, có hai vị ra ngoài chưa về, nhằm đúng lúc có bốn vị khách Tăng bèn biểu tặng mỗi vị hai cắc, bảy vị tại gia làm công quả trong chùa cũng được biểu tặng như thế để họ sanh lòng hoan hỷ. Lúc sắp ăn xong, có bốn vị đệ tử từ Thượng Hải tới, khá là hữu duyên. Gần đây, công việc bận bịu quá mức nên phúc đáp chậm trễ. Mong ông hãy sáng suốt soi xét!

Án Quang viết trong ngày Mười Chín tháng Tám.

4.2. Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ hai)

Thưa ông Đức Minh! Lòng người vốn lành, bị tập khí xoay chuyển, hề gặp phải kẻ không có lòng tin sẽ thành hủy báng Phật pháp, còn gặp kẻ có lòng chánh tín sẽ liền tu trì Tịnh nghiệp. Xã hội nước nhà hưng vong hay suy bại thì nhìn vào tư cách của vị thủ lãnh như thế nào sẽ biết! Hiện thời đã loạn đến cùng cực, hãy nên dùng sự lý nhân quả ba đời, lục đạo luân hồi để cứu vãn. Đối với những kẻ chịu nghe theo, sẽ lại vì họ nói pháp môn Tịnh Độ ngõ hầu họ cùng niệm Phật hiệu, cùng sanh về Tây Phương. Đây là điều trọng yếu nhất.

Ông Lưu viết thư giùm mọi người, họ đã muốn quy y, nay đặt pháp danh cho mỗi người, viết riêng trong một tờ giấy khác. Quang già rồi, mục lực lẫn tinh thần đều chẳng đủ, chẳng thể khai thị cận kề, nay dùng sáu mươi lăm đồng hương nghi (tức tiền hương kính) của bọn họ để gởi bốn mươi tám gói sách, mỗi thứ đều chia cho tám người ấy mỗi người một bộ. Hễ còn dư thì tặng cho kẻ có tín tâm, thông văn lý, biết cung kính. Sau này hễ đọc kỹ các thứ sách ấy thì không mỗi nghi nào chẳng cởi gỡ, cũng chẳng cần phải gởi thư hỏi han. Hãy nên bảo bọn họ giữ vẹn luân thường, trọn hết bổn phận, dứt lòng tà, giữ lòng thành, đừng làm các điều ác, vâng giữ các điều lành, giữ tấm lòng tốt, nói lời lành, làm chuyện tốt, ngõ hầu chẳng phụ chí hướng trong sạch xin cầu quy y trong ngày hôm nay. Những điều khác đã được nói tường tận trong Văn Sao, Gia Ngôn Lục, ở đây chẳng viết cận kề, xin hãy sáng suốt suy xét để nói với bọn họ.

Án Quang kính cẩn phúc đáp vào ngày mùng Một tháng Mười Một.

Gần đây nghe nói có một toa thuốc cai thuốc phiện rất hay: Dùng một tấm vải Tây đỏ vuông một thước, cắt thành hai mươi bốn miếng. Mỗi lần trước khi hút, trước hết lấy que tiêm thuốc găm vào đầu một

miếng vải, để một cái chén ở phía dưới. Đốt miếng vải ấy cho tro rớt vào chén, dùng nước sôi hòa tro để uống rồi mới hút. Chẳng đợi đến uống hết những miếng vải ấy thì bệnh ghien đã hết (*xin hãy thử xem*). Nếu linh nghiệm thì hãy nên truyền bá rộng rãi để cứu cái họa ghien ngập thuốc phiện.

Chứng đại ma phong (bệnh cùi) là bệnh xưa nay trong ngoài nước không thể chữa lành, nay đã có phương pháp trị lành, cuối cuốn Sơ Cơ Tiên Đạo có in kèm, xin hãy đọc kỹ. Sau toa cai thuốc phiện lại có toa trị bệnh sốt rét, linh nghiệm cùng cực, không ai chẳng được trị lành. Có người bệnh đã một, hai, ba năm cũng trị một lần là lành. Cũng mong ông hãy nói với khắp hết thầy mọi người. Từ nay bất luận là ai, đừng nên gởi thư tới nữa. Nếu thỉnh kinh sách, hãy nên tiếp xúc thẳng với Hoàng Hóa Xã, chẳng cần phải bảo Quang chuyên. Tái bút.

4.3. Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ ba)

Thưa cư sĩ Đức Minh! Lý Viên Tịnh giáo chánh cuốn Kỹ Lộ Chi Quy lần đầu, phạm những chữ viết theo lối Tục Thể đều nêu ra đại lược để sửa chữa; cũng có đôi ba chỗ cần phải sửa chữa đôi chút, nay đem gởi đến xin hãy điều chỉnh. Quang lại đọc kỹ một lần nữa, hễ có chỗ nào ngữ ý chưa được trọn vẹn liền bổ túc. Thầy Đức Sâm lại đọc một lần nữa, đôi sang dùng ký hiệu O [trước những câu hỏi đáp] nhằm giản lược lời văn, cũng có chỗ thì thêm vào. Phạm những chữ khó nhận dạng trong tiếng địa phương, Quang đều đổi thành những chữ dễ đọc. Phần chương trình cũng đổi thành thực hành để mong đỡ tốn giấy. Phạm trước những câu hỏi đều thêm một chấm tròn đen, còn trước câu đáp thì thêm một chấm tròn trắng, sắp chữ từng hàng sát sao. Mở đầu câu hỏi, câu đáp đều tách thành từng dòng riêng.

Trước lời dẫn nhập, Quang và thầy Đức Sâm mỗi người đều viết một lời tựa, cuối sách đính kèm lời một vị lão nho ở Tần An tỉnh Cam Túc, [vị ấy] thoát đầu báng Phật mắc quả báo, về sau học Phật liền soạn văn sám hối. Bài văn ấy được in kèm [vào sách này]. Ông ta xin Quang viết lời Bạt, tôi cũng cho đăng kèm lời Bạt ấy vào sau bài văn đó để làm chỗ chỉ quy cho người đọc sách. Đã giao qua Sở Huấn Luyện Nghề Nghiệp Cho Dân Lang Thang sắp chữ. Sắp chữ xong xuôi sẽ cho làm ba bốn bức Chỉ Bản, tính giao cho Đạo Đức Thư Cục một bức Chỉ Bản, thâm hồi bản lần trước về đốt đi. Xin hãy nói với Thư Cục điều này, ngõ hầu họ chẳng đến nỗi không bằng lòng.

Sách này lần đầu in trước hai vạn cuốn, sau đây in tiếp, chắc sẽ đến mấy chục vạn cũng không chừng. Đợi in ra xong sẽ gởi cho ông mấy gói, đọc rồi sẽ biết dụng ý. Phạm in sách gì Quang đều chẳng dám sử dụng giấy phung phí. Hễ một bộ sách bớt được một trang thì mười vạn bộ sẽ bớt được mười vạn trang, giảm được chi phí khá nhiều. Hiện thời nhân dân khốn khổ, chúng ta tuy muốn lợi người cũng chẳng nên chỉ mong sao cho dễ coi, chẳng tính đến vật lực khó khăn vậy! Xin hãy sáng suốt suy xét.

Ân Quang kính trình, viết một nửa vào ban ngày hôm Hai Mươi Một tháng Giêng, đến đêm viết tiếp.

4.4. Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ tư)

Thưa ông Đức Minh! Mười mấy hôm trước, Tôn Hạc Niên đến đây, cầm theo các món thức ăn, tôi đều cho đại chúng cùng hưởng, còn hoa Sâm thì cho thầy Đức Sâm, bởi Quang một mực chẳng thích đa sự, món ấy dù cất hoặc dùng đều rất lồi thoi. Con người Hạc Niên khá thành thật, hiện đã cho ở tại Báo Quốc, đợi có vị thầy nào thích hợp, sẽ cho anh ta quy y thế độ. Chuyện này không thể gấp được! Quang cả đời thề chẳng thâm nhận đồ đệ, cần phải đợi có vị nào [thích hợp cho anh ta] bái sư thì mới cho anh ta xin thế độ với vị ấy. Thư này vốn phải nên trả lời ngay, nhưng do công việc dồn dập, mà mực lực lẫn tinh thần đều chẳng đủ nên chậm trễ đến nay. Hiện thời sắp in cuốn Kỹ Lộ Chỉ Quy, in xong sẽ dùng hết hai trăm bốn mươi đồng làm tiền gởi sách. Xin hãy sáng suốt suy xét.

Ân Quang kính cẩn phúc đáp vào ngày Hai Mươi Tám tháng Hai.

4.5. Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ năm)

Thưa ông Đức Minh! Lệnh từ tuổi già hãy nên nói với quyền thuộc về lợi ích trợ niệm khi lâm chung và những họa hại do lau chùi thân thể, thay áo, khóc lóc trước khi cụ mất, khiến cho bọn họ luyện tập nhuần nhuyễn, hiểu rõ lợi - hại. Nếu đến khi lâm chung, chắc chắn cụ sẽ vãng sanh Tây Phương. Nếu chẳng luyện tập và chẳng nói lợi - hại thì mười người hết chín kẻ bị quyền thuộc vì lòng hiếu mà phá hoại [chánh niệm] khiến cho người ấy vẫn phải bị sanh tử trong lục đạo luân hồi. Hãy đọc kỹ Sứ Chung Tân Lương sẽ tự biết.

Pháp danh của bảy người đều đã ghi ra, gởi cho mỗi người ba gói sách như Ngũ Kinh, Thập Yếu v.v... để giúp tu trì. Đưa hậu sinh lần

trước đã tới đây thì trong tuần đầu của tháng nhuận đã có vị tăng từ chùa Quốc Thanh núi Thiên Thai đến đem nó đi rồi. Nó sẽ được vị Trụ Trì chùa làm đệ tử hoặc do người khác nhận đều được. Do Trụ Trì chùa Quốc Thanh cũng là Trụ Trì chùa Linh Nham ở Tô Châu, tôi biết rõ là người như thế nào nên bảo dẫn đi. Xin đừng lo!

Không lâu nữa sẽ gởi sách Kỹ Lộ Chỉ Quy đến, lại còn có Tịnh Độ Ngũ Kinh không lâu nữa cũng sẽ gởi tới. Ước chừng tháng Sáu, tháng Bảy sẽ có thể gởi sách Vật Do Như Thử tới. Còn sách của huyện Cử bèn giao về cho họ, xin hãy sáng suốt soi xét.

Ăn Quang kính cẩn trả lời vào ngày mồng Ba tháng Tư.

Đã cho làm năm bức Chỉ Bản của sách Kỹ Lộ Chỉ Quy, một bản gởi cho Đạo Đức Thư Cục ở Thượng Hải, một bản giao sang Bắc Bình Khắc Kinh Viện. Sách Vật Do Như Thử cũng làm như thế. Hiện thời đã cho sắp chữ, đổi thành cỡ chữ Tam Hiệu Tự để người già dễ đọc, cũng tính in ba vạn bản.

4.6. Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ sáu)

Thưa ông Đức Minh! Chuyện thế gian muốn làm cho không phạm lỗi thì đều phải tận hết một phen tâm lực, nếu chẳng chú tâm thì công ít, lỗi nhiều. Vào mùa Thu năm ngoái, Quang mới biết nỗi thảm của sữa độc giết chết trẻ con, vì thế đã nói tới trong dịp khai thị cho pháp hội Túc Tai. Như sau khi người mẹ nổi nóng đùng đùng, phải sau một ngày, đợi cho tới khi độc tách của sữa đã hết mới cho con bú được. Mùa Xuân năm nay nghe nói người chết lẫn người bệnh nhiều lắm, do vậy soạn một tờ thông báo rộng rãi về chuyện sữa độc giết trẻ, khuyên ba ngày sau khi nóng giận mới cho bú.

Thư ấy được in ra gởi cho một đệ tử ở Nam Kinh, ông ta đem thư ấy kể với vợ. Vợ ông ta vốn là người Tây Dương, bảo: “Đấy gọi là Sữa Bị Nung Nóng Vì Lửa Giận. Hễ nóng giận, phải đợi tâm bình khí hòa. Nếu không, lòng ôm mối hận, sữa khó thể chuyển thành tốt được! Nửa ngày sau khi đã bình tâm rồi mới có thể cho bú. Lúc cho bú, trước hết phải nặn sữa ra độ nửa chén trà đổ đi, rồi mới cho trẻ bú thì sẽ không bị họa hoạn gì. Nếu để sau ba ngày, vú sẽ bị căng nhức, đâm ra chẳng tốt đẹp gì!” Vì thế, cho thay đổi Chỉ Bản để in lần thứ hai ba vạn cuốn [Ăn Quang Văn Sao Tục Biên] sẽ không bị sai.

Lại nói: “*Khi có kinh nguyệt cũng chớ nên nóng giận; hễ nóng giận sẽ bật kinh*”. Vì thế, phụ nữ chưa lấy chồng cũng có người bị kinh

nguyệt không điều hòa, trộm cho rằng là vì chuyện này! Đối với giáo dục trong gia đình và nước nhà nhân dân [chuyện này] đều có quan hệ, bởi lẽ phụ nữ từ nhỏ phải nên tập thành tánh nhu hòa thì sẽ không bị họa hoạn “kinh nguyệt chẳng điều hòa và nóng giận ùng ùng đến nỗi con bị chết, nóng giận nhỏ nhỏ khiến con bệnh tật”. Tánh đã nhu hòa thì sẽ không khâu thiết, thị phi, gia đình êm ấm, hòa thuận. Xin hãy đem ý này nói với hết thầy mọi người. Tất cả khai thị trong pháp hội Tứ Tai và tờ thông cáo rộng khắp về chuyện sửa độc giết chết trẻ thơ đều phê rõ cao lên một dòng, phía dưới thì bôi bỏ chữ “sau ba ngày” để tránh hậu hoạn.

Thư ông và ba mươi ba đồng đều nhận được. Pháp danh của mười bảy người [xin quy y] được viết trong một tờ giấy khác. Kể từ khi nhà Nho đả phá, bài xích nhân quả, những kẻ cuồng ngu trong cõi đời đều được dịp phô phang lớn lao chí họ. Những kẻ mù quáng bịa đặt đồn thổi, lập ra một giáo môn dẫn dụ kẻ vô tri theo tà đảng của bọn chúng, lại còn giữ bí mật chẳng tiết lộ chút nào! Do vậy đến nỗi người trong cả nước quá nửa theo vào đường tà. Những kẻ phạm đại vọng ngữ chưa đắc nói đã đắc, chưa chứng nói đã chứng, không kiêng sợ, đều do Tống Nho đả phá nhân quả luân hồi khiến cho bọn chúng càng to gan gây nghiệp!

Nay gởi cho ông hai mươi bộ Văn Sao, tức mười gói, ba gói Gia Ngôn Lục, hai gói Liễu Phàm Tứ Huấn, những kẻ quy y ai đọc được thì tặng, chẳng xem được thì không cần phải tặng, hãy tặng cho người có tín tâm, thông văn lý, biết cung kính. Xin hãy sáng suốt suy xét.

Ân Quang kính cẩn trả lời vào ngày Hai Mươi Bảy tháng Năm.

4.7. Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ bảy)

“Thanh Văn bị hôn ám khi cách ám, Bồ Tát mê khi ra khỏi thai”. Đây là nói về những vị thuộc Sơ, Nhị, Tam Quả chưa đoạn sạch Tư Hoặc. A La Hán đã đoạn sạch Tư Hoặc sẽ không có chuyện này. Chữ Bồ Tát [trong câu trên đây] cũng chỉ cho những vị Bồ Tát chưa đoạn sạch Tư Hoặc, chứ hễ hết sạch Tư Hoặc sẽ không bị mê.

Vãng sanh Tây Phương Tư Hoặc đã đoạn, nương theo nguyện tái lai, hoặc hóa hiện, hoặc nhập thai, đều tùy cơ thị hiện. Khi nhập thai, thị hiện giống như người thường, trước hết cũng cần phải hiện tướng mê, chứ thật sự chẳng có mê tình. Giống như diễn tuồng, khổ - sướng, buồn - vui, cố nhiên phải diễn cho thật giống; nhưng trong tâm hoàn toàn không có những tình niệm thật sự. Do ông không biết địa vị của Thanh Văn, Bồ Tát nên mới coi họ giống như kẻ đoạn Hoặc thì làm to quá rồi! Bồ Tát có

hiều loại; nói chung lấy kẻ chưa đoạn sạch Tư Hoặc làm chuẩn, chớ nên lẫn lộn mà bảo “tất cả đều là hôn mê”. Xin hãy đọc những thư đã gửi tới trước đây.

Án Quang Pháp Sư Văn Sao Tam Biên hết (Trọn Bộ)

(Dịch xong thảo bản ngày 28 tháng 12 năm 2008, giáo chánh lần thứ nhất ngày 03 tháng 02 năm 2009)

Thay Lời Kết & Hồi Hương

Khi liêu lĩnh khởi dịch bộ Án Quang Tăng Quảng Văn Sao vào giữa năm 2005 cho đến khi hoàn tất thảo bản cho bộ Văn Sao Tam Biên này vào cuối năm 2008, chúng con không hề có hy vọng sẽ chuyển ngữ trọn vẹn ba bộ Tăng Quảng, Tục Biên, và Tam Biên, chỉ tâm niệm cố gắng hết sức mình, làm đến đâu hay đến đó. Chúng con xin đối trước các liên hữu sám hối vì đã chẳng tự lượng chính mình căn tánh kém hèn, kiến thức rộng tuếch, ngoại điển lẫn nội điển đều hiểu lơ mơ, hời hợt, thiếu hẳn sự tu trì chân thật, nghiêm túc, cung kính, làm sao lãnh hội được những điều vi diệu, sâu xa trong lời dạy của bậc Đại Sĩ thừa nguyện tái lai? Chỉ vì ý niệm tham pháp, nhất là với tham vọng được chia sẻ với các liên hữu bộ sách quý Án Quang Pháp Sư Văn Sao Tam Biên, chúng con đã nuốt mật gấu làm chuyện quá sức này, trong lòng chúng con luôn áy náy, lo sợ rằng: Do chính mình tâm thức tối tăm, vô giới, vô hạnh, nghiệp chướng nặng nề, thay vì chuyển đạt phần nào những lời dạy quý báu của Án Quang đại sư đến với các hành nhân, chúng con lại vô tình xuyên tạc pháp báu, biến thuốc A Già Đà thành độc dược.

Chúng con muôn vàn cảm kích vì trong suốt quá trình chuyển ngữ, Thượng Tọa bốn sư Thích Giải Thắng (trụ trì chùa Bửu Quang, quận 7, Sài Gòn), đại đức Minh Tuệ (chùa Tịnh Luật, TX), ni sư Đàm Nhật và ni chúng chùa Đức Viên (California), vợ chồng đạo hữu Diệu Âm (Cao Trần, Tịnh Tông Học Hội Dallas, TX), vợ chồng đạo huynh Đức Phong (Tịnh Tông Học Hội Los Angeles, CA), cô Phan Thị Hồng Hoa (Tịnh Tông Học Hội Houston, TX), cô Giác Đạo (Quyên Nguyễn, Tịnh Tông Học Hội Houston), đạo hữu Tâm Minh (chùa Đức Viên), ban ấn tống,

giáo duyệt kinh sách chùa Đức Viên, chùa Hoằng Pháp... đã chẳng vì chúng con hèn tẻ mà chê bỏ, luôn từ ái hoan hỷ ban bố những lời sách tấn, khích lệ, tán trợ khiến cho chúng con có đủ nghị lực đi tới đích.

Chúng con càng không biết dùng những lời lẽ nào để cảm tạ ba vị đạo hữu Minh Tiến, Huệ Trang, Vạn Từ đã tự nguyện luôn sát cánh kiên nhẫn, miệt mài sửa chữa, giáo chánh bản dịch, đóng góp những ý kiến quý báu. Tuy đã tận hết sức cố gắng, nhưng do nghiệp sâu, trí cạn, bản dịch này không thể nào tránh khỏi những sai lầm ấu trĩ khó thể tha thứ, chỉ mong sau này sẽ có những vị thiện tri thức rủ lòng từ bi sửa sai, hoặc dịch lại một bản hoàn toàn mới để tất cả những hành nhân Tịnh nghiệp đều được lợi lạc rộng khắp bởi pháp nhũ của tổ Ân Quang.

Nếu việc làm liêu lĩnh này có chút phước báo, công đức nào, đều xin hồi hướng cho song thân, lịch đại phụ mẫu, tổ tiên, thân quyến, bốn sư Thích Giải Thắng, các vị sư trưởng, chư vị pháp sư, các liên hữu Minh Tiến, Huệ Trang, Vạn Từ, Đức Phong, cũng như các vị liên hữu thuộc Linh Nham Sơn Tự, Quảng Hóa Tự, Hoa Tạng Tịnh Tông Học Hội, Cổ Tấn Báo Ân Niệm Phật Đường, Tịnh Tông Học Hội Dallas, Tịnh Tông Học Hội Los Angeles, Tịnh Tông Houston, Tịnh Tông Úc Châu, Hoằng Pháp Tự, Đức Viên Tự, Bửu Quang Tự, các vị thiện tri thức, các vị đạo hữu xa gần, tứ chúng đồng tu Tịnh nghiệp, cừu gia oán đối, hết thảy chúng sanh đều cùng được hội ngộ nơi thế giới thanh lương của đức Di Đà từ phụ.

Bửu Quang Tự đệ tử Như Hòa đê đầu sám hối, kính cẩn giải bày vào
ngày 29 tháng 12 năm 2008

MỤC LỤC

Ân Quang Văn Sao Tam Biên quyển III.....	001
Thư trả lời cư sĩ Dương Bội Văn.....	002
Thư trả lời anh em Khai Sanh & Ninh Sanh (thư thứ nhất)...	004
Thư trả lời anh em Khai Sanh & Ninh Sanh (thư thứ hai).....	006
Thư trả lời cư sĩ Ngô Kính Nhân.....	008
Thư trả lời cư sĩ Chân Hạc (thư thứ nhất).....	008
Thư trả lời cư sĩ Chân Hạc (thư thứ hai).....	009
Thư trả lời các cư sĩ thuộc Niệm Phật Hội.....	009
Thư trả lời cư sĩ Kiều Tuân.....	010
Thư trả lời cư sĩ Bạch Tĩnh Tu.....	010
Thư trả lời cư sĩ Tiết Huệ Trúc.....	011
Thư trả lời cư sĩ Lạc Quý Hòa (thư thứ nhất).....	011
Thư trả lời cư sĩ Lạc Quý Hòa (thư thứ hai).....	012
Thư trả lời cư sĩ Lạc Quý Hòa (thư thứ ba).....	013
Thư trả lời cư sĩ Lạc Quý Hòa (thư thứ tư).....	014
Thư trả lời cư sĩ Bàng Khê Thành.....	015
Thư trả lời cư sĩ Bách Linh.....	016
Thư trả lời cư sĩ Huệ Tài.....	017
Thư trả lời cư sĩ Huệ Hoa.....	018
Thư trả lời cư sĩ Trần Bá Đạt (thư thứ nhất).....	019
Thư trả lời cư sĩ Trần Bá Đạt (thư thứ hai).....	021
Thư trả lời cư sĩ Châu Văn San (thư thứ nhất).....	022
Thư trả lời cư sĩ Châu Văn San (thư thứ hai).....	023
Thư trả lời cư sĩ Mã Tông Đạo (thư thứ nhất).....	024
Thư trả lời cư sĩ Mã Tông Đạo (thư thứ hai).....	036
Thư trả lời cư sĩ Mã Tông Đạo (thư thứ ba).....	040
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ nhất).....	041
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ hai).....	044
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ ba).....	050
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ tư).....	052
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ năm).....	053
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ sáu).....	054
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ bảy).....	057
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ tám).....	058
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ chín).....	060
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ mười).....	062

Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ mười một).....	065
Thư trả lời cư sĩ Ôn Quang Hy (thư thứ mười hai).....	066
Thư trả lời cư sĩ Ôn Kê Đức Chánh.....	067
Thư trả lời cư sĩ Giang Dịch Viên (thư thứ nhất).....	068
Thư trả lời cư sĩ Giang Dịch Viên (thư thứ hai).....	069
Thư trả lời cư sĩ Giang Dịch Viên (thư thứ ba).....	071
Thư trả lời cư sĩ Giang Dịch Viên (thư thứ tư).....	072
Thư trả lời cư sĩ Giang Dịch Viên (thư thứ năm).....	073
Thư trả lời cư sĩ Giang Dịch Viên (thư thứ sáu).....	073
Thư trả lời cư sĩ Giang Dịch Viên (thư thứ bảy).....	074
Thư trả lời cư sĩ Trần Huệ Thành.....	074
Thư trả lời cư sĩ Vương Trí Trác.....	075
Thư trả lời cư sĩ Hà Huệ Chiêu (thư thứ nhất).....	076
Thư trả lời cư sĩ Hà Huệ Chiêu (thư thứ hai).....	077
Thư trả lời hai vị nữ cư sĩ Huệ Thục và Huệ Khánh.....	082
Thư trả lời cư sĩ Từ Ủy Như.....	083
Thư trả lời cư sĩ Lý Viên Tịnh (thư thứ nhất).....	084
Thư trả lời cư sĩ Lý Viên Tịnh (thư thứ hai).....	086
Thư trả lời cư sĩ Lý Viên Tịnh (thư thứ ba).....	087
Thư trả lời cư sĩ Lý Viên Tịnh (thư thứ tư).....	088
Thư trả lời cư sĩ Lý Viên Tịnh (thư thứ năm).....	089
Thư trả lời cư sĩ Đồng Ánh.....	089
Thư trả lời cư sĩ Quán Tâm.....	091
Thư trả lời cư sĩ Lý Cát Nhân.....	092
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ nhất).....	094
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ hai).....	095
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ ba).....	096
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ tư).....	096
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ năm).....	097
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ sáu).....	097
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ bảy).....	099
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ tám).....	100
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ chín).....	101
Thư trả lời cư sĩ Lâm Tấn Hoa (thư thứ mười).....	102
Thư trả lời cư sĩ Mậu Trí Tu.....	103
Thư trả lời cư sĩ Vương Nghiễn Sanh (thư thứ nhất).....	104
Thư trả lời cư sĩ Vương Nghiễn Sanh (thư thứ hai).....	105
Thư trả lời cư sĩ Phó Pháp Lâm.....	106

Thư trả lời cư sĩ Hoàng Đức Vỹ.....	108
Thư trả lời cư sĩ Trình Tiểu Bằng.....	109
Thư trả lời cư sĩ Châu Trần Huệ Tĩnh.....	109
Thư trả lời cư sĩ Vinh Bách Vân.....	112
Thư trả lời cư sĩ X.....	113
Thư trả lời cư sĩ Niệm Phật.....	115
Thư trả lời cư sĩ Trí Chánh (thư thứ nhất).....	116
Thư trả lời cư sĩ Trí Chánh (thư thứ hai).....	117
Thư trả lời cư sĩ Trí Chánh (thư thứ ba).....	118
Thư trả lời mẹ cư sĩ Trí Chánh.....	119
Thư trả lời cư sĩ Từ Tử Hồn.....	120
Thư trả lời cư sĩ Duy Phật.....	122
Thư trả lời cư sĩ Giang Hữu Truyền.....	126
Thư trả lời Phước Châu Phật Học Xã.....	127
Thư trả lời cư sĩ Vuư Tuyết Hạnh.....	132
Thư trả lời cư sĩ X.....	132
Thư trả lời cư sĩ Trịnh Huệ Hoàn (thư thứ nhất).....	133
Thư trả lời cư sĩ Trịnh Huệ Hoàn (thư thứ hai).....	135
Thư trả lời cư sĩ Trịnh Huệ Hoàn (thư thứ ba).....	136
Thư trả lời cư sĩ Trịnh Huệ Hồng (thư thứ nhất).....	137
Thư trả lời cư sĩ Trịnh Huệ Hồng (thư thứ hai).....	138
Thư trả lời cư sĩ Trịnh Huệ Hồng (thư thứ ba).....	138
Thư trả lời cư sĩ Trịnh Huệ Hồng (thư thứ tư).....	140
Thư trả lời cư sĩ Trịnh Huệ Hồng (thư thứ năm).....	142
Thư trả lời cư sĩ Giang Đức Mậu.....	144
Thư trả lời cư sĩ Chương Đạo Sanh (thư thứ nhất).....	145
Thư trả lời cư sĩ Chương Đạo Sanh (thư thứ hai).....	150
Thư trả lời cư sĩ Chương Đạo Sanh (thư thứ ba).....	151
Thư trả lời cư sĩ Chương Đạo Sanh (thư thứ tư).....	155
Thư trả lời cư sĩ Thích Tông Đạo.....	157
Thư trả lời cư sĩ Tế Huệ.....	158
Thư trả lời cư sĩ Tông Nghĩa.....	159
Thư trả lời cư sĩ Thang Cẩm Trung.....	159
Thư trả lời cư sĩ Huệ Hải (thư thứ nhất).....	161
Thư trả lời cư sĩ Huệ Hải (thư thứ hai).....	161
Thư trả lời cư sĩ Huệ Hải (thư thứ ba).....	162
Thư trả lời cư sĩ Huệ Hải (thư thứ tư).....	163
Thư trả lời cư sĩ Huệ Hải (thư thứ năm).....	164

Thư trả lời cư sĩ Huệ Hải (thư thứ sáu).....	164
Thư trả lời cư sĩ Huệ Hải (thư thứ bảy).....	166
Thư trả lời cư sĩ Huệ Hải (thư thứ tám).....	166
Thư trả lời cư sĩ Lý Thiếu Viên (thư thứ nhất).....	168
Thư trả lời cư sĩ Lý Thiếu Viên (thư thứ hai).....	170
Thư trả lời cư sĩ Tịnh Thiện (thư thứ nhất).....	172
Thư trả lời cư sĩ Tịnh Thiện (thư thứ hai).....	172
Thư trả lời cư sĩ Tịnh Thiện (thư thứ ba).....	175
Thư trả lời cư sĩ Tịnh Thiện (thư thứ tư).....	177
Thư trả lời cư sĩ Điền Uẩn.....	181
Thư trả lời cư sĩ Lý Huệ Cơ.....	182
Thư trả lời cư sĩ Đặng Huệ Châu.....	183
Thư trả lời cư sĩ X.....	183
Thư trả lời cư sĩ Vương Tôn Liên.....	184
Thư trả lời cư sĩ Trịnh Tử Bình.....	185
Thư trả lời cư sĩ Châu Thạch Tăng (thư thứ nhất).....	186
Thư trả lời cư sĩ Châu Thạch Tăng (thư thứ hai).....	188
Thư trả lời cư sĩ Phí Phạm Cửu.....	189
Thư trả lời cư sĩ Trần Tân Nho.....	190
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ nhất).....	191
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ hai).....	192
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ ba).....	195
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ tư).....	196
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ năm).....	198
Thư trả lời cư sĩ Từ Bình Hiên.....	199
Thư trả lời cư sĩ Đường Đại Viên (thư thứ nhất).....	200
Thư trả lời cư sĩ Đường Đại Viên (thư thứ hai).....	201
Thư trả lời cư sĩ Đường Đại Viên (thư thứ ba).....	202
Thư trả lời cư sĩ Tàn Minh Quang.....	203
Thư trả lời cư sĩ Viên Đức Thường (thư thứ nhất).....	205
Thư trả lời cư sĩ Viên Đức Thường (thư thứ hai).....	205
Thư trả lời cư sĩ Viên Đức Thường (thư thứ ba).....	206
Thư trả lời cư sĩ Viên Đức Thường (thư thứ tư).....	207
Thư trả lời cư sĩ Trương Nhân Bồn.....	208
Thư trả lời hai vị cư sĩ Vương Vũ Tịch và Vương Tuyết Tịch	209
Thư gửi luật sư Trương Tăng Thuận.....	211
Thư trả lời hai vị cư sĩ Tiết Anh Huệ và Lưu Nhất Hạc.....	212
Thư trả lời cư sĩ X.....	214

Thư trả lời cư sĩ Quách Hán Nho.....	215
Thư trả lời cư sĩ Dương Chấn Nhân.....	218
Thư trả lời cư sĩ Trương Nhữ Chiêu.....	218
II. Tựa (Lời tựa)	
Lời tựa cho sách Danh Sơn Du Phỏng Ký.....	220
Lời tựa tái bản Dược Sư Lưu Ly Quang Như Lai Bản Nguyên Công Đức Kinh.....	221
Lời tựa cho tác phẩm Quảng Trường Thiệt.....	223
Lời tựa ấn hành tác phẩm Tư Quy Tập.....	223
Lời tựa cho sự việc kính cẩn chép đại kinh Hoa Nghiêm nhằm trọn hết lòng hiếu thảo.....	225
Lời tựa lưu thông phẩm Phổ Hiền Hạnh Nguyên của Đại Phương Quảng Phật Hoa Nghiêm Kinh.....	228
Lời tựa cho tác phẩm Hám Sơn Đại Sư Niên Phổ Sớ.....	231
Lời tựa cho tập sách Khuyến Giới Sát Phóng Sanh Văn.....	232
Lời tựa quyên mộ lập hội Một Vạn Người Kết Duyên Cùng Sanh Tây Phương của chùa Kim Đài tại Đan Dương.....	235
Lời tựa cho Phật Giáo Tịnh Nghiệp Xã Lưu Thông Bộ.....	239
Lời tựa cho tờ niên san số thứ hai của Phật Giáo Tịnh Nghiệp Xã ở Vô Tích.....	240
Lời tựa cho Hoằng Hóa Nhật Ký.....	242
Lời tựa cho sách Gia Đình Bảo Giám.....	244
Lời đề từ và bài tựa cho sách Đại Thừa Bách Pháp Minh Môn Luận Giảng Nghĩa.....	246
Lời tựa cho tác phẩm Phật Thuyết Tứ Thập Nhị Chương Kinh Tân Sớ.....	248
Lời tựa ấn hành sách Tịnh Độ Sanh Vô Sanh Luận Giảng Nghĩa.....	250
Lời tựa mừng thọ vợ chồng tiên sinh Lý Phụng Kỳ.....	252
Lời tựa cho cuốn Văn Sao Trích Yếu.....	255
Lời tựa tái bản cuốn Bát Nhã Dung Tâm Luận.....	256
Lời tựa cho sách Phổ Khuyến Học Phật Đàm.....	257
Lời tựa sách Nhân Quả Thực Chứng.....	258
Lời tựa sách Triêu Mộ Khóa Tụng Bạch Thoại Giải Thích... ..	260
Lời tựa cho lễ truyền giới tại Viên Giác thiền viện ở Ngự Sơn, huyện Sào.....	261
Lời nói đầu dành cho bản báo cáo kết toán thu nhập lần thứ Sáu của Hoằng Hóa Xã ở Tô Châu.....	265

Duyên khởi niệm Phật bốn mươi chín ngày của Thường Tịch Quang Lan Nhã núi Vân Cư, Hàng Châu.....	265
Duyên khởi của Hải Môn Liên Xã tại Phước Châu.....	266
Duyên khởi của Lạc Thanh Phật Giáo Tịnh Nghiệp Xã.....	268
Duyên khởi của phân xã Đường Áp thuộc Nam Thông Phật Giáo Cư Sĩ Lâm.....	270
Duyên khởi của Nam Kinh Phật Giáo Tịnh Nghiệp Xã.....	271
Duyên khởi của Hồ Tây Niệm Phật Xã.....	271
Duyên khởi của Phổ Tế Liên Xã thuộc Quán Âm Am, Hoài Nam.....	273
Duyên khởi của Tỉnh Giang Phật Giáo Cư Sĩ Lâm.....	274
Duyên khởi của Cao Đông Phật Học Liên Xã.....	275
Duyên khởi của Phật Giáo Tịnh Nghiệp Liên Xã tại Viên Gia Miếu thuộc Dư Đông, Nam Thông.....	276
Duyên khởi của Nghi Hưng Phật Giáo Tịnh Nghiệp Xã.....	278
Duyên khởi của Huệ Tế Cư Duyệt Kinh Thất.....	280
Lời tựa nhỏ cho một trăm bài kệ ca ngợi A Di Đà Phật.....	282
Lời tựa nhỏ cho một trăm bài kệ luận về Niệm Phật Già Đà Giáo Nghĩa của thiền sư Triệt Ngộ.....	283
Tiểu dẫn về hai điều lợi ích do vẽ tượng Phật.....	283
Tiểu dẫn về việc quyên mộ để kiến lập đạo tràng Siêu Độ Cô Hồn Tiêu Tai Phật Thất ở Như Cao.....	284
Lời tiểu dẫn cho Như Cao Phật Học Hội.....	285
III. Bi ký	
Bi ký về việc tựu ruộng cho Niệm Phật Đường chùa Bảo Khánh ở Ninh Ba.....	286
Bi ký về công đức cung thỉnh Đại Tạng Kinh của chùa Tịnh Cư ở Tế Nam.....	287
Bài ký về chuyện chùa Thạch Thành ở Tân Xương trùng tu tháp thờ y bát của Trí Giả đại sư.....	289
Bài ký chuyện sanh Tây của cư sĩ La Tử Sanh ở Mân Hầu... ..	292
Bài ký về sự vãng sanh của Uông thái phu nhân mẹ ông Giang [Dịch Viên].....	295
Bài ký về chuyện sanh Tây của thiện nữ nhân Vương Thánh Duyên nhà họ Hà.....	297
Bài ký về sự sanh Tây của ưu-bà-di Lạc Huệ Tĩnh.....	299
Bài ký về chuyện cư sĩ Dương Bội Văn được xá-lợi.....	300
Ghi chép sự thật về tháp thờ xá-lợi đức Phật tại chùa A Dục	

Vương.....	301
Tuyên cáo thành lập Phật Giáo Cư Sĩ Lâm ở khu Kim Sa thuộc Nam Thông.....	303
IV. Kệ tụng, tán dương, đề từ	
Kệ viết trên bức trang vẽ tháp tàng kinh Linh Nham của Phí Pha Long ở Ngô Giang.....	305
Kệ hồi hướng chung cho các thiện tín đã đóng góp tài lực lưu thông, xoay vần truyền bá, xem đọc bộ Lịch Sử Cảm Ứng Thống Kỷ.....	306
Kệ hồi hướng kính vì các thiện tín đã thí tiền bạc và xoay vần truyền bá, xem đọc Quán Thế Âm Bồ Tát Bản Tích Cảm Ứng Tụng.....	307
Kệ hồi hướng cho khắp những vị giúp in, đọc tụng, thọ trì, xoay vần lưu thông các bản kinh Phật.....	308
Kệ hồi hướng cho khắp những vị thiện tín bỏ tiền (ấn tống), lưu truyền, thấy nghe, thọ trì, xoay vần lưu thông bản nghiên cứu Người Học Phật Có Nên Ăn Thịt Hay Không?.....	308
Kệ đề trên vách quan phòng chùa Báo Quốc ở Tô Châu.....	308
Kệ hồi hướng lễ niệm Quán Âm Bồ Tát.....	308
Đề từ cho tác phẩm Ngọc Trụ Đại Sư Tâm Tích Tụng.....	309
Hoa Nghiêm Kinh Cảm Ứng Tụng.....	309
Tiêu Sơn Cát Đường Thượng Nhân Vãng Sanh Tụng.....	311
Bài tụng tặng cho các thiện tín thuộc Phật Quang Xã.....	311
Bài tụng tặng cho đại hội xã hữu của Phật Quang Xã.....	311
Án Quang Văn Sao Tam Biên quyển IV.....	313
Bài tụng nhân lễ khai mạc Bảo Sơn Cư Sĩ Lâm.....	313
Ca tụng đức hạnh cao đẹp của Trình thái phu nhân mẹ ông Vương.....	314
Bài tán dương đề trên hình ảnh tỳ-kheo-ni Tiên Đức.....	314
Bài tán dương đề trên hình cư sĩ Cao Hạc Niên.....	314
Nêu lên những điểm chánh yếu của sách Sức Chung Tân Lương.....	315
Đề từ cho cuốn Nghi Thức Niệm Tụng của Linh Nham Sơn Tự.....	315
Đề từ cho sách A Di Đà Kinh Bạch Thoại Giải Thích.....	316
Đề từ cho sách Quán Thế Âm Bồ Tát Bản Tích Cảm Ứng Tụng.....	317
Đề từ cho An Sĩ Toàn Thư.....	320

Đề từ cho bản nghiên cứu “Người Học Phật Có Nên Ăn Thịt Hay Chăng?”	321
Đề từ cho sách Ân Quang Pháp Sư Gia Ngôn Lục (bài thứ nhất).....	321
Đề từ cho sách Ân Quang Pháp Sư Gia Ngôn Lục (bài thứ hai).....	322
Đề từ cho sách Cảm Ứng Thiên Trực Giảng.....	323
Đề từ cho sách Âm Chất Văn Đồ Chứng.....	323
Đề từ cho bản in gộp chung tác phẩm Phóng Sanh Sát Sanh Hiện Báo Lục của tiên sinh Giang Thận Tu và bài văn khuyên kiêng giết phóng sanh của Liên Trì đại sư.....	324
Đề từ sách Thọ Khang Bảo Giám (bài thứ nhất).....	325
Đề từ sách Thọ Khang Bảo Giám (bài thứ hai).....	326
Đề từ sách Chánh Tín Lục của cư sĩ La Lương Phong.....	326
Đề từ cho bộ Dương Phục Trai Thi Kệ Tục Tập.....	327
Đề từ cho bài tường thuật đại lược hành trạng ông Quách Tử Cố và người phối ngẫu đức hạnh là bà Phùng Nhụ Nhân ở huyện Định Tây, tỉnh Cam Túc.....	328
Đề từ kỷ niệm chuyện pháp sư Trần Không sáng lập Liên Xã.....	328
Đề từ cho tác phẩm Mạc Vương Trí Duệ Nữ Cư Sĩ Ai Văn Lục.....	329
Đề trên chiếc quạt có hình Vô Lượng Thọ Phật do cư sĩ Cao Hàng Sanh cất giữ.....	329
Thuận tay viết về Niệm Phật.....	329
V. Pháp ngữ	
Tịnh Độ Pháp Môn Thuyết Yếu.....	330
Pháp ngữ khai thị sau cuộc chiến ở vùng Giang - Chiết.....	338
Năm đoạn khai thị.....	338
Pháp ngữ khai thị tại Tịnh Nghiệp Xã.....	340
Pháp ngữ khai thị tại Tổ Thực Duyên Xã ở Nam Kinh.....	346
Pháp ngữ khai thị tại Thế Giới Phật Giáo Cư Sĩ Lâm.....	353
Pháp ngữ khai thị tại Thế Giới Phật Giáo Cư Sĩ Lâm ngày lễ kỷ niệm đức Thích Ca thành đạo.....	359
Pháp ngữ khai thị nhân thánh đản đức Phật Thích Ca tại Thế Giới Phật Giáo Cư Sĩ Lâm.....	366
Khai thị về Niệm Phật tại chùa Pháp Tạng, Thượng Hải.....	367
VI. Số	

Sớ quyên mộ để chuộc cá, chuyển dời ao phóng sanh từ Tây Hồ [sang nơi khác].....	372
Sớ thuật duyên khởi trùng hưng chùa Thọ Lượng ở Cẩm Châu.....	375
Sớ quyên mộ tu bổ đại điện Hưng Giáo Thiền Tự (tức Tiểu Vân Lô) thuộc thôn Lô Giang ngoài cửa phụ của huyện thành Thiệu Hưng.....	377
Sớ quyên mộ trai mễ (gạo cho Tăng chúng ăn) suốt năm của chùa Vạn Thọ núi Đạo Tràng, Hồ Châu.....	378
Sớ quyên mộ tu bổ đại điện và liêu phòng tại các viện trong Nam Thiên Trúc Diển Phước Tự, Hàng Châu.....	380
sớ quyên mộ tu bổ đại điện của Tứ Lai thiền viện núi Phổ Đà.....	380
VII. Bạt	
Lời bạt cho tấm biển ngạch Hương Quang Trang Nghiêm....	381
Lời bạt cho Tịnh Độ Ngũ Kinh.....	382
Lời bạt cho Ma Lợi Chi Thiên Đà La Ni.....	383
Lời bạt cho Tịnh Độ Pháp Hội Khóa Nghi.....	384
Lời bạt cho sách Sức Chung Tân Lương.....	384
Lời bạt cho bài giảng giải ý nghĩa Tam Dư Đức Đường.....	385
VIII. Những bài viết khác	
Những căn cứ để làm cho hết thảy mọi người niệm Phật được vãng sanh hay không vãng sanh.....	386
Biệt định nhằm giải trừ mối nghi về chuyện vãng sanh Tây Phương của ông Trương Huệ Bính.....	388
Thông cáo tạ tuyệt trao đổi thư từ.....	390
Thông cáo khuyên khắp đồng bào toàn cầu cùng niệm thánh hiệu Quán Âm.....	391
IX. Vấn đáp	
Đáp lời hỏi của sư Thiện Huân.....	392
Đáp lời hỏi của hòa thượng Mộ Tây.....	394
Đáp lời hỏi của cư sĩ Niệm Phật.....	396
Đáp lời hỏi của ông Trác Trí Lập.....	405
Đáp lời hỏi của cư sĩ Thôi Thụ Bình.....	410
Đáp lời hỏi của Huyền Tu Học Nhân.....	413
Đáp lời hỏi của cư sĩ Châu Văn San.....	415
Đáp lời hỏi của cư sĩ Du Đại Tích.....	416
Đáp lời hỏi của cư sĩ Vương Tụng Bình.....	420

Đáp lời hỏi của cư sĩ Duyên Tịnh.....	421
Lời phê trên lá thư của cư sĩ Niệm Phật.....	428
Kệ tu trì.....	431
X. Thư từ	
Thư trả lời cư sĩ Thái Cát Đường.....	432
Thư gửi hòa thượng Tâm Tịnh.....	432
Thư trả lời cư sĩ Cát Khải Văn.....	433
Thư trả lời cư sĩ Lý Cẩm Đan.....	433
Thư trả lời cư sĩ Diệp Phước Bị.....	435
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ nhất).....	436
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ hai).....	437
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ ba).....	440
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Dao (thư thứ tư).....	440
Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ nhất).....	441
Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ hai).....	441
Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ ba).....	444
Lược truyện hòa thượng Pháp Tràng.....	445
Thư trả lời cư sĩ Phương Gia Phạm.....	454
Thư trả lời đại sư Viên Chuyết.....	455
Thư trả lời cư sĩ Trần Tiếp Hòa.....	457
Thư gửi cho hai vị cư sĩ La Khanh Đoan và Trần Sĩ Mục.....	458
Thư trả lời cư sĩ Trí Mục.....	459
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ nhất).....	461
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ hai).....	465
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ ba).....	465
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ tư).....	467
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ năm).....	472
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ sáu).....	476
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ bảy).....	477
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ tám).....	477
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ chín).....	478
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười).....	480
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười một).....	484
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười hai).....	488
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười ba).....	488
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười bốn).....	489
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười năm).....	490
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười sáu).....	492

Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười bảy).....	494
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười tám).....	495
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ mười chín).....	496
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ hai mươi).....	497
Thư trả lời cư sĩ Đinh Phước Bảo (thư thứ hai mươi một).....	497
Thư trả lời cư sĩ Châu Quân Tranh.....	499
Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ nhất).....	507
Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ hai).....	508
Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ ba).....	509
Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ tư).....	509
Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ năm).....	510
Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ sáu).....	511
Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ bảy).....	511
Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ tám).....	513
Thư trả lời cư sĩ Lý Cận Đan (thư thứ chín).....	513
Thư trả lời cư sĩ Lý Tông Bồn.....	514
Thư gửi hòa thượng Diệu Chân.....	515
Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ nhất).....	516
Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ hai).....	517
Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ ba).....	519
Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ tư).....	520
Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ năm).....	521
Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ sáu).....	521
Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ bảy).....	522
Thư trả lời cư sĩ Thôi Ích Vinh (thư thứ tám).....	523
Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ nhất).....	525
Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ hai).....	528
Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ ba).....	530
Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ tư).....	531
Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ năm).....	532
Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ sáu).....	533
Thư trả lời cư sĩ Trác Trí Lập (thư thứ bảy).....	533
Thư trả lời cư sĩ Thái Khế Thành (thư thứ nhất).....	552
Thư trả lời cư sĩ Thái Khế Thành (thư thứ hai).....	553
Thư trả lời cư sĩ Khang Ký Cao.....	554
Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ nhất).....	556
Thư trả lời cư sĩ Lưu Quán Thiện (thư thứ hai).....	560
Thư trả lời hòa thượng Nhữ Ngu.....	561

Thư trả lời cư sĩ Lý Tế Hoa.....	562
Thư trả lời cư sĩ Hạng Tử Thanh.....	562
Thư trả lời cư sĩ Đức Nguyên.....	563
Thư gởi cư sĩ Trác Hoằng Vinh.....	563
Thư trả lời bà Bạch Huệ Đạo.....	565
Thư trả lời cư sĩ Huệ Trung.....	567
Thư gởi cư sĩ Dương Huệ Thông.....	567
Thư trả lời cư sĩ Vương Thủ Thiện.....	569
Thư trả lời cư sĩ Triệu Dung.....	569
XI. Những bài viết khác	
Biệt định sai ngoa trong lời tựa tác phẩm Bách Trượng Thanh Quy.....	570
Lời tựa ấn hành bộ Ấn Quang Pháp Sư Văn Sao Tục Biên...	571
Khai thị về quy củ đả thất tại Linh Nham.....	574
Kệ viết về xá-lợi.....	575
Bài tán chúc nguyện trong lễ đặt móng xây dựng điện Di Lặc mới của Linh Nham.....	575
Bài ca tụng sự quy Tây của Vương thái phu nhân mẹ ông Trương.....	575
Lời bạt cho Kính Thứ Đường.....	576
Những nghĩa lý trọng yếu dành cho nghề thuốc và xem tướng.....	576
Những chuyện thoát nạn.....	576
Lời tiêu dẫn cho tập sách Danh Hiền Đề Vịnh.....	578
Hậu thân của thi nhân Trương Vĩnh Phu.....	578
Trả lời câu hỏi giùm bạn của ông Đinh Phước Bảo.....	578
XII. Văn sớ	
Văn sớ dành cho Phật Thất nhằm gieo phước cầu con.....	578
Văn sớ cầu siêu vong linh vãng sanh Tây Phương trong Phật Thất.....	580
Văn sớ dùng trong Phật Thất nhằm gieo phước tăng thọ.....	580
Văn sớ dùng cho Phật Thất sám hối phát nguyện.....	581
Văn sớ dùng trong buổi tụng kinh lễ Phật nhằm gieo phước tăng thọ.....	582
Sớ văn dùng trong Phật Thất nhằm gieo phước tăng thọ.....	583
Điệp thỉnh và văn sớ cho pháp hội Phổ Lợi Thủy Lục.....	584
Văn sớ lễ bái Đại Phương Quảng Phật Hoa Nghiêm Kinh....	585
XIII. Câu đối	

Câu đối ở cửa Tam Quan.....	586
Gác Di Lặc.....	587
Đại Hùng bảo điện.....	587
Địa Tạng điện.....	587
Quán Âm (hai bài).....	587
Niệm Phật Đường (hai bài).....	588
Tặng đại sư Pháp Không.....	588
Tặng cư sĩ Quách Giới Mai.....	588
Tặng cư sĩ Đới Địch Trần.....	589
XIV. Thượng Hải Hộ Quốc Tứ Tai Pháp Ngũ	
Ngày thứ nhất: Giảng niệm Phật, ăn chay là căn bản để hộ quốc tứ tai.....	589
Ngày thứ hai: Bàn về nhân quả báo ứng và sự giáo dục trong gia đình.....	594
Ngày thứ ba: Trần thuật nguyên lý nhân quả và nêu những sự thực để chứng minh.....	599
Ngày thứ tư: Giảng về nhân quả lớn lao để thành Phật và giải thích đại lược những nghĩa lý trọng yếu của Tứ Liệu Giản....	605
Ngày thứ năm: Giải thích sơ lược về giáo nghĩa Lục Tứ của tông Thiên Thai, kiêm giảng về ăn chay, phóng sanh.....	617
Ngày thứ sáu: Dùng Chân Đế và Tục Đế để phá trừ kiến chấp và trần thuật những chuyện linh cảm gần đây.....	624
Ngày thứ bảy: Giảng về tội đại vọng ngữ và những sự như đại hiếu trong nhà Phật, trí tri cách vật, thật thà niệm Phật.v.v..	632
Ngày thứ tám: Pháp hội đã viên mãn, giảng Tam Quy, Ngũ Giới, Thập Thiện và nghĩa lý trọng yếu dành cho người niệm Phật.....	640
XV. Pháp ngữ khai thị khi từ Thượng Hải về đến Linh Nham.....	646
XVI. Đức Dục Khải Mông	
Hiếu thảo với cha mẹ.....	661
Hòa thuận, thương yêu anh em.....	661
Kính thầy.....	661
Chọn bạn.....	661
Áo vải.....	662
Ăn chay.....	662
Tiệc chữ.....	662
Tiệc ngũ cốc.....	662

Tiếc thời gian.....	662
Trượng nghĩa (coi trọng điều nghĩa).....	662
Thanh liêm.....	663
Biết thẹn.....	663
Tận trung.....	663
Thủ tín (giữ chữ tín).....	663
Nhân từ.....	663
Không sát sanh.....	663
Không trộm cắp.....	664
Không tà dâm.....	664
Không nói dối.....	664
Không hút thuốc.....	664
Không uống rượu.....	664
Không cờ bạc.....	664
Đừng xa xỉ.....	664
Đừng ngạo mạn.....	665
Đừng ghen ghét.....	665
Đừng thiên kiến.....	665
Đừng nóng giận.....	665
Hỏi han đừng thẹn.....	665
XVII. Những lời bạt của bộ Ân Quang Pháp Sư Văn Sao Tam Biên	
Lời bạt thứ nhất.....	665
Lời bạt thứ hai.....	667
Lời bạt thứ ba.....	668
XVIII. Phụ Lục	
Trung Hưng Tịnh Tông Ân Quang Đại Sư Hạnh Nghiệp ký..	673
Thư trả lời cư sĩ Vương Tâm Trạng của pháp sư Hoằng Nhất	688
Pháp ngữ biệt lục.....	688
Bổ sung: Những bức thư tổ Ân Quang trả lời cư sĩ Đức Minh Lý Bình Nam.....	689
Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ nhất).....	689
Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ hai).....	690
Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ ba).....	691
Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ tư).....	692
Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ năm).....	692
Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ sáu).....	693
Thư trả lời cư sĩ Lý Đức Minh (thư thứ bảy).....	694